UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

VIZIUNE STRATEGICĂ ȘI COERENTĂ PENTRU SECTORUL CULTURAL

Analiza situației actuale a ecosistemului cultural

culturadata.ro

INSTITUTUL NAȚIONAL
PENTRU CERCETARE ȘI FORMARE CULTURALĂ

ANALIZA SITUAȚIEI ACTUALE A ECOSISTEMULUI CULTURAL

1. CONSIDERAȚII GENERALE: DEFINIȚII ȘI CLASIFICĂRI ALE SECTOARELOR CULTURALE ȘI CREATIVE.....3
2. METODOLOGIE.....81
3. ANALIZA CADRULUI NORMATIV ȘI STRATEGIC RELEVANT PENTRU DOMENIUL CULTURII.....94
4. ANALIZA INDICATORILOR RELEVANȚI ÎN DOMENIUL CULTURII ÎN CORELAȚIE CU AGENDA 2030.....300
5. ANALIZA CAPACITĂȚII INSTITUȚIONALE ȘI POTENȚIALULUI DE DEZVOLTARE A SECTOARELOR CULTURALE ȘI CREATIVE.....310
    - 5.1. INFRASTRUCTURĂ ȘI ECHIPAMENTE CULTURALE.....311
    - 5.2. RESURSE UMANE ȘI PROFESII ÎN CULTURĂ 395
    - 5.3. ANALIZA POTENȚIALULUI ECONOMIC AL SECTORULUI CULTURAL..... 469
    - 5.4. FINANȚAREA CULTURII LA NIVEL NAȚIONAL ȘI LOCAL.....535
    - 5.5. PARTICIPARE ȘI CONSUM CULTURAL LA NIVEL NAȚIONAL..... 667

https://doi.org/10.61789/asaecr.21

CONSIDERAȚII GENERALE:

DEFINIȚII ȘI CLASIFICĂRI ALE SECTOARELOR CULTURALE ȘI CREATIVE

Echipă: *Carmen Croitoru, Anda Marinescu, Alexandru Boureanu, Valentin Cojanu, Raluca Rădoi*

Prezentul document trece în revistă principalele definiții și clasificări folosite în toate analizele ex-ante realizate în cadrul proiectului „Viziune strategică și coerentă pentru sectorul cultural". Am considerat importante și unele precizări conceptuale legate de termeni și/sau sintagme folosite de-a lungul timpului pentru că ele reprezintă una din provocările unui institut de cercetare specializat care și-a asumat, printre altele, clarificarea confuziilor dintre concepte teoretice, categorii, funcții și roluri ale domeniului culturii.

Cei mai mulți utilizatori ai termenului cultură nu conștientizează teritoriul vast de acțiune obiectuală, filosofică și normativă pe care îl generează Cultura, limitându-se la forme de expresie artistică sau la organizațiile și procesele din jurul acestor bunuri a căror natură necesită precizări contemporane. O primă abordare exhaustivă a tuturor domeniilor de activitate culturale s-a făcut din perspectiva „creației" ca funcție generatoare de valori spirituale și materiale, de locuri de muncă, de organizații și mecanisme aferente consumului. Întreg procesul de integrare a activităților „creative" a antrenat discuții legate de funcțiile culturii, de tipologia bunurilor culturale, dar și de particularitățile unor profesii și ocupații conexe, interdependente, deschizând posibilitatea unor abordări din perspectiva economiei culturii.

În esență, toate activitățile creative, indiferent de forma de manifestare, sunt capabile să determine structuri organizaționale, iar procesele producției propriu-zise nu diferă teoretic de alte producții din economie, folosind în mod similar toate cele patru categorii de resurse cunoscute – resurse materiale (infrastructură, tehnologii și dotări specifice), resurse umane cu diferite grade de specializare, resurse financiare și resursele informaționale corelative. O particularitate a creației este că ea implică pe lângă toate resursele informaționale și cercetarea artistică și creativă, ca funcție de dezvoltare, fiind un domeniu care urmărește performanța, nu un standard prestabilit.

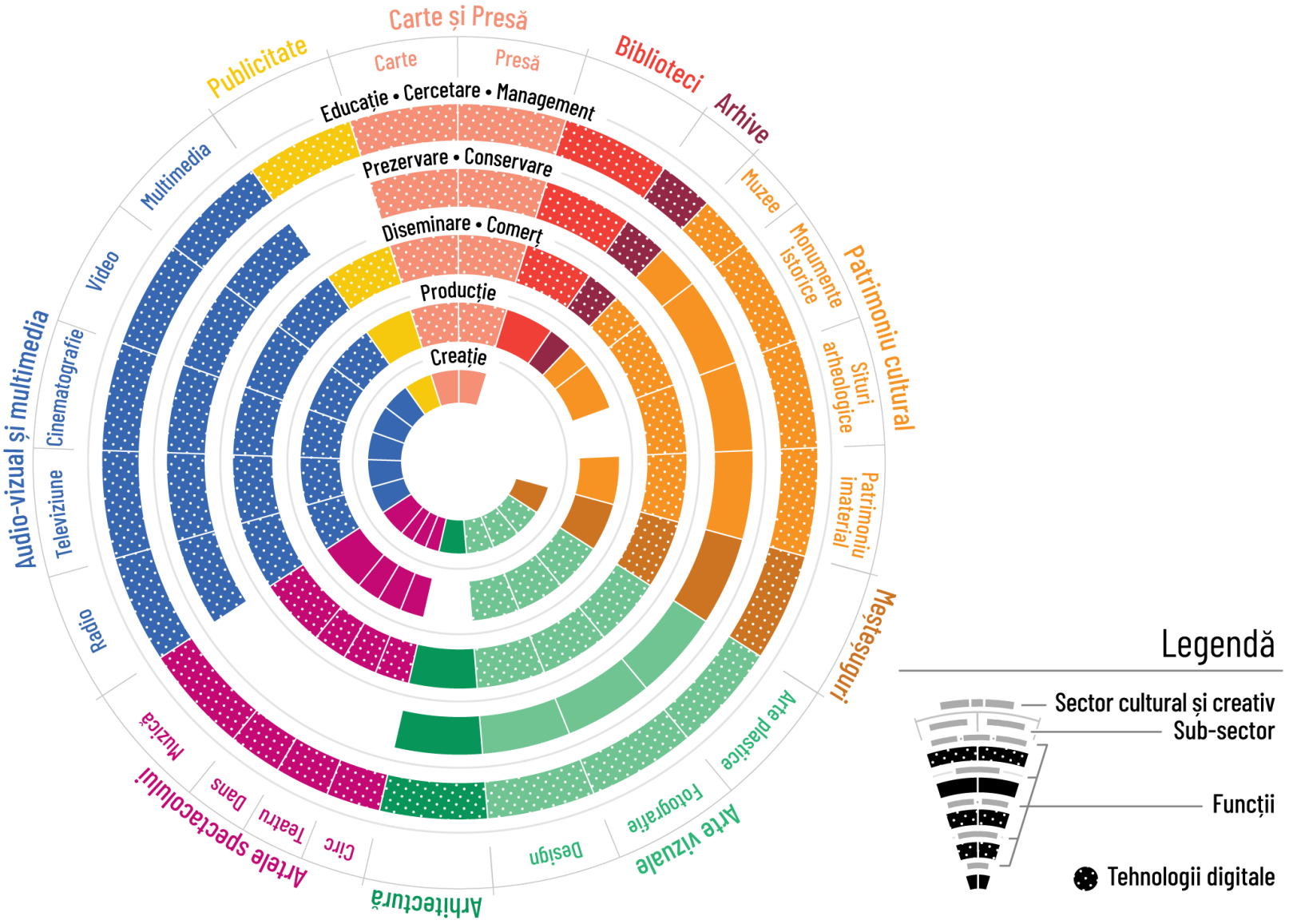
Natura bunurilor culturale este extrem de diversă și formele de expresie culturală sunt în permanentă autogenerare, ceea ce duce la îmbogățirea permanentă a ariilor de activitate.

Bunurile culturale beneficiază de protecția statelor și din pricina valorii spirituale intrinseci, purtând emblema unor ritualuri, modele sau practici culturale identitare semnificative pentru un popor sau pentru anumite comunități. Prețul bunurilor culturale este întotdeauna simbolic, extrem de variabil și, cel mai adesea, consumatorul poate achiziționa doar o copie a operei produse. Piața bunurilor culturale (devenite prin procesul de consum – *produse culturale*) s-a dezvoltat cu precădere pe segmentele în care prețul de achiziție se poate apropia de cel producție. În celelalte cazuri, pentru ca forma de artă sau cultură să nu dispară, statul și-a asumat rolul și a activat o altă funcție importantă – cea de prezervare / conservare – intervenind prin subvenționarea

activităților care produc aceste bunuri culturale speciale. Anumite bunuri culturale, ca de exemplu toate produsele din Artele spectacolului necesită nu numai finanțare a propriilor produse, ci și infrastructură, dotări speciale și personal cu pregătire dedicată.

În Europa, protejarea formelor de expresie identitară de o mare diversitate reprezintă o tradiție asumată care a trecut și în textele de politică publică și în practicile cutumiare ale statelor. Astfel, unele state sociale au înțeles nu numai rolul și funcțiile culturii, ci și modul în care pot interveni prin sprijin direct în prezervarea acestor forme de expresie.

Pentru trecerea în revistă a tuturor sectoarelor și sub-sectoarelor creative am folosit un model care reunește 11 sub-domenii propus de Raportul ESSnet-Culture publicat în 2012:

Carte și Presă
Carte
Presă
Biblioteci
Arhive
Muzee
Patrimoniu cultural
Monumente istorice
Situri arheologice
Patrimoniu imaterial
Meșteșuguri
Arte plastice
Arte vizuale
Fotografie
Design
Arhitectură
Artele spectacolului
Circ
Teatru
Dans
Muzică
Radio
Audio-vizual și multimedia
Televiziune
Cinematografie
Video
Multimedia
Publicitate
Educație • Cercetare • Management
Prezervare • Conservare
Diseminare • Comerț
Producție
Creație
Legendă
Sector cultural și creativ
Sub-sector
Funcții
Tehnologii digitale

1. Carte și presă
2. Biblioteci și Arhive
3. Patrimoniu cultural
4. Meșteșuguri și artizanat
5. Arte vizuale
6. Arhitectură
7. Artele spectacolului
8. Audio-vizual și multimedia
- Cinematografie
9. Publicitate
10. Tehnologii digitale (software și jocuri electronice) - transversale
11. Educație și cercetare - transversale

În definirea domeniilor și sub-domeniilor care aparțin Sectoarelor Culturale și Creative, grupul de experți care a lucrat la raportul *ESSnet-Culture* a pornit de la următoarele considerații:

- **cultura nu este rezultatul unui singur sector economic** care reunește produse sau servicii, în legătură cu producția sau distribuția, deoarece de cele mai multe ori cultura traversează mai multe sectoare economice (de exemplu: sectoarele industriei, serviciilor, comunicațiilor și comerțului etc.).
- **cultura cuprinde diverse practici sociale** recunoscute în prezent ca fiind culturale în cadrul unei țări, și chiar și aceste convenții sociale sunt în evoluție.
- Cultura înglobează reprezentările estetice și filosofice ale unui popor și toate modalitățile de înțelegere a identității acestuia.[1]

[1] *Cartea Albă pentru Activarea Potențialului Economic al Sectoarelor Culturale și Creative din România*, 2016, p. 41, https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2016/09/2016_Cartea_Alba_RO.pdf

Experții *ESSnet-Culture* recomandă ca atunci când se definesc domeniile și sub-domeniile care aparțin culturii să se țină cont de următoarele aspecte: **criteriul creativității** (în sens de abilitate de a crea sau a inventa), **criteriul proprietății intelectuale** (ca proprietate industrial, ca drept de proprietate al autorilor), **metoda de producție**, **valoarea de folosință** (în cazul acesta valori simbolice sau intrinseci).[2]

În definirea activităților culturale sunt importante trei criterii care:

1. sunt legate de **expresiile culturale;**
2. au ca origine **creația și comunicarea** prin intermediul simbolurilor;
3. sunt legate de **drepturile de proprietate intelectuală.**[3]

Cultura și economia s-au angajat doar de puțină vreme într-un dialog constructiv. Primele abordări din perspectivă economică ale Culturii au apărut la sfârșitul anilor '70 și începutul anilor '80, când reducerile bugetelor guvernamentale europene au condus la o reexaminare a rolului cheltuielilor publice în sectorul cultural. Într-un context de criză economică, prioritățile de cheltuieli trebuiau atribuite pentru a stimula sectoarele cele mai productive. În acest context, guvernul francez a subliniat în politicile culturale două aspecte de egală importanță: în primul rând, a remarcat numeroasele cazuri în care sectorul cultural a făcut trecerea de la subvenție la generarea de locuri de muncă, iar în cel de-al doilea rând a scos în evidență activitățile cu valoare adăugată.

Creația culturală se manifestă sub forma unor „bunuri culturale" care sunt variabile, mai mult sau mai puțin stocabile, unice, create și prezentate individual sau colectiv, cu o valoare simbolică ridicată.

În interiorul clasificărilor care se circumscriu Sectoarelor Culturale Creative (SCC) se regăsesc mai multe categorii de bunuri culturale care pot, sau nu, deveni profitabile. Unele sunt profitabile datorită valorii lor simbolice de unicat (ca de exemplu, unele opere de artă vizuală) care și-au generat o piață de colecționari care pot plăti sume câteodată uriașe. Altele au devenit profitabile datorită tehnologiei care le poate replica fără afectarea creației originale (*opera prima*), ca de exemplu cartea, filmul sau muzica.

[2] Idem
[3] Idem, p. 42

O altă categorie, mai subtilă și mai laborioasă, a rămas la periferia profitului deoarece costurile și modalitatea de producție și de prezentare necesită condiții speciale, infrastructură dedicată și colective cu specializare înaltă. În același timp, aceste bunuri culturale reprezintă o categorie de patrimoniu imaterial valoros, deși motivațiile creatorilor nu sunt neapărat determinate de stimulente de profit. Aceste sectoare cuprind și unele servicii necesare dezvoltării domeniului (ca de exemplu – educația culturală sau prezervarea memoriei culturale naționale prin arhivele, bibliotecile sau muzeele), dar și artele spectacolului (teatru, muzică cultă, operă etc). Aceste bunuri culturale nu numai că nu pot produce profit după acoperirea costurilor de producție și a celor funcționale, ci au nevoie de o susținere permanentă pentru a putea supraviețui și pentru a se putea dezvolta.

Statele europene au decis la nivelul Uniunii susținerea producției acestor bunuri pentru a proteja diversitatea culturală, precum și pentru a preveni dispariția unor forme de expresie culturală identitară cu valoare intangibilă. Acesta este motivul pentru care unele dintre formele culturale sunt direct încadrate în categoria instrumentelor care produc servicii publice, și sunt protejate ca atare.

Conform Regulamentului (UE) 2021/818 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2021 de instituire a programului „Europa creativă” (2021-2027) și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 1295/2013, **Sectoare Culturale și Creative** înseamnă:

„toate sectoarele

(a) ale căror activități, dintre care multe au potențialul de a genera inovare și locuri de muncă în special din proprietatea intelectuală:
- *(i) sunt bazate pe valori culturale și pe expresii artistice și alte expresii creative individuale sau colective; și*
- *(ii) includ dezvoltarea, crearea, producerea, difuzarea și conservarea de bunuri și servicii care constituie expresii culturale, artistice sau alte expresii creative, precum și funcții conexe, cum ar fi educația sau managementul;*

(b) indiferent de următoarele:
- *(i) dacă activitățile acestor sectoare sunt orientate sau nu către piață;*
- *(ii) tipul de structură care realizează respectivele activități; și*
- *(iii) modul în care este finanțată structura respectivă;”*

Remarcăm o schimbare de abordare față de documentul european anterior, respectiv Regulamentul UE privind instituirea programului „Europa creativă” (2014–2020) care definea Sectoarele Culturale și Creative drept „toate sectoarele ale căror

activități sunt bazate pe valori culturale și / sau expresii artistice și alte expresii creative, indiferent dacă aceste activități sunt orientate sau nu către piață și indiferent de tipul de structură care le realizează și de modul de finanțare a structurii respective. Activitățile respective includ dezvoltarea, crearea, producerea, difuzarea și conservarea bunurilor și serviciilor care constituie expresii culturale, artistice sau alte expresii creative, precum și funcțiile conexe, cum ar fi educația sau gestionarea. Sectoarele culturale și creative includ, printre altele, arhitectura, arhivele, bibliotecile și muzeele, artizanatul artistic, audiovizualul (inclusiv cinematografia, televiziunea, jocurile video și multimedia), patrimoniul cultural material și imaterial, designul, festivalurile, muzica, literatura, arta spectacolului, editarea, radioul și artele vizuale.

Menționăm faptul că UNESCO nu folosește conceptul de Sectoare Culturale și Creative, ci pe cel de industrii culturale pe care le definește ca acele domenii care „combină creația, producția și comercializarea conținuturilor care sunt prin natura lor intangibile. Aceste conținuturi sunt în mod specific protejate prin *copyright* și pot lua forma de bunuri și servicii."[4] Un aspect important al industriilor culturale este potrivit UNESCO „centralitatea în promovarea și menținerea diversității culturale și asigurarea accesului democratic la cultură."[5]
Alături de clasificarea în funcție de specificul activității, EssNet Culture propune și recunoașterea și sublinierea a **șase funcții esențiale** care subliniază în mod diferit rolul fundamental al Culturii. Acestea sunt reprezentate ca tot atâtea cercuri concentrice care traversează orice produs cultural validat public sintetizate în schema de mai sus astfel:

1. Creație
2. Producție
3. Diseminare (comercializare)
4. Conservare/prezervare
5. Educație/Formare
6. și o funcție normativă reunită sub denumirea Management

1. Funcția de creație se referă la „activitățile propriu-zis creative, de elaborarea ideilor artistice, a conținuturilor și a produselor culturale originale. Funcția creativă este generatoarea bunurilor culturale care intră în circuitul de consum. În anumite domenii de activitate, ca în cazul patrimoniului, bibliotecilor sau Arhivelor funcția creativă nu se manifestă, fiind caracteristică domeniilor

[4] *Raportul Economiei Creative*, 2008 (*Creative Economy Report 2008: The challenge of assessing the creative economy towards informed policy-making*)
[5] Idem

care necesită prezervare. Funcția de creație este esențială pentru domenii ca: Arhitectura, Meșteșugurile, Artele vizuale, Artele spectacolului, sectorul Audiovizual, Carte și Cultură scrisă și sectorul Publicitate.

2. Funcția de producție reunește activități, care contribuie la construcția / transformarea / materializarea unei creații de orice tip, fiind prezentă în aproape toate sectoarele cu excepția Siturilor istorice și Arhitecturii. Procesul de producție implică operațiuni și resurse umane specializate într-o foarte mare varietate de produse. Producția vizează Sectorul de carte, sectorul Audiovizual, Artele spectacolului, Arte vizuale, Meșteșugurile și Publicitatea și este insesizabilă în Arhitectură și Patrimoniu (mai ales siturile arheologice).

3. Funcția de diseminare se referă la „a face disponibilă opera creată și produsă; diseminarea include activități de comunicare și de difuzare a conținutului, pentru a pune la dispoziția consumatorilor bunuri culturale materiale sau imateriale. După cum am mai precizat diseminarea, poate sau nu, antrena piețe culturale specifice pentru că uneori ceea ce vinde **Cultura** nu are un echivalent exact sau forma unui produs stocabil. De multe ori ea pune în circulație o experiență care generează judecăți de valoare, indiferent dacă produsul respectiv este consumat individual sau colectiv. Diseminarea nu funcționează în același mod ca activitățile comerciale și pentru că nu răspunde unor nevoi sau unor cereri pre-formulate; procesul diseminării creează în cele mai multe cazuri și propriile cereri specifice. Funcția de diseminare se desfășoară pe teritoriul Marketingului cultural – un domeniu special de marketing care folosește tehnicile de cercetare și promovare, și poate include și comercializarea propriu-zisă generând piețe de consum. Funcția de diseminare îmbracă forme diverse, de la expoziții și târguri, la magazine de artă sau comerț online și este prezentă în toate sectoarele de activitate culturală.

4. Funcția de prezervare / conservare include „toate activitățile care conservă, protejează, restaurează și întreține patrimoniului cultural (imobil, mobil și imaterial). Ea cuprinde și bunuri care nu sunt obligatoriu percepute ca făcând parte din patrimoniul clasat sau recunoscut, dar care se regăsesc în categoria prezervării memoriei culturale ca valoare spirituală. Digitalizarea poate fi considerată ca parte a activităților de conservare, chiar dacă are și o funcție de promovare. De cele mai multe ori această funcție antrenează costuri semnificative, dar pe care statele sunt conștiente că trebuie să le sprijine din motive care țin de unitatea socială tradițională și de identitatea națională. Fiind o funcție complexă prezervarea se manifestă diferit în funcție de sector – pentru unele sectoare fiind incluse activități de restaurare specifice. O regăsim în sectoarele Carte, Biblioteci și Arhive, Patrimoniu, Audiovizual, dar este mai puțin manifestă în Artele spectacolului și în Publicitate.

5. Funcția de educație se poate aplica tuturor activităților culturale, deoarece, în societățile democratice, misiunea acestora este să stimuleze participarea socială și să antreneze constructiv cetățenii precum și educarea creativității și spiritului inovativ. La această funcție mai puțin vizibilă, se adaugă și componenta evidentă a activităților formale și informale de continuare a profesiilor creative prin identificarea în cadrul învățământului vocațional a celor care pot contribui la dezvoltarea și diversificarea formelor de expresie culturală. "Educația culturală include toate activitățile culturale, care pune în dialog profesioniști, amatori practicanți și cetățeni participativi / consumatori."[6] Funcția de educare este prezentă în absolut toate sectoarele de activitate care generează bunuri culturale și este subliniată în misiunile instituțiilor publice de cultură.

6. Funcția normativă de management / reglementare se referă la „toate activitățile desfășurate de organizații sau instituții, publice sau private, a căror misiune este de a oferi mijloace și un mediu favorabil pentru activități, operatori și spații culturale"[7]. Aceasta include și activități administrative sau cele pentru crearea propriilor cadre de reglementare legislativă care să faciliteze accesul, diseminarea bunurilor culturale către beneficiari și este singura care poate antrena clasificări, norme de structură sau indicatori de performanță pentru tot sistemul Culturii.

Preponderența unei funcții într-un sector diferă de la o țară la alta, chiar și la nivel european, fapt explicat prin natura **activităților culturale**, așa cum a fost remarcat și de autorii Raportului *ESSnet-Culture*. Acestea au fost definite ca „toate tipurile de activități bazate pe valori culturale și / sau expresii artistice. Activitățile culturale includ activități orientate sau nu spre piață, cu sau fără semnificație comercială și desfășurate de orice tip de producători și structuri (persoane fizice, organizații, întreprinderi, grupuri, amatori sau profesioniști). Producătorii de piață sunt cei care își vând producția la prețuri semnificative din punct de vedere economic. Producătorii care nu sunt orientați spre piață sunt cei care furnizează cea mai mare parte a producției lor altora, gratuit sau la prețuri care sunt nesemnificative din punct de vedere economic."[8]

Orientarea spre piață este dictată de capacitatea de producție și re-producție a copiilor bunurilor culturale specifice. Unele forme de expresie culturală sunt, prin natura lor, imposibil de copiat, deci organizațiile și producătorii nu vor putea supraviețui din comercializarea acestor produse. Astfel, statul înțelege să intervină pentru prezervarea acestor bunuri, dar și pentru a facilita

[6] *Raportul ESSnet-Culture*, 2012, p. 56.
[7] Idem
[8] *Cartea Albă pentru Activarea Potențialului Economic al Sectoarelor Culturale și Creative din România*, 2016, p. 57, https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2016/09/2016_Cartea_Alba_RO.pdf

accesul cetățenilor la diversele forme culturale. Această distincție între activități culturale orientate sau nu spre piață creează consecințe de participare, consum, finanțare, capacitate de a genera locuri de muncă.

În continuare prezentăm o serie de definiții nominale și operaționale ale conceptelor pe care le folosim pe parcursul analizei funcționale:

Definiții nominale

Definițiile nominale se referă la definițiile care sunt preluate din surse oficiale precum: documente legislative, documente oficiale, strategii, arhive sau publicații, ce aparțin unui autor specific sau unei alte entități identificabile (de ex: instituții, autorități etc) și fac referire la termeni/ concepte și sintagme utilizate într-un document, prezentare etc.

Angajator - persoana fizică sau juridică ce poate, potrivit legii, să angajeze forță de muncă pe bază de contract individual de muncă ori raport de serviciu

(art. 1 lit. g) din Legea nr. 62/2011 privind dialogul social)

Arhitectură = utilizată în sensul unei opere de creație intelectuală, creația arhitecturală este menită să organizeze funcțional și estetic spațiul construit, având obligația de a-l insera armonios în mediul înconjurător, în respectul peisajelor naturale și al patrimoniului imobiliar – art. 2 alin. (2) din Legea nr. 184/2001 privind organizarea și exercitarea profesiei de arhitect, republicată.

Arhive = documentele de arhivă, publice sau private, sunt: 1. documente originale, a căror valoare este permanentă pentru istorie, chiar dacă acestea nu au fost scrise intenționat în acest scop. 2. arhivele produse de o persoană sau de o instituție în scopul afacerii sau activității acestor entități. În acest sens, înregistrările de arhivă sunt diferite de arhivele regăsite în biblioteci (conform EUROSTAT).

= documentele arhivistice (conform enumerării regăsite la art. 39 din Legea nr. 334/2002 a bibliotecilor, republicată) sau izvoarele istorice reprezintă documentele create de-a lungul timpului de către organele de stat, organizațiile publice sau private economice, sociale, culturale, militare și religioase, de către persoane fizice autorizate, profesioniști care își desfășoară activitatea în baza unei legi speciale și persoane fizice. Potrivit art. 2 din Legea arhivelor naționale, nr. 16/1996, republicată, prin documente se înțelege: acte oficiale și particulare, diplomatice și consulare, memorii, manuscrise, proclamații, chemări, afișe, planuri, schițe, hârți, pelicule cinematografice și alte asemenea mărturii, matrice sigilare, precum și înregistrări foto, video, audio și informatice, cu valoare istorică, realizate în țară sau de către creatori români în străinătate.

Artele spectacolului = se referă la reprezentarea pe viu în fața unei audiențe / public viu (live audience). Forme ale artelor spectacolului: muzică, teatru, dans, cabaret muzical, teatru de păpuși, reprezentații comice, reprezentații cu ventriloc, jongleri, actori care interpretează pentru cursuri, spectacol / prestare muzicală pentru filme (doar cele care sunt pe viu / atâta vreme cât sunt pe viu) - (conform EUROSTAT).

= artele interpretative sunt cele care reunesc producțiile artistice, cum ar fi: spectacole sau concerte înfățișate direct publicului de către artiști interpreți și/sau executanți și pot fi: spectacole dramatice, coregrafice, de operă, operetă, folclorice, de revistă, cabaret, de circ, de păpuși și/sau marionete, de teatru instrumental, respectiv concerte de muzică academică, simfonică, vocal-simfonică, cameral, coral, folclorică, electronică – art. 3 din O.G. nr. 21/2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic, aprobată prin Legea nr. 353/2007.

Artist = este considerată orice persoană care creează sau participă prin interpretarea sa la crearea sau re-creerea de opere de artă. Artistul consideră creaţia artistică drept o parte esenţială a vieţii şi contribuie la dezvoltarea artei şi culturii. Calitatea de artist este recunoscută sau se încearcă a fi recunoscută, fie că este legată sau nu în mod explicit prin anumite raporturi de muncă sau de asociere (conform UNESCO, 1980).

Artişti interpreţi sau executanţi se înţelege: actorii, cântăreţii, muzicienii, dansatorii şi alte persoane care prezintă, cinta, danseaza, recita, declama, joaca, interpretează, regizeaza, dirijeaza ori executa în orice alta modalitate o opera literară sau artistică, un spectacol de orice fel, inclusiv folcloric, de varietati, de circ ori de marionete. (Art. 95, *LEGEA Nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe*)

Aşezămintele culturale sunt persoane juridice de drept public sau privat, indiferent de forma de organizare şi finanţare, care desfăşoară activităţi în domeniul cultural, de informare şi de educaţie permanentă, reprezentând servicii culturale de utilitate publică, cu rol în asigurarea coeziunii sociale şi a accesului la informaţie. (conform art. 2, alin. 1 din *ORDONANŢĂ DE URGENŢĂ nr. 118 din 21 decembrie 2006 privind înfiinţarea, organizarea şi desfăşurarea activităţii aşezămintelor culturale*). Aşezămintele culturale pot fi: căminele culturale, casele de cultură, universităţile populare, şcolile populare de arte şi meserii, centrele culturale, formaţiile sau ansamblurile profesioniste pentru promovarea culturii tradiţionale, centrele zonale pentru educaţia adulţilor, centrele pentru conservarea şi promovarea culturii tradiţionale şi altele asemenea (conform art. 2, alin. 2). Prin excepţie de la prevederile alin. (1), pot fi organizate şi pot funcţiona ca aşezăminte culturale fără personalitate juridică: a) oricare dintre aşezămintele culturale prevăzute la alin. (2), înfiinţate şi organizate prin hotărâri ale autorităţilor deliberative ale administraţiei publice locale, ca şi compartimente de resort în aparatul de specialitate al autorităţilor executive; b) ansamblul sau trupa artistică, indiferent de genul reprezentat, atelierul sau cenaclul cultural, galeria de artă şi altele asemenea. (Art 2, alin 3 - modificat prin art. VIII *din ORDONANŢĂ DE URGENŢĂ nr. 58 din 22 septembrie 2014 privind stabilirea unor măsuri financiare şi pentru modificarea unor acte normative*)

Audiovizual / serviciu media = utilizat în sensul de operă audiovizuală, aceasta reprezintă opera cinematografică, opera exprimată printr-un procedeu similar cinematografiei sau orice altă operă constând dintr-o succesiune de imagini în mișcare, însoțite sau nu de sunete (art. 65 din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată); potrivit Legii nr. 504/2002 a audiovizualului, serviciul media audiovizual este acel serviciu aflat sub responsabilitatea editorială a unui furnizor de servicii media, al cărui obiectiv principal este furnizarea de programe în scop informativ, de divertisment sau educativ pentru publicul larg, prin rețele de comunicații electronice. Un astfel de serviciu media audiovizual este fie un serviciu de programe de televiziune / radiodifuziune[9], fie un serviciu media audiovizual la cerere[10] și / sau un serviciu media care constituie o comunicare comercială audiovizuală[11].

Autoritatea finanțatoare este entitatea publică care are ca obiect de activitate și acordarea de finanțări nerambursabile, precum autorități ale administrației publice centrale sau locale, instituții publice, Administrația Fondului Cultural Național (*Art 1, alin 1, litera b, OUG nr. 51 din 11 august 1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare nerambursabilă a proiectelor culturale*)

Bibliotecă = reprezintă instituția, compartimentul sau structura specializată ale cărei atribuții principale sunt: constituirea, organizarea, prelucrarea, dezvoltarea și conservarea colecțiilor de cărți, publicațiilor seriale, a altor documente de bibliotecă și a bazelor de date, pentru a facilita utilizarea acestora în scop de informare, cercetare, educație sau recreere; inițierea, organizarea și desfășurarea de proiecte și programe culturale, inclusiv în parteneriat cu autorități și instituții publice, cu alte instituții de profil sau prin parteneriat public-privat – art. 1 din Legea nr. 334/2002 a bibliotecilor, republicată.

Bun cultural = obiecte cu o mare valoare artistică, istorică sau arheologică și care fac parte din patrimoniul cultural al statului (conform Comisia Europeană).

Calificarea, respectiv recalificarea, reprezintă pregătirea profesională care conduce la dobândirea unui ansamblu de competenţe profesionale care permit unei persoane să desfăşoare activităţi specifice uneia sau mai multor ocupaţii

[9] Serviciu media audiovizual liniar prestat de un radiodifuzor, în care programele sunt difuzate în succesiune continuă, indiferent de modalitatea tehnică utilizată, având un conținut şi un orar prestabilite, pentru vizionarea / audierea simultană de programe, pe baza unei grile de programe, sub o anumită denumire şi identificat printr-o siglă, în cazul televiziunii, sau printr-un semnal sonor, în cazul radiodifuziunii.

[10] Un serviciu media audiovizual neliniar, în care vizionarea de programe se face la cererea individuală a utilizatorului şi la momentul ales de acesta, prestat de un furnizor de servicii media pe baza unui catalog de programe selecționate şi puse la dispoziție de către furnizorul de servicii media.

[11] Mesaje sonore sau în imagini, cu sau fără sunet, care sunt destinate să promoveze, direct ori indirect, bunurile, serviciile sau imaginea unei persoane fizice ori juridice care desfășoară o activitate economică. Mesajele respective însoțesc sau sunt incluse într-un program în schimbul unei plăţi ori contraprestații sau în scopul autopromovării. Formele de comunicații comerciale audiovizuale includ publicitatea radiodifuzată şi televizată, sponsorizarea, teleshoppingul, plasarea de produse şi alte forme de publicitate.

(OG nr. 129 din 31 august 2000 privind formarea profesională a adulţilor – REPUBLICARE)

Capital cultural = un activ care întruchipează, stochează sau dă naștere la valoare culturală care ar putea avea o valoare economică.

Carte și Presă = include activități ce constau în: creație, editare, publicare și distribuție de cărți, periodice, reviste, ziare, fie pe suport print, fie digital (conform EUROSTAT).

= cultura scrisă este „domeniul de referință care cuprinde cărți, reviste și alte publicații, având caracter literar-artistic, tehnico-științific, editate pe orice fel de suport", conform art. 1 din Legea nr. 186/2003 privind susținerea și promovarea culturii scrise, republicată.

Cercetarea = include cercetarea fundamentală și cercetarea aplicată. Cercetarea fundamentală constă în lucrări experimentale și teoretice realizate în principal în vederea dobândirii de noi cunoștințe asupra bazelor fenomenelor și faptelor observabile fără a prevedea o aplicație sau o utilizare specială. Cercetarea fundamentală analizează proprietăți, structuri și relații pe baza cărora se formulează și se pun la încercare ipoteze, teorii sau legi. Cercetarea aplicată este îndreptată spre un obiectiv sau scop practic determinat și cuprinde lucrări originale realizate pentru a obține cunoștințe noi. Rezultatele unei cercetări aplicate conduc, în primul rând, la un produs unic sau un număr limitat de produse, de operații, metode sau sisteme. Acest tip de cercetare permite transpunerea în formă operațională a ideilor. Cunoștințele sau informațiile rezultate din cercetarea aplicată sunt adesea brevetate, dar pot, în același timp, să fie considerate secrete (conform Manualului Frascati, ediția 2002).

Cinematografia = este industria culturală, de importanță națională, care creează plus valoare prin exploatarea și răspândirea diversității culturale, are drept scop realizarea, distribuirea și exploatarea filmelor cinematografice și include totalitatea activităților și persoanelor care activează în acest domeniu, în înțelesul O.G. nr. 39/2005 privind cinematografia (art. 2).

Cinematograful = este o unitate culturală dotată cu echipament cinematografic (stabil sau mobil) în vederea prezentării publice a unui film, prin proiecţie (conform definiţiei date de INS). În funcţie de echipamentul cinematografic, această unitate culturală poate fi: stabilă - când are asigurată în permanenţă o sală sau gradină de spectacole cu ecran şi echipament aferent; mobilă (caravana cinematografică) – atunci când se deplasează dintr-o localitate în alta pentru a prezenta spectacole cinematografice.

Competența profesională reprezintă capacitatea de a realiza activitățile cerute la locul de muncă la nivelul calitativ specificat în standardul ocupațional - competenţele profesionale se dobândesc pe cale formală, nonformală sau informală

(OG nr. 129 din 31 august 2000 privind formarea profesională a adulţilor – REPUBLICARE)

Colecția publică este ansamblul de bunuri culturale și naturale, constituit în mod sistematic și coerent de către persoane fizice sau persoane juridice de drept public ori de drept privat. (*Art 2. litera b din Legea muzeelor și a colecțiilor publice – Legea 311/2003*). În sensul prezentei legi, colecțiile publice sunt colecțiile accesibile publicului și specialiștilor, indiferent de titularul dreptului de proprietate, care reunesc bunuri semnificative prin valoarea lor artistică, documentară, istorică, științifică, culturală și memorialistică. Colecțiile private accesibile publicului sunt colecțiile aflate în proprietatea privată a persoanelor fizice sau juridice de drept privat, la care publicul și specialiștii au acces numai cu acordul deținătorilor. (*Art. 3, litera a si b din Legea muzeelor și a colecțiilor publice – Legea 311/2003*)

Companiile de spectacole sau concerte sunt persoane juridice de drept privat, indiferent de forma de constituire și organizare, care realizează și prezintă producții artistice; (Art 3, litera c, *ORDONANȚĂ nr. 21 din 31 ianuarie 2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic*)

Contractul de prestare / furnizare este acela prin care o parte, denumită furnizor, se obligă să presteze anumite servicii, la unul sau mai multe termene ulterioare ori în mod continuu, iar cealaltă parte, denumită beneficiar, se obligă să preia bunurile sau să primească prestarea serviciilor şi să plătească preţul lor (CODUL CIVIL din 17 iulie 2009 (Legea nr. 287/2009)*) – Republicare)

Contractul de cesiune a drepturilor patrimoniale de autor - autorul sau titularul dreptului de autor poate ceda prin contract altor persoane numai drepturile sale patrimoniale. Cesiunea drepturilor patrimoniale ale autorului poate fi limitată la anumite drepturi, pentru un anumit teritoriu şi pentru o anumită durată. Drepturile patrimoniale ale autorului sau ale titularului dreptului de autor se pot transmite prin cesiune exclusivă ori neexclusivă

(Legea nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe*) – REPUBLICARE)

Contractul individual de muncă este contractul în temeiul căruia o persoană fizică, denumită salariat, se obligă să presteze munca pentru şi sub autoritatea unui angajator, persoană fizică sau juridică, în schimbul unei remuneraţii denumite salariu (art. 10. din Codul muncii).

COR = clasificarea ocupațiilor din Romania.

Cultura = cultura este un întreg complex al trăsăturilor spirituale, artistice, materiale, intelectuale și emoționale distinctive care caracterizează o societate sau un grup social. Aceasta include nu numai artele și literele, ci și modurile de a trăi, drepturile fundamentale ale omului, sistemele de valori, tradițiile și credințele (conform Declarației UNESCO a Politicilor Culturale, Mexic).

= cultura este ansamblul cunoștințelor, credințelor, ideilor referitoare la religie, drept, artă, precum și totalitatea aptitudinilor și deprinderilor pe care omul le dobândește în cadrul unei societăți (conform E. Tylor, 1958).

Creativitate = se referă la predilecția/ înclinația unui individ către o compoziție nouă, originală sau inovatoare și către conceperea practică sau mentală a ceva. (A. Petrulytė, 2001). Creativitatea este procesul prin care oamenii sau grupurile generează idei, care sunt noi si utile pentru oamenii sau pentru colectivul care le generează, la fel de mult pe cât sunt de utile și altor membri și pentru domeniul lor de activitate. (R.Tickards și F. Xu)

Democratizarea culturii = facilitarea accesului unui număr cât mai mare de persoane la bunuri și servicii culturale de înaltă calitate care, fără sprijin guvernamental, nu ar fi furnizate de către piață (conform Dupin-Meynard, Félix & Négrier Emmanuel, *Politici Culturale în Europa: o turnură participativă?*, 2020).

Design = concept subsumat operelor de artă grafică sau plastică, alături de: operele de sculptură, pictură, gravură, litografie, artă monumentală, scenografie, tapiserie, ceramică, plastica sticlei și a metalului, desene, precum și altor opere de artă aplicată produselor destinate unei utilizări practice – art. 7 din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată; acesta intră și în categoria *operelor vizuale*[12], conform art. 124 alin. (7) din lege.

Dezvoltare durabilă = dezvoltarea care satisface nevoile prezentului fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi (conform Grupului Interguvernamental de Experți privind Schimbările Climatice, *Schimbările climatice : un Glosar*, 1995).

Digitizare = constă în transpunerea unui document din format tradiţional (fizic) în format digital sau organizarea documentelor digitizate în baze de date sau sisteme.

Diplomație culturală = diplomația culturală este un tip de diplomație publică, denumită și „soft power", care include schimbul de idei, informații, artă, limbă și alte aspecte ale culturii între națiuni și popoarele lor pentru a promova înțelegerea reciprocă (conform Michael J. Waller, *Influență strategică: Diplomație publică, contrapropagandă și luptă politică*, 2009).

[este considerat obiect al] **Dreptului de autor** operele originale de creaţie intelectuală în domeniul literar, artistic sau ştiinţific, oricare ar fi modalitatea de creaţie, modul sau forma concretă de exprimare şi independent de valoarea şi destinaţia lor, cum sunt:

a) scrierile literare şi publicistice, conferinţele, predicile, pledoariile, prelegerile şi orice alte opere scrise sau orale, precum şi programele pentru calculator;

b) operele ştiinţifice, scrise sau orale, cum ar fi: comunicările, studiile, cursurile universitare, manualele şcolare, proiectele şi documentaţiile ştiinţifice;

[12] Domeniul artelor vizuale include artele plastice, fotografia, ilustrațiile, designul și arhitectura.

c) compozitiile muzicale cu sau fără text;

d) operele dramatice, dramatico-muzicale, operele coregrafice şi pantomimele;

e) operele cinematografice, precum şi orice alte opere audiovizuale;

f) operele fotografice, precum şi orice alte opere exprimate printr-un procedeu analog fotografiei;

g) operele de arta plastica, cum ar fi: operele de sculptura, pictura, grafica, gravura, litografie, arta monumentala, scenografie, tapiserie, ceramica, plastica sticlei şi a metalului, precum şi operele de arta aplicată produselor destinate unei utilizări practice;

h) operele de arhitectura, inclusiv planşele, machetele şi lucrările grafice ce formează proiectele de arhitectura;

l) lucrările plastice, hartile şi desenele din domeniul topografiei, geografiei şi ştiinţei în general.

(*Art 7, LEGEA Nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe*.) Fără a prejudicia drepturile autorilor operei originale, constituie, de asemenea, obiect al dreptului de autor operele derivate care au fost create plecind de la una sau mai multe opere preexistente, şi anume:

a) traducerile, adaptarile, adnotarile, lucrările documentare, aranjamentele muzicale şi orice alte transformări ale unei opere literare, artistice sau ştiinţifice care reprezintă o munca intelectuală de creaţie;

b) culegerile de opere literare, artistice sau ştiinţifice, cum ar fi: enciclopediile şi antologiile, colectiile sau compilaţiile de materiale sau date, protejate ori nu, inclusiv bazele de date, care, prin alegerea sau dispunerea materialului, constituie creatii intelectuale. (*Art 8, LEGEA Nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe*)

ESCO – descrie, identifică și clasifică ocupațiile și competențele profesionale relevante pentru piața muncii la nivelul Uniunii Europene

Evaluarea performanţelor - aprecierea obiectivă a activității personalului contractual, prin compararea gradului de îndeplinire a obiectivelor și criteriilor de evaluare, stabilite pentru perioada respectivă, cu rezultatelor obținute în mod efectiv.

(OMCIN nr.2093/2018).

Acest proces conduce la o apreciere a rezultatelor activității angajaților, la identificarea obiectivelor lor pentru perioada următoare și la stabilirea unui plan de îmbunătățire a rezultatelor viitoare ale acestora.

Conţinutul criteriilor de performanţă specifice domeniului de activitate, precum şi procedura de evaluare se stabilesc potrivit reglementărilor aplicabile fiecărei categorii de personal.

(Legea-cadrul 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice)

Economie creativă = este un concept în evoluție care se bazează pe interacțiunea dintre creativitatea și ideile umane și proprietatea intelectuală, cunoștințele și tehnologia (conform Conferinței Națiunilor Unite privind Comerțul și Dezvoltarea).

Educație culturală = include promovarea culturii, creativității, diversității culturale prin intermediul educației. Educaţia culturală include toate activitățile culturale, care pot aduce împreună profesioniști, amatori practicanți și cetățeni / consumatori participativi (conform raportului Eurostat Essnet Culture). Educația formală în domeniile culturale poate fi identificată doar în statisticile privind educația provenind din surse de date administrative care utilizează Standardul Internațional de Educație (ISCED). Din păcate, nu este posibil să se facă distincția între activitățile educaționale culturale în cadrul educației formale în statisticile economice (CAEN 8552) și cele din cadrul educaţiei non-formale.

Formarea profesională a adulţilor are ca principale obiective: facilitarea integrării sociale a indivizilor în concordanţă cu aspiraţiile lor profesionale şi cu necesităţile pieţei muncii, pregătirea resurselor umane capabile să contribuie la creşterea competitivităţii forţei de muncă, actualizarea cunoştinţelor şi perfecţionarea pregătirii profesionale în ocupaţia de bază, precum şi în ocupaţii înrudite, schimbarea calificării, însuşirea unor cunoştinţe avansate, metode şi procedee moderne necesare pentru îndeplinirea sarcinilor de serviciu, precum şi promovarea învăţării pe tot parcursul vieţii. Acest proces cuprinde formarea profesională iniţială şi formarea profesională continuă organizate prin alte forme decât cele specifice sistemului naţional de învăţământ. (OG nr. 129 din 31 august 2000 privind formarea profesională a adulţilor – REPUBLICARE)

Formarea profesională iniţială a adulţilor asigură pregătirea necesară pentru dobândirea competenţelor profesionale minime necesare pentru obţinerea unui loc de muncă. (OG nr. 129 din 31 august 2000 privind formarea profesională a adulţilor – REPUBLICARE)

Formarea profesională continuă este ulterioară formării inițiale și asigură adulților fie dezvoltarea competențelor profesionale deja dobândite, fie dobândirea de noi competențe. (OG nr. 129 din 31 august 2000 privind formarea profesională a adulţilor – REPUBLICARE)

Identitate națională = construct social ce echivalează cu sentimentul de apartenență al unei persoane la unul sau mai multe state sau la una sau mai multe națiuni (conform Richard D. Ashmore, Lee Jussim, David Wilder, *Identitatea socială, conflictul între grupuri și reducerea conflictelor*, 2001).

Incluziune socială = reprezintă ansamblul de măsuri şi acţiuni din domeniul protecţiei sociale, ocupării forţei de muncă, locuirii, educaţiei, sănătăţii, informării-comunicării, mobilităţii, securităţii, justiţiei şi culturii, destinate combaterii excluziunii sociale şi asigurării participării active a persoanelor la toate aspectele economice, sociale, culturale şi politice ale societăţii (conform Legii asistenţei sociale – Legea 292/2011).

Industrii culturale = acele sectoare de activitate organizată care au ca obiectiv principal producția / reproducerea, promovarea, distribuția / comercializarea de bunuri, servicii și activități cu un conținut de origine culturală, artistică sau patrimonială (conform UNESCO).

Instituţie de conservare a patrimoniului cultural - o bibliotecă deschisă publicului sau un muzeu, o arhivă sau o instituţie de conservare a patrimoniului cinematografic sau sonor, precum şi orice alte instituţii publice de cultură care desfăşoară activităţi în domeniul educaţiei, organizate în afara sistemului naţional de învăţământ formal, având drept scop păstrarea şi promovarea culturii naţionale (LEGE nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe*) – REPUBLICARE)

Instituțiile de spectacole sau concerte sunt persoane juridice de drept public care realizează și prezintă producții artistice (Art 3, litera b, ORDONANȚĂ nr. 21 din 31 ianuarie 2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic). Instituțiile de spectacole sau concerte se înființează, se organizează și funcționează în subordinea autorităților administrației publice centrale sau locale (Art 4, Alin 1, 2, 3). Instituțiile de spectacole sau concerte elaborează propriile regulamente de organizare și funcționare, care se aprobă, potrivit legii, de autoritățile în subordinea cărora se află (Art 4, Alin 1, 2, 3). Instituțiile de spectacole sau concerte au deplină autonomie în stabilirea și realizarea programelor proprii, în consens cu politicile culturale ale autorităților centrale sau locale, concepute pentru a răspunde nevoilor comunității. (Art. 4, Alin. 3).

Instituțiile de spectacole pot fi de repertoriu sau de proiecte. **Instituțiile de repertoriu** sunt cele care: a) dispun de cel puțin un colectiv artistic, precum și de personalul tehnic și administrativ necesar pentru realizarea de producții artistice; b) au un portofoliu de minimum trei producții artistice diferite și realizează, în fiecare stagiune, cel puțin două producții noi care completează programele și reconfigurează repertoriul existent; c) au asigurat și dispun, potrivit legii, de bugetul necesar pentru remunerarea personalului și pentru realizarea și prezentarea cel puțin a producțiilor artistice din cadrul programului minimal. **Instituțiile de proiecte** sunt cele care: a) dispun, potrivit legii, de personalul administrativ și tehnic minim necesar funcționării instituției și pot reuni colective artistice doar pe durata unui proiect; b) realizează producții sau coproducții artistice prezentate în serii determinate. c) au asigurat și dispun, potrivit legii, de bugetul necesar pentru remunerarea personalului administrativ și tehnic prevăzut la lit. a), precum și pentru plata colectivelor care realizează și prezintă producțiile artistice din cadrul programului minimal. (Art. 5, *ORDONANȚĂ nr. 21 din 31 ianuarie 2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic*)

Instituțiile de concerte sunt cele care: a) dispun de cel puțin un colectiv artistic, precum și de personalul tehnic și administrativ necesar pentru realizarea de producții artistice; b) în fiecare stagiune prezintă un repertoriu format din producții artistice diferite și realizează producții noi; c) au asigurat și dispun, potrivit legii, de bugetul necesar pentru remunerarea personalului și pentru realizarea și prezentarea cel puțin a producțiilor artistice din cadrul programului minimal. (Art. 6, *ORDONANȚĂ nr. 21 din 31*

ianuarie 2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic)

Impresariatul artistic este activitatea prin care o persoană fizică sau juridică de drept public ori de drept privat, denumită impresar, acționează în numele și pe seama unei instituții sau companii de spectacole și/sau concerte ori, după caz, a unui artist interpret sau executant, în vederea identificării și materializării posibilităților de exploatare a unei producții sau prestații artistice. (Art. 3, litera k, *ORDONANȚĂ nr. 21 din 31 ianuarie 2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic*)

Intervenție culturală = demersul creativ, derulat de către un artist / mediator cultural sau de către un colectiv, care implică explorarea unui context cultural problematic, prin activare participativă, apropierea spațiului public, inițiative de regenerare urbană, animație stradală, artă comunitară ș.a. (conform Ghid AFCN).

Joc video = nu este definit în legislație, dar acesta reprezintă jocul electronic în care se interacționează cu o interfață grafică sau un instrument conectat (tastatură, senzori de mișcare, *joystick*, *controller*) pentru a genera un răspuns vizual pe un dispozitiv cu afișare video (televizor, monitor, ecrane sensibile la atingere / *touchscreen* sau dispozitive pentru realitate virtuală). Jocurile video oferă în general și conținut audio (livrat prin dispozitive audio cum ar fi căști sau difuzoare) sau alte tipuri de răspuns fizic (tehnologii care implică un răspuns tactil, de exemplu: *haptic technology*).

Învățământul vocațional – cuprinde profilurile militar, teologic, sportiv, artistic şi pedagogic. (LEGE nr. 1 din 5 ianuarie 2011 a educaţiei naţionale)

Meșteșug (artizanat) = sunt subsumate conceptului de expresii culturale tradiționale, adică acele forme ale creației populare în domeniul tehnic, precum meșteșuguri ori tehnologii tradiționale, domeniu ce aparține patrimoniului cultural imaterial – conform art. 2 coroborat cu art. 5-6 din Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial.

Monumente istorice = bunuri imobile, construcţii şi terenuri semnificative pentru istoria, cultura şi civilizaţia naţională şi universala care au dobândit această calitate prin clasare (conform Legii 422/2001, art. 1, 3, 8). Sunt definite trei categorii juridice de monumente istorice: „monument” (obiective individuale), „ansamblu” si „sit”. Monumentele istorice sunt impartite in două grupe valorice: A - monumente de valoare nationala si universala și B – monumente istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local.

Multimedia = nu este un sector definit în legislație, dar acesta este o tehnică de a exprima idei (în comunicare, divertisment sau artă) ce implică folosirea mai multor forme de conținut (text, audio, video, imagini, animații) integrate într-o singură formă de prezentare. Aceasta poate să fie o formă live, directă, sau poate fi înregistrată și redată apoi pe dispozitive electronice (PC, tablete, smartphone, e-reader etc.) la cerere sau în timp real (de tipul streaming).

Muzeul este instituția de cultură, de drept public sau de drept privat, fără scop lucrativ, aflată în serviciul societății, care colecționează, conservă, cercetează, restaurează, comunică și expune, în scopul cunoașterii, educării și recreerii, mărturii materiale și spirituale ale existenței și evoluției comunităților umane, precum și ale mediului înconjurător (*art. 2, litera a, Legea nr. 311/2003 a muzeelor și colecțiilor publice*)

Patrimoniu arheologic este ansamblul bunurilor arheologice care este format din: a) siturile arheologice înscrise în Repertoriul arheologic național, cu excepția celor distruse ori dispărute, și siturile clasate în Lista monumentelor istorice, situate suprateran, subteran sau subacvatic, ce cuprind vestigii arheologice: așezări, necropole, structuri, construcții, grupuri de clădiri, precum și terenurile cu potențial arheologic reperat, definite conform legii; b) bunurile mobile, obiectele sau urmele manifestărilor umane, împreună cu terenul în care acestea au fost descoperite. *(art. 2 alin. (1) lit. b) din O.G. nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, republicată, cu modificările și completările ulterioare)*

Patrimoniu cultural național cuprinde ansamblul bunurilor identificate ca atare, indiferent de regimul de proprietate asupra acestora, care reprezintă o mărturie și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor aflate în continuă evoluție; cuprinde toate elementele rezultate din interacțiunea, de-a lungul timpului, între factorii umani și cei naturali (*Legea 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural naţional mobil*).

Patrimoniul cultural național imaterial = definit la art. 2, lit. a) din Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial, ca fiind „totalitatea practicilor, reprezentărilor, expresiilor, cunoștințelor, abilităților - împreună cu instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale asociate acestora - pe care comunitățile, grupurile sau, după caz, indivizii le recunosc ca parte integrantă a patrimoniului lor cultural".

Patrimoniul cultural național imobil = materializat în **monumente istorice**, definite la art. 1 alin. (2) din Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, ca fiind „bunuri imobile, construcții și terenuri situate pe teritoriul României, semnificative pentru istoria, cultura și civilizația națională și universală".

Patrimoniul cultural național mobil = definit la art. 3 alin. (1) din Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată, cu modificările și completările ulterioare, ca fiind format din „bunuri cu valoare istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică, reprezentând mărturii materiale ale evoluției mediului natural și ale relațiilor omului cu acesta, ale potențialului creator uman și ale contribuției românești, precum și a minorităților naționale la civilizația universală".

Patrimoniul muzeal este alcătuit din totalitatea bunurilor, a drepturilor și obligațiilor cu caracter patrimonial ale muzeului sau, după caz, ale colecțiilor publice, asupra unor bunuri aflate în proprietate publică și/sau privată. Bunurile care alcătuiesc patrimoniul muzeal pot face obiectul dreptului de proprietate publică a statului și/sau a unităților administrativ-teritoriale ori, după caz, al dreptului de proprietate privată. (Art. 8, alin 1 si 2 din *din Legea muzeelor și a colecţiilor publice – Legea 311/2003)*. Pot face obiectul unui patrimoniu muzeal, conform legii: a) bunurile imobile de valoare excepțională, arheologică, istorică, etnografică, artistică, documentară, memorialistică, științifică și tehnică; b) siturile și rezervațiile care au caracter arheologic, istoric, artistic, etnografic, tehnic și arhitectural, constituite din terenuri, parcuri naturale, grădini botanice și zoologice, precum și construcțiile aferente; c) bunurile clasate în patrimoniul cultural național mobil, de valoare excepțională, arheologică, istorică, etnografică, artistică, documentară, științifică și tehnică, literară, memorialistică, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică, reprezentând mărturii materiale și spirituale ale evoluției comunităților umane, ale mediului înconjurător și ale potențialului creator uman; d) alte bunuri care au rol documentar, educativ, recreativ, ilustrativ și care pot fi folosite în cadrul expozițiilor și al altor manifestări muzeale. (2) Muzeele și colecțiile de drept public pot primi și gestiona bunuri specifice activității desfășurate de către acestea, de la persoane fizice și juridice de drept privat, în condițiile dreptului comun. (Art. 9, alin 1 si 2 din *din Legea muzeelor și a colecţiilor publice – Legea 311/2003)*.

Perfecţionarea, respectiv specializarea, reprezintă pregătirea profesională care conduce la dezvoltarea sau completarea cunoştinţelor, deprinderilor sau competenţelor profesionale ale unei persoane care deţine deja o calificare, respectiv dezvoltarea competenţelor în cadrul aceleiaşi calificări, dobândirea de competenţe noi în aceeaşi arie ocupaţională sau într-o arie ocupaţională nouă, dobândirea de competenţe fundamentale/cheie sau competenţe tehnice noi. (OG nr. 129 din 31 august 2000 privind formarea profesională a adulţilor – REPUBLICARE)

Programe de formare profesională – programele de formare profesională cuprind totalitatea activităților de pregătire teoretică și / sau practică destinate unor categorii de persoane, unui grup sau unor persoane în vederea realizării obiectivelor de formare profesională pentru un anumit domeniu. (OG nr. 129 din 31 august 2000 privind formarea profesională a adulţilor – REPUBLICARE).

Programul minimal [al unei instituții de spectacole sau concerte] este parte a proiectului managerial al conducătorului instituției de spectacole sau concerte, care cuprinde un număr de programe realizate în intervalul de timp și în condițiile stabilite în contractul de management; (Art. 3, litera f, *ORDONANȚĂ nr. 21 din 31 ianuarie 2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic*)

Proiect cultural = un proiect este suma activităților specifice unor anumite domenii culturale / artistice sau, după caz, ansamblul de acțiuni culturale structurate organic, realizat într-o perioadă de timp determinată, care nu depășește, de regulă, durata unui exercițiu financiar în urma căruia rezultă un bun cultural.

Politică culturală = confruntarea de idei, procese instituționale și relații de putere în scopul producerii și circulării semnificațiilor simbolice (conform J. McGuigan, *Cultura și sfera publică*, 1996).*

*articularea de valori și semnificații, formularea unor perspective critice asupra elaborării „politicilor culturale".

Politici culturale = ansamblu de principii operaționale, practici și proceduri administrative și bugetare care oferă o bază pentru acțiunea culturală a statului (conform UNESCO, *Politicile culturale - un studiu preliminar*, 1967).

= sistem coerent și explicit, alcătuit din scopuri finale, obiective practice și mijloace, urmărite de un grup și aplicate de o autoritate (conform UNESCO, *Dezvoltare culturală: Experiențe și politici*, 1983).

= acțiunile pe care un stat și numeroasele sale entități operaționale le întreprind asupra vieții culturale a cetățenilor săi, fie direct, fie indirect, intenționat sau neintenționat (conform , Kevin V. Mulcahy, 2006).*

*în sfera „politicilor culturale" se regăsește o abordare managerială de rezolvare a unor probleme, mult mai practică decât cea inclusă în sfera „politicii culturale".

Oraș creativ = orașe care au recunoscut creativitatea ca fiind un factor strategic de dezvoltare durabilă la nivel economic, social, cultural și de mediu (conform Rețelei Orașelor Creative UNESCO pentru Dezvoltarea Durabilă).

Salariat / angajat - persoana fizică, parte a unui contract individual de muncă ori raport de serviciu, care prestează munca pentru şi sub autoritatea unui angajator şi beneficiază de drepturile prevăzute de lege, precum şi de prevederile contractelor sau acordurilor colective de muncă aplicabile . (art. 1 lit. g) din Legea nr. 62/2011 privind dialogul social)

Salariul de bază reprezintă suma de bani la care are dreptul lunar personalul plătit din fonduri publice, corespunzător funcţiei, gradului/treptei profesionale, gradaţiei, vechimii în specialitate, astfel cum este stabilită în anexele Legii-cadrul nr.153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice.

Salariul lunar cuprinde salariul de bază ori, după caz, indemnizaţia lunară sau indemnizaţia de încadrare, compensaţiile, indemnizaţiile, sporurile, adaosurile, primele, premiile, precum şi celelalte elemente ale sistemului de salarizare corespunzătoare fiecărei categorii de personal din sectorul bugetar.(Legea-cadrul 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice)

Securitate şi sănătate în muncă - ansamblul de activităţi instituţionalizate având ca scop asigurarea celor mai bune condiţii în desfăşurarea procesului de muncă, apărarea vieţii, integrităţii fizice şi psihice, sănătăţii lucrătorilor şi a altor persoane participante la procesul de muncă

(Legea securității și sănătății muncii nr.319/2006)

Standardul ocupaţional, respectiv standardul de pregătire profesională, este documentul care precizează competenţele profesionale necesare practicării unei ocupaţii, respectiv specifice unei calificări. **(**OG nr. 129 din 31 august 2000 privind formarea profesională a adulţilor – REPUBLICARE

Sectoare Culturale și Creative = toate sectoarele ale căror activități sunt bazate pe valori culturale și / sau expresii artistice și alte expresii creative, indiferent dacă aceste activități sunt orientate sau nu către piață și indiferent de tipul de structură care le realizează și de modul de finanțare a structurii respective. Activitățile respective includ dezvoltarea, crearea, producerea, difuzarea și conservarea bunurilor și serviciilor care constituie expresii culturale, artistice sau alte expresii creative, precum și funcțiile conexe, cum ar fi educația sau gestionarea. Sectoarele culturale și creative includ, printre altele, arhitectura, arhivele, bibliotecile și muzeele, artizanatul artistic, audiovizualul (inclusiv cinematografia, televiziunea, jocurile video și multimedia), patrimoniul cultural material și imaterial, designul, festivalurile, muzica, literatura, arta spectacolului, editarea, radioul și artele vizuale (conform Regulamentului UE privind instituirea programului „Europa creativă", 2014–2020).

Specializare = forma specifică de formare profesională care urmărește obținerea de cunoștințe și deprinderi într-o arie restrânsă din sfera de cuprindere a unei ocupații.

Stagiunea este perioada de până la 10 luni consecutive, din 2 ani calendaristici, în care instituțiile de spectacole și/sau concerte realizează și prezintă producții artistice; (Art. 3, litera g, *ORDONANȚĂ nr. 21 din 31 ianuarie 2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic*)

Strategie culturală = integrarea artelor și a culturii într-un plan cuprinzător, menit să sensibilizeze publicul și să formeze un nou consens în jurul unei probleme sociale. Un concept complex și emergent, Strategia culturală este un termen umbrelă care abordează holistic ecosistemul cultural și include direcții cheie precum: definirea conceptelor, stabilirea viziunii și a valorilor, setarea scopurilor, obiectivelor și a direcțiilor de acțiune, planificarea pe termen lung și scurt, analiza intersecției cu celelalte domenii ale societății, proiectarea strategiilor de comunicare și diseminare (conform Meredith Osborne, *Un ghid către o Strategie Culturală*, 2013).

Definiții operaționale

Definițiile operaționale se referă la acele definiri de concepte, termeni sau sintagme construite de autorul/ autorii unei lucrări și contextualizate, cu scopul înțelegerii explicite a modului cum acesta/aceștia au operat cu termeni/ sintagme etc în cadrul unei lucrări specifice. Definițiile operaționale au rolul de a explica sensul cu care sunt folosiți anumiți termeni, sintagme etc. în contextul unei analize/ documentări/ prezentări etc.

Antreprenoriat cultural = antreprenoriatul în domeniul culturii și al artelor este o activitate atât economică, cât și socioculturală, bazată pe inovație, pe exploatarea oportunităților și pe asumarea de riscuri. Este o activitate vizionară, strategică, inovatoare și socială.

Capital cultural = un activ care întruchipează, stochează sau dă naștere la valoare culturală care ar putea avea o valoare economică.

Cluster din sectoarele cultural-creative = se referă la regruparea unor industrii în cadrul unor clustere funcţionale care se bazează pe o colaborare intensă între diferiţi actori şi instituţii corelate din sectoarele cultural creative. În astfel de contexte, concurenţii se angajează frecvent în activităţi de cooperare.

Colaborator = persoană fizică și/sau juridică care colaborează/lucrează la instituție, fără a fi salariatul ei permanent, indiferent de forma contractului: contract de prestare/furnizare servicii, contract de cesiune a drepturilor patrimoniale de autor etc

Consum cultural activ = Consumul cultural activ se referă la totalitatea activităților cu caracter cultural la care oamenii participă în afara spațiului domestic/ non-public și implică un eveniment/ manifestare culturală/ interacțiunea cu spații culturale. Se referă la acel tip de consum cultural care se desfășoară fie în mod individual, fie colectiv și implică activități precum: vizitarea unui muzeu/ obiectivelor de patrimoniu, vizionarea unui film la cinematograf/festival etc., vizionarea unui spectacol de teatru/ operă/concert etc live, mersul la bibliotecă etc.

Consum cultural pasiv = Consumul cultural pasiv se referă la totalitatea activităților cu caracter cultural pe care oamenii le desfășoară în spațiul domestic/ non-public. Consumul cultural pasiv poate fi individual sau colectiv și implică activități precum: vizionarea de programe TV, navigarea pe internet, vizionarea de filme, jocuri electronice/ digitale, utilizarea rețelelor de socializare etc., ascultarea de muzică, lectură, desenat etc.

Digitalizare = integrarea de tehnologii digitale în toate ariile și nivelurile unui domeniu, având ca efect schimbarea fundamentală a modului acestuia de operare.

Evaluare a performanţelor = stabilirea criteriilor de evaluare a muncii, realizarea efectivă a evaluării, discutarea rezultatelor cu angajaţii şi determinarea modului de recompensare şi motivare a acestora pentru a obţine performanţe înalte.

Finanțare nerambursabilă = este definită ca alocare de fonduri pentru acoperirea parțială sau integrală a cheltuielilor necesare desfășurării unui proiect cultural.

Fluctuație de personal = numărul de plecări din perioada de referință împărțit la numărul mediu de angajați în perioada de referință.

Jocul video = Jocul video este jocul electronic în care se interacționează cu o interfață grafică sau un instrument conectat (tastatură, senzori de mișcare, joystick, controller) pentru a genera un răspuns vizual pe un dispozitiv cu afișare video (televizor, monitor, ecrane sensibile la atingere/touchscreen sau dispozitive pentru realitate virtuală). Jocurile video oferă în general și conținut audio (livrat prin dispozitive audio cum ar fi căști sau difuzoare) sau alte tipuri de răspuns fizic (tehnologii care implică un răspuns tactil, de exemplu/haptic technology).

Managementul resurselor umane (MRU) = o abordare strategică şi coerentă a modului în care sunt gestionate cele mai importante resurse – oamenii.

Multimedia = o tehnică de a exprima idei (în comunicare, divertisment sau artă) ce implică folosirea mai multor forme de conținut (text, audio, video, imagini, animații) integrate într-o singură formă de prezentare. Aceasta poate să fie o formă live, directă, sau poate fi înregistrată și redată apoi pe dispozitive electronice (PC, tablete, smartphone, e-reader etc.) la cerere sau în timp real (de tipul streaming).

Personal administrativ = personal contractual, încadrat în compartimentele suport, care oferă sprijin tehnic personalului de specialitate (activitățile desfășurate de către personalul administrativ sprijină derularea activităților de bază ale instituției).

Personal de specialitate = personal contractual, cu studii ce aparțin unui domeniu special, competent într-o anumită ramură de activitate.

Planificarea resurselor umane - procesul de planificare a resurselor umane cuprinde: analiza resurselor existente în cadrul instituției, interpretarea previziunilor de dezvoltare a acesteia, strategia de dezvoltare a resurselor de muncă, definirea politicilor de dezvoltare a resurselor existente şi de recrutare

Recalificare = consta în obținerea competențelor specifice unei alte ocupații sau profesii, diferită de cele dobândite anterior.

Recrutarea - procesul de căutare și atragere a unor persoane calificate pentru ocuparea posturilor vacante din catrul instituției, prin selectarea celor mai potrivite persoane, pentru a satisface necesitatile identificate.

Recompensare - sistemul de recompense reprezintă ansamblul veniturilor materiale și/sau nemateriale, financiare și/sau non-financiare, a facilităților sau avantajelor atribuite salariatului în funcție de activitatea desfășurată și de competența probată.

Revitalizare urbană = desemnează procesul prin care un oraș sau un cartier își îmbunătățește funcționalitatea şi performanețele, în special după ce a traversat o perioadă în care s-a confruntat cu o situație indezirabilă.

Standard ocupational = documentul care precizează unitățile de competență și nivelul calitativ asociat rezultatelor activităților cuprinse într-o ocupație (descrierea activităților profesionale desfășurate).

Pentru a înțelege mai bine varietatea și complexitatea Sectoarelor Culturale și Creative, atât documentul european *ESSnet-Culture*, cât și *Cartea Albă pentru Activarea Potențialului Economic al Sectoarelor Culturale și Creative din România*, au propus o clasificare în funcție de codurile CAEN și codurile COR.

1	Carte și presă	1811 - Tipărirea ziarelor
		1812 - Alte activități de tipărire n.c.a.
		1813 - Servicii pregătitoare pentru pretipărire
		1814 - Legătorie și servicii conexe
		1820 - Reproducerea înregistrărilor
		4761 - Comerț cu amănuntul al cărților, în magazine specializate
		4762 - Comerț cu amănuntul al ziarelor și articolelor de papetărie, în magazine specializate
		5811 - Activități de editare a cărților
		5812 - Activități de editare de ghiduri, compendii, liste de adrese și similare
		5813 - Activități de editare a ziarelor
		5814 - Activități de editare a revistelor și periodicelor
		5819 - Alte activități de editare
2	Biblioteci și arhive	9101 - Activități ale bibliotecilor și arhivelor
3	Patrimoniu cultural	9102 – Activități ale muzeelor
		9103 - Gestionarea monumentelor, clădirilor istorice și a altor obiective de interes turistic
4	Meșteșuguri și artizanat	1320 – Producția de țesături
		1411 - Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte din piele
		1419 - Fabricarea altor articole de îmbrăcăminte și accesorii n.c.a.
		1420 - Fabricarea articolelor din blană
		1431 - Fabricarea prin tricotare sau croșetare a ciorapilor și articolelor de galanterie
		1439 - Fabricarea prin tricotare sau croșetare a altor articole de îmbrăcăminte
		1511 - Tăbăcirea și finisarea pieilor; prepararea și vopsirea blănurilor
		1512 - Fabricarea articolelor de voiaj și marochinarie și a articolelor de harnașament

5	Arte vizuale	4778 - Comerț cu amănuntul al altor bunuri noi, în magazine specializate
		9003 - Activități de creație artistică
		7410 - Activități de design specializat
		7420 - Activități fotografice
		2313 - Fabricarea articolelor din sticlă
		2332 - Fabricarea cărămizilor, țiglelor și a altor produse pentru construcții, din argilă arsă
		2341 - Fabricarea articolelor ceramice pentru uz gospodăresc și ornamental
		2349 - Fabricarea altor produse ceramice n.c.a.
		2370 - Tăierea, fasonarea și finisarea pietrei
		2550 - Fabricarea produselor metalice obținute prin deformare plastică; metalurgia pulberilor
		2599 - Fabricarea altor articole din metal n.c.a.
		3109 - Fabricarea de mobilă n.c.a.
		3212 - Fabricarea bijuteriilor și articolelor similare din metale și pietre prețioase
		3213 - Fabricarea imitațiilor de bijuterii și articole similare
		3220 - Fabricarea instrumentelor muzicale
		3291 - Fabricarea măturilor și periilor
		3299 - Fabricarea altor produse manufacturiere n.c.a.
6	Arhitectură	7111 – Activități de arhitectură
		7410 – Activități de design specializat
7	Artele spectacolului	9001 - Activități de interpretare artistică (spectacole)
		9002 - Activități suport pentru interpretare artistică (spectacole)
		9004 - Activități de gestionare a sălilor de spectacole
		9321 - Bâlciuri și parcuri de distracții
		9329 - Alte activități recreative și distractive n.c.a.
		9412 - Activități ale organizațiilor profesionale
8	Audio-vizual și multimedia	4743 – Comerț cu amănuntul al echipamentului audio/ video în magazine specializate
		4763 - Comerț cu amănuntul al discurilor și benzilor magnetice cu sau fără înregistrări audio/video , în magazine specializate

		5911 - Activități de producție cinematografică, video și de programe de televiziune
		5912 - Activități de post-producție cinematografică, video și de programe de televiziune
		5913 - Activități de distribuție a filmelor cinematografice, video și a programelor de televiziune
		5914 - Proiecția de filme cinematografice
		5920 - Activități de realizare a înregistrărilor audio și activități de editare muzicala
		6010 - Activități de difuzare a programelor de radio
		6020 - Activități de difuzare a programelor de televiziune
		6391 - Activități ale agențiilor de știri
		7722 - Închirierea de casete video și discuri (CD-uri, DVD-uri)
9	Publicitate	7311 - Activități ale agențiilor de publicitate
		7312 - Servicii de reprezentare media
10	Tehnologii digitale (IT, software și jocuri electronice) - transversale	5821 - Activități de editare a jocurilor de calculator
		5829 - Activități de editare a altor produse software
		6201 - Activități de realizare a soft-ului la comandă (software orientat client)
		6202 - Activități de consultanță în tehnologia informației
		6311 - Prelucrarea datelor, administrarea paginilor web și activități conexe
		6312 - Activități ale portalurilor web
11	Educație și cercetare - transversale	7211 - Cercetare - dezvoltare în biotehnologie
		7219 – Cercetare - dezvoltare în alte științe naturale și inginerie
		7220 - Cercetare- dezvoltare în științe sociale și umaniste

Pentru completarea definițiilor, așa cum au fost ele prezentate în documentul european și ca efect al Regulamentul (UE) nr. 1209/2014 al Comisiei din 29 octombrie 2014 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 451/2008 al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a unei noi clasificări statistice a produselor în funcție de domeniul de activitate (CPA) și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 3696/93 al Consiliului, vom prezenta în continuare produsele și serviciile corespondente fiecărui sector cultural și creativ în parte, așa cum se regăsesc ele clasificate prin Codurile CPA în acest moment.

Categorie Sectoare	Cod CPA	Descriere
Carte și presă	58.11.11	Manuale educative tipărite
	58.11.12	Cărți de școală, cu caracter profesional și tehnic
	58.11.13	Cărți pentru copii, tipărite
	58.11.14	Dicționare și enciclopedii tipărite
	58.11.15	Atlase și alte cărți tipărite conținând hărți
	58.11.16	Hărți și planșe hidrografice sau alte reprezentări grafice asemănătoare, în altă formă decât cea de carte
	58.11.19	Alte cărți, broșuri, pliante tipărite și imprimate similare
	58.11.20	Cărți înregistrate pe discuri, bandă sau alte suporturi
	58.11.30	Cărți online
	58.11.41	Spații publicitare în cuprinsul cărților tipărite
	58.11.42	Spații publicitare în cuprinsul cărților pe suport electronic
	58.11.50	Editarea cărților pe bază de contract sau comision
	58.11.60	Servicii de acordare a licențelor pentru cărți
	58.13.10	Ziare tipărite
	58.13.20	Ziare online
	58.14.11	Reviste și periodice de interes general, tipărite
	58.14.12	Reviste și periodice de afaceri, profesionale și academice, tipărite
	58.14.19	Alte reviste și periodice tipărite
	58.14.20	Reviste și periodice online
	58.14.31	Spații publicitare în cuprinsul revistelor și periodicelor tipărite
	58.14.32	Spații publicitare în cuprinsul revistelor și periodicelor pe suport electronic

	58.14.40	Servicii de acordare a licențelor pentru reviste și periodice
Biblioteci și Arhive	91.01.11	Servicii prestate în biblioteci publice
	91.01.12	Servicii prestate în arhive
Patrimoniu cultural	91.02.10	Servicii de funcționare a muzeelor
	91.02.20	Colecții muzeale
	91.03.10	Servicii de administrare a siturilor istorice și edificiilor, precum și a punctelor de atracție pentru vizitatori
	47.00.68	Servicii de comerț cu amănuntul cu timbre și monede
	47.00.69	Servicii de comerț cu amănuntul cu suveniruri și artizanat
	*47.00.91	Servicii de comerț cu amănuntul cu antichități
	*71.20.19	Alte servicii de analiză și testare tehnică (*certification and authentication of works of art*)
	*72.19.13	Servicii de dezvoltare experimentală în domeniul științelor fizice
Meșteșuguri și artizanat	NA	NA
Arte vizuale	90.03.11	Servicii prestate de autori, compozitori, sculptori și alți artiști, cu excepția artiștilor care se produc pe scenă
	90.03.12	Lucrări originale aparținând autorilor, compozitorilor și altor artiști, cu excepția artiștilor care se produc pe scenă, a pictorilor, artiștilor plastici și sculptorilor
	90.03.13	Lucrări originale aparținând pictorilor, artiștilor plastici și sculptorilor
	74.20.21	Servicii de tipul portretului fotografic
	74.20.22	Servicii fotografice publicitare și conexe
	74.20.23	Servicii fotografice și videografice pentru evenimente deosebite
	74.20.24	Servicii de fotografiere aeriană
	74.20.29	Alte servicii fotografice specializate
	74.20.32	Servicii de restaurare, copiere și retușare fotografică
	74.20.39	Alte servicii fotografice n.c.a.
	74.10.20	Originale de modele

	85.52.13	Servicii de tipul celor prestate de școlile de artă și instructorii în materie de arte plastice
Arhitectură	71.11.10	Planuri și desene în scopuri arhitectonice
	71.11.21	Servicii de arhitectură pentru proiecte de construcții rezidențiale
	71.11.22	Servicii de arhitectură pentru proiecte de construcții nerezidențiale
	71.11.23	Servicii de arhitectură pentru restaurări istorice
	71.11.24	Servicii de consultanță în arhitectură pentru proiecte de construcții
	71.11.31	Servicii de planificare urbană
	71.11.32	Servicii de planificare rurală funciară
	71.11.33	Servicii de planificare generală a șantierelor
	71.11.41	Servicii de peisagistică
	71.11.42	Servicii de consultanță în arhitectură peisagistică
	74.10.11	Servicii de decorații interioare
	74.10.12	Servicii de proiectare industrială
	74.10.19	Alte servicii de proiectare specializate
Artele spectacolului	90.01.10	Servicii prestate de artiști ai artei scenice
	90.02.11	Servicii de producție și prezentare a manifestărilor de artă scenică
	90.02.12	Servicii de promovare și organizare a manifestărilor de artă scenică
	90.02.19	Alte servicii auxiliare artei scenice
	90.04.10	Servicii de exploatare a sălilor de spectacol
	85.52.11	Servicii de tipul celor prestate de școlile de dans și instructorii coregrafici
	85.52.12	Servicii de tipul celor prestate de școlile de muzică și instructorii muzicali
	*79.90.39	Servicii de rezervări a biletelor de intrare la evenimente deosebite, spectacole și alte activități recreative și alte servicii de rezervări n.c.a.
	*93.29.21	Servicii constând din focuri de artificii și spectacole de sunet și lumină
Audio-vizual și multimedia	59.11.11	Servicii de producție a peliculelor cinematografice
	59.11.12	Servicii de producție a peliculelor și programelor video promoționale sau publicitare
	59.11.13	Alte servicii de producție a programelor de televiziune
	59.11.21	Pelicule cinematografice, programe video și de televiziune originale
	59.11.22	Pelicule cinematografice
	59.11.23	Filme și alte conținuturi video înregistrate pe disc, bandă sau alte medii fizice

	59.11.24	Descărcarea filmelor sau a altor conținuturi video
	59.11.25	Conținuturi video în flux continuu
	59.11.30	Comercializarea timpilor sau spațiilor publicitare din cuprinsul peliculelor cinematografice, al programelor video și de televiziune
	59.12.11	Servicii de editare audiovizuală
	59.12.12	Servicii de transfer și duplicare a matrițelor
	59.12.13	Servicii de corecție cromatică și recondiționare digitală
	59.12.14	Servicii având ca obiect efectele optice
	59.12.15	Servicii de animație
	59.12.16	Servicii de subtitrare cu inserte, titluri și text
	59.12.17	Servicii de editare și proiectare audio
	59.12.19	Alte servicii de postproducție a peliculelor cinematografice, a programelor video și de televiziune
	59.13.11	Servicii de acordare a licențelor pentru drepturi cinematografice și indemnizațiile aferente
	59.13.12	Alte servicii de distribuție a peliculelor cinematografice și a programelor video și de televiziune
	59.14.10	Servicii de proiecție a peliculelor cinematografice
	59.20.11	Servicii de înregistrare a sunetului
	59.20.12	Servicii de înregistrare în direct
	59.20.13	Matrițe de înregistrări de sunet
	59.20.21	Servicii de producție a programelor radio
	59.20.22	Matrițe de programe radio
	59.20.31	Partituri muzicale tipărite
	59.20.32	Partituri muzicale electronice
	59.20.33	Discuri audio, benzi sau alte suporturi fizice cu conținut muzical
	59.20.34	Alte discuri audio și benzi
	59.20.35	Descărcare de conținuturi muzicale
	59.20.36	Conținuturi audio în flux continuu
	59.20.40	Servicii de acordare a licențelor privind dreptul de utilizare a originalelor acustice
	58.21.10	Jocuri pe calculator pe suport fizic
	58.21.20	Jocuri pe calculator descărcabile de pe internet

	58.21.30	Jocuri online
	58.21.40	Servicii de acordare a licențelor privind dreptul de utilizare a jocurilor pe calculator
	60.10.11	Servicii de programare radio și radiodifuziune
	60.10.12	Matrițe de emisiuni radiofonice
	60.10.20	Programe de canal radiofonic
	60.10.30	Radiopublicitate
	60.20.11	Servicii de programare și difuzare a emisiunilor de televiziune, cu excepția canalelor cu abonament
	60.20.12	Servicii de video la cerere online
	60.20.13	Alte servicii de video la cerere online
	60.20.20	Matrițe de emisiuni de televiziune
	60.20.30	Telepublicitate
	63.91.12	Servicii prestate de agențiile de știri mijloacelor de comunicare audiovizuală
	47.00.64	Servicii de comerț cu amănuntul cu înregistrări video și muzicale
	77.22.10	Servicii de închiriere de discuri și benzi video
	*62.01.21	Originale de jocuri pe computer
Publicitate	73.11.11	Servicii de concepție și realizare a materialelor publicitare
	73.11.13	Servicii de dezvoltare a conceptului de publicitate
	73.11.19	Alte servicii de publicitate
Inter-disciplinare	74.30.12	Servicii de interpretare
	74.90.20	Alte servicii profesionale, tehnice și pentru întreprinderi n.c.a.
	*84.11.1	Servicii publice generale (globale)
	*84.11.14	Servicii guvernamentale pentru cercetarea fundamentală
	85.52.19	Alte servicii de învățământ cu profil artistic
	*94 99 16	Servicii prestate de asociațiile culturale și de divertisment

(*)Produse și servicii incluse din activități neculturale

Tabel Ocupații culturale specifice domeniilor SCC

Domeniu SCC	Cod Ocupație
Carte și presă	264101 poet
	264102 scriitor
	264201 comentator publicist
	264202 corector (studii superioare)
	264203 corespondent special (țară și străinătate)
	264205 corespondent presă
	264206 critic de artă
	264207 editorialist
	264208 fotoreporter
	264209 lector presă/ editură
	264210 publicist comentator
	264211 redactor
	264215 secretar de redacție (studii superioare)
	264216 secretar responsabil de agenție
	264218 tehnoredactor
	264219 ziarist
	264220 critic literar
	264221 critic muzical
	264223 redactor rubrică
	333902 agent literar
	343507 tehnoredactor
	343508 secretar de redacție (studii medii)
	343520 corector (studii medii)
	441203 cartator presă
	441209 oficiant presă
	441210 prelucrător presă scrisă
	441302 corector editură presă
	441303 corector-revizor poligrafie

	522201 anticar
	522301 librar
	732101 culegător la mașina de cules și turnat rânduri (linotipist)
	732102 culegător la mașina de perforat programe pentru mașinile de turnat text (monotastor)
	732103 culegător la mașina de turnat rânduri pentru titluri (LUDLOV)
	732104 culegător manual (zețar)
	732105 frezor-montator clișee
	732106 stereotipar
	732107 galvanotipist
	732108 corodor prin procedee chimice (tiefdruc și zinco)
	732109 zincograf
	732110 copist formare tipar plan
	732111 desenator cromolitograf
	732112 șlefuitor-granulator
	732113 gravor plăci metalice
	732114 gravor plăci litografice
	732115 fotogravor
	732116 turnător valuri
	732117 manipulant cutter-plotter
	732207 tipograf-tipăritor
	732208 dactilo-rotaprint
	732209 operator la mașina electronică de gravat
	732210 operator la mașinile de fotoculegere (monofoto)
	732211 operator tipărituri Braille
	732212 heliografist
	732213 operator xerox
	732214 operator mașini multiplicat
	732215 tipograf print digital și offset
	732216 operator la mașina de gravat și decupat cu laser
	732217 operator la mașina de tampografiat

	732218 tipograf flexograf
	732301 legător manual (în poligrafie și ateliere speciale)
	732303 mașinist în legătorie mecanică
	732304 strungar șlefuitor tipografie
	813202 fotocopist
	813203 fotopoligraf
	813204 fotoreproducător
	952002 vânzător de ziare
Arhive și biblioteci	262101 arhivist
	262201 bibliograf
	262202 bibliotecar (studii superioare)
	262203 documentarist (studii superioare)
	262204 referent difuzare carte
	262205 lector carte
	262206 bibliotecar arhivist
	441101 bibliotecar (studii medii)
	441102 discotecar
	441103 filmotecar
	441104 fonotecar
	441105 fototecar
	441106 mânuitor carte
	441107 videotecar
	441501 arhivar
	441502 funcționar documentare
Patrimoniu cultural	241267 evaluator bunuri culturale
	262102 conservator opere de artă și monumente istorice (studii superioare)
	262103 muzeograf
	262104 restaurator opere de artă și monumente istorice (studii superioare)
	262105 conservator arhivă (studii superioare)
	262106 restaurator arhivă (studii superioare)

	262107 restaurator bunuri culturale (studii superioare)
	262108 conservator/restaurator pictură murală
	262109 conservator/restaurator pictură pe lemn
	262110 conservator/restaurator componente artistice din lemn la monumente istorice
	262111 conservator/restaurator componente artistice din metal la monumente istorice
	262112 conservator/restaurator componente artistice din piatră, ceramică sau stucatură la monumente istorice
	262113 conservator/restaurator vitralii și componente artistice din sticlă la monumente istorice
	262114 curator
	262115 specialist educație muzeală
	343301 restaurator opere de artă și monumente istorice (studii medii)
	343302 conservator opere de artă și monumente istorice (studii medii)
	343303 restaurator bunuri culturale (studii medii)
	343304 conservator bunuri culturale (studii medii)
	343305 restaurator arhivă (studii medii)
	343306 conservator arhivă (studii medii)
	343523 gestionar custode sală
	711206 zidar restaurator
	711305 restaurator piatră
	712205 mozaicar restaurator
	721309 tinichigiu restaurator
	731822 țesător restaurator manual covoare
	752219 tâmplar restaurator
	752220 restaurator șarpante și structuri din lemn
	712303 ipsosar restaurator ornamente din ipsos
Meșteșuguri și artizanat	621001 cioplitor în lemn
	711101 muncitor constructor bârne, chirpici, piatră
	711103 confecționer plase și pânze rabiț din stuf
	711201 sobar
	711301 cioplitor în piatră și marmură

	711302 cioplitor-montator piatră, marmură
	711304 tăietor, șlefuitor, lustruitor piatră, marmură
	711502 dulgher restaurator
	712302 turnător ornamentalist
	722112 fierar/ potcovar
	731201 acordor acordeoane, armonici
	731202 acordor piane, pianine, orgă, țambal
	731205 constructor claviatură
	731206 constructor-reparator de acordeoane și armonici
	731207 constructor-reparator de alte instrumente muzicale (suflat, percuție)
	731210 montator-reglor piane
	731211 montator-ajustor de acordeoane
	731212 lutier
	731213 constructor restaurator de orgi
	731301 argintar
	731306 gravor manual
	731309 giuvaergiu
	731406 modelator ceramică
	731407 olar ceramică (artizanat)
	731505 prelucrător topitură sticlă la țeavă
	731603 gravor produse de sticlă
	731605 pictor pe sticlă și ceramică
	731606 oglindar
	731701 confecționer piese, linguri, spițe, albii, donițe, cozi de unelte, șindrilă, ciubere
	731702 confecționer jucării
	731703 confecționer obiecte artizanale din lemn
	731704 confecționer plute
	731706 pirogravor
	731707 rămar poleitor
	731708 sculptor în lemn

	731710 traforator manual lemn
	731711 dogar manual
	731712 rotar caretaș
	731713 lumânărar
	731714 confecționer cuțite, brice, brățări, andrele, agrafe, inele
	731715 confecționer nasturi, piepteni
	731717 confecționer obiecte din ipsos
	731718 confecționer obiecte din os, scoică, mică etc.
	731720 încadrator tablouri
	731722 confecționer bidinele, pensule, perii
	731723 confecționer mături
	731724 împletitor de nuiele
	731725 împletitor obiecte din foi de porumb
	731726 împletitor papură
	731804 decorator în piele
	731806 confecționer manual de produse din sfori sau frânghii
	731811 confecționer unelte pescuit din plase
	731817 tricoter manual
	731819 croșetor
	731820 împletitor textile
	731829 țesător manual
	731904 confecționer jaluzele
	731905 împletitor fibre plastice
	731906 confecționer flori artificiale
	732202 imprimeur textil
	753112 cojocar
	753301 broder manual
	753305 broder la gherghef
	753401 tapițer
	753402 saltelar

	753403 plăpumar
	753501 meșteșugar argăsitor
Arte vizuale	216601 designer grafică (studii medii)
	265101 caricaturist (studii superioare)
	265102 artist plastic
	265103 desenator film animație
	265104 grafician
	265106 pictor
	265107 pictor scenograf
	265108 sculptor
	265109 sculptor păpuși
Arhitectură	216101 arhitect clădiri
	216102 conductor arhitect
	216103 arhitect restaurări
	216104 consilier arhitect
	216105 expert arhitect
	216106 inspector de specialitate arhitect
	216107 referent de specialitate arhitect
	216108 proiectant arhitect
	216109 cercetător în arhitectură
	216110 asistent de cercetare în arhitectură
	216201 arhitect peisagistică și amenajarea teritoriului
	216202 peisagist
	216401 urbanist
	216402 arhitect urbanism
	265105 machetist
Artele spectacolului	216304 costumier
	265201 acompaniator
	265202 artist liric
	265203 concert maestru

	265204 corepetitor
	265205 corist
	265206 dirijor
	265208 maestru studii canto
	265209 instrumentist
	265210 maestru cor
	265211 referent muzical
	265212 secretar muzical
	265213 șef orchestră
	265214 solist instrumentist
	265215 solist vocal
	265216 sufleur operă
	265217 copiator note muzicale
	265218 specialist instrumente de suflat
	265219 artist instrumentist
	265220 solist concertist
	265221 dirijor cor
	265222 maestru corepetitor
	265223 artist liric operă
	265224 corist operă
	265228 regizor muzical
	265229 cântăreț
	265230 instrumentist muzicant
	265232 video-jockey
	265233 maestru de ceremonii
	265234 instrumentist (studii medii)
	265235 compozitor
	265301 balerin
	265302 coregraf
	265303 maestru studii de balet

	265304 maestru de balet
	265305 solist balet
	265306 maestru dans
	265307 dansator
	265308 instructor de dans
	265401 consultant artistic
	265410 regizor artistic
	265414 regizor tehnic
	265416 sufleur teatru
	265417 maestru artist circ
	265434 scenograf
	265435 asistent scenograf
	265437 producător delegat pentru teatru
	265438 regizor culise
	265439 regizor scenă
	265445 maestru magician
	265501 actor
	265502 actor mânuitor de păpuși
	265503 artist circ
	265901 acrobat
	265902 clovn
	265903 magician
	265904 hipnotizator
	265905 trapezist
	265908 dresor
	333903 impresar muzical
	333904 impresar teatru
	333908 impresar artistic
	333909 organizator spectacole
	343510 asistent regizor artistic

	343512 machior spectacole
	343513 peruchier
	343521 electrician iluminare scenă
	343522 secretar artistic
	343525 disc-jockey
	516911 prestidigitator
	516912 iluzionist de circ
	524101 manechin
	731601 pictor decor
Audio vizual și multi media	215304 inginer imagine
	215305 inginer sunet
	215306 inginer- șef car reportaj
	215307 subinginer- șef car reportaj
	215308 inginer-șef schimb emisie
	215309 subinginer iluminat tehnologic
	215310 inginer proiectant comunicații
	215314 inginer iluminare
	215315 șef studio RTV
	215316 coordonator producție RTV
	216602 animator film de animație (studii medii)
	216603 intermediarist film desene animate (studii medii)
	216604 stilizator film desene animate (studii medii)
	216605 asistent regizor studio
	216606 asistent regizor emisie
	216609 art director
	216610 designer pagini web (studii superioare)
	216611 designer grafică (studii superioare)
	216612 grafician calculator (studii medii)
	216613 designer pagini web (studii medii)
	264212 reporter (studii superioare)

	264213 reporter operator
	264214 secretar de emisie (studii superioare)
	264222 comentator radio TV
	264224 jurnalist TV (studii medii)
	264225 jurnalist TV (studii superioare)
	264226 jurnalist TV senior
	265402 corector transmisie
	265403 instructor film
	265404 instructor rețea cinematografică
	265405 lector scenarii
	265406 intermediarist film de desene animate (studii superioare)
	265407 stilizator film de desene animate (studii superioare)
	265408 producător delegat film
	265409 realizator emisiuni RTV
	265411 regizor emisie
	265412 regizor studio
	265413 regizor sunet
	265415 secretar șef producție film
	265418 producător RTV (știri)
	265419 editor RTV (știri)
	265420 director imagine
	265421 referent de specialitate selecție programe TV
	265425 redactor prezentator de televiziune
	265426 animator film de animație (studii superioare)
	265427 director producție film
	265428 coordonator producție film
	265429 asistent producție film
	265430 producător audiovideo
	265431 editor coordonator programe TV
	265433 organizator producție (studii superioare)

	265436 videojurnalist (studii superioare)
	265440 secretar platou
	265441 producător delegat TV
	265442 producător TV
	265443 producător teren (studii superioare)
	265444 producător teren (studii medii)
	265601 prezentator (crainic) radio
	265602 prezentator (crainic) televiziune
	265906 cascador
	265907 figurant
	343509 organizator de producție
	343514 secretar de emisie (studii medii)
	343516 documentarist (studii medii)
	343518 videojurnalist (studii medii)
	343524 prezentator TV
	352101 acustician cinematografic
	352102 controlor și recondiționer filme
	352103 electrician iluminare filmare
	352104 etaloner
	352105 maistru aparate video și sunet
	352106 mașinist mecanic traweling
	352107 mecanic cameră filmare
	352108 montor imagine
	352109 montor negative și de pregătire a peliculei
	352110 montor pozitive
	352111 operator cameră diafilm, diapozitive
	352112 operator emisie-recepție
	352113 operator producție RTV
	352114 preparator filmare
	352115 proiecționist

	352116 senzitometrist
	352117 ștanțator de filme
	352118 operator truka
	352119 editor imagine
	352120 tehnician iluminat tehnologic
	352121 ilustrator muzical
	352122 controlor emisii RTV
	352123 montor emisie
	352124 operator imagine
	352125 operator radio-radioficare
	352126 operator sunet
	352127 tehnician radioelectronist
	352128 tehnician CATV
	352131 cameraman
	352132 tehnician de echipamente TV
	352133 radioelectronist stații de emisie radio-TV
	352134 tehnician la echipamente de înregistrare imagine și sunet
Publicitate	243101 art director publicitate (studii medii)
	243103 specialist marketing
	243104 manager de produs
	265422 copywriter publicitate (studii superioare)
	265423 mediaplanner
	265424 producător delegat evenimente de marketing
	333901 agent reclamă publicitară
	343503 tehnician reclame (decorator)
	343519 copywriter publicitate (studii medii)
	732302 colator publicitar

Tabel. Ocupații culturale specifice altor domenii culturale, întâlnite în CIM-urile entităților din domeniile SCC

Domeniu SCC	Cod Ocupație
Carte și presă	216601 designer grafică (studii medii)
	262201 bibliograf
	262202 bibliotecar (studii superioare)
	262203 documentarist (studii superioare)
	262204 referent difuzare carte
	262205 lector carte
	262206 bibliotecar arhivist
	264212 reporter (studii superioare)
	264213 reporter operator
	264217 șef agenție publicitate
	264305 secretar literar
	265101 caricaturist (studii superioare)
	265422 copywriter publicitate (studii superioare)
	265423 mediaplanner
	265424 producător delegat evenimente de marketing
	265432 director de creație
	343501 mânuitor, montator decor
	343502 tehnician machetist
	343503 tehnician reclame (decorator)
	343504 maestru de lumini
	343505 maestru de sunet
	343506 caricaturist (studii medii)
	343509 organizator de producție
	343510 asistent regizor artistic
	343511 reporter (studii medii)
	343512 machior spectacole
	343513 peruchier
	343514 secretar de emisie (studii medii)

	343516 documentarist (studii medii)
	343518 videojurnalist (studii medii)
	343519 copywriter publicitate (studii medii)
	343522 secretar artistic
Arhive și biblioteci	262102 conservator opere de artă și monumente istorice (studii superioare)
	262103 muzeograf
	262104 restaurator opere de artă și monumente istorice (studii superioare)
	262105 conservator arhivă (studii superioare)
	262106 restaurator arhivă (studii superioare)
	262107 restaurator bunuri culturale (studii superioare)
	262109 conservator/restaurator pictură pe lemn
	262110 conservator/restaurator componente artistice din lemn la monumente istorice
	262111 conservator/restaurator componente artistice din metal la monumente istorice
	262112 conservator/restaurator componente artistice din piatră, ceramică sau stucatură la monumente istorice
	262114 curator
	262115 specialist educație muzeală
	262207 referent de specialitate așezământ cultural
	264202 corector (studii superioare)
	264206 critic de artă
	264207 editorialist
	264209 lector presă/ editură
	264211 redactor
	264215 secretar de redacție (studii superioare)
	264218 tehnoredactor
	264219 ziarist
	264220 critic literar
	264221 critic muzical
	264223 redactor rubrică
	265102 artist plastic
	265104 grafician

	265105 machetist
	265106 pictor
	265107 pictor scenograf
	265108 sculptor
	265109 sculptor păpuși
	265110 restaurator tablouri
	265422 copywriter publicitate (studii superioare)
	343301 restaurator opere de artă și monumente istorice (studii medii)
	343302 conservator opere de artă și monumente istorice (studii medii)
	343303 restaurator bunuri culturale (studii medii)
	343304 conservator bunuri culturale (studii medii)
	343305 restaurator arhivă (studii medii)
	343306 conservator arhivă (studii medii)
	343516 documentarist (studii medii)
Patrimoniu cultural	216601 designer grafică (studii medii)
	216602 animator film de animație (studii medii)
	216603 intermediarist film desene animate (studii medii)
	216604 stilizator film desene animate (studii medii)
	216607 designer floral
	243102 organizator activitate turism (studii superioare)
	262101 arhivist
	262201 bibliograf
	262202 bibliotecar (studii superioare)
	262203 documentarist (studii superioare)
	262206 bibliotecar arhivist
	262207 referent de specialitate așezământ cultural
	264202 corector (studii superioare)
	264206 critic de artă
	264211 redactor
	264215 secretar de redacție (studii superioare)

	264218 tehnoredactor
	264219 ziarist
	264220 critic literar
	264221 critic muzical
	264223 redactor rubrică
	265102 artist plastic
	265104 grafician
	265105 machetist
	265106 pictor
	265107 pictor scenograf
	265108 sculptor
	265109 sculptor păpuși
	265110 restaurator tablouri
	265225 maestru acordor pian clavecin
	265226 maestru lutier
	265227 specialist orgă
	265422 copywriter publicitate (studii superioare)
	441501 arhivar
	441502 funcționar documentare
	511305 ghid galerii de artă/ interpret
	511312 ghid obiectiv cultural
	711502 dulgher restaurator
	731213 constructor restaurator de orgi
Arte vizuale	216304 costumier
	216602 animator film de animație (studii medii)
	216603 intermediarist film desene animate (studii medii)
	216604 stilizator film desene animate (studii medii)
	216605 asistent regizor studio
	216606 asistent regizor emisie
	216607 designer floral

	216609 art director
	216610 designer pagini web (studii superioare)
	216611 designer grafică (studii superioare)
	216612 grafician calculator (studii medii)
	216613 designer pagini web (studii medii)
	243101 art director publicitate (studii medii)
	243103 specialist marketing
	262114 curator
	262207 referent de specialitate așezământ cultural
	264206 critic de artă
	265105 machetist
	265110 restaurator tablouri
	265432 director de creație
	265434 scenograf
	333903 impresar muzical
	333904 impresar teatru
	333908 impresar artistic
	333909 organizator spectacole
	352131 cameraman
	352134 tehnician la echipamente de înregistrare imagine și sunet
	352135 designer video
	511305 ghid galerii de artă/ interpret
	524101 manechin
	524102 model - atelier artistic și publicitate
	524103 prezentator modă
	711502 dulgher restaurator
	731406 modelator ceramică
	731407 olar ceramică (artizanat)
	731702 confecționer jucării
	731703 confecționer obiecte artizanale din lemn

	731706 pirogravor
	731707 rămar poleitor
	731708 sculptor în lemn
	732111 desenator cromolitograf
	732113 gravor plăci metalice
	732114 gravor plăci litografice
	732201 tipograf turnător la mașinile de turnat text
Artele spectacolului	216605 asistent regizor studio
	216606 asistent regizor emisie
	243103 specialist marketing
	262114 curator
	262201 bibliograf
	262202 bibliotecar (studii superioare)
	262203 documentarist (studii superioare)
	262206 bibliotecar arhivist
	262207 referent de specialitate așezământ cultural
	265102 artist plastic
	265103 desenator film animație
	265104 grafician
	265105 machetist
	265106 pictor
	265107 pictor scenograf
	265108 sculptor
	265109 sculptor păpuși
	265207 ilustrator muzical
	265225 maestru acordor pian clavecin
	265226 maestru lutier
	265227 specialist orgă
	265402 corector transmisie
	265403 instructor film

	265404 instructor rețea cinematografică
	265405 lector scenarii
	265406 intermediarist film de desene animate (studii superioare)
	265407 stilizator film de desene animate (studii superioare)
	265408 producător delegat film
	265409 realizator emisiuni RTV
	265411 regizor emisie
	265412 regizor studio
	265413 regizor sunet
	265415 secretar șef producție film
	265418 producător RTV (știri)
	265419 editor RTV (știri)
	265420 director imagine
	265421 referent de specialitate selecție programe TV
	265425 redactor prezentator de televiziune
	265426 animator film de animație (studii superioare)
	265427 director producție film
	265428 coordonator producție film
	265429 asistent producție film
	265430 producător audiovideo
	265431 editor coordonator programe TV
	265433 organizator producție (studii superioare)
	265436 videojurnalist (studii superioare)
	265441 producător delegat TV
	265442 producător TV
	265443 producător teren (studii superioare)
	265444 producător teren (studii medii)
	265601 prezentator (crainic) radio
	265602 prezentator (crainic) televiziune
	265906 cascador

	265907 figurant
	343509 organizator de producție
	352101 acustician cinematografic
	352102 controlor și recondiționer filme
	352103 electrician iluminare filmare
	352104 etaloner
	352105 maistru aparate video și sunet
	352106 mașinist mecanic traweling
	352107 mecanic cameră filmare
	352108 montor imagine
	352109 montor negative și de pregătire a peliculei
	352110 montor pozitive
	352111 operator cameră diafilm, diapozitive
	352112 operator emisie-recepție
	352114 preparator filmare
	352115 proiecționist
	352116 senzitometrist
	352117 ștanțator de filme
	352118 operator truka
	352119 editor imagine
	352120 tehnician iluminat tehnologic
	352121 ilustrator muzical
	352123 montor emisie
	352124 operator imagine
	352125 operator radio-radioficare
	352126 operator sunet
	352127 tehnician radioelectronist
	352129 operator dispecer sisteme de monitorizare și aparatură de control
	352130 tehnician pentru sisteme de detecție, supraveghere video, control acces
	352131 cameraman

	352134 tehnician la echipamente de înregistrare imagine și sunet
	352135 designer video
	432105 recuziter
	511305 ghid galerii de artă/ interpret
Audio vizual și multi media	243101 art director publicitate (studii medii)
	243103 specialist marketing
	243104 manager de produs
	264202 corector (studii superioare)
	264203 corespondent special (țară și străinătate)
	264204 corespondent radio
	264205 corespondent presă
	264206 critic de artă
	264207 editorialist
	264208 fotoreporter
	264209 lector presă/ editură
	264210 publicist comentator
	264211 redactor
	264215 secretar de redacție (studii superioare)
	264216 secretar responsabil de agenție
	264217 șef agenție publicitate
	264218 tehnoredactor
	264219 ziarist
	264220 critic literar
	264221 critic muzical
	264223 redactor rubrică
	264305 secretar literar
	265101 caricaturist (studii superioare)
	265102 artist plastic
	265103 desenator film animație
	265104 grafician

	265105 machetist
	265106 pictor
	265107 pictor scenograf
	265108 sculptor
	265109 sculptor păpuși
	265410 regizor artistic
	265414 regizor tehnic
	265416 sufleur teatru
	265422 copywriter publicitate (studii superioare)
	265423 mediaplanner
	265424 producător delegat evenimente de marketing
	265432 director de creație
	265437 producător delegat pentru teatru
	265438 regizor culise
	265439 regizor scenă
	265445 maestru magician
	265501 actor
	265502 actor mânuitor de păpuși
	333901 agent reclamă publicitară
	333903 impresar muzical
	333904 impresar teatru
	333908 impresar artistic
	333909 organizator spectacole
	343501 mânuitor, montator decor
	343502 tehnician machetist
	343503 tehnician reclame (decorator)
	343504 maestru de lumini
	343505 maestru de sunet
	343506 caricaturist (studii medii)
	343507 tehnoredactor

	343508 secretar de redacție (studii medii)
	343510 asistent regizor artistic
	343511 reporter (studii medii)
	343512 machior spectacole
	343513 peruchier
	343519 copywriter publicitate (studii medii)
	343520 corector (studii medii)
	343522 secretar artistic
	352135 designer video
Publicitate	215304 inginer imagine
	215305 inginer sunet
	215309 subinginer iluminat tehnologic
	215314 inginer iluminare
	216601 designer grafică (studii medii)
	216602 animator film de animație (studii medii)
	216603 intermediarist film desene animate (studii medii)
	216604 stilizator film desene animate (studii medii)
	216605 asistent regizor studio
	216606 asistent regizor emisie
	216609 art director
	216610 designer pagini web (studii superioare)
	216611 designer grafică (studii superioare)
	216612 grafician calculator (studii medii)
	216613 designer pagini web (studii medii)
	264101 poet
	264102 scriitor
	264201 comentator publicist
	264202 corector (studii superioare)
	264203 corespondent special (țară și străinătate)
	264204 corespondent radio

	264205 corespondent presă
	264206 critic de artă
	264207 editorialist
	264208 fotoreporter
	264209 lector presă/ editură
	264210 publicist comentator
	264211 redactor
	264212 reporter (studii superioare)
	264213 reporter operator
	264214 secretar de emisie (studii superioare)
	264215 secretar de redacție (studii superioare)
	264216 secretar responsabil de agenție
	264217 șef agenție publicitate
	264218 tehnoredactor
	264219 ziarist
	264220 critic literar
	264221 critic muzical
	264222 comentator radio TV
	264223 redactor rubrică
	264224 jurnalist TV (studii medii)
	264225 jurnalist TV (studii superioare)
	264226 jurnalist TV senior
	265101 caricaturist (studii superioare)
	265102 artist plastic
	265103 desenator film animație
	265104 grafician
	265105 machetist
	265106 pictor
	265107 pictor scenograf
	265108 sculptor

	265109 sculptor păpuși
	265401 consultant artistic
	265402 corector transmisie
	265403 instructor film
	265404 instructor rețea cinematografică
	265405 lector scenarii
	265406 intermediarist film de desene animate (studii superioare)
	265407 stilizator film de desene animate (studii superioare)
	265408 producător delegat film
	265409 realizator emisiuni RTV
	265410 regizor artistic
	265411 regizor emisie
	265412 regizor studio
	265413 regizor sunet
	265414 regizor tehnic
	265415 secretar șef producție film
	265416 sufleur teatru
	265418 producător RTV (știri)
	265419 editor RTV (știri)
	265420 director imagine
	265421 referent de specialitate selecție programe TV
	265425 redactor prezentator de televiziune
	265426 animator film de animație (studii superioare)
	265427 director producție film
	265428 coordonator producție film
	265429 asistent producție film
	265430 producător audiovideo
	265431 editor coordonator programe TV
	265432 director de creație
	265433 organizator producție (studii superioare)

	265436 videojurnalist (studii superioare)
	265437 producător delegat pentru teatru
	265438 regizor culise
	265439 regizor scenă
	265440 secretar platou
	265441 producător delegat TV
	265442 producător TV
	265443 producător teren (studii superioare)
	265444 producător teren (studii medii)
	265445 maestru magician
	265501 actor
	265601 prezentator (crainic) radio
	265602 prezentator (crainic) televiziune
	265906 cascador
	265907 figurant
	343501 mânuitor, montator decor
	343502 tehnician machetist
	343504 maestru de lumini
	343505 maestru de sunet
	343506 caricaturist (studii medii)
	343507 tehnoredactor
	343508 secretar de redacție (studii medii)
	343509 organizator de producție
	343510 asistent regizor artistic
	343511 reporter (studii medii)
	343512 machior spectacole
	343513 peruchier
	343514 secretar de emisie (studii medii)
	343515 ghid de animație
	343516 documentarist (studii medii)

	343517 traducător (studii medii)
	343518 videojurnalist (studii medii)
	343520 corector (studii medii)
	343522 secretar artistic
	343524 prezentator TV
	732101 culegător la mașina de cules și turnat rânduri (linotipist)
	732102 culegător la mașina de perforat programe pentru mașinile de turnat text (monotastor)
	732103 culegător la mașina de turnat rânduri pentru titluri (LUDLOV)
	732104 culegător manual (zețar)
	732105 frezor-montator clișee
	732106 stereotipar
	732107 galvanotipist
	732108 corodor prin procedee chimice (tiefdruc și zinco)
	732109 zincograf
	732111 desenator cromolitograf
	732112 șlefuitor-granulator
	732113 gravor plăci metalice
	732114 gravor plăci litografice
	732115 fotogravor
	732116 turnător valuri
	732117 manipulant cutter-plotter
	732201 tipograf turnător la mașinile de turnat text
	732202 imprimeur textil
	732203 imprimator serigraf
	732204 tăietor matrițe serigrafie
	732205 serigraf
	732206 operator presă de transfer termic
	732207 tipograf-tipăritor
	732208 dactilo-rotaprint
	732209 operator la mașina electronică de gravat

	732210 operator la mașinile de fotoculegere (monofoto)
	732211 operator tipărituri Braille
	732212 heliografist
	732213 operator xerox
	732214 operator mașini multiplicat
	732215 tipograf print digital și offset
	732216 operator la mașina de gravat și decupat cu laser
	732217 operator la mașina de tampografiat
	732218 tipograf flexograf
	732301 legător manual (în poligrafie și ateliere speciale)
	732303 mașinist în legătorie mecanică
	732304 strungar șlefuitor tipografie

Tabel Ocupații din alte activități din economia națională care se practică în domeniu

Domeniu SCC	**Cod Ocupație**
Carte și presă	263201 sociolog
	263202 geograf
	263208 cercetător în sociologie
	263209 asistent de cercetare în sociologie
	263210 cercetător în antropologie
	263211 asistent de cercetare în antropologie
	263212 cercetător în geografie
	263220 promotor local
	263301 filozof
	263302 istoric
	263303 istoriograf
	263304 politolog
	263305 cercetător în filozofie
	263306 asistent de cercetare în filozofie
	263307 cercetător în istorie

	263308 asistent de cercetare în istorie
	263309 cercetător în științele politice
	263310 asistent de cercetare în științele politice
	264301 filolog
	264302 interpret
	264304 referent literar
	264306 traducător (studii superioare)
	264307 translator
	264308 grafolog
	264309 revizor lingvist
	264310 terminolog
	264312 cercetător în lingvistică
	264313 asistent de cercetare în lingvistică
	264314 cercetător în filologie
	264315 asistent de cercetare în filologie
	343515 ghid de animație
	343517 traducător (studii medii)
	522101 vânzător
	813201 fotoceramist
	813205 montator filme
	817102 preparator pastă
	817103 fierbător-spălător celuloză, hârtie
	817104 albitor pastă hârtie
	817105 confecționer tambur filigranare
	817106 mașinist la deshidratare pastă hârtie
	817107 finisor hârtie, carton, mucava
Arhive și biblioteci	263201 sociolog
	263208 cercetător în sociologie
	263209 asistent de cercetare în sociologie
	263210 cercetător în antropologie

	263211 asistent de cercetare în antropologie
	263212 cercetător în geografie
	263220 promotor local
	263301 filozof
	263302 istoric
	263303 istoriograf
	263304 politolog
	263305 cercetător în filozofie
	263306 asistent de cercetare în filozofie
	263307 cercetător în istorie
	263308 asistent de cercetare în istorie
	263309 cercetător în științele politice
	263310 asistent de cercetare în științele politice
	263408 psiholog în specialitatea psihopedagogie specială
	263412 psihopedagog
	263417 cercetător în psihopedagogie specială
	263418 asistent de cercetare în psihopedagogie specială
	263504 art-terapeut
	264301 filolog
	264302 interpret
	264304 referent literar
	264305 secretar literar
	264306 traducător (studii superioare)
	264307 translator
	264308 grafolog
	264309 revizor lingvist
	264312 cercetător în lingvistică
	264313 asistent de cercetare în lingvistică
	264314 cercetător în filologie
	264315 asistent de cercetare în filologie

	311101 laborant chimist
	311102 tehnician chimist
	311116 asistent fizică și chimie
	311120 tehnician în fizică
	516907 animator socioeducativ
	516913 lucrător interpret în limbaj mimico-gestual
Patrimoniu cultural	211101 fizician
	211102 cercetător în fizică
	211103 asistent de cercetare în fizică
	211104 cercetător în fizică-chimie
	211105 asistent de cercetare în fizică-chimie
	211106 cercetător în fizică tehnologică
	211107 asistent de cercetare în fizică tehnologică
	211108 cercetător în astronomie
	211109 asistent de cercetare în astronomie
	211110 cercetător de aeronave
	211111 inginer de cercetare de aeronave
	211112 asistent de cercetare de aeronave
	211113 cercetător în construcții aerospațiale
	211114 inginer de cercetare în construcții aerospațiale
	211115 asistent de cercetare în construcții aerospațiale
	211301 chimist
	211302 consilier chimist
	211303 expert chimist
	211304 inspector de specialitate chimist
	211305 referent de specialitate chimist
	211306 cercetător în chimie
	211307 asistent de cercetare în chimie
	211308 cercetător în biochimie tehnologică
	211309 asistent de cercetare în biochimie tehnologică

	211310 cercetător în chimie fizică
	211311 asistent de cercetare în chimie fizică
	211401 consilier geolog
	211402 expert geolog
	211403 inspector de specialitate geolog
	211404 referent de specialitate geolog
	211405 consilier geofizician
	211406 expert geofizician
	211407 inspector de specialitate geofizician
	211408 referent de specialitate geofizician
	211409 consilier hidrogeolog
	211410 expert hidrogeolog
	211411 inspector de specialitate hidrogeolog
	211412 referent de specialitate hidrogeolog
	211413 consilier hidrolog
	211414 expert hidrolog
	211415 inspector de specialitate hidrolog
	211416 referent de specialitate hidrolog
	211417 consilier pedolog
	211418 expert pedolog
	211419 inspector de specialitate pedolog
	211420 referent de specialitate pedolog
	211421 inginer geolog
	211422 geolog
	211423 geofizician
	211424 hidrolog
	211425 pedolog
	211426 cercetător în geologie
	211427 asistent de cercetare în geologie
	211430 cercetător în geofizică

	211431 asistent de cercetare în geofizică
	211434 cercetător în geochimie
	211435 asistent de cercetare în geochimie
	211438 cercetător în geodezie
	211439 inginer de cercetare în geodezie
	211440 asistent de cercetare în geodezie
	211441 geomorfolog
	211444 cercetător științific în domeniul hidrologiei, hidrogeologiei și gospodăririi apelor
	211445 asistent de cercetare științifică în domeniul hidrologiei, hidrogeologiei și gospodăririi apelor
	211446 hidrogeolog
	213101 consilier biolog
	213102 expert biolog
	213103 inspector de specialitate biolog
	213104 referent de specialitate biolog
	213105 consilier botanist
	213106 expert botanist
	213107 inspector de specialitate botanist
	213108 referent de specialitate botanist
	213109 consilier zoolog
	213110 expert zoolog
	213111 inspector de specialitate zoolog
	213112 referent de specialitate zoolog
	213114 biolog
	213115 zoolog
	213116 botanist
	213125 consilier farmacolog
	213126 expert farmacolog
	213127 inspector de specialitate farmacolog
	213128 referent de specialitate farmacolog
	213129 consilier microbiolog

	213130 expert microbiolog
	213131 inspector de specialitate microbiolog
	213132 referent de specialitate microbiolog
	213133 farmacolog
	213134 bacteriolog
	213135 microbiolog
	213136 cercetător în biologie
	213137 asistent de cercetare în biologie
	213138 cercetător în microbiologie-bacteriologie
	213139 asistent de cercetare în microbiologie-bacteriologie
	213140 cercetător în biologie chimie
	213141 asistent de cercetare în biologie chimie
	213142 cercetător în botanică
	213143 asistent de cercetare în botanică
	213144 cercetător în domeniul zoologic
	213145 asistent de cercetare în domeniul zoologic
	213146 cercetător în ecologie și protecția mediului
	213147 asistent de cercetare în ecologie și protecția mediului
	213148 cercetător în ingineria genetică
	213149 asistent de cercetare în ingineria genetică
	213150 cercetător în antropologie biologică
	213151 asistent de cercetare în antropologie biologică
	213205 consilier inginer horticol
	213206 expert inginer horticol
	213207 inspector de specialitate inginer horticol
	213208 referent de specialitate inginer horticol
	213245 cercetător în horticultură
	213246 inginer de cercetare în horticultură
	213247 asistent de cercetare în horticultură
	213252 inginer de cercetare în silvicultură

	213253 asistent de cercetare în silvicultură
	213301 expert ecolog
	213302 inspector de specialitate ecolog
	213303 referent de specialitate ecolog
	213304 inginer ecolog
	213305 ecolog
	213306 specialist arii protejate
	213308 consilier ecolog
	214512 biochimist
	214910 chimist în materiale oxidice (sticlă, ceramică)
	216103 arhitect restaurări
	216401 urbanist
	216402 arhitect urbanism
	216501 cartograf
	216502 inginer geodez
	216503 subinginer geodez
	216504 inginer topograf
	216505 inginer topograf minier
	216506 proiectant inginer geodez
	216507 consilier cadastru
	216508 subinginer cadastru
	216509 geomatician
	235202 interpret în limbaj mimico-gestual (studii superioare)
	235905 dezvoltator de e-learning
	243103 specialist marketing
	243201 specialist în relații publice
	243202 mediator
	243203 referent de specialitate marketing
	243204 specialist protocol și ceremonial
	243206 purtător de cuvânt

	243210 organizator târguri și expoziții
	243211 prezentator expoziții
	263201 sociolog
	263202 geograf
	263206 arheolog
	263207 cercetător de dezvoltare comunitară
	263208 cercetător în sociologie
	263209 asistent de cercetare în sociologie
	263210 cercetător în antropologie
	263211 asistent de cercetare în antropologie
	263212 cercetător în geografie
	263213 asistent de cercetare în geografie
	263214 cercetător în arheologie
	263215 asistent de cercetare în arheologie
	263216 cercetător în etnologie
	263217 asistent de cercetare în etnologie
	263218 manager consorțiu turistic
	263219 expert localizare
	263220 promotor local
	263221 specialist planificare teritorială
	263301 filozof
	263302 istoric
	263303 istoriograf
	263304 politolog
	263305 cercetător în filozofie
	263306 asistent de cercetare în filozofie
	263307 cercetător în istorie
	263308 asistent de cercetare în istorie
	263309 cercetător în științele politice
	263310 asistent de cercetare în științele politice

	263408 psiholog în specialitatea psihopedagogie specială
	263412 psihopedagog
	263417 cercetător în psihopedagogie specială
	263418 asistent de cercetare în psihopedagogie specială
	263504 art-terapeut
	264301 filolog
	264302 interpret
	264304 referent literar
	264305 secretar literar
	264306 traducător (studii superioare)
	264307 translator
	264308 grafolog
	264309 revizor lingvist
	264312 cercetător în lingvistică
	264313 asistent de cercetare în lingvistică
	264314 cercetător în filologie
	264315 asistent de cercetare în filologie
	311101 laborant chimist
	311102 tehnician chimist
	311116 asistent fizică și chimie
	311120 tehnician în fizică
	422111 agent de turism pentru circuite tematice
	432107 trezorier (studii medii)
	511301 ghid de turism
	511302 ghid de turism intern (local)
	511303 ghid național de turism (tour-operator)
	511304 ghid de turism montan, drumeție montană
	511306 ghid habitat natural floră, faună
	511307 ghid turism ornitologic
	511308 ghid turism speologic

	511311 ghid montan
	511313 însoțitor grup turistic
	511316 custode pentru arii protejate
	511318 însoțitor speolog
	511319 ghid turistic pentru peșteri amenajate
	511320 ghid canioning
	516907 animator socioeducativ
	516913 lucrător interpret în limbaj mimico-gestual
	611101 agricultor
	611102 grădinar
	611103 legumicultor
	611201 arboricultor
	611202 ciupercar
	611203 florar-decorator
	611204 floricultor
	611205 peisagist - floricultor
	611206 lucrător calificat în floricultură și arboricultură
	611207 pomicultor
	611208 viticultor
	721310 tinichigiu sisteme de acoperișuri și învelitori
	754105 scafandru greu
	754108 șef de scufundare
	754109 tehnician de scufundare
	921201 îngrijitor animale
	921501 îngrijitor pomi
	931202 îngrijitor spații verzi
Arte vizuale	216301 designer industrial
	216302 grafician industrial
	216303 lucrător în ateliere de modele
	216305 pictor creator costume

	216306 modelier confecții
	216307 designer vestimentar
	216308 cercetător în arte plastice - design industrial
	216309 asistent de cercetare în arte plastice - design industrial
	216310 cercetător în arte plastice - textile (tapiserie, contexturi, modă, imprimeuri)
	216311 asistent de cercetare în arte plastice - textile (tapiserie, contexturi, modă, imprimeuri)
	216312 cercetător în arte plastice-sticlă, ceramică, metal
	216313 asistent de cercetare în arte plastice - sticlă, ceramică, metal
	243210 organizator târguri și expoziții
	243211 prezentator expoziții
	263504 art-terapeut
	514206 tatuator
	731301 argintar
	731302 bijutier metale prețioase
	731303 cizelator
	731304 cizelator clișee galvanice
	731305 confecționer ștampile de cauciuc, metal, facsimile
	731306 gravor manual
	731308 bijutier metale comune
	731309 giuvaergiu
	731310 șlefuitor diamante naturale
	731311 maistru bijutier
	731401 aplicator de detalii la produse din ceramică
	731402 debavurator-retușor la produse din ceramică fină
	731403 turnător produse ceramice
	731404 fasonator produse ceramice
	731405 glazurator produse din ceramică fină
	731408 preparator mase ceramice
	731409 presator produse ceramice
	731410 râșnitor smalț

	731411 șlefuitor produse din ceramică fină
	731501 brigadier la fabricarea sticlei
	731502 modelator tuburi spectrale
	731504 prelucrător topitură sticlă la presă
	731505 prelucrător topitură sticlă la țeavă
	731506 formator tuburi spectrale
	731604 inscripționer pe produse de sticlă și ceramică
	753104 ajutor maistru croitor
	813202 fotocopist
	813203 fotopoligraf
	813204 fotoreproducător
	813208 operator la fabricarea filmelor fotografice
Artele spectacolului	216305 pictor creator costume
	216306 modelier confecții
	235202 interpret în limbaj mimico-gestual (studii superioare)
	243102 organizator activitate turism (studii superioare)
	263504 art-terapeut
	263604 cantor
	263615 harmonist
	263624 organist
	265236 muzicolog
	265237 cercetător științific în muzică
	265238 asistent de cercetare științifică în muzică
	514103 coafor stilist
	514104 stilist extensii de păr
	514205 machior
	516907 animator socioeducativ
	516913 lucrător interpret în limbaj mimico-gestual
	532903 lucrător prin arte combinate
	731601 pictor decor

	753103 confecționer pălării
	753104 ajutor maistru croitor
	753109 retușier confecții
	753201 croitor - confecționer îmbrăcăminte, după comandă
Audio vizual și multi media	235202 interpret în limbaj mimico-gestual (studii superioare)
	243201 specialist în relații publice
	243202 mediator
	243203 referent de specialitate marketing
	243204 specialist protocol și ceremonial
	243206 purtător de cuvânt
	243207 brand manager
	243209 organizator relații
	243212 specialist relații sociale
	243213 expert relații externe
	263201 sociolog
	263220 promotor local
	263301 filozof
	263302 istoric
	263303 istoriograf
	263304 politolog
	263305 cercetător în filozofie
	263306 asistent de cercetare în filozofie
	263307 cercetător în istorie
	263308 asistent de cercetare în istorie
	263309 cercetător în științele politice
	263310 asistent de cercetare în științele politice
	263504 art-terapeut
	264301 filolog
	264302 interpret
	264303 interpret relații diplomatice

	264304 referent literar
	264306 traducător (studii superioare)
	264307 translator
	264309 revizor lingvist
	264310 terminolog
	264311 translator emisie
	264312 cercetător în lingvistică
	264313 asistent de cercetare în lingvistică
	264314 cercetător în filologie
	264315 asistent de cercetare în filologie
	343515 ghid de animație
	343517 traducător (studii medii)
	352129 operator dispecer sisteme de monitorizare și aparatură de control
	352130 tehnician pentru sisteme de detecție, supraveghere video, control acces
Publicitate	216301 designer industrial
	216302 grafician industrial
	235202 interpret în limbaj mimico-gestual (studii superioare)
	243201 specialist în relații publice
	243202 mediator
	243203 referent de specialitate marketing
	243204 specialist protocol și ceremonial
	243206 purtător de cuvânt
	243207 brand manager
	243208 organizator protocol
	243209 organizator relații
	243210 organizator târguri și expoziții
	243211 prezentator expoziții
	243212 specialist relații sociale
	243213 expert relații externe
	263201 sociolog

	263208 cercetător în sociologie
	263209 asistent de cercetare în sociologie
	263210 cercetător în antropologie
	263211 asistent de cercetare în antropologie
	263220 promotor local
	263301 filozof
	264301 filolog
	264302 interpret
	264303 interpret relații diplomatice
	264304 referent literar
	264305 secretar literar
	264306 traducător (studii superioare)
	264307 translator
	264309 revizor lingvist
	264310 terminolog
	264311 translator emisie

METODOLOGIE PENTRU REALIZAREA ANALIZEI FUNCȚIONALE A SECTORULUI CULTURAL

Cuprins

I. Introducere 83
II. Stabilirea metodelor și instrumentelor de cercetare 85
Obiectivele de cercetare 85
III. Metodologia specifică fiecărui capitol 86
Infrastructură culturală 87
Resurse umane 88
Analiza potențialului economic 88
Finanțarea culturii 89
Participare culturală și consum cultural 90

I. Introducere

Etapa de diagnoză a sectorului cultural este un prim pas în vederea realizării strategiei destinată sectorului cultural și reprezintă cea mai amplă analiză a resurselor informaționale, materiale, financiare și umane de până acum și este pentru prima dată când această abordare se face din perspectiva tuturor sectoarelor culturale și creative. Demersul de analiză a constat în colectarea, generarea, agregarea, cuantificarea și recodificarea unui volum foarte mare de date; au fost realizate analize de profunzime și descrieri care să ofere explicații cauzale pentru statusul domeniului culturii la momentul prezent .

Pentru o abordare sistematică și coerentă a domeniului culturii, analizele prezentate în cadrul acestei prime etape au țintit toate aspectele relevante pentru înțelegerea relațiilor de cauzalitate care au impact asupra domeniului cultural, dar și analiza longitudinală, a dinamicii în timp, în perioada în care datele și informațiile au fost disponibile: legislație europeană, legislație națională, statusul infrastructurii și al dotării cu echipamente culturale, resursele umane angrenate în sector, resurse financiare și finanțare, participare culturală și consum cultural etc. Au fost realizate interpretări intersectoriale de date și am analizat documente relevante pentru a putea identifica explicații privind impactul și dinamica sectorului în zonele de intersecție cu alte domenii relevante: turism, educație, digitalizare, tineret, cercetare etc.

Analiza situaţiei actuale s-a realizat pe baza unei metodologii care a inclus analiza cantitativă a principalilor indicatori socio-economici și culturali, în acord cu indicatorii de dezvoltare durabilă din Agenda 2030. În cadrul analizei cantitative s-au folosit indicatori din baze de date:

- **Externe** – Institutul Național de Statistică (Tempo INS), Ministerul Finanțelor Publice (inclusiv ANAF), Inspecția Muncii (programul Registrul General de Evidență al Salariaților), Eurostat, Monitorul Oficial al României;
- **Interne** – din arhiva statistică INCFC: Barometrul de Consum Cultural 2014-2020, date disponibile pe platforma Culturadata Interactiv;
- **Interne** – colectare specializată prin distribuirea a peste 2.000 de chestionare în rândul autorităților locale, instituțiilor publice de cultură și organizațiilor private.

În procesul de analiză ex-ante, s-au utilizat și analize calitative care au inclus 15 focus-grupuri cu specialiști în domeniul culturii și reprezentanți ai Direcțiilor Județene pentru Cultură și 3 ateliere de consultare publică.

Lipsa datelor statistice în privința unor elemente importante a îngreunat crearea unei imagini comprehensibile. O serie de indicatori nu se colectează sau nu se raportează în România (ex: date privind dotările cu echipamente care servesc la desfășurarea activităților culturale publice sau private, date agregate privind ocupații și profesii din mediul privat, date privind numărul absolvenților din învățământul vocațional pe profesii și specializări, date statistice privind activități și impactul economic pe fiecare sector creativ și altele).

O altă metodă de cercetare cantitativă a fost ancheta sociologică. Instrumentele de cercetare pe care le-am utilizat au fost: chestionarul autoadministrat, cu întrebări închise și deschise. Din punct de vedere al tehnicilor de cercetare, am utilizat analiza secundară pe baza surselor de date primare existente și agregarea de date din sursele de date disponibile. În raport cu prelucrările statistice cantitative, analizele realizate pentru această etapă au fost: analiză de frecvențe și distribuție pe date existente și pe date special colectate, analiză de tip *distribuție* sau analize de încrucișare de date, analize de medie, analize de descriere de date prin comparații de minim și maxim etc.

Sondajul a fost realizat pe un eșantion de disponibilitate: instituții de spectacol (126), muzee (101), biblioteci (59), APL (367), așezăminte culturale (173), Administrații Publice Locale (367) iar procesul de colectare a datelor s-a desfășurat în perioada iunie-septembrie 2021. Datele au fost relucrate în SPSS iar analizele au fost realizate într-o manieră în care să respecte datele colectate pentru fiecare tip de instituție în parte, astfel încât rezultatele să permită comparabilitate comparația cu analize secundare de date și să ofere o imagine cuprinzătoare și cât mai clară cu privire la activitatea culturală a instituțiilor publice de cultură. Chestionarele au fost distribuite prin platforma de colectare Culturadata și au inclus următoarele secțiuni: Situația infrastructurii (număr imobile, suprafața, dotări, nevoi de dezvoltare etc.); Resurse umane (număr și profil personal, nevoi de formare, evaluare, salarizare etc.); Legislație (probleme, nevoi de schimbare etc.); Buget și finanțare (nevoi de finanțare, capacitatea de absorbție fonduri etc.).

Metodele calitative de cercetare utilizate au inclus focus grupul bazat pe un ghid semi-structurat, analiza de conținut, analiza de cazuistică și analiza de documente. Informațiile colectate au fost analizate sintetic, prin tehnici de structurare, intersectare de informații și documente.

Metode de cercetare calitativă de tip focus grup au fost aplicate în cadrul grupurilor de consultare ex-ante pentru domeniile relevante: Artele spectacolului în sectorul public, Artele spectacolului în sectorul privat, Muzică, Cinematografie, Arte vizuale,

Patrimoniu Material, Patrimoniu Imaterial, Biblioteci și arhive, Edituri și librării, Presă, Audiovizual și publicitate, Universități și Școli de Artă, Așezăminte culturale, Educație și Intervenție Culturală, IT creativ și Digitalizare, Arhitectură, Urbanism și orașe creative).

Principalul scop al realizării acestor discuții ex-ante a fost identificarea unor informații și nuanțarea unor aspecte ale realității din domeniul cultural care nu au putut fi surprinse prin metode de cercetare cantitative. Pentru realizarea acestor grupuri ex-ante, au fost selectați specialiști cu experiență relevantă pentru fiecare domeniu analizat. Pentru fiecare întâlnire, a fost construit un grup de 8-12 specialiști, ghidat de un moderator de focus grup și doi asistenți de focus. Discuțiile au fost realizate pe baza unui ghid semi-structurat, care a avut ca principale teme de discuții: principele probleme din domeniu pe care ar trebui să le soluționeze strategia, principalele așteptări de la strategia culturală și sugestii privind conținutul strategiei, ținând cont de posibile obiective și/sau direcții de acțiune în raport cu infrastructura, resursele umane, legislația și finanțarea din domeniul cultural.

II. Stabilirea metodelor și instrumentelor de cercetare

Principalele metode pe care le-am utilizat sunt de tip cantitativ și calitativ. Pentru a realiza o analiză exhaustivă a fost stabilită metoda triangulației, care combină mai multe instrumente de cercetare complementare.

Obiectivele de cercetare

Principalele obiective de cercetare și analiză au fost:

- Identificarea și stabilirea cadrului de analiză: Sectoarele Culturale și Creative - clasificări și definiții;
- Identificarea dinamicii Sectoarelor Culturale și Creative;
- Descrierea situației activităților creative din perspectiva celor 4 categorii de resurse (resurse materiale, resurse umane, resurse financiare și resurse informaționale - inclusiv cadrul de reglementare). Acest tip de analiză nu s-a făcut niciodată pe parcursul ultimilor 30 de ani;
- Analiza indicatorilor relevanți pentru domeniul culturii, pe structura Sectoarelor Culturale și Creative, în corelare cu Agenda 2030.

III. Metodologia specifică fiecărui capitol

În continuare vom prezenta metodele de lucru și instrumentele pe care le-am utilizat pentru fiecare capitol de analiză în parte. Secțiunile de analiză care au cuprins prelucrare statistică de date sunt: legislație culturală, infrastructură culturală, resurse umane, analiza potențialului economic, finanțare în cultură, participare și consum cultural.

Stabilirea cadrului de analiză: Sectoarele Culturale și Creative - clasificări și definiții

Stabilirea cadrului de analiză s-a realizat prin compararea clasificărilor și definițiilor utilizate în diferite documente publice naționale și internaționale și au urmat recomandările EUROSTAT și cele ale Comisiei Europene, adaptate la specificitatea SCC în România.

Analiza cadrului strategic relevant pentru domeniul culturii

Analiza cadrului normativ și strategic a fost realizată atât pe baza documentelor de la nivel național, cât și de la nivelul Uniunii Europene sau de la nivelul organizațiilor internaționale, precum UNESCO sau Consiliul Europei.

Metodele de cercetare utilizate au fost analiza de conținut și analiza de cazuistică (studiul de caz). Analiza cadrului strategic a identificat punctele de intersecție cu strategiile sectoriale din alte domenii sociale și economice la nivel național și modul de integrare și complementaritate cu Strategia sectorială în domeniul culturii. Analiza cadrului strategic a inclus analiza de conținut a documentelor de politici publice europene și naționale. Această etapă cuprinde analiza de conținut a Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă și a celorlalte documente naționale și europene. Analiza cadrului normativ a inclus inventarierea legislativă (legislația specifică domeniului, legislația secundară și norme de aplicare, aderarea la convenții și tratate internaționale, legislația europeană, legislația financiară și legislația fiscală). Pentru acest capitol au fost realizate analize statistice pe baza informațiilor care au fost existente în datele colectate dedicat pentru etapa de analiză și diagnoză (muzee, biblioteci și instituții de spectacol). De asemenea, au fost realizate prelucrări statistice de tipul: extrageri din bazele de date, analize secundare de date, crearea de noi indicatori, codificări de serii date dedicate, distribuții de frecvențe în valori procentuale, analiză de date pe variabile de tip *string*.

Analiza indicatorilor relevanți pentru domeniul culturii

Analiza secundară de date s-a realizat pe indicatorii din bazele de date identificate în Anexă. Analiza indicatorilor relevanți pentru domeniul culturii s-a făcut în corelație cu Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă, cu cele 17 obiective de dezvoltare durabilă (cu precădere ODD 11, dar și alte ODD-uri care pot fi relevante), precum și cu alte documente strategice, programe sau proiecte care contribuie la măsurarea contribuției culturii la dezvoltare (durabilă). Indicatorii analizați vor fi utilizați la monitorizarea și evaluarea strategiei și la dimensionarea contribuției culturii la dezvoltare (durabilă).

Infrastructură culturală

Analiză indicatori de infrastructură

Analiza infrastructurii publice de cultură a fost realizată din perspectiva dezvoltării locale și comunitare și a inclus indicatori la nivel de UAT acolo unde datele au fost disponibile sau la nivel județean sau de regiuni de dezvoltare.

Pentru acest capitol au fost realizate analize statistice pe baza informațiilor care au fost disponibile din surse de date oficiale (INS), date existente în bazele INCFC, date disponibile de la Ministerul Finanțelor Publice și date colectate dedicat pentru etapa de analiză și diagnoză.

Au fost realizate prelucrări statistice de tipul: extrageri din bazele de date, analize secundare de date, , codificări de serii date dedicate, recodificări de serii de date dedicate, analiză de dinamică, distribuții de frecvențe, distribuții procentuale pe UAT-uri, distribuții pe regiuni de dezvoltare și pe județe, distribuții de valori absolute, analiză de date pe variabile de tip *string (răspunsuri deschise)*.

Resurse umane

Analiză indicatori privind resursele umane

Analiza a inclus indicatori de ocupare a forței de munca în SCC-uri, indicatori privind profesiile și meseriile din SCC-uri, gradul de adecvare a pregătirii profesionale la nevoile pieței muncii din SCC-uri, indicatori de performanță a resursei umane, indicatori privind nevoile de formare a resurselor umane etc.

Pentru acest capitol au fost realizate analize statistice pe baza informațiilor care au fost disponibile din datele existente în bazele INCFC, date disponibile de la Inspecția Muncii, din programul *Registrul General de Evidență al Salariaților*, date colectate dedicat pentru etapa de analiză și diagnoză.

Au fost realizate prelucrări statistice de tipul: extrageri din bazele de date, analize secundare de date, crearea de noi indicatori, codificări de serii date dedicate, analiză de dinamică, analiză de conținut, distribuții de frecvențe, distribuții în funcție de sectoarele culturale și creative, distribuții de valori absolute, analiză de date pe variabile de tip *string (răspunsuri deschise)*.

Analiza potențialului economic

Analiza economică a SCC

Metodologia de măsurare a potențialului de dezvoltare a Sectoarelor Culturale și Creative (SCC) a avut ca scop să ofere o estimare asupra viabilității ecosistemului cultural-creativ din punct de vedere al potențialului economic. Analiza funcțională oferă fundamentarea necesară identificării măsurilor ce vor fi cuprinse în cadrul strategiei, precum și a indicatorilor de progres, a obiectivelor cheie ale intervenției și a cadrului general al viitoarelor procese de monitorizare și evaluare.

Analiza funcțională urmărește să răspundă unor direcții strategice de acțiune cu relevanță în domeniul economic, după cum urmează:

- Sprijinirea SCC-urilor (Program de guvernare 2020-2024);
- Îmbunătățirea competitivității SCC (Europa Creativă 2021-2027);
- Generarea de locuri de muncă și creștere economică în cadrul SCC (Europa Creativă 2021-2027);
- Sprijinirea inovației bazate pe cultură (Noua Agendă pentru Cultură);

- Promovarea unei creșteri susținute și sustenabile (Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă);
- Dezvoltarea reziliență și durabilă a așezărilor umane (Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă).

Rolul economic al SCC - Rolul economic al SCC este pus în evidență prin calcularea indicatorilor economici selectați (vezi Anexa 1 pentru diferitele seturi de indicatori folosiți în analize).

Interpretarea indicatorilor selectați s-a realizat conform următoarei metodologii:

- Analiza Contribuției activităților SCC la VAB (VAB) - VAB este indicatorul care răspunde ipotezei susținute de studii care arată că la un nivel ridicat al creșterii economice posibilitatea de dezvoltare a SCC este și ea mai ridicată.
- Analza Nivelului exporturilor în volum absolut și relativ (pe locuitor) - EXP răspunde în primul rând nevoii de a include performanța unor sectoare SCC care contribuie direct la creșterea economică. În al doilea rând, EXP este util deoarece reflectă capacitatea de a participa la competiția internațională.
- *Politica economică pentru cultură* - Analiza s-a concentrat pe evidențierea celor mai bune practici ale unui cadru instituțional de politică prin care este susținut și încurajat rolul economic al SCC în ceea ce privește competitivitatea, ocuparea și creșterea, în condițiile păstrării conținutului cultural al produselor și serviciilor ca un bun public.

Pentru acest capitol au fost realizate analize statistice pe baza informațiilor și a datelor care au fost existente în bazele INCFC, date disponibile de la Ministerul Finanțelor Publice (ANAF), surse de date oficiale (INS), Cartea Albă a Sectoarelor Culturale și Creative, Eurostat și date colectate dedicat pentru etapa de analiză și diagnoză.

Au fost realizate prelucrări statistice de tipul: extrageri din bazele de date, analize secundare de date, crearea de noi indicatori, codificări de serii date dedicate, analiză de dinamică, analize de medii, distribuții de frecvențe, distribuții în funcție de sectoarele culturale și creative, distribuții de valori absolute.

Finanțarea culturii

Pentru acest capitol au fost realizate analize statistice pe baza informațiilor care au fost date existente în bazele INCFC, bazele de date de la Ministerul Finanţelor, surse de date oficiale (INS), Monitorul Oficial al României și date colectate dedicat pentru etapa de analiză și diagnoză. Au fost analizate execuțiile bugetare din perioada 2016-2021. Pentru analiza cheltuielilor autorităților publice locale pentru **Cultură, recreere și religie** au fost folosite **Situațiile veniturilor și cheltuielilor unităților**

administrativ-teritoriale pentru perioada 2000-2020[1] pentru cele patru categorii de autorități publice locale care gestionează bugete distincte: comune, orașe, municipii și consilii județene[2]. Datele au fost ulterior agregate pe județe și pe regiuni de dezvoltare, iar acolo unde a fost posibil și pentru mediile rezidențiale urban și rural. Pentru comparații la nivelul UE, au fost colectate date de la Eurostat în baza Statisticilor privind cheltuielile guvernamentale (Government Finance Statistics) conform clasificării COFOG (Clasificarea Funcțiilor Guvernului).

Au fost realizate prelucrări statistice de tipul: extrageri din bazele de date, analize secundare de date, crearea de noi indicatori, codificări de serii date dedicate, distribuții de frecvențe, analize de medii, distribuții de valori absolute.

Participare culturală și consum cultural

Consum cultural și activitate culturală

Datele au fost analizate pentru a servi diagnozei sectorului cultural din perspectiva activității culturale a instituțiilor și implicit din perspectiva unui set de comparații, astfel încât să fie posibilă trasarea unor direcții de intervenție și acțiune.

Pentru realizarea acestei secțiuni a fost construită o serie de indicatori introduși în cadrul a șase instrumente de colectare de date, pentru trei tipuri de instituții culturale: muzee, biblioteci și instituții de spectacol. Pentru fiecare dintre cele trei tipuri de instituții vizate au fost construite variabile și indicatori de două feluri: indicatori meniți să genereze date factuale și indicatori cu date de opinie. Ambele tipuri de indicatori au corespondent în profilul activității fiecărui tip de instituție în parte:

[1] Sursa: Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației Direcția Generală Administrație Publică/Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare Locale, fișiere anuale descărcabile de pe platforma http://www.dpfbl.mdrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html.

[2] Conform Institutului Național de Statistică din România, Indicatorul ADM101A - Organizarea administrativă a teritoriului, pe categorii de unități administrative, macroregiuni, regiuni de dezvoltare și județe (http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table), în România există 2862 de comune, 216 orașe, 103 municipii (incluzând Bucureștiul) și 42 de consilii județene (incluzând consiliul municipal al Bucureștiului). În timp ce comunele, orașele și municipiile sunt unități administrativ-teritoriale conduse de autorități publice locale, consiliile județene sunt autorități publice locale. Au fost considerate împreună aceste categorii pornind de la defalcarea cheltuielilor făcută în fișierele privind situația veniturilor și cheltuielilor UAT- urilor, realizate de Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației, Direcția Generală Administrație Publică. Se poate observa aici că și consiliile județene administrează un buget separat de cel al autorităților publice locale ale UAT-urilor dintr-un județ. Din acest buget administrat de consiliile județene sunt realizate cheltuieli destinate și domeniului cultural.

- *caracterizarea publicului căruia i se adresează oferta culturală a instituției* – scopul acestui indicator este identificarea nivelului la care instituțiile își cunosc sau nu publicul căruia i se adresează.
- *existența inițiativelor de atragere a unui nou segment de public / consumatori* – scopul acestui indicator este identificarea prezenței oricărui efort sau inițiative din partea instituțiilor de a-și diversifica oferta culturală, astfel încât să atragă noi consumatori.
- *principalele acțiuni ce ar trebui luate în considerare în cadrul instituției pentru a atrage, pe viitor, un nou segment de public / public mai numeros* – scopul acestui indicator este identificarea capacității instituției de a înțelege necesitatea de a atrage noi segmente de public sau un public mai numeros, capacitatea instituției de a genera o strategie în această direcție, capacitatea instituției de a-și identifica punctele forte, punctele slabe și capacitatea de a construi o viziune pe termen mediu sau pe termen lung în raport cu publicul.
- *ce alte tipuri de evenimente sunt organizate / găzduite, în general, de către instituție, altele decât cele de bază* – scopul acestui indicator este identificarea activității instituțiilor din perspectiva diversității ofertei lor culturale și identificarea modului în care realizează o mixtură de evenimente sau activități culturale, în afara celor de bază.

Pentru acest capitol au fost realizate analize statistice pe baza informațiilor care au fost extrase din bazele INCFC (Barometrul de Consum Cultural 2014-2020), date disponibile pe platforma *Culturadata Interactiv*, surse de date oficiale (INS) și date colectate dedicat pentru etapa de analiză și diagnoză (muzee, biblioteci și instituții de spectacol).

Au fost realizate prelucrări statistice de tipul: extrageri din bazele de date, analize secundare de date, crearea de noi indicatori, codificări de serii date dedicate, analiză de dinamică, analiză de conținut, distribuții de frecvențe în valori procentuale, distribuții în funcție de sectoarele culturale și creative, distribuții de valori absolute, analiză de date pe variabile de tip *string*.

Anexa - Surse primare de date

SECȚIUNE	Nume indicator existent	Perioadă / An date	Surse de date
Infrastructură și echipamente culturale	Muzee si colecții publice	1990-2021	INS
	Biblioteci	1990-2021	INS
	Instituții de spectacol	1990-2021	INS
	Cinematografe	1990-2021	INS
	Cămine culturale din mediul rural	2018	INCFC, Atlasul Culturii
	Cartografierea instituțiilor publice de cultură cu personalitate juridică	2020	INCFC
	Instituțiile publice în funcție de ordonatorul principal de credite si PJ	2021	INCFC
	Librării	2021	INCFC
	Organizații neguvernamentale culturale	2021	INCFC
	Galerii de artă	2021	INCFC
	Monumente istorice		INP
Resurse umane și profesii în cultură	Resurse umane ale instituțiilor publice de cultura conform INS (instituții de spectacol, biblioteci, muzee si colecții publice)		INS
	Salariați cu contract activ în domeniul cultural la nivel UAT	2020	Inspecția Muncii
	Resurse umane de specialitate culturală în mediul rural	2019	INCFC, Atlasul Culturii
Finanțare în cultură	Evoluția cheltuielilor capitolului Cultură, recreere, religie	2000-2020	MFP / INCFC
	Execuțiile bugetare detaliate ale APL-urilor	2018	MFP / INCFC
	Execuțiile bugetare detaliate ale Instituțiilor publice de cultură		MFP / INCFC
	Finanțări de proiecte culturale acordate de AFCN, UMP, DRI, OAR, MC, CNC, UNITER	de la inițierea fiecărui program pana in 2020	AFCN, UMP, DRI, OAR, MC, CNC, UNITER

	Finanțări acordate de APL-uri pentru proiecte culturale conf OUG 51/1998 si L350/2005	2005-2020	APL / INCFC
Analiza potențialului economic al sectorului cultural	Valoarea adăugată brută	2011-2019	INS
	Cifra de afaceri, profitul net, forța de muncă, rentabilitate, solvabilitate, productivitatea muncii, activele imobilizate	2011-2020	ANAF
	Cheltuielile gospodăriilor	2011, 2021	INS
	Comertul exterior al bunurilor și serviciilor culturale. Indicatori: exporturi, importuri, balanța comercială.	2010-2019	EUROSTAT
Participare și consum cultural la nivel național din perspectiva Sectoarelor Culturale și Creative	Evoluția consumului cultural 2014-2020	2009	INCFC
	Evoluția consumului cultural la nivel european	2015-2020	EUROSTAT
	Forme de participare culturală		INCFC
	Artele spectacolului		INCFC
	Accesul la cultură		INCFC
	Relația dintre cultură și educație		INCFC
	Patrimoniul cultural material. Protejare, valorificare și utilizare. Patrimoniu cultural imaterial	2017	INCFC
	Tinerii, cultura și creativitatea		INCFC
	Participarea la festivaluri: practici și tipuri de public		INCFC
	Cultural consumption and leisure practices among children		INCFC
	Sports and physical recreation activities in contemporary Romania: practices and models		INCFC
	Vizite la muzeele si colecțiile publice	1990-2019	INS
	Spectatori ai cinematografelor	1990-2019	INS
	Spectatori ai instituțiilor de spectacole	1990-2019	INS
	Cititori ai bibliotecilor	1990-2019	INS

ANALIZA CADRULUI NORMATIV ȘI STRATEGIC RELEVANT PENTRU DOMENIUL CULTURII

SUMAR

Analiza cadrului normativ și strategic relevant pentru domeniul culturii include **trei părți principale**: *Analiza cadrului strategic relevant la nivel european*, *Analiza cadrului strategic relevant la nivel național*, *Analiza cadrului normativ la nivel național*. Atât Analiza cadrului normativ la nivel național, cât și Analiza cadrului strategic relevant la nivel european conțin Anexe. Analiza cadrului normativ abordează: prezentarea generală a cadrului de reglementare – din perspectiva ierarhiei actelor normative, tipurile de acte normative care reglementează domeniul culturii, cadrul de reglementare existent pentru domeniul culturii, principalele probleme identificate în urma analizei legislației specifice domeniului cultural, beneficiile unei legi de sistem, precum și misiunea teoretică și practică a Ministerului Culturii.

Echipă: ***Carmen Croitoru, Mihai Vasile, Anda Marinescu, Ioana Ceobanu, Adrian Rista, Valentin Cojanu, Alexandru Boureanu, Raluca Rădoi, Andreea Codreanu, Roxana Aștefănoaiei***

Cuprins

I. Analiza cadrului strategic european 97
II. Analiza cadrului strategic relevant la nivel național 109
II.1. Strategiile culturale naționale anterioare 110
II.2. Strategii de dezvoltare și economice 113
II.3. Strategii din domeniul educației 119
II.4. Strategii din domeniul cercetare-dezvoltare 122
II.5. Strategii din domeniul digitalizării 125
II.6. Strategii din domeniul patrimoniului cultural 128
II.7. Strategii din domeniul turismului cultural 129
II.8. Strategii din alte domenii 144
III. Analiza cadrului normativ la nivel național 148
III.1. Introducere. Prezentare generală a cadrului de reglementare – din perspectiva ierarhiei actelor normative. Tipuri de acte normative care reglementează domeniul culturii 148
III.1.1. Articolul 33 din Constituția României – fundamentul legislației culturale 148
III.1.2. Tratate și convenții internaționale, legislație europeană transpuse în legislația națională 157
III.1.3. Prezentare generală a cadrului normativ 158
III.2. Cadrul de reglementare existent pentru domeniul culturii 161
III.2.1. Legi cu incidență asupra întregului domeniu cultură 161
III.2.2. Legi cu caracter transversal 170
III.2.3. Legi speciale 177
III.3. Principale probleme identificate în urma analizei legislației specifice domeniului cultural 178
III.3.1. Sectorul Carte și presă 179

III.3.2. Sectorul Biblioteci și arhive 186
III.3.3. Sectorul Patrimoniul cultural 197
III.3.4. Sectorul Arte vizuale 206
III.3.5. Sectorul Arhitectură 209
III.3.6. Sectorul Artele spectacolului 211
III.3.7. Sectorul Audio-vizual și multimedia 225
III.3.8. Sectorul Publicitate 235
III.3.9. Sectorul IT, software și jocuri electronice 237
III.3.10. Așezămintele culturale 239
III.4. Nevoile de codificare. Beneficiile unei legi de sistem 253
III.5. Ministerul Culturii - misiune teoretică și misiune practică 260
IV. Concluzii: 274
Analiza SWOT 274
Anexă – selecție a documentelor strategice europene relevante 277

I. Analiza cadrului strategic european

Documentele programatice din această secțiune au fost selectate pe criterii legate de actualitate și de nivel de aplicare la momentul analizelor (2021). Scurtele descrieri ale principalelor obiective vor fi utilizate în procesul de elaborare a documentului strategic final.

Pentru a nu elimina, însă, documente esențiale care au produs și pot produce efecte pozitive asupra cadrului strategic pentru domeniul Culturii, am anexat și o listă a celor mai importante recomandări sau directive europene legate de Cultură, Patrimoniu, Audiovizual, Media și Copyright.

Comunicarea Comisiei Europene către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor intitulată **„O nouă agendă europeană pentru cultură”** include trei obiective strategice, cu dimensiuni sociale, economice și externe:

„4.1 Dimensiunea socială - valorificarea potențialului culturii și al diversității culturale pentru coeziunea și bunăstarea socială

- Încurajarea capacității culturale a tuturor europenilor prin punerea la dispoziție a unei game largi de activități culturale și prin oferirea de posibilități de participare activă
- Încurajarea mobilității profesioniștilor din sectoarele culturale și creative și eliminarea barierelor din calea mobilității lor
- Protejarea și promovarea patrimoniului cultural european ca resursă comună, pentru a-i sensibiliza pe cetățeni cu privire la istoria și la valorile noastre comune și pentru a consolida sentimentul unei identități europene comune.”[1]

Obiectivul pornește de la recunoașterea importanței participării culturale, care acționează ca liant și care aduce coeziune socială, și a contribuției sale la calitatea vieții, inclusiv la sănătate și bunăstare. Se afirmă rolul culturii în transformarea și regenerarea comunităților.

[1] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52018DC0267

Se propune o nouă abordare, cu un accent preponderent pe capacitatea culturală care presupune o diversitate mare de activități culturale de calitate, promovarea accesului la cultură, „a oportunităților de participare și de creație și consolidarea legăturilor dintre cultură și educație, afacerile sociale, politica urbană, cercetare și inovare”[2].

De asemenea, se afirmă necesitatea mobilității operelor de artă și a profesioniștilor din SCC-uri la nivel european cu scopul de a crește nivelul de participare culturală și consum cultural.

„4.2 Dimensiunea economică - sprijinirea creativității bazate pe cultură în domeniul educației, al inovării, al creării de locuri de muncă și al creșterii

- Promovarea artelor, a culturii și a gândirii creative în educația și formarea formală și non-formală, la toate nivelurile, precum și în învățarea pe tot parcursul vieții
- Încurajarea unor ecosisteme favorabile pentru industriile culturale și creative, prin promovarea accesului la finanțare, a capacității de inovare, a remunerației echitabile a autorilor și creatorilor, precum și a cooperării trans-sectoriale
- Promovarea competențelor necesare în sectoarele culturale și creative, inclusiv a competențelor digitale, antreprenoriale, tradiționale și specializate.”[3]

Prin acest obiectiv, se pune accentul pe trei elemente specifice și pe legăturile dintre ele:

1. educație și formare;
2. orașe și regiuni;
3. sectoarele culturale și creative.

„4.3 Dimensiunea externă - consolidarea relațiilor culturale internaționale

- Sprijinirea culturii ca motor de dezvoltare socială și economică durabilă
- Promovarea culturii și a dialogului intercultural în vederea dezvoltării unor relații intercomunitare pașnice
- Consolidarea cooperării în domeniul patrimoniului cultural.”[4]

[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52018DC0267
[3] Idem
[4] Idem

Prin acest obiectiv, se pune accentul pe rolul culturii la nivel internațional, atât în interiorul spațiului comunitar, cât și în exteriorul lui, și pe importanța transmiterii valorilor culturii inter-generațional, cu privire spre viitorul comun al umanității.

Concluziile Consiliului cu privire la ***Planul de lucru în domeniul culturii pentru perioada 2019-2022*** pun accent pe conceptul de durabilitate a patrimoniului cultural, pe coeziunea și bunăstarea socială, pe egalitatea de gen și pe relațiile culturale internaționale. De asemenea, se promovează „un ecosistem care să susțină artiștii, profesioniștii din domeniul cultural și creativ și conținutul european”[5].

Comunicarea comună către Parlamentul European și Consiliu – Către o strategie a UE pentru relațiile culturale internaționale[6] conține principiile directoare pentru acțiunea statelor membre UE în domeniul relațiilor culturale internaționale:

- Promovarea diversității culturale și respectarea drepturilor omului;
- Încurajarea respectului reciproc și a dialogului intercultural;
- Respectarea complementarității și subsidiarității;
- Încurajarea abordării transversale a culturii;
- Promovarea culturii prin cadrele existente de cooperare.

Ca parte a propunerii de Strategie a UE pentru relațiile culturale internaționale, documentul european face referire la trei direcții de lucru menite să promoveze relațiile culturale internaționale cu țările partenere:

1. Susținerea culturii ca motor al dezvoltării sociale și economice durabile prin: susținerea dezvoltării politicilor culturale, consolidarea sectoarelor culturale și creative, sprijinirea rolului autorităților locale din țările partenere;
2. Promovarea culturii și a dialogului intercultural pentru relații intercomunitare pașnice prin: sprijinirea cooperării între operatorii culturali și consolidarea păcii prin dialogul intercultural;
3. Consolidarea cooperării privind patrimoniul cultural.

[5] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221(01)&from=EN
[6] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX%3A52016JC0029

Documentul european abordează strategic și subiectul diplomației culturale, iar principala direcție de acțiune pentru acest domeniu se axează pe promovarea unei cooperări consolidate la nivelul tuturor statelor membre UE și pe încurajarea schimburilor interculturale de studenți, cercetători și absolvenți.

Concluziile Consiliului privind o abordare strategică a UE cu privire la relațiile culturale internaționale și un cadru de acțiune din 8 aprilie 2019[7]

Concluziile Consiliului pentru o abordare strategică a UE privind relațiile culturale internaționale și un cadru de acțiune accentuează nevoia unei abordări interinstituționale, trans-sectoriale și incluzive a culturii în țările non-UE și propun un cadru strategic pentru o mai bună coordonare între instituțiile europene și statele membre UE, în vederea valorificării rolului culturii în relațiile dintre Uniune și țările terțe. Setul de Concluzii invită statele membre UE, SEAE și Comisia Europeană la o serie de proiecte și acțiuni comune și concrete în scopul consolidării coordonării și implicării în statele terțe, în baza unei strategii comune dezvoltată la nivel local de statele membre UE, misiunile lor diplomatice, institutele culturale, EUNIC, delegațiile UE și părți interesate de la nivel local. Un rol important îl are conștientizarea atribuțiilor și așteptărilor reciproce ale statelor membre și ale instituțiilor UE, iar instituțiilor UE le este solicitat să își consolideze colaborarea cu organismele Consiliului în construirea și implementarea cadrelor de lucru tematice și geografice și să desemneze puncte focale culturale.

În scopul operaționalizării cadrului de acțiune, statele membre UE vor acționa pentru:

- „intensificarea colaborării între ministerele relevante, în special ministerele culturii și afacerilor externe,
- dezvoltarea rețelelor de consolidare a cunoștințelor și competențelor și încurajarea dialogului dintre mediul academic și practicienii din domeniul relațiilor culturale internaționale;
- organizarea, în marja Președinției Consiliului UE, de reuniuni informale ale înalților funcționari din ministerele culturii și ale înalților funcționari responsabili cu cultură în ministerele de externe, astfel încât să sprijine aplicarea acestei abordări strategice;
- intensificarea participării la pregătirea, punerea în aplicare, monitorizarea și evaluarea strategiilor și proiectelor culturale comune la nivel local din țările terțe.”[8]

[7] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XG0607(01)&from=RO
[8] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XG0607(01)&from=RO

Concluziile Consiliului privind tinerele generații creative (2019/C 189/06) includ cinci priorități:
„ – promovarea unui acces mai bun și a unei mai mari participări la cultură pentru copii și tineri;
– consolidarea cooperării trans-sectoriale, cu accent pe sinergiile dintre cultură și educație;
– facilitarea antreprenoriatului în rândul tinerilor în sectoarele culturale și creative;
– stimularea apariției de noi talente;
– promovarea competențelor digitale și a educației în domeniul mass-media.”[9]

Noul Bauhaus European este „o inițiativă creativă și interdisciplinară, care convoacă un spațiu de întâlnire pentru a proiecta viitoarele moduri de viață, situat la intersecția dintre artă, cultură, incluziune socială, știință și tehnologie”[10]. Noul Bauhaus pune accent pe ideea de frumos care presupune spații incluzive și accesibile, soluții durabile „care creează un dialog între mediul nostru construit și ecosistemele planetei”[11]. În această viziune, frumosul este definit și prin „experiențe cu plus valoare care răspund nevoilor, dincolo de dimensiunea materială, inspirate de creativitate, artă și cultură”[12].

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, intitulată ***„Valorificarea la maximum a potențialului inovator al UE. Un plan de acțiune privind proprietatea intelectuală care să sprijine redresarea și reziliența UE”***[13] include obiective generale, aplicabile tuturor sectoarelor economice, dar și obiective care privesc în special sectoarele culturale și creative.

Principalele obiective cu aplicare în cultură sunt următoarele:

1. Valorificarea activelor de natură intelectuală ale Europei pentru a stimula redresarea și reziliența.

Sectoarele culturale și creative utilizează intensiv proprietatea intelectuală și activele necorporale și în consecință este nevoie de valorificarea și protejarea lor și de asigurarea unui sistem unitar la nivel european.

[9] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XG0605(03)&from=EN
[10] https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_en
[11] Idem
[12] Idem
[13] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:52020DC0760

2. O mai bună protecție a proprietății intelectuale.

Această protecție se poate realiza prin lansarea unui sistem de **brevete unitare și se propune revizuirea legislației UE privind protecția desenelor și modelelor industriale**.

3. Promovarea unei utilizări și implementări eficace a proprietății intelectuale, în special de către IMM-uri.

Pe termen scurt se propune **acordarea de sprijin financiar sau vouchere de proprietate intelectuală pentru IMM-urile afectate de criza provocată de pandemia de COVID-19**. De asemenea, se pune accent pe **promovarea unei mai bune gestionări a proprietății intelectuale în cadrul comunității de cercetare și inovare**.

4. Facilitarea accesului la activele protejate de proprietatea intelectuală și a partajării acestora

Se propune facilitarea acordării de **licențe pentru proprietatea intelectuală** prin sporirea transparenței, **în special în ceea ce privește drepturile de autor și promovarea schimbului de date.**

5. Combaterea încălcărilor drepturilor de proprietate intelectuală.

Se propune întărirea capacității autorităților de aplicare a legii, dar și adoptarea de noi norme „care vor clarifica și vor actualiza responsabilitățile platformelor online și vor elimina factorii care descurajează acțiunile lor voluntare de combatere a conținutului ilegal”[14].

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, privind ***Planul de acțiune pentru democrația europeană***[15] include mai multe obiective generale, cu aplicabilitate în anumite domenii social-politice, dar include și două obiective specifice sectoarelor culturale și creative.

Un obiectiv cu aplicabilitate în sectorul audiovizual este cel prin care se propune **consolidarea libertății și a pluralismului în mass-media**. Acest obiectiv este legat de provocările generate de „transformarea digitală și de rolul platformelor de control al fluxului de

[14] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:52020DC0760
[15] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52020DC0790

informație pentru distribuția de știri online”[16], care au fost accentuate de pandemia COVID-19. De asemenea, se promovează dezvoltarea și implementarea de standarde profesionale pentru a proteja „independența mass-mediei și capacitatea jurnaliștilor de a respecta coduri de conduită și standarde de excelență”[17].

Al doilea obiectiv cu aplicare în SCC-uri vizează **combaterea dezinformării**, care propune mai multe obligații și responsabilitate sporită pentru platformele online, inclusiv cele utilizate de SCC-uri și educația în domeniul mass-mediei „inclusiv gândirea critică, o capacitate eficientă care ajută cetățenii de toate vârstele să navigheze în mediul de știri, să identifice diferite tipuri de mass-media și modul lor de funcționare, să înțeleagă critic platformele de comunicare socială și să ia decizii în cunoștință de cauză”[18].

DECIZIA (UE) 2020/2229 din 23 decembrie 2020 de modificare a Deciziei nr. 445/2014/UE de instituire a unei acțiuni a Uniunii în favoarea evenimentului „Capitale europene ale culturii” pentru anii 2020-2033[19]

Având în vedere că obiectivele acțiunii „Capitale europene ale culturii” presupun mobilitate, turism, organizarea de evenimente cu participarea publicului, extrem de dificil sau imposibil de realizat în perioada pandemiei de COVID-19 ca urmare a restricțiilor adoptate în Europa (restricții de circulație, închiderea spațiilor culturale, anularea sau amânarea evenimentelor), orașele care dețin în 2020 și în anii următori titlul de „Capitală europeană a culturii” sunt afectate în ceea ce privește implementarea, respectiv pregătirea programelor culturale și valorificarea investiției umane și financiare realizate. Decizia nr. 445/2014/UE nu oferă flexibilitate pentru a acționa în circumstanțe extraordinare, respectiv pentru prelungirea sau amânarea anului în care un oraș deține titlul și ar trebui modificată.

În urma consultării orașelor și statelor membre vizate (Croația și Irlanda), s-a ajuns la concluzia că este oportună prelungirea perioadei de punere în aplicare a programelor culturale ale orașelor care dețin titlul în 2020 până la 30 aprilie 2021, fără a modifica anul desemnării.

[16] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52020DC0790
[17] Idem
[18] Idem
[19] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32020D2229

Tot în urma unui proces consultativ, s-a decis ca România și Grecia să găzduiască titlul în 2023 (în loc de 2021, alături de Ungaria), iar anul în care o țară candidată sau potențial candidată are dreptul de a găzdui titlul să fie amânat din 2021 până în 2022.

Concluziile Consiliului privind educația în domeniul mass-mediei într-o lume în continuă schimbare[20] propune o serie de obiective care ar trebui transpuse în legislația națională, dar și prin strategii și politici publice, aflate la intersecția dintre domeniul culturii și domeniul educației:

- sensibilizarea publicului „cu privire la **importanța educației în domeniul mass-mediei** și pentru a sprijini dezvoltarea coerentă a politicilor de educație în domeniul mass-mediei și punerea lor în aplicare”[21];
- sprijinirea creării și dezvoltării „unor **rețele de educație în domeniul mass-mediei** (naționale, regionale, locale, tematice) pentru a aduce laolaltă părțile interesate relevante și a le permite acestora să coopereze și să dezvolte proiecte și inițiative viabile și pe termen lung în ceea ce privește educația în domeniul mass-mediei”[22];
- dezvoltarea unei „abordări de învățare pe tot parcursul vieții destinată educației în domeniul mass-mediei pentru toate vârstele și acordarea de sprijin în acest context pentru proiecte-pilot și proiecte de cercetare, cu scopul de a crea sau dezvolta, precum și de a evalua noi metodologii, acțiuni și conținuturi adaptate nevoilor specifice ale grupurilor vizate”[23];
- sprijinirea dezvoltării și schimbului „de materiale de predare și formare în privința educației în domeniul mass-mediei și dezvoltarea unei **abordări sistematice de consolidare a competențelor profesioniștilor din diferite domenii** (de exemplu, **bibliotecari, personal al muzeelor, lucrători de tineret, cadre didactice, profesioniști din sectorul educației în domeniul mass-mediei, jurnaliști)**, pentru a le permite să își consolideze rolul important în dezvoltarea educației cetățenilor în domeniul mass-mediei”[24];
- încurajarea instituțiilor culturale, a organizațiilor societății civile și a organizațiilor din domeniul jurnalismului **„să integreze programele de învățare pe tot parcursul vieții** destinate educației în domeniul mass-mediei și să încurajeze toate tipurile de organizații mass-media, în special cele publice, să dezvolte și să promoveze inițiative de educație în domeniul mass-mediei și să ia parte la inițiative și proiecte ale altor părți interesate”[25];

[20] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52020XG0609(04)
[21] Idem
[22] Idem
[23] Idem
[24] Idem
[25] Idem

- explorarea posibilităților „de promovare și încurajare a jurnalismului profesionist ca element durabil al peisajului global al mass-mediei digitale”[26];
- îmbunătățirea modelelor „de formare existente și, dacă este cazul, conceperea unora noi, pentru dezvoltarea competențelor digitale în cadrul industriilor culturale și creative europene, cu scopul de a promova utilizarea eficace a tehnologiilor inovatoare și de a ține pasul cu progresele tehnologice”[27].

Concluziile Consiliului privind garantarea unui sistem mediatic liber și pluralist[28] propune o serie de obiective menite să atenueze efectele negative ale pandemiei COVID-19 asupra sectorului audio-vizual.

Principalele obiective au în vedere:

- „sprijinirea și stimularea elaborării **unor modele de afaceri noi**, sustenabile și bazate pe colaborare, în special pentru canalele mediatice locale, regionale și tradiționale;
- **recunoașterea importanței publicității pentru sectorul mass-mediei** și a rolului esențial al acesteia în asigurarea accesului liber al utilizatorilor la informații;
- evaluarea reglementărilor din domeniul publicității și a măsurilor conexe privind protecția datelor în era digitală, pentru a se asigura că acestea facilitează finanțarea conținutului mediatic;
- efectuarea de cercetări privind rolurile publicității online, utilizarea datelor, colaborarea în vederea inovării în domeniul datelor și al mass-mediei;
- stimularea platformelor în direcția remunerării în mod corespunzător a furnizorilor și a autorilor de conținut mediatic pentru conținutul monetizat de platforme și asigurarea faptului că acestea respectă drepturile de proprietate intelectuală;
- evaluarea necesității și a modalităților posibile de a facilita accesul la oportunități de finanțare pentru canalele mediatice în vederea depășirii deficitelor de lichiditate”[29].

[26] Idem
[27] Idem
[28] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52020XG1207(01)
[29] Idem

Cadrul de acțiune european pentru patrimoniul cultural (Document de lucru al serviciilor Comisiei)[30]

Cadrul de acțiune european stabilește o direcție comună pentru activitățile din domeniul patrimoniului la nivel european, în special în cadrul politicilor și programelor UE. A fost elaborat prin schimburi periodice cu statele membre, președințiile Consiliului, Parlamentul, societatea civilă, operatorii culturali și organizații internaționale.

Cadrul de acțiune va completa Planul de lucru al Consiliului în domeniul culturii care include ca linie de acțiune durabilitatea patrimoniului cultural.

Comisia invită statele membre să elaboreze propriile cadre similare privind patrimoniul, pentru a completa Cadrul de acțiune.

Pilonii Cadrului de acțiune:

1. Patrimoniul cultural pentru o Europă favorabilă incluziunii: participare și acces pentru toți

2. Patrimoniul cultural pentru o Europă durabilă: soluții inteligente pentru un viitor coerent și durabil

3. Patrimoniul cultural pentru o Europă rezilientă: protejarea patrimoniului aflat în pericol

4. Patrimoniul cultural pentru o Europă inovatoare: mobilizarea cunoștințelor și a cercetării

5. Patrimoniul cultural pentru parteneriate mondiale mai puternice: intensificarea cooperării internaționale.

Fiecărui pilon îi corespund clustere de acțiuni. Comisia pune în aplicare activitățile din Cadrul de acțiune în cooperare cu instituțiile, organizațiile și partenerii relevanți. Aceste acțiuni vor fi completate de inițiative ale organizațiilor și comunităților de părți interesate din domeniul patrimoniului cultural.

Concluziile Consiliului privind gestionarea riscurilor în domeniul patrimoniului cultural din mai 2020[31]

[30] https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1/langu- age-en/format-PDF/source-101251729
[31] https://www.consilium.europa.eu/media/44116/st08208-en20.pdf

Concluziile Consiliului subliniază importanța protejării patrimoniului cultural împotriva amenințărilor reprezentate de diferite riscuri (pericole naturale, schimbări climatice, dezastre provocate de om) și recunosc impactul crizelor, precum pandemia de COVID-19, asupra sectoarelor culturale și creative.

Statele membre sunt invitate să identifice și să utilizeze instrumente și abordări inovatoare în scopul recunoașterii, prevenirii și atenuării riscurilor, să includă în activități de formare a experților în patrimoniu a abordării gestionării riscurilor, precum și să asigure o planificare la mai multe niveluri, cu implicarea tuturor părților interesate (abordare colaborativă, guvernanță participativă și responsabilitate comună), pentru prevenirea și pregătirea pentru dezastre.

În acest sens, recomandările adresate statelor membre se referă la:

„- identificarea și utilizarea instrumentelor și abordărilor inovatoare de la nivelul UE pentru recunoașterea, prevenirea și atenuarea riscurilor;

- schimbul de informații despre rețele de experți în domeniul patrimoniului, în scopul promovării identificării, protejării, conservării și/sau restaurării patrimoniului cultural;

- instituirea unor mecanisme comune pentru gestionarea riscurilor, promovarea cooperării la toate nivelurile, consolidarea adoptării unor abordări colaborative, bazate pe guvernanță participativă și responsabilitate comună;

- integrarea patrimoniului cultural în politicile și planurile de gestionare privind riscul de dezastre de la fiecare nivel și stabilirea unei cooperări trans-sectoriale pentru gestionarea adecvată a riscurilor în domeniul patrimoniului cultural;

- măsuri de atenuare a riscurilor pentru protejarea patrimoniului cultural și din zone mai puțin populate;

- consolidarea rolului înregistrării și documentării, cu aplicarea principiilor interoperabilității, compatibilității, accesibilității și durabilității;

- încurajarea activităților de întreținere periodică a patrimoniului construit și mobil și de prevenire a degradării, cu utilizarea de metode, tehnici și materiale adecvate și de foarte bună calitate în procesul de conservare;

- promovarea salvgardării și a transferului de competențe și meșteșuguri tradiționale și elaborarea de activități de formare specifice pentru abordarea gestionării riscurilor în dezvoltarea profesională a experților în patrimoniu și a altor profesii relevante;

- promovarea avantajelor utilizării tehnologiei digitale emergente pentru cercetarea, documentarea și interpretarea inovatoare a patrimoniului, precum și pentru aplicarea unor metode de salvgardare adecvate;

- valorificarea datelor furnizate de programele de satelit (ex. Copernicus), pentru monitorizarea patrimoniului;

- consolidarea rolului și a cooperării autorităților, instituțiilor culturale, cetățenilor și societății civile în gestionarea riscurilor."[32]

Concluziile Consiliului privind îmbunătățirea circulației transfrontaliere a operelor audiovizuale europene, cu accent pe coproducții[33]

Obiectivul acestui set de concluzii, emise în contextul Planului de lucru în domeniul culturii 2019-2022, este de a propune o serie de măsuri vizând **încurajarea coproducțiilor europene** și sprijinirea unui ecosistem durabil pentru acestea.

Statele membre și Comisia sunt invitate să:

- încurajeze coproducțiile europene între state cu diferite capacități audiovizuale și/sau între țări dintr-o zonă geografică sau lingvistică restrânsă, precum și vizibilitatea acestor opere;

- susțină schimbul de bune practici și identificarea de soluții pentru simplificare administrativă, coerență și transparență în normele fondurilor publice;

[32] https://www.consilium.europa.eu/media/44116/st08208-en20.pdf
[33] https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/340be8e6-8908-11e9-9369-01aa75ed71a1/ language-ro

- să ia în calcul, în procesul de elaborare a sistemelor de sprijin, îmbunătățirea circulației, promovării și a exploatării filmelor, precum și evaluarea sistemelor de finanțare publică în funcție de criterii clare referitoare la calitatea operelor cofinanțate și potențialul de circulație în UE;

- încurajeze punerea la dispoziția autorităților publice și a titularilor de drepturi, de către toți actorii – inclusiv furnizorii de servicii online, a datelor privind publicul și folosirea acestor date pentru înțelegerea publicului și adaptarea sistemelor de sprijin.

Statelor membre li se recomandă să:

- ia în considerare implementarea unor sisteme de sprijin pentru suplimentarea finanțărilor private și a instrumentelor financiare europene, pentru încurajarea producției și promovării operelor pe toate platformele;

- consolideze sprijinul pentru fondurile regionale și naționale care susțin coproducțiile, și să asigure complementaritatea cu măsurile de sprijin;

- utilizeze noile tehnologii în digitizarea procedurilor contractuale și de finanțare, pentru mai multă transparență în utilizarea fondurilor publice și reducerea problemelor juridice în cazul coproducției;

- evidențieze rolul producătorilor independenți în procesul de coproducție.

II. Analiza cadrului strategic relevant la nivel național

Etapa de programare financiară a Fondurilor Europene 2014-2020 s-a finalizat, iar noile obiective de politică UE pentru perioada 2021-2027 sunt deja conturate de Ministerul Fondurilor Europene. Astfel, în cadrul următorului buget pe termen lung al UE pentru perioada de programare 2021-2027, Comisia Europeană propune modernizarea politicii de coeziune, principala politică de investiții, fiind prevăzute cinci priorități de investiții enunțate mai jos. Conform principiului armonizării documentelor strategice naționale cu cele europene, acestea se vor reflecta în toate strategiile naționale ce vor fi adoptate în perioada 2021-2027. Pachetul legislativ privind politica de coeziune reprezintă unul dintre cele mai importante dosare în contextul negocierilor referitoare la viitorul Cadru Financiar Multianual. La elaborarea propunerilor sale, Comisia Europeană a avut în vedere **o abordare evolutivă, care să conducă la o politică de coeziune simplificată pentru perioada post-2020**, cu asigurarea continuității **Cadrului financiar stabilit inițial pentru intervalul 2014-2020.**

Obiectivele Politicii de Coeziune sunt:

- O Europă mai inteligentă, prin inovare, digitalizare, transformare economică și sprijin pentru întreprinderile mici și mijlocii;
- O Europă mai ecologică și fără emisii de gaze cu efect de seră, care pune în aplicare Acordul de la Paris și investește în tranziția în domeniul energiei, energiile regenerabile și lupta împotriva schimbărilor climatice;
- O Europă mai conectată, cu rețele strategice de transport și rețele digitale;
- O Europă mai socială, care să ofere pilonul european al drepturilor sociale și să sprijine calitatea ocupării forței de muncă, educație, competențe, incluziune socială și acces egal la asistență medicală;
- O Europă mai aproape de cetățeni, prin sprijinirea strategiilor locale de dezvoltare și a dezvoltării urbane durabile în UE.

În ceea ce privește alocarea pentru politica de coeziune, se remarcă o reducere a acesteia în ansamblul bugetului UE comparativ cu actuala perioadă. PIB / capita rămâne principalul indicator în stabilirea cheii de alocare la nivel național, alături de o serie de criterii adiționale, legate de provocările curente - piața muncii, educație și demografie, emisiile de CO2 și migrație[34].

II.1. Strategiile culturale naționale anterioare

Strategia Sectorială în Domeniul Culturii 2023-2030 va recunoaște demersurile anterioare de elaborare a unor strategii culturale la nivel național menite să fundamenteze și să orienteze politicile din acest domeniu și să definească obiectivele acestora. Mai mult decât atât, *Strategia Sectorială în Domeniul Culturii 2023-2030* va conține angajamentul de a completa, a actualiza, a reorganiza, a revizui sau, după caz, a prelua acele obiective și direcții de acțiune setate în documentele strategice naționale anterioare dedicate domeniului cultural.

Astfel, după aderarea la structurile europene comunitare, documentele strategiilor culturale românești au început să înglobeze treptat principiile și obiectivele care să se ridice la standardele Uniunii Europene, iar un prim document de acest gen, la nivel național, a fost *Strategia Sectorială în Domeniul Culturii și Patrimoniului Național pentru perioada 2014-2020*[35]. Această strategie a fost concepută

[34] https://mfe.gov.ro/minister/perioade-de-programare/perioada-2021-2027/
[35] Centrul de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii, „*Strategia Sectorială în Domeniul Culturii și Patrimoniului Național pentru perioada 2014-2020*”, 2014, https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2014/12/STRATEGIA_SECTORIALA.pdf.

pornind de la realitatea imediată a domeniului culturii și a propus o anumită direcție de dezvoltare, în concordanță cu tendințele și prioritățile pe care Uniunea Europeană și ceilalți actori internaționali le setaseră deja la acel moment.

Deși această Strategie dedicată în cea mai mare parte sectorului cultural public cu luarea în considerare a emergenței sectorului privat, nu a fost adoptată de autoritățile statului în mod oficial, trebuie subliniat impactul puternic pozitiv pe care l-a imprimat în cadrul activității propriu-zise a tuturor părților interesate din domeniul culturii, atât la nivel regional, cât și local.

Principalele obiective ale politicilor identificate în *„Strategia sectorială în domeniul culturii și patrimoniului național pentru perioada 2014-2020”* au fost:

- Cele două **obiective specifice** ale sectorului: protejarea patrimoniului cultural național și susținerea și promovarea creației culturale și artistice contemporane.
- Cele trei **obiective strategice intersectoriale**: recunoașterea și promovarea educației și intervenției culturale, consolidarea capacității instituționale și dezvoltarea infrastructurii culturale.
- Cele patru **obiective strategice transversale**: digitalizarea resurselor culturale, diversificarea consumului și a ofertei culturale, exportul și internaționalizarea bunurilor și serviciilor culturale, setarea unui grup țintă specific: tinerii.[36]

Cele trei obiective strategice intersectoriale au fost identificate pe baza cercetărilor și studiilor realizate de Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală care au indicat un dezechilibru puternic în ceea ce privește accesul și consumul de bunuri și servicii culturale între diferitele regiuni ale României și, în special, între zonele rurale și cele urbane restrânse, pe de o parte, și orașele mari, pe de altă parte. Acest dezechilibru a fost accentuat de lipsa infrastructurii culturale din unele zone, precum și de lipsa de continuitate a programelor și proiectelor culturale dezvoltate de ONG-urile culturale, din cauza deficitului de scheme de finanțare publice disponibile, a volatilității manageriale și abilităților specializate din cadrul acestor entități.

Un alt proiect, *Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022*, generat în ideea de a actualiza cadrul strategic existent, s-a aflat în dezbatere publică, fără să fi fost însă finalizat. Prima formă a acestui document accentuează nevoia și importanța sectoarelor culturale și creative, preluând ideile creionate în Strategia Sectorială precedentă, adăugând, însă, o abordare mai bine creionată a sectorului cultural privat. Deși setul de date statistice a fost completat și actualizat pentru perioada cadrului strategic în

[36]Idem..

cauză, la acea dată, documentul înglobează câteva măsuri și direcții care nu își puteau găsi rațiunea sau perspectiva de a fi respectate și urmărite în starea de fapt a sectorului cultural de la acel moment.

Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022 este structurată pe cinci axe prioritare, fiecare dintre acestea înglobând obiective și direcții de acțiune:

- **Cultura - Factor de dezvoltare durabilă** (Obiective: Valorificarea resurselor culturale pentru o dezvoltare teritorială durabilă și o calitate ridicată a vieții; O mai bună protejare a patrimoniului cultural)
- **Economia creativă** (Obiective: Dezvoltarea antreprenoriatului în SCC; Valorificarea avantajelor competitive ale SCC pentru dezvoltare; Creșterea activității comerciale externe a operatorilor români din SCC)
- **Acces la cultură și diversitatea expresiilor culturale** (Obiective: Dezvoltarea publicului pentru cultură; Dezvoltarea creativității contemporane; Creșterea vitalității formelor culturale specifice minorităților naționale; Amplificarea intervențiilor culturale pentru grupurile vulnerabile)
- **Cultura română în circuitul cultural internațional** (Obiectiv: Creșterea prezenței operelor, creatorilor și operatorilor culturali români la nivel internațional)
- **Capacitatea SCC** (Obiective: Îmbunătățirea serviciului public în domeniul culturii; Extinderea și modernizarea infrastructurii culturale; Debirocratizarea și actualizarea cadrului de reglementare și a practicilor de finanțare a SCC; Îmbunătățirea statutului socio-profesional și a condiției creatorului; Creșterea rolului TIC în cultură; Dezvoltarea competențelor practicienilor culturali și a atractivității SCC ca arie ocupațională pentru alegerea unei profesii)

După cum se poate observa, majoritatea obiectivelor enumerate în toate documentele strategice prezentate sunt convergente, abordând majoritatea problemelor stringente identificate în cuprinsul studiilor și cercetărilor efectuate în ultima perioadă, în special de către Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală, și sunt în concordanță cu tendințele evoluției bazate pe datele statistice colectate și furnizate până în acest moment.

II.2. Strategii de dezvoltare și economice

Strategia generală de descentralizare 2017 – permanent[37]

Strategia generală de descentralizare (HG nr. 229/2017) urmărește, în principal, **analizarea oportunității transferului de competențe de la nivelul autorităților administrației publice centrale la nivelul autorităților administrației publice locale** și trasarea direcțiilor de acțiune la nivelul fiecărui minister implicat în procesul de descentralizare, potrivit cadrului legal aplicabil.

Ca urmare a procesului de descentralizare, autoritățile administrației publice locale ar putea exercita noi competențe în următoarele domenii: agricultură (inclusiv pescuit și acvacultură), **cultură**, turism, mediu, ape și păduri, sănătate, educație - activități extrașcolare, tineret și sport. Obiectivul general al strategiei vizează: Consolidarea capacității administrației publice de a furniza servicii publice diversificate și de calitate cetățenilor, prin transferul de noi competențe de la nivelul administrației centrale către autoritățile administrației publice locale[38].

Competențele propuse a se transfera de la nivelul administrației publice centrale la nivelul autorităților administrației publice locale vizează strict competențe privind implementarea politicilor/strategiilor naționale și a reglementărilor în vigoare la nivel local[39].

O serie de avantaje privind descentralizarea ce au impact și asupra sectorului cultural sunt subliniate în textul Hotărârii 229/2017 printre care: **implicarea mai activă a tuturor factorilor de interes de la nivel local în dezvoltarea durabilă a comunităților locale; atragerea de fonduri europene nerambursabile de către autoritățile administrației publice locale, ca urmare a competențelor transferate în cadrul procesului de descentralizare; promovarea mai activă a unor instrumente existente sau potențiale de dezvoltare locală.**

Ministerul Culturii a inițiat încă din anul 1996 procesul de descentralizare, realizându-se în cadrul acestuia mai multe transferuri de competențe ale unor instituții publice de cultură către autoritățile administrației publice locale. Astfel, ca urmare a procesului de descentralizare, autoritățile administrației publice locale de la nivelul județelor exercită competențe exclusive privind: a) bibliotecile publice județene; b) muzeele județene; c) centrele județene pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale; d) instituțiile

[37] HG 229/2017 privind aprobarea Strategiei generale de descentralizare, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/188404
[38] Idem
[39] Idem

publice de spectacole și concerte (teatre, filarmonici, orchestre, formații și ansamblurile artistice); e) universitățile populare cu personalitate juridică[40].

La nivelul autorităților administrației publice locale de la nivelul comunelor, orașelor, municipiilor au fost transferate competențe privind: a) căminele culturale; b) universitățile populare cu personalitate juridică; c) biblioteci publice și muzee; d) instituțiile publice de spectacole și concerte (teatrele, filarmonicile, orchestrele și ansamblurile artistice)[41].

Din păcate, din pricina modului în care s-au efectuat la acel moment transferările, o mare parte din instituții au revenit în subordinea Ministerului Culturii sau s-au dizolvat din pricina reducerilor subvențiilor sau a pierderii infrastructurii. Astfel, prima parte a descentralizării unor competențe în domeniul culturii nu a avut rezultatele scontate și s-a suspendat temporar. Într-o viitoare reluare a procesului de descentralizare, transferarea instituțiilor publice va trebui dublată de rezolvarea competențelor la nivel județean și local, dar și de un cadru de reglementare care să prevadă norme elementare de structură coroborate cu nivelul de consum al comunităților pentru care se face transferul.

În aplicarea principiului subsidiarității în domeniul culturii, autoritățile administrației publice locale sunt cele mai interesate în gestionarea, protejarea și punerea în valoare a resurselor aflate pe teritoriul acestora, inclusiv a patrimoniului cultural mobil și imobil. În acest sens, acestea sunt cele mai în măsură să exercite competențe referitoare la gestionarea, protejarea și punerea în valoare a bunurilor care fac parte din patrimoniul cultural mobil și imobil de interes local (exclusiv monumentele istorice din clasa B)[42].

Strategia din 2017 vizează **transferul la nivelul județelor al competențelor privind implementarea politicilor naționale și reglementărilor în domeniul culturii**, după cum urmează:

a) competențele exercitate de direcțiile județene pentru cultură și patrimoniul național, respectiv a municipiului București;

b) competențele privind: avizarea concesionării, dării în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică sau închirierii clădirilor monument istoric proprietate publică a unității administrativ-teritoriale; avizarea intervențiilor asupra monumentelor istorice de clasă B; avizarea clasării și declasării monumentelor istorice de clasă B; avizarea documentațiilor de urbanism și amenajarea teritoriului

[40] HG 229/2017 privind aprobarea Strategiei generale de descentralizare, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/188404
[41] Idem
[42] Idem

pentru instituirea, delimitarea și reglementarea construirii zonelor de protecție a monumentelor istorice de clasă B sau a zonelor construite protejate cu monumente istorice de clasă B.[43]

Aceste măsuri necesită și ajustări ale cadrului normativ pentru a reglementa competențele autorităților locale și capacitatea lor de a lua decizii în diversele domenii de acțiune culturale atât pentru a evita o implementare care să producă efecte negative la nivelul comunităților cât și pentru respectarea directivelor europene privind protejarea patrimoniului construit.

Planul Național de Redresare și Reziliență[44]

PNRR, finalizat și înaintat către Comisia Europeană în octombrie 2021**,** are ca obiective pentru domeniul de intervenție turism – cultură, creșterea coeziunii sociale, economice și teritoriale și crearea de noi locuri de muncă în special în mediul rural prin: promovarea transformării socio-economice durabile în zonele rurale și defavorizate prin dezvoltarea unei rețele de Organizații Regionale de Management al Destinațiilor și sprijinirea investițiilor locale în turism; reducerea decalajului de acces la cultură între zonele rurale și cele urbane mari; crearea unei rețele de rute Eurovelo în scopul sprijinirii mobilității durabile.

Prima Reformă a Planului Național de Redresare și Reziliență este legată de operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinației. Implementarea acestei reforme va consta în adoptarea unui cadru legislativ necesar funcționării Organizațiilor de Management al Destinației și **elaborarea unui Plan de acțiune dedicat valorificării patrimoniului cultural** în scopul creșterii competitivității sectorului turistic. De asemenea, conform PNRR, Organizațiile de Management al Destinației vor fi înființate de către Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului și vor include entitățile relevante active în turism și **cultură** dintr-o anumită zonă, fiind, de asemenea, guvernate de Comitetul executiv al OMD.

Printre investițiile menționate în cadrul acestei reforme se află promovarea a **12 rute culturale** (investiția presupune sprijin financiar pentru promovarea celor 12 rute și modernizarea/reabilitarea siturilor turistice cu impact național și internațional incluse în cele 12 rute, identificate în zonele de destinație optimă). Cele 12 rute sunt: ruta castelelor, ruta curiilor, ruta culelor, traseul gastronomiei tradiționale, ruta bisericilor fortificate, ruta bisericilor din lemn, ruta mănăstirilor din zona Moldovei, ruta Sfântului Ladislau, traseul

[43] Idem
[44] Ministerul Investițiilor și Fondurilor Europene, Planul Național de Redresare și Reziliență 2021 – 2027, https://mfe.gov.ro/pnrr/

castrelor romane, ruta cetăților, refacerea peisajului cultural din Delta Dunării în vederea creșterii atractivității zonei, ruta satelor cu arhitectură tradițională.

Al doilea obiectiv de investiții din cadrul acestei reforme va contribui la dezvoltarea turismului cultural prin modernizarea/crearea muzeelor și memorialelor dedicate opresiunii și conflictelor. Modernizarea și crearea muzeelor memoriei: Muzeul Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului, Muzeul identităților transilvănene (Mutra), Memorialul Revoluției Decembrie 1989/Timișoara Capitală Europeană a Culturii, Închisoarea tăcerii de la Râmnicu Sărat, Memorialul Victimelor din Sighetul Marmației, Râpa Robilor din Aiud, Muzeul Industrializării forțate din Satu-Mare, Muzeul ororilor comunismului din Sfântu Gheorghe și Muzeul fotografiei din Târgu Mureș și alte memoriale prin care România democratică și europeană onorează memoria victimelor totalitarismelor și educă generațiile tinere.

Reforma a treia din cadrul secțiunii turism – cultură a PNRR vizează **Reformarea sistemului de finanțare a sectorului cultural prin crearea unui cadru juridic și administrativ mai stabil, predictibil și sustenabil pe termen lung pentru sectorul cultural non-public (privat/independent) și pentru lucrătorii culturali, crearea de instrumente de colectare de date care să permită, pe viitor, politici publice bazate pe aceste date și demararea unui proces care să contribuie la dezvoltarea socio-educațională și culturală a ruralului și urbanului mic, prin reducerea decalajelor față de urbanul mare.**

În cadrul acestei reforme investițiile sunt:

- Creșterea accesului la cultură în zonele defavorizate din punct de vedere cultural prin crearea unor programe pilot de finanțare în parteneriat cu autoritățile locale pentru a sprijini programele culturale, anuale sau multianuale; un program-pilot pentru finanțarea proiectelor de educație culturală, ai căror beneficiari sunt unități de învățământ din zonele rurale și din orașele mici.
- Dezvoltarea unui sistem digital pentru procesele de finanțare a culturii.
- Accelerarea digitalizării producției și distribuției de filme prin crearea unui program pilot, sub forma unei scheme de *minimis*, pentru dezvoltarea conținutului și creșterea capacității de afaceri (producție și distribuție) a producătorilor și distribuitorilor de film, combinând, pentru prima dată, finanțarea proiectelor și finanțarea entității (companiei). Valoarea maximă pe proiect este de 100.000 de euro

Strategia de dezvoltare teritorială a României – România policentrică 2035[45]

Strategia de dezvoltare teritorială a României reprezintă exercițiul de planificare a dezvoltării teritoriului național, pentru orizontul de timp 2035, furnizând răspunsuri la întrebări cheie printre care și „Cum poate fi asigurat echilibrul între politicile economice, de mediu și culturale, în vederea planificării coerente a procesului de dezvoltare, precum și de a conserva identitatea teritoriului național?”. Unul dintre principiile pe care se bazează această strategie este „protejarea, promovarea și valorificarea patrimoniului natural și cultural”.

Scenariul România policentrică 2035 înglobează principiile cooperării, concentrării și conectivității prin prisma a patru piloni de acțiune, astfel: Accesibilitate și mobilitate, Zone funcționale urbane, **Resurse naturale și culturale**, Cooperare teritorială. Fiecare pilon este construit în armonie cu obiectivele Strategiei Europa 2020, respectiv creșterea inteligentă, durabilă și incluzivă, cu obiectivul de coeziune teritorială, precum și în corelare cu Strategia Uniunii Europene pentru regiunea Dunării[46].

În cadrul Obiectivului General 4. „Protejarea patrimoniului natural și construit și valorificarea elementelor de identitate teritorială” se regăsește Obiectivul specific - Protejarea și reabilitarea patrimoniului construit în scopul conservării identității naționale și creșterii atractivității spațiilor culturale cu potențial turistic deosebit, în cadrul căruia sunt propuse o serie de măsuri:

- **Realizarea de PUZ (planuri urbanistice zonale) zone protejate pentru centrele istorice din mediul urban, cu prioritate în orașele care dețin ansambluri urbane;**
- **Realizarea de norme, standarde tehnice, ghiduri, studii de marketing turistic și comercial, planuri de management privind dezvoltarea și gestiunea centrelor istorice și a obiectivelor de patrimoniu din mediul urban;**
- **Realizarea operațiunilor de regenerare urbană pentru centrele istorice, cu prioritate în orașele care dețin ansambluri urbane, conform Legii nr. 5/2000 privind aprobarea Planului Național de Amenajare a Teritoriului;**
- **Realizarea operațiunilor de restaurare și reabilitare a patrimoniului urban construit (monumente și ansambluri de arhitectură, arheologice, etc.), cu precădere la nivelul orașelor care dețin obiective UNESCO și al celor cu o concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național, conform Legii nr. 5/2000.[47]**

[45] Ministerul Dezvoltării Lucrărilor Publice și Administrației, https://www.mdlpa.ro/pages/sdtr
[46] Idem
[47] Ministerul Dezvoltării Lucrărilor Publice și Administrației, https://www.mdlpa.ro/pages/sdtr

În cadrul strategiei este stabilit un set de criterii pentru prioritizarea investițiilor în infrastructură culturală. Criteriile de alocare a investițiilor în infrastructura culturală se declină la nivel județean și la nivel de localitate. Astfel, pentru nivelul județean, pot fi utilizate următoarele **criterii de alocare a investițiilor**:

- Criterii de prioritizare a infrastructurii la nivel județean: **număr de muzee; număr de turiști; număr de locuri de muncă în instituții sau firme private din domeniul artei; număr de biblioteci publice; valoarea indicelui de dezvoltare umană locală; valoarea indicelui de sustenabilitate financiară a bugetului local.**
- Criterii de prioritizare la nivel de localitate: **numărul mediu de turiști; număr mediu de vizitatori în muzee; număr mediu de spectacole organizate; număr mediu de cititori activi în bibliotecile publice; valoarea indicelui de dezvoltare umană locală; valoarea indicelui de sustenabilitate financiară.**[48]

Strategia Națională pentru Competitivitate 2015-2020[49]

Analizele efectuate în cadrul strategiei au condus la identificarea a 10 sectoare economice cu potențial competitiv care se corelează cu domeniile de specializare inteligentă identificate în Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2014-2020, printre care se numără și Sectoarele Creative. În cadrul Priorității 4 se propune Promovarea celor 10 sectoare de viitor (inclusiv Industrii creative) cu potențial de export, potențial competitiv nevalorificat în întregime și rata de investiții străine redusă prin **stimularea antreprenoriatului în industrii creative, prin crearea de incubatoare / clustere / acceleratoare și prin susținerea dezvoltării și înființării de firme în domeniul cultural și creativ.**

Acest document și-a încheiat valabilitatea în 2020, dar toate chestiunile legate de recunoașterea Sectoarelor Culturale Creative și promovarea antreprenoriatului pentru industriile creative pot fi valorificate într-o direcție care să se regăsească în viziunea strategică a Culturii.

[48] Idem
[49] Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului, Strategia Națională pentru Competitivitate 2014 – 2020, http://www.economie.gov.ro/strategia-nationala-pentru-competitivitate-2014-2020

II.3. Strategii din domeniul educației

Educația este un sector cu legături multiple în domeniul de acțiune al Culturii și foarte important pentru dezvoltarea Sectoarelor culturale și creative, de aceea am luat în considerare toate nivelurile la care se manifestă aceasta și am avut în vedere sistemul de educație în complexitatea sa: învățământul primar, secundar, terțiar, vocațional, dual și formarea profesională continuă.

Documentul strategic **România Educată 2018-2030**[50] prezintă principalele obiective pe care sistemul educațional al trebui să le atingă în următoarea perioadă. În cadrul acestui document se subliniază beneficiile individuale și pentru societate pe care le-ar putea aduce o educație de calitate. Considerăm că o parte din obiectivele prezentate în acest document se aplică inclusiv în domeniul Culturii dar și faptul că produsele culturale și creațiile artistice pot ajuta la creșterea calității sistemului de educație.

Studiile sociologice au demonstrat faptul că socializarea și educația timpurie dezvoltă apetitul pentru consum cultural, dar și faptul că expunerea la produse culturale și creații artistice dezvoltă performanțele școlare și profesionale. Conform acestui document public, obiectivele sistemului de educație timpurie 2018-2030, în special obiectivele O3-O5, ar putea include elemente culturale care să contribuie la dezvoltarea unui cadru de asigurare a calității educației timpurii, contribuția specialiștilor din domeniul culturii la actualizarea standardelor de pregătire și profesionale pentru personalul specific acestui nivel educațional și contribuție la revizuirea curriculumului.

În ceea ce privește obiectivele sistemului de învățământ de bază (primar și secundar inferior) pentru perioada 2018 – 2030 considerăm că sistemul cultural poate contribui la atingerea obiectivului O1 prin acordarea de sprijin pentru implementarea unui nou curriculum centrat pe competențe (în special cele de lectură, competențe vizuale și artistice). Prin implicarea specialiștilor din biblioteci și muzee se poate atinge obiectivul 4 privind „îmbunătățirea rezultatelor obținute de România la testările internaționale standardizate cu clasarea țării noastre în primele 30 de state de pe mapamond, în cadrul testelor PISA, până în 2030”. De asemenea, obiectivul 5 privește direct dezvoltarea sectoarelor culturale și creative, deoarece acesta pune accentul pe „încurajarea inovării, a creativității și a inițiativei antreprenoriale în rândul elevilor, prin crearea de oportunități de stimulare a interesului acestora prin diverse experimente, proiecte și simulări.” Obiectivul 6 privind dezvoltarea sistemului de identificare a performanțelor elevilor, inclusiv în artă, va asigura dezvoltarea pe termen lung a excelenței la nivel național și internațional în sectoarele culturale și creative.

[50] http://www.romaniaeducata.eu/wp-content/uploads/2018/11/Romania-Educata-Viziune.pdf

În ceea ce privește obiectivele sistemului de învățământ secundar superior pentru perioada 2018 – 2030, considerăm că specialiștii din cultură ar putea contribui la realizarea obiectivului 3, care presupune „implementarea unui sistem de analiză și îmbunătățire periodică (la fiecare patru ani) a curriculumului astfel încât acesta să susțină dezvoltarea competențelor specifice cerute în societate și a competențelor transversale (sociale, de participare civică etc.) ale tinerilor din educația secundară, indiferent de filiera pentru care ei au optat." De asemenea, implementarea obiectivului 6 care prevede creșterea numărului de opționale (inclusiv din domeniile sectoarelor culturale și creative) dar și a puterii de decizie a elevilor, ar putea să ajute la dezvoltarea competențelor pentru dezvoltarea profesională ulterioară și alegerea unei cariere într-un sector cultural și creativ. Din perspectiva generală a Culturii considerăm că este imperios necesară implementarea obiectivului 11 care presupune „evaluarea periodică a specializărilor din învățământul secundar superior în vederea adaptării ofertei educaționale la nevoile societății și ale economiei."

Obiectivele sistemului de învățământ terțiar pentru perioada 2018 – 2030 se aplică integral facultăților vocaționale care pregătesc viitorii specialiști din toate sectoarele culturale și creative.

Nu în ultimul rând, cooperarea dintre sistemul Educației și cel al Culturii este imperativă pentru coroborarea pregătirii tinerilor absolvenți pentru noile profesii emergente în cultură – profesii legate de managementul și marketingului cultural, profesii pentru prezervarea, conservarea și promovarea patrimoniului, profesii pentru intermedierea consumului de artă, antreprenoriat artistic și critica creativă pentru creșterea calității actului artistic. Nevoia de a derula activități de educație culturală a fost relevată de profesioniști din ambele domenii, în cadrul focus-grupului organizat de către INCFC în luna noiembrie 2021. Concluziile desprinse din acest focus-grup arată că educația culturală trebuie structurată pe toate ciclurile învățământului obligatoriu, cu rezultate anticipate de dezvoltare personală și profesională a elevilor. Pe de o parte, ar conferi o dimensiune de dezvoltare prin acces la cultură încă de la vârste fragede, iar, pe de altă parte, ar fi un mod de selectare pentru tinerii talentați în diversele subdomenii culturale. Răspunzând astfel nevoilor de educare, de acces la cultură, de formare personală și de dezvoltare de cariere, educația culturală este necesar a fi avută în vedere în modificările ulterioare în legislația din domeniul învățământului.

Strategia Națională de Dezvoltare a Formării Profesionale Inițiale în Sistem Dual din România pentru Perioada 2020-2025[51] include obiective generale și specifice, valabile pentru toate sectoarele economice. Intersecția cu sectoarele culturale și creative se poate realiza în special din perspectiva obiectivului 4.1. „Dezvoltarea de parteneriate și proiecte strategice cu instituții, organisme și

[51] http://anfpisdr.gov.ro/w/wp-content/uploads/2020/01/Strategie-DUAL_ANFPISDR_07.01.2020-2.pdf

organizații naționale și internaționale care să asigure o abordare multisectorială și o mai bună absorbție a fondurilor externe precum și facilitarea transferului de bune practici."

Prin colaborarea între Ministerul Educației și Ministerul Culturii se pot stabili principiile dezvoltării formării profesionale inițiale în sistem dual pentru pregătirea viitorilor tehnicieni de care au nevoie organizațiile culturale publice și private și care ar putea contribui la accelerarea dezvoltării SCC-urilor. În prezent, învățământul dual pregătește tehnicieni doar pentru sectorul audio-vizual și sectorul arhitectură, restul sectoarelor culturale fiind lipsite formarea profesională inițială pe profilul lor.

Strategia Națională pentru Învățământ Terțiar 2015-2020[52] include, printre alte obiective generale, câteva obiective cu aplicare în sectoarele culturale și creative.

Obiectivul „dobândirea de către absolvenți atât a competențelor transversale cât și a competențelor profesionale cu prioritate în sectoarele economice cu potențial competitiv și în domeniile de specializare inteligentă" este aplicabil în sectoarele culturale și creative, având în vedere faptul că acestea sunt sectoare de specializare inteligentă și cu un mare potențial competitiv, inclusiv la nivel internațional.

Obiectivul „diversificarea ofertei de programe de studii care să răspundă cerințelor pieței muncii și studenților" este cu atât mai important pentru dezvoltarea SCC-urilor cu cât rezultatele studiilor pe această temă dovedesc inadecvarea curriculei și a competențelor dobândite prin sistemul de învățământ terțiar la cerințele angajatorilor din SCC-uri.

Obiectivele „conectarea învățământului terțiar la mediul de afaceri și la societate pentru a stimula dezvoltarea" și „pregătirea forței de muncă pentru a genera creștere economică la nivel național și regional" pot fi incluse și dezvoltate în Strategia sectorială în domeniul culturii, iar implementarea lor se va realiza în parteneriat cu Ministerul Educației.

Strategia Educației și Formării Profesionale din România pentru Perioada 2016-2020[53] a inclus următoarele obiective strategice, cu aplicare inclusiv în sistemul de educație vocațional:

„Obiectivul strategic 1: Îmbunătățirea relevanței sistemelor de formare profesională pentru piața muncii
Obiectivul strategic 2: Creșterea participării și facilitarea accesului la programele de formare profesională

[52] https://www.edu.ro/sites/default/files/fisiere%20articole/Strategie_inv_tertiar_2015_2020.pdf
[53] https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2016/strategii/Strategia_VET%2027%2004%202016.pdf

Obiectivul strategic 3: Îmbunătățirea calității formării profesionale
Obiectivul strategic 4: Dezvoltarea inovării și cooperării naționale și internaționale în domeniul formării profesionale".

Pentru perioada 2022-2030 considerăm că este necesar să se continue implementarea obiectivului strategic 4 prin coordonarea acțiunilor Ministerului Educației cu cele ale Ministerului Culturii, în special pentru îmbunătățirea relevanței formării profesionale pentru piața muncii din sectoarele culturale și creative.

Viitorul document strategic pentru Cultură va propune și o corelare a unor obligații legate de formarea continuă având în vedere studiile statistice privind nevoile urgente de perfecționare a unor subsectoare care nu beneficiază de personal specializat sau de instituții publice care nu mai dețin specialiști competenți pentru accesarea de programe sau inițiative culturale pentru populația la nivel local.

II.4. Strategii din domeniul cercetare-dezvoltare

Analiza datelor statistice pe sectorul cercetare-dezvoltare, disponibile la Institutul Național de Statistică (baza tempo online) evidențiază o scădere accentuată a unităților de cercetare-dezvoltare în ultimii 10 ani.

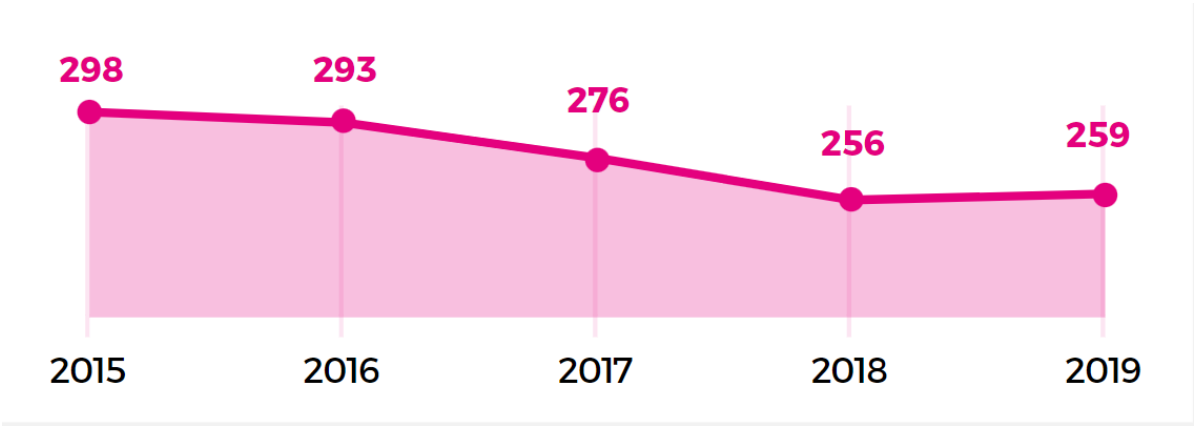
Rolul unităților și centrelor de cercetare nu se rezumă la analizele statistice sau la inventarierea propriilor sub-sectoare de activitate, ci au ca principal obiectiv elaborarea strategiilor de dezvoltare pentru diversele domenii de acțiune. Tot ele sunt cele care pot elabora planurile de dezvoltare pe termen scurt, mediu și lung, planuri fără de care instituțiile sau organizațiile private.

Tabel 1. Unități de cercetare-dezvoltare 2011 – 2019

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Total din care:	1166	970	920	773	781	792	713	571	480
Sector public	268	269	273	286	298	293	276	256	259
- sectorul guvernamental	177	174	186	192	204	200	190	171	174
- sectorul învățământ superior	91	95	87	94	94	93	86	85	85
Sector privat	898	701	647	487	483	499	437	315	221
- sectorul mediului de afaceri	884	683	623	460	462	476	414	298	204
- sectorul privat non-profit	14	18	24	27	21	23	23	17	17

Analiza dinamicii unităților de cercetare-dezvoltare din sectorul public evidențiază o scădere accentuată începând cu anul 2015.

Grafic 1. Dinamica unităților de cercetare-dezvoltare din sectorul public

Din păcate, nu există o evidență a unităților de cercetare-dezvoltare din sectoarele culturale și creative și a activității acestora, însă putem presupune că urmează o dinamică asemănătoare cu datele la nivel general. În privința unităților de cercetare-dezvoltare, în afara INCFC, doar muzeele raportează activitate de cercetare-dezvoltare la Institutul Național de Statistică.

Nu aceeași tendință de descreștere se înregistrează și în cazul personalului de cercetare dezvoltare, care în ultimii zece ani a înregistrat o creștere per total de 2000 de cercetători, cei mai mulți fiind în științele inginerești și cei mai puțini în științele umaniste și sociale.

Dată fiind extinderea programelor de cercetare socială, culturală și artistică, la nivel internațional, precum și rolul lor fundamental în cunoașterea, dimensionarea și impulsionarea dezvoltării Sectoarelor culturale creative și a potențialului lor economic, considerăm că se vor putea formula direcții transversale strategice pentru susținerea cercetării într-un parteneriat stabil între Ministerul Cercetării și cel al Culturii.

Tabel 2. Personalul de cercetare-dezvoltare 2011-2019

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Cercetători - total	25489	27838	27600	27535	27253	27801	27367	27471	27168
Cercetători - în domeniul științelor naturale și exacte	5448	4789	4986	4032	5259	5439	6174	5953	6123
Cercetători - în domeniul științelor inginerești și tehnologice	10122	13063	13157	12904	12053	13656	12371	12817	11936
Cercetători - în domeniul științelor medicale	3010	2572	2621	2736	2656	2898	3452	4014	4586
Cercetători - în domeniul științelor agricole	1293	1252	2398	2525	2396	2397	2914	1502	1744
Cercetători - în domeniul științelor sociale	4112	4428	2484	4204	3500	2366	1187	1687	1571
Cercetători - în domeniul științelor umaniste	1504	1734	1954	1134	1389	1045	1269	1498	1208

Deși nu a fost încă aprobat Cadrul Strategic Național de Cercetare, Dezvoltare și Inovare (SNCDI) 2021-2027, analiza documentului **Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2014 – 2020**[54] evidențiază intersecții cu sectoarele culturale și creative la nivelul obiectivelor generale și specifice.

Toate cele trei obiective generale pot fi aplicate sectoarelor culturale și creative, în măsura în care, de exemplu, acestea pot să contribuie la atingerea obiectivului 1 „Creșterea competitivității economiei românești prin inovare” și a obiectivului 2 „Creșterea rolului științei în societate”. Deși cercetarea și dezvoltarea experimentală se regăsește mai rar în anumite sectoare culturale și creative, totuși în altele se aplică deja cu succes (artele spectacolului, audio-vizual, arhitectură). Putem considera așadar că inclusiv obiectivul 2 „Creșterea contribuției românești la progresul cunoașterii de frontieră” poate fi atins în anumite sectoare culturale și creative.

[54] https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2016/strategii/strategia-cdi-2020_-proiect-hg.pdf

Din această perspectivă, obiectivele specifice din Strategia de Cercetare pot fi reluate în Strategia Sectorială din Domeniul Culturii, cu aplicabilitate la Sectoarele Culturale și Creative:

„OS1. Crearea unui mediu stimulativ pentru inițiativa sectorului privat,

OS2. Susținerea specializării inteligente

OS3. Concentrarea unei părți importante a activităților CDI pe probleme societale

OS4. Susținerea aspirației către excelență în cercetarea la frontiera cunoașterii."

În ceea ce privește obiectivele specifice transversale, acestea se aplică în sectoarele culturale și creative, în special în instituțiile publice de cultură și în facultățile vocaționale.

În propunerea de **Document Cadru privind Strategia Națională de Cercetare, Inovare și Specializare inteligentă 2021-2027**[55] se pune accentul pe dezvoltarea sistemului de cercetare, și susținerea ecosistemelor de inovare asociate specializărilor inteligente prin dezvoltarea de centre de competente tehnologii inclusiv pentru sectoarele creative, așa cum se menționează în Agenda strategica de cercetare.

II.5. Strategii din domeniul digitalizării

Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România 2020[56] include un capitol numit „TIC în cultură" care pornește de la obiectivele Agendei Digitale Europa 2020 legate de conservarea și promovarea patrimoniului european:

- „Susținerea efortului de digitalizare a întregului conținut cultural european și asigurarea unei platforme în vederea centralizării resurselor culturale digitale într-un singur punct de acces facil la informația legată de moștenirea culturală, dar, de asemenea de educație, relaxare, etc."
- „Materializarea și digitizarea moștenirii culturale (biblioteci, arhive în format fizic și creații audiovizuale, muzee) în vederea facilitării accesului la nivel european și asigurarea conservării acesteia în timp."

[55] https://poc.research.gov.ro/uploads/2021-2027/conditie-favorizanta/sncisi-draft.pdf
[56] https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/strategia-nationala-agenda-digitala-pentru-romania-20202c-20-feb.2015.pdf

- „Dezvoltarea Europeana.eu - singura bibliotecă digitală Europeană - în strânsă colaborare cu toate instituțiile implicate (care deține în prezent puțin peste 30 de milioane de obiecte digitizate disponibile).”

Obiectivele stabilite pentru România pentru 2020, au fost, conform Strategiei Naționale, următoarele:

„Dezvoltarea arhivelor digitale ale României și contribuția la dezvoltarea Europeana (cu scopul precis de a expune în cadrul Europeana.eu 750 000 de elemente digitale până la finalul lui 2015).”

„Promovarea creației de conținut original digital, specific comunităților din România.”

„Îmbunătățirea interacțiunii dintre bibliotecă / arhive publice ce conțin informații referitoare la patrimoniul cultural național și cetățean, prin resurse TIC.”

Deși nu s-a realizat până în prezent o analiză asupra rezultatelor Strategiei, în privința primului obiectiv, dacă în anul 2015 erau încărcate pe Europeana aproximativ 64.000 de elemente digitale, până în anul 2021 conform website-ului Europeana.eu au fost încărcate doar 105.000 de elemente digitale. Trebuie menționat faptul că proiectul *„E-cultura: Biblioteca Digitală a României“* , implementat de Ministerul Culturii prin Unitatea de Management a Proiectului și-a propus „digitizarea a cel puțin 550.000 de resurse culturale (texte, imagini, audiograme, videograme, obiecte) și expunerea acestora în Biblioteca Digitală a României. Dintre acestea, până la finalul proiectului, cel puțin 200.000 vor fi expuse și în Biblioteca Digitală Europeană.”

Conform raportului Stadiul proiectului „E-Cultura: Biblioteca Digitală a României“[57] din 01.11.202 „experții tehnici responsabili pentru pregătirea și transmiterea celor 200.000 de resurse culturale naționale digitalizate către Europeana.eu continuă testele de armonizare cu softul-client Europeana.”

Alte documente relevante pentru perioada 2014-2020 pe tema digitalizării sunt **Raportul promovarea lecturii în mediul digital** (iunie 2016) și **Raportul „Promovarea accesului la cultură prin mijloace digitale. Politici și strategii pentru extinderea categoriilor de public”** (iunie 2017).

Studiul realizat de Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală în anul 2020 referitor la abilitățile și competențele digitale ale angajaților din instituțiile publice de cultură evidențiază faptul că tehnologia a schimbat felul în care își desfășoară activitatea

[57] https://www.umpcultura.ro/e-cultura_doc_1379_evolutia-proiectului_pg_0.htm

profesională recurentă și i-a făcut mai productivi în raport cu activitatea profesională și a crescut, în același timp, și nivelul de complexitate a activităților recurente de la locul de muncă. Studiul arată faptul că angajații și-au evaluat competențele digitale ca fiind peste medie. Datele și informațiile colectate de INCFC prin chestionare dedicate instituțiilor de spectacole, muzeelor, bibliotecilor și așezămintelor culturale (în total 328 de instituții respondente) finanțate prin sistemul public evidențiază faptul că 77% dintre reprezentanții acestor instituții culturale au declarat că există nevoia de a se îmbunătăți infrastructura digitală (în special computere, servere, softuri de specialitate, echipamente tehnice de specialitate, echipamente de telecomunicații). Prezența în mediul online a instituțiilor culturale este foarte ridicată, 84% din instituțiile analizate au un website propriu și 95% au pagină de Facebook, însă analiza modului de prezentare în mediul online evidențiază nevoia de îmbunătățire din punct de vedere calitativ.

Analiza de tip focus-grup pe baza consultării pe această temă a digitalizării în cultură a evidențiat problema definițiilor legate de digitalizare, în sensul folosirii înțelesului cât mai larg al termenului nu doar a limitării la un transfer în mediul digital al unor produse culturale.

Viziunea participanților referitor la rolul digitalizării în cultură se manifestă pe trei dimensiuni:

- Digitalul ca ajutor pentru producția culturală - necesitatea folosirii digitalului ca facilitator al producției culturale (fie în partea de finanțare, fie în producția culturală propriu-zisă). A fost menționată de către majoritatea participanților nevoia de corelare cu domeniul educației (atât o educare axată pe cunoașterea limbajului artistic actual, limbaj foarte puțin cunoscut în școli, licee, facultăți, cât și nevoia de apropiere a unui viitor public consumator de produs cultural).
- Digitalul ca produs cultural de sine-stătător - noile limbaje audio-vizuale duc la conturarea unor noi expresii artistice și a unor noi dimensiuni culturale. Este important ca toată această evoluție tehnologică să fie văzută ca un factor care nu face altceva decât să diversifice paleta de nuanțe ale culturii umane.
- Digitalul ca instrument de marketing și promovare, contribuția la oferirea de informație actualizată la nivel național privind activitatea culturală.

Participanții la această consultare au considerat că este necesară o clarificare a zonelor în care discuția și intervențiile stakeholderilor să se concentreze (produs digital cultural, transferul unui produs cultural în mediul digital și folosirea uneltelor digitale pentru acces la conținutul cultural).

Principalele probleme identificate au fost:

- Promovarea redusă în mediul digital a conținutului cultural.
- Necesitatea existenței unui program național predictibil și simplificat, o serie de direcții care să fie foarte ușor de înțeles fără echivoc pe toate sectoarele de dezvoltare culturală.
- Existența unei arhive digitale accesibile pentru a asigura memoria culturală.
- Necesitatea constituirii unui set nucleu de date care să înglobeze informații din zona culturală (date din sistemul de cultură și instituțiile de memorie culturală) dar și zone adiacente (codurile poștale, date din sistemul de învățământ etc.), pentru ca decidenții politici să își fundamenteze politicile sectoriale dar și publicul larg, interesat, să își poată lua informațiile necesare pentru analiză, informare, dezvoltarea unor produse noi.

II.6. Strategii din domeniul patrimoniului cultural

Strategia națională privind protejarea monumentelor istorice[58]

Strategia națională privind protejarea monumentelor istorice va furniza principalele direcții de acțiune în unificarea eforturilor privind protecția și valorificarea patrimoniului imobil din partea instituțiilor publice centrale cu atribuții în domeniu, ale serviciilor deconcentrate ale Ministerului Culturii (MC) și ale altor structuri de la nivel regional sau local. Aceasta va fi principala strategie de sector cu care Strategia Națională a Sectorului Cultural pentru perioada 2022-2030 își va armoniza obiectivele.

Propunerea de strategie națională privind protejarea monumentelor istorice a fost elaborată în cadrul proiectului „Monumente istorice - planificare strategică și politici publice optimizate" SIPOCA 389 / SMIS 115895, proiect care a avut ca obiective:

- Sistematizarea și simplificarea fondului legislativ activ din domeniul patrimoniului cultural național (materializat în analiza legislației în domeniul patrimoniului și în elaborarea propunerii Codului patrimoniului cultural)
- Crearea cadrului strategic și operațional pentru realizarea de politici bazate pe dovezi în domeniul patrimoniului imobil (materializat în colectare de dovezi și analize care au fundamentat elaborarea proiectului Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice

[58] Unitatea de Management a Proiectului, www.umpcultura.ro

II.7. Strategii din domeniul turismului cultural

II.7.1. Turismul cultural în cifre

Rolul demersului strategic de față nu este măsurarea cantitativă a turismului cultural, iar datele oficiale furnizate de INS nu sunt suficiente pentru o dimensionare corectă a acestui sector de activitate. Totuși o delimitare a segmentului reprezentat de turismul cultural poate fi făcută prin analizele privind scopul călătoriei.

În privința călătoriilor efectuate în România, sunt disponibile rezultatele unei cercetări realizate de INS privind scopul deplasărilor interne în anul 2019. Studiul a avut în vedere interviurile realizate în gospodăriile din România, respondenții fiind locuitori cu vârsta de peste 15 ani.

Rezultatele au arătat că marea majoritate a călătorilor interni sunt persoane plecate în vacanță (90,4%), iar călătoriile de afaceri și pentru alte motive (tratament, pelerinaj) ocupă cote mai scăzute: 2,4% și respectiv 7,2%. Un alt aspect constatat este faptul că 44,1% dintre călătorii sunt reprezentate de vizite la rude și prieteni, iar 37,8% sunt vacanțe de cel puțin 4 înnoptări.

O altă cercetare folosită în vederea identificării motivațiilor de călătorie este cea realizată asupra agențiilor de turism (Cercetarea statistică privind activitatea agențiilor de turism este de tip cut-off cu cercetare exhaustivă a agențiilor de turism care acoperă peste 85,0% din cifra de afaceri a unităților cu activitate CAEN rev 2. 79)[59]. În anul 2019 (considerat de referință, nefiind afectat de criza sanitară), acestea au vândut aproape 1,3 milioane de pachete turistice interne pentru turiștii români. Dintre acestea, 63% au fost vacanţe pe litoral, 12,8% sejururi în zona balneară, 7,7% vacanţe la munte**, 2,3% pelerinaje și doar 0,9% turism cultural.** Pachetele vândute de agențiile de turism, din nou, nu sunt relevante pentru dimensionarea corectă a sectorului deoarece, pe de o parte, oferta agențiilor de turism din România este foarte puțin diversificată și destul de săracă în oferte pe turism cultural sau forme specifice, iar pe de altă parte, și la noi în țară s-a accentuat tendința de planificare a călătoriei cu ajutorul site-urilor specializate precum Booking, Airbnb, Tripadvisor.

[59]Acțiunile turistice organizate de agențiile de turism anul 2019, Institutul Național de Statistică, București, 2020

Tabel 3. Numărul turiștilor români participanți la acțiunile turistice interne organizate de agențiile de turism, pe zone turistice

Pachetele vândute	2017	%	2018	%	2019	%	Modificare 2019/2017 (%)
Numărul total de turiști	***764.219***	***100,0***	***1.146.217***	***100,0***	***1.295.455***	***100,0***	***+69,5%***
- zona litorală	381.283	49,9	659.168	57,5	816.635	63,0	+114,2%
- croaziere fluviale	140	0,0	259	0,0	653	0,1	+366,4%
- croaziere maritime	207	0,0	554	0,0	334	0,0	+61,4%
- Delta Dunării	6.080	0,8	9.332	0,8	15.246	1,2	+150,8%
- turism cultural	5.199	0,7	56.873	5,0	11.468	0,9	+120,6%
- pelerinaj religios	29.052	3,8	30.163	2,6	29.578	2,3	+1,8%
- zona montană	92.246	12,1	99.705	8,7	100.111	7,7	+8,5%
- zona balneară	41.952	5,5	69.073	6,0	166.379	12,8	+296,6%
- alte zone	208.060	27,2	221.090	19,3	155.031	12,0	-25,5%

Sursa: INS, baza Tempo online (http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table) – date prelucrate

Așa cum se observă, în ultimul an analizat, mai mult de trei sferturi dintre turiștii interni care apelează la serviciile unei agenții de turism optează pentru litoral sau pentru o stațiune balneară. Prin urmare, este important să se dezvolte în continuare aceste segmente și să se satisfacă nevoile crescânde de pe piața locală pentru păstrarea în țară a cheltuielilor din turism și călătorii, în acest fel păstrându-se o balanță de plăți pozitivă.

Totuși, se poate spune că majoritatea călătorilor interni preferă să-și organizeze singuri propriile excursii, probabil apelând la economia colaborativă, rețelele de socializare sau alte surse.

În privința turiștilor străini, conform INS, 54,5% dintre turiștii străini au venit în anul 2019 pentru afaceri (inclusiv pentru participare la congrese, conferințe, cursuri, târguri și expoziții). Restul de 45,5% au călătorit în scop particular, în principal pentru vacanțe (68,2%) și pentru vizitarea rudelor și prietenilor (10,3%).[60]

Deosebit de utilă pentru a putea observa motivațiile de călătorie, atât ale turiștilor români cât și străini, este și analiza sosirilor și înnoptărilor turiștilor în structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare, pe tipuri de destinații turistice.

Tabel 4. Principalii indicatori ai circulației turistice, pe destinații turistice și tipuri de turiști (2019)

	turiști			înnoptări			durata sejurului		
	Total	români	străini	total	români	străini	total	români	străini
Total	**13.374.943**	**10.691.195**	**2.683.748**	**30.086.091**	**24.795.253**	**52.90.838**	**2,2**	**2,3**	**2,0**
Stațiuni balneare	1.133.359	1.098.706	34.653	4.805.188	4.688.161	117.027	4,2	4,3	3,4
Stațiuni din zona litorală, exclusiv orașul Constanța	1.153.682	1.119.401	34.281	4.657.955	4.534.514	123.441	4,0	4,1	3,6
Stațiuni din zona montană	2.305.517	2.109.378	196.139	4.810.148	4.421.424	388.724	2,1	2,1	2,0
Zona Delta Dunării, inclusiv orașul Tulcea	166.411	146.006	20.405	380.375	333.885	46.490	2,3	2,3	2,3
București și orașele reședință de județ, exclusiv Tulcea	6.275.835	4.209.530	2.066.305	11.055.160	7.028.229	4.026.931	1,8	1,7	1,9
Alte localități și trasee turistice	2.340.139	2.008.174	331.965	4.377.265	3.789.040	588.225	1,9	1,9	1,8

Sursa: INS, baza Tempo online (http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table) – date prelucrate

[60]Institutul Național de Statistică, Cheltuielile turistice ale nerezidenților în anul 2019.

Conform tabelului de mai sus, în anul 2019, 46,9% dintre turiști s-au cazat în marile orașe (ce practică cel puțin o formă de turism cultural), 17,2% au preferat zona montană, 8,6% stațiunile de litoral, 8,5% stațiunile balneare, 1,2% Delta Dunării, iar 17,5% alte localități și trasee turistice. În ceea ce privește turiștii români, 39,4% s-au cazat în marile orașe, 19,7% în zona montană, 10,5% în stațiunile de litoral, 10,3% în stațiunile balneare, 1,4% în delta Dunării, iar 18,8% în alte localități și trasee turistice. În privința turiștilor străini, 77% dintre aceștia au preferat marile orașe, 7,3% s-au cazat în zona montană, câte 1,3% în stațiunile de litoral și în stațiunile balneare, 0,8% în Delta Dunării, iar 12,4% în alte localități și trasee turistice.

II.7.2. Destinații și rute culturale în România

România se caracterizează printr-o diversitate de culturi urbane și rurale, care constituie rezultatul unei istorii îndelungate de ocupație, migrație și rezistență, toleranță și evoluție. Patrimoniul cultural al României este unic prin diversitate și contrast. Orașele medievale, bisericile fortificate, mănăstirile cu frescă exterioară, capodoperele arhitecturale din lemn și cetățile dacice sunt doar câteva dintre atracțiile care alcătuiesc patrimoniul cultural excepțional al României, cărora li se alătură evenimente culturale cu o notorietate în creștere pe plan internațional.

România deține un potențialul turistic cultural remarcabil, care oferă oportunități de creștere pentru această formă de turism ce poate concura cu piețele internaționale, în mare parte datorită următorilor factori:

- Mixul și diversitatea culturilor urbane și rurale din România sunt unice;
- Autenticitatea și unicitatea ultimelor civilizații rurale supraviețuitoare din Europa prezente în mai multe zone ale României sunt atractive, din perspectiva turismului experiențial;
- Patrimoniul cultural al României, atât cel material, cât și cel imaterial, este bogat, divers și valoros.

Pentru a stabili principalele destinații pentru turismul de patrimoniu din România, din punctul de vedere al popularității, a fost realizată de către Banca Mondială în cadrul demersului de realizare a Strategiei de dezvoltare turistică a României 2019 – 2030, o analiză pe primele 15 destinații județene, clasificate după numărul de vizite la muzee efectuate în 2018.

Aceste cifre au fost sincronizate cu numărul de sosiri în unitățile de cazare (pentru a verifica dacă turismul cultural este un produs relevant de importanță - cheie pentru piața actuală din România), atât la nivel intern, cât și internațional, cu numărul de muzee, cu procentul de monumente istorice prezente în județe, dar și cu numărul de obiective înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO

(obiectivele turistice culturale includ mai multe obiective – unele pot fi situate în județe diferite, de exemplu bisericile fortificate din Transilvania). Principalele concluzii la care a ajuns în urma acestui studiu sunt următoarele:

- Primele cinci cele mai vizitate județe, din punctul de vedere al obiectivelor de interes cultural sunt Brașov, București, Sibiu, Prahova și Constanța, iar acestea atrag 46% din numărul total de vizitatori din România. Toate acestea sunt și destinații turistice de top, însumând circa 45% din numărul total de turiști cazați în România. Aici sunt concentrate și cele mai vizitate muzee: Castelul Bran, Complexul Național Muzeal „Astra" din Sibiu, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti" din București, Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa" din București și Castelul Peleș din Sinaia;
- Brașov a fost al doilea județ din punct de vedere al numărului de turiști din România și primul județ din punctul de vedere al numărului de vizitatori în muzee, cu obiective puternice, cum ar fi cel mai vizitat obiectiv turistic – Castelul Bran, cunoscut și promovat drept „Castelul lui Dracula". Fortărețele restaurate (Râșnov, Rupea, Feldioara), satele săsești din Transilvania, precum și centrul orașului Brașov (inclusiv Biserica Neagră) sunt obiective turistice culturale deosebit de atractive pentru turiștii români și străini;
- Având cele mai competitive muzee și colecții publice, Bucureștiul este principala destinație turistică a României și a doua destinație din punct de vedere al numărului de vizitatori în muzee. Oferta turistică a capitalei este complexă, dar cu toate acestea numărul mare de turiști (42,8% din totalul sosirilor internaționale în unitățile de cazare) se datorează, în principal, turismului de afaceri;
- Sibiul este destinație tradițională pentru turismul cultural. Titulatura de Capitală Culturală Europeană 2007, la care s-a adăugat cea de Regiune Gastronomică Europeană în anul 2019, au contribuit la creșterea notorietății destinației. Din punct de vedere al turismului cultural, prezintă interes: Centrul istoric al municipiului Sibiu, la care se adaugă două dintre cele mai vizitate muzee din țară (Bruckenthal și Astra), dar și numeroase obiective în zona rurală (biserici fortificate, dintre care două incluse pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, cetăți, elemente de etnografie și folclor etc.);
- Prahova ocupă locul 4 din punct de vedere al vizitatorilor în muzee (Castelul Peleș din Sinaia atrage aproape jumătate din numărul total de vizitatori ai județului), Constanța locul 5, dar nu prin dezvoltarea turismului cultural (deși sunt disponibile resurse);
- Locurile 6, 7 și 8 sunt ocupate de trei județe din Moldova – Suceava (cu mănăstirile din Bucovina), Iași (municipiul reședință de județ este principalul pol turistic și cultural, cu Complexul Muzeal Național „Moldova" Iași) și Neamț (cu Cetatea Neamțului, Muzeul de Arheologie și Istorie Piatra Neamț, mănăstirile);

- Turismul cultural din Hunedoara se concentrează pe numărul mare de turiști atrași de Castelul Corvinilor, completat cu numărul mai mici de vizitatori ai cetăților dacice din Munții Orăștiei, ai ruinelor romane de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa. Acest număr nu se reflectă în înnoptări, deoarece se organizează excursii de o zi în Transilvania, iar turiștii se cazează în general în Sibiu, Alba Iulia, Brașov sau Sighișoara;
- Mureșul atrage interesul național și internațional pentru turismul cultural prin cetatea Sighișoara (obiectiv inclus pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, care atrage peste 100.000 sosiri în structurile de cazare și un număr mult mai mare de vizitatori pentru o zi în centrul orașului), castele și biserici fortificate, municipiul Târgu Mureș etc.;
- Municipiul Oradea a realizat în ultimii ani investiții importante în reabilitarea monumentelor sale istorice, iar rezultatele nu au întârziat să apară. Astfel, atât numărul de turiști, cât și numărul de vizitatori în muzeele din oraș din județul Bihor au crescut considerabil în ultimii ani;
- Județele Dâmbovița, Vâlcea și Galați sunt situate între primele 15 din punct de vedere al vizitatorilor în muzee, dar totuși obiectivele de aici atrag cu precădere interesul turiștilor interni;
- Clujul este printre ultimele județe din Top 15, cu un număr mare de vizitatori, în special la Salina Turda, dar și la muzeele din municipiul Cluj Napoca. Turismul internațional constă, în general, din turism de afaceri și turism de evenimente;
- Pe de altă parte, tradițiile sezoniere și bisericile din lemn din Maramureș, parte din Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, nu sunt motive suficiente pentru a duce județul în top 15;
- Nici județul Timiș nu a intrat în Top 15. Desemnarea municipiului Timișoara drept „Capitală Culturală Europeană” nu se bucură deocamdată de suficientă atenție pentru a-l transforma într-un punct de interes pentru turiști. Cu toate acestea, se anticipează apariția unor modificări, dacă proiectul este realizat și promovat corespunzător.

II.7.3. Orientări strategice

Deoarece etapa de programare financiară a Fondurilor Europene 2014-2020 s-a finalizat, noile obiective de politică UE pentru perioada 2021-2027 sunt deja conturate de Ministerul Fondurilor Europene. Spre deosebire de perioada anterioară când turismul nu a fost inclus ca obiectiv tematic, în cadrul acestei priorități se regăsește obiectivul prioritar **Turism, patrimoniu, cultură, securitate urbană** care

are ca obiectiv specific „Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului, a patrimoniului cultural și a securității în zonele urbane”. Prin acest obiectiv este prevăzută finanțarea următoarele tipuri de investiții: stațiuni turistice urbane de interes național, investiții în infrastructura din domeniul cultural, investiții în patrimoniul cultural, investiții pentru regenerarea urbană și securitatea spațiilor publice. Un al doilea obiectiv prioritar este Dezvoltarea teritorială integrată, cu obiectivul specific „Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului la nivel local, a patrimoniului cultural și a securității, inclusiv în zonele rurale și de coastă și inclusiv prin dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității”.

Strategia de dezvoltare turistică a României 2019-2030[61]

În urma analizei Indicelui competitivității în domeniul turismului și călătoriilor realizată în cadrul Strategiei de dezvoltare turistică a României, Vol. I, se evidențiază faptul că România deține un avantaj comparativ și potențial de dezvoltare, prin comparație cu alte țări concurente pe patru segmente-cheie majore (patrimoniu cultural, turism cultural și istoric (combinat cu experiențe gastronomice); natură și aventură; sănătate și bunăstare; reuniuni, stimulente, conferințe și expoziții), turismul cultural ocupând primul loc în viitoarele orientări strategice în materie de turism. Deși analiza datelor statistice din turism arată o concentrare a fluxurilor actuale de turiști în zona litoralului, activitatea turistică fiind una cu caracter pronunțat sezonier, tendințele de consum, creșterea nivelului de educație a turiștilor, schimbarea profilului consumatorului, recomandă reprofilarea ofertei turistice naționale și orientarea activităților de *branding* și promovare spre turismul cultural și de patrimoniu.

Strategia de dezvoltare a zonei Dunării[62] - la nivel european, România, împreună cu Bulgaria, coordonează Aria Prioritară 3 din Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării (SUERD) pentru „Promovarea culturii, a turismului și contactelor interumane”.

Strategia pentru Munții Carpați - a fost realizată pentru a asigura protejarea patrimoniului natural și cultural al Munților Carpați. România a ratificat Convenția-cadru privind protejarea și dezvoltarea durabilă a Carpaților, promulgată prin Legea nr. 389/2006[63]. Convenția a fost adoptată de către toate cele șapte state semnatare din Carpați: Republica Cehă, Ungaria, Polonia, România, Serbia, Slovacia și Ucraina. Obiectivul general al Convenției este acela de a încuraja cooperarea pentru protejarea și dezvoltarea durabilă a

[61] http://b2b-strategy.ro/b2b/wp-content/uploads/Strategia-na%C8%9Bional%C4%83-a-Rom%C3%A2niei-pentru-dezvoltarea-turismului-Volumul-1.pdf, http://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2020/09/Strategia-de-Dezvoltare-Turistic%C4%83-a-Rom%C3%A2niei-volum-2-Strategia-%C8%99i-Planul-de-Ac%C8%9Biune.pdf
[62] https://www.mdlpa.ro/uploads/articole/attachments/5dc54f4615388605628193.pdf
[63] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/76244

Carpaților, printre altele, în vederea îmbunătățirii calității vieții, consolidării economiilor și comunităților locale și pentru conservarea valorilor naturale și a **patrimoniului cultural**.

II.7.4. Programe de dezvoltare a turismului cultural

Marca Patrimoniului European

În anul 2013, Uniunea Europeană a selectat o serie de obiective din patrimoniul cultural al României pentru rolul simbolic valoros jucat de aceste elemente în istoria europeană. Marca este diferită de Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, prin aceea că asigurarea accesului la recunoașterea dimensiunii și istoriei europene este crucială, inclusiv organizarea unei mari varietăți de activități educaționale, în special pentru tineri. Eforturile active de obținere a certificării acestei mărci de către obiectivele turistice din cadrul patrimoniului cultural din România le-ar putea crește expunerea europeană și, în plus, dacă sunt exploatate corespunzător prin instrumente de marketing și promovare, ar putea crește și numărul vizitatorilor.

Unul dintre obiectivele turistice din patrimoniul cultural românesc a obținut Marca Patrimoniului European, și anume Memorialul Sighet - muzeu dedicat victimelor regimului comunist, în care se prezintă evoluția și efectele regimului comunist în România și în alte țări din Europa de Est.

2018 - Anul European al Patrimoniului Cultural

În anul 2018, Uniunea Europeană și-a sărbătorit patrimoniul cultural divers la nivelul întregului continent[64], precum și la nivel național, regional și local, cu scopul de a încuraja mai multe persoane să descopere și să interacționeze cu patrimoniul cultural european, dar și pentru întărirea sentimentului de apartenență la un spațiu european comun. Au fost promovate evenimente și inițiative selectate de Administratorul Programului din fiecare țară în cadrul unei platforme unice; acestea au fost finanțate prin diverse programe, cum ar fi Europa Creativă[65]. În România, Ministerul Culturii (operatorul programului) a selectat 47 de proiecte. Foarte puține dintre acestea

[64] https://europa.eu/cultural-heritage/about_ro.html
[65] https://www.europa-creativa.eu/cultura

au o dimensiune internațională, dar chiar și așa, s-a considerat că aceste proiecte ar putea conduce la efecte pozitive pentru dezvoltarea turismului cultural, dacă sunt elaborate și promovate corespunzător.

Regiune Gastronomică Europeană în anul 2019

Alături de Regiunea Egeea de Sud (Grecia), Sibiul a deținut titlul de „Regiune Gastronomică Europeană" în anul 2019. Scopul programului este acela de a crește nivelul de conștientizare în legătură cu importanța unicității culturale și gastronomice, pentru promovarea, printre altele, a unor standarde turistice mai bune. Programul "SIBIU Regiune Gastronomică Europeană 2019" a fost administrat de către Asociația Județeană de Turism din Sibiu. Acesta a oferit șansa de a utiliza anul 2019 ca un an de promovare internațională a gastronomiei din Transilvania și din România în întreaga Europă (aceasta reprezentând principala piață de turism internațional pentru România), dezvoltarea de noi produse turistice bazate pe gastronomie și stil de viață.

Capitala Culturală Europeană în anii 2007 și 2021

Acest statut constituie una dintre cele mai de succes inițiative culturale din Uniunea Europeană. Programul „Capitală Culturală Europeană"[66] acordă două asemenea titluri în fiecare an unor orașe din statele membre, ca instrument de accentuare a bogăției și diversității culturilor europene, concomitent cu favorizarea contribuției culturii la dezvoltarea orașelor. Printre cele mai relevante impacturi ale programului, până în acest moment, au fost susținerea profilului internațional al orașelor și regiunilor și stimularea turismului.

Sibiu a fost Capitală Culturală Europeană în anul 2007, împreună cu Luxemburg. O sumă de aproximativ 40 milioane euro a fost investită în revitalizarea urbană a centrului orașului și în achiziția de echipamente, iar alte 16 milioane în peste 200 de proiecte culturale[67].

[66] https://ec.europa.eu/culture/ro/node/635
[67] Evaluarea ex-post UE.

Timișoara - Capitală Culturală Europeană[68]

Municipiul Timișoara a fost desemnat Capitală Culturală Europeană în anul 2021, alături de orașele Novi Sad (Serbia) și Elefsina (Grecia). Programul cultural cu care municipiul Timișoara a convins juriul internațional se intitulează „Luminează orașul prin tine" și va reprezenta o sărbătoare a multiculturalismului.

Conform dosarului de candidatură, se estimează că acest program va avea un impact considerabil asupra dezvoltării turistice a orașului:[69]

- popularizarea profilului internațional al orașului, anticipându-se ca peste 30 milioane de persoane să afle despre existența orașului;
- 1,5 milioane de vizitatori așteptați în Timișoara în anul 2021;
- 600.000 vizitatori începând cu anul 2022, dintre care 50% vizitatori străini;

Programul a primit o amânare pentru anul 2023 din pricina izbucnirii și extinderii pandemiei, dar continuă să reprezinte un motor de antrenare și dezvoltare important pe care Municipiul Timișoara va trebui să-l valorifice.

Destinații Europene de Excelență

Comisia Europeană a lansat în anul 2006 Proiectul EDEN – Destinații Europene de Excelență, care urmărește creșterea vizibilității destinațiilor non-tradiționale, creșterea conștientizării asupra diversității și calității ofertei turistice europene, reducerea caracterului sezonier al activităților de turism cultural, susținerea turismului durabil, crearea de rețele între destinații.

În urma concursurilor organizate de către autoritățile naționale de turism din fiecare stat participant la proiect, are loc desemnarea Destinațiilor Europene de Excelență, conform procedurii agreate de Comisia Europeană. România, a participat la toate cele 9 ediții

[68] În contextul epidemiologic actual, Comisia Europeană decalează Programului Timișoara Capitală Culturală Europeană pentru anul 2023.
[69] Asociația Timișoara 2021 - Capitală Europeană a Culturii, dosar de candidatură

ale concursului EDEN, fiind desemnate 39 de destinații EDEN *winner* și *runners-up*. Așa cum se observă mai jos, mai multe ediții ale concursului EDEN au avut teme legate de turismul cultural:

- Anul 2008, tema turismul și moștenirea locală intangibilă: locul I Depresiunea Horezu, locul II Țara Făgărașului, locul III Țara Vrancei, locul IV Ținutul Neamțului, locul V Mărginimea Sibiului;
- Anul 2012, tema turismul rural: locul I Ținutul Buzăului, locul II Drăguș, locul III Cârlibaba, locul IV Polovragi, locul V Perișani;
- Anul 2012, tema turismul și regenerarea siturilor fizice, locul I Municipiul Alba Iulia;
- Anul 2015, tema turismul și gastronomia locală, locul I – Mărginimea Sibiului, locul II – Colinele Transilvaniei, locul III – Tismana, locul IV – Județul Neamț;
- Anul 2017, tema turismul cultural tangibil, locul I Municipiul Suceava, locul II Țara Chioarului, locul III Sighetu Marmației, locul IV Colinele Transilvaniei, locul V Șcheii Brașovului și Brașovechi;

Programul „Rute Culturale" ale Consiliului Europei

România este membră a Acordului Parțial Extins privind Rutele Culturale ale Consiliului Europei. Această inițiativă susține promovarea identității și a cetățeniei europene prin diseminarea cunoștințelor și prin creșterea nivelului de conștientizare privind patrimoniul comun al Europei și dezvoltarea dialogului cultural.

Până în prezent, Consiliul Europei a certificat un număr de 38 de Rute Culturale. Dintre acestea, 8 rute culturale sunt reprezentate în România:[70]

- Ruta Culturală a Patrimoniului Evreiesc;
- Transromanica – Rute Culturale Dedicate Patrimoniului Arhitectural Romanic European;
- Ruta Culturală Atrium;
- Ruta Culturală ReseauArtNouveau;
- Ruta Culturală IterVitis – Drumul Vinului în Europa;
- Ruta Culturală a Cimitirelor Semnificative;

[70] https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/romania

- Ruta Culturală a Împăraților Romani și Ruta Dunăreană a Vinului;
- Ruta Culturală a Cortinei de Fier.

Față de acestea, România are potențial de a se alătura altor 11 rute, respectiv:

- Ruta Culturală a Abațiilor Cisterciene;
- Rutele Culturale dedicate Artei Rupestre Preistorice;
- Ruta Culturală a Stațiunilor Termale Istorice;
- Ruta Culturală a Ceramicii;
- Ruta Culturală Via Habsburg;
- Rutele Culturale ale Vikingilor;
- Ruta Culturală a Sf. Martin din Tours;
- Ruta Europeană a Patrimoniului Industrial;
- Ruta Culturală a Eliberării în Europa;
- Rutele Culturale ale Reformei;
- Ruta Culturală Carol cel Mare.

Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, prin Serviciul Relații Internaționale și Afaceri Europene în Domeniul Turismului, este implicat în dezvoltarea Rutelor Culturale ale Consiliului Europei la nivel național.

Rute culturale locale, naționale (anexe) Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului a creat un sistem voluntar de „recunoaștere" a Rutelor Cultural Turistice, dezvoltate de organizațiile din domeniul turismului/culturii sau de autoritățile publice locale pentru dezvoltarea și promovarea turismului cultural.

Rute culturale de interes local: 34
Rute culturale de interes regional: 44
Rute culturale de interes național: 23
Rute culturale de interes transnațional: 3

Tabel 5. Principalele destinații pentru turismul de patrimoniu din România

Județ	Nr. vizitatori muzee (2018)	2018/ 2016	Nr. muzee (2018)	Nr. mediu vizitatori, per muzeu	Nr. de obiective UNESCO	% monumente istorice	% din totalul sosirilor în unitățile de cazare	% sosiri turiști străini în unitățile de cazare	Cele mai importante obiective culturale/muzee
Brașov	2.530.341	+24,3%	35	72.295,5	1 (2 ob.)	3,3	10,6	7,1	Castelul Bran, Cetățile Râșnov, Rupea, Făgăraș, Biserica Neagră Brașov, bisericile fortificate
Mun. București	2.318.465	+37,0%	42	55.201,5	-	8,8	15,2	42,8	Muzeul Național al Satului Dimitrie Gusti, Muzeul Național de Istorie Naturală Grigore Antipa, Muzeul Național al Țăranului Român, Muzeul Național de Artă, Muzeul Național de Istorie, Muzeul Național de Artă Contemporană

Sibiu	1.361.142	+5,8%	24	56.714,3	1 (2 ob.)	3,5	4,3	5,8	Muzeul Național Muzeal Astra, Muzeul Național Bruckenthal, bisericile fortificate
Prahova	1.004.395	+0,3%	37	27.145,8	-	3,6	4,4	2,9	Castelul Peleș
Constanța	891.786	+31,4%	17	52.458,0	-	2,3	10,3	2,4	Complexul Muzeal de Științele Naturii (Delfinariul), Muzeul de Istirie Națională și Arheologie Constanța, Cetatea Histria
Suceava	806.849	+21,0%	31	26.027,4	1 (8 ob.)	1,7	3,5	2,1	Mănăstirile cu frescă exterioară din Moldova, Cetatea de Scaun a Sucevei
Iași	767.196	+38,4%	23	33.356,3	-	5,4	2,6	2,4	Complex Muzeal Național „Moldova” Iași, mănăstirile
Neamț	654.015	+15,2%	30	21.800,5	-	1,8	2,0	0,6	Cetatea Neamțului, Muzeul de Arheologie și Istorie Piatra Neamț, mănăstirile
Mureș	586.387	+17,5%	14	41.884,8	2 (2 ob.)	3,4	4,5	3,2	Cetatea și Muzeul de Istorie Sighișoara,

									Palatul Culturii Târgu Mureș
Bihor	584.278	+190,0 %	16	36.517,4	-	1,5	4,0	2,5	Muzeul Țării Crișurilor Oradea
Hunedoara	582.031	-5,1%	19	30.633,2	1 (5 ob.)	1,7	1,5	0,8	Castelul Corvinilor, Sarmizegetusa Regia, Sarmizegetusa Ulpia Traiana, Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva
Dâmbovița	504.586	+13,0%	33	15.290,5	-	4,1	0,9	0,3	Curtea Domnească Târgoviște
Vâlcea	453.142	+15,8%	20	22.657,1	1 (1 ob.)	2,6	3,2	0,4	Culele de la Măldărești, mănăstirile
Cluj	440.837	+21,0%	28	15.744,2	-	5,9	5,0	5,1	Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei Cluj Napoca
Galați	432.994	+81,7%	10	43.299,4	-	0,9	0,8	0,5	Complexul Muzeal Științele Naturii
Total top 15	**13.918.444**	**+23,9 %**	**379**	**36.724,1**	**5 (20 ob.)**	**50,5**	**72,8**	**78,8**	
Total național	17.610.029	+24,0%	787	22.376,1	6 (31 ob.)	100	100	100	

Sursă: Strategia de Dezvoltare Turistică a României 2019 – 2030

II.8. Strategii din alte domenii

Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024[71]

„Împreună, pentru o Românie sigură și prosperă într-o lume marcată de noi provocări”

Strategia Națională de Apărare a Țării („SNAT”) are printre principiile sale protejarea identității, a valorilor și resurselor naționale. SNAT promovează managementul judicios al avuției naționale, care are în vedere totalitatea valorilor materiale și spirituale ale României, între care și patrimoniul nostru cultural, care trebuie utilizate, sau după caz, puse în valoare, în folosul națiunii și al cetățenilor țării noastre[72].

Printre obiectivele naționale de securitate, din perspectivă internă, strategia vizează:

- promovarea identității naționale, inclusiv prin prezervarea și valorificarea patrimoniului cultural și natural, precum și prin încurajarea responsabilă a domeniilor de excelență;
- Consolidarea dimensiunii culturale a securității vizează facilitarea accesului cetățenilor la cultură și stimularea diversității mijloacelor de expresie culturală, implicând asigurarea unui mediu favorabil pentru libertatea de exprimare. Cultura este un pilon de dezvoltare durabilă, fiind nevoie de dezvoltarea politicilor publice de protejare a patrimoniului cultural și de asigurare a securității ecosistemului cultural-creativ. Cultura română va fi promovată mai activ în circuitul internațional, ca mijloc de favorizare a toleranței, a unei mai bune cunoașteri reciproce și a diversității.

Direcțiile de acțiune vizează:

- Promovarea valorilor culturale românești și crearea condițiilor de afirmare și dezvoltare în context european și internațional; păstrarea nealterată a valorilor etnice, folclorului, obiceiurilor și tradițiilor poporului român și ale minorităților naționale;
- Promovarea identității naționale, inclusiv prin prezervarea/valorificarea patrimoniului cultural și natural național, cât și prin internaționalizarea învățământului superior.

[71] Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020 – 2024, https://www.presidency.ro/files/userfiles/Documente/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_2020_2024.pdf
[72] Idem

Orientări strategice naționale pentru dezvoltarea durabilă a zonei montane defavorizate (2014-2020)

Având în vedere bogăția și diversitatea resurselor culturale tradiționale, precum și a formelor de expresie, în cadrul strategiei realizate de Ministerul Agriculturii pentru dezvoltarea zonelor montane defavorizate s-au stabilit o serie de măsuri pentru protejarea și valorificarea patrimoniului cultural imaterial, material și a creației contemporane:

- **Stimularea antreprenoriatului cultural în vederea păstrării și transmiterii meșteșugurilor și tradițiilor populare**;
- Dezvoltarea și sprijinirea serviciilor culturale din zona montană defavorizată;
- **Digitizarea patrimoniului specific zonelor montane defavorizate**;
- Încurajarea creării formelor asociative pentru protejarea cunoștințelor tradiționale (mărci colective) și pentru comercializarea produselor artizanale;
- Susținerea dezvoltării pieței de artă populară și a rețelelor de distribuție;
- Organizarea de târguri/festivaluri/șezători cu specific local în zone reprezentative/ vizibile;
- **Sprijinirea inițiativelor, campaniilor de informare și a activităților de instruire pentru valorificarea și conservarea patrimoniului imaterial și susținerea creației contemporane**;
- **Dezvoltarea și profesionalizarea resurselor umane din sectorul cultural**[73].

Cu referire la patrimoniul cultural material din zonele montane, au fost identificate cu precădere activități de comunicare, precum și măsuri ce vizează protejarea patrimoniului de o manieră sustenabilă, dar și păstrarea și promovarea arhitecturii tradiționale prin elaborarea de reguli, strategii locale:

- Sprijinirea protejării, restaurării și punerii în valoare a monumentelor istorice (monument, ansamblu, sit) și a zonelor protejate;
- Îmbunătățirea accesibilității la/și a infrastructurii destinate turismului pentru siturile arheologice și alte monumente istorice cu potențial ridicat;
- Conservarea și restaurarea clădirilor cu valoare culturală semnificativă și păstrarea integrității istorice a acestora;
- Sprijinirea inițiativelor private sau comunitare privind crearea de muzee ale satelor / regiunilor la nivel rural;
- Realizarea de strategii culturale de dezvoltare durabilă pentru zonele montane defavorizate;
- Sprijin pentru o mai bună reprezentare a resurselor culturale și păstrarea arhitecturii tradiționale în cadrul master planurilor, strategiilor integrate de dezvoltare durabilă precum și a planurilor de amenajare a teritoriului;
- Sprijin pentru campanii de informare și promovare a patrimoniului cultural național[74].

[73] Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Orientări strategice naționale pentru dezvoltarea durabilă a zonei montane defavorizate (2014-2020), www.madr.ro
[74] Idem

Strategia Națională în domeniul politicii pentru tineret 2014-2020[75]

În cadrul domeniului de intervenție *Cultură și Educație Non-formală*, obiectivul specific „Îmbunătățirea ofertei de educație non-formală" a fost propusă dezvoltarea rețelei de Case de Cultură ale Studenților și de diversificare a activității acestora. În cadrul Obiectivului specific „Facilitarea accesului tinerilor la consum de cultură și creație culturală de calitate" sunt propuse următoarele direcții de acțiune:

- Stimularea interesului tinerilor pentru valorificarea tradițiilor culturale locale (românești sau ale minorităților etnice), inclusiv prin formarea în meserii tradiționale (artistice, artizanale);
- Stimularea preocupărilor pentru lectură și pentru creația literară la tineri;
- **Sprijinirea și stimularea creativității și performanței tinerilor în diverse domenii ale industriilor creative** (publicitate, arte vizuale, artele spectacolului, cercetare-dezvoltare, software etc.);
- Promovarea, susținerea și recompensarea performanței tinerelor talente artistice și din domeniul inovației tehnico-științifice. Încurajarea educației interculturale, atât prin participare la stagii de formare și învățare în alte țări, prin intermediul schimburilor de tineri, cât și prin asigurare de oportunități de cunoaștere a culturii minorităților etnice din propria țară;
- Asigurarea protecției copiilor și tinerilor în fața anumitor riscuri ce apar ca urmare a folosirii noilor mijloace de comunicare în masă, în particular prin dezvoltarea de competențe în domeniu, recunoscând totodată beneficiile și oportunitățile pe care acestea le pot oferi tinerilor;
- **Facilitarea accesului la cultură de calitate a tinerilor din mediul rural prin măsuri speciale de participare culturală locală**;
- Acordarea de sprijin pentru forme de manifestare culturală dedicate tinerilor, care să reflecte preocupările și interesele acestora;
- Finanțarea de proiecte pentru valorificarea potențialului turistic și cultural al țării;
- Asigurarea unei promovări mai bune în mass-media și prin internet (media sociale) a oportunităților de formare și de educație non-formală[76].

[75] Ministerul Tineretului și Sportului, www.mts.ro
[76] Idem

Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2027[77]

Strategia include ca un **obiectiv specific** referitor la **creșterea accesului persoanelor cu dizabilități la activități culturale**. Sunt promovate recunoașterea și susținerea identității culturale și lingvistice specifice, inclusiv a limbajului mimico-gestual și culturii persoanelor cu deficiențe de auz. Strategia pornește de la constatarea că „Instituțiile și scenele culturale sunt greu accesibile, oferta de evenimente și produse culturale legate de dizabilități este extrem de limitată, iar sprijinul pentru persoanele cu dizabilități ca producători de cultură este foarte redus. **Spațiile de spectacol, muzeele și bibliotecile au probleme majore cu privire la accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități**”[78].

Strategia națională pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură aferentă perioadei 2021-2023[79]

Strategia include două obiective specifice cu aplicare în domeniul culturii:

„Obiectiv Specific nr. 2.5: **Creșterea rezilienței instituțiilor de cultură în fața amenințărilor antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură.”**[80]

„Obiectiv Specific nr. 2.6: Sprijinirea manifestărilor cultural – religioase ale FCER – Cultul Mozaic care promovează dialogul interreligios, evidențiază contribuția comunităților evreiești în societatea românească, pun în valoare patrimoniul cultural – religios.”[81]

Programele culturale propuse în cadrul strategiei includ:

„AP2.3.1. Evaluarea actualelor programe culturale menite să încurajeze spiritul civic și interesul față de alte culturi.

[77] Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții, http://andpdca.gov.ro/w/strategie-drepturi-persoane-dizabilitati-2021-2027/
[78] Idem
[79] HG 539/05.2021 privind aprobarea Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură aferentă perioadei 2021-2023, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/242371
[80] Idem
[81] Idem

AP2.3.2. Inițierea programului „Arta împotriva urii sociale, discriminării, antisemitismului și xenofobiei”, prin extinderea programelor derulate de FCER și la domeniile muzică și teatru.

AP2.4.1. **Accelerarea demersurilor pentru amenajarea și inaugurarea Muzeului Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului în România.**

AP2.4.2. Realizarea unui studiu de fezabilitate cu privire la înființarea unui Muzeu al Istoriei și Culturii Romilor.

AP2.5.1. **Realizarea unor sesiuni de informare pentru prevenirea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură în instituțiile culturale.**

AP2.6.1. Sprijinirea financiară a proiectelor cultural – religioase ale FCER – Cultul Mozaic”[82].

III. Analiza cadrului normativ la nivel național

III.1. Introducere. Prezentare generală a cadrului de reglementare – din perspectiva ierarhiei actelor normative. Tipuri de acte normative care reglementează domeniul culturii

III.1.1. Articolul 33 din Constituția României – fundamentul legislației culturale

Domeniul Culturii, la fel ca principalele domenii de interes pentru societate – educație, sănătate, mediu etc - face obiectul reglementării juridice. Întrucât o mare parte a problemelor legate de înțelegerea domeniului atât de către autorități sau decidenții la nivel politic, cât și de către beneficiari depinde de înțelegerea modului în care se articulează domeniul Culturii în contextul legal-administrativ, considerăm utile câteva explicații și analize de text constituțional pentru câteva dintre subiectele care nu au mai fost abordate în documentele strategice (asumate sau nu) elaborate la nivelul Ministerului Culturii. Considerăm că această demonstrație este necesară pentru modul în care se va face argumentarea locului și rolului Culturii din perspectivă socială și economică în România.

[82] HG 539/05.2021 privind aprobarea Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură aferentă perioadei 2021-2023, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/242371

Sistemul de drept românesc este unul ierarhic, construit pe principiul forței actelor juridice. Forța juridică superioară aparține Constituției, legea fundamentală a statului, în care sunt consemnate principiile de bază ale organizării acestuia, drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor.

Ca îndreptar și îndrumar pentru puterile statului și instituțiile constitutive ale acestora, Constituția prevede în Titlul II drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale. Capitolul II al Titlului II cuprinde drepturile și libertățile fundamentale, iar la Articolul 33 regăsim accesul la cultură.

Prevederea constituțională este succintă, dar suficientă pentru a arăta atât drepturile cetățenilor cât și îndatoririle statului în domeniul culturii. Inclus în acest articol se regăsește și libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale. Distinct de libertatea de conștiință care conține și libertatea credințelor religioase, libertatea de a-și dezvolta spiritualitatea este considerată a fi în apanajul culturii.

„Articolul 33 Accesul la cultură

(1) Accesul la cultură este garantat, în condițiile legii.

(2) Libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale nu poate fi îngrădită.

(3) Statul trebuie să asigure păstrarea identității spirituale, sprijinirea culturii naționale, stimularea artelor, protejarea și conservarea moștenirii culturale, dezvoltarea creativității contemporane, promovarea valorilor culturale și artistice ale României în lume.”

Acest drept are un caracter complex și cuprinde, pe de o parte, libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale, libertate care nu poate fi îngrădită (art. 33 alin. (2)), iar pe de altă parte, obligațiile statului pentru realizarea acestei libertăți (art. 33 alin. 3).

Art. 33, și cu precădere alineatul (3) al acestuia, înglobează direcțiile principale ale activității statale în domeniul culturii. Se regăsesc în enumerarea acestuia patrimoniul material și cel imaterial, creația artistică, dezvoltarea culturală, dar și componenta de diplomație culturală pe care Statul Român este dator să o exercite.

Prevederile art. 33 trebuie interpretate integrat, existând o strânsă legătură între drepturile și libertățile fundamentale; acestea trebuie înțelese în mod complex și complementar.

Plasarea accesului la cultură alături de libertatea de conștiință, de libertatea de exprimare și de accesul la învățământ arată fără niciun dubiu că acest domeniu este unul primordial în a crea perspectiva dezvoltării spirituale a cetățenilor.

În sistemul juridic român există toate premisele pentru existența unui cadru legislativ corespunzător al domeniului culturii. Din această perspectivă, prevederile constituționale nu doar deschid statului calea pentru a adopta o legislație cuprinzătoare a domeniului, ci și subliniază care este rolul acestuia în societatea democratică și incluzivă pe care Constituția o determină. Astfel, **responsabilitatea de reglementarea a domeniului cultural aparține statului**. **Caracterul culturii este unul public, esențial pentru dezvoltarea individuală și socială, iar rolul statului este să se asigure că toți cetățenii au posibilitatea de a accesa acest domeniu, indiferent sub ce formă.**

Înțelegerea aprofundată a sub-domeniilor și a caracteristicilor acestora este instrumentul necesar pentru a legifera și norma în concordanță cu nevoile sociale existente și / sau viitoare.

Observăm că primul alineat al art. 33 pleacă de la ideea că există deja un obiect al accesului, respectiv o ofertă culturală aflată deja pe piață, la care orice cetățean are accesul garantat - în condițiile legii. Aceste condiții legale pot fi atât în sens pozitiv, de a da eficiență dreptului constituțional, sau limitativ, de a arăta care sunt limitele exercitării acestui drept. Aceste condiții trebuie, însă, înțelese tot în sensul constituțional, de respectare a tuturor celorlalte drepturi și libertăți.

Cel de-al doilea alineat, stipulează în mod distinct dezvoltarea spirituală prin trimitere la valorile culturale naționale și universale, arătând o cale decisă individual și autonom de accedere la valori prin intermediul culturii. Prin această formulă a „dezvoltării spirituale", cultura se regăsește în formula jurământului prevăzut la art. 82 din Constituție: „*Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea **pentru propășirea spirituală** și materială a poporului român, să respect Constituția și legile țării, **să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor**, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a României. Așa să-mi ajute Dumnezeu!*". Astfel, dincolo de respectarea prevederilor constituționale și legale, a principiilor statului de drept, a drepturilor și libertăților fundamentale, dezvoltarea spirituală, **inclusiv a culturii**, este, în logica textului constituțional, un obiectiv principal al exercitării puterii executive.

Cel de-al treilea alineat al art. 33 este cel mai complex, înglobând, în mare, direcțiile principale ale activității în care statul trebuie să-și precizeze poziția prin acte normative, în domeniu. Astfel, se regăsesc în enumerarea acestuia **patrimoniul material** și cel **imaterial**, **creația artistică, dezvoltarea culturală**, dar și componenta de **diplomație culturală** pe care Statul Român este dator să o exercite. Se poate considera că întreaga legislație culturală existentă își are originea în acest alineat al art. 33 din Constituția României.

Făcând o punte între teza ultimă a prevederilor art. 33 alin. (3) din Constituție cu prevederile art. 148 din Constituție, consecința juridică este ajungerea la prevederile art. 3 alin. (3) ultimul punct din Tratatul UE, conform cărora *„Uniunea respectă bogăția diversității sale culturale și lingvistice și veghează la protejarea și dezvoltarea patrimoniului cultural european”*. Or, în preambulul Tratatului UE putem constata că tocmai **cultura este cea care unește valoric cetățenii europeni, aceste valori care au constituit substratul pentru dezvoltarea drepturilor și libertăților inalienabile ale persoanei, *„precum libertatea, democrația, egalitatea și statul de drept”*.**

Aceste prevederi constituționale nu pot fi însă interpretate separat de celelalte, existând o strânsă legătură între drepturile și libertățile fundamentale. Echilibrul textului constituțional derivă tocmai din înțelegerea complexă și complementară a acestor drepturi și libertăți, care doar împreună pot contribui la crearea unei societăți democratice, libere și prospere.

Accesul la cultură, garantat, este într-o legătură naturală cu **libertatea conștiinței** și **libertatea de exprimare**. Conform prevederilor **art. 29 alin. (1) și (2)** din Constituția României[83]:

„(1) Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.

(2) Libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.” Constatăm existența mai multor planuri în care poate fi analizată înrâurirea prevederilor referitoare la libertatea de conștiință asupra dreptului la acces la cultură și la susținerea de către stat a acesteia.

[83] Nu sunt reproduse și prevederile legate de cultele religioase nu pentru că acestea nu ar contribui la viața culturală, ci pentru că aceste prevederi nu sunt în strânsă legătură cu domeniul cultural ci cu organizarea cultelor, excedând obiectul analizei propuse.

În primul rând, este evident că odată ce libertatea de conștiință privește și opiniile personale, acest lucru ne duce în mod natural la dezbaterea „*artă cu mesaj sau artă pentru artă*”. În ce fel arta este un vehicul de idei, nu face neapărat obiectul unei analize constituționale, dar este necesar să observăm că arta este protejată prin libertatea de gândire, de opinie și de conștiință. Privind însă cultura ca obiect al libertății de conștiință, este evident că și aprecierea asupra artei și a manifestărilor culturale este și ea protejată prin textul constituțional.

În al doilea rând, accesul garantat la cultură nu poate fi îngrădit prin enunțarea unor opinii care contravin celor care oferă sau primesc oferta culturală, întrucât opiniile lor sunt libere. Cenzura, sub formă instituțională, nu este permisă decât ca limitare necesară pentru protejarea acestor drepturi și libertăți, și nu poate proveni din opinii, fie ele chiar politici publice. Chiar dacă în acest mod cultura poate deveni un spațiu de dezbatere între opinii, sub aspect social aceste drepturi și libertăți au de fapt dimensiunea unui dialog inerent între actori sociali, dialog care se poartă în cel mai pătrunzător mediu, cel al culturii.

În al treilea rând, alineatul al doilea al art. 29 din Constituția României aduce în discuție spiritul toleranței și respectul reciproc. Revenind la discuția despre cultură văzută ca un câmp de divergență între opinii diferite, putem vedea că această luptă este una metaforică, fiind practic transformată în dialog, prin respectul față de opinia, gândirea și conștiința celuilalt. Astfel, prin coroborarea drepturilor și libertăților legate de gândire, opinie și conștiință cu cele referitoare la cultură, putem spune că textul constituțional este unul de natură a ne arăta atât întinderea, cât și limitele acceptabile într-o societate democratică în ceea ce privește expresia culturală. Cultura, înțeleasă prin prisma acestor prevederi, este un loc de întâlnire, de dialog și de reflexie, o zonă în care cetățeanul se poate dezvolta pe sine și poate ajuta la dezvoltarea celorlalți.

Pentru ca libertatea de gândire, opinie și conștiință să fie întregi, este însă necesară și **libertatea de exprimare**. Conform prev. **art. 30** din Constituția României:

„(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.

(2) Cenzura de orice fel este interzisă.

(3) Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații.

(4) Nici o publicație nu poate fi suprimată.

(5) Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării.

(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.

(7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.

(8) Răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștință publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictele de presă se stabilesc prin lege."

Urmărind textul primului alineat, observăm că enumerarea cuprinsă în acesta dezvoltă articolul anterior, adăugând ***„libertatea creațiilor de orice fel***", alături de gândire, opinie, conștiință și credință religioasă. Astfel, creația apare în textul constituțional în mod evident ca formă de exprimare a gândurilor, opiniilor, conștiinței sau credinței. De asemenea, textul constituțional este unul general în ceea ce privește modalitatea de exprimare, respectiv de creație, subliniind caracterul secundar din punct de vedere constituțional al mediului de propagare. Inviolabilitatea privește libertatea creației, deci inclusiv a creației artistice, neținând seama de mediul ales pentru aceasta. Această prevedere implică și libertatea persoanei de a-și alege în mod liber mediul și forma exprimării sau creației. Textul constituțional însă privește domeniul cultural și prin celelalte libertăți, respectiv de gândire, opinie și conștiință, având în vedere că acestea pot privi și celelalte domenii. Interzicerea oricărei forme de cenzură vine tocmai să întărească inviolabilitatea acestor libertăți, o subliniere necesară nu atât din perspectivă juridică (prin perspectiva primului alineat cenzura este interzisă implicit), ci, mai degrabă, pentru a reafirma obligativitatea statului de a respecta și de a garanta respectarea acestor libertăți.

Accentul pus pe libertatea presei, în cadrul prevederilor referitoare la libertatea de exprimare este unul firesc din perspectivă istorică. Constituția a fost adoptată după căderea regimului totalitar, care controla întreaga presă. Libertatea presei este și ea indisolubil legată de libertatea culturală. De asemenea, lecțiile istorice legate de presă nu sunt doar cele ale comunismului, ci și ale dictaturii carliste, perioadă în care închiderea publicațiilor era prevăzută chiar ca pedeapsă penală. Interdicția de a suprima publicații poate părea excesivă pentru un text constituțional, care ar trebui să se situeze într-o sferă mai generală, dar ea vine tocmai din aceste lecții istorice în care libertatea de exprimare a avut de suferit.

Cu toate acestea, alineatele (6), (7) și (8) ale textului constituțional vin să limiteze (fără să îngrădească) libertatea de exprimare, prin apărarea celorlalte drepturi și libertăți individuale. Ca o reluare a prevederilor art. 29 alin. (2), care fac referire la toleranță și respect reciproc, prevederile art. 30 alin. (6) și (7) dezvoltă aceste prevederi pentru a arăta care sunt motivele care duc la limitarea unui drept inviolabil.

De asemenea, o mare parte din formele de expresie artistică necesită un set de cunoștințe acumulate anterior, ceea ce presupune o formă de învățare la care o persoană are acces înainte de a avea contact cu un act cultural.

Constituția României face distincție între educație și învățământ, folosind acești termeni în contexte diferite.

Conform prevederilor art. 29 alin. (6) din Constituția României *„Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine*.” Astfel, educația minorilor este în sfera de decizie a părinților, fiind constituită de principii și valori insuflate în familie. Aceste principii și valori sunt subînțelese ca fiind derivate din valorile constituționale, existând limite asupra acestora. Educația copiilor este cuprinsă în sfera principiilor și valorilor constituționale pentru a fi considerată adecvată.

Conform prevederilor art. 32 din Constituția României *„(1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și de perfecționare.*

(2) Învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română. În condițiile legii, învățământul se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională.

(3) Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.

(4) Învățământul de stat este gratuit, potrivit legii. Statul acordă burse sociale de studii copiilor și tinerilor proveniți din familii defavorizate și celor instituționalizați, în condițiile legii.

(5) Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii.

(6) Autonomia universitară este garantată.

(7) Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege."

În logica textului constituțional, învățământul este necesar a fi asigurat de către stat în mod gratuit pentru toate gradele sale. Fără a interzice învățământul privat, este evident că rolul primar în asigurarea învățământului este al statului. Aceste prevederi arată că sistemul de învățământ, ca și cel al culturii sau cel al sănătății, este unul public, în care își pot găsi locul și actori privați, cu condiția ca aceștia să respecte regulile acestui sistem. Importanța existenței învățământului gratuit și accesibil este o condiție pentru existența unui sistem cultural, atât din perspectiva creatorilor de ofertă culturală, cât și a existenței unui public pentru majoritatea formelor de cultură.

Din aceste prevederi constituționale desprindem o intenție clară care rezultă în mod natural: pentru a exista o societate democratică este necesar ca cetățeanul să fie nu doar liber, ci și să aibă acces la cultură. Cultura este privită, din perspectivă constituțională, ca ingredient necesar și important pentru o cetățenie efectivă. Plasarea accesului la cultură alături de libertatea de conștiință, de libertatea de exprimare și de accesul la învățământ ne arată fără niciun dubiu că acest domeniu este unul primordial în a crea perspectiva dezvoltării spirituale a cetățenilor.

Trebuie, așadar, identificate condițiile esențiale pentru ca prevederile articolului 33 din Constituția României să nu rămână doar o abstracție. Doar astfel poate fi înțeles **rolul domeniului cultură în societate și motivele pentru care textul constituțional pune un accent atât de mare pe acesta**. Enunțarea unui drept nu este suficientă pentru ca acel drept să fie respectat și să producă efecte, ci este necesară înțelegerea mecanismelor prin care el devine o realitate curentă în societate. În acest sens sunt și prevederile din Strategia Sectorială în domeniul culturii și patrimoniului național pentru perioada 2014-2020, cu referire la Comentariul Comitetului ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale din anul 2009.

„Comitetul consideră că dreptul de a participa (sau de a lua parte) la viața culturală cuprinde trei componente aflate în strânsă legătură:

- ***participarea** la viața culturală, care se referă în principal la dreptul fiecăruia – în mod individual sau în asociere cu alții sau ca o comunitate – ca, acționând liber să-și aleagă propria identitate, să se identifice sau nu cu una sau mai multe comunități sau să-și modifice această alegere, să își desfășoare propriile practici culturale și să se exprime în limba pe care o alege, precum și să caute și să-și dezvolte cunoștințele culturale și să le împărtășească altora, să acționeze creativ și să ia parte la activități creative.*

- ***accesul la cultură*** *se traduce prin dreptul fiecăruia – în mod individual sau în asociere cu alții sau ca o comunitate – de a-și cunoaște și de a-și înțelege propria cultură și cea a altora prin intermediul educației și informării și de a primi o educație/formare profesională de calitate, care să aibă în vedere identitatea sa culturală, precum și prin dreptul de a învăța prin orice mediu de informare și comunicare despre formele de exprimare și diseminare, de a avea un mod de viață asociat cu utilizarea de bunuri și resurse culturale și de a beneficia de patrimoniul cultural și de creațiile altor indivizi și comunități.*
- ***contribuția la cultură*** *se referă la dreptul fiecăruia de a fi implicat în crearea expresiilor spirituale, materiale, intelectuale și emoționale ale comunității, precum și de a lua parte la dezvoltarea comunității de care aparține și la definirea, elaborarea și implementarea politicilor și deciziilor care au un impact asupra exercițiului drepturilor culturale ale persoanei respective.*

Sunt, de asemenea, formulate condițiile considerate necesare pentru exercițiul drepturilor culturale :

- ***disponibilitate*** *- privită în sensul prezenței de bunuri și servicii culturale de care fiecare se poate bucura și poate beneficia (biblioteci, muzee, teatre, cinematografe, literatură, artele sub toate formele lor, spațiile publice destinate interacțiunilor culturale, bunurile culturale intangibile, precum și valorile care contribuie la diversitatea culturală a indivizilor și comunităților);*
- ***accesibilitate*** *- care constă în oportunitățile efective și concrete pe care indivizii și comunitățile le au pentru a se bucura de o ofertă culturală la care toți pot ajunge atât din punct de vedere fizic, cât și financiar, atât în zonele urbane, cât și în cele rurale, fără discriminare;*
- ***acceptabilitate*** *- considerată în sensul în care strategiile, politicile, cadrul normativ și administrativ cu privire la satisfacerea drepturilor culturale trebuie să fie formulate și implementate pe baza consultării cu indivizii și comunitățile în cauză, astfel încât să fie acceptabile pentru aceștia;*
- ***adaptabilitate*** *- care se referă la relevanța și flexibilitatea strategiilor, politicilor, cadrului normativ etc., în raport cu diversitatea culturală a indivizilor și comunităților;*
- ***adecvare*** *- care se referă la pertinența modalităților de realizare a drepturilor culturale în funcție de contextul specific și cu respectul datorat culturii de care aparține fiecare individ sau comunitate.*”

III.1.2. Tratate și convenții internaționale, legislație europeană transpuse în legislația națională

Conform principiilor de drept și regulilor statuate de dispozițiile constituționale, legislația națională trebuie să respecte și să se alinieze prevederilor internaționale în materie.

În domeniul culturii, fără ca enumerarea să fie exhaustivă, acestea sunt:

- *Convenția pentru salvgardarea patrimoniului cultural imaterial - UNESCO, 2003;*
- *Convenția privind mijloacele de interzicere și prevenire a importului, exportului și transferului ilicit de proprietate a bunurilor culturale - UNESCO, 1970;*
- *Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Granada la 3 octombrie 1985 (ratificată prin L. 157/1997);*
- *Convenția de la Roma pentru protecția artiștilor independenți, a producătorilor de fonograme și a organismelor de radiodifuziune - UNESCO, 1961;*
- *Convenția universală privind drepturile de autor - UNESCO, 1952 și 1971;*
- *Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice - WIPO, 1986.*
- *Convenția pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat, adoptată la 14.05.1954 la Haga, ratificată prin Decretul nr. 605/1957;*
- *Convenția asupra măsurilor ce urmează a fi luate pentru interzicerea și împiedicarea operațiunilor ilicite de import, export și transfer de proprietate al bunurilor culturale, adoptată la Paris la 14.11.1970, ratificată prin Legea de aderare nr. 79/1993;*
- *Convenția privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, adoptată la Paris la16.11.1972, acceptată prin Decretul nr. 187/1990-Al doilea protocol la Convenția de la Haga din 1954 pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat ,adoptat la Haga la 26.03.1999, ratificat prin Legea nr. 285/2006;*
- *Convenția asupra protecției patrimoniului cultural subacvatic adoptată la Paris la 02.11.2001 acceptată prin Legea nr. 99/2007;*
- *Convenția asupra protecției și promovării diversității expresiei culturale adoptată la Paris la 20.10.2005 Legea de aderare nr. 248/2006 ratificată prin Legea de aderare nr. 248/2006;*
- *Carta internațională pentru conservarea și restaurarea monumentelor și siturilor, adoptată la Veneția, 1964;*
- *Convenția privind protecția patrimoniului arheologic european adoptată la Valetta în 1992, ratificată prin Legea nr. 150 din 1997;*

- *Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare adoptată în noiembrie 1992, ratificată prin Legea nr. 282 din 6 noiembrie 2007;*
- *Convenția Europeană privind coproducțiile cinematografice (revizuită), deschisă spre semnare la Rotterdam, la 30 ianuarie 2017, Semnată de România la Strasbourg, la 19 ianuarie 2021. Legea pentru ratificarea Convenției a fost adoptată în 2021;*
- *Directiva 789/2019 de stabilire a normelor privind exercitarea dreptului de autor și a drepturilor conexe, aplicabile anumitor transmisii online ale organismelor de radiodifuziune și anumitor retransmisii ale programelor de televiziune și radio și de modificare a Directivei 93/83/CEE a Consiliului Europei;*
- *Directiva 790/2019 privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală și de modificare a Directivelor 96/9/CE și 2001/29/CE.*
- *Directiva 2014/60/UE privind restituirea bunurilor culturale care au părăsit ilegal teritoriul unui stat membru și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1024/2012.*

Un rol important îl au sau ar trebui să îl aibă în ghidarea legislației naționale și strategiile europene în domeniul culturii, astfel cum acestea au fost enumerate la prima secțiune din această analiză.

III.1.3. Prezentare generală a cadrului normativ

Principalele acte normative care guvernează domeniul culturii sunt legile (organice sau ordinare) și ordonanțele de Guvern (simple sau de urgență) – denumite *lato sensu* **legi.**

Acestea sunt:
a) Legi cu incidență asupra întregului domeniu al culturii – ex.: *Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe*[84]*; OUG nr. 189/2008 privind managementul instituțiilor publice de cultură*[85]; *OG nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale*[86]*;*

b) Legi având ca obiect de reglementare alte domenii, dar cu aplicabilitate importantă în domeniul culturii, precum: *Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice* – guvernează sistemul de finanțare a instituțiilor publice de cultură*; Legea nr. 215/2001 a*

[84] Republicată în M.O. Partea I nr. 489/14.06.2018
[85] Publicată în M.O. Partea I nr. 817/5.12.2008, aprobată prin Legea nr. 269/2009, cu modificările și completările ulterioare
[86] Publicată în M.O. Partea I nr. 296/13.08.1998, aprobată prin Legea nr. 245/2001, cu modificările și completările ulterioare;

administrației publice locale; Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice; Codul administrativ; Codul muncii; și altele. Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, republicată, cu modificările și completările ulterioare, O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații și *OUG nr. 44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate (PFA), întreprinderile individuale și întreprinderile familiale* – acte normative în baza cărora se organizează și funcționează entitățile de drept privat care activează în domeniul culturii, având în vedere inexistența unor dispoziții speciale cu privire la aceste entități de drept privat în actele normative specifice.

c) Legi speciale aferente fiecărui Sector Cultural și Creativ (SCC):

CARTE ȘI PRESĂ:
- *Lege nr. 186 din 9 mai 2003 privind promovarea culturii scrise*[87]*;*
- *Legea nr. 111/1995 privind Depozitul legal de documente*[88]*.*

BIBLIOTECI ȘI ARHIVE:
- *Legea bibliotecilor nr. 334/2002*[89]*;*
- *Legea Arhivelor Naționale nr. 16/1996*[90]*;*

PATRIMONIU CULTURAL/ MUZEE/ MONUMENTE ISTORICE/ SITURI ARHEOLOGICE/ PATRIMONIU IMATERIAL:
- *Legea nr. 182/2000 privind patrimoniu cultural mobil*[91]*;*
- *Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial*[92]
- *Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentele istorice*[93]*;*
- *Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea a III-a – zone protejate*[94]*;*

[87] Republicată în M.O. Partea I nr. 929/16.11.2006
[88] Republicată în M.O. Partea I nr. 755/7.11.2007
[89] Republicată în M.O. Partea I nr. 132/11.02.2005
[90] Republicată în M.O. Partea I nr. 293/22.04.2014
[91] Republicată în M.O. Partea I nr. 259/09.04.2014
[92] Publicată în M.O. Partea I nr. 168/05.03.2008
[93] Republicată în M.O. Partea I nr. 938/20.11.2006
[94] Publicată în M.O. Partea I nr. 152/12.04.2000

- *O.G. nr. 21/2006 privind regimul concesionării monumentelor istorice*[95]*;*
- *O.G. nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri ca zone de interes național*
- *Legea muzeelor și colecțiilor publice nr. 311/2003*[96]*;*

Legea nr.6/2008 privind regimul juridic al patrimoniului tehnic și industrial.

MEȘTEȘUGURI și ARTIZANAT:

- *O.U.G. nr. 118/2006 privind înființarea, organizarea și desfășurarea activității așezămintelor culturale*[97]*;*
- *Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial.*

ARTE VIZUALE/ ARTE PLASTICE/ FOTOGRAFIE/ DESIGN

Acest sector nu beneficiază decât de prevederile Legii nr. 8/1996 – dar care nu reușește să ofere și un context în care să se prevadă statutul din punct de vedere administrativ al acestei categorii.

ARHITECTURĂ:

- *Legea nr. 184/2001 privind organizarea și exercitarea profesiei de arhitect*[98]

ARTELE SPECTACOLULUI/ MUZICĂ/ DANS/ CIRC/ ALTE SPECTACOLE:

- *O.G. nr. 21/2007 privind organizarea și funcționarea instituțiilor de spectacole și concerte*[99]*, aprobată prin Legea 353/2007, cu modificările și completările ulterioare.*

AUDIOVIZUAL ȘI MULTIMEDIA/ FILM/ RADIO/ TV/ ÎNREGISTRĂRI AUDIO-VIDEO/ OPERE MULTIMEDIA:

- *Legea audiovizualului nr. 504/2002*[100]*;*
- *Decizia CNA nr. 220/2011 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual*[101]*;*

[95] Publicată în M.O. Partea I nr. 83/30.01.2006
[96] Republicată în M.O. Partea I nr. 207/24.03.2014
[97] Publicată în M.O. Partea I nr. 1038/28.12.2006, aprobată prin Legea nr. 143/2007
[98] Republicată în M.O. Partea I nr. 470/26.06.2014
[99] Publicată în M.O. Partea I nr. 82/02.02.2007, aprobată prin Legea nr. 353/2007
[100] Publicată în M.O. Partea I nr. 534/22.07.2002
[101] Publicată în M.O. Partea I nr. 174/11.03.2011

- *Legea nr. 41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune*[102];
- *O.G. nr. 39/2005 privind cinematografia*[103].

PUBLICITATE:
- *Legea audiovizualului nr. 504/2002;*
- *Decizia CNA nr. 220/2011 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual.*

Pentru punerea în aplicare a tuturor actelor normative esențiale de mai sus, sunt emise **acte normative subsecvente - norme, regulamente, ordine de ministru, hotărâri ale autorităților administrației publice locale, instrucțiuni și alte asemenea** – fie de către Ministerul Culturii – principala autoritate de reglementare în domeniul culturii, fie de către autoritățile administrației publice locale. Normele regulamentele, instrucțiunile – toate actele normative subsecvente – se emit întotdeauna în temeiul și cu respectarea legilor pentru aplicarea cărora au fost întocmite.

III.2. Cadrul de reglementare existent pentru domeniul culturii

III.2.1. Legi cu incidență asupra întregului domeniu cultură

II.2.1.1. Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată

După cum s-a arătat *supra*, dreptul de acces la cultură, garantat, implică în mod natural și susținerea de către stat a acesteia, în acest sens fiind și dispozițiile art. 135 *Economia* alin. (2) lit. b) din Constituția României, care stipulează obligația Statului de a asigura: *„stimularea cercetării științifice și tehnologice naționale, a **artei și protecția dreptului de autor**”*.

Privită drept cea mai importantă reglementare actuală din domeniu, *Legea nr. 8 privind drepturile de autor și drepturile conexe*, a intrat în vigoare la 24 iunie 1996 și este actul normativ de reglementare a drepturilor de autor în România.

[102] Republicată în M.O. Partea I nr. 636/27.12.1999
[103] Republicată în M.O. Partea I nr. 704/04.08.2005

Actul normativ a suferit multiple modificări de la adoptarea sa, cele mai substanțiale fiind consemnate prin adoptarea *Legii nr. 74/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 268 din 27 martie 2018*, care au determinat și republicarea acesteia în luna iunie a aceluiași an[104].

Această lege recunoaște și garantează dreptul de autor[105] asupra unei opere literare, artistice sau științifice, precum și asupra altor opere de creație intelectuală, acest drept fiind legat de persoana autorului și comportă atribute de ordin moral și patrimonial.

Obiectul dreptului de autor este *opera de creație intelectuală*, recunoscută și protejată, independent de aducerea la cunoștința publică, prin simplul fapt al realizării ei, chiar în formă nefinalizată, fără a fi exclusă protecția acordată prin alte dispoziții legale.

Calitatea de *subiect* al dreptului de autor aparține persoanei / persoanelor fizice[106] care au creat opera, calitate ce poate fi transmisă în condițiile legii, dobânditorii acestei calități fiind la rândul lor protejați legal pentru diverse perioade de timp sau teritorii și în anumite condiții.

Potrivit art. 7-8 din lege, constituie obiect al dreptului de autor operele originale de creație intelectuală în domeniul literar, artistic sau științific, oricare ar fi modalitatea de creație, modul sau forma de exprimare și independent de valoarea și destinația lor, cum sunt:

- scrierile literare și publicistice, conferințele, predicile, pledoariile, prelegerile și orice alte opere scrise sau orale, precum și programele pentru calculator;
- operele științifice, scrise sau orale, cum ar fi: comunicările, studiile, cursurile universitare, manualele școlare, proiectele și documentațiile științifice;
- compozițiile muzicale cu sau fără text;
- operele dramatice, dramatico-muzicale, operele coregrafice și pantomimele;
- operele cinematografice, precum și orice alte opere audiovizuale;
- operele fotografice, precum și orice alte opere exprimate printr-un procedeu analog fotografiei;

[104] Publicată în M.OF. al României, Partea I, nr. 489 din 14 iunie 2018
[105] Poate include lucrări literare și artistice: romane, poeme, piese de teatru, jocuri, filme, opere muzicale, situri web, picturi, fotografii, sculpturi, design arhitectural
[106] Co-autori

- operele de artă grafică sau plastică, cum ar fi: operele de sculptură, pictură, gravură, litografie, artă monumentală, scenografie, tapiserie, ceramică, plastica sticlei și a metalului, desene, design, precum și alte opere de artă aplicată produselor destinate unei utilizări practice;
- operele de arhitectură, inclusiv planșele, machetele și lucrările grafice ce formează proiectele de arhitectură;
- lucrările plastice, hărțile și desenele din domeniul topografiei, geografiei și științei în general.

Sub același regim de protecție se află și *operele derivate* care au fost create plecând de la una sau mai multe opere preexistente, și anume: traducerile, adaptările, adnotările, lucrările documentare, aranjamentele muzicale și orice alte transformări ale unei opere literare, artistice sau științifice care reprezintă o muncă intelectuală de creație, culegerile de opere literare, artistice sau științifice, cum ar fi: enciclopediile și antologiile, colecțiile sau compilațiile de materiale sau date, protejate ori nu, inclusiv bazele de date, care, prin alegerea sau dispunerea materialului, constituie *creații intelectuale*.

Dreptul de autor asupra unei opere literare, artistice sau științifice se naște din momentul creării operei, durează tot timpul vieții autorului, iar după moartea acestuia se transmit prin moștenire, potrivit legislației civile, pe o perioadă de 70 de ani[107], iar dacă nu există moștenitori, exercițiul acestor drepturi revine organismului de gestiune colectivă mandatat în timpul vieții de către autor sau, în lipsa unui mandat, organismului de gestiune colectivă cu cel mai mare număr de membri, din domeniul respectiv de creație.

Titularii de drepturi patrimoniale de autor, reglementate la art. 13 din lege, sunt persoanele fizice sau juridice cărora autorii le-au cedat prin contract, condiție cerută *ad validitatem*, anumite drepturi patrimoniale, printr-o operațiune juridică numită cesiune, care poate fi exclusivă sau neexclusivă, și care se încheie pentru o anumită durată, un anumit sau toate teritoriile și în anumite condiții, contractul presupunând, în mod obligatoriu, remunerație stabilită fie proporțional cu încasările provenite din utilizarea operei, fie în sumă fixă sau în orice alt mod.

Drepturile conexe dreptului de autor

Sunt recunoscuți și protejați, ca titulari de drepturi conexe dreptului de autor, artiștii interpreți sau executanți, pentru propriile interpretări ori execuții, producătorii de înregistrări sonore și producătorii de înregistrări audiovizuale, pentru propriile înregistrări, și organismele de radiodifuziune și de televiziune, pentru propriile emisiuni și servicii de programe.

[107] Termenele se calculează începând cu data de 1 ianuarie a anului următor morții autorului sau aducerii operei la cunoștința publică, după caz.

Sunt considerați artiști interpreți sau executanți: actorii, cântăreții, muzicienii, dansatorii și alte persoane care prezintă, cântă, dansează, recită, declamă, joacă, interpretează, regizează, dirijează ori execută în orice altă modalitate o operă literară sau artistică, un spectacol de orice fel, inclusiv folcloric, de varietăți, de circ ori de marionete.

Durata de protecție a drepturilor patrimoniale ale artiștilor interpreți sau executanți este de 50 de ani[108] de la data interpretării sau executării cu câteva excepții[109].

Autorul sau titularul dreptului de autor sau drepturilor conexe își exercită drepturile recunoscute prin prezenta lege în mod individual sau colectiv, cu respectarea prevederilor prezentei legi.

Ca regulă, gestiunea colectivă a drepturilor de autor se poate exercita numai pentru operele aduse anterior la cunoștința publică, iar gestiunea colectivă a drepturilor conexe se poate asigura numai pentru interpretări sau execuții fixate ori radiodifuzate anterior, precum și pentru fonograme ori videograme aduse anterior la cunoștința publică.

Dedicat astfel protecției *creației artistice* în sens larg, actul normativ nu își propune să asigure însă reglementarea **statutului „artistului", a „artistului independent" sau a „lucrătorului cultural"**, deși aceștia conturează categoria socio-profesională aflată în directă conexiune cu producerea, prezentarea publică și promovarea valorilor culturale, în pofida interesului constant menținut la nivelul Uniunii Europene, pentru implementarea Recomandării UNESCO privind Statutul Artistului din anul 1980 sau a Rezoluției Parlamentului European din 07.06.2007 privind Statutul social al artiștilor.

În prezent, prin efectul adoptării *O.U.G. nr.124/2021 privind stabilirea cadrului instituțional și financiar pentru gestionarea fondurilor europene alocate României prin Mecanismul de redresare și reziliență, precum și pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 155/2020 privind unele măsuri pentru elaborarea Planului național de redresare și reziliență necesar României pentru accesarea de fonduri externe rambursabile și nerambursabile în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență*, s-au creat premisele pentru reglementarea prin act normativ și a *statutului artistului,* în acest sens, în cadrul componentei

[108] Calculată începând cu data de 1 ianuarie a anului următor faptului generator de drepturi
[109] a) în cazul în care fixarea executării, altfel decât pe o fonogramă, face obiectul unei publicări legale sau al unei comunicări legale către public în decursul acestui termen, drepturile încetează la 50 de ani de la prima publicare sau de la prima comunicare către public, în funcție de care dintre aceste date este prima; b) în cazul în care fixarea executării pe o fonogramă face obiectul unei publicări legale sau al unei comunicări legale către public în decursul acestui termen, drepturile încetează la 70 de ani de la prima astfel de publicare sau de la prima astfel de comunicare către public, în funcție de care dintre aceste date este prima.

C11. Turism și cultură[110], orientată pe valorificarea patrimoniului cultural, se menționează expres că: "investițiile și reformele au în vedere creșterea capacității instituționale de susținere și promovare a creației culturale, definirea statutului artistului, construirea unui sistem coerent de finanțare a culturii și reducerea decalajelor de acces la cultură dintre rural și urbanul mare".

III.2.1.2. O.U.G. nr. 189/2008 privind managementul instituțiilor publice de cultură[111]

Prima reglementare explicită la nivel național care afirma obligația ca actul de conducere a instituțiilor publice de cultură să fie însoțit de un proiect managerial a fost *Ordonanța Guvernului 26/2006*[112], act normativ care punea pentru prima dată problema unor obligații corelative de management, de raportare și gestiune eficientă a unor resurse în raport cu comunitățile de inserție ale instituțiilor publice de cultură. Până la acel moment, legislația din domeniu nu prevedea criterii de selecție a managerilor și, ca atare, nimic cu privire la competențele directorilor.

Obligația unui proiect de management a făcut o schimbare majoră de fond, în tot peisajul instituțiilor publice de cultură, dar natura contractului de management nu a fost modificată, acestea fiind „asimilate contractelor de muncă pe perioadă nedeterminată", ceea ce punea sub semnul întrebării posibilitatea de a sancționa proiectele nepotrivite și/sau greșit implementate.

În anul 2008, prin OUG nr. 189/2008, s-a realizat limitarea mandatelor de management la mandate de administrare pe perioadă determinată între 3 și 5 ani, cu obligații de raportare anuală și evaluări periodice. Această lege, care la momentul actual seamănă destul de puțin cu proiectul inițial, este una dintre cele mai reformiste măsuri luate în sistemul culturii, obligatorie pentru toate instituțiile publice de cultură, indiferent de natura activității desfășurate.

Din păcate, sistemul universitar nu reușește să suplinească nici cererea, nici nivelul de profesionalizare corelativ necesar. Pe viitor, ar fi de dorit ca, asemenea celorlalte țări din Europa, România să reușească să acopere nevoia de profesioniști pe acest segment.

[110] https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2021/10/facada6fdd5c00de72eecd8ab49da550.pdf
[111] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/99863
[112] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/70405

Profilul vocațional al acestor manageri culturali este o altă dezbatere publică, dar este de așteptat ca, pe de o parte, să se creeze cadrul dezvoltării profesiei de manager profesionist, iar pe de altă parte, să favorizeze dezvoltarea mai multor meserii din aceeași familie ocupațională care ar putea oferi șansa de afirmare prin policalificare: administratorilor culturali, antreprenorilor culturali, mediatorilor, funcționarilor specializați sau animatorilor culturali.

La acest moment, teoretic, în toate instituțiile publice de cultură din România ar trebui să funcționeze, în baza unui contract de mandat de management pe perioadă limitată, tot atâția manageri pregătiți. Din păcate, cei care nu au o pregătire în sistem universitar sunt acreditați doar printr-un curs intensiv susținut prin INCFC.

Problemele legate de capacitatea reală de exercitare a profesiei de manager cultural sunt generate, în principal, de câteva constrângeri majore:

- Cadrul normativ general al sistemului public (reglementări nepotrivite cu specificul sectoarelor de activitate, fiscalitate) și lipsa unor reglementări specifice clare;
- Managementul resurselor umane (niveluri de salarizare, retribuirea pe criterii de vechime, imposibilitatea stimulării performanței);
- Infrastructură deficitară și îmbătrânită;
- Reducerea actului de management la act de administrare sau gestiune curentă pe reguli prestabilite pentru domenii care nu urmăresc performanța, ci standardul;
- Lipsa de pregătire specializată concretizată în necunoașterea metodelor, instrumentelor și tehnicilor manageriale cu aplicabilitate în cultură;
- Lipa de dialog cauzată de diferențe de limbaj specializat și abordare specifică între managerii culturali și funcționarii publici ai autorităților cu atribuții decizionale în administrarea instituțiilor de cultură;
- Lipsa a studiilor de cercetare-dezvoltare pentru instituțiile publice de cultură în vederea optimizării structurilor organizaționale;
- Probleme legate de capacitatea instituțională redusă în detrimentul multiplicării aparatelor de administrare.

Perspective în evaluarea managementului din instituțiile publice de cultură. Cunoașterea percepției populației. Deși la nivel european noi sisteme și forme de management au început să fie implementate tot mai des în instituțiile publice din diferite domenii (cultură, sănătate, educație etc.), se apreciază că, până în prezent, numărul evaluărilor cuprinzătoare (complexe) dedicate acestor transformări sunt mai degrabă rare. Atunci când există, studiile dedicate înțelegerii efectelor produse de noile forme de management

folosesc de multe ori date având ca sursă cunoașterea experților, respectiv evaluări (cantitative sau calitative) provenite de la oficialii publici sau de la managerii instituțiilor. O alternativă întâlnită la fel de des este cea în care datele provin din indicatori obiectivi (măsuri ale performanței precum costul serviciilor oferite, timpul de răspuns al instituțiilor ș.a.m.d.). O a treia sursă de date ce pot fi folosite în evaluarea performanțelor instituțiilor publice poate fi reprezentată de percepțiile cetățenilor, respectiv indicatori subiectivi bazați pe sondaje de opinie.

III.2.1.3. O.G. nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale[113]

Actul normativ constituie cadrul normativ special destinat reglementării mecanismului de finanțare nerambursabilă publică internă acordată în domeniul culturii diverselor persoane fizice sau persoane juridice de drept public ori privat, române sau străine, autorizate, respectiv înființate în condițiile legii române ori străine pentru derularea unor programe, proiecte sau acțiuni culturale.

Scopul instituirii acestui mecanism de finanțare îl constituie producerea și/sau exploatarea de bunuri culturale prin care se urmărește, în funcție de adresabilitate, satisfacerea interesului cultural la nivel local, județean, euroregional, național sau de reprezentare internațională.

Beneficiarii finanțărilor, cei care devin responsabili de producerea și/sau exploatarea bunurilor culturale urmare atribuirii contractului de finanțare, pot fi persoane fizice sau juridice de drept public ori privat, autorizate, respectiv înființate în condițiile legii române ori străine, după caz.

Printre instituții publice finanțatoare, statuate drept principali finanțatori în domeniul cultural, se numără: Administrația Fondului Cultural Național, Institutul Cultural Român, Ministerul Culturii.

În baza dispozițiilor *O.G. nr. 51/1998*, cu modificările și completările ulterioare și ale *Normelor Metodologice, aprobate prin O.M.C.P.N. nr. 2231/2011*[114], Administrația Fondului Cultural Național acordă în fiecare an, în baza procedurii de selecție

[113] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/15449
[114] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/128118

reglementate, finanțări nerambursabile proiectelor culturale ale artiștilor, instituțiilor publice, organizațiilor neguvernamentale și persoanelor juridice de drept privat care desfășoară activități culturale.
Totodată, în baza prevederilor *O.G. nr. 51/1998,* coroborate cu cele ale *Legii nr. 186/2003 privind susținerea si promovarea culturii scrise, republicată*[115], Administrația Fondului Cultural Național acordă finanțări nerambursabilă și proiectelor editoriale ale persoanelor juridice de drept privat care, potrivit actelor constitutive, desfășoară activități editoriale (organizații neguvernamentale, SRL-uri) și persoanelor juridice de drept public (instituții publice care derulează proiecte editoriale).

Noțiunile sunt definite de prevederile actului normativ.

Prin *finanțări nerambursabile* se înțelege alocare de fonduri, prevăzute distinct în bugetele autorităților finanțatoare, pentru acoperirea parțială sau, după caz, integrală a cheltuielilor necesare producerii și/sau exploatări de bunuri culturale.

Autoritățile finanțatoare sunt autorități ale administrației publice centrale sau locale, instituții publice care au ca obiect de activitate și finanțarea de programe, proiecte și acțiuni culturale.

Prin *bun cultural* se înțelege materializarea unei acțiuni, a unui proiect sau program cultural, prin care se urmărește, în funcție de adresabilitate, satisfacerea interesului cultural la nivel local, județean, euroregional, național sau de reprezentare internațională.

Oferta culturală este propunerea de producere sau exploatare a unui bun cultural, elaborată de solicitant sub forma unui program, proiect ori a unei acțiuni culturale.

Solicitantul este persoana fizică sau persoana juridică de drept public ori privat, română sau străină, autorizată, respectiv înființată în condițiile legii române ori străine, după caz, care depune o ofertă cultural.

Beneficiarul este solicitantul căruia i se atribuie contractul de finanțare nerambursabilă în urma aplicării procedurilor prevăzute de prezenta ordonanță, devenind responsabil cu producerea sau exploatarea bunului cultural.

[115] https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/43774

Nevoia culturală de urgență reprezintă cerința de produse sau servicii culturale, exprimată explicit ori implicit de persoane fizice sau juridice, a cărei nesatisfacere poate prejudicia interesele imediate ale unei comunități.

Principalele reguli de finanțare stabilite de actul normativ:

- Acordarea de finanțări nerambursabile în conformitate cu prevederile *Ordonanței Guvernului nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor și proiectelor culturale* se face pe bază de *selecție de oferte culturale*. Autoritățile finanțatoare sunt obligate să organizeze anual cel puțin o sesiune de selecție de oferte culturale.
- Autoritatea finanțatoare are obligația să prevadă distinct în bugetul anual propriu fondurile publice necesare pentru acordarea de finanțări nerambursabile. În cadrul bugetului, autoritatea finanțatoare delimitează cuantumul sumei necesare pentru finanțarea programului/programelor prioritar/ prioritare. Acest cuantum constituie un fond pentru finanțarea nerambursabilă a nevoilor culturale de urgență, reprezentând un procent de până la 8%, dar nu mai puțin de 2%.
- Finanțarea nerambursabilă a proiectelor culturale se aprobă de autoritatea finanțatoare pentru întreaga perioadă de desfășurare a acestora, de regulă, în cadrul aceluiași an bugetar și se asigură, anual, potrivit contractului de finanțare.
- Acordarea de finanțări nerambursabile este condiționată de existența altor surse de finanțare, proprii sau atrase de beneficiar, în condițiile stabilite de autoritatea finanțatoare.
- Persoanele juridice de drept public, finanțate integral sau parțial de la bugetul de stat prin bugetul autorităților administrației publice centrale sau, după caz, din bugetul local, pot beneficia de finanțare nerambursabilă din partea oricărei autorități finanțatoare, cu excepția celei în subordinea căreia funcționează.
- Persoanele juridice de drept public, finanțate integral din venituri proprii, pot beneficia de finanțare nerambursabilă din partea oricărei autorități finanțatoare.

Aspecte care necesită analiză, clarificări, modificări legislative:

- actualizarea definițiilor, corelativ cu evoluțiile din domeniul cultural, cu precădere cele ale *bunului cultural, ofertei culturale; diversitate culturală;*

- explicitarea / clarificarea mecanismului de finanțare multianuală, prin raportare la dispozițiile *Legii nr. 500/2002 privind finanțele publice*[116] care reglementează *principiul anualității*[117], Administrația Fondului Cultural Național fiind unica autoritate finanțatoare exceptată de la regulile consacrate de acest principiu, datorită caracterului de buget special al Fondului Cultural Național constituit din venituri *parafiscale;*
- regulile de cofinanțare a ofertelor culturale.

III.2.2. Legi cu caracter transversal

- *Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice*
- *Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale*
- *Legea nr. 215/2001, a administrației publice locale*
- *O.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ*
- *Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal*
- *Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală*
- *Legea nr. 53/2003 – Codul muncii, republicat*
- *Legea - cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice*
- *Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, republicată, cu modificările și completările ulterioare,*
- *O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații*
- *OUG nr. 44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate (PFA), întreprinderile individuale și întreprinderile familiale.*

Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice[118] reglementează cadrul general și procedurile privind formarea, administrarea, angajarea și utilizarea fondurilor publice, precum și responsabilitățile instituțiilor publice implicate în procesul bugetar, prevederile acesteia aplicându-se în domeniul elaborării, aprobării, executării și raportării:
a) bugetului de stat;

[116] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/37954
[117] Veniturile și cheltuielile bugetare sunt aprobate prin legea anuală a bugetului de stat pentru o perioadă care corespunde exercițiului bugetar respectiv
[118] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/37954

b) bugetului asigurărilor sociale de stat;
c) bugetelor fondurilor speciale;
d) bugetului trezoreriei statului;
e) bugetelor instituțiilor publice autonome;
f) bugetelor instituțiilor publice finanțate integral sau parțial din bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele fondurilor speciale, după caz;
g) bugetelor instituțiilor publice finanțate integral din venituri proprii;
h) bugetului fondurilor provenite din credite externe contractate sau garantate de stat și ale căror rambursare, dobânzi și alte costuri se asigură din fonduri publice;
i) bugetului fondurilor externe nerambursabile.

Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale[119] este actul normativ special care reglementează cadrul general și procedurile privind formarea, administrarea, angajarea și utilizarea fondurilor publice locale, precum și responsabilitățile autorităților administrației publice locale și ale instituțiilor publice implicate în domeniul finanțelor publice locale, dispozițiile acestei legi fiind aplicabile în domeniul elaborării, aprobării, executării și raportării:
a) bugetelor locale ale comunelor, orașelor, municipiilor, sectoarelor municipiului București, județelor și municipiului București;
b) bugetelor instituțiilor publice finanțate integral sau parțial din bugetele locale, după caz;
c) bugetelor instituțiilor publice finanțate integral din venituri proprii;
d) bugetului împrumuturilor externe și interne, pentru care rambursarea, plata dobânzilor, comisioanelor, spezelor și a altor costuri se asigură din bugetele locale și care provin din: împrumuturi externe contractate de stat și sub-împrumutate autorităților administrației publice locale și/sau agenților economici și serviciilor publice din subordinea acestora; împrumuturi contractate de autoritățile administrației publice locale și garantate de stat; împrumuturi externe și/sau interne contractate sau garantate de autoritățile administrației publice locale;
e)bugetului fondurilor externe nerambursabile.

[119] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/73527

Astfel, acestea, alături de Codul fiscal, Codul de procedură fiscală, sunt principalele acte normative care guvernează modalitatea de finanțare a instituțiilor publice de cultură și regulile de angajare a fondurilor alocate de bugetul de stat, indiferent de sectorul în care activează acestea. În mod evident, aceste prevederi nu sunt aplicabile entităților de drept privat care activează în domeniul culturii și care se pot organiza ca persoane juridice cu sau fără scop lucrativ sau ca persoane fizice autorizate, urmând regimul de drept privat reglementat de actele specifice acestor forme de organizare, respectiv Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale[120], O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații[121] sau O.U.G. nr. 44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate (PFA), întreprinderile individuale și întreprinderile familiale[122].

În ceea ce privește instituțiile publice aflate în subordinea sau coordonarea autorităților administrației publice locale, se constată că activitatea acestora este organizată preponderent prin raportare la Legea nr. 215/2001 a administrației publice locale[123], republicată, cu modificările și completările ulterioare și la O.U.G. nr. 57/2019[124] privind Codul administrativ, în baza cărora sunt emise decizii/hotărâri în domeniu de către reprezentanții acestor autorități, și mai puțin cu luarea în considerare a actelor normative cu caracter special emise de Ministerul Culturii, autoritatea de reglementare în domeniul culturii, precum OUG nr. 189/2008 privind managementul instituțiilor de cultură.

Autonomia locală reglementată la art. 3 din Legea nr. 215/2001, prin care se înțelege *dreptul și capacitatea efectivă a autorităților administrației publice locale de a soluționa și de a gestiona, în numele și în interesul colectivităților locale pe care le reprezintă, treburile publice*, este frecvent greșit percepută ca fiind încălcată prin existența unor strategii sau politici publice de domeniu și duce la ignorarea deliberată de către acestea tocmai a rolului exponențial, absolut, al Ministerului Culturii de a formula strategii și politici publice la nivel național, pentru toate instituțiile de cultură și nu doar pentru cele din subordine și, totodată, de a coordona activitatea tuturor instituțiilor de cultură, indiferent de subordonare.

[120] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/56732
[121] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/20740
[122] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/91808
[123] https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/79638
[124] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/215925

Existența unor dispoziții disparate în aceste acte normative de aplicabilitate locală referitoare la „serviciile publice" generează confuzie la nivelul autorităților administrației publice locale, practici care nu sunt în acord cu dispozițiile actelor normative emise de Ministerul Culturii, ceea ce impune necesitatea unei armonizări legislative.

Este foarte important să subliniem că ceea ce se asigură prin accesul la cultură, astfel cum a fost enunțat în precedentul capitol referitor la textul constituțional, **nu este un serviciu public în sensul dispozițiilor legii administrației publice locale sau al Codului administrativ**.

Astfel, Codul administrativ definește *serviciul public* la art. 5 lit. tt) ca fiind „***activitatea sau ansamblul de activități organizate de o autoritate a administrației publice ori de o instituție publică sau autorizată/autorizate ori delegată de aceasta, în scopul satisfacerii unei nevoi cu caracter general sau a unui interes public, în mod regulat și continuu***". Or, cultura și toate activitățile cu caracter creativ sau de prezervare a creației, prin care entitățile cu rol activ în domeniul culturii asigură accesul la cultură, **nu se încadrează în noțiunea de *serviciu public* pentru că nu beneficiază de o cerere constantă și nici nu acoperă o nevoie identificabilă la nivel național sau local.**

Cultura este un domeniu care își generează propria cerere prin crearea de orizonturi de așteptare estetică, pentru fiecare formă de expresie. Consumul acestor forme, **care se diversifică și se auto-generează permanent,** sunt în principiu condiționate de un tip de educație acoperită **tot în interiorul domeniului cultural.** Practic, Cultura preia ceea ce produce Educația și duce mai departe construirea comportamentului cetățenilor, construindu-și propriul mecanism de difuzare și consum.

Este limpede că *serviciul public* definit de Codul administrativ nu poate opera pe terenul strict administrativ al domeniului, pentru că implică o alegere voluntară și profund selectivă individuală, nu colectivă, condiționată de nivelul de educație și de coduri de descifrare dobândite pe parcursul vieții.

Prin urmare, calitatea de serviciu public trebuie interpretată sub rezerva majoră a realității faptului că activitatea sau activitățile instituțiilor publice de cultură nu pot fi calificate ca mijloace de *satisfacere a „unei nevoi cu caracter general sau a unui interes public, în mod regulat și continuu",* ci acestea presupun o definiție mult mai complexă și specifică, în acord cu contextul constituțional.

„Cultura se constituie într-un sistem de standarde pentru rezolvarea problemelor cognitive, morale sau de apreciere, conferă sens și semnificație propriilor existențe în context social și contribuie la definirea unei identități naționale”[125].

Asemenea distincții și definiții specifice domeniului se impun a fi înglobate în cuprinsul unei noi reglementări specifice domeniului culturii, o lege cu caracter sistemic.

Pachetul legislativ dedicat cadrului de reglementare incident în domeniul achizițiilor publice este reprezentat de Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice[126], cu modificările și completările ulterioare și Legea nr. 100/2016 privind concesiunile de lucrări și concesiunile de servicii[127].

Aceste legi speciale asigură implementarea temelor prioritare asumate prin Comunicarea Comisiei Europene din 3 martie 2010 – Europa 2020, O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii -, respectiv creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii sociale.

Astfel, în calitate de stat membru al UE, România a transpus în legislația națională – prin Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice - Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE.

Totodată, în același condiții, România a transpus Directiva 2014/23/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind atribuirea contractelor de concesiune prin Legea nr. 100/2016, ultima prezentând relevanța din perspectiva, deocamdată doar teoretică, nematerializată, a concesiunii activității instituțiilor de spectacole sau concerte pe o perioadă de maximum 10 ani, conform reglementării existente la art. 10 din *O.G. nr. 21/2007 privind organizarea și funcționarea instituțiilor de spectacole și concerte*[128].

[125] C. Croitoru – Curs *Management cultural*
[126] http://anap.gov.ro/web/legea-nr-982016-privind-achizitiile-publice/
[127] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/178689
[128] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/79172

Se constată că în materia achizițiilor publice nu există derogări semnificative cu privire la activitatea instituțiilor publice de cultură, cu toate că acestea se impun în anumite privințe, raportat la specificul acestor activități. Singura derogare expresă de la aplicabilitatea regulilor din materia achizițiilor publice reglementate de actul normativ o regăsim pentru sectorul media, în condițiile prevăzute art. 29 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 98/2016[129]: **„Art. 29**. - (1) Prezenta lege nu se aplică pentru atribuirea contractelor de achiziție publică/acordurilor-cadru de servicii care au ca obiect: (...)
b) cumpărarea, dezvoltarea, producția sau coproducția de materiale pentru programe destinate serviciilor media audiovizuale, atribuite de furnizori de servicii media, ori contractelor pentru spațiu de emisie sau furnizarea de programe care sunt atribuite furnizorilor de servicii media;"

În ceea ce privește crearea sau achiziționarea unei opere de artă sau a unei reprezentații artistice – legea nu prevede o derogare similară, în schimb prevede aplicarea unei proceduri simplificate, respectiv negocierea fără publicarea prealabilă a unui anunț de participare. Este și firească excluderea acestor raporturi juridice de la procedura licitației publice sau a negocierii cu publicare prealabilă a anunțului de participare – având în vedere criteriul preponderent subiectiv care stă la baza selecției unei opere/creații și/sau rațiunile de protecție a drepturilor de proprietate intelectuală (în domeniul culturii acestea fiind drepturi de autor sau conexe). Potrivit art. 104 alin. (1) lit. b) coroborat cu alin. (2) lit. a) și c) din Legea nr. 98/2016: **„Art. 104.** - (1) Autoritatea contractantă are dreptul de a aplica procedura de negociere fără publicarea prealabilă a unui anunț de participare pentru atribuirea contractelor de achiziții publice/acordurilor-cadru de lucrări, de produse sau de servicii într-unul din următoarele cazuri: (...)
b) dacă lucrările, produsele sau serviciile pot fi furnizate numai de către un anumit operator economic pentru unul dintre motivele prevăzute la alin. (2); (....)
(2) Motivele prevăzute la alin. (1) lit. b) sunt următoarele:
a) scopul achiziției este crearea sau achiziționarea unei opere de artă sau unei reprezentații artistice unice;
(....)
c) protecția unor drepturi exclusive, inclusiv drepturi de proprietate intelectuală."

[129] http://anap.gov.ro/web/legea-nr-982016-privind-achizitiile-publice/

Legea nr. 53/2003 – Codul muncii, republicată[130], este actul normativ care reunește normele ce constituie dreptul comun în materia raporturilor de muncă. Domeniul principal de reglementare a normelor juridice prevăzute în Codului muncii are în vedere raporturile individuale și colective de muncă, care se stabilesc între o persoană fizică sau juridică, angajator, și o persoană fizică, salariat, precum și între patronate, sindicate sau reprezentanții salariaților și autoritățile publice, modul în care se efectuează controlul aplicării reglementărilor din domeniul raporturilor de muncă, precum și jurisdicția muncii. Aceasta se aplică și raporturilor de muncă reglementate prin legi speciale, numai în măsura în care acestea nu conțin dispoziții specifice derogatorii – *e.g.* O.G. nr. 21/2007 privind organizarea și funcționarea instituțiilor de spectacole și concerte[131]. **În cea mai mare parte, acest act normativ nu distinge natura specială a ocupațiilor și condițiilor pentru activitățile culturale sau pentru cele de prezervare a memoriei culturale; avansarea pe funcții condiționate de vechimea în muncă precum și normarea pe timp de lucru, fiind complet incompatibile cu formularea și dezvoltarea domeniului cultural.**

Reamintim că atât domeniul Sănătății cât și cel al Educației beneficiază de legi de sistem – care asigură desfășurarea coerentă a acestor sectoare ocupaționale.

Legea - cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice[132] reglementează sistemul de salarizare pentru personalul din sectorul bugetar plătit din bugetul general consolidat al statului.

Nici acest act normativ nu ține cont în vreun fel de specificul profesiilor sau gradul de profesionalizare necesar. În plus se constată existența unor mari și nefirești discrepanțe între salarizarea personalului instituțiilor aflate în subordonare centrală față de cele aflate în subordonare locală, fără nicio motivare sau precizare legală, discrepanțe care se impun a fi corectate printr-o reglementare unitară în domeniul culturii, pe baza unor criterii reale. O asemenea salarizare, corect fundamentată, poate constitui, de asemenea, un reper pentru salarizarea personalului din entitățile private care activează în domeniul culturii.

[130] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/41625
[131] Art. 13 alin. (4): „Datorită specificului activității, încheierea contractelor individuale de muncă pe durată determinată se poate face și prin derogare de la prevederile art. 82 alin. (3)-(5) și ale art. 84 alin. (1) din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, republicată, cu modificările și completările ulterioare."
[132] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/190446

III.2.3. Legi speciale

Ministerul Culturii, în calitate de organ de specialitate al administrației publice centrale, are rolul de inițiator al legislației primare și secundare în domeniul cultural din România, este și promotorul politicii culturale naționale, asigurând reprezentarea internațională a statului român în materie de artă, cultură și patrimoniu.

Deși la nivel național Constituția încorporează recunoașterea dreptului la cultură și a diversității culturale, cadrul legislativ și de reglementare național cuprinde doar aparent toate sectoarele culturale, fiind consemnată existența unui sistem de legi și alte acte normative de nivel secundar, dar care nu reușește să cuprindă nici majoritatea *actanților* în domeniu, nici reglementarea tuturor sectoarelor culturale sau creative.

Potrivit Raportului de cercetare întocmit în cadrul proiectului UNESCO *Indicatorii Cultură pentru Dezvoltare* (CDIS)[133], implementat în România de către Ministerul Culturii în parteneriat cu Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală (INCFC), după metodologia UNESCO, există *legi sectoriale* pentru un număr mare de sectoare culturale și creative, reunite în cadrul modelului de tip ecosistem propus de *ESSnet-Culture*, amintind aici:

- Patrimoniul (material și imaterial);
- Cărțile și publicațiile;
- Cinematografia;
- Televiziune și radio;
- Muzică, arte vizuale și artele spectacolului.

Pentru celelalte subdomenii de activitate sau sectoare există alte reglementări naționale, însă, cu câteva excepții, **acestea sunt concentrate pe reglementarea cadrului instituțional** – în principal public (ce subliniază perpetuarea orientării spre propria infrastructură culturală a legiuitorului) - **și, mai puțin, pe cel privat**, care ar putea desăvârși o legislație unitară ce ar trebui adresată unui astfel de domeniu sau sector.

Legile speciale existente sunt enunțate la cap. III.2.3. supra și sunt cuprinse în Anexa la prezenta Analiză.

[133] https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2019/10/UNESCO-CDIS-Romania_Raport-analitic-si-tehnic-RO-web.pdf

III.3. Principale probleme identificate în urma analizei legislației specifice domeniului cultural

Această secțiune include analiza privind influența actualului cadru de reglementare dedicat sectorului cultural asupra activităților desfășurate la nivel național în fiecare SCC în perioada 2014-2020.

Sursele de date sunt:

- Colectare directă INCFC: Chestionare și Concluzii ale consultărilor cu reprezentanții sectorului cultural
- Strategia Sectorială în Domeniul Culturii și Patrimoniului Național 2014-2020
- Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2020
- Cartea Albă a Sectoarelor Culturale și Creative din România
- Pagina oficială de web a Bibliotecii Naționale a României - www.bibnat.ro
- Pagina oficială de web a Ministerului Culturii – www.cultura.ro

Analize prezentate sunt:

1. Analiza privind evoluția cadrului juridic și de reglementare dedicat sectorului cultural - evoluția cadrului juridic și de reglementare (pentru intervalul de timp 2014-2020) existent la nivel național pentru sectoarele culturale reunite în cadrul modelului de tip ecosistem propus de ESSnet Culture.
2. Analiza problematicilor identificate în urma sesiunilor de consultări organizate cu participarea reprezentanților sectorului cultural la nivel național (iulie-septembrie 2021) – principalele propuneri de reformare a actualului cadru de legislativ prezentate de către reprezentanții sectorului cultural la nivel național cu prilejul focus-grupurilor organizate de INCFC.
3. Analiza principalelor probleme de ordin legislativ relevate în urma feedback-ului primit pe marginea chestionarelor – o serie de indicatori referitori la problematicile ori nevoile de schimbare a actualului cadru normativ de reglementare, așa cum reiese din activitatea instituțiilor publice de cultură raportată la nivelul anilor 2018 și 2020 – pe baza răspunsurilor primite de la respondenți la seturile de chestionare dedicate fiecărui sector cultural.

Principalele obiective ale acestei secțiuni au fost reprezentate de identificarea modului în care în ultimii șapte ani, legislația primară și secundară în domeniul culturii la nivel național a suferit modificări, la care se adaugă și identificarea particularităților activității culturale desfășurate în instituțiile publice de cultură ori entitățile juridice de drept privat cu activitate în domeniu.

În cadrul secțiunii au fost realizate analize pentru toată perioada de timp vizată, iar unde nu au fost date actualizate, au fost luate în considerare datele de pe ultimii ani disponibili. Prezentarea subcapitolelor este realizată pe structura detalierii sectoarelor culturale, disponibilă în Cartea Albă a Sectoarelor Culturale și Creative.[134]

Pentru acest capitol, au fost realizate mai multe tipuri de analize: frecvențe și expunere sub formă descriptivă. Astfel, pentru secțiunile dedicate stadiului actualului cadru normativ de reglementare la nivel național și propunerilor de reformare a acestuia venite din partea reprezentanților sectorului cultural, am realizat analize de date, disponibile în Monitorul Oficial al României, Partea I, în cele trei documente de referință[135], pe portalul Ministerului Culturii, respectiv al Bibliotecii Naționale a României, pentru perioada 2014-2020. De asemenea, au fost utilizate date colectate în cadrulsesiunilor de consultări organizate cu participarea reprezentanților sectorului cultural la nivel național, în perioada iulie - septembrie 2021. Pentru secțiunea dedicată indicatorilor referitori la problematicile ori nevoile de schimbare a actualului cadru normativ de reglementare, a fost consultată activitatea instituțiilor publice de cultură raportată la nivelul anilor 2018 și 2020. Aceste date au fost colectate pentru etapa de diagnoză a sectorului cultural, și s-au realizat în general *analize de tip frecvență.*

III.3.1. Sectorul Carte și presă

La începutul anilor 1990, situația acestui sector cultural era una deosebit de dificilă, marcată de efortul de reconfigurare a unui întreg lanț industrial, pornind de la fabricile de hârtie și tipografiile distribuite teritorial (implicate într-un proces de re-tehnologizare completă dată fiind provocările generate de alinierea acestora la standardele europene), trecând prin edituri până la rețeaua de difuzare și librării.

Prin efectul *Legii nr. 15/1990 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale* și, ulterior, al *Legii nr. 58/1991 privind privatizarea societăților comerciale și vânzarea de active din patrimoniul acestora*, nu mai puțin de 22

[134] Cartea Albă pentru Activarea Potențialului Economic al Sectoarelor culturale și Creative din România, 2016, INCFC, https://www.culturadata.ro/cartea-alba-pentru-activarea-potentialului-economic-al-sectoarelor-culturale-si-creative-din-romania-2016/.
[135] Strategia Sectorială în Domeniul Culturii și Patrimoniului Național 2014-2020, Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2020, Cartea Albă a Sectoarelor Culturale și Creative din România

de edituri de stat și întreprinderi de difuzare a cărții, existente în perioada de referință, au intrat într-un amplu proces de reorganizare/privatizare transformându-se în regii autonome sau societăți comerciale cu capital majoritar de stat. Exemplificativ în acest sens este cazul Casei de Presă și Editură Cultura Națională al cărei patrimoniu a fost preluat de către Societatea Comercială pentru Difuzarea Cărții și a altor Bunuri Culturale Semnal S.A., denumită în prezent, ARCADIA 2000 S.A., controlată de Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului.

Alături de entitățile juridice cu capital majoritar de stat, își desfășurau activitatea în aceeași perioadă un număr de aproximativ 2000 de edituri private, înființate în baza *Legii nr. 31/1990 privind societățile comerciale*, predominant sub forma S.R.L.-urilor, dar și a societăților pe acțiuni.

Preocupat de susținerea apariției de carte, dar și a altor apariții editoriale, Ministerul Culturii, a apreciat necesară intervenția publică sub forma unor subvenții acordate acestui sector de activitate pentru a compensa creșterea costurilor editoriale generate de investițiile în noi tehnologii și, implicit, a prețului de comercializare a cărților/publicațiilor, prin creșterea gradului de acces al publicului larg la cultură.

Conceput astfel ca un mijloc de a satisface dreptul de acces la cultură al cetățeanului, sistemul de susținere a culturii scrise reglementat prin ***Legea nr. 186/2003 privind susținerea și promovarea culturii scrise*** avea în vedere domeniul de referință reprezentat de cărţi, reviste şi alte publicaţii, având caracter literar-artistic, tehnico-ştiinţific, editate pe orice fel de suport, prin acordarea unui sprijin financiar prin selecţie de oferte formulate de edituri şi de redacţiile publicaţiilor, constând în acoperirea diferenței dintre prețul real al cărții (prohibitiv pentru buzunarul cumpărătorului) și prețul posibil de plătit de acesta.

Prioritățile acestei proceduri de finanțare nerambursabilă a editării de lucrări, prin comandă de stat, preluată de la Ministerul Culturii de către Administrația Fondului Cultural Național prin efectul modificărilor aduse prin *Legea nr. 24/2006*, sunt realizarea de enciclopedii, tratate, dicţionare, atlase, ediţii critice ale scriitorilor clasici români şi străini, ediţii definitive de autor, debut literar şi literatură pentru copii.

Începând cu anul 2015 consemnăm apariția unei noi forme de sprijin financiar nerambursabil acordat de Ministerul Culturii pentru editarea revistelor și publicațiilor culturale, în baza ***Legii nr. 136/2015 pentru finanțarea revistelor de cultură reprezentative din România***[136].

Aceste finanțări se acordă distinct pentru revistele uniunilor de creatori din România, membre ale Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori (ANUC), respectiv pentru cele propuse de alte persoane juridice (independente), fiind organizate patru astfel de sesiuni de selecție de către Ministerul Culturii, ultima în anul 2020, existând numeroase cereri pentru mărirea plafonului de finanțare.

Mecanismul propriu-zis de finanțare constă în alocarea de sume de la bugetul de stat, prin Ministerul Culturii, pentru finanţarea unor categorii de cheltuieli aferente susținerii editării revistelor şi publicaţiilor culturale: *cheltuieli de personal, cheltuieli administrative*[137]*, drepturi de autor, costuri materiale și servicii, cheltuieli pentru tipărire și difuzare, precum și premii decernate de reviste.*

Actualul cadru legislativ permite înființarea unei singure edituri în România în cadrul unor structuri de tipul unități de învățământ (universități) sau altor forme de organizare instituțională specifice domeniului public (muzee), fără personalitate juridică, ori cu precădere în cadrul unor forme de organizare reglementate prin *Legea nr. 31/1990 a societăților comerciale* (S.R.L./S.A.) sau *O.U.G. nr. 44/2008 privind desfășurarea activităţilor economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale*, aprobată prin Legea nr. 182/2016, cu precizarea că **denumirea editurii, precum și a mărcii editoriale, trebuie înregistrate la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci (O.S.I.M.).**

La stabilirea obiectului de activitate, este obligatorie alegerea unuia sau mai multor coduri CAEN din **diviziunea 58**, denumită **Activități de editare** care cuprinde:

---

[136] *Art. 1* ***Revistele uniunilor de creatori din România, membre ale Alianţei Naţionale a Uniunilor de Creatori****, denumită în continuare ANUC, vor fi finanţate de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, cu* ***suma de minimum 4.500 mii lei****, sumă indexabilă anual.*
(2)Un procent de ***25%, raportat la suma prevăzută la alin. (1), se va aloca, suplimentar, de Ministerul Culturii****, prin ordin al ministrului culturii,* ***pentru finanţarea şi susţinerea editării revistelor şi publicaţiilor culturale, altele decât cele propuse de uniunile de creatori,*** *potrivit legii, cu încadrarea în bugetul anual aprobat.*

[137] Cheltuielile de personal și cheltuielile administrative cumulate se acoperă în limita unui procent de maximum 70% din totalul finanțării nerambursabile acordate

581 Activități de editare a cărților, ziarelor, revistelor și alte activități de editare

5811 Activități de editare a cărților

5812 Activități de editarea de ghiduri, compendii, liste de adrese și similare

5813 Activități de editare a ziarelor

5814 Activități de editare a revistelor și periodicelor

5819 Alte activități de editare.

Legislația națională specifică acestui domeniu de activitate este conturată de următoarele acte normative: *Legea nr. 186/2003 privind susținerea și promovarea culturii scrise*, republicată, *Legea nr. 334/2002 privind bibliotecile*, republicată, cu modificările și completările ulterioare, *Legea nr. 111/1995 privind Depozitul legal de documente*, republicată, SR-ISO 2108:2006, precum şi prin Contractul ISBN de afiliere a României la rețeaua internațională ISBN.

Cadrul normativ care reglementează rolul exponențial al **Bibliotecii Naționale a României** la înregistrarea diverselor edituri și, respectiv obținerea codului ISBN - INTERNATIONAL STANDARD BOOK NUMBER (codul internațional de identificare a cărților, definit prin ISO 2108), de către **Centrul Național ISBN**, ca parte a Centrului Național ISBN-ISSN-CIP.

Printre responsabilitățile principale ale Centrului Național ISBN, care din anul 1996 funcționează în cadrul Bibliotecii, cu asistență de specialitate oferită de Agenția Internațională ISBN de la Londra, se regăsesc:

- înregistrarea editurilor din România;
- acordarea codurilor ISBN pentru editurile din România;
- acordarea codurilor ISBN pentru persoanele fizice sau juridice cu reședința oficială în România, care editează lucrări în regie proprie, în România;
- organizarea şi actualizarea bazei de date a editorilor din România şi a codurilor ISBN alocate acestora;

- raportarea la Agenţia Internaţională ISBN a activităţii editoriale naţionale spre a fi inclusă în Registrul Internaţional al Editorilor[138] – The Global Register of Publishers;
- realizarea regulamentelor specifice, a standardului de servicii, a materialelor informative şi de promovare în scopul implementării corecte a sistemului ISBN în România, în acord cu politica şi strategia Agenţiei Internaţionale ISBN;
- realizarea instructajelor cu editorii privind modul de folosire a codurilor ISBN și a denumirii editurii.

Solicitarea de înregistrare a unei edituri este comunicată Centrului Național ISBN, iar pe baza informațiilor oferite de solicitant, în cadrul Centrului Național ISBN va fi evaluată oportunitatea înregistrării unei edituri în concordanță cu planul editorial și momentul oportun pentru înregistrarea editurii, urmată de verificarea îndeplinirii tuturor condițiilor formale stabilite prin setul de acte necesare pentru înregistrarea editurii comunicate solicitantului.

Centrul Naţional ISBN acordă coduri ISBN pentru identificarea publicaţiilor editate pe teritoriul României, care îndeplinesc criteriile de eligibilitate, nu sunt personalizate, sunt destinate publicului larg şi nu apar cu periodicitate sub același titlu:

- cărţi şi broşuri tipărite;
- cărţi şi broşuri electronice offline (ex. CD-ROM) sau online;
- cărţi şi broşuri în alfabet Braille;
- cărţi audio;
- publicaţii microformate;
- atlase şi hărţi;
- copii digitizate ale cărților tipărite;
- programe de calculator educaţionale;
- publicaţii multimedia în care principalul constituent este un text scris.

Cum acest subdomeniu se intersectează în mod necondiționat cu cel al *arhivelor și bibliotecilor*, este de puterea evidenței că problemele financiare cu care acestea din urmă se confruntă – constanta lipsă de fonduri alocate de forurile tutelare pentru achiziția

[138] Registrul Internațional al Editorilor (R.I.E.) este o bază de date accesibilă în mod public, ce conține informații referitoare la editori din peste 200 de țări și teritorii, referitoare la fiecare editură/editor ocazional: denumire/nume și prenume, adresă poștală, numere de telefon (eventual fax), email și indicativele de coduri ISBN (în cazul editurilor) sau codul/codurile ISBN în cazul editorilor ocazionali, furnizate de agențiile naționale ISBN.

de carte de la edituri, în scopul reîmprospătării fondului gestionat, creează o situație de precolaps, fiind, din nou, nevoie de intervenția statului pentru asigurarea acestor fonduri. Excepție fac doar bibliotecile comunităților românești, ale institutelor culturale românești, precum și ale lectoratelor de limbă și civilizație română din străinătate, pentru care este stipulată *posibilitatea*, iar nu și *obligația* prevederii distincte de fonduri destinate achiziționării și expedierii publicațiilor[139] în bugetele Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Educației și Cercetării și Institutului Cultural Român.

Legea nr. 186/2003 nu poate fi privită însă drept o *lege sectorială*, întrucât aceasta este dedicată exclusiv reglementării formelor de sprijin financiar acordate de stat pentru susținerea culturii scrise, prin Ministerul Culturii sau A.F.C.N., și, mai mult, facilitățile evocate în cuprinsul acesteia în privința: traducerii și editării în străinătate a publicațiilor ante referite, bursele și granturile pentru rezidențe artistice, susținerea organizării în țară a unor festivaluri, târguri, saloane, expoziții de carte, presă și multimedia, difuzarea lor și diminuarea tarifelor de publicitate pentru promovarea acestora nu beneficiază, la aproximativ 20 de ani de la apariția acesteia, de norme metodologice de aplicare, plasând întregul demers într-o zonă abstractă, intangibilă, și complet subiectivă dacă ne raportăm la autoritățile publice dispuse să le pună în aplicare.

Actualul cadru legislativ nu cuprinde o reglementare consacrată sistemului de formare și perfecționare a personalului care activează în cadrul editurilor sau al librăriilor, după cum nomenclatorul profesiilor din România nu cuprinde profesii/funcții care ar putea să se regăsească în structura organizațională a acestora, forțându-le practic să se descurce prin apelul la diverse artificii, ceea ce îngreunează efortul angajatorilor din domeniu de a investi în perfecționarea profesională a acestor specialiști, demotivați, oricum, de politica salarială neatractivă.

Similar argumentelor evocate în cuprinsul unei secțiuni anterioare, consemnăm printre facilitățile acordate de Statul Român:

- **scăderea sumelor aferente din impozitul pe profit datorat de contribuabilii care efectuează sponsorizări și/sau acte de mecenat**, potrivit prevederilor *Legii nr. 32/1994 privind sponsorizarea, cu modificările și completările ulterioare* sau ale *Legii bibliotecilor nr. 334/2002*, republicată, cu modificările și completările ulterioare, **la nivelul valorii minime,**
- instituirea **tichetului cultural**, destinat pentru susținerea sectorului industriilor spectacolului, al cărții, al audiovizualului, al încurajării activităților culturale, care, deși adoptat prin *Legea nr. 165/2018*, **nu beneficiază încă de Norme metodologice de aplicare**, precum celelalte trei categorii vizate de legiuitor: de masa, cadou și de creșă;

[139] Cărți, reviste și alte publicații, având caracter literar-artistic, tehnico-științific, editate pe orice fel de suport.

- reducerea cotei de TVA pentru conținut digital (manuale şcolare, cărţi, ziare şi reviste, pe suport fizic şi/sau pe cale electronică,[140]) la nivelul cotei percepute pentru cărțile în format fizic, de **5%**, de la actuala cotă de 19%, ce a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2022, conform Legii nr. 291/2021 pentru modificarea art. 291 alin. (3) lit. a) din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, care poate avea efecte pozitive prin creșterea vânzărilor înregistrate de edituri și de librării, deopotrivă, simultan cu creșterea gradului de acces al publicului la astfel de produse editoriale

Nu în ultimul rând, este de consemnat și, totodată, de combătut – eventual prin rafinarea actualelor criterii de eligibilitate cu care operează în prezent Centrul Național ISBN -, inițiativa tipografiilor – descurajantă pentru editurile *sui generis* - de a-și autoriza la Oficiul Național al Registrului Comerțului coduri CAEN specifice editării de publicații, pentru a publica unele apariții editoriale cu tiraje insignifiante, și a putea pretinde ulterior de la organismele de gestiune colectivă, recunoscute oficial de Oficiul Român pentru Drepturile de Autor, PERGAM si COPY RO, remunerația compensatorie pentru copia privată pentru operele scrise[141].

Analiza propunerilor de reformare a cadrului legislativ existent formulate de reprezentații presei scrise și online:

a) o nouă inițiativă legislativă menită să încurajeze donația, mecenatul ori sponsorizare în domeniul culturii, diferită de ceea ce oferă în prezent prevederile *Legii nr. 32/1994 privind sponsorizarea, cu modificările şi completările ulterioare* sau ale *Legii bibliotecilor nr. 334/2002*, republicată, cu modificările şi completările ulterioare;

b) încurajarea promovării artei românești în edițiile online ale publicațiilor culturale, prin modificarea actualului cadru de reglementare (Legea nr. 136/2015 pentru finanţarea revistelor de cultură reprezentative din România), fiind insuficient sprijinul financiar nerambursabil acordat în prezent de A.F.C.N. în urma sesiunii anuale destinată susținerii proiectelor editoriale, editate pe orice fel de suport, alături de nevoia imperioasă de majorare a plafonului minim de finanțare de la bugetul de stat, prevăzut la art. 1 din lege.

[140] Cu excepţia celor care au, în totalitate sau în mod predominant, un conţinut video sau un conţinut muzical audio şi a celor destinate exclusiv sau în principal publicităţii

[141] Vezi **Decizia nr. 136A din 28 septembrie 2012 a Curții de Apel București, Secția a IX-a Civilă și pentru Cauze privind Proprietatea Intelectuală** privind schimbarea în parte a **Hotărârii arbitrale din data de 30 august 2011,** având ca obiect repartizarea remunerațiilor și a comisionului datorat colectorului unic pentru dreptul de retransmitere prin cablu și pentru remunerația compensatorie pentru copia privată, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 669 din 20 septembrie 2011, în baza Deciziei directorului general al Oficiului Român pentru Drepturile de Autor nr. 247/2011

III.3.2. Sectorul Biblioteci și arhive

III.3.2.1. Analiza privind evoluția cadrului juridic și de reglementare dedicat bibliotecilor (2014-2020)

Biblioteca este instituția, compartimentul sau structura specializată ale cărei atribuții principale sunt: constituirea, organizarea, prelucrarea, dezvoltarea și conservarea colecțiilor de cărți, publicații seriale sau a altor documente de bibliotecă și a bazelor de date, pentru a facilita utilizarea acestora în scop de informare, cercetare, educație sau recreere; inițierea, organizarea și desfășurarea de proiecte și programe culturale, inclusiv în parteneriat cu autorități și instituții publice, cu alte instituții de profil sau prin parteneriat public-privat (conform *Legii nr. 334/2002 – Legea bibliotecilor*[142], actualizată în 2016).

Potrivit Strategiei Sectoriale în Domeniul Culturii și Patrimoniului Cultural Național 2014-2020[143], un loc important în cuprinsul cadrului de referință *pentru domeniile și funcțiunile sectorului cultural și creative îl ocupă și bibliotecile, incluse în subdomeniul patrimoniu material al patrimoniului cultural, acestea fiind considerate* primele forme cunoscute de cultură organizată și printre cele mai vechi lăcașuri de prezervare a civilizației și memoriei culturale.

Includerea în respectiva categorie, alături de muzee, colecții publice, case memoriale, arhive și alte instituții de specialitate nu este întâmplătoare, ci se bazează pe faptul că *ansamblul de activități subsumate funcțiunii de protejare* a patrimoniului cultural național mobil se realizează prin intermediul autorităților administrației publice, inclusiv al organelor specializate în urmărirea și sancționarea încălcărilor cadrului normativ general și specific, al sistemului de instituții specializate, în care acestea se regăsesc, fără a prejudicia drepturile și obligațiile deținătorilor de astfel bunuri (persoane fizice sau juridice, de drept public sau privat).

Legea bibliotecilor nr. 334/2002, actualizată în 2012, este *legea specială* a domeniului, urmată de unele reglementări de ordin secundar/terțiar reprezentate de: O.M.C. nr. 2062 din 9 iunie 2000 pentru aprobarea Normelor metodologice privind evidența, gestionarea și inventarierea documentelor specifice bibliotecilor publice; O.M.C. nr. 2338/2004 privind aprobarea Regulamentului

[142] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/36728
[143] https://www.culturadata.ro/strategia-sectoriala-in-domeniul-culturii-si-patrimoniului-national-pentru-perioada-2014-2020-analiza-capacitatii-si-nevoilor-de-finantare/

privind împrumutul inter bibliotecar, O.M.C. nr. 2069/1998 pentru aprobarea regulamentului de organizare și funcționare a bibliotecilor publice.

Rolul bibliotecilor este dat de constituirea, organizarea, prelucrarea, dezvoltarea și conservarea colecțiilor de cărți, publicațiilor seriale, a altor documente de bibliotecă și a bazelor de date, pentru a facilita utilizarea acestora în scop de informare, cercetare, educație sau recreere.

Bibliotecile pot desfășura proiecte și programe culturale, inclusiv în parteneriat cu autorități și instituții publice, cu alte instituții de profil sau prin parteneriat public-privat – *o noțiune rămasă la stadiul de intenție, în actuala legislație națională neexistând un astfel de act normativ specific domeniului cultural*.

Conform Strategiei Sectoriale în Domeniul Culturii și Patrimoniului Cultural Național 2014-2020, la nivel național, legea sectorială în domeniu conține și o clasificare a acestui tip de instituții:

- după forma de constituire:

- biblioteci de drept public sau de drept privat, pentru ultima categorie referințele fiind, în simptomatic, *minimaliste*[144],

- după forma de organizare:

- biblioteci cu sau fără personalitate juridică.

- după gradul de acces la colecții și servicii:

- bibliotecile cu acces nelimitat sau cu acces limitat.

- după structura colecțiilor:

- bibliotecile enciclopedice sau specializate (înființate de instituții academice și de cercetare, autorități ale administrației publice centrale și locale, instituții publice, unități militare, agenți economici și alte persoane juridice de drept public sau privat.)

Bibliotecile de drept public se înființează și se organizează în subordinea autorităților administrației publice centrale (ex. Biblioteca Națională a României) sau locale (ex. Biblioteca Metropolitană București), a altor autorități ori instituții publice și funcționează potrivit regulamentelor proprii aprobate de aceste autorități sau instituții. Bibliotecile aflate în subordinea autorităților locale (cu excepția

[144] Bibliotecile de drept privat se înființează, se organizează și funcționează în subordinea persoanelor juridice private sau a persoanelor fizice.

Bibliotecii Naționale care se află în subordinea Ministerului Culturii) pot desfășura diverse activități printre care cele mai importante sunt: realizarea și participarea la proiecte de cercetare și dezvoltare, studii, proiecte, cercetări editări și tipăriri de cărți, broșuri, publicații periodice, formare și perfecționare profesională specifică reproduceri, prin sisteme foto digitale, fotocopiere, și toate activitățile de promovare și valorificare a culturii scrise.

O altă clasificare enunțată în textul legii, bazată pe standardele internaționale, face diferențele între:
- biblioteca publică (bibliotecă de tip enciclopedic pusă în slujba unei comunități locale sau județene),
- bibliotecă universitară (biblioteca aflată prioritar în serviciul studenților),
- bibliotecă școlară (biblioteca organizată în cadrul unei instituții de învățământ preuniversitar),
- bibliotecile specializate,
- bibliotecile de incintă.

La acestea se adaugă **Biblioteca Națională a României**, desemnată a achiziționa, a prelucra și a conserva la nivel național documente speciale unicat sau de importanță deosebită și care este și organizatoarea Depozitului legal de documente, conform Legii nr. 111/1995, republicată[145].

În prezent, toate bibliotecile publice sunt constituite într-un sistem unitar și coerent denumit Sistemul național de biblioteci care este structurat astfel:
a) Biblioteca Națională a României;
b) Biblioteca Academiei Romane;
c) biblioteci universitare;
d) biblioteci specializate;
e) biblioteci publice;
f) biblioteci școlare.

[145] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/6288

În funcție de sistemul lor de finanțare, bibliotecile universitare pot fi finanțate de Ministerul Educației, de universitățile proprii, din subvenții publice și venituri proprii, respectiv din venituri proprii în cazul bibliotecilor universitare private.

Întrucât anumite domenii culturale, cum este cel al bibliotecilor, se află în competența exclusivă a unor autorități ale administrației publice centrale sau locale, fiind încorporate în politici publice, subsumându-se obiectivelor strategice specifice ale respectivelor autorități, rolul important de coordonare profesională și de elaborare a strategiilor pentru biblioteci îl deține **Comisia Națională a Bibliotecilor**, entitate fără personalitate juridică, aflată în dubla coordonare a Ministerului Educației și a Ministerului Culturii, conform O.G. nr. 26/2006 pentru modificarea Legii nr. 334/2002, republicată (*sn.* 2005)[146].

La sfârșitul anului 2007, la solicitarea Ministerului Culturii, Biblioteca Națională a României a realizat un studiu de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea on-line a resurselor deținute de bibliotecile din România, studiu ce a stat la baza definirii Propunerii de Politică Publică a Ministerului Culturii. Aceasta a fost prezentată spre dezbatere publică pe site-ul instituției în perioada octombrie – decembrie 2007 și aprobată de Guvernul României pe 18 ianuarie 2008. Acel moment marchează oficial existența în România a unei Politici Publice pentru digitizarea resurselor culturale și realizarea Bibliotecii Digitale a României, în concordanță cu cele două recomandări ale Comisiei Europene, 2006/585/EC[147] și 2006/C 297/01[148]. Într-o primă etapă, activitatea se desfășoară pe 4 direcții: **patrimoniu scris (biblioteci),** patrimoniu mobil (muzee, colecții), patrimoniu audio-vizual (arhive audio-vizuale), patrimoniu imobil (monumente, arheologie).

Ministerul Culturii a numit prin Ordinul nr.2244/15.04.2008[149] o comisie de specialitate pentru coordonarea activităților prevăzute în cadrul politicii publice. Pentru patrimoniul cultural scris, **Comisia de specialitate pentru digitizarea resurselor culturale naționale și crearea Bibliotecii Digitale a României** este formată din 5 membri și 2 membri supleanți. Fiecare rețea de biblioteci: naționale, publice, universitare, specializate este reprezentată la cel mai înalt nivel în cadrul acestei comisii. Misiunea Comisiei este de a coordona activitatea de digitizare a patrimoniului cultural scris, la nivel național, în domeniul instituțiilor info-documentare, în cadrul aparatului instituțional propriu.

[146] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/68356
[147] https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:236:0028:0030:EN:PDF
[148] https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:297:0001:0005:EN:PDF
[149] https://www.bibnat.ro/dyn-doc/bd-Ordin-de-constituire-nr.-2244-2008.pdf

În continuare, vor fi prezentate o serie de date de ordin cantitativ și calitativ, colectate în perioada iunie-septembrie 2021 și dedicate etapei de analiză și diagnoză a sectorului cultural. Informațiile calitative au fost extrase din sintezele realizate pe baza consultărilor cu specialiști din fiecare domeniu, iar informațiile sunt prezentate sub o formă sintetică și analitică. Pentru analizele de frecvență au fost utilizate datele colectate prin chestionarele adresate instituțiilor publice de cultură. Sondajul a fost realizat pe un eșantion care a cuprins: instituții de spectacole (126), muzee (101), biblioteci (59), așezăminte culturale (173). Chestionarele au fost furnizate de către INCFC în format electronic către reprezentanții instituțiilor publice de cultură vizate pentru analiză. În vederea citirii și contextualizării analizelor și a rezultatelor, datele colectate pentru sectorul public sunt preponderent mai multe și mai detaliate. Având în vedere statutul actual al sectoarelor culturale care sunt mai degrabă prezente în mediul privat, pe măsură ce recunoașterea acestora va fi întărită pe viitor, identificarea lor în vederea chestionării și colectării de date va fi mai facilă, dar pentru această etapă, datele statistice existente sunt mai limitate din punct de vedere cantitativ sau calitativ în comparație cu cele disponibile pentru sectorul public.

III.3.2.2. Analiza propunerilor de reformare a cadrului legislativ existent formulate de reprezentații bibliotecilor publice

În cadrul acestei analize, au fost folosite informațiile obținute din grupurile de consultări organizate de către INCFC în perioada iunie-septembrie 2021. În cadrul acestor grupuri au fost consultați specialiști cu experiență relevantă în sectorul cultural, ce activează în domeniul public sau privat. Pe baza informațiilor colectate, au fost reținute o serie de concluzii care vizează carențe și, totodată, propuneri de îmbunătățire a actualului cadru de reglementare, după cum urmează:

În mod paradoxal, existența unei structuri complexe de unități specializate afectează funcționarea corespunzătoare a acestora datorită suprapunerii misiunilor publice ale bibliotecilor aparținând unor ordonatori principali de credite diferiți: *e.g.* există patru biblioteci centrale universitare la București, Iași, Cluj-Napoca si Timișoara, biblioteci de drept public, de importanță națională, cu personalitate juridică, subordonate Ministerului Educației, finanțate de către acesta, a căror misiune se suprapune cu cea a bibliotecilor instituțiilor de învățământ superior de stat sau privat, care sunt subordonate senatelor acestor instituții și finanțate din bugetul acestora. O situație similară poate fi consemnată și în mediul rural, unde funcționează două tipuri de biblioteci: cea școlară și cea comunală.

În pofida existenței unor mențiuni exprese în cuprinsul Anexei nr. 1 a *Legii nr. 334/2002, republicată* cu privire la numărul specialiștilor obligatoriu necesar, raportat la mărimea comunităților, precum și a mărimii colecției de carte, acest domeniu de activitate a fost afectat de reducerile de personal stabilite prin diverse inițiative legislative adoptate după anul 2009, pe fondul crizei bugetare și al omisiunii reglementării unor sancțiuni pentru nerespectarea acestora.

Totodată, o situație negativă relevată într-un context similar și de reprezentanții unei alte bresle profesionale (editurile), constă în nerespectarea prevederilor legale privind asigurarea fondului minimal de carte, prin suplimentarea colecțiilor deținute de biblioteci, pe fondul neasigurării de către ordonatorii principali de credite a sumelor necesare achiziționării de noi titluri, existând astfel un deficit major.

În cadrul discuțiilor a fost identificată necesitatea redefinirii rolului bibliotecilor pentru societatea românească și a rolului pe care îl are în vederea contribuției la ridicarea nivelului de trai al cetățeanului prin oferirea de acces gratuit, nediscriminatoriu la informare, instruire, socializare și recreere, a introducerii de noi categorii: *bibliotecile digitale*,[150] ce determină și reglementarea unor excepții în favoarea bibliotecilor în cuprinsul Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe[151], în privința drepturilor patrimoniale de autor privind reproducerea ori împrumutul operei, ori instituirea unui plafon minimal pentru finanțarea bibliotecilor în funcție de comunitatea locală deservită[152], de facilitățile pe care le oferă, pe baza unui set de indicatori de performanță și posibilitatea de alocare a unui buget multianual pentru investiții în biblioteci.

În plan secundar, se impune actualizarea *Regulamentului cadru de organizare și funcționare pentru bibliotecile publice*, aprobat prin Ordinul ministrului culturii nr. 2.069 din 1 octombrie 1998[153] care tinde să devină anacronic datorită multiplelor schimbări ale contextului social-economic consemnate de la data aprobării acestuia.

[150] Un pas important l-ar reprezenta **elaborarea Ghidului operațional al Programului național pentru digitizarea resurselor culturale naționale și crearea Bibliotecii Digitale a României**, aprobat prin H.G. nr. 1676/2008
[151] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/7816
[152] Legea nr. 334/2002 stipulează o rată de împrospătare a colecțiilor de 50 de volume la 1000 de locuitori, însă sunt biblioteci cărora nu le-au fost alocate fonduri de achiziție de carte de peste 10 ani – vezi Secțiunea Carte și presă
[153] http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/16108

Actualul cadru normativ a creat posibilitatea existenței unui sistem național de biblioteci publice și specializate, drept premisă a furnizării de servicii informaționale și de lectură în comunitățile urbane și rurale.

Totodată, apariția Legii nr. 186/2003[154], privind promovarea culturii scrise, a marcat reglementarea unui sistem de ajutor de stat pentru editarea de cărți, reviste și alte publicații, având caracter literar-artistic, tehnico-științific, editate pe orice fel de suport, sistemul de susținere a culturii scrise fiind conceput ca un mijloc de a satisface dreptul de acces al populației la informație și cultură[155].

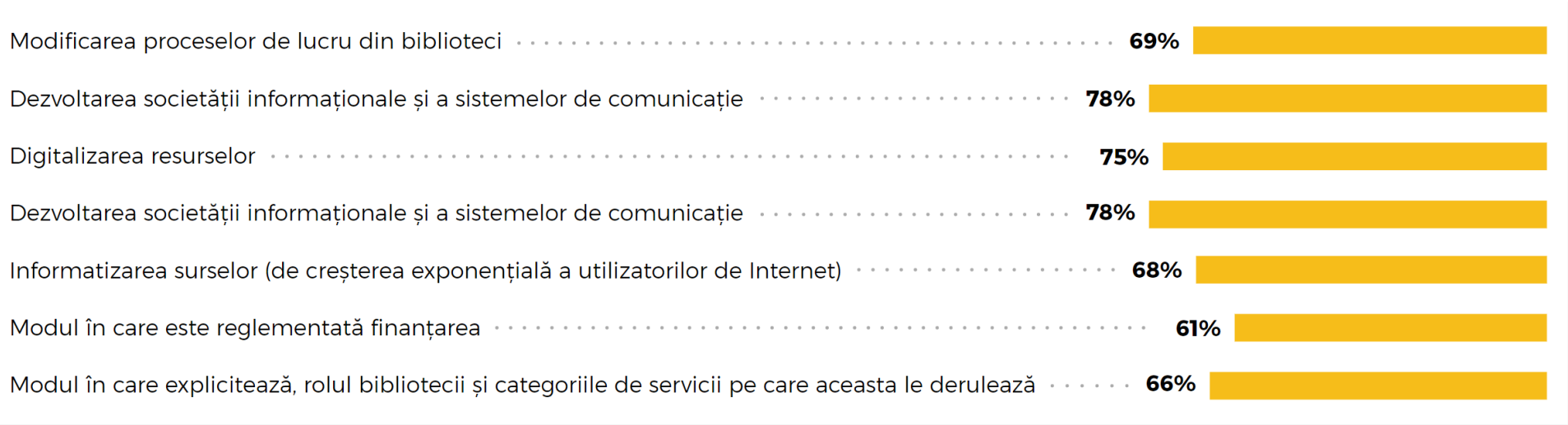
Cu toate acestea, în raport cu nivelul scăzut de informatizare a serviciilor, cu nevoile presante de dezvoltare a infrastructurii informatice, la nivelul Sistemului Național de Biblioteci, se poate opina că actualul cadru de reglementare este unul depășit față de informatizarea surselor și de modul de lucru din biblioteci, fiind astfel prefigurat riscul ca instituțiile și resursele acestora să nu țină pasul cu dezvoltarea societății informaționale sau cu dezvoltarea sistemelor de comunicație.

III.3.2.3. Analiză de tip frecvență a indicatorilor cantitativi referitori la problematicile și nevoile de schimbare a actualului cadru legislativ din perspectiva răspunsurilor reprezentațiilor bibliotecilor publice

În cadrul acestei secțiuni sunt prezentate date cu privire la seturile de întrebări specifice formulate la capitolul **Legislație (probleme, nevoi de schimbare)** din **Chestionarul** dedicat fiecărei categorii de instituții publice de cultură, *biblioteci*, în cazul de față. În acest sens, întrebările adresate au urmărit, după caz:
Nevoia de actualizare a dispozițiilor legii speciale în raport de schimbarea premiselor de ordin social, economic ori tehnic preexistente la data adoptării Legii nr. 334/2002 a bibliotecilor a fost apreciată pozitiv, conform graficului 2.

[154] https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/43774
[155] Aspecte tratate pe larg în secțiunea dedicată cărții și presei

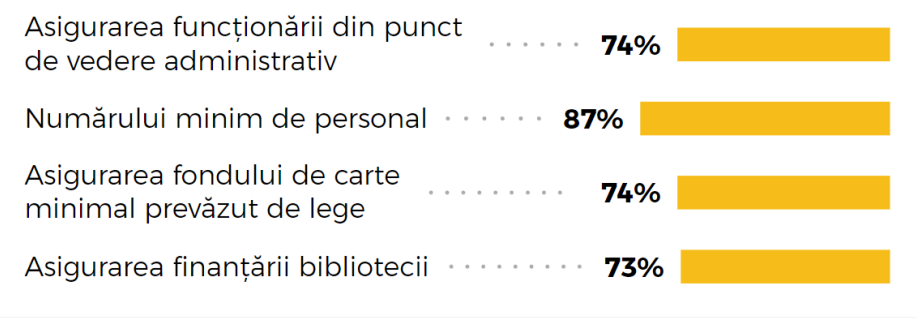
Graficul 2. Aprecierea respondenților cu privire la actualul cadru normativ de reglementare [Apreciați că actualul cadru normativ de reglementare, reprezentat de Legea nr. 334/2002 privind bibliotecile, republicată, c.m.c.u., este depășit de:]

Au fost analizate procentele de răspunsuri „Da”

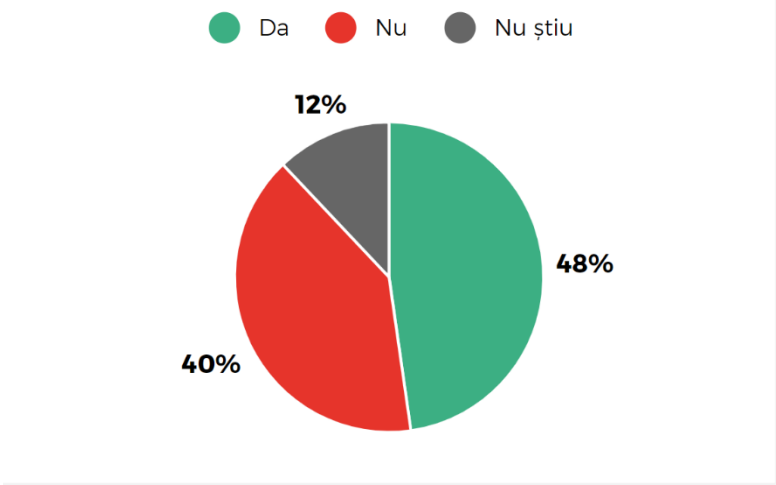
Caracterul permisiv al normelor dispozitive regăsite în cuprinsul Legii nr. 334/2002, al omisiunii reglementării faptelor ce se constituie drept încălcări ale legislației incidente și, cu precădere, a regimului sancționator al acestora, a fost criticat de către respondenți conform graficelor de mai jos:

Graficul 3. Analiză privind perspectiva ca legea care reglementează sectorul de activitate să prevadă sancțiuni [Considerați că legea care reglementează acest sector de activitate ar trebui să prevadă și sancțiuni pentru nerespectarea, prin actele administrative de autoritate, a numărului de specialiști obligatoriu necesar stabilit ex lege, în funcție de:]

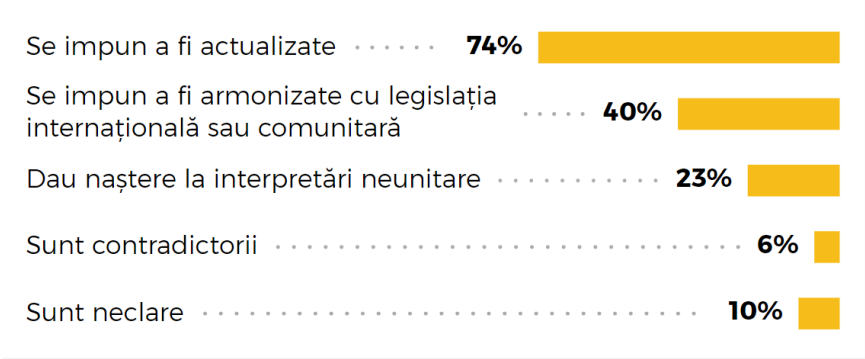
Au fost analizate procentele de răspunsuri „Da”

Graficul 4. Opțiunea respondenților față de necesitatea reglementării de sancțiuni cu privire la înființarea sau reorganizarea în absența avizului Comisiei Naționale a Bibliotecilor [Sunteți de acord ca înființarea sau reorganizarea bibliotecilor fără avizul obligatoriu al Comisiei Naționale a Bibliotecilor să fie sancționată prin lege?]

Nevoia de reformare a actualului cadru de reglementare, relevată cu prilejul consultării publice ce a avut loc în data de 13 iulie2021, a fost re-confirmată și în cadrul analizei de tip frecvență dedicată acestui subiect.

Graficul 5. Analiza rezultatului interpretării cadrului de reglementare existent pentru sectorul biblioteci [Apreciați că unele prevederi regăsite în cuprinsul Legii nr. 334/2002, cu modificările și completările ulterioare:]

Imprecizia unor reglementări actuale – regăsite în legislația incidentă ori transversală, specifică domeniului public – care generează un mod neunitar de interpretare a acestora de către diverși decidenți sau organisme cu atribuții de control, cu efecte imprevizibile și, de cele mai multe ori negative, a fost sancționată de către reprezentanții entităților publice de cultură chestionate, aceștia răspunzând afirmativ, conform următorului tabel:

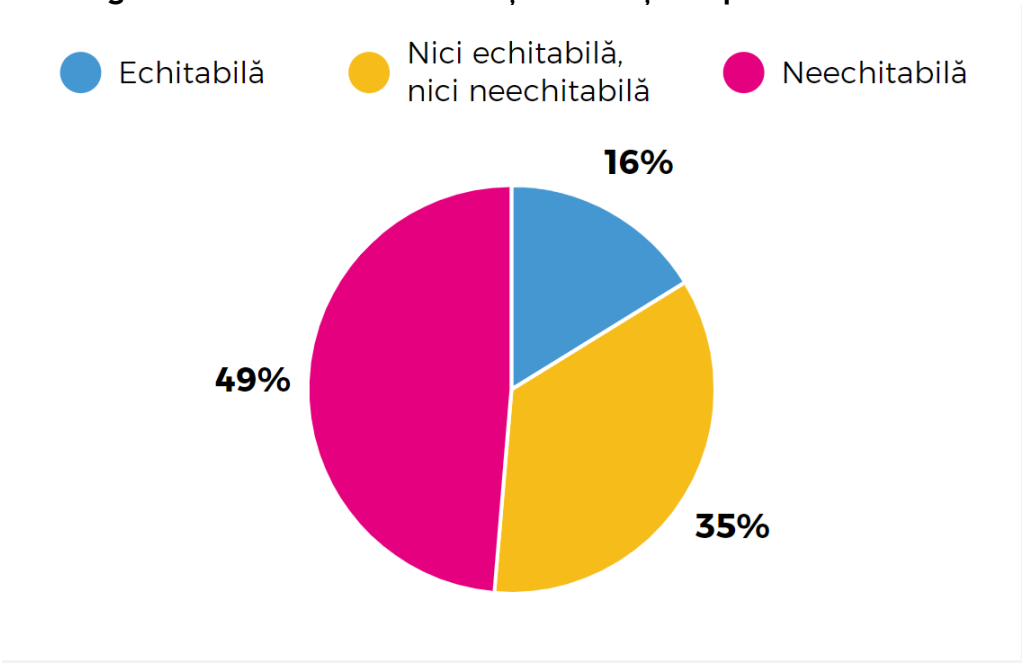
Tabel 1. În raport cu specificul activității acestui tip de instituții publice, apreciați drept necesară o inițiativă legislativă menită să instituie excepții de la obligativitatea aplicării uniformizate a prevederilor restrictive aplicabile domeniului regăsite în cuprinsul:	DA
Legii nr. 500/2002 privind finanțele publice ori al Legii nr. 273/2006 privind finanțele publice locale	38%
Legii-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice	57%
Legii nr. 53/2003 privind Codul Muncii	28%
O.U.G. nr. 57/2019 – Codul Administrativ	25%
Legii nr. 98/2016 și H.G. nr. 395/2016 - privind achizițiile publice	49%
O.U.G. nr. 39/2018 privind parteneriatul public-privat	33%

O.G. nr. 81/2003 privind reevaluarea și amortizarea activelor fixe aflate în patrimoniul instituțiilor publice	34%
Normele metodologice privind reevaluarea și amortizarea activelor fixe corporale aflate în patrimoniul instituțiilor publice, aprobate prin OMFP nr. 3471/2008	39%

Au fost analizate procentele de răspunsuri „Da”

Politica de salarizare aplicabilă fiecărui subdomeniu de activitate, regăsită în cuprinsul Anexei III. FAMILIA OCUPAȚIONALĂ DE FUNCȚII BUGETARE „Cultură” și, respectiv, Anexei VIII. FAMILIA OCUPAȚIONALĂ DE FUNCȚII BUGETARE „ADMINISTRAȚIE” a Legii nr. 153/2017 a făcut obiectul unei analize distincte ale cărei rezultate se regăsesc în graficul 6:

Graficul 6. Evaluarea respondenților cu privire la echitatea politicii de salarizare reglementată de Legea nr. 153/2017 [Considerați că anexa din Legea nr. 153/2017 care conține funcțiile specifice domeniului instituției dvs. este:]

Nesocotirea dispozițiilor art. 5 alin.(1) pct.15 din H.G. nr. 90/2010, care instituie obligativitatea obținerii avizului favorabil al Ministerului Culturii, în cazul înființării ori reorganizării instituțiilor și a așezămintelor publice de cultură, indiferent de subordonarea acestora, consemnată frecvent în ultima perioadă ca urmare a comasării instituțiilor publice de cultură locale, a fost apreciat negativ de către respondenți, fiind necesară instituirea unui regim sancționator menit să descurajeze astfel de inițiative bazate pe autonomia locală.

III.3.3. Sectorul Patrimoniul cultural

III.3.3.1. Analiza privind evoluția cadrului juridic și de reglementare dedicat muzeelor (2014-2020)

Legea nr. 311/2003, a muzeelor și a colecțiilor publice definește *muzeele*, respectiv *colecțiile* **cu acces public** (de drept public sau privat), le clasifică în funcție de aria de acoperire teritorială, de mărimea și de importanța patrimoniului[156] și stabilește condițiile pentru acreditarea acestora, pentru funcționarea lor, și, în cazul celor de drept public, pentru finanțarea lor.

Similar celorlalte subdomenii ale culturii analizate, și **această lege sectorială are ca punct de referință sistemul instituțional care asigură oferta publică de servicii în domeniu, iar nu activitatea în sine**, ***Legea nr. 311/2003*** **fiind dedicată, în principal, instituțiilor publice de cultură**, adică rețelei de aproximativ 738 de muzee de drept public care administrează un vast și important patrimoniu mobil, a cărui completă inventariere, respectiv clasare reprezintă procese în plină desfășurare (*s.n.* evidența bunurilor mobile clasate din România, este o atribuție recunoscută Institutului Național al Patrimoniului prin H.G. nr. 593/2011) nu cuprinde dispoziții speciale privind înființarea, organizarea și funcționarea muzeelor și colecțiilor publice aflate în proprietate privată, cu excepția celor privind obligativitatea avizului favorabil al Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor Publice la înființarea acestora și, respectiv, al acreditării acestora, prin ordin al ministrului culturii, la propunerea fundamentată a aceleași comisii de specialitate, ceea ce generează concluzia potrivit căreia, deși **aparent subsumat criteriului domeniului de activitate**, **cadrul de reglementare a**

[156] a) muzee şi colecţii publice de importanţă naţională; b) muzee şi colecţii publice de importanţă regională; c) muzee şi colecţii publice de importanţă judeţeană; d) muzee şi colecţii publice de importanţă locală.

acestora nu este precis definit prin acest act normativ distinct, fiind insuficientă simpla extindere prin analogie la sistemul public pentru care a optat legiuitorul.

De la intrarea în vigoare a acestei legi sectoriale, în cuprinsul căreia sunt cuprinse tipurile de instituții **publice** reglementate, precum și funcțiile principale ale acestora, statuându-se protecția pe care Statul Român o asigură, deopotrivă, tuturor muzeelor și colecțiilor publice și acordarea de sprijin financiar și logistic proprietarilor și titularilor de alte drepturi reale, cele mai semnificative modificări au fost aduse prin intermediul Legii nr. 192/2006 pentru adaptarea acesteia la realitățile domeniului supus reglementării.

A fost definit astfel *muzeul* și funcțiile acestuia pentru a se asigura corelarea cu normele Consiliului Internațional al Muzeelor (ICOM), îmbunătățirea statutului muzeelor în aer liber, reglementarea unui set de obligații concrete pentru proprietari și titularii de alte drepturi reale asupra muzeelor și colecțiilor, în scopul asigurării unei protecții reale asupra patrimoniului muzeal, responsabilizarea managerilor de instituții muzeale în acord cu prevederilor contractelor de management pentru a se asigura corelarea cu legislația transversală reprezentată de OUG nr. 26/2005 privind managementul instituțiilor publice de cultură ș.a.m.d. Ulterior, Legea nr. 311/2003 a muzeelor și colecțiilor publice a parcurs două procese consecutive de republicare, în anul 2006, respectiv în anul 2014.

Însă nu a existat o preocupare pentru definirea corectă a *colecției publice* ori pentru stabilirea unei legături directe a instituției muzeale prin raportare la publicul beneficiar, la un tip specific de organizare, la numărul minim sau maxim de specialiști din aparatul propriu corelativ cu mărimea colecției sau cu numărul ori întinderea spațiilor de vizitare.

III.3.3.2. Analiza propunerilor de reformare a cadrului legislativ existent formulate de reprezentații muzeelor

Potrivit art. 31 alin.(1) din *Legea nr. 311/2003 a muzeelor și colecțiilor publice*, republicată, *„Ministerul Culturii elaborează și asigură aplicarea strategiei naționale și urmărește respectarea prevederilor legale, a normelor și metodologiilor din domeniul muzeelor și al colecțiilor publice”*.

Deși actul normativ a intrat în vigoare în anul 2003, **până în prezent nu a fost aprobată și implementată o strategie privind patrimoniul cultural național al României.**

Un astfel de proiect, pus în consultare publică în anul 2016, denumit *Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2020* nu a fost finalizat, deși Ministerul Culturii aprecia drept esențială adoptarea documentului de Strategie, iar importanța prezervării și valorificării patrimoniului cultural național reprezintă unul dintre elementele identității naționale, fiind cuprinsă ca obiectiv național de securitate[157] în Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019 „O Românie puternică în Europa și în lume", adoptată prin H.G. nr. 33/2015, act normativ intrat în vigoare la 23.06.2015, obiectiv menținut în prezent la pct. 61 din actuala Strategie pentru perioada 2020-2024: „Împreună, pentru o Românei sigură și prosperă într-o lume marcată de noi provocări".

Pe fondul provocărilor întâmpinate în activitatea curentă de principalii actanți, se constată necesitatea revizuirii legislației incidente în materie împreună cu reglementările secundare, astfel încât să poată fi remediate deficiențele fie de formă, fie de substanță constatate de către specialiști, inclusiv de reprezentanți ai structurilor de audit și control din cadrul Curții de Conturi a României/Ministerului Finanțelor Publice și să se poată asigura în același timp o coerență totală cu acquis-ul comunitar în materie.

Astfel, este necesar a fi inclusă în legea sectorială recunoașterea explicită a rolului entităților private (muzee, colecții) care activează în acest domeniu, de creatori de oferte culturale și instituirea unui minim standard de reguli de organizare și funcționare a acestora, precum și inserarea unei secțiuni explicite în care să se stipuleze obligațiile *muzeului/colecției* față de comunitățile de beneficiari sau publicul consumator, întrucât, în prezent, toate afirmațiile rămân la nivelul „facilitării accesului la cultură", menționat în art. 33 din Constituția României.

În plan subsecvent, este necesară reglementarea sintagmei *fișa analitică de evidență,* neregăsită în niciun act normativ sau a formei standard a catalogului topografic sau a informațiilor pe care acesta trebuie să le cuprindă (deși este definit în cuprinsul O.M.C. nr. 2035/2000 pentru aprobarea Normelor metodologice privind evidența, gestiunea si inventarierea bunurilor culturale deținute de muzee, colecții publice, case memoriale, centre de cultură și alte unități de profil), reglementarea existenței unei categorii distincte – de cele clasate în categoriile Fond sau Tezaur – de *bunuri culturale comune* aflate în patrimoniul muzeal, similar celor regăsite în patrimoniul bibliotecilor, precum și a unor norme de evaluare/reevaluare pentru toate categoriile de bunuri culturale mobile, inclusiv a celor neclasate, fiind necesară, totodată, înlesnirea condițiilor de acreditare a muzeelor/colecțiilor private în vederea dobândirii statutului de muzee/colecții muzeale publice aflate în proprietate privată.

[157] Pct. 22 "Din perspectiva internă, obiectivele naționale de securitate vizează:
[…] promovarea identității naționale, inclusiv prin prezervarea și valorificarea patrimoniului cultural și natural, precum și prin încurajarea responsabilă a domeniilor de excelență"

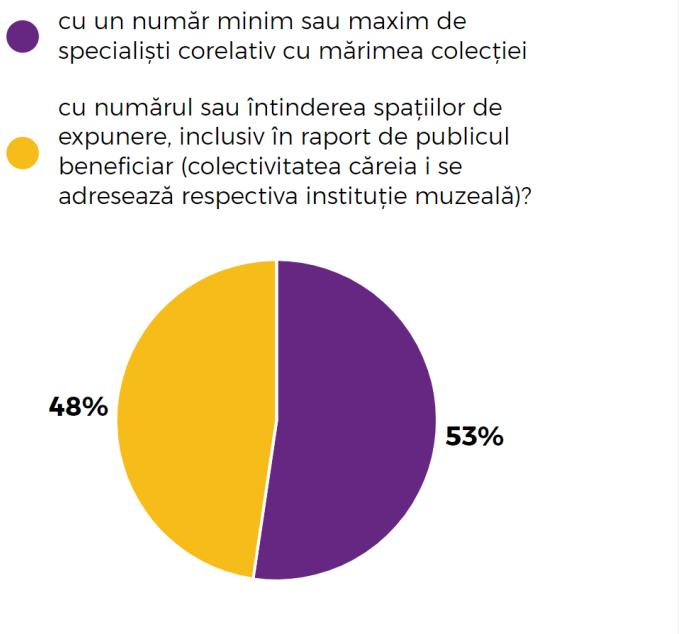
III.3.3.3. Analiza de tip frecvență a indicatorilor referitori la problematicile și nevoile de schimbare a actualului cadru legislativ furnizate de reprezentanții muzeelor

În cadrul acestei secțiuni sunt prezentate date cu privire la seturile de întrebări specifice formulate la capitolul **Legislație (probleme, nevoi de schimbare)** din **Chestionarul** dedicat fiecărei categorii de instituții publice de cultură, *muzee*, în cazul de față.

În acest sens, întrebările adresate au urmărit, după caz:

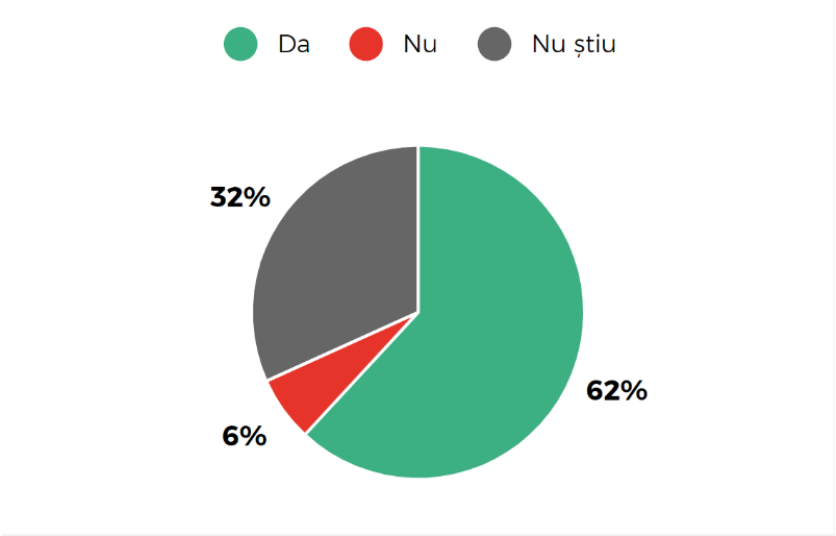
Nevoia de a se institui și, totodată, respecta, alte criterii de clasificare a instituțiilor muzeale, prin raportare la numărul minim sau maxim de specialiști din aparatul propriu corelativ cu: mărimea colecției sau cu numărul ori întinderea spațiilor de vizitare, ori cu publicul beneficiar, a generat răspunsurile similare previzionate, după cum urmează:

Graficul 7. Opțiunea respondenților cu privire la necesitatea unor noi reglementări în cuprinsul Legii nr. 311/2003 (În pofida cadrului legislativ complet în privința clasificării acestui tip de instituții publice de cultură (muzee și colecții publice), apreciați drept necesară existența unei reglementări în cuprinsul Legii nr. 311/2003, republicată, menită să instituie)

Oportunitatea unei inițiative legislative privind recunoașterea categoriei juridice distincte – de cele clasate în categoriile Fond sau Tezaur – de *bunuri culturale comune*, aflate în patrimoniul muzeal, similar intervenției legiuitorului consemnată la art. 40(1) din Legea nr. 334/2002 a bibliotecilor, cu scopul eliminării interpretărilor neunitare privind situarea acestora în categoria activelor fixe corporale, și, mai departe, al recunoașterii exprese a excluderii acestora de la obligativitatea amortizării, a fost foarte bine apreciată de către respondenți:

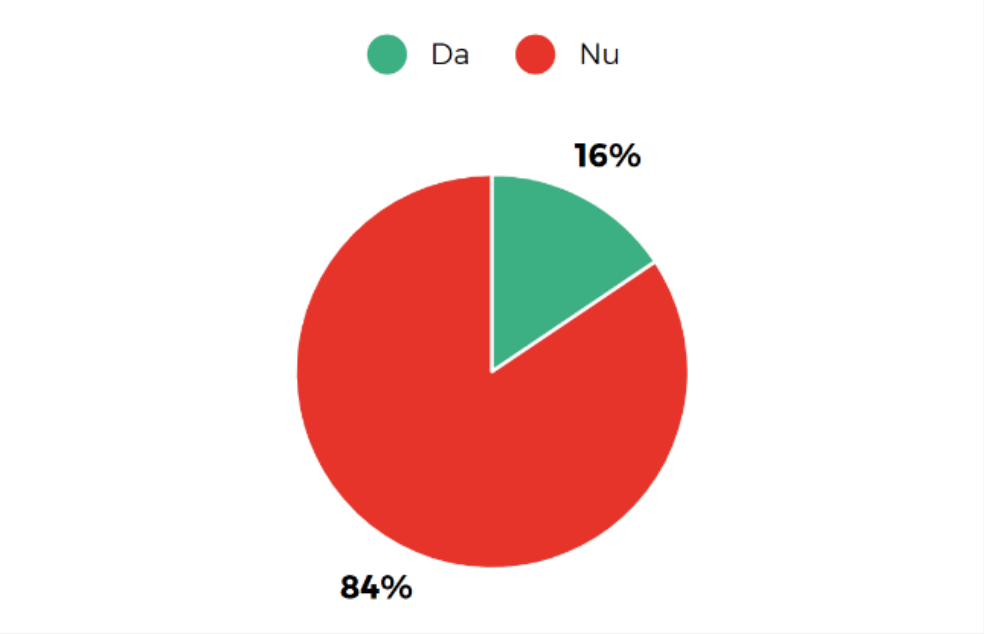
Graficul 8.[158] Percepția respondenților cu privire la privind aprobarea Ordonanței Guvernului pentru modificarea Legii bibliotecilor nr. 334/2002 (sn. Legea nr. 41/2013)

[158] *Întrucât cadrul general de reglementare existent (Legea nr. 311/2003) se completează cu dispozițiile Legii nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, iar patrimoniul muzeal este, în marea majoritate a cazurilor, compus din bunuri care nu sunt clasate în cele două categorii juridice: Tezaur și Fond, considerați drept oportună necesitatea unei inițiative legislative privind recunoașterea categoriei de bunuri culturale comune, aflate în patrimoniul muzeal, similar intervenției legiuitorului consemnată la art. 40(1):*
*Documentele aflate în colecțiile bibliotecilor, care au statut de bunuri culturale comune, în sensul prezentei legi, nu sunt active fixe corporale și sunt evidențiate în documente de inventar; **bunurile culturale care fac parte din patrimoniul cultural național mobil**, în conformitate cu prevederile Legii nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată, cu modificările și completările ulterioare, constituite în colecții speciale, **sunt considerate active fixe corporale și evidențiate, gestionate și inventariate în conformitate cu prevederile legale)** din Legea privind aprobarea Ordonanței Guvernului pentru modificarea Legii bibliotecilor nr. 334/2002 (sn. Legea nr. 41/2013), pentru a elimina orice interpretări eronate privind situarea acestora în categoria activelor fixe corporale, și, mai departe, al recunoașterii exprese a excluderii acestora de la obligativitatea amortizării?*

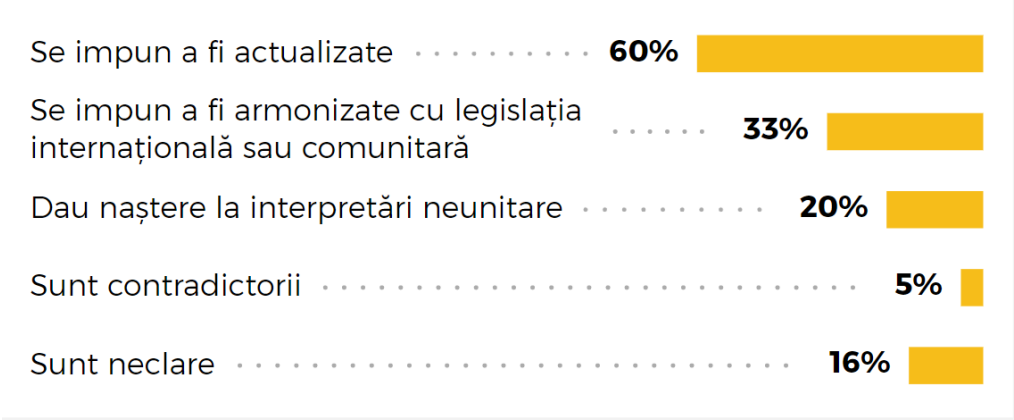
Lipsa de precizie în definirea sintagmei *colecție publică* a fost clar sancționată de respondenți.

Graficul 9. Evaluarea răspunsurilor cu privire la definirea actuală a termenului de colecție publică [Vă rugăm să ne spuneți dacă sunteți mulțumit/ă de definirea termenului de colecție publică așa cum e stipulat în lege:]

Nevoia de actualizare a dispozițiilor legii speciale în raport de schimbarea premiselor de ordin social, economic ori tehnic preexistente la data adoptării *Legii nr. 311/2003 a muzeelor și colecțiilor publice*, pe de o parte, respectiv imprecizia unor reglementări actuale - regăsite în legislația incidentă ori transversală, specifică domeniului public – care generează un mod neunitar de interpretare a acestora de către diverși decidenți sau organisme cu atribuții de control, a fost apreciată de majoritatea respondenților, pe de altă parte, conform următoarelor grafice:

Graficul 10. Evaluarea răspunsurilor cu privire la cadrul de reglementare existent în cuprinsul Legii 311/2003 [Apreciați că unele prevederi regăsite în cuprinsul Legii nr. 311/2003, republicată]

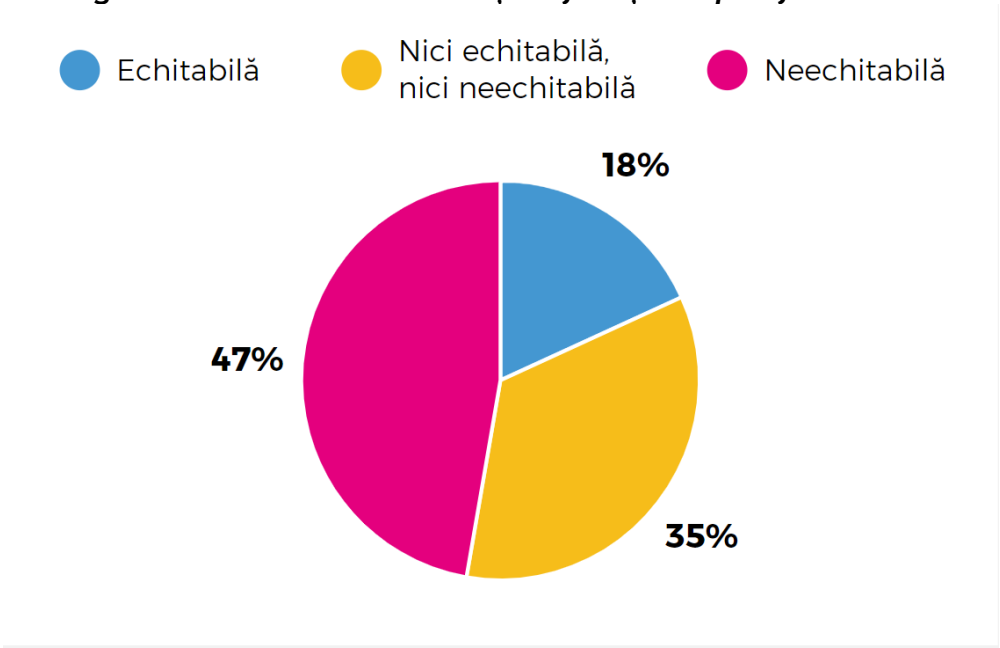
Tabel 2. În raport cu specificul instituției dvs., apreciați drept necesară o inițiativă legislativă menită să instituie excepții de la obligativitatea aplicării uniformizate a prevederilor restrictive aplicabile domeniului public regăsite în cuprinsul:

	Procent
Legii nr. 500/2002 privind finanțele publice ori al Legii nr. 273/2006 privind finanțele publice locale	
Da	34%
Nu	23%
Nu știu	43%
Legii-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice	
Da	41%
Nu	25%
Nu știu	34%
Legii nr. 53/2003 privind Codul Muncii	
Da	35%

Nu	31%
Nu știu	35%
Legii nr. 98/2016 și H.G. nr. 395/2016 - privind achizițiile publice	
Da	51%
Nu	20%
Nu știu	29%
O.U.G. nr. 57/2019 – Codul Administrativ	
Da	27%
Nu	25%
Nu știu	48%
O.U.G. nr. 39/2018 privind parteneriatul public-privat	
Da	27%
Nu	27%
Nu știu	46%
O.G. nr. 81/2003 privind reevaluarea și amortizarea activelor fixe aflate în patrimoniul instituțiilor publice	
Da	51%
Nu	15%
Nu știu	35%
Normele metodologice privind reevaluarea și amortizarea activelor fixe corporale aflate în patrimoniul instituțiilor publice, aprobate prin OMFP nr. 3471/2008	
Da	48%
Nu	17%
Nu știu	35%

Politica de salarizare aplicabilă fiecărui subdomeniu de activitate, regăsită în cuprinsul Anexei III. FAMILIA OCUPAȚIONALĂ DE FUNCȚII BUGETARE „Cultură” și, respectiv, Anexei VIII. FAMILIA OCUPAȚIONALĂ DE FUNCȚII BUGETARE „ADMINISTRAȚIE” a făcut obiectul unei analize distincte ale cărei rezultate se regăsesc în următorul grafic:

Graficul 11. Evaluarea răspunsurilor cu privire la echitatea politicii de salarizare reglementată de legea nr. 153/2017 [Considerați că anexa din Legea nr. 153/2017 care conține funcțiile specifice domeniului instituției dvs. este:]

Nerespectarea art. 5 alin.(1) pct.15 din H.G. nr. 90/2010, care instituie obligativitatea obținerii avizului favorabil al Ministerului Culturii, în cazul înființării ori reorganizării instituțiilor și a așezămintelor publice de cultură, indiferent de subordonarea acestora, consemnată frecvent în ultima perioadă ca urmare a comasării instituțiilor publice de cultură locale, a fost apreciat negativ de către respondenți, fiind necesară instituirea unui regim sancționator menit să descurajeze astfel de inițiative bazate pe autonomia locală.

III.3.4. Sectorul Arte vizuale

În domeniul **artelor vizuale**, constatăm că nu există acte normative cu caracter special, fiind aplicabile doar dispozițiile generice privind *operele de creație intelectuală* reglementate prin Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată, accentul fiind pus – ca și în cazul altor domenii de intersecție (cum ar fi artele spectacolului, arhitectura) – pe contribuția personală, **creativă**, în sensul modelării sub semnul dreptului de autor.

Acest aparent *vid legislativ* se află în contradicție cu interesul constant al teoreticienilor și practicienilor dedicat investigării domeniului artelor vizuale, plecând de la mediile general cunoscute: grafica, desenul sau pictura până la cele mai contemporane, experimentale, în scopul integrării modurilor și mediilor de exprimare din domeniul culturii vizuale: fotografia, pictura, sculptura, grafică (inclusiv cea electronică), arta video și cinematografia (inclus fiind și registrul scenografic), instalația, ceramica, sticla, metalul, arte textile, tehnicile mixte, experimentul vizual și de animație, arte performative, alte domenii ale industriilor creative, precum arhitectura sau design-ul.

În perioada 2009-2010 a existat o propunere legislativă privind *organizarea și exercitarea profesiei de artist vizual*, elaborată de board-ul Uniunii Artiștilor Plastici din România, grefată însă pe modelul Legii nr. 184/2001 privind organizarea și exercitarea profesiei de arhitect.

Proiectul în sine își propunea să reglementeze statutul artistului vizual, să organizeze Societatea Artiștilor Vizuali din România sau să înființeze Registrul Național al Artiștilor Vizuali din România, însă, dincolo de textul marcat de imperfecțiuni de ordin principial și, cu precădere, de ordin tehnic în raport de exigențele normelor de tehnică legislativă regăsite în cuprinsul Legii nr. 24/2000, acesta nu s-a bucurat de o susținere corespunzătoare din partea *breslei*, poate și datorită inițiativei de a legitima un nou mecanism de absorbție a *banului public* de către o categorie restrânsă de artiști vizuali: cei cu drept de semnătură, o sintagmă nefericit împrumutată din Legea nr. 184/2001 privind organizarea și exercitarea profesiei de arhitect. Practic, această inițiativă legislativă urmărea, dincolo de recunoașterea unui statut profesional, al artistului vizual, și creșterea interesului tinerilor artiști de a adera la Uniunea Artiștilor Plastici/Societatea Artiștilor Vizuali din România, pentru a obține dreptul de semnătură, materializat în accesul la fondurile publice și resurse materiale (ateliere și spații de lucru).

Sectorul are câteva trăsături specifice care necesită o abordare în cunoștință de cauză. Activitatea lor este preponderent individuală, iar artiștii vizuali sunt printre cei care trebuie să plătească și să-și asigure condițiile de creație. De la momentul validării publice (primele expoziții sau premii obținute) acești artiști au nevoie de platforme de diseminare – spații expoziționale și intervenția unor intermediari care să estimeze o valoare de cumpărare.

Piața de artă vizuală se creează greu și depinde mult de acești intermediari, dar valorificarea și circulația bunurilor create cade în sarcina breslei și nu poate fi asistată de stat. În țările din vestul Europei, piața de artă are o oarecare tradiție și se creează în permanență galerii care descoperă artiști și le pun în circuit lucrările. Singura formă de intervenție a statului este consemnată după obținerea notorietății și se concretizează în expoziții și muzee de artă contemporană care organizează expuneri tematice pentru diverse categorii de creatori. Uneori statul mai sprijină prin comandă publică sau subvenționând achiziționarea unor lucrări a artiștilor în ascensiune.

În România funcționează două astfel de muzee de artă contemporană: **Muzeul Național de Artă Contemporană al României** și **Muzeul de Arte Vizuale din Galați,** muzee al căror patrimoniu de bază îl constituie pictura, sculptura, grafica, multimedia și artele decorative din perioada contemporană. Aceste două muzee asigură însă o prezervare relativ decentă a unei forme de artă, iar nu monetizarea lor.
Prin **Legea nr. 120/2006** sunt instituite prevederi referitoare la monumentele de for public, *lucrările de artă plastică* fiind componente ale definiției monumentului de for public. Protecția acestora este una sumară potrivit prevederilor legale actuale, dar în prezent există în procedura de adoptare de către Parlament, în cameră decizională, un proiect de accesibilizare a acestor monumente și de protejare suplimentară a acestora (PL-x nr. 562/2020).

În mod similar altor domenii analizate, cu prilejul consultării reprezentanților sectorului cultural, deopotrivă din sistemul public ori privat, un grup cu expertiză în zona de curatoriat, în zona de practică artistică, în zona de organizații neguvernamentale, în zona de educație și la nivel universitar și la nivel preuniversitar, precum și în zona editorială și de publicații specifice de artă vizuală, au fost relevate astfel diverse teme de introspecție, una cu dimensiune trans-sectorială (ce implică Ministerul Educației) bazată pe nevoia de formare a publicului pentru cultură, educație vizuală, începând cu școlile, muzeele, instituțiile naționale (educație prin cultură, domeniu finanțat anual de către Administrația Fondului Cultural Național) și până la insuficientele încadrări alte activităților artistice

în codurile ocupaționale[159] sau alta, bazată pe lipsa unui cadru de reglementare menit să garanteze – deopotrivă, instituțiilor publice, ori operatorilor independenți, pe de o parte și artiștilor, curatorilor, de cealaltă parte – garanția unor colaborări pe termen lung, multianuale, iar nu per proiect/acțiune cum se întâmplă în prezent, prin comparație cu alte domenii analizate.

În subsidiar, s-a argumentat nevoia identificării unor soluții legale, cum ar fi:

- reglementarea parteneriatului public-privat în cultură – în scopul redării unor spații/imobile publice abandonate, neutilizate către artiștii plastici, destinate asigurării spațiilor de creație ori rezidențelor artistice, cu scopul de a diminua presiunea existentă generate de insuficiența acestora ori de necesitatea depozitării de lucrări aparținând unor artiști plastici marcanți, care trebuie preluate de la moștenitorii acestora după eliberarea atelierelor la decesul artiștilor respectivi;
- inițierea unui program de granturi și rezidențe pentru artiștii individuali și colective de artiști, spre deosebire de mecanismele de finanțare existente utilizate de A.F.C.N. (reglementate de O.G. nr. 51/1998) ori de către primăriile locale (Legea nr. 350/2005) adresabile preponderant organizațiilor;
- instituirea unui *fond național de achiziții de lucrări de artă vizuală* de la artiști și alocarea și deblocarea de bugete specifice pentru achiziții dedicate muzeelor de arte din țară - pe modelul de succes inițiat în 2007-2008 și reluat în anul 2020 de către Muzeul de Artă Contemporană al României, cu finanțare – de 2.000.000 lei - de la bugetul de stat, prin Ministerul Culturii, care s-a bucurat de o largă apreciere în lumea artistică;
- înființarea unui Fond Național de Dezvoltare Instituțională în domeniul Artelor Vizuale, un Fond Național de Dezvoltare care să finanțeze, de exemplu, ridicarea unor centre de Artă Contemporană (cazul Centrului European de Artă Contemporană la Cluj), care ar putea rezolva actualele probleme consemnate la nivelul infrastructurii, la nivelul dezvoltării instituționale;
- cu excepția codului ocupațional dedicat *curatorului* din muzee, nu se regăsește reglementat în prezent statutul *curatorului*, în înțelesul asociat artiștilor, al instituțiilor de artă, deosebit de ceea ce s-a modificat recent prin Ordinul nr. 198/1.938/2017 al MMJS/INS pentru modificarea COR, respectiv: cod COR 262114 din grupa de bază 2621[160]- arhivari și curatori.

[159] Cunoscut fiind faptul că prerogativa solicitării introducerii de noi ocupații aparține instituției de învățământ.
[160] Arhivarii și curatorii se ocupă cu colectarea, evaluarea, asigurarea păstrării în siguranță și conservarea conținutului arhivelor, artefactelor și înregistrărilor de interes istoric, cultural, administrativ și artistic, precum și de arta și a altor obiecte. Aceștia planifică, elaborează și implementează sisteme pentru păstrarea în siguranță a înregistrărilor și documentelor istorice de valoare.

III.3.5. Sectorul Arhitectură

În ceea ce privește **sectorul creativ**, *arhitectură*, nu regăsim o lege specială, exceptând *Legea nr. 184/2001 privind organizarea și exercitarea profesiei de arhitect*, alături de dispozițiile incidente din legislația transversală sau din alte legi speciale, după caz: Legea nr. 10/1995 privind calitatea în construcții, republicată, Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor în construcții, republicată, Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, Legea nr. 120/2006 privind monumentele de for public, Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismului, Legea nr. 7/1996 a cadastrului și publicității imobiliare, republicată, Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată – secțiunile dedicate proiectelor de arhitectură și protejării titularilor de drepturi de autor.

În pofida unei largi palete de acte normative cu incidență atât în domeniul protejării patrimoniului construit, cât și al amenajării teritoriale ori urbanismului, la care se adaugă o serie de alte reglementări subsecvente: *e.g.* Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 50/1991, aprobate prin Ordinul ministrului dezvoltării regionale și locuinței nr. 839/2009, cu modificările și completările ulterioare, Normele metodologice privind atestarea specialiștilor, experților și verificatorilor tehnici în domeniul protejării monumentelor istorice, aprobate prin O.M.C.P.N. nr. 2495/2010 și Regulamentul de recepție a lucrărilor de construcții și instalațiilor aferente acestora, modificat prin H.G. nr. 343/2017, consemnăm un record negativ:

România se situează pe unul dintre ultimele locuri - din 160 de țări – în ceea ce privește durată estimată de obținere a unei autorizații de construire sau alte avizări, de tip PUZ sau PUD, ceea ce atrage în mod neechivoc concluzia că excesul de reglementare facilitează birocratizarea nejustificată a unor astfel de procese, menită să descurajeze astfel de inițiative, mai ales când discutăm de intervenții autorizate asupra monumentelor istorice.

Din punct de vedere profesional, interesele acestei categorii de *liber profesioniști*, reprezentanți ai unei profesii liberale[161] sunt reprezentate în România – ca, de altfel, și în celelalte state membre - de organizații profesionale, care iau forma unui ordin profesional (*e.g.* Ordinul Arhitecților din România) sau a unui colegiu profesional, fiind organizații cu rol consultativ, implicate atât în elaborarea

[161] Termenul „profesii liberale” face trimitere la termenul „*artes liberales*”, utilizat în antichitate pentru ocupații cum ar fi cea de învățător, avocat, maestru constructor, arhitect, inginer sau medic.

reglementării publice, cât și în garantarea protecției intereselor generale ale cetățenilor, printr-o cooperare activă și continuă cu instituțiile centrale sau locale.

Prin comparație cu alte *bresle profesionale*¸ practicanții unei profesii liberale, cum sunt, de pildă, arhitecții, sunt interesați de simplificarea administrativă, sectorul acesta de activitate efectuând constant investiții economice și în resurse umane, fără a primi niciun fel de compensație financiară din partea statului.

Aceasta este explicația preocupării reduse de accesare a sprijinului financiar al statului pentru susținerea domeniului lor de activitate, manifestate de reprezentanții sectorului privat sau pe reformarea actualului statut al acestora, ci mai degrabă pentru inițiative:

- menite să permită dezvoltarea diverselor forme de antreprenoriat în parteneriat cu entități de drept public sau de drept privat;
- privind îmbunătățirea legislației incidente în domeniile de intersecție sus amintite, cu aportul substanțial al exemplelor de bună-practică din alte țări, precum Germania, Franța, Italia, Austria, Regatul Unit;
- privind îmbunătățirea cadrului legislativ existent prin acordarea de substanțiale forme de sprijin financiar, inclusiv sub forma unor scutiri de taxe/impozite pentru proprietarii sau titularii de alte drepturi reale asupra imobilelor monumente istorice, prin schimbarea politicii publice descurajante, adresate celor interesați de recondiționarea, restaurarea și punerea în valoare a unor astfel de clădiri. Un exemplu comun în acest sens îl reprezintă impozitarea proprietarului la nivelul noii valori a investiției realizate, deși acesta a investit exponențial deja prin lucrul cu personalul atestat (proiectare, dirigenție de șantier, verificator de proiecte și antreprenor general), și, mai cu seamă, cu materiale scumpe menite să prezerve substanță istorică a monumentului.

Nivelul de recunoaștere profesională al reprezentanților sectorului public este evidențiat în cuprinsul Anexei III. Familia ocupațională de funcții bugetare „CULTURĂ”, pentru specialiștii din muzee, respectiv în Anexa nr. VIII Familia ocupațională de funcții bugetare „ADMINISTRAȚIE”, unde sunt prezenți arhitecți (cu funcții de conducere sau de execuție) în categoria personalului din unitățile teritoriale, cu diferențe semnificative în plan pecuniar în ceea ce privește drepturile salariale încasate de personalul din CULTURĂ.

Consultarea avută de echipa INCFC cu reprezentanții domeniului, membrii marcanți din sectorul privat ori din sistemul de învățământ, a confirmat concluziile formulate *supra*, fiind formulate câteva sugestii/recomandări punctuale, respectiv:

- schimbarea procedurii de eliberare a unei autorizații de construire, conform modelului existent în Germania în prezent, astfel încât să devină un alt instrument de autorizare, etapizat: fără autorizație, cu anunț și responsabilitate a beneficiarului, în funcție de gradul de complexitate al intervențiilor solicitate a fi autorizate;
- schimbarea abordării actuale a comisiilor de specialitate din România, în sensul adoptării unui alt tip, calitativ și contemporan față de arhitectura, care se implementează în extinderi sau lângă monumente, adică evitarea de pastișe, prin tratarea unui monument sau unei zone protejate în juxtapunere cu ce înseamnă arhitectură contemporană;
- încurajarea campaniilor de *awareness* în privința protejării patrimoniului cultural național, dar și a celor de activare urbană, care pot avea mai multe categorii: cea de intervenții urbane combinate cu activități culturale, adică acțiuni care au ca scop de a crea evenimente și a pune în valoare diverse spații, elemente de patrimoniu, instrumente economice, ca turism, activități în aer liber în colaborare cu organizatori de evenimente sau festivaluri;
- crearea de HUB-uri cultural-comunitare strategice la nivel local, cu caracter specific sau necesar fiecărei zone;
- încurajarea conceptului de co-creare, co-producție și guvernanță participativă, împreună cu toți stakeholderii și comunitatea locală, ca o garanție a împărțirii resurselor și responsabilităților cu membrii comunității.

III.3.6. Sectorul Artele spectacolului

III.3.6.1. Analiza privind evoluția cadrului juridic și de reglementare dedicat instituțiilor de spectacole sau concerte (2014-2020)

În cadrul acestui subdomeniu cultural, al *artelor interpretative* (muzică, dans, teatru, arte combinate și alte spectacole *live)*[162], remarcăm existența **atât a instituțiilor de spectacole sau concerte**: *i.e.* teatre, filarmonici, opera, orchestra și ansambluri artistice (care prezintă publicului spectacole, dramatice, lirice, coregrafice, de divertisment, de varietăți, de circ, de păpuși sau de marionete, folclorice, precum și concerte sau alte tipuri de reprezentații, indiferent de gen), aflate în subordinea ministerelor sau altor instituții ale administrației publice centrale și locale, cât și a **companiilor de spectacole sau concerte profesioniste** – persoane juridice de drept privat.

[162] Conform Cadrului de referință ESSnet-Culture pentru domeniile și funcțiunile sectorului cultural și creativ

La nivel național, legea sectorială în domeniul *artelor interpretative* o reprezintă *Ordonanța Guvernului nr. 21/2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic*, aprobată prin Legea nr. 353/2007, cu modificările și completările ulterioare, care și-a propus să instituie trei tipuri de clasificări ale instituțiilor de spectacole, prima de ordin practic, iar ultimele de ordin teoretic.

O primă clasificare a instituțiilor de spectacole sau concerte privește:

- Teatrele (clasice, de copii, de păpuși și marionete, de revistă),
- Operele și operetele,
- Ansamblurile de dans,
- Ansamblurile folclorice,
- Filarmonicile,
- Orchestrele de cameră / orchestrele folclorice.

În funcție de existența sau de inexistența unui *departament artistic* profesionist în organigrama fiecăreia, potrivit legii, precum și de rularea unor producții aflate în portofoliul instituției, **instituțiile de spectacole pot fi de repertoriu, sau de proiecte**.

O ultimă clasificare teoretică se face în funcție de nivelul autorității finanțatoare a fiecărei instituții publice de spectacole sau concerte, criteriu care determină recunoașterea activității acesteia ca fiind de interes public național (cu o singură excepție, Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu, toate se află în subordinea Ministerului Culturii) sau de interes local (aflate în subordinea Consiliilor Județene sau Locale, după caz).

Această *lege specială* a suferit, în timp, puține modificări sau completări, cea mai recentă privind acordarea statutului de instituție publică de spectacole sau concerte de importanță națională, aduse prin Legea nr. 157/2021, prevederi ce vor deveni operaționale după adoptarea, prin ordin al ministrului culturii, a regulamentului de organizare și funcționare a noii Comisii Naționale a Artelor Spectacolului, act normativ care a abrogat expres și o dispoziție nepusă în practică până în prezent – adoptarea, prin hotărâre a Guvernului, a normelor de reglementare ale concesionării serviciilor artistice, fiind cu mult depășit termenul de 90 de zile de la apariția legii pentru elaborarea acestora.

În prezent, acestea pot fi regăsite în cuprinsul Legii nr. 101/2016 privind concesiunile de lucrări și concesiunile de servicii, art. 5 alin. (1) pct. 15 lit. o)[163] raportat la art. 64 din lege[164], și sunt aplicabile, prin excelență, instituțiilor publice de cultură interesate de concesionarea unor spectacole/reprezentații produse de companiile private de spectacole sau concerte.

Cele mai controversate modificări în plan legislativ au fost consemnate pe data adoptării *O.U.G. nr. 48/2016 privind modificarea și completarea unor acte normative în domeniul culturii*, prin care s-a reglementat o practică existentă până atunci la nivel *cutumiar*: posibilitatea instituțiilor de spectacole sau concerte de a beneficia de activitatea desfășurată de personal – artistic, tehnic și administrativ - contractat în regim de colaborare, în baza altor contracte decât cele individuale de muncă, respectiv cele reglementate de Codul civil ori încheiate potrivit prevederilor legale privind dreptul de autor și drepturile conexe– Legea nr. 8/1996, republicată.

Totodată, prin dispozițiile noului art. 16^1 din O.G. nr. 21/2007, legiuitorul a urmărit reglementarea posibilității remunerării personalului angajat al instituțiilor de spectacole sau concerte, pentru desfășurarea, în cadrul instituției angajatoare, a altor activități decât cele care fac obiectul propriilor contracte individuale de muncă, iar, în absența fixării unei limitări temporale, a creat posibilitatea ca personalul angajat să poată fi remunerat separat pentru aceste activități, dar fără a le fi afectată acordarea drepturilor salariale, potrivit alin. (4) al aceluiași articol.

Creată pentru a revizui o reglementare limitativă în privința categoriilor de personal utilizate în activitatea acestora, care a generat în timp multiple sancțiuni aplicate de diverse organe cu atribuții de control pe linia utilizării fondurilor publice ori a respectării relațiilor de muncă, această ultimă inițiativă a Ministerului Culturii nu a beneficiat și de transpunerea în plan normativ a unei derogări exprese în privința aplicabilității prevederilor Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal din perspectiva reglementării regimului juridic al

[163] **Drepturi exclusive** - drepturi acordate de o autoritate competentă prin orice act legislativ sau act administrativ al cărui efect constă în limitarea exercitării unei activități relevante, dintre cele prevăzute în anexa nr. 2, la o singură entitate și care afectează capacitatea altor entități de a desfășura o astfel de activitate

[164] Art. 64
(1) Prin excepție de la prevederile art. 63 alin. (1), autoritățile/entitățile contractante nu au obligația de a publica un anunț de concesionare dacă lucrările/serviciile respective pot fi furnizate numai de către un anumit operator economic, pentru unul dintre următoarele motive:
a) scopul concesiunii de lucrări sau al concesiunii de servicii este crearea sau **achiziționarea** unei opere de artă sau a **unei reprezentații artistice unice**;
c) **existența unui drept exclusiv;**
(2) Motivele prevăzute la alin. (1) lit. b)-d) se aplică doar în cazul în care nu există o soluție alternativă sau înlocuitoare rezonabilă, iar absența concurenței nu este rezultatul unei restrângeri artificiale a parametrilor concesiunii de lucrări sau ai concesiunii de servicii.

unei categorii de contribuabili, care nu sunt în integralitate înregistrați fiscal potrivit legislației în materie, dar care desfășoară astfel de activități, în beneficiul instituțiilor de spectacole sau concerte, cu caracter de regularitate.

Se perpetuează astfel riscul reconsiderării unei activități independente ca fiind una dependentă, tocmai datorită poziționării acestora între cele două categorii *clasice* de realizatori de venituri: cele obținute din exercitarea unei *activități independente*, conform art. 67 din Codul fiscal[165], ori a celor obținute din *alte surse*, realizate de contribuabilii care nu sunt înregistrați și care desfășoară astfel de activități – pentru care nu sunt aplicabile prevederile cap. II „Venituri din activități independente" din Titlul IV al Codului fiscal.

Toate aceste inechități, generează în cadrul instituțiilor de spectacole sau concerte **o situație de discriminare pentru colaboratori în raport de personalul salariat**, căruia i se aplică deja un regim derogatoriu de la obligativitatea încheierii unui număr limitat de contracte pe durată determinată, în decurs de maximum trei ani, la același angajator.

III.3.6.2. Analiza propunerilor de reformare a cadrului legislativ existent formulate de reprezentații din instituțiile de spectacole și concerte, respectiv ai producătorilor/lucrătorilor din industria spectacolului

De la apariția acestei *legi sectoriale*, urmată de înființarea Registrului instituțiilor de spectacole sau concerte, parte componentă a Registrului artelor spectacolului în baza prevederilor *Ordinului ministrului culturii, cultelor și patrimoniului național nr. 2323/2009 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Registrului artelor spectacolului*, pe fondul insuficientei reglementări a criteriilor de clasificare aferente categoriei *alte tipuri de instituții de spectacole sau concerte*, prevăzută la art. 7, s-au generat noi și succesive interpretări eronate de către diverse organisme de control sau chiar reprezentanți ai administrației publice locale, care și-au propus să înscrie în acest Registru special entități de tipul așezămintelor culturale, a căror activitate este guvernată de prevederile O.U.G. nr. 118/2006, în cele mai multe cazuri cu nesocotirea dispozițiilor art. 5 alin. (1) pct. 15 din H.G. nr. 90/2010, care instituie obligativitatea obținerii avizului favorabil al Ministerului Culturii, în cazul înființării ori reorganizării instituțiilor și a așezămintelor publice de cultură, indiferent de subordonarea acestora.

[165] Care presupune desfășurarea acesteia cu regularitate, pe cont propriu și urmărind un scop lucrativ, dar o astfel de activitate desfășurata de către o persoana fizică în scopul obținerii de venituri pentru a fi considerată independentă trebuie sa îndeplinească cel puțin 4 dintre criteriile prevăzute la art. 7 punctul 3 din Codul fiscal, fiind necesară reglementarea activității desfășurate prin îndeplinirea formalităților de autorizare potrivit OUG 44/2008

Printre ***aspectele favorabile*** remarcate în urma analizei cadrului legislativ actual se pot enumera:

- Reglementarea posibilității angajării directe, prin acordul părților, în cazul contractelor individuale de muncă, încheiate pe perioadă determinată, care instituie o derogare esențială de la sistemul birocratic instituit prin dispozițiile art. 30, respectiv art. 82 și art. 84 din Codul Muncii,
- Posibilitatea încheierii unui număr nelimitat de contracte individuale de muncă pe perioadă determinată cu același angajator, și, totodată, de a depăși pragul psihologic, de maximum 36 luni, sub imperiul căruia se pot încheia astfel de contract, potrivit dreptului comun, demotivant atât pentru angajator, cât și pentru salariat.
- Reglementarea expresă a cumulului de funcții la același angajator, cu respectarea prevederilor legale în vigoare și cu acordul prealabil al conducerii instituției,
- Recunoașterea expresă a mobilității personalului artistic, de a colabora, în baza acordului prealabil al angajatorului său, cu alte instituții de spectacole sau concerte din țară sau străinătate,
- Dreptul angajatorului de a acorda o remunerație lunară forfetară neimpozabilă, în cuantum de până la 50% din salariul mediu net pe economie, pentru personalul angajat în baza unor contracte individuale de muncă pe durată determinată, care nu are domiciliul în localitatea în care instituția își desfășoară activitatea și nu beneficiază de locuință de serviciu, pentru a-și asigura cazarea, o facilitate neacordată până în prezent prin nicio altă lege sectorială, ci doar printr-o reglementare transversală – O.U.G. nr. 189/2008 privind managementul instituțiilor publice de cultură,
- Posibilitatea remunerării distincte a activității personalului tehnic și artistic de către organizatorul unor evenimente de gen în afara sediului (gale, festivaluri, turnee) sau chiar de către angajatorul acestora, cât și pentru desfășurarea la sediul instituției, în afara programului normat de lucru, a altor activități decât cele care fac obiectul propriilor contracte individuale de muncă, în baza unor contracte încheiate potrivit Legii nr. 8/1996, republicată sau reglementate de Codul civil,
- Ca o notă generală, se consemnează îmbunătățirea cadrului legal prin includerea unor facilități special legate de modul în care se structurează activitatea acestora, modul în care se pot face angajările pentru personalul de specialitate și reglementarea timpului de lucru diferit prin Regulamentul Intern.

Printre ***aspectele negative*** se regăsesc:

- Posibilitatea reconsiderării drept *activități dependente* a celor desfășurate în baza contractelor încheiate de colaboratori cu instituțiile publice de spectacole sau concerte, având caracter de regularitate (pe durate mari de timp, ori consecutive – *e.g.* per

stagiune, ori program artistic), în baza Legii nr. 8/1996, republicată sau a Codului civil, cu toate consecințele financiare negative pe care le-ar atrage pentru *plătitorul de venituri,* respectiv pentru colaboratorul unei instituții publice de spectacole sau concerte;

- Lipsa caracterului imperativ al actualelor dispoziții ale legii în privința obligațiilor de înscriere, de încadrare ori de schimbare a încadrărilor atribuite instituțiilor de spectacole sau concerte de către autoritățile ierarhic superioare, dublată de ineficiența cadrului actual de implicare a forței coercitive a statului în vederea aplicării legii: lipsa împuterniciților Ministerului Culturii, mandatați pentru constatarea și sancționarea contravențiilor privind neîndeplinirea demersurilor pentru înscrierea în Registrul artelor spectacolului în termen;
- Lipsa cadrului sancționator cu caracter disuasiv în cazul încălcării dispozițiilor art. 5 alin. (1) pct.15 din H.G. nr. 90/2010, care instituie obligativitatea obținerii avizului favorabil al Ministerului Culturii, în cazul înființării ori reorganizării instituțiilor și a așezămintelor publice de cultură, indiferent de subordonarea acestora;
- Imprecizia unor reglementări actuale generează un mod neunitar de interpretare a acestora de către diverși decidenți sau organisme cu atribuții de control, cu efecte imprevizibile și, de cele mai multe ori negative, prin aplicarea lor distorsionată, o constantă în ultima decadă, care a generat și generează în continuare situații litigioase și, evident, prejudicii, pentru fiecare parte a conflictului;
- Actuala clasificare a instituțiilor de spectacole sau concerte este aparent desuetă în raport de realitățile social-economice actuale, de tendința de consum și de capacitatea organizațională a unor instituții-etalon de realizare a producțiilor obligatorii anuale, ceea ce necesită elaborarea unor noi criterii de diferențiere și clasificare pe genuri de instituții, în paralel cu reorganizarea Registrului Instituțiilor de Spectacole sau Concerte, ca instrument eficient de monitorizare al Ministerului Culturii, alături de un proces intensiv de formare a angajaților din administrația publică locală și centrală pentru a lucra cu acesta;
- Inexistența unor garanții legale privind impulsionarea sectorului privat ce acționează în domeniu, în lipsa unor criterii transparente de distribuire către aceștia a sumelor încasate de către uniunile de creație din colectarea timbrului teatral, muzical sau folcloric în baza Legii nr. 35/1994, ceea ce creează oportunitatea unei discuții în spațiul public pentru dezbaterea și supunerea spre aprobare a unor inițiative legislative menite să asigure reducerea nivelului de taxare a veniturilor nete obținute din comercializarea biletelor de intrare la evenimentele culturale, generat în prezent de: valoarea timbrului cultural, valoarea taxelor datorate bugetelor locale (în special, a impozitului pe spectacole, reglementat la art. 454 lit. f, respectiv art. 480 și urm. din Codul fiscal), valoarea timbrului monumentelor istorice, valoarea taxei pentru Crucea Roșie;

- Lipsa unor reglementări pentru externalizarea de către instituțiile publice de cultură, instituțiile de spectacole sau concerte, în condițiile legii, a unor servicii, inclusiv a celor tehnice, administrative și de producție, prin instituirea unor derogări exprese de la aplicabilitatea reglementărilor legale existente în materia achizițiilor publice;
- Nu sunt utilizate și exploatate în prezent toate facilitățile oferite de lege, exemplificând aici acordarea de scutiri de la plata impozitului pe clădirile în care se desfășoară activități de spectacole sau concerte, precum și de la plata impozitului pe terenurile aferente respectivelor imobile, măsură adoptată de legiuitor pentru persoanele fizice și persoanele juridice de drept privat în vederea stimulării înființării de noi companii de spectacole sau concerte, scutiri acordate pe durata desfășurării acestor activități;
- Problemele sesizate în urma conflictului dintre aplicarea uniformă a prevederilor restrictive ale domeniului bugetar, impusă în principal de Ministerul Finanțelor Publice, în materie de finanțare, resurse umane și chiar, în unele cazuri, achiziții și dezvoltare, pare a fi creat, în prezent, cadrul propice pentru determinarea intervenției unor reglementări-cadru speciale pentru domeniul artelor spectacolului;
- Nedefinirea în textul actual al O.G. nr.. 21/2007 a instituțiilor-gazdă de spectacole și/sau concerte, sintagmă pierdută prin abrogarea expresă a legii anterioare, nr. 504/2004, dar care, paradoxal, se mai regăsește încă menționată în O.U.G. nr. 118/2006 privind înființarea, organizarea și funcționarea așezămintelor culturale, art. 3 alin. (1);
- Absența unor inițiative legislative menite să asigure **reglementarea statutului „artistului", „artist independent" sau a „lucrătorului cultural"**, având în vedere interesul constant menținut la nivelul Uniunii Europene, România nefiind încă interesată de implementarea Recomandării UNESCO privind Statutul Artistului din anul 1980 sau a Rezoluției Parlamentului European din 07.06.2007 privind Statutul social al artiștilor, carență posibil a fi remediată pe viitor prin investițiile și reformele asumate de Statul Român prin adoptarea O.U.G. nr.124/2021 privind stabilirea cadrului instituţional şi financiar pentru gestionarea fondurilor europene alocate României prin Mecanismul de redresare şi reziliență, precum şi pentru modificarea şi completarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 155/2020 privind unele măsuri pentru elaborarea Planului naţional de redresare şi reziliență necesar României pentru accesarea de fonduri externe rambursabile şi nerambursabile în cadrul Mecanismului de redresare şi reziliență
- Remunerația standardizată a actorilor, artiștilor lirici ș.a.m.d. în tabelele regăsite în actuala Anexă nr. III la Legea-cadru nr. 153/2017, care se acordă indiferent de numărul rolurilor dintr-o stagiune, de complexitatea acestora, de rolurile din precedentele stagiuni și, mai important, de numărul de reprezentații programate de conducere, fiind deja notoriu faptul că există reprezentanți ai breslei care au numeroase repetiții/reprezentații cu public fixate într-o stagiune, după cum alții încasează drepturi salariale doar pentru repetiții sau *studiul individual,* pontarea efectivă a orelor de muncă prestate în beneficiul angajatorului reprezentând o provocare nici acum depășită;

- Rigiditatea termenelor ferme de preaviz regăsite în dreptul comun (Legea nr. 53/2003 – Codul Muncii, republicată) care poate genera obstacole majore în respectarea calendarului de premiere sau alte reprezentații cu public atunci când acest drept legal este exercitat de către un protagonist;
- Inechitatea politicii de salarizare unitară adoptată de către Parlament care, atât în precedenta lege (nr. 284/2010), cât și în cea actuală, nu a prevăzut posibilitatea stabilirii unor grile de salarizare distincte pentru fiecare categorie de instituții publice de subordonare centrală sau locală, cu includerea exclusivă a personalului de specialitate (în Anexa nr. III) și excluderea celorlalte categorii de personal: tehnic și administrativ, care se regăsesc în Anexa VIII. Administrație, deși cele din urmă desfășoară activități specifice.

  De cealaltă parte, reprezentanții sectorului privat din industria de spectacole, au semnalat suplimentar:
  - omisiunea reglementării prin COR a unor profesii uzual regăsite în această industrie (*e.g.* tehnician de scenă) în raport de aria restrânsă a *Altor specialiști asimilați din domeniul artistic și cultural (cod 3435);*
  - lipsa unor programe de formare și educație profesională pentru personalul tehnic (sunetiști, luminiști, tehnicieni) din această industrie, alături de lipsa unor standarde bine definite privind conceptul de producție tehnică în domeniul artelor spectacolului;
  - lipsa unui cadru normativ menit să instituie standarde minime de funcționare și de autorizare a spațiilor culturale din zona privată a industriei (locații de eveniment/concert, care să dispună obligatoriu de o scenă dotată tehnic, de un număr minim de locuri, de un număr minim de evenimente/concerte lunare) ori de încurajare – inclusiv sub forma de grant-uri sau facilități de ordin fiscal – a activității acestora de către U.A.T.-uri în schimbul susținerii activității tinerilor muzicieni, aflați la startul carierei;
  - gradul redus de dispunere teritorială a sălilor de spectacol în țară, a unor săli de evenimente menite să atragă capitalul local și dezvoltarea turismului, alături de necesitatea finanțării unor mari producții (festivaluri) anuale în fiecare județ,
  - modificarea pachetului legislative din domeniul audiovizual, în sensul creșterii procentului de difuzare a muzicii live în cadrul programelor de radio și TV, în parallel cu acordarea de spații de emisie pentru promovarea tinerilor artiști;
  - inexistența unui cadru legislativ dedicat operatorilor de ticketing, prin posibilitatea desfășurării unei activități de comercializare de bilete de către persoane fizice, neînregistrate la O.N.R.C. sau la Ministerul Finanțelor, fiind încurajată astfel evaziunea fiscală și prejudicierea publicului consumator în cazul anulării unor evenimente, forțat să își valorifice drepturile pe axa organizator-administrator site de ticketing;

- necesitatea stimulării activității acestui sector privat, similar celor din domeniul IT, în privința taxelor și contribuțiilor datorate bugetului de stat, întrucât sunt, oricum, descurajante cotele de contribuție datorate organismelor de gestiune colectivă (*e.g.* 7% către U.CM.R.-A.D.A.), ori diverselor uniuni de creație recunoscute prin Legea nr. 35/1994, fiind necesară, așa cum iteram *supra*, dezbaterea și supunerea spre aprobare a unor inițiative legislative menite să asigure reducerea nivelului de taxare a veniturilor nete obținute din comercializarea biletelor de intrare la evenimentele culturale, mergând până la modificarea Legii nr. 8/1996 în privința metodologiilor de colectare propuse de organismele de gestiune colectivă;

III.3.6.3. Analiza de tip frecvență a indicatorilor referitori la problematicile și nevoile de schimbare a actualului cadru legislativ furnizate de reprezentanții din instituțiile de spectacole

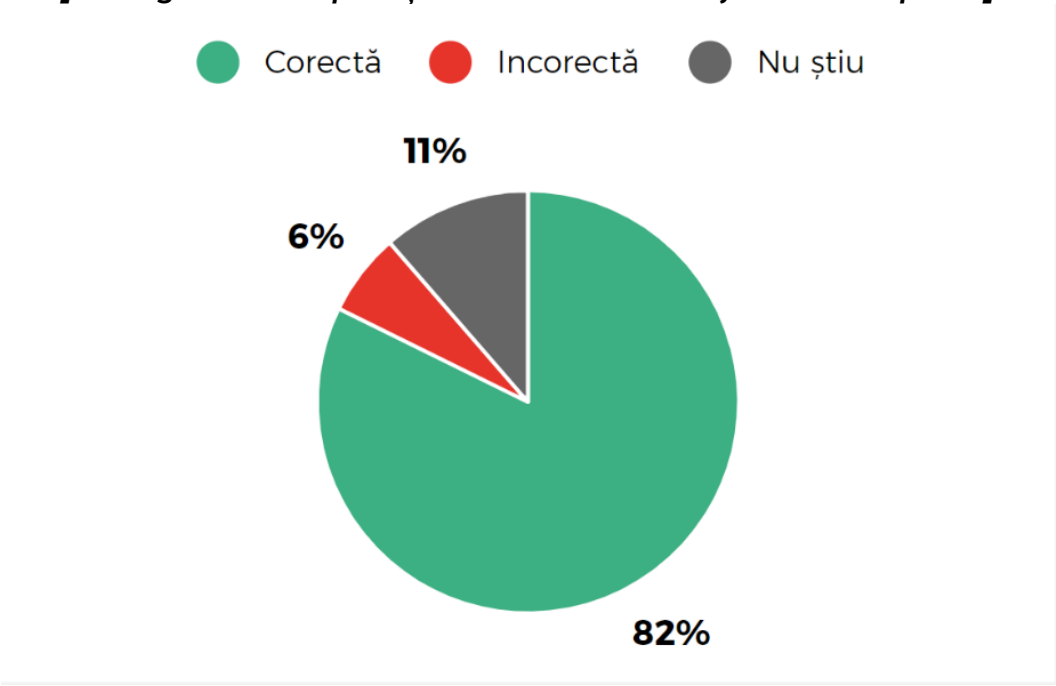
În cadrul acestei secțiuni sunt prezentate date cu privire la seturile de întrebări specifice formulate la capitolul **Legislație (probleme, nevoi de schimbare)** din **Chestionarul** dedicat fiecărei categorii de instituții publice de cultură, *instituții publice de spectacole sau concerte*, în cazul de față.

În acest sens, întrebările adresate au urmărit, după caz, stabilirea categoriei de încadrare a respondenților, a gradului de satisfacție al acestora față de încadrarea actuală, precum și opțiunea acestora pentru reformarea actualului sistem de clasificare, răspunsurile fiind sintetizate conform următoarelor grafice:

Graficul 12. Tipologia instituțiilor de spectacole care au fost cuprinse în eșantion [Vă rugăm să ne spuneți dacă sunteți o instituție conform OG 21 / 2007]

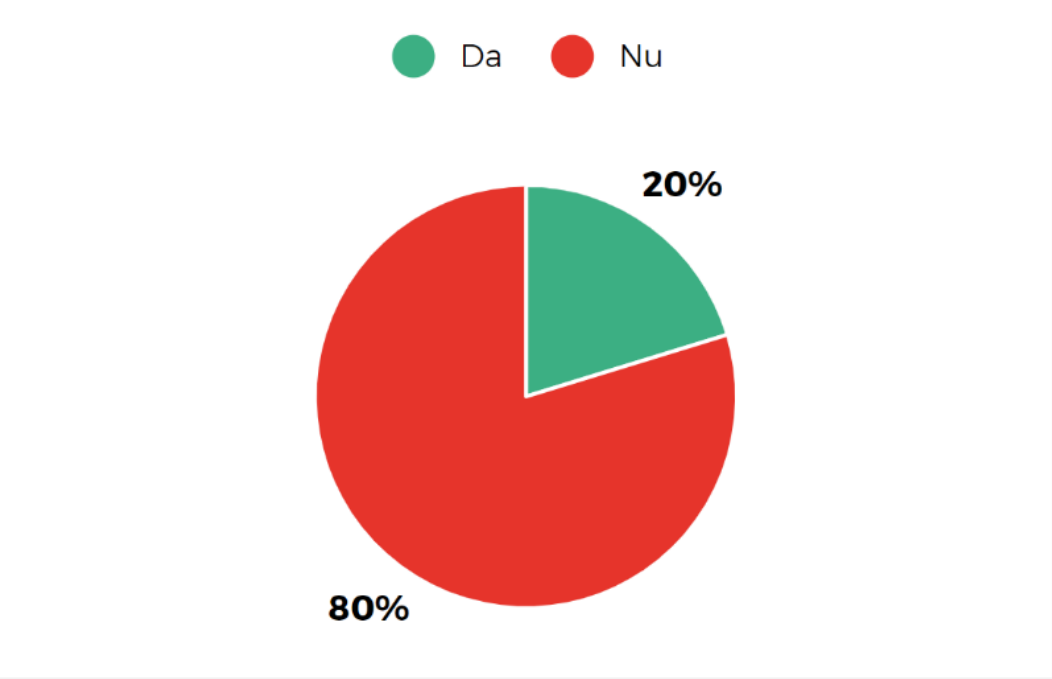

Graficul 13. Evaluarea respondenților cu privire la clasificarea existentă în prezent
[Vă rugăm să ne spuneți dacă această clasificare vi se pare:]

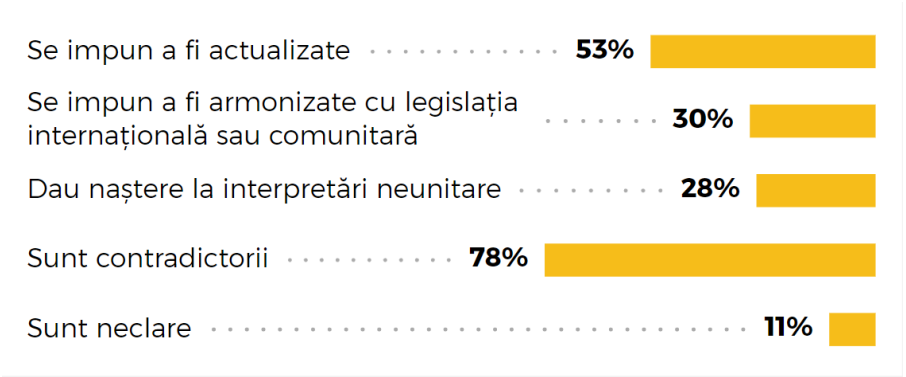
De remarcat că 12% dintre respondenți nu pot preciza dacă clasificarea operată de O.G. 21/2007 este corectă sau incorectă, ceea ce pune sub semnul întrebării cunoașterea legii sau atitudinea pro activă a managerilor și specialiștilor din acest sub-sector de activitate.

Graficul 14. Analiza oportunității elaborării unor criterii de diferențiere și clasificare în lege [Apreciați drept oportună elaborarea unor alte criterii de diferențiere și clasificare în lege?]

Nevoia de actualizare a dispozițiilor legii speciale în raport de schimbarea premiselor de ordin social, economic ori tehnic preexistente la data adoptării O.G. nr. 21/2007, pe de o parte, respectiv imprecizia unor reglementări actuale – regăsite în legislația incidentă ori transversală, specifică domeniului public – care generează un mod neunitar de interpretare a acestora de către diverși decidenți sau organisme cu atribuții de control a fost apreciată de majoritatea respondenților, pe de o parte, conform următoarelor grafice:

Graficul 15. Evaluarea respondenților cu privire la prevederile regăsite în cuprinsul O.G. nr. 27/2007 [Apreciați că unele prevederi regăsite în cuprinsul O.G. nr. 21/2007, cu modificările și completările ulterioare]

În cadrul grupurilor de consultare calitativă (focus) nici specialiștii din sistemul public, nici cei din sistemul independent nu au putut face precizări sau exemplificări concrete în privința dispozițiilor din cuprinsul O.G. 21/2007 care ar trebui armonizate cu legislația internațională sau comunitară.

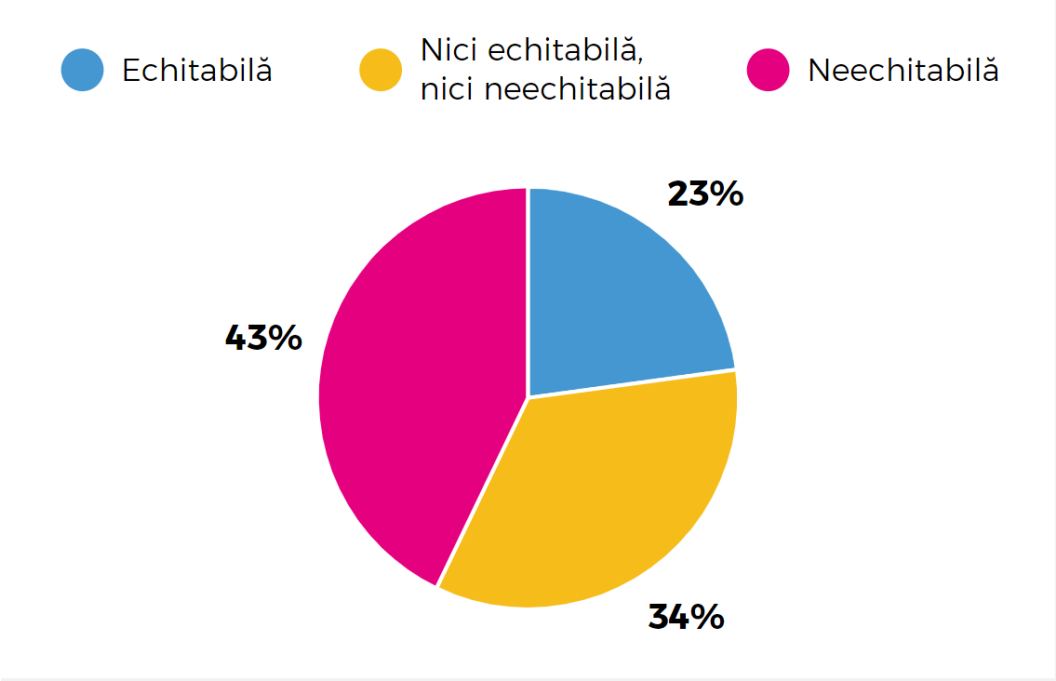
Tabelul 3. În raport cu specificul instituției dvs., apreciați drept necesară o inițiativă legislativă menită să instituie excepții de la obligativitatea aplicării uniformizate a prevederilor restrictive aplicabile domeniului public regăsite în cuprinsul:

	%
Legii nr.500/2002 privind finanțele publice ori al Legii nr.273/2006 privind finanțele publice locale	
Da	48%
Nu	25%
Nu Știu	27%
Legii-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice	
Da	60%
Nu	17%
Nu Știu	24%

Legiinr.532003privindCodulMuncii E7.3. Legii nr. 53/2003 privind Codul Muncii	
Da	58%
Nu	22%
Nu Știu	19%
Legii nr. 98/2016 și H.G. nr. 395/2016 - privind achizițiile publice	
Da	58%
Nu	22%
Nu Știu	19%
Codul Administrativ	
Da	44%
Nu	23%
Nu Știu	33%
O.U.G. nr. 39/2018 privind parteneriatul public-privat	
Da	43%
Nu	20%
Nu Știu	36%
O.G. nr. 81/2003 privind reevaluarea și amortizarea activelor fixe aflate în patrimoniul instituțiilor publice	
Da	41%
Nu	25%
Nu Știu	34%
Normele metodologice privind reevaluarea și amortizarea activelor fixe corporale aflate în patrimoniul instituțiilor publice, aprobate prin OMFP nr. 3471/2008	
Da	37%
Nu	31%
Nu Știu	32%

Politica de salarizare aplicabilă fiecărui subdomeniu de activitate, regăsită în cuprinsul Anexei III. FAMILIA OCUPAȚIONALĂ DE FUNCȚII BUGETARE „Cultură” și, respectiv, Anexei VIII. FAMILIA OCUPAȚIONALĂ DE FUNCȚII BUGETARE „ADMINISTRAȚIE” a făcut obiectul unei analize distincte ale cărei rezultate se regăsesc în următorul grafic:

Graficul 16. Evaluarea răspunsurilor cu privire la echitatea politicii de salarizare reglementată de legea nr. 153/2017 [Considerați că anexa din Legea nr. 153/2017 care conține funcțiile specifice domeniului instituției dvs. este:]

Nerespectarea art. 5 alin.(1) pct.15 din H.G. nr. 90/2010, care instituie obligativitatea obținerii avizului favorabil al Ministerului Culturii, în cazul înființării ori reorganizării instituțiilor publice de cultură, indiferent de subordonarea acestora, consemnat frecvent în ultima perioadă ca urmare a comasării instituțiilor publice de cultură locale, a fost apreciat negativ de către respondenți, fiind necesară instituirea unui regim sancționator menit să descurajeze astfel de inițiative bazate pe autonomia locală.

III.3.7. Sectorul Audio-vizual și multimedia

Aceste două subdomenii sunt exponente ale sectoarelor creative, alături de arhitectură (analizată în secțiunea următoare), fiind orientate pe principiul funcționalității, dar care au în mod evident o componentă culturală.

La nivel național, ***dreptul la informație*** al cetățenilor este unul din drepturile fundamentale garantate de Constituție; potrivit art. 31 alin. (1) din Constituția României, republicată: *„Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit". Exercitarea acestui drept este asigurată de stat prin intermediul serviciilor publice de radio și de televiziune care, conform art. 31 alin.(5) din Constituția României, republicată, „trebuie să garanteze grupurilor sociale și politice importante exercitarea dreptului la antenă".*

Cadrul de reglementare existent pentru sectorul audiovizual este configurat de dispozițiile cuprinse în:
- *Legea audiovizualului nr. 504/2002;*
- *Decizia CNA nr. 220/2011 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual;*
- *Legea nr. 41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune.*

Până la apariția Legii nr. 504/2002 a audiovizualului, sectorul audiovizual din România s-a dezvoltat în cadrul creat de fosta lege sectorială, Legea nr. 41/1992 a audiovizualului, prin intermediul căreia s-a reglementat desființarea monopolului statului în privința comunicării audiovizuale și s-au fixat bazele/principiile privind atribuirea și utilizarea frecvențelor radioelectrice, constituirea radiodifuzorilor comerciali, conținutul comunicării audiovizuale etc.

De departe, cea mai importantă reglementare a constituit-o înființarea **Consiliului Național al Audiovizualului,** ca autoritate independentă de reglementare, monitorizare și control a sectorului audiovizual, pusă sub control parlamentar.

Noua Lege a audiovizualului **nr. 504/2002** a suferit multiple modificări și completări, începând cu Legea nr. 402/2003 și până în prezent, prin intermediul O.U.G. nr. 56/2020, fiind reglementat dreptul de liberă retransmisie pe teritoriul României a serviciilor de programe, difuzate de către radiodifuzori aflați sub jurisdicția statelor membre ale Uniunii Europene și recepționate pe teritoriul acestor state.

Cadrul normativ astfel creat a avut în vedere nu numai preluarea integrală a acquis-ului comunitar (Directiva „Televiziunea Fără Frontiere”, comunicările Comisiei privind demnitatea umană, protecția minorilor etc.) dar și transpunerea în legislația română a principiilor și standardelor dezvoltate de Consiliul Europei (Recomandările Comitetului de miniștri privind rolul și independența autorităților de reglementare din audiovizual, privind pluralismul și concentrarea mijloacelor de informare în masă, transparența acestora, privind dreptul la replică etc.).

Revenind asupra autorității de reglementare a sectorului audiovizual, **Consiliul Național al Audiovizualului („C.N.A.”)** este definit de legiuitor drept *autoritate publică autonomă sub control parlamentar și garant al interesului public în domeniul comunicării audiovizuale*, calitate care-I conferă obligația de a asigura – conform art. 10 alin. (3) din lege:

- respectarea exprimării pluraliste de idei și de opinii în cadrul conținutului serviciilor de programe transmise de radiodifuzorii aflați sub jurisdicția României;
- pluralismul surselor de informare a publicului;
- încurajarea liberei concurențe;
- un raport echilibrat între serviciile naționale de radiodifuziune și serviciile locale, regionale ori tematice;
- protejarea demnității umane și protejarea minorilor;
- protejarea culturii și a limbii române, a culturii și limbilor minorităților naționale;
- transparența mijloacelor de comunicare în masă din sectorul audiovizual;
- transparența activității proprii.

În planul monitorizării conținutului serviciilor de programe oferite de radiodifuzori și a ofertei de servicii de programe asigurate de distribuitorii de servicii este reglementat faptul că acesta se realizează periodic, pe baza unui plan anual aprobat de Consiliul Național al Audiovizualului și care stabilește obiectivele curente ale monitorizării, canalele de televiziune, emisiunile și temele de monitorizare. Acest control se poate exercita însă și aleatoriu, ori de câte ori C.N.A. consideră că este necesar, sau atunci când primește o plângere cu privire la nerespectarea de către un radiodifuzor a prevederilor legale, a normelor de reglementare în domeniu sau a obligațiilor înscrise în licența audiovizuală.

Legea sectorială cuprinde și dispoziții dedicate *sectorului audiovizual privat*, radiodifuzorilor – persoane juridice de drept privat - care se pot constitui și funcționa exclusiv sub forma societăților comerciale, conform art. 43 alin. (3), pe acțiuni sau cu răspundere limitată, cu amendamentul că: *„Dreptul de proprietate asupra acțiunilor sau a părților sociale se poate transfera în conformitate cu prevederile prezentei legi și cu condiția să nu aducă atingere drepturilor și obligațiilor prevăzute în licența sau licențele deținute de societatea comercială respectivă. Acțiunile reprezentând capitalul social al societăților comerciale pe acțiuni nu pot fi decât nominative."* Potrivit unui studiu publicat de doamna prof.univ. Delia-Ruxandra Mucică, intitulat *Potențe ale pieței audiovizuale din România*[166], pe piaţa audiovizuală, cinci grupuri puternice (exceptând SRTV) îşi împart peste 50 % din piaţă. Acestea sunt: Grupul Media Pro, Intact, SBS Broadcasting, Centrul Naţional Media şi Realitatea Media. O analiză de dată recentă furnizată de C.N.A.[167] ne arată că grupul majoritar a comportat semnificative schimbări, acesta fiind compus acum din: Antenna Group, SC PROTV SRL, SC RDS& RCS, alături de S.C. Clever Media Network SRL, respectiv posturile PRIMA TV & LOOK.

Componența acționariatului la aceste grupuri puternice este extrem de diversă: de la persoane fizice până la persoane juridice deținute, în varii proporții, de alte persoane juridice, deținute și ele, la rândul lor, de alte persoane, fie fizice, fie juridice.
Datele prezentate mai sus sunt preluate din informațiile comunicate public de către C.N.A.

Potrivit aceluiași articol de lege, regimul radiodifuzorilor de drept public se reglementează prin lege organică, la data adoptării respectivei legi fiind preexistentă *Legea nr. 41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune,* care a marcat înființarea celor două servicii publice autonome, prin reorganizarea Radioteleviziunii Române, sub control parlamentar, care asigură, în proporție majoritară, oferta de programe audiovizuale a *sectorului public audiovizual*.

Societatea Română de Radiodifuziune și **Societatea Română de Televiziune**, ca servicii publice în realizarea obiectivelor generale de informare, educație, divertisment, sunt obligate să prezinte, în mod obiectiv, imparțial, realitățile vieții social-politice și economice interne și internaționale, să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice, să promoveze, cu competență și exigență, valorile limbii române, ale creației autentice culturale, științifice, naționale și universale, ale minorităților

[166] Disponibil la următorul link: https://www.media-romania.eu/doc_376_studii_pg_0.htm
[167] Disponibilă aici: https://www.cna.ro/IMG/pdf/Licente_audiovizuale_pentru_difuzarea_serviciilor_de_programeTV_SITE.pd

naționale, precum și valorile democratice, civice, morale și sportive, să militeze pentru unitatea națională și independența țării, pentru cultivarea demnității umane, a adevărului și justiției.

Serviciile publice de radiodifuziune și de televiziune nu sunt ținute la plata tarifului de utilizare a spectrului, stabilit de ANCOM[168], plata la care sunt obligați toți ceilalți radiodifuzori, întrucât statul susține aceste servicii publice de informare prin intermediul alocațiilor de la bugetul de stat, în condițiile legii.

Cu excepția celor două servicii publice de radio și de televiziune, se mai poate considera că fac parte din *sectorul public audiovizual* serviciile de informare oferite de autoritățile publice locale, cărora li se pot acorda licențe audiovizuale dacă îndeplinesc cumulative condițiile prevăzute la art. 47 din lege[169].

Începând cu anul 2001, în baza art. 1 din H.G. nr. 28/2001, Ministerul Culturii și Cultelor a primit atribuții specifice în acest domeniu, limitate însă la elaborarea strategiei generale în domeniu și la inițierea actelor normative primare care să reglementeze sectorul.

În domeniul audiovizual, Ministerul Culturii are constanta misiune de a se alinia la preocupările europene de actualitate privind noile reglementări în domeniu, cu precădere cele privind modalitatea, posibilitatea si limitele de introducere a unor reguli privind internetul - a se vedea, spre exemplu, *REGULATION (EU) 2015/2120 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 25 November 2015 laying down measures concerning open internet access and amending Directive 2002/22/EC on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services and Regulation (EU) No 531/2012 on roaming on public mobile communications networks within the Union.*

De asemenea, Ministerul Culturii ar trebui sa aibă constant în vedere armonizarea reglementărilor interne cu legislația europeană în materie, precum Directiva (UE) 2019/789 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 de stabilire a normelor privind

[168] Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații
[169] Art. 47 (1)Prin derogare de la prevederile art. 43 se pot acorda licențe audiovizuale autorităților publice locale, cu condiția:
a)să nu existe nici o altă licență audiovizuală pentru un serviciu de programe local;
b)să ofere exclusiv servicii de informare privind comunitatea respectivă.

exercitarea dreptului de autor și a drepturilor conexe, aplicabile anumitor transmisii online ale organismelor de radiodifuziune și anumitor retransmisii ale programelor de televiziune și radio și de modificare a Directivei 93/83/CEE a Consiliului (Text cu relevanță pentru SEE.) și Directiva (UE) 2019/790 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală și de modificare a Directivelor 96/9/CE și 2001/29/CE, măsuri inițiate de minister, dar nefinalizate până în prezent.

Analiza propunerilor de reformare a cadrului legislativ existent formulate de reprezentații presei scrise și online:

În urma focus grup-ului organizat de I.N.C.F.C la finele anului 2021, am sintetizat câteva idei de reformare a actualului cadru legislativ:

- lipsa acută de personal calificat în cadrul posturilor de radio locale, pe fondul Deciziei C.N.A. de a anula obligația marilor rețele de radio de a susține un program local, fiind anihilată astfel resursa elementară a școlii de radio din România;
- politica de salarizare descurajantă pentru personalul din presa scrisă și online, fiind consemnate diferențe exponențiale între cei care își desfășoară activitatea în marile orașe (București, Cluj, Iași) și cei din orașele mai mici;
- nevoia simplificării formalităților de acces în profesie prin încurajarea recrutării tinerilor;
- inexistența unui regim sancționator și a unui sistem eficient de control pe linia respectării procentelor de difuzare de emisiuni culturale, educaționale sau de film românesc, conform dispozițiilor *Legii nr. 41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune;*
- nevoie de actualizare a dispozițiilor Legii nr. 41/1994, în sensul redefinirii mandatului instituțiilor publice de presă, prin instituirea de obligații corelate cu nevoile publicului cărora li se adresează;

depolitizarea conducerii celor două societăți, SRR și SRTV, prin numirea unor profesioniști în domeniu și abolirea actualului sistem de numire și destituire de către Parlament, în paralel cu reinstituirea taxei publice, întrucât menținerea actualului sistem de finanțare asigurat de Guvern poate îngrădi libertatea de exprimare.

Multimedia este un concept în curs de definire în legislația națională, un deziderat impus pe de o parte și de faptul că mass-media autohtonă traversează o perioadă de tranziție către noi abordări mediatice regăsite din ce în ce mai des în sfera jurnalismului contemporan.

În prezent, în cuprinsul Legii nr. 504/2002 a audiovizualului, identificăm doar sintagma *serviciu media audiovizual*, definit ca acel serviciu aflat sub responsabilitatea editorială a unui **furnizor de servicii media**[170], al cărui obiectiv principal este furnizarea de programe în scop informativ, de divertisment sau educativ pentru publicul larg, prin rețele de comunicații electronice. Un astfel de serviciu media audiovizual este fie un serviciu de programe de televiziune/radiodifuziune[171], fie un serviciu media audiovizual la cerere[172] și/sau un serviciu media care constituie o comunicare comercială audiovizuală[173].

Însă, datorită gradului ridicat de răspândire a smartphone-urilor, ori a tabletelor sau e-reader-elor, pe fondul cererii exponențiale venite din partea cititorilor și publicului consumator care agreează aceste sisteme de informații multimedia, ce cuprind, deopotrivă, conținut și media, utilizând o combinație de text, audio, imagine, animație, video, sau forme de conținut interactive, ce pot fi vizualizate pe un PC, tabletă, smartphone, e-reader etc., opinăm că trebuie să se schimbe paradigmele în care mass-media ființează în prezent.

Potrivit unui studiu publicat de Ioana-Tatiana Ciocan, intitulat *Abordări jurnalistice actuale: crossmedia, transmedia,* ***multimedia,*** disponibil online[174]:

[170] Persoană fizică sau juridică având responsabilitate editorială pentru alegerea conţinutului audiovizual al serviciului media audiovizual şi care stabileşte modul de organizare a acestuia
[171] Serviciu media audiovizual liniar prestat de un radiodifuzor, în care programele sunt difuzate în succesiune continuă, indiferent de modalitatea tehnică utilizată, având un conţinut şi un orar prestabilite, pentru vizionarea / audierea simultană de programe, pe baza unei grile de programe, sub o anumită denumire şi identificat printr-o siglă, în cazul televiziunii, sau printr-un semnal sonor, în cazul radiodifuziunii
[172] Un serviciu media audiovizual neliniar, în care vizionarea de programe se face la cererea individuală a utilizatorului şi la momentul ales de acesta, prestat de un furnizor de servicii media pe baza unui catalog de programe selecţionate şi puse la dispoziţie de către furnizorul de servicii media
[173] Mesaje sonore sau în imagini, cu sau fără sunet, care sunt destinate să promoveze, direct ori indirect, bunurile, serviciile sau imaginea unei persoane fizice ori juridice care desfăşoară o activitate economică. Mesajele respective însoţesc sau sunt incluse într-un program în schimbul unei plăţi ori contraprestaţii sau în scopul autopromovării. Formele de comunicaţii comerciale audiovizuale includ publicitatea radiodifuzată şi televizată, sponsorizarea, teleshoppingul, plasarea de produse și alte forme de publicitate
[174] https://sciendo.com/pdf/10.2478/saec-2020-0024

„Sistemele de informații multimedia devin din ce în ce mai importante odată cu a rețelelor cu mai mulți senzori, captarea datelor de pe telefonul mobil și numărul tot mai mare de baze
de date multimedia”[175]

Autoarea studiului pledează astfel pentru conceptul de poveste „multimedială”, care conține „*diverse elemente ale convergenței mediale, precum: textul (care presupune și o serie de link-uri), video și fotografii, documente audio, infografice și caricaturi, dar și forme interactive, cum sunt comentariile, intervențiile, sondajele. Încercări de asemenea proiecte în media românească ar putea fi unele dintre documentarele celor de la Recorder sau Rise Project, ale căror povești se axează, în principal, pe transpuneri video și audio, fără a fi ignorată partea textuală.”*

III.3.7.1. Cinematografie

După cum am subliniat *supra*, *operele cinematografice*, alături de orice *alte opere audiovizuale,* sunt recunoscute drept opere originale de creație intelectuală în domeniul artistic, *autorii de film*[176] beneficiind de regimul de protecție instituit prin legislația specială a dreptului de autor (art. 7 din Legea nr. 8/1996, republicată), care asigură cadrul de protecție creatorilor/producătorilor de conținut audiovizual.

Acest sector creativ beneficiază însă și de o *lege sectorială*, alături de televiziune și de radio, și anume *O.G. nr. 39/2005 privind cinematografia*, ca o recunoaștere a potențialului creativ demonstrat al industriei cinematografice din România, care a contribuit și contribuie la prestigiul României în lume, act normativ care a suferit multiple modificări și completări de la apariția sa.

Importanța acestui sector este principial reglementată în debutul actului normativ special evocat, cinematografia fiind legitimată drept *„o industrie **culturală**, **de importanță națională**, care creează plusvaloare prin exploatarea și răspândirea diversității*

[175]Péter Mátételki et al., “CrossMedia: Supporting Collaborative Research of Media Retrieval”, in Procedia - Social and Behavioral Sciences, nr.73, 2013, p.504, 10.1016/j.sbspro.2013.02.083
[176] O.G. nr. 39/2005, Art. 3 […] k) autorii de film - scenaristul, regizorul, autorul muzicii special scrise, precum şi alte persoane fizice care contribuie în mod creativ la realizarea filmului, definite ca atare de dispozițiile Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe, cu modificările şi completările ulterioare

culturale, are drept scop realizarea, distribuirea și exploatarea filmelor cinematografice și include totalitatea activităților și persoanelor care activează în acest domeniu", printre obiectivele generale ale acestei legi figurând:

a) dezvoltarea industriei filmului în România și susținerea formării profesionale în domeniu;
b) încurajarea inițiativei private în domeniile creației, finanțării, producției, distribuirii și exploatării filmelor românești sau realizate cu participare românească;
c) afirmarea identității culturale naționale și a minorităților naționale din România prin realizarea filmelor cinematografice și promovarea acestora în circuitul mondial de valori;
d) promovarea unui sistem concurențial deschis de acces la modalitățile de credit financiar din Fondul cinematografic;
e) dezvoltarea cooperării cinematografice europene și internaționale;
f) protejarea, dezvoltarea și punerea în valoare a patrimoniului cinematografiei naționale.

Responsabilitățile aferente obiectivelor enunțate sunt declinate într-o multitudine de activități principale, împărțite între **Centrul Național al Cinematografiei**, care funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale în domeniul cinematografiei, instituție publică de interes național, aflată în subordinea Ministerului Culturii, și o altă instituție publică de interes național, subordonată acestuia, **Arhiva Națională de Filme**.

Sub directa coordonare a Ministerului Culturii, Centrul Național al Cinematografiei are responsabilitatea elaborării strategiei și a politicilor sectoriale în domeniul cinematografiei și, totodată, de inițiator de proiecte de acte normative pentru domeniul său de activitate: ordonanțe, norme și metodologii privind desfășurarea activităților din domeniul cinematografiei, pe care le supune spre aprobare Guvernului României.

Actul normativ constituie și cadrul de reglementare a modalităților de sprijin financiar acordat sub formă de credite directe ori de sprijin financiar nerambursabil dintr-un fond special intitulat ***Fondul cinematografic*** a cărui colectare și administrare sunt apanajul Centrului Național al Cinematografiei, constituit din surse extrabugetare (venituri *parafiscale)*, similar altor asemenea fonduri speciale gestionate de:

- A.F.C.N. (Fondul Cultural Național), o activitate derulată în trecut de Ministerul Culturii în baza O.G. nr. 79/1998, abrogate prin dispozițiile O.G. nr. 10/2005, art. IV și, ulterior, instituționalizată prin efectul adoptării H.G. nr. 802/2005) ori de

- Institutul Național al Patrimoniului, noua entitate juridică rezultată din comasarea prin absorbție a Oficiului Național al Monumentelor Istorice cu *Institutul Național al Monumentelor Istorice în baza Legii nr. 329/2009, prima instituție fiind cea care gestiona ex lege Timbrul Monumentelor Istorice (reglementat prin Legea nr. 422/2001, rep., art. 51).*

Fondul cinematografic, ale cărui surse de constituire sunt reglementate la art. 13 din O.G. nr. 39/2005, este destinat asigurării mijloacelor financiare necesare dezvoltării activității cinematografice prin două tipuri de instrumente legale:

a) creditul direct - creditul financiar rambursabil, fără dobândă, acordat din Fondul cinematografic în urma câștigării unui concurs pentru producția de film și dezvoltarea de proiecte, în conformitate cu prevederile regulamentului aprobat prin dispozițiile O.M.C. nr. 2335/2006;
b) sprijinul financiar nerambursabil - sumele nerambursabile atribuite – în condițiile art. 25 și urm. din O.G. nr. 39/2005 - din Fondul cinematografic, sprijinul financiar automat pentru succes de public și calitate artistică, pentru distribuirea și exploatarea în cinematografe a filmelor românești sau cu participare românească ori pentru organizarea sau participarea la festivaluri și târguri de profil, precum și pentru susținerea unor programe de cultură și educație cinematografică sau pentru funcționarea cinematografului de artă.

În acest domeniu principalii subiecți, creatorii de conținut cultural (filme), sunt persoanele fizice sau juridice de drept privat autorizate, înscrise în Registrul cinematografiei, care pot solicita/primi în condițiile succint prezentate mai sus finanțare rambursabilă (sub formă de credite directe) sau nerambursabilă din Fondul cinematografic, conform regulilor și procedurii reglementate de actul normativ menționat, respectiv prin reglementările subsecvente.

Persoanele juridice de drept public – Societatea Română de Televiziune (SRTV) – nu au un rol activ în producția efectivă de film, rolul principal constând în contribuția adusă în calitate de co-producător - fie prin arhiva TVR, fie prin intermediul contribuției la Fondul cinematografic si/sau prin finanțări acordate direct producătorilor independenți, în temeiul prevederilor art. 17 din O.G. nr. 39/2005.

„Art. 17. - *(1) Pentru susținerea producției de film cinematografic, Societatea Română de Televiziune va contribui cu o sumă reprezentând 15% din veniturile proprii realizate din publicitate.*

(2) Societatea Română de Televiziune poate opta pentru finanțarea directă a producției de filme, în condițiile prezentei ordonanțe, cu până la jumătate din suma datorată Fondului cinematografic, la solicitarea producătorilor și după notificarea adresată Centrului Național al Cinematografiei."

Întrucât la data realizării prezentei analize, INCFC nu a reușit să organizeze o sesiune de consultări cu reprezentanții domeniului cinematografiei, vor fi prezentate succint doar unele consemnări bazate pe ecourile produse în spațiul public, industria fiind marcată constant de diverse neînțelegeri și chiar numeroase litigii (civile sau penale), dintre care amintim:

- procedura de vânzare a acestor active către beneficiarii unor contracte de locațiune a sălilor de cinematograf aflate în patrimoniul Regiei Autonome a Distribuției și Exploatării Filmelor „România-Film" investitori imobiliari care au reușit în scurt timp să le transforme în restaurante sau cafenele/baruri/discoteci: Cinema Grivița, Cinema Floreasca, Cinema Viitorul, Cinema Terra/Doina, Cinema Melodia etc.)[177];
- neregularități în privința acordării sprijinului financiar nerambursabil ori al creditelor directe, în centrul atenției mass-media fiind în prezent subiectul finanțării din fonduri publice a unor producții cinematografice în perioada 2006-2016 de către Centrul Național al Cinematografiei[178];
- cazul unei inițiative legislative – O.U.G. nr. 91/2016 pentru modificarea și completarea O.G. nr. 39/2005 privind cinematografia, a cărui expunere de motive evoca *inter alia* "disfuncționalitatea cronică a instrumentelor instituționale, financiare și legislative aflate la dispoziția acestei industrii, [...] în mod paradoxal față de rezultatele și recunoașterea internațională a producțiilor românești, în prezent, domeniul cinematografic, în special finanțarea și exploatarea filmelor românești, se află într-o situație de blocaj, necesitând o acțiune concertată și complementară pe diversele sale paliere pentru a asigura funcționarea, dinamizarea producției cinematografice și, prin aceasta, reducerea prejudiciului material legat de patrimoniul cinematografic național și a celui de imagine a României," alături de "nevoia imperioasă de a corecta aspecte legate de capacitatea administrativă a unor instituții și de eficiența unor mecanisme care țin de diversele componente ale domeniului cinematografic - producția cinematografică, distribuție, exploatare, arhivare și conservare a patrimoniului cinematografic, educație cinematografică, în condițiile în care se constată insuficiența și neadaptarea acestora la evoluția producției cinematografice" care a sfârșit rapid prin a fi respinsă prin Legea nr. 141/2017.

[177] Sursa: https://b365.ro/ciorna-in-ce-s-au-transformat-fostele-cinematografe-din-bucuresti-186194/
[178] https://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=9903

Un subiect de analiză distinct îl constituie transferul dreptului de proprietate asupra a peste 100 de săli de cinematograf, împreună cu terenurile și bunurile mobile aferente, din domeniul privat al statului și din administrarea R.A.D.E.F. "RomâniaFilm" în domeniul public al autorității locale, respectiv în administrarea consiliilor locale, prin efectul Legii nr. 303/2008[179], transfer condiționat *ex lege* de obligația asigurării, timp de minimum 15 ani, a difuzării de film cinematografic, cu prioritate a acelor producții realizate în condițiile O.G. nr. 39/2005, dar și a altor activități culturale, întrucât, în majoritatea cazurilor, primăriile nu au identificat mijloacele de a realiza obiectul principal de activitate a acestora, ajungându-se la o situație de colaps, prin blocarea activității de difuzare de film, fiind încurajate indirect inițiativele din sectorul privat (săli de cinema aflate în dotarea unor centre comerciale de tip mall).

III.3.8. Sectorul Publicitate

Pentru **publicitate** există dispoziții speciale în *Legea nr. 504/2002* și *Codul de reglementare a conținutului audiovizual,* având ca obiect definirea și clasificarea tipurilor de publicitate, stabilirea unor reguli privind conținutul acesteia, a regulilor de difuzare și a sancțiunilor aplicabile pentru încălcarea acestora.

Evocăm astfel faptul că una din cele mai importante componente ale activității C.N.A. este aceea cu privire la reglementarea conținutului comunicării audiovizuale, scop în care emite decizii cu caracter de norme de reglementare cu privire la, *inter alia* publicitate, inclusiv publicitatea electorală, și teleshopping – art. 17 alin. (1) lit. d) pct. 9.

Ulterior apariției legii sectoriale, C.N.A. a adoptat *Codul de reglementare a conținutului audiovizual* (prin **Decizia nr. 187 din 3 aprilie 2006**), ceea ce a permis nu numai sistematizarea și gruparea pe teme importante a normelor juridice, ci și clarificarea unor prevederi și actualizarea întregului ansamblu, pentru a răspunde noilor evoluții de pe piață.

Potrivit instrumentului de aprobare, Codul elaborat încorporează sugestiile, observațiile și punctele de vedere exprimate de majoritatea grupurilor ce pot fi definite ca *stakeholders* (de la radiodifuzorii publici și privați, inclusiv asociația profesională a posturilor comerciale, ARCA, reprezentanții agențiilor de publicitate, reuniți în Consiliul Român pentru Publicitate (R.A.C.) și

[179] Legea nr. 303/2008 privind aprobarea Ordonanței de urgenta a Guvernului nr. 7/2008 pentru modificarea si completarea Ordonanței Guvernului nr. 39/2005 privind cinematografia, precum și pentru modificarea Legii nr. 328/2006 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 39/2005 privind cinematografia

International Advertising Association (I.A.A.) până la reprezentanți ai societății civile, precum Agenția de Monitorizare a Presei și Centrul de Jurnalism Independent).

Codul de reglementare a conținutului audiovizual, este structurat în opt titluri, astfel: *Protecția copilului, Protecția demnității umane și a dreptului la propria imagine, Dreptul la replică și la rectificare, Asigurarea informării corecte și a pluralismului, Responsabilități culturale, Jocuri și concursuri, Sponsorizare, publicitate și teleshopping (Titlul VIII, Cap. IV).*

Cu titlu preparator, la **Titlul VIII, art. 93** din Cod sunt definite *comunicările comerciale audiovizuale*, fiind necesar a fi respectate, *„indiferent de formă și de durată, principiile de protecție a minorului, de informare corectă a publicului, de respectare a demnității umane, de asigurare a unei concurențe loiale și să nu utilizeze practici comerciale incorecte, înșelătoare sau agresive, așa cum ele sunt definite de Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor, cu modificările și completările ulterioare."*

Conform aceluiași articol este prohibită:
- publicitatea care prejudiciază după criteriul de sex respectul pentru demnitatea umană, aducând atingere imaginii unei persoane în viața publică și/sau particulară, precum și a unor grupuri de persoane,
- utilizarea în publicitate a situațiilor în care persoanele, indiferent de apartenența la un sex, sunt prezentate în atitudini degradante, umilitoare și cu caracter pornografic, inclusiv prin folosirea stereotipurilor de gen.

Potrivit istoricului acestor organizații profesionale mai sus evocate, în calitate de reprezentanți ai *sectorului privat de publicitate,* regăsit pe propriile pagini de web[180], acestea sunt constituite ca organizații non-guvernamentale, non profit, independente, pentru a veni în sprijinul acestui sector creativ din România, industria de publicitate, printre membrii acestora numărându-se numeroase și foarte cunoscute companii, agenții de publicitate, media și asociații profesionale.

Ca referință, subliniem - cel puțin la nivel declarativ - faptul că: *„Activitatea Consiliului Român pentru Publicitate se bazează pe Codul de Practică în Publicitate, elaborat de membrii săi… reprezintă un set de reguli etice de respectat de către toți cei implicați*

[180] https://www.rac.ro/ro și https://www.iaa.ro/despre-iaa/

în domeniul publicității și în orice formă de comunicare comercială. Scopul documentului este să sprijine dezvoltarea unui mediu de afaceri decent și onest în România prin oferirea unui ghid de formă și conținut pentru o informare corectă, cinstită și decentă față de consumator și industrie."

Veniturile din publicitate reprezintă surse de venit atât pentru serviciile publice de radiodifuziune și de televiziune, cât și pentru Fondul cinematografic, constituit - în proporție majoritară, am putea adăuga - din contribuțiile de 4% din *„contravaloarea minutelor de publicitate contractate de posturile de televiziune publice și private, contribuție care se adaugă la acest preț și care se încasează de la agentul de publicitate, de la firma intermediară cumpărătoare a minutelor de publicitate sau de la operatorul economic cumpărător al minutelor de publicitate"* (conform art. 13 alin. 1 lit. b din O.G. nr. 39/2005), respectiv a celei de 3% *„din prețul minutelor de publicitate vândute din spațiul programului propriu de către societățile de televiziune prin cablu, care au licența pentru producția de programe și care se adaugă acestui preț"* (conform art. 13 alin. 1 lit. c din O.G. nr. 39/2005).

III.3.9. Sectorul IT, software și jocuri electronice

Bazat pe creativitate și inovație, și acest sector transversal se bazează pe funcționalitate – similar exponentelor sectoarelor creative - , însă este utilizat cu precădere ca suport pentru celelalte sectoare (culturale și creative, deopotrivă).
Fără a greși, pornind de la această particularitate – suportul asigurat celorlalte sectoare - , se poate aprecia că *domeniul TIC*, prin componenta sa de jocuri de calculator (**„gaming"**), se intersectează în mod firesc cu sectoarele creative, iar prin restul activităților de software, este situat în domeniul sectoarelor transversale.

Activitățile de editare a jocurilor de calculator sunt activități incluse în cadrul sectorului IT. Ele se manifestă pe piața liberă, ghidându-se după principiile de funcționare a cererii și ofertei. Domeniul poate fi definit prin codurile CAEN 5821 (Activități de editare a jocurilor de calculator) și 5829 (Activități de editare a altor produse software).

Acest sector este compus eminamente din companii comerciale private, a căror activitate este supusă legislației de drept comun: Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, republicată, Legea nr. 82/1991 a contabilității, republicată, Codul fiscal (Legea nr.

227/2015), Codul de procedură fiscală (Legea nr. 207/2015)[181], respectiv Codul Muncii (Legea nr. 53/2003, republicată) și, nu în ultimul rând, Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată, știut fiind că programele pentru calculator intră sub incidența regimului de protecție al dreptului de autor.

Activitățile de editare a jocurilor de calculator au cunoscut o evoluție extrem de favorabilă în România. Astfel, dacă în anul 2015, cifra de afaceri era de aprox. 182 mil. lei, în anul 2020 aceasta a ajuns la 350 mil. lei. Profitul net a crescut și el de la 14,7 mil. lei în anul 2015 la peste 60 mil. lei în anul 2020. Rezultatele indică faptul că acest sector nu are nevoie de un cadru de reglementare foarte extins cum ar fi în cazul altor sectoare, mai ales cele în care acționează preponderent sectorul public.

Date de factură recentă[182] vin să confirme această atestare, bazată inclusiv pe faptul că „regiunea București-Ilfov este recunoscută la nivel internațional ca fiind un hub pentru industria de gaming din Europa de Sud-Est, pe de-o parte datorită faptului că cele mai mari studiouri de gaming internaționale sunt reprezentate aici, iar pe de altă parte datorită numărului crescut de angajați specializați în domeniu și al perspectivelor de evoluție. Conform datelor companiei de cercetare de piață SuperData Research referitoare la veniturile din gaming realizate de 100 de țări din lume, în 2016 România era pe locul 47 la nivel mondial și pe locul 4 în Europa de Est (Biszok Bogdan, 2017).”

Industria de gaming, la nivel național, numără peste 80 de studiouri, din care peste 50 dintre acestea dezvoltă jocuri în regiunea București-Ilfov, alte 16 companii își desfășoară activitatea în orașe mari din țară, precum Cluj, Timișoara, Brașov și Iași, iar restul în alte regiuni din țară. Creșterea domeniului gaming este susținută și de numărul mare de companii înființate în ritm alert: la nivel național, doar în 2016 au apărut 25% din totalul actual al firmelor de profil sau studiourilor de gaming (conform studiului RGDA realizat în 2017).

[181] Acte normative care instituie și o serie de facilități fiscale pentru operatorii economici, respectiv lucrătorii în domeniu, cum ar fi: exceptarea de la plata impozitului pe salariu și a unor contribuții sociale a angajaților din acest sector
[182] Raportul intitulat „Potențialul de specializare inteligentă în domeniul gaming în Regiunea București-Ilfov”, un proiect realizat de Ruxandra Miuți și Cristina Carată, selectat în cadrul Programului Operațional Capacitate Administrativă cofinanțat de Uniunea Europeană, din Fondul Social European.

III.3.10. Așezămintele culturale

III.3.10.1. Analiza privind evoluția cadrului juridic și de reglementare dedicat așezămintelor culturale (2014-2020)

Acest subdomeniu al sectorului ***Meșteșuguri și artizanat*** caracterizat de activități culturale și artistice non-industriale, alături de *biblioteci și arhive*¸ respectiv *patrimoniu cultural*, este indisolubil legat de *patrimoniului imaterial*¸ cel puțin din perspectiva cadrului, aparent unic, de reglementare reprezentat de O.U.G. nr. 118/2006 și de activitatea desfășurată de **așezămintele culturale** (*e.g.* școlile de arte și meserii), aceste veritabile leagăne de prezervare a meșteșugurilor, a tehnologiilor tradiționale care generează produsele și serviciile meșteșugărești, de mică industrie și artizanale, cu valoare artistică, dar și utilitară, care păstrează specificul execuției manuale și tradiționale.

Potrivit *Strategiei Sectoriale în Domeniul Culturii și Patrimoniului Național 2014-2020*, acest tip de instituții publice de cultură ocupă un loc aparte, datorită faptului că activitatea lor culturală, este una cu un puternic impact social și, fiind importante mai ales pentru configurarea unei oferte culturale minimale în mediul rural și urban mic, și prin contribuția pe care o au, sau ar putea să aibă, la educația permanentă, la formarea și orientarea profesională și la prezervarea patrimoniului imaterial acestea putând fi de mare ajutor în structurarea și modernizarea comunităților rurale, acestea fiind atuurile pe baza cărora au câștigat atenția autorităților datorită impactului imediat la nivelul comunităților, dar și datorită modului direct de comunicare și intervenție în micile comunități.

Cadrul de reglementare al acestor instituții publice de cultură, reprezentat de O.U.G. nr. 118/2006, reunește practic toate formele de instituții publice – biblioteci, muzee și colecții publice, instituții de spectacole sau concerte - care nu pot fi încadrate în primele trei categorii amintite.

Potrivit actualei reglementări, **„așezămintele culturale sunt persoane juridice de drept public sau privat”**, indiferent de forma de organizare și finanțare, care desfășoară activități în domeniul cultural, de informare și de educație permanentă, reprezentând servicii culturale de utilitate publică, cu rol în asigurarea coeziunii sociale și a accesului la informație.

După cum invocam *supra*, este de reținut aceeași orientare a legiuitorului către zona instituționalizată a subdomeniului, preocuparea pentru stabilirea unor repere minimale privind clasificarea, organizarea și funcționarea acestora, în cazul acestui ultim act normativ

nefiind nici măcar mimată intenția de extindere prin analogie a acestor forme de organizare a instituțiilor publice de cultură către entități aparent similare – așezămintele culturale de drept privat, înființate de persoane fizice sau juridice de drept privat, *în condițiile legii*.

Actul normativ a abrogat expres prevederile *Legii nr. 292/2003 privind organizarea și funcționarea așezămintelor culturale*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 2 iulie 2003 și **a suferit o serie de modificări sau completări importante prin adoptarea O.U.G. nr. 65/2007, O.U.G. nr. 110/2010**, respectiv **Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 58/2014 privind stabilirea unor măsuri financiare și pentru modificarea unor acte normative**.

În reglementarea anterioară se punea un accent deosebit pe necesitatea existenței la nivel național al unui sistem centralizat al așezămintele culturale care reunesc case de cultură, centre de prezervare a culturii tradiționale, ansambluri folclorice, școli populare de artă, centre culturale cu activități mixte, fiind reglementată expres existența – alături de Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale - a centrelor județene pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale.

Specialiștii acestor entități, alături de cei ai direcțiilor județene pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național, erau desemnați a face parte din comisiile mixte desemnate de serviciile descentralizate ale Ministerului Culturii, care dețineau prerogativa coordonării și îndrumării metodologice a activităților așezămintelor culturale.

Noua reglementare a marcat **un regres** important în această direcție, rolul exponențial al Ministerului Culturii, prin serviciile sale deconcentrate, fiind sensibil diminuat pe fondul recunoașterii exprese a obligativității existenței, la nivelul fiecărui județ, a unui singur așezământ cultural, instituție publică, în subordinea consiliului județean, care poate sprijini metodologic activitatea așezămintelor culturale la nivel comunal – art. 8 din O.U.G. nr. 118/2006, ceea ce limitează în față orice tentativă a organului de specialitate al administrației publice centrale de a se implica strategic și metodologic în decizia autorităților locale, de a își îndeplini misiunea de principal coordonator al activităților de elaborare și de implementare de strategii sectoriale precum și de politici publice pentru diferitele sub-sectoare sau activități cu relevanță pentru propriile domenii.

Aceasta concluzie se desprinde cu ușurință și datorită faptului că așezămintele culturale, instituții publice, își desfășoară activitatea, în principal, pe bază de programe și proiecte elaborate de conducerea acestora, în concordanță cu strategiile culturale și educativ-formative stabilite de autoritățile sau de instituțiile în subordinea cărora funcționează.

În ultimii ani – care au fost marcați de diverse reorganizări instituționale, pe fondul crizei economice și financiare declanșate în anul 2009 –, unele centre culturale aflate în subordinea Ministerului Culturii din pricina caracterului lor special, Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale și respectiv Centrul Național de Cultură a Romilor „Romano Kher" au fost înglobate altor instituții prin preluarea activității acestora de către alte instituții publice: Institutul Național al Patrimoniului și Agenția Națională pentru Romi.

De asemenea, au fost comasate instituții cărora li s-a atribuit teoretic și impropriu statut de așezăminte culturale, deși aveau rol de și caracter de servicii deconcentrate – Centrul pentru Cercetare și Consultanță în domeniul Culturii și Centrul de Pregătire profesională în domeniul culturii și a luat ființă Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală (INCFC), fără precizări corelative în actul constitutiv care să precizeze o încadrare corectă, transversală a activităților desfășurate de această nouă instituție. În lipsa altor clasificări, acesta a fost „asimilat" bibliotecilor prin statutul managerului și prin funcții de încadrare.

După transferări succesive începute încă din anii 1990, Ministerul Culturii mai are la ora actuală în subordine doar câteva așezăminte culturale importante situate în teritoriu:

- Centrul Cultural Toplița,
- Centrul de Cultura „Arcuș" din Covasna,

Așa cum invocam *supra*, **patrimoniul imaterial** este gestionat acest grup eterogen de entități, unele fără personalitate juridică, cunoscute drept ***așezăminte culturale***. De dimensiuni mici, răspândite pe întreg teritoriul țării, însă substanțial reduse ca număr (în prezent, au *supraviețuit* **doar 125**[183] de astfel de centre culturale ca urmare a efectului negativ al descentralizării instituțiilor publice

[183] Număr ce poate scădea în viitorul apropiat datorită încetării efectelor afectațiuni speciale atribuite așezămintelor culturale care au intrat în **Programul prioritar național pentru construirea de sedii pentru așezăminte culturale în localitățile unde nu există asemenea instituții, precum și pentru reabilitarea, modernizarea, dotarea și finalizarea lucrărilor de construcție a așezămintelor culturale de drept public din mediul rural și mic urban**, finanțat din Fondul național de dezvoltare la dispoziția Guvernului

de cultură produs după anul 1996[184]), acestea sunt extrem de importante nu numai pentru furnizarea serviciilor de bază culturale[185], asigurând o oportunitate potențială de dezvoltare a sectorului independent, cel puțin în ceea ce privește această misiune publică a culturii, ci și din perspectiva conservării, cercetării, protejării, transmiterii, promovării și punerii în valoare a culturii tradiționale și a **protejării patrimoniului imaterial, unul dintre principalele obiective ale așezămintelor și, cu precădere, al centrelor/secțiilor pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale.**

Din perspectiva **protejării patrimoniului imaterial (PCI), care este unul dintre obiectivele principale ale așezămintelor culturale** așa cum prefațam, trebuie menționată și *Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial*, **care prevedea și acordarea de mărci tradiționale distinctive,** cu al său cadru de reglementare subsecvent reprezentat de:

- O.M.C.C. nr. 2436/2008 privind elaborarea Programului național de salvgardare, protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial,
- O.M.C.C. nr. 2491/2009 pentru aprobarea Regulamentului de acordare a titlului de TEZAUR UMAN VIU,
- O.M.C.C. nr. 2236/2008 privind organizarea, funcționarea și atribuțiile Comisiei naționale pentru salvgardarea patrimoniului cultural imaterial.

Prin efectul acestui cadru legislativ s-au stabilit o serie de direcții de acțiune și măsuri importante, multe în consonanță cu prevederile *Convenției pentru salvgardarea patrimoniului cultural imaterial*, adoptată la Paris pe 17 octombrie 2003, acceptată de România prin efectul Legii nr. 410/2005.

Complexul de instituții și organizații implicate în protejarea patrimoniului cultural imaterial (PCI) cuprinde: *Comisia Națională pentru Salvgardarea Patrimoniului Cultural Imaterial*, *Institutul Național al Patrimoniului* (care a absorbit în 2013 Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Civilizației Tradiționale, instituție care deține în **prezent prerogative de coordonare metodologică a activității așezămintelor culturale în domeniul patrimoniului cultural imaterial**), muzeele specializate sau cu secții / filiale de specialitate, Direcțiile județene pentru cultură (servicii deconcentrate ale Ministerului Culturii), *centrele județene pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale*, *Institutul Național de Etnografie și Folclor al Academiei Române*, celelalte așezăminte culturale

[184] Unul dintre efecte a fost acela că infrastructura culturală a pierdut casele de cultură, majoritatea fiind utilizate ulterior în alte scopuri
[185] Oferirea de produse şi servicii culturale diverse pentru satisfacerea nevoilor culturale comunitare, în scopul creşterii gradului de acces şi de participare a cetăţenilor la viaţa culturală, respectiv educaţie permanentă şi formare profesională continuă de interes comunitar

(cămine culturale, case de cultură, școli populare de artă, formații și ansambluri folclorice, centre culturale, centre zonale pentru educația adulților, școli de arte și meserii etc.) și organizațiile neguvernamentale cu activitate în domeniul Patrimoniului Cultural Imaterial.

În prezent, prin efectul adoptării H.G. nr. 593/2011, republicată, printre atribuțiile principale ale Institutul Național al Patrimoniului în domeniul protejării și promovării patrimoniului imaterial se regăsesc: organizarea și administrarea Registrului național al mărcilor tradiționale distinctive (neinițiat încă, nefiind omologată și înregistrată până în prezent vreo marcă tradițională distinctivă), omologarea unor astfel de mărci și, nu în ultimul rând, organizarea și administrarea Registrului național al patrimoniului cultural imaterial.

La nivel de politici publice, sunt de apreciat doar două inițiative legislative relativ recente:

- inițiativa Ministerului Economiei, Comerțului și Relațiilor cu Mediul de Afaceri, care a lansat **Programul național multianual pentru susținerea meșteșugurilor și artizanatului,** ca *schemă de ajutor de minimis*, care își propune stimularea dezvoltării meșteșugurilor și a micii industrii din România, întărirea clasei de mici meșteșugari și artizani, care își desfășoară activitatea individual sau organizat prin intermediul întreprinderilor familiale, conform art. 8 alin. (5) din Legea nr. 26/2008 raportat la prevederile O.U.G. nr. 44/2008, ori al altor organizații, atât în localitățile rurale, dar și în cele urbane, protejarea meseriilor care presupun un număr mare de operații executate manual în practicarea lor și relansarea serviciilor și a produselor realizate de aceștia:
- adoptarea ***Legii nr. 144/2000 privind acordarea de facilități persoanelor care au domiciliul în localitățile rurale aflate în zonele montane, republicată***, care stabilește dreptul acestor persoane - care nu posedă în proprietate păduri -, pentru practicarea unor meșteșuguri tradiționale, de a beneficia de o cantitate de lemn, pentru a fi prelucrată în produse finite și semifinite, în vederea efectuării schimbului de produse din lemn cu cereale necesare locuitorilor acestor zone. Meșteșugurile tradiționale vizate de către legiuitor în vederea încurajării comerțului ambulant, privesc prelucrarea lemnului în scândură, șindrilă, grinzi fasonate, bârne, butoaie, ciubere, donițe, araci de vie, furci din lemn, cozi de unelte, oiști de căruță și alte asemenea produse.

III.3.10.2. Analiza propunerilor de reformare a cadrului legislativ existent formulate de reprezentații ai așezămintelor culturale

În prezent, rețeaua publică de *așezăminte culturale* cu cea mai arie de răspândire geografică, care mai beneficiază încă de infrastructura rezultată în urma procesului de descentralizare inițiat în anul 1996 și care, teoretic, ar fi în măsură să ofere cea mai variată gamă de servicii culturale la nivel local, nu mai beneficiază de aportul Ministerului Culturii, inclusiv prin serviciile deconcentrate ale acestuia, de a anihila efectul nociv al *autonomiei locale* invocate de aparatul administrației publice locale atunci când își propune comasarea instituțiilor publice de cultură, când însăși avizul conform al acestuia, obligatoriu în cazul reorganizării lor, este ignorat.

Se consemnează astfel o situație similară cu cea consemnată în cazul instituțiilor publice de spectacole sau concerte, privind nesocotirea dispozițiilor art. 5 alin. (1) pct. 15 din H.G. nr. 90/2010, c.m.c.u., care instituie obligativitatea obținerii avizului favorabil al Ministerului Culturii, în cazul înființării ori reorganizării instituțiilor și a așezămintelor publice de cultură, indiferent de subordonarea acestora, care s-a propagat pe fondul interpretării eronate sau neunitare de către autoritățile administrației publice locale a dispozițiilor art. 3 din O.U.G. nr. 118/2006, privind posibilitatea de a aproba funcționarea așezămintelor culturale de drept public ca instituții-gazdă de spectacole și/sau concerte, asigurând respectarea unor minime condiții: existența unui imobil care să dispună de condițiile tehnico-administrative necesare prezentării de producții artistice, respectiv a bugetului necesar funcționării și acoperirii cheltuielilor aferente prezentării de producții artistice.

O posibilă explicație poate fi pusă pe seama existenței unor conexiuni legislative exprese sau implicite cu alte acte normative: *O.G. nr. 21/2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic*, respectiv *O.U.G. nr. 189/2008 privind managementul instituțiilor publice de cultură*, în privința categoriilor de personal care asigură funcționarea așezămintelor culturale (funcții de specialitate, tehnice și administrative), a modalității de angajare directă, prin acordul părților, în cazul contractelor individuale de muncă pe perioadă determinată încheiate pe durata desfășurării unui program sau proiect, precum și a conducerii acestora, asigurată de directori generali/directori, câștigători ai concursurilor de proiecte de management, titulari ai unui contract de management, încheiat în conformitate cu prevederile legii, care conține programele și proiectele minimale pe care directorul general sau, după caz, directorul se angajează să le realizeze, în condițiile legii.

Sau, la fel de bine, această tendință poate fi pusă pe seama presiunii personalului direcționată către managementul acestora, pentru re-încadrarea pe alte grile de salarizare, mai favorabile, fiind țintite funcție de specialitate (culturală) regăsite în prezent în Anexa III. Familia ocupațională de funcții bugetare „CULTURA" a Legii-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din funcții publice.

Pe fondul insuficientei resurse umane specializate (I.N.P., potrivit statului de funcții aprobat de ministrul culturii, are **doar doi specialiști în domeniu în cadrul structurii Patrimoniu Imaterial și Cultură Tradițională**), responsabilitatea transferată prin efectul comasării prin absorbție a Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Civilizației Tradiționale a devenit o iluzie, o simplă atribuție pierdută într-o vastă și complexă listă de atribuții principale, fiind afectate indirect, dar iremediabil, și principalele prerogative ale *Comisiei Naționale pentru Salvgardarea Patrimoniului Cultural Imaterial*, reglementate prin O.M.C. nr. 2617/2021, cu modificările și completările ulterioare, de a: emite puncte de vedere de specialitate asupra dosarelor de candidatură pentru Listele de patrimoniu cultural imaterial recunoscute de către UNESCO, respectiv Lista reprezentativă a patrimoniului cultural imaterial al umanității și Lista elementelor patrimoniului cultural imaterial aflate în pericol de dispariție, de a analiza inițiativele privind elementele de patrimoniu cultural imaterial în vederea includerii acestora în Registrul național al patrimoniului cultural imaterial, formularea și comunicarea către I.N.P. – în vederea omologării acestora - de recomandări scrise privind acordarea mărcii tradiționale distinctive la solicitarea expresă și în scris a creatorilor, interpreților populari, a meșteșugarilor tradiționali sau a păstrătorilor/transmițătorilor.

În acest caz excepțional, pare că singura soluție de ieșire din impas – pe fondul lipsei de rezultate notabile obținute de Institutul Național al Patrimoniului[186], prin raportare la complexul de obligații concrete stabilite în domeniul protejării patrimoniului imaterial, o reprezintă re-înființarea unei instituții publice distincte care să preia rolul de coordonator metodologic a activității așezămintelor culturale în domeniul patrimoniului cultural imaterial, inclusiv în privința conservării, cercetării, punerii în valoare a meșteșugurilor, obiceiurilor și tradițiilor, respectiv a tuturor entităților de drept public sau de drept privat, cu sau fără personalitate juridică, cu activitate în domeniu și de a compensa multitudinea sarcinilor, dar și eforturile depuse până în prezent de *Comisia Națională pentru*

[186] Amintim aici faptul că în prezent doar 7 elemente de patrimoniu cultural imaterial românesc sunt înscrise pe Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural al Omenirii, iar România se pregătește de întocmirea raportului de monitorizare periodică a situației patrimoniului cultural imaterial la nivel național, pe care îl va înainta la UNESCO până la sfârșitul anului 2021

Salvgardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, pentru ca aceasta să se poată concentra, cu adevărat, pe actualizarea Programului național de salvgardare, protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial.

Revenind, dincolo de aceste tendințe, este evident că această problemă de sistem nu poate și nu trebuie ignorată, întrucât în acest subdomeniu, dar și al patrimoniului cultural imaterial, **Ministerul Culturii nu poate contribui prin rețeaua proprie de servicii deconcentrate la revitalizarea acestora**, iar, la nivel de strategii publice, **nici nu poate garanta implementarea lor de către administrațiile publice locale.**

Acesta este contextul în care consemnăm **lipsa unei situații generale a așezămintelor culturale sau a unui organism care să centralizeze, nu doar activitatea, ci și informația generată de acestea**, fiind oportună **înființarea Registrului așezămintelor culturale**, care să inventarieze la nivel național toate aceste informații lipsă.

Acest deziderat se impune cu atât mai mult cu cât **rolul Ministerului Culturii în teritoriu în acest subdomeniu, de protejare a patrimoniului cultural național sub toate formele sale de expresie, este total estompat în cazul serviciilor sale deconcentrate**, care deși, au această principală menire, conform H.G. nr. 90/2010, nu beneficiază de aportul personalului de specialitate, unul subdimensionat[187], ceea ce face ca întreaga rețea a ministerului, copleșită de multitudinea de responsabilități, să fie, realmente, nefuncțională.

III.3.10.3. Analiza de tip frecvență a indicatorilor referitori la problematicile și nevoile de schimbare a actualului cadru legislativ furnizate de reprezentații așezămintelor culturale

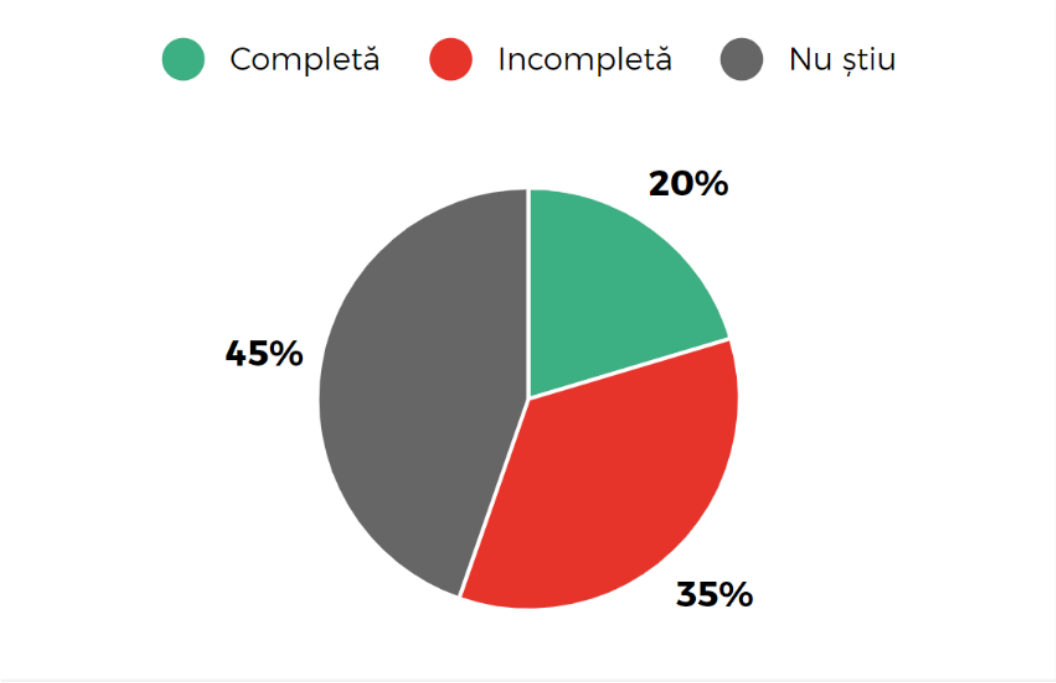
În cadrul acestei secțiuni sunt prezentate date cu privire la seturile de întrebări specifice formulate la capitolul **Legislație (probleme, nevoi de schimbare)** din **chestionarul** dedicat fiecărei categorii de instituții publice de cultură, așezămintele culturale, în cazul de față.

În acest sens, întrebările adresate au urmărit, după caz:

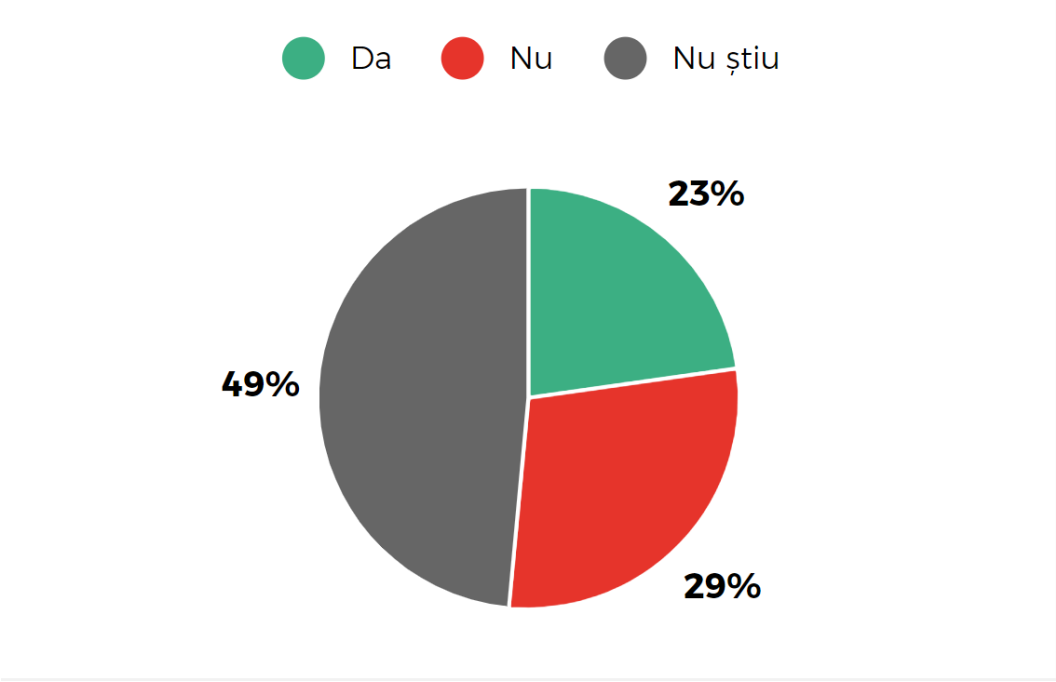
[187] Dacă în 1994, numărul total de angajați ai serviciilor deconcentrate era de 450, în 2011, acesta a scăzut la 386 și apoi a scăzut până la 308, în 2018. În aprilie 2018 erau în total doar 97 de posturi de specialitate, existând servicii care nu aveau niciun astfel de post; în **octombrie 2019 erau ocupate 238 de posturi**. Majoritatea direcțiilor județene pentru cultură dispun de **6-7 posturi**, **incluzând personalul auxiliar: contabilitate, șofer/muncitor**

Nevoia de actualizare a dispozițiilor legii speciale în raport de schimbarea premiselor de ordin social, economic ori tehnic preexistente la data adoptării O.U.G. nr. 118/2006, de implementarea acquis-ului comunitar, a generat din partea respondenților – cu două excepții – răspunsuri categorice de natură a influența o inițiativă legislativă a Ministerului Culturii:

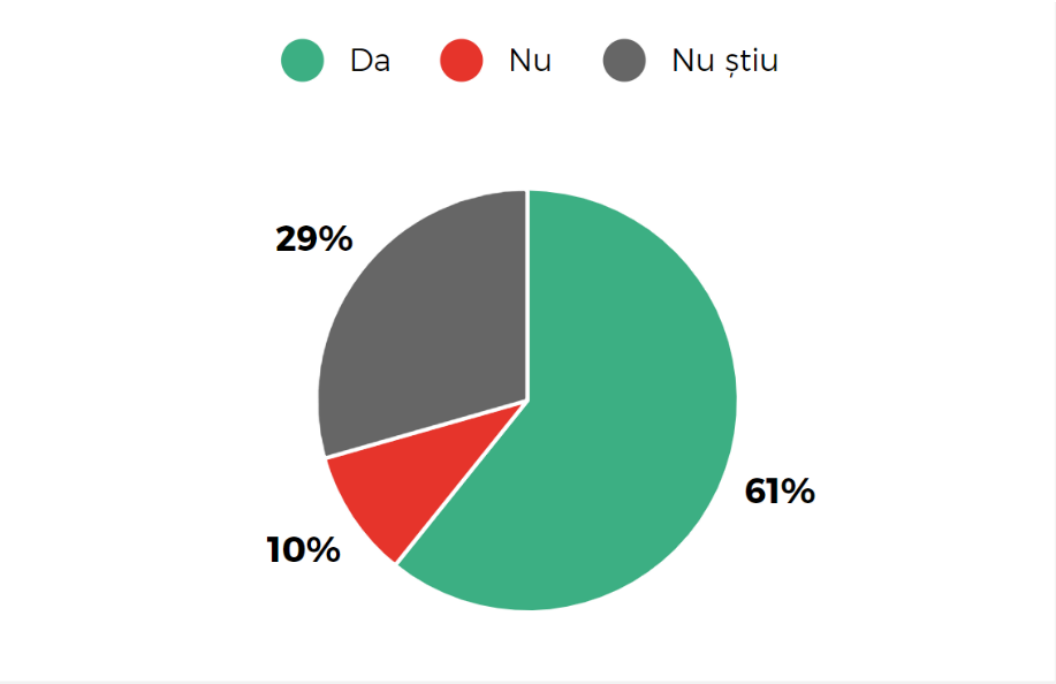
Graficul 17. Evaluarea opțiunii respondenților cu privire la schimbarea cadrului normativ de reglementare existent în O.U.G. nr 118/2006 [Vă rugăm să ne spuneți dacă schimbarea cadrului normativ de reglementare din cuprinsul O.U.G. nr.118/2006 privind înființarea, organizarea şi desfăşurarea activităţii aşezămintelor culturale, menită să permită funcționarea așezămintelor culturale de drept]

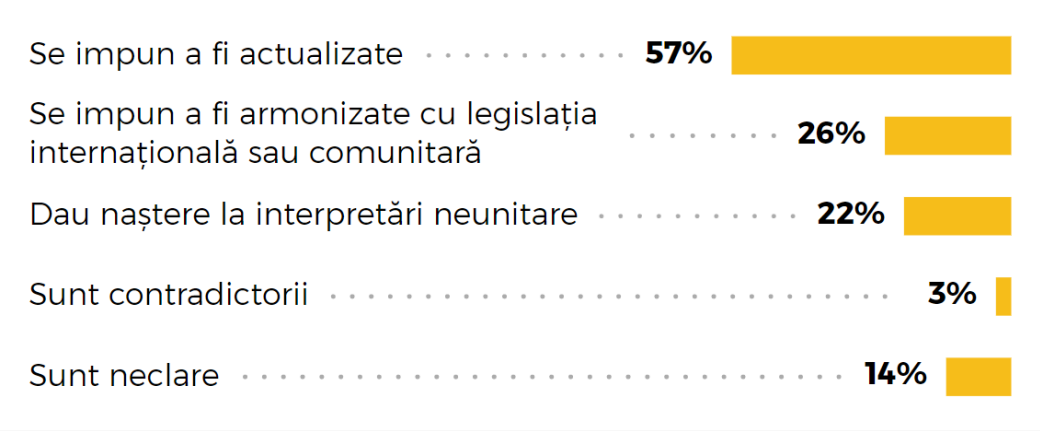
Graficul 18. Evaluarea respondenților cu privire la schimbarea cadrului normativ de reglementare din cuprinsul O.U.G. nr 118/2006 în raport cu organizarea și desfășurarea așezămintelor culturale [Vă rugăm să ne spuneți dacă schimbarea cadrului normativ de reglementare din cuprinsul O.U.G. nr.118/2006 privind înființarea, organizarea și desfășurarea activității așezămintelor culturale acopera toate tipurile de situații]

Graficul 19. Evaluarea opțiunii respondenților pentru instituirea obligativității organizării de întâlniri metodologice [Ar fi oportun ca art. 8 din OUG118 să includă obligativitatea organizării întâlnirilor metodologice (la nivelul fiecărui județ se organizează și funcționează, în condițiile prezentei ordonanțe de urgență, cel puțin un așezământ cultural, instituție publică]

Graficul 20. Evaluarea respondenților cu privire la cadrul de reglementare existent în cuprinsul O.U.G 118/2006 [Apreciați că unele prevederi regăsite în cuprinsul O.U.G. nr. 118/2006, cu modificările și completările ulterioare:]

Imprecizia unor reglementări actuale - regăsite în legislația incidentă ori transversală, specifică domeniului public – care generează un mod neunitar de interpretare a acestora de către diverși decidenți sau organisme cu atribuții de control a fost apreciată de majoritatea respondenților, pe de o parte, conform următorului tabel:

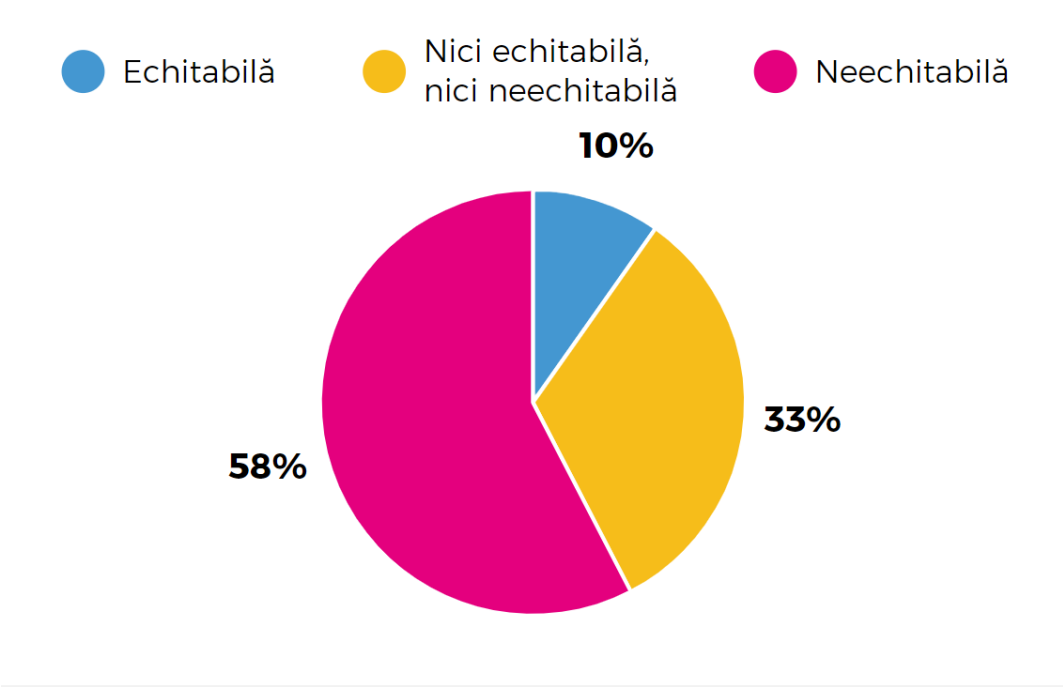
Tabel 4. În raport de specificul activității acestui tip de instituții publice, apreciați drept necesară o inițiativă legislativă menită să instituie excepții de la obligativitatea aplicării uniformizate a prevederilor restrictive aplicabile domeniului regăsite în cuprinsul:

	%
Legii nr. 500/2002 privind finanțele publice ori al Legii nr. 273/2006 privind finanțele publice locale	
Da	35%
Nu	18%
Nu Știu	47%
Legii-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice	
Da	55%
Nu	15%

Nu Știu	30%
Legii nr. 53/2003 privind Codul Muncii;	
Da	38%
Nu	25%
Nu Știu	37%
Legii nr. 98/2016 și H.G. nr. 395/2016,	
Da	44%
Nu	23%
Nu Știu	33%
O.U.G. nr. 57/2019 – Codul Administrativ,	
Da	43%
Nu	20%
Nu Știu	36%
O.U.G. nr. 39/2018 privind parteneriatul public-privat	
Da	27%
Nu	20%
Nu Știu	53%
O.G. nr. 81/2003 privind reevaluarea și amortizarea activelor fixe aflate în patrimoniul instituțiilor publice	
Da	27%
Nu	26%
Nu Știu	47%
Normele metodologice privind reevaluarea și amortizarea activelor fixe corporale aflate în patrimoniul instituțiilor publice, aprobate prin OMFP nr. 3471/2008	
Da	24%
Nu	28%
Nu Știu	48%

Politica de salarizare aplicabilă fiecărui subdomeniu de activitate, regăsită în cuprinsul Anexei III. FAMILIA OCUPAȚIONALĂ DE FUNCȚII BUGETARE „Cultură” și, respectiv, Anexei VIII. FAMILIA OCUPAȚIONALĂ DE FUNCȚII BUGETARE „ADMINISTRAȚIE” a făcut obiectul unei analize distincte ale cărei rezultate se regăsesc în următorul grafic:

Graficul 21. Evaluarea respondenților cu privire la echitatea politicii de salarizare reglementată de Legea nr. 153/2017 [Cum apreciați ca fiind nivelul de salarizare din Legea 153/2017 pentru instituția dvs:]

III.4. Nevoile de codificare. Beneficiile unei legi de sistem

Una din cerințele profesioniștilor din domeniul culturii, relevată ca atare și în Strategia sectorială în domeniul culturii și patrimoniului național pentru perioada 2014-2020, este **nevoia de codificare a legislației culturale**. Subiectul în sine nu prezintă o noutate, existând discuții referitoare la această chestiune fie ca un cod complex, fie cel puțin o codificare a legislației patrimoniului.

Din punct de vedere legislativ, între nivelul constituțional și cel legal există o verigă lipsă, respectiv **o lege a domeniului culturii**. Privind spre alte două domenii majore, cum sunt învățământul și sănătatea, putem constata că acestea au reglementări de sistem codificate. *Legea nr. 1/2011 a educației naționale* și *Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății* sunt veritabile coduri și sunt legi care reglementează aspecte generale ale întregului domeniu de referință. Fără a fi exhaustive, cunoscând de asemenea o pleiadă de alte legi sau norme speciale, ele reprezintă filonul legal principal al domeniilor lor de aplicare.

Desigur că atât sistemul național de sănătate cât și sistemul național de educație sunt domenii complexe, cu subdomenii cu particularități bine definite, ambele și-au găsit resurse legislative care pleacă de la prevederile constituționale aplicabile. Spre exemplu, primul articol din *Legea nr. 1/2001* are următorul cuprins: „*Prezenta lege asigură cadrul pentru exercitarea sub autoritatea statului român a dreptului fundamental la învățătură pe tot parcursul vieții. Legea reglementează structura, funcțiile, organizarea și funcționarea sistemului național de învățământ de stat, particular și confesional*.” De asemenea, sănătatea este un drept fundamental, prevăzut în art. 34 din Constituția României: „*(1) Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat. (2) Statul este obligat să ia măsuri pentru asigurarea igienei și a sănătății publice. (3) Organizarea asistenței medicale și a sistemului de asigurări sociale pentru boală, accidente, maternitate și recuperare, controlul exercitării profesiilor medicale și a activităților paramedicale, precum și alte măsuri de protecție a sănătății fizice și mentale a persoanei se stabilesc potrivit legii*.”

O altă similitudine între domenii este aceea că ele permit activitatea actorilor publici și privați în cadrul aceluiași sistem public. Considerăm că este evident că acest caracter de sistem public nu exclude prezența actorilor privați, dar aceștia trebuie să se supună acelorași reglementări de domeniu. Indiferent de viziunea politică asupra acestor domenii, sau a denumirii lor ca *sisteme* (ceea ce subliniază rolul statului) sau *piețe* (ceea ce subliniază rolul mediului privat), scopul trebuie să rămână același, respectiv exercitarea reală a drepturilor constituționale. Astfel, orice demers legislativ, codificat sau nu, trebuie să plece de la această cerință constituțională prin care statul este cel obligat să creeze condițiile respectării acestor drepturi constituționale, fie prin actori de stat,

fie prin actori privați. Conform principiului subsidiarității, acolo unde nu există posibilitatea ca mediul privat să activeze și să răspundă cerințelor cetățenilor, statul trebuie să intervină și să se asigure de exercitarea în concret a drepturilor constituționale. Rămâne doar ca specialiștii din domeniul cultural să identifice în mod corect subdomeniile sau zonele care prezintă o precaritate din acest punct de vedere și să identifice soluții pentru complinirea acestora.

Structura acestor legi de domeniu este una care ține cont de aria de activitate, neputând fi suprapusă domeniului culturii. **Într-o viitoare eventuală codificare este necesar să se țină cont de specificul domeniului culturii pentru a ajunge la o structură care să răspundă nevoilor acestuia.** Altfel spus, nu forma este cea care trebuie să dirijeze conținutul. Spre exemplu, *Legea nr. 1/2011 a educației naționale* are o structură relativ simplă, conținând doar șapte titluri, legate de subdomeniile majore:
TITLUL I - Dispoziții generale
TITLUL II - Învățământul preuniversitar
TITLUL III - Învățământul superior
TITLUL IV - Statutul personalului didactic
TITLUL V - Învățarea pe tot parcursul vieții
TITLUL VI - Răspunderea juridică
TITLUL VII - Dispoziții tranzitorii și finale

Astfel, trei din cele șapte titluri se referă la ciclurile învățământului, respectiv preuniversitar, superior și învățarea pe tot parcursul vieții. Odată cu includerea statutului profesional, apar și reglementări specifice pentru a institui răspunderi specifice acestui domeniu, astfel că apar atât prevederile răspunderii disciplinare, dar este legiferată și răspunderea etică a personalului didactic.

În cazul *Legii nr. 95/2006 privind reforma în sănătate* regăsim o structură a actului mult mai complexă:
TITLUL I - Sănătatea publică
TITLUL II - Programele naționale de sănătate
TITLUL III - Asistența medicală primară
TITLUL IV - Sistemul național de asistență medicală de urgență și de prim ajutor calificat
TITLUL V - Asistența medicală ambulatorie de specialitate
TITLUL VI - Efectuarea prelevării și transplantului de organe, țesuturi și celule de origine umană în scop terapeutic

TITLUL VII - Spitalele
TITLUL VIII - Asigurările sociale de sănătate
TITLUL IX - Cardul european și cardul național de asigurări sociale de sănătate
TITLUL IX^1 - Dosarul electronic de sănătate al pacientului
TITLUL X - Asigurările voluntare de sănătate
TITLUL XI - Finanțarea unor cheltuieli de sănătate
TITLUL XII - Exercitarea profesiei de medic. Organizarea și funcționarea Colegiului Medicilor din România
TITLUL XIII - Exercitarea profesiei de medic stomatolog. Organizarea și funcționarea Colegiului Medicilor Stomatologi din România
TITLUL XIV - Exercitarea profesiei de farmacist. Organizarea și funcționarea Colegiului Farmaciștilor din România
TITLUL XV - Infracțiuni
TITLUL XVI - Răspunderea civilă a personalului medical și a furnizorului de produse și servicii medicale, sanitare și farmaceutice
TITLUL XVII - Înființarea, organizarea și funcționarea Școlii Naționale de Sănătate Publică și Management Sanitar
TITLUL XVIII - Medicamentul
TITLUL XIX - Asistență medicală transfrontalieră
TITLUL XX - Dispozitive medicale
TITLUL XXI - Registrul Național al Profesioniștilor din Sistemul de Sănătate

Această structură complexă, care include subdomenii la rândul lor vaste ca reglementare, se constituie într-un argument pentru o codificare a legislației culturale care să cuprindă toate sau majoritatea subdomeniilor specifice. Diversitatea ariilor de activitate nu este un argument care să oprească o codificare de sistem și care să ofere un cadru unitar pentru întreg domeniul cultural.

Ceea ce trebuie subliniat este că în acest mod se pot institui prevederi specifice domeniului, pentru a se putea distinge de restul categoriilor de personal prin aplicarea principiului conform căruia prevederile speciale au întâietate în fața celor generale (*specialia generalibus derogant*).

Putem de asemenea observa că ambele codificări conțin în mod organic și prevederi referitoare la finanțarea domeniilor de resort și aspecte referitoare la formarea profesioniștilor din domeniu. Este evident că o tratare din punct de vedere legislativ a unui domeniu nu poate lăsa aceste componente vitale în afara legislației specifice. Derularea acestor servicii publice fără resurse ar fi o chestiune

de domeniul absurdului, iar lipsa profesioniștilor din domeniu ar duce la situații catastrofale pentru beneficiari. Considerăm că și într-o eventuală codificare a domeniului culturii aceste elemente trebuie să se regăsească în corpul legii.

Plecând de la complexitatea domeniilor de referință, având în vedere și ierarhia actelor normative, nu există o reală piedică pentru o codificare a legislației din domeniul culturii. Fără a diminua amploarea unui asemenea demers, trebuie să avem în vedere faptul că, la acest moment, subdomeniile culturale beneficiază de legi speciale. Trebuie însă avut în vedere și faptul că, o parte dintre aceste legi, sunt mai degrabă doar niște regulamente de organizare și funcționare ale instituțiilor publice de profil.

De asemenea, deși nu este menționat în mod explicit în cadrul art. 73 alin. (3) din Constituția României ca fiind un domeniu care să reclame legiferarea din lege organică, există aspecte care țin de acest nivel legislativ. Cel mai facil exemplu este domeniul proprietății private, fără de care nu poate începe o discuție referitoare la patrimoniul imobil reprezentate de monumentele istorice. De altfel, în cazul sistemului de sănătate nu există această exigență prevăzute de art. 73 din Constituție, așa cum este în cazul sistemului de învățământ. Pe de altă parte, putem vedea că în cazul Codului Administrativ sunt reunite atât statutul funcționarilor publici cât și organizarea administrației publice. În concluzie, forma legislativă nu este determinată de regăsirea între domeniile pentru care Constituția prevede obligativitatea legii organice.

Introducând în discuție și Codul administrativ reprezentat de O.U.G. nr. 57/2019, putem vedea că un punct comun al acestor codificări este reprezentat în structura actului legislativ de statutul personalului care lucrează în respectivul domeniu. Trebuie subliniat că aceste prevederi nu au legătură cu statutul juridic al angajatorului, referința nefiind angajatorul public. Spre exemplu, în cazul domeniului învățământului, statutul personalului didactic este același indiferent dacă activează într-o instituție de stat sau într-o instituție privată. În cazul sistemului de sănătate, tot personalul are drept de liberă practică, putând alege angajatorul cu respectarea dreptului de a munci. Sunt incluse în *Legea nr. 95/2006* atât subdomeniile majore, cât și trei statute ale personalului medical, respectiv cele de medic, medic stomatolog și farmacist și organismele profesionale ale acestora. Este, însă, la fel de adevărat că există și legi speciale referitoare la alte profesii medicale, cum ar *fi Ordonanța de urgență nr. 144/2008 privind exercitarea profesiei de asistent medical generalist, a profesiei de moașă și a profesiei de asistent medical, precum și organizarea și funcționarea Ordinului Asistenților Medicali Generaliști, Moașelor și Asistenților Medicali din România* sau *Legea nr. 96/2007 privind exercitarea profesiei de tehnician dentar, precum și înființarea, organizarea și funcționarea Ordinului Tehnicienilor Dentari din România*. Dar, chiar și cu

existența unor legi speciale pentru anumite profesii, ele sunt reglementate și protejate la nivel de lege, introducând prevederi speciale care nu permit aplicarea prevederilor generale.

Astfel, aceste elemente nu constituie impedimente pentru **reglementarea unui statut al personalului din domeniul culturii. Necesitatea unei asemenea reglementări este dată nu de calitatea angajatorului sau de gradul de mobilitate al pieței muncii din domeniu, ci de relevanța socială a acestei munci care vine să asigure respectarea unui drept constituțional**. Un aspect mult mai relevant este însă cel ridicat de natura juridică a contractelor încheiate de persoanele care activează în domeniul cultural, referindu-ne aici la contractele de drepturi de autor. Problema unui statut al personalului (sau lucrătorului – deși considerăm neadecvat termenul pentru motive pe care le vom dezvolta în cele ce urmează) din cultură pleacă de la definirea acestui termen sub aspectul sferei juridice a subiecților pe care îi include. Dacă se va pleca de la premisa că el privește doar munca, atunci va exclude cesiunile de drepturi de autor. Dincolo de posibilele analize lingvistice, un statut al personalului din cultură va trebui să includă și modul de reprezentare al acestei categorii. Excluderea persoanelor care încheie contracte de drepturi de autor din această discuție ar fi incorectă, având în vedere că interese lor converg cu cele ale angajaților cu contract de muncă.

Necesitatea unui organism profesional nu presupune și o condiționare a exercitării unei activități sau muncii în domeniul cultural. **Rolurile și atribuțiile unui astfel de organism ar trebui să includă recunoaștere a activității derulate, a apartenenței la categoria de personal cultural**. De asemenea, având în vedere interesul la nivelul Uniunii Europene pentru definirea noțiunilor cum ar fi „artist" sau „lucrător cultural", precum și determinarea unor minime cerințe necesar a fi asigurate pentru această categorie de personal, lipsa unui organism profesional va duce la o reprezentare insuficientă. Această lipsă de reprezentare a fost vizibilă mai ales în timpul perioadelor în care au fost instituite restricții prin prisma pandemiei, iar turnesolul a fost reprezentat de lipsa măsurilor de protecție socială a artiștilor independenți, indiferent dacă aceștia făceau parte din subdomenii profitabile sau nu. Inerția financiară a muncii acestora a cunoscut o oprire bruscă, relevând faptul că nu există mijloace de protecție socială pentru cea mai mare parte dintre aceștia.

În cadrul discuției despre codificarea legislației culturale nu putem ignora pașii deja făcuți în acest sens. Pentru componenta de patrimoniu, respectiv patrimoniul mobil, imobil și imaterial, există deja un efort amplu pentru a ajunge la un *Cod al Patrimoniului*. Codul Patrimoniului a pornit prin adoptarea *H.G. nr. 905/2016 pentru aprobarea tezelor prealabile ale proiectului Codului*

patrimoniului cultural, fiind într-un stadiu avansat de elaborare, conform rezultatelor prezentate de către Unitatea de Management a Proiectului din cadrul Ministerului Culturii.

Odată cu deschiderea discuției despre codificarea legislației culturale, este necesar să amintim care sunt aspectele ce trebuie luate în seamă în orice proces de legiferare.

Primul pas, acela al ***identificării nevoilor sociale care reclamă normare***, este cuprins chiar în prezenta analiză. Pentru ca nevoile identificate și concluziile strategice să poată fi transpuse în plan real va fi nevoie de modificarea legislației actuale. În cazul unui demers care va presupune o codificare și o legislație complexă, prezenta analiză va reprezenta fundamentul tezelor prealabile. Din acest punct de vedere, un **eventual cod cultural ar avea o bază solidă de plecare într-o strategie națională elaborată astfel încât să explice viziunea, principiile și situația actuală a domeniului, alături de viitoarele concluzii elaborate în urma dezbaterilor.** Una din șansele pe care prezenta strategie le oferă este crearea unei legislații codificate complexe, iar prin aceasta crearea chiar a unei ramuri de drept, deoarece poate oferi ca punct de plecare principiile comune întregului domeniu.

Unul din punctele sensibile ale legislației culturale din prezent este felul în care au fost elaborate *definițiile juridice ale diverșilor termeni*. De asemenea, această definire va trebui să aibă în vedere și vocabularul juridic european care în această perioadă reprezintă o prioritate. Și din această perspectivă strategia se află într-o perioadă în care la nivelul Uniunii Europene se pun probleme esențiale pentru domeniul cultural, unele fiind deja enunțate mai sus, spre exemplu statutul personalului cultural. **Codificarea legislației va crea un cadru unitar și din acest punct de vedere, utilizarea unor definiții comune devenind organică**. Având un singur act normativ, definițiile utilizate vor fi aceleași, chiar dacă vor fi aplicabile în arii de activitate culturală diferite. Demersul de definire a noțiunilor juridice din domeniul culturii nu se va putea face doar de către juriști, ci menirea acestora este de a identifica soluțiile necesare specialiștilor din domeniul cultural.

Structura unui viitor cod cultural trebuie să plece de la *principiile domeniului*, continuând cu *prevederi generale*, aplicabile întregului domeniu. Ulterior, structura trebuie să cuprindă ***diversele arii de activitate culturală***. Constatarea imediată va fi că legislația actuală existentă în domeniul instituțiilor culturale este insuficientă, iar simpla translatare a prevederilor actuale într-un cod nu poate răspunde nevoilor de sistem. Abia pornind cu o legislație care are ca punct de referință activitățile și nu instituțiile se poate ajunge la situația normativă în care prevederile ce țin strict de instituțiile publice nu reprezintă întreaga legislație. **La acest**

moment, plecând de la nevoia de a avea legislație pentru aceste instituții, există o lipsă de recunoaștere legală a entităților private care activează în domeniul cultural. Deși acestea există și pot funcționa, nu au o recunoaștere juridică deplină, iar acest fapt duce la o lipsă de recunoaștere a rolului acestora în cadrul culturii naționale. De altfel, demersurile entităților private de a fi recunoscute nu fac altceva decât să demonstreze caracterul de sistem public al culturii, cuprinzând entități publice și private. Tot prin acest demers, odată cu crearea normelor pentru subdomeniile culturale, **regulile aplicabile doar instituțiilor de stat vor putea fi grupate și vor avea un caracter normativ special**. Trecerea de la concepția că doar statul poate face cultură la faptul că domeniul cultural este unul public în care pot crea ofertă culturală entități private și publice va fi organică și va rezulta din simpla lectură a textului legii. Unul din efectele nerecunoașterii activității culturale private ca făcând parte dintr-un sistem cu caracter public care răspunde unei obligații constituționale a statului a reprezentat o cauză pentru lipsa formelor de protecție socială a profesioniștilor privați din domeniu.

Un alt pas necesar este **de a separa prevederile legale de alte prevederi normative ce se pot emite prin act administrativ, respectiv hotărâre de guvern, ordin sau instrucțiune de ministru.** Una din cauzele principale ale încremenirii domeniului cultural în legislația actuală este aducerea a aproape tuturor prevederilor la nivel legislativ. Acest fapt a fost cauzat de modul de legiferare în domeniul culturii, respectiv pe subdomenii privite disparat. Actuala legislație din cultură pare să fie adoptată atât de diferit încât nu par să facă parte din același domeniu. Chiar dacă fac parte din același domeniu și au aceeași subordonare, instituțiile de cultură par a nu avea în comun altceva. Din acest punct de vedere, legislația actuală este tributară concepției că doar statul face cultură, iar aceasta servește unui scop mai degrabă propagandistic decât social.

Pentru a înțelege mai bine nevoia de codificare a legislației culturale și, prin aceasta, punerea domeniului într-un cadru care să îi recunoască rolul social recunoscut prin Constituție, ne putem raporta și la felul în care a fost desconsiderat acest domeniu până în prezent. Spre exemplu, la nivel social, nu poate fi conceput spațiul urban fără accesul la o diversitate de oferte culturale. Cu toate acestea, la nivel legislativ acest rol al culturii de a modela societatea este pus la coada criteriilor de definire a spațiului urban. În cadrul Anexei nr. II *la Legea nr. 351/2001 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a IV-a Rețeaua de localități, punctul 1.0 regăsim criterii punctuale de îndeplinit pentru localitățile urbane – orașe și municipii*. Dacă la capitolul ,,Dotarea locuințelor cu baie și WC în locuință" există un criteriu exprimat procentual, respectiv 55% pentru orașe și 75% pentru municipii, criteriul nr. 9 "Dotări culturale și sportive" este sub semnul eventualității. Pentru orașe este nevoie să existe "săli de spectacol, biblioteci publice, spații pentru activități sportive", iar pentru municipii este prevăzut "săli de spectacol, eventual teatre,

instituții muzicale, biblioteci publice, stadion, săli de sport". Prima observație este că aceste două enumerări, chiar necuprinzând cuantumuri minimale raportate la populație, nu acoperă nici măcar toate ariile de activitate culturale regăsite în mod curent în instituții de stat. **Cu alte cuvinte, accesul la cultură nu este văzut ca o necesitate nici măcar la nivel de municipiu în instituții muzeale, cinematografe, galerii de artă etc. Iar formularea "eventual teatre" face dovada unei superficialități inclusiv în redactarea textului normativ.** Abia pentru localitățile de rang 0 (zero) și 1 (unu) sunt enumerate mai multe instituții culturale, dar și acestea doar exemplificativ și fără capacități minimale.

Dincolo de o critică a modului de redactare a textului legal, această lipsă a culturii ca un criteriu care să poată fi cuantificat obiectiv este și una din cauzele subfinanțării și comasării instituțiilor culturale în mediul urban. Evocăm în acest sens faptul că, prin Hotărârea Consiliului Local Oltenița nr. 18/31.01.2019, modificată ulterior prin H.C.L. nr. 127/31.10.2019, a fost înființată **Direcția pentru Cultură Oltenița**, având statut de *serviciu public* care *organizează și desfășoară activități cultural-artistice și oferă servicii în domeniul culturii*, conform art. 1 alin. (1) din propriul Regulament de organizare și funcționare (Anexa nr. 1 la H.C.L. nr. 18/2019), un experiment apărut ca rezultat al **reorganizării Serviciului Public "Biblioteca Municipală" Oltenița și a Serviciului Public "Muzeul Civilizației Gumelnița", în pofida avizului negativ al Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor Publice**.[188] În lipsa acestor condiționări clare pentru administrațiile locale, puterea discreționară a acestora poate duce la lipsirea cetățenilor de accesul la cultură și, prin aceasta, la nerespectarea de către stat a obligațiilor minimale pe care le are față de cetățeni.

III.5. Ministerul Culturii - misiune teoretică și misiune practică

Cel mai important aspect din punct de vedere al cadrului normativ în domeniul culturii se referă la rolul Ministerului Culturii, ca organ de specialitate al administrației publice centrale în a reglementa și structura întreg domeniul culturii. Legat de atribuțiile pe care ministerul le are, autorii Strategiei Sectoriale din domeniul culturii și patrimoniului național 2014 – 2020 utilizează formula „*palierele pe care el poate și trebuie să acționeze*". Având în vedere că în prezent atribuțiile Ministerului Culturii sunt aceleași, palierele identificate și enumerate la pagina 235 din Strategie rămân la fel de actuale. De altfel, nu este vorba despre altceva decât zonele în care un minister funcțional „poate și trebuie să acționeze", în acord cu prevederile constituționale și legale deja existente.

[188] La nivel național, au fost identificate nu mai puțin de 6 direcții de cultură, în directa subordine a Consiliilor Locale

Din punct de vedere politic, pagina 235 a Strategiei 2014-2020, ar trebui să reprezinte baza pe care să fie construit orice program de guvernare în domeniul culturii, acoperind întreaga activitate a ministerului. Adăugând viziune politică și managerială, această secțiune a strategiei rămâne un instrument aflat la dispoziția factorului politic pentru creionarea oricărei strategii. De asemenea, el servește și ca îndreptar pentru a nu scăpa din vedere atribuții importante ale ministerului și evitarea unui vid administrativ. În activitatea administrativă extrem de complexă a unui minister, o asemenea sinteză a atribuțiilor, chiar fără a fi exhaustivă, poate constitui o metodă de a nu scăpa din vedere aspecte extrem de relevante. Din nou, rolul ministerului declinat în aceste atribuții, ne readuce la sensul constituțional al administrării culturii într-un stat democratic.

- Coordonarea activităților de elaborare și de implementare de strategii sectoriale precum și de politici publice pentru diferitele sub-sectoare sau activități cu relevanță pentru propriile domenii;
- Inițierea și, după caz, coordonarea întregii activități de reglementare specifică a sectorului culturii, în toate componentele sale;
- Participarea la configurarea cadrului normativ general cu incidență asupra sectorului;
- Coordonarea unor sectoare extrem de importante din punct de vedere economic și social, alături de rațiunile culturale, precum drepturile de autor și drepturile conexe;
- Coordonarea întregii activități de negociere de specialitate și de participare la construirea cadrului normativ european și internațional în domeniile sale de responsabilitate;
- Realizarea, alături de ICR și de MAE, a ansamblului de acțiuni din domeniul diplomației culturale;
- Coordonarea strategică a formării profesionale a personalului din sectorul culturii - fără a avea însă competențe în ceea ce privește configurarea programelor de educație artistică și vocațională din sistemul formal de învățământ;
- Elaborarea cadrului de referință, prin consultare cu autoritățile sectoriale competente, în ceea ce privește salarizarea, respectiv condiția socială a artistului și specialistului angajat și a celui liber-profesionist;
- Stabilirea parteneriatului cu sectorul non-profit, sub multiplele sale forme de organizare, pentru a asigura accesul și participarea acestuia la dezbaterea de inițiative, strategice, programatice și de reformă sistemică;
- Organizarea, reformarea, finanțarea și controlul administrativ asupra sistemului instituțional al culturii compus din instituțiile publice aflate în subordinea sa;
- Susținerea intereselor și obiectivelor esențiale ale culturii, cu precădere în ceea ce privește protejarea, din toate perspectivele, a patrimoniului cultural național sub multiplele sale ipostaze, atât prin sistemul de instituții de specialitate de la nivel național și prin organismele consultative de specialitate, cât și, mai ales, prin serviciile sale deconcentrate, care au această principală menire;

- Susținerea (într-o măsură variabilă în funcție de perioada de referință) a ofertei culturale a tuturor operatorilor culturali (atât instituții publice, cât și sector privat) direct, și prin finanțările acordate de instituțiile sale specializate (CNC, AFCN, CNDC);
- Crearea unui cadru favorabil dezvoltării libere a talentului și creativității, a unei oferte diversificate de bunuri și servicii culturale, indiferent de natura juridică a producătorului acestora.

Distinct de atribuțiile strict administrative care se regăsesc în *H.G. nr. 90/2010*, rolul ministerului în domeniul culturii excede strict procedurile birocratice. Fiind principala instituție responsabilă de îndeplinirea obiectivelor constituționale, inclusiv de respectarea angajamentelor referitoare la propășirea spirituală a poporului, confundarea acestui rol cu atribuțiile formale este o eroare sistemică. Tratarea instituțiilor de cultură în logica ghișeului are un efect și asupra modului în care este înțeles rolul ministerului culturii, atât în cadrul guvernului cât și în domeniul de resort.

De altfel, primul punct amintit, referitor la strategiile și politice publice de domeniu este unul esențial pentru ca ministerul să se debaraseze de modul de funcționare strict administrativ la care s-a rezumat în prezent. Menirea acestui minister, dincolo de atribuții, este de a da un cadru coerent și clar întregului domeniului de resort, nu doar de a controla și monitoriza instituțiile din subordine. Ca instituție centrală de resort, rolul ministerului este acela de a formula strategii și politici publice la nivel național, pentru toate instituțiile de cultură și nu doar pentru cele din subordine. Din acest punct de vedere, activitatea ministerului este prin statut și nivel, cea corespunzătoare unui *minister de specialitate* care emite reglementări ce trebuie înțelese, asumate și respectate la nivel național, de toate autoritățile administrației publice locale.

În ceea ce privește anumite funcții ale sale, precum cea de cercetare în domeniul culturii, de formare profesională continuă a specialiștilor domeniului, de sprijin pentru dezvoltarea domeniului culturii prin finanțările acordate producătorilor de bunuri culturale, Ministerul Culturii a optat pentru „externalizarea” acestora, înființând în subordinea sa în acest scop instituții cu caracter special.

Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală (INCFC), aflat în subordinea Ministerului Culturii, este singurul institut național care are ca obiective studierea, cercetarea și furnizarea de date statistice pentru domeniul culturii, precum și formarea continuă a celor care aleg o carieră în domeniul culturii. INCF a fost înființat în temeiul *Ordonanței de urgență 72/2013 privind reorganizarea unor instituții publice aflate în subordinea Ministerului Culturii* și este organizat și funcționează conform *H.G. nr. 1069/2013*, cu modificările și completările ulterioare, având ca obiective:

a) îndeplinirea şi monitorizarea strategiei Ministerului Culturii şi Identităţii Naţionale în domeniile cercetării, formării profesionale continue, educaţiei permanente şi managementului cultural;
b) realizarea programelor de formare profesională continuă, educaţie permanentă şi management în domeniul culturii, în beneficiul instituţiilor publice de cultură, indiferent de subordonare, al persoanelor juridice de drept privat cu activitate în domeniul cultural şi al persoanelor fizice;
c) realizarea de studii, analize, cercetări şi sondaje pentru evidenţierea facilitării accesului la cultură şi a nevoilor de formare profesională în domeniu, la nivel naţional[189].

Cea mai importantă activitate de cercetare desfășurată de INCFC o constituie **Barometrul de Consum Cultural. INCFC realizează,** de asemenea, **și publică** studii, rapoarte de cercetare, publicații, precum: **Vitalitatea Culturală a Orașelor din România, Indicele Vieții Culturale în România, Statistici Comparative ale Sectorului Cultural, Sponsorizarea în Domeniul Culturii, Contribuția Sectoarelor Culturale și Creative la Economia Națională, Comerțul Exterior al Bunurilor Creative și Culturale, Tendințe ale consumului cultural în pandemie, Tinerii și creativitate, Caietele Culturadata, Revista Muzeelor**.

Rezultatele cercetărilor și studiilor INCFC sunt promovate prin intermediul Culturadata Interactiv, o platformă de vizualizare interactivă a datelor statistice, lansată de INCFC în ianuarie 2018, constituită din secțiuni care oferă o imagine coerentă și explicită atât asupra infrastructurii publice (cartografierea rețelei de instituții și entități publice din teritoriu care desfășoară activități culturale), cât și asupra consumului cultural al populației. Platforma furnizează grafice, tabele, hărți, statistici care reflectă evoluția multianuală și distribuția națională, regională și județeană a indicatorilor relevanți.

Institutul Național al Patrimoniului – a fost constituit în anul 2009, prin comasarea *Oficiului Național al Monumentelor Istorice* cu *Institutul Național al Monumentelor Istorice,* prin Legea nr. 329/2009. Mai târziu, în anul 2011, prin OUG nr. 12/2011, *Institutul de Memorie Culturală - CIMEC* este comasat prin absorbție cu INP.
Conform dispozițiilor normative privind organizarea și funcționarea sa - H.G. nr. 593/2011 - Institutul are, fără ca enumerarea să fie exhaustivă, următoarele atribuții principale:

[189] Art. 2 din H.G. nr. 1069/2013, cu modificările și completările ulterioare;

a) gestionează fondurile destinate cercetării, expertizării, proiectării şi executării lucrărilor de consolidare-restaurare şi punere în valoare a monumentelor istorice, alocate de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, potrivit prevederilor art. 14 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 76/2018 privind aprobarea Programului de investiţii în domeniul culturii, precum şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative, aprobată cu modificări prin Legea nr. 86/2019;
b) propune spre aprobare Ministerului Culturii programe şi proiecte de restaurare a monumentelor istorice şi asigură gestionarea acestora, potrivit legii;
c) fundamentează, în conformitate cu normele privind creditarea, elaborate de Ministerul Culturii şi aprobate prin hotărâre a Guvernului, necesarul de credite; stabileşte prioritățile şi evaluează documentaţiile prezentate de persoanele de drept privat în vederea obţinerii de credite fără dobândă, cu dobândă redusă sau cu dobândă legală, pentru efectuarea de lucrări de protejare la monumentele istorice deţinute;
d) gestionează, prin acordarea de credite în conformitate cu prevederile lit. a), sumele provenite din aplicarea timbrului monumentelor istorice, precum şi din alte surse cu aceeaşi destinaţie, obţinute în condiţiile legii; sumele încasate din rambursări de credite şi plăţi din dobânzi se utilizează în sistem revolving, cu acelaşi scop;
e) gestionează sumele provenite din aplicarea timbrului monumentelor istorice în condiţiile legii, respectiv pentru finanţarea elaborării de reglementări tehnico-economice, de norme şi metodologii privind elaborarea de documentaţii specifice, executării de lucrări, realizării de achiziţii, contractării şi decontării de lucrări privind monumentele istorice sau pentru finanţarea unor amenajări în vederea pregătirii monumentelor istorice pentru vizitare gratuită, precum şi pentru realizarea unor programe sau proiecte culturale;
f) elaborează, potrivit strategiei Ministerului Culturii, şi supune spre aprobare acestuia, Programul naţional de restaurare a monumentelor istorice şi asigură atribuirea contractelor de proiectare şi execuţie a lucrărilor de restaurare, conservare, protecţie şi punere în valoare a obiectivelor cuprinse în acesta, potrivit legii;
g) asigură asistenţa tehnică de specialitate pentru Ministerul Culturii în domeniul organizării activităţii de protejare a monumentelor istorice;
h) propune Ministerului Culturii iniţierea de acte normative în domeniul protejării monumentelor istorice;
i) organizează, independent sau în colaborare cu Institutul Naţional pentru Cercetare şi Formare Culturală sau alte instituţii de specialitate, activităţi de educaţie şi formare şi programe de educaţie permanentă în domeniul patrimoniului cultural imobil, mobil, imaterial şi digital, în condiţiile legii;

j) asigură fundamentarea ştiinţifică a deciziilor şi a avizelor Comisiei Naţionale a Monumentelor Istorice privind clasarea şi evidenţa monumentelor istorice, intervenţiile asupra acestora, precum şi în zonele lor de protecţie;
k) elaborează dosarele pentru monumentele istorice pe care România ar urma să le propună pentru a fi incluse în Lista patrimoniului mondial al UNESCO, aflate pe Lista tentativă/indicativă a UNESCO, în baza aprobării prealabile a Ministerului Culturii;
l) elaborează şi actualizează periodic Lista monumentelor istorice din România;
m) gestionează Registrul specialiştilor, experţilor şi verificatorilor tehnici, precum şi procedurile de atestare şi înscriere în acesta, în conformitate cu metodologia aprobată prin ordin al ministrului culturii, cu respectarea legislaţiei specifice protecţiei datelor cu caracter personal;

Administrația Fondului Cultural Național (AFCN) a fost înființată în anul 2005, în temeiul *O.G. nr. 10/2005 privind reglementarea unor măsuri financiare*, cap. I, secţiunea a 6-a "Reglementări privind finanţarea programelor, proiectelor şi acţiunilor culturale, în condiţii de transparenţă şi competitivitate", ca instituție publică autonomă în subordinea Ministerului Culturii și Cultelor, organizată conform *H.G. nr. 802/2005*; ulterior dispozițiile privind AFCN au fost preluate în *O.G. nr. 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanţare a programelor şi proiectelor culturale* ca efect al modificărilor și completărilor aduse prin *O.G. nr. 8/2008.*
AFCN a preluat administrarea și gestionarea Fondului Cultural Național, funcție exercitată anterior de Ministerul Culturii, potrivit O.G. nr. 79/1998. Fondul Cultural Național este constituit anual din sursele prevăzute la art. 21 din *O.G. nr. 51/1998,* cu modificările și completările ulterioare, în scopul finanţării nerambursabile a programelor, proiectelor şi acţiunilor culturale.
Astfel, AFCN este principalul finanțator public al ofertei culturale din România. Finanțările se acordă conform unei proceduri de evaluare și selecție reglementate prin Normele metodologice aprobate prin O.M.C.P.N. nr 2231/2011, cu modificările ulterioare..
Obiectivele principale ale Administraţiei sunt:

a) gestionarea Fondului Cultural Naţional;
b) finanţarea programelor, proiectelor şi acţiunilor culturale, organizate în ţară şi/sau în străinătate;
c) susţinerea relaţiilor culturale internaţionale ale României.

Centrul Național al Cinematografiei (**CNC)** se reorganizează şi funcţionează ca organ de specialitate al administraţiei publice centrale în domeniul cinematografiei, instituţie publică de interes naţional, cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Culturii şi

Cultelor, conform *H.G. nr. 1064/2005*. Instituția administrează și gestionează Fondul Național al Cinematografiei, constituit din sursele prevăzute la art. 13 și urm. din *O.G. nr. 39/2005 privind cinematografia*, îndeplinind următoarele funcții:

a) de punere în aplicare a politicii şi strategiei sectoriale în domeniul cinematografiei;
b) de administrare a Fondului cinematografic şi a patrimoniului cinematografiei naţionale;
c) de gestionare a mecanismelor şi modalităţilor de finanţare a unor activităţi din sectorul cinematografiei;
d) de reglementare a activităţilor din domeniul său de competenţă, de urmărire şi de control al respectării prevederilor legale în vigoare în sectorul cinematografic;
e) de reprezentare în organismele şi organizaţiile naţionale, regionale şi internaţionale, ca organ de specialitate al administraţiei publice centrale în domeniul cinematografiei.

Oficiul Român pentru Drepturile de Autor (ORDA), coordonat metodologic de ministrul culturii, este organ de specialitate al administrației publice centrale în subordinea Guvernului, cu personalitate juridică, fiind **autoritate unică de reglementare, evidență prin registre naționale, supraveghere, autorizare, arbitraj și constatare tehnico-științifică în domeniul drepturilor de autor și al drepturilor conexe**.

Potrivit *H.G. nr. 401/2006*, principalele atribuții ale Oficiului sunt următoarele:

a) reglementează activitatea din domeniu prin decizii ale directorului general, potrivit legii;

b) elaborează proiecte de acte normative în domeniul său de activitate;

c) ține evidența repertoriilor transmise de organismele de gestiune colectivă;

d) organizează și administrează contra cost înregistrarea sau înscrierea în registrele naționale și în alte evidențe naționale specifice, prevăzute de lege;

e) eliberează contra cost, în condițiile legii, marcaje holografice utilizabile în domeniul drepturilor de autor și al drepturilor conexe, la valoarea prețului de achiziție, la care se adaugă un comision de administrare de 30%;f) avizează constituirea și supraveghează funcționarea organismelor de gestiune colectivă;

g) avizează propunerile de modificare a statutului organismelor de gestiune colectivă, precum și înființarea de către acestea de organisme comune de colectare pentru mai multe domenii;

h) avizează, potrivit legii, înscrierea în registrul aflat la grefa judecătoriei a asociațiilor și fundațiilor constituite în domeniul drepturilor de autor și al drepturilor conexe, precum și a asociațiilor pentru combaterea pirateriei;

i) controlează funcționarea organismelor de gestiune colectivă și stabilește măsurile de intrare în legalitate sau aplică sancțiuni, după caz;

j) asigură secretariatul procedurilor de arbitraj desfășurate potrivit legii;

k) efectuează constatări tehnico-științifice cu privire la caracterul original al produselor purtătoare de drepturi de autor sau de drepturi conexe, la solicitarea organelor de cercetare penală;

l) efectuează, la cerere, expertize contra cost, pe cheltuiala părților interesate;

m) desfășoară activități de informare privind legislația din domeniu, pe cheltuiala proprie, precum și activități de instruire, pe cheltuiala celor interesați;

n) participă la elaborarea și actualizarea Strategiei naționale în domeniul proprietății intelectuale;

o) desfășoară activități de reprezentare în relațiile cu organizațiile de specialitate similare, inclusiv instituții și organisme din Uniunea Europeană, precum și cu organizațiile internaționale la care statul român este parte, în domeniul dreptului de autor și al drepturilor conexe.

Cultura este un domeniu național care, cel puțin în prezent, pare un mozaic ilogic cu multe piese lipsă, cauza fiind tocmai lacuna unei viziuni la nivel de domeniu. Or, această viziune nu își poate avea originea în altă parte decât în cadrul Ministerului Culturii. Acesta are și modalitățile de îndeplinire a acestei meniri, respectiv **poate coordona, controla și monitoriza ceea ce se întâmplă cu instituțiile de cultură indiferent de subordonare**.

Doar prin aceste strategii și politici publice ministerul poate veni în sprijinul autorităților locale care sunt și ele autorități ale instituțiilor de cultură. Având în vedere faptul că puține sunt autoritățile locale care pot avea în cadrul aparatului propriu personal cultural calificat și care să poată formula într-un mod integrat la nivel național cerințele managerilor din diversele instituții subordonate, îndeplinirea acestui rol este unul esențial pentru a da coerență proiectelor culturale. Autonomia locală, invocată de fiecare dată de către instituțiile locale, nu este încălcată prin existența unor strategii sau politici publice de domeniu.

Oferirea instrumentelor necesare pentru ca autoritatea locală să poată garanta accesul la cultură, conform propriilor atribuții, nu este decât îndeplinirea unei atribuții a ministerului. Înțelegerea faptului că domeniul culturii este unul național ar avea un punct de sprijin în această activitate care trebuie să devină una continuă. Acest fapt este necesar deoarece doar emiterea unor acte nu este suficientă, ele trebuind comunicate, discutate, monitorizate în implementare, modificate sau actualizate dacă este necesar.

Din punct de vedere legislativ și normativ, activitatea ministerului trebuie să cunoască o schimbare majoră de exercitare a atribuțiilor acestuia. În prezent, având în vedere o aparentă retragere a ministerului din zona legislativă, acest rol a fost preluat exclusiv de către Parlament. Cunoscând faptul că Parlamentul este instituția legislativă, ne referim **la inițierea de proiecte de lege de către minister, prin guvern**. Absența ministerului din acest plan a dus și la preluarea unor atribuții executive ale acestuia de către Parlament, unul dintre exemple fiind exercitarea de către Parlament a dreptului de preemțiune prevăzut de art. 4 alin. (4) din *Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice*. Chiar dacă aceste inițiative legislative sunt neconstituționale, conform Deciziei CCR nr. 777/2017, ele vin să arate că ministerul și-a limitat propriul rol până la a fi considerat inexistent. În mod similar, ministerul nu are o voce destul de puternică în limitarea intervențiilor făcute prin proiecte de lege care mutilează uneori un cadru normativ existent care ține cont de specificul domeniului, nu de interesele personale ale unor categorii profesionale.

De asemenea, o altă practică problematică este aceea a înființării instituțiilor publice de cultură, în special muzee, prin legi adoptate în Parlament și situarea lor ulterior în subordinea Ministerului Culturii. Ori, această practică este una care vine să sublinieze lipsa de viziune și fermitate a ministerului, pus în imposibilitate de a arăta obiectiv de ce aceste instituții nu se încadrează într-un plan strategic, sau într-o logică instituțională echilibrată. Consecințele sunt: afectarea bugetelor pentru cultură și o multiplicare irațională a unor instituții publice care și așa nu au beneficiat de evaluări pe fond.

Una din cauzele încremenirii Ministerului Culturii în unicul rol de autoritate superioară pentru instituțiile culturale subordonate este **lipsa personalului cultural calificat**. Atitudinea instituțională de ghișeu a dus la selectarea personalului pentru îndeplinirea acestui rol, respectiv la preferarea personalului cu profil funcționăresc. Fără a diminua necesitatea acestei categorii în cadrul unei instituții publice, la acest moment există domenii neacoperite de persoane cu studii de profil în cadrul ministerului. Deși la nivelul ministerului există compartimente dedicate domeniilor de activitate culturală, dimensionarea acestora este insuficientă.

Un capitol la care ministerul de resort este deficitar este și **coordonarea eforturilor de realizare a diplomației culturale prin instituțiile subordonate.** Așa cum am arătat, diplomația culturală este o obligație constituțională pentru instituțiile publice, iar

aceasta nu poate fi realizată doar prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe, acestuia lipsindu-i atribuțiile asupra instituțiilor culturale interne. Așa fiind, Ministerul Culturii este instituția care trebuie să coordoneze această componentă, iar acest lucru nu se poate rezuma doar la instituțiile din subordine. În acest domeniu, considerăm că ministerul este obligat ca, împreună cu Ministerul Afacerilor Externe, prin Institutul Cultural Român, să elaboreze o strategie, iar, mai apoi, să coordoneze implementarea măsurilor necesare pentru îndeplinirea acesteia. Pentru a aduce alături în acest efort instituțiile de cultură, indiferent de forma de subordonare, publice sau private, această strategie ar trebui să fie una realizată împreună cu experți și manageri culturali capabili să livreze o reprezentare adecvată a României pe plan intern și internațional

Referitor la **cadrul de finanțare** pe care Ministerul Culturii îl oferă, incluzând aici și instituțiile subordonate – evocate *supra* - , cum sunt: Administrația Fondului Cultural Național, Centrul Național al Cinematografiei sau Institutul Național al Patrimoniului, alături de Unitatea de Management a Proiectului din cadrul ministerului, acesta trebuie inclus în viziunea strategică elaborată. Un cadru integrat de finanțare, care să țină de cont de specificitatea fiecărui domeniu de activitate culturală, de etapa de dezvoltare a proiectelor sau a beneficiarilor, de răspândirea geografică a acestora, dar și de rezolvarea aspectelor ce țin de posibilitatea constituirii bugetelor multianuale, ar putea genera un impact major la nivel național.

Odată cu decizia de a reda caracterul național activității Ministerului Culturii, trebuie ca și deconcentratele acestuia să intre într-un proces de analiză. Având în vedere că în prezent multe dintre Direcțiile Județene de Cultură sunt lipsite de personalul competent necesar, de logistică și de posibilitatea de a acoperi măcar județele, fără a reface infrastructura acestora va fi imposibilă această misiune. În prezent, majoritatea acestor direcții au ca principală activitate avizarea intervențiilor la monumentele istorice sau a construcțiilor din ariile de protejare a acestora. Readucerea lor în discuție trebuie pornită de la atribuțiile acestora, de centralizare la nivel județean a tuturor elementelor ce țin de domeniul culturii. Chiar și în județe în care Ministerul Culturii nu are alte entități subordonate, direcțiile de cultură trebuie să fie instituțiile care să cunoască și să medieze ofertele culturale existente, publice sau private. De asemenea, acestea pot redeveni un sprijin profesionist pentru toate celelalte instituții locale care au în subordine instituții de cultură.

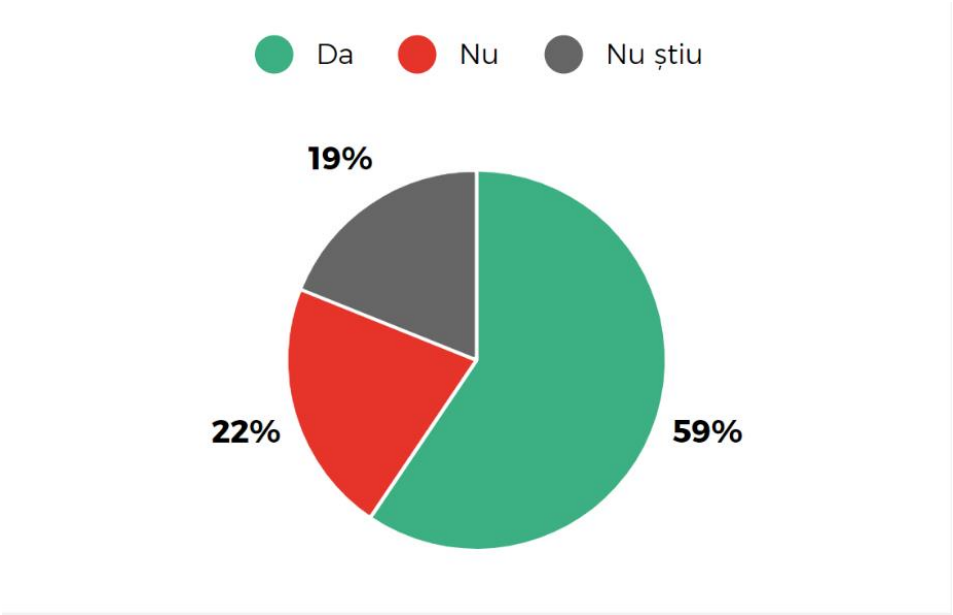
Ca reprezentanți ai ministerului în teritoriu, direcțiile trebuie să aibă un rol fundamental în toate etapele de elaborare și implementare a strategiilor stabilite la nivel național de către minister. **Or, la acest moment, majoritatea direcțiilor de cultură au un rol decorativ, fiind lipsite de personalul necesar măcar la nivel critic, de finanțare și, prin aceasta, de atribuții.** Unul din pilonii necesari pentru ca ministerul să redevină cu adevărat o instituție națională este ca rețeaua acestor direcții județene să fie una funcțională.

Abia odată cu transformarea ministerului într-o instituție activă în domeniul de resort, acesta va putea determina și dezvoltarea culturii prin depășirea inerției instituționale.

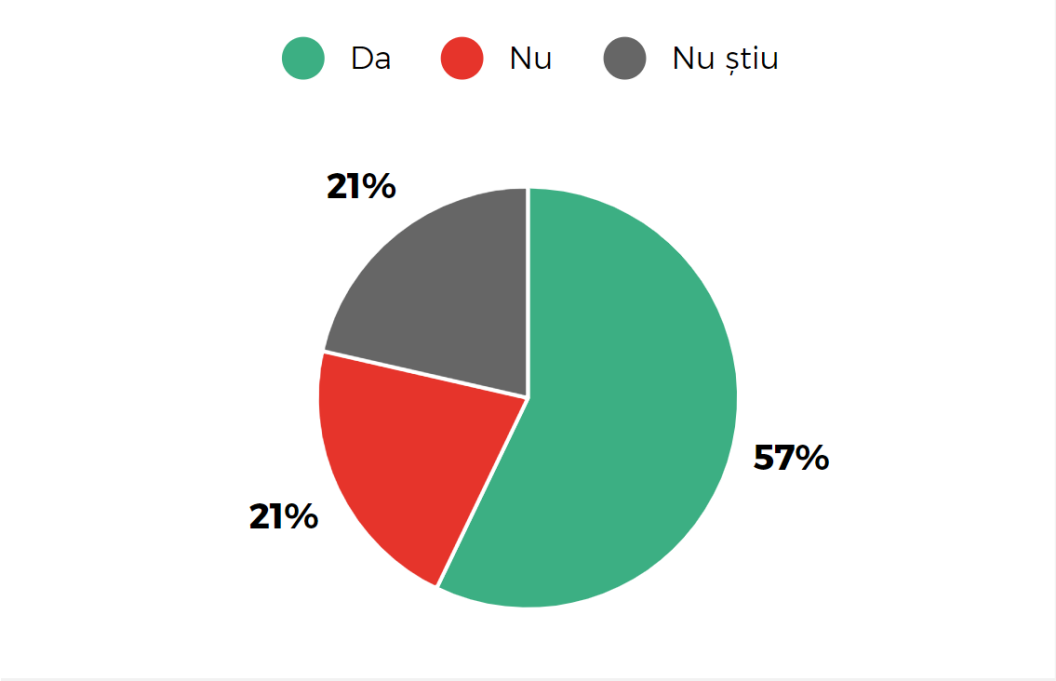
Rolul Ministerului Culturii în raport cu instituțiile publice de cultură

În cadrul studiului dedicat instituțiilor publice de cultură, reprezentanții acestora au fost rugați să evalueze oportunitatea implicării Ministerului Culturii în procesul de avizare a înființării sau reorganizării instituțiilor publice de cultură, respectiv a așezămintelor culturale, în sensul stabilirii prin lege de sancțiuni în absența avizului eliberat de Ministerul Culturii. 40% dintre reprezentanții bibliotecilor consideră, fie că nu ar trebui ca absența avizului de la Ministerul Culturii să fie sancționată prin lege, fie nu știu dacă această conduită ar trebui sau nu reglementată. Raportul de răspunsuri este similar și pentru muzee sau instituții de spectacole. 30% dintre reprezentanții instituțiile de spectacole au declarat că nu știu dacă ar trebui ca - în absența avizului de la Ministerul Culturii - să existe sancțiuni aplicate prin lege. Din aceste rezultate, putem identifica faptul că poziția Ministerului Culturii a suferit o serie de modificări în raport cu instituțiile publice de cultură, în sensul că poziționarea, principalele funcții și roluri pe care le are, nu mai sunt la fel de clare pentru instituțiile publice. Slăbirea percepției privind rolul și importanța Ministerului Culturii este evidentă și din procentele foarte mari de respondenți care nu știu - dacă și în ce fel - Ministerul Culturii mai este sau ar mai trebui implicat în aspecte decizionale, care afectează și modelează activitatea instituțiilor de cultură din teritoriu.

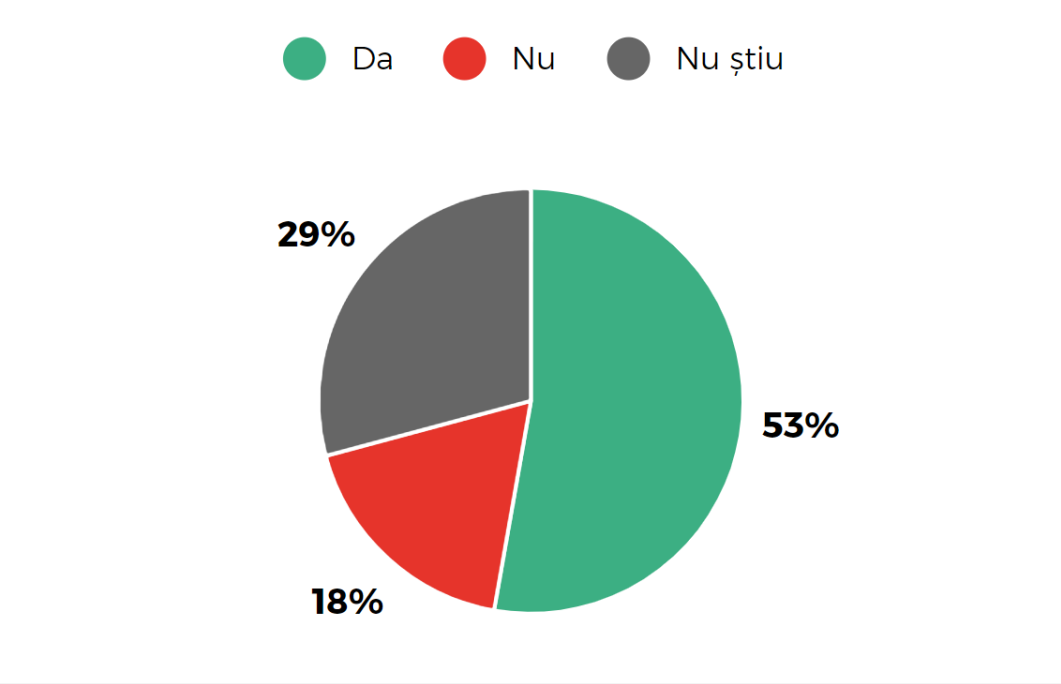
Graficul 22. Opțiunea respondenților față de necesitatea reglementării de sancțiuni cu privire la înființarea sau reorganizarea bibliotecilor în absența avizelor Ministerului Culturii, prin Comisia Națională a Bibliotecilor [Sunteți de acord ca în absența avizului obligatoriu al Ministerului Culturii, înființarea sau reorganizarea instituțiilor publice de cultură, să fie sancționată prin lege? (biblioteci publice)]

Graficul 23. Opțiunea respondenților față de necesitatea reglementării de sancțiuni cu privire la înființarea sau reorganizarea muzeelor publice în absența avizelor Ministerului Culturii, prin Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor [Sunteți de acord ca în absența avizului obligatoriu al Ministerului Culturii, înființarea sau reorganizarea instituțiilor publice de cultură, să fie sancționată prin lege? (muzee)]

Graficul 24. Opțiunea respondenților față de necesitatea reglementării de sancțiuni cu privire la înființarea sau reorganizarea instituțiilor publice de spectacole sau concerte, în absența avizelor Ministerului Culturii [Sunteți de acord ca în absența avizului obligatoriu al Ministerului Culturii, înființarea sau reorganizarea instituțiilor publice de cultură, să fie sancționată prin lege? (instituții de spectacole)]

IV. Concluzii:

- Având în vedere sfera prevederilor constituționale, considerăm că în sistemul juridic român există toate premisele pentru existența unui cadru legislativ corespunzător al domeniului culturii. Din această perspectivă, prevederile culturale nu doar au deschis statului calea pentru a adopta o legislație cuprinzătoare a domeniului, ci și subliniază care este rolul acestuia în societatea democratică și incluzivă pe care Constituția o determină. Înțelegerea acestor aspecte sunt determinante pentru a înlătura eventualele argumente care conțin derobarea de responsabilitate a statului în reglementarea domeniului cultural.
- Caracterul culturii este unul public, esențial pentru dezvoltarea individuală și socială, iar rolul statului este să se asigure că toți cetățenii au posibilitatea de a accesa acest domeniu, indiferent sub ce formă.
- Înțelegerea aprofundată asupra sub-domeniilor și a caracteristicilor acestora este instrumentul necesar pentru a legifera și norma în concordanță cu nevoile sociale existente și/sau viitoare.
- Plecând de la cele două resorturi de legiferare, respectiv: a) legiferarea situațiilor existente sau insuficient reglementate și b) legiferarea în sensul determinării apariției unor situații reale, instituțiile statului dețin prin Constituție toate atribuțiile necesare. **Măsura în care fiecare subdomeniu este reglementat, finanțat sau nu din fonduri publice, ține mai departe doar de existența unor politici publice realizate prin abordări sistemice și prin consultarea permanentă cu actorii relevanți în fiecare subdomeniu.**

Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Existența unor documente programatice esențiale la nivel european (CE) și nivelul statelor membre (UE) • Existența unui organism abilitat responsabil de elaborarea politicilor și strategiilor culturale la nivel național (MC) • Existența unor documente anterioare cu valoare de analiză și mapare a capacității sectorului cultural (strategiile Culturii 2007-2013, 2014-2020 si o actualizare nefinalizata 2016 – 2022)	• Lipsa unor documente programatice cu valoare de reper stabil pentru elaborarea documentului strategic (nu avem o politică publică pentru domeniul culturii, iar Strategiile anterioare menționate nu au fost adoptate oficial) • Formulări confuze și dezagregate în Programul de guvernare în capitolele destinate culturii. Enunțurile de politică culturală sunt

• Existența unui Institut cu misiune și resurse specializate pentru fundamentarea și redactarea documentului strategic • Existența unui parteneriat formal activ între reprezentantul MC (UMP) și INCFC • Existența unor specialiști în mediul instituțional și în societatea civilă cu competențe sectoriale solide • Existența unor studii anterioare care clarifică și validează ipotezele de cercetare (publicate de INCFC) • Capacitatea de sinteză și competențele INCFC pentru utilizarea datelor statistice	formulate ca niște direcții de acțiune strategică și ca programe, în loc să rămână ca principii de transpus într-o Politică Culturală. • Lipsa unui document programatic sau act oficial de asumare pentru recunoașterea Sectoarelor Culturale Creative – ceea ce îngreunează sarcina *Strategiei* • Lipsa unei legi de sistem care să definească teritoriile și competențele culturale și care să conțină clasificări, definiții pentru toate sectoarele de activitate publice și private • Abandonarea de către conducerile succesive din ultimii ani a misiunii și obiectivelor specifice Ministerului Culturii și înlocuirea responsabilității pentru domeniu cu micro-managementul instituțiilor din subordine • Legislație discontinuă, fragmentată, concentrată exclusiv asupra modului de organizare și funcționare a instituțiilor publice • Pierderea surselor informaționale și a celor de monitorizare din teritoriu (transformare inspectoratelor de cultură în direcții de patrimoniu și acceptarea transferării lor către autoritățile locale) – mișcare prin care MC va pierde complet legătura și influența asupra activităților culturale • Activitate normativă redusă la completări irelevante pentru aceleași legi speciale • Desconsiderarea și nerespectarea propriilor acte normative • Lipsa de interes pentru Perfecționare / Specializare / Formare pentru instituțiile subordonate
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Existența unui cadru formal cu o echilibrată alocare de fonduri și timp pentru elaborarea strategiei sectoriale a domeniului cultural • Maturizarea mediului cultural și a inițiativelor de intervenție culturală din mediul privat	• Schimbările politice și a direcțiilor de interes, schimbarea prematură a factorilor de decizie esențiali (miniștri, secretari de stat) • Fractura între mediul politic și realitatea culturală • Continuarea ignorării potențialului economic al Sectoarelor culturale creative

• Gradul crescut de agregare al mediului privat în domeniile de acțiune culturală • Interesul direct al autorităților locale pentru clarificarea cadrului de reglementare • Schimbare de atitudine față de cultură și beneficiile ei în termeni sociali și economici	• Relația deteriorată între ministere care ar trebui să conlucreze pentru direcțiile strategice de acțiune • Excesul de reglementare și clasificare din zona serviciilor de ghișeu care nu recunosc natura activităților culturale • Complicarea excesivă a legislației muncii, salarizării și a finanțării pentru sectoarele culturale • Intervenții private la nivelul diverselor comisii de avizare în construcțiile legislative și dezechilibrarea acestora încă în etapele de dezbatere, respectiv aprobare • Lipsa competențelor privind politicile culturale la nivelurile superioare de decizie (comisii parlamentare, deputați, senatori) • Constricția domeniului prin lipsa strategiilor de dezvoltare și absorbție a tinerilor din învățământul vocațional • Rigiditatea învățământului universitar vocațional • Continuarea ignorării importanței intersecțiilor culturii cu celelalte sectoare de activitate (Educație, Turism, Cercetare etc) • Politizarea excesivă a instituțiilor în care personalul de specialitate este înlocuit cu clientelă politică fără competențe

Anexă - selecție a documentelor strategice europene relevante

GENERALITĂȚI

- **Competențele UE**

În conformitate cu art.6 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (TFUE), Uniunea deține competențe în **domeniul cultural** doar pentru sprijinirea, coordonarea sau completarea acțiunii statelor membre UE. Cu alte cuvinte, efectele juridice nu sunt constrângătoare, având valoare de recomandări și linii generale de acțiune.
Situația este însă diferită pentru **domeniul audiovizual și drept de autor**, ce intră sub incidența competențelor partajate între Uniune și statele sale membre, conform art. 4 TFUE, și implică, în consecință, armonizarea legislativă la nivel european.
Prevederile dreptului european primar generează obligații cu valoare juridică, marea majoritate a dosarelor presupunând asumarea, transpunerea și implementarea legislației UE la nivel național.

- **Tipuri de acte**

Documentele UE pot fi grupate în două categorii:
1) documentele non-legislative, cu caracter politic (de exemplu: *Comunicări ale Comisiei Europene*, *Concluzii ale Consiliului, Rezoluții ale Consiliului, declarații ministeriale, Rezoluții ale Parlamentului European etc).*
2) documentele legislative, ale căror obiective principale vizează fie **armonizarea juridică la nivelul Uniunii și/sau alocarea de resurse financiare** (de exemplu: *Directiva 13/2010 privind serviciile media și audiovizuale, Directiva 77/2011 privind durata de protecție a dreptului de autor, Regulamentul privind instituirea programului ,,Europa Creativă''*etc.*)*. Aceste documente sunt prezentate sub forma unor propuneri legislative ale Comisiei Europene și sunt ulterior negociate în cadrul Consiliului și în Parlamentul European (procedura legislativă ordinară/ „de co-decizie").

Tabelul inventariază ambele tipuri de acte, fără a fi exhaustiv.

SELECȚIE A CELOR MAI IMPORTANTE DOCUMENTE UE ÎN DOMENIILE CULTURĂ, AUDIOVIZUAL, MEDIA și COPYRIGHT DIN ULTIMII ANI

Categorie documente	Titlu/ Tema	Link-uri aferente din Jurnalul Oficial al UE / Pagina web a Oficiului de Publicații UE	Observații
Documente programatice	*Comunicarea Comisiei Europene Noua Agendă pentru Cultură 2018*	**https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0267&from=EN**	Document programatic al Comisiei Europene, andosat periodic de planurile de lucru ale Consiliului UE.
	Planul de lucru în domeniul Culturii al Consiliului UE 2019 -2022	**https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221%2801%29**	În acest moment, Planul este în curs de implementare. Un nou Plan de lucru va fi discutat sub egida Președinției cehe a Consiliului UE (iulie- decembrie 2022). Planul propune priorități de cooperare la nivel european, inclusiv prin grupurile de experți instituite prin metoda deschisă de coordonare (MDC), ce implică schimbul de bune practici și de expertiză între statele membre UE, în vederea fundamentării politicilor europene în materie și a îndeplinirii obiectivelor comune.
	Strategia UE pentru cooperare în domeniul relațiilor culturale internaționale	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN	Document relevant pentru cooperarea între Uniunea Europeană și statele terțe (non – UE). A fost andosat de mai multe seturi de Concluzii ale Consiliului, dintre care cele mai importante au fost adoptate pe durata PRES RO.
	Concluziile Consiliului privind relațiile culturale internaționale	https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7749-2019-INIT/en/pdf	Răspunsul Consiliului la Strategia Comisiei Europene

	Rezoluția Consiliului privind dimensiunea culturală a dezvoltării durabile	https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13336-2019-INIT/en/pdf	Rolul culturii în implementarea Agendei 2030
	Planul de acțiune media	**https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/europes-media-digital-decade-action-plan-support-recovery-and-transformation**	Document programatic al Comisiei Europene ce include măsuri de susținere a sectorului cinematografic și a sectorului jurnalistic, în vederea atenuării efectelor pandemiei.
	Planul de acțiune în domeniul proprietății intelectuale	https://ec.europa.eu/docsroom/documents/43845	Aspecte relevante pentru inițiativele Comisiei Europene în domeniul drepturilor de autor din următorii ani (implementarea Directivei *Copyright*, revizuirea Directivei *Baze de date*, remunerarea corectă a titularilor de drepturi, aprofundarea tematicii *inteligența artificială și dreptul de autor*, etc)
Documente transversale, relevante pentru obiectivele generale la nivel UE	*Pactul Ecologic/ A European Green Deal*	https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en *Raportul Parlamentului European vizând adoptarea unor măsuri eficace pentru conferirea unui caracter ecologic programelor Erasmus+ și Europa Creativă, precum și Corpului european de solidaritate:*	Toate discuțiile de la Bruxelles se axează în acest moment pe rolul deținut de cultură în combaterea schimbărilor climatice (încurajarea întreprinderilor mici și mijlocii de a derula acțiuni care să respecte mediul; rolul muzeelor și al instituțiilor de cultură în promovarea de bune practici ecologice etc.)

		https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0141_EN.html	
	Europa Digitală/ A Europe fit for the Digital Age	https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_en *Recomandarea Comisiei Europene privind digitizarea conținutului cultural*, ce va fi actualizată la sfârșitul anului în curs: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-cultural-heritage Studiul Parlamentului European *Inteligența Artificială și Cultura:* https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/629220/IPOL_BRI(2020)629220_EN.pdf *Concluziile Consiliului privind promovarea conținutului cultural în economia digitală* https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018XG1219(01)&from=EN	Recomandări privind digitizarea conținutului cultural, documente relevante pentru Piața Unică Digitală etc *Notă:* foarte multe dezbateri din Bruxelles, atât și nivel înalt, cât și la nivel tehnic, accentuează rolul inteligenței artificiale în cultura (algoritmi de recomandare a conținutului, protejarea prin drept de autor a operelor create prin inteligență artificială etc). Discuțiile din Bruxelles accentuează necesitatea digitizării rapide a conținutului cultural și, ulterior, a unei mai bune valorificări a potențialului deținut de inteligența artificială. O altă direcție de acțiune vizează promovarea conținutului cultural de către platformele online (Amazon, Google/Youtube, Facebook, Apple etc). Se pune problema justei remunerări a titularilor de drepturi pentru exploatarea online a creațiilor lor, precum și a instituirii unui câmp de concurență echitabilă cu furnizorii tradiționali de servicii.

Acte legislative	*Directiva 1808/ 2018 (servicii media audiovizuale)*	https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj	Notă: transpunerea Directivelor în legislația națională și aplicarea directă a Regulamentelor pot fi secondate de inițiative complementare (politici publice), Comisia Europeană recomandând, de altfel, crearea unui *policy mix*, prin combinarea la nivel național a inițiativelor legislative și non-legislative. Directiva AVMS ar putea fi relevantă în special pentru articolele vizând promovarea operelor cinematografice.
	Directiva 790/2019 (copyright)	https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj	Actul normativ modifică 11 directive europene în domeniul dreptului de autor, în vederea alinierii cu evoluțiile digitale.
	Directiva 77/2011 (durata de protecție) *Directiva 26/2014 (gestiunea colectivă)*	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0077&from=EN https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0077&from=EN	Alte acte normative relevante pentru remunerarea titularilor de drepturi (autori, creatori, interpreți etc).
	Regulamentul 880/2019 (importul bunurilor culturale) *Regulamentul 16/2009 (exportul bunurilor culturale)*	https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/customs-controls/cultural-goods_en	Acte normative europene relevante pentru protejarea patrimoniului cultural

	Directiva 60/2014(restituire a bunurilor culturale care au părăsit ilegal teritoriul unui stat membru UE)		
Declarații politice la nivelul Consiliului UE	*Declarația de la București, 16 aprilie 2019*	**https://www.consilium.europa.eu/media/39209/190416-bucharest-declaration-on-the-role-of-culture-in-building-europes-future.pdf**	Declarația a constituit un punct de reper pentru majoritatea Concluziilor Consiliului adoptate în ultimii doi ani.
	Declarația de la Bruxelles privind rolul culturii pe timp de criză, aprilie 2020	https://eusec-culture-ngos.iti-germany.de/2020/05/02/ministers-of-culture-decleration-on-culture-in-times-of-covid-19-crisis/	Semnată de 26 de state membre (nu și de HU)
Teme selectate **Patrimoniu**	*Cadrul European de Cooperare în domeniul patrimoniului cultural*	https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1 Documentul de lucru al Comisiei: https://ec.europa.eu/culture/document/european-framework-action-cultural-heritage	Direcții de acțiune propuse de Comisia Europeană
	Rezoluția Parlamentului European privind	https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0008_RO.html	Direcții de acțiune propuse de Parlamentul European

	moștenirea Anului Patrimoniului Cultural 2018		
	Concluziile Consiliului privind gestionarea riscurilor în domeniul patrimoniului cultural	https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/05/26/culture-and-audiovisual-the-council-adopts-conclusions-on-risk-management-in-the-area-of-cultural-heritage-media-literacy-and-the-amendment-of-the-work-plan-for-culture-2019-2022/	Direcții de acțiune propuse de Consiliul UE
	Concluziile Consiliului privind rolul patrimoniului cultural în toate politicile UE	https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9015-2018-INIT/en/pdf	Direcții de acțiune propuse de Consiliul UE în 2018
	Linii de acțiune privind cercetarea și inovarea în domeniul patrimoniului cultural	https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1dd62bd1-2216-11e8-ac73-01aa75ed71a1/language-en	Relevant pentru aspectele de politici publice, dar și pentru finanțările acordate din programul *Orizont*
	Proiecte de cooperare UE pe plan internațional	http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illicit-trafficking-of-cultural-property/partnerships/european-union/	Cooperare UE- UNESCO privind combaterea traficului ilicit de bunuri culturale
	Promovarea turismului durabil	Comunicarea Comisiei *turismul în 2020 și ulterior*	

		https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1591191111789&uri=CELEX:52020DC0550 Raportul *turismul durabil* elaborat de experții desemnați de statele membre UEhttps://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/164ea9c5-2255-11ea-af81-01aa75ed71a1	
Cultura la nivel local	*Decizia 445/ 2014 de instituire a Capitalelor Europene ale Culturii, cu modificările și completările ulterioare*	https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en	Decizia 2229/ 2020 a modificat calendarul acțiunii, în contextul restricțiilor impuse de pandemie. Orașul Timișoara va găzdui Capitala Europeană a Culturii în 2023.
	Decizia 1194/2011 de instituire a Mărcii Patrimoniului European	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32011D1194	Acțiune de prestigiu a Uniunii Europene, a doua ca importanță după inițiativa *Capitala Europeană a Culturii*
	Monitorul orașelor culturale și creative	https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/cultural-creative-cities-monitor/	Monitor anual elaborat anual de Centrul Comun de Cercetare al Uniunii Europene
	Sectoarele culturale și creative la nivel local	http://www.oecd.org/cfe/leed/culture-and-creative-sectors.htm	Proiect de cooperare OECD și Comisia Europeană

Lupta împotriva dezinformării **Pluralismul media** **Susținerea jurnalismului de calitate**	*Planul de acțiune pentru democrație europeană*	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A790%3AFIN&qid=1607079662423	Mai multe măsuri din Planul de acțiune se situează în aria de competențe a Ministerului Culturii.
	Concluziile Consiliului privind garantarea unui sistem media liber și pluralist	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020XG1207(01)	Direcții de acțiune propuse de Consiliu, pe durata Președinției germane
	Concluziile Consiliului privind educarea în domeniul media	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020XG0609%2804%29	Recomandări vizând educația în domeniul media
	Rezoluția Parlamentului European privind pluralismul și libertatea media	https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0204_EN.html	Direcții de acțiune propuse de Parlamentul European
Crearea de sinergii între cultură și educație **Educația artistică** **Educația cinematografică**	*Planul de lucru în domeniul culturii 2008- 2010 și inițiativele aferente*	**Planul de lucru 2008-2010 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A42008X0610%2801%29** **Studiul *Accesul tinerilor la cultură* https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/edc2d7e3-e6e6-4802-a157-26f260a7f7a7**	Tema *cultură și educație* a fost abordată la nivel european în perioada 2010- 2019, fără să mai revină în discuțiile din ultimii doi ani. În acest moment, recomandările politice din Concluziile Consiliului *Tinerele generații creative*, adoptate pe durata Președinției RO, se află în etapa de implementare de către statele membre UE și Comisia Europeană.

	Planul de lucru în domeniul culturii 2011- 2014 și inițiativele aferente	**Raportul *Building synergies with education, especially art education*, elaborat de experții desemnați de statele membre UE http://www.artscouncil.ie/uploadedFiles/wwwartscouncilie/Content/News/Young_people,_children,_and_education/MOCedu_final_report_en.pdf** **Planul de lucru 2011 -2014 https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/117795.pdf** **Raport *Cultural awareness and expression*,elaborat de experții desemnați de statele membre UE https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6066c082-e68a-11e5-8a50-01aa75ed71a1 Raportul a fost demarat în cadrul Planului de lucru 2008-2010 și continuat în 2011-2104.** ***Culegere de exemple cu bune practici din statele membre UE***	

		https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/55548e5b-e68d-11e5-8a50-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search **Raportul *Rolul politicilor publice în dezvoltarea spiritului antreprenorial și consolidarea inovării în cadrul sectoarelor culturale și creative* , elaborat de experții desemnați de statele membre UE** **https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5d33c8a7-2e56-11e8-b5fe-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search** **Raportul *promovarea lecturii în mediul digital*, elaborat de experții desemnați de statele membre UE** **https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9052931a-2ece-11e6-b497-01aa75ed71a1**	

		Raportul *promovarea accesului la cultură prin mijloace digitale*, elaborat de experții desemnați de statele membre UE **https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7839cb98-651d-11e7-b2f2-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search**	
	Baze de date comparative între statele membre UE	https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/	Portalul *Youth Wiki* inventariază politicile publice și legislația în domeniul *tineret* din toate statele membre UE, un capitol relevant fiind *tinerii și cultura/creativitatea.* În mod similar, baza de date *Eurydice* poate fi utilă pentru exemplele de bune practici în materie de predare a educației artistice, în cadrul învățământului formal.
	Studii comandate de Comisie	Studiul *Screening literacy* https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/cbc5f0fb-3a04-4b44-898b-8b61b0b1c520 Studiul *Showing films and other European audiovisual content in schools* https://op.europa.eu/en/publication-detail/-	Studii despre educația cinematografică

		/publication/cbc5f0fb-3a04-4b44-898b-8b61b0b1c520	
	Studiul Arts education al Parlamentului European	**https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608807/EPRS_BRI(2017)608807_EN.pdf**	Studiu sintetic privind politicile statelor membre UE
	Concluziile Consiliului privind tinerele generații creative	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XG0605(03)&from=EN	Pe durata Președinției RO, Consiliul UE a adoptat un set de Concluzii, ce propune recomandări atât pentru statele membre UE, cât și pentru Comisie. Concluziile Consiliului se bazează pe rezultatele rapoartelor și studiilor mai sus-menționate, însă includ doar liniile de acțiune care au întrunit acordul tuturor statelor membre UE. În general, rapoartele în materie elaborate la nivel UE de către experții desemnați de statele membre nu sunt agreate în unanimitate la nivelul Consiliului. Doar o parte din recomandările formulate primesc acord politic, în contextul în care un număr semnificativ de țări invocă principiul subsidiarității, Uniunea având în domeniul cultural doar competențe de coordonare, completare și sprijinire a acțiunii statelor membre UE (art 6 TFUE). Comisia încurajează însă preluarea integrală, la nivel național, a recomandărilor formulate în cadrul studiilor și rapoartelor enumerate în prezentul tabel.
Cinematografie (selecție)	*Rezoluția Parlamentului privind filmul în era digitală*	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011IP0506&from=DE	Direcții de acțiune propuse de Parlamentul European
	Comunicarea Comisiei Europene Filmul european în era digitală	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52014DC0272	Direcții de acțiune propuse de Comisia Europeană

	Comunicarea Comisiei privind oportunitățile și provocările pentru cinematografia europeană în era digitală	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52010DC0487	Comunicarea evidențiază nevoia de tehnologie digitală în cinematografe, astfel încât filmele digitale europene să fie accesibile tuturor.
	Concluziile Consiliului privind îmbunătățirea circulației transfrontaliere a operelor audiovizuale europene, cu accent pe coproducții	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52019XG0607%2802%29	Concluzii adoptate pe durata Președinției României, cu prevederi relevante în materie de încurajare a coproducțiilor europene.
	Concluziile Consiliului privind promovarea patrimoniului cinematografic	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2010.324.01.0001.01.RON&toc=OJ%3AC%3A2010%3A324%3AFULL	Prevederi importante legate de arhivele de film și prezervarea patrimoniului cinematografic

Anexă - Inventar legislativ

		Legislație specială domeniu	Legislatie secundară și norme	Convenții/ Tratate	Legislație europeană	Public	Legislație financiară	Legislație fiscală
Biblioteci și arhive	Biblioteci	Legea nr. 334/2002 privind bibliotecile, rep.	O.M.C. nr. 2062 din 9 iunie 2000 pentru aprobarea Normelor metodologice privind evidența, gestionarea și inventarierea documentelor specifice bibliotecilor publice; O.M.C. nr. 2338/2004 privind aprobarea Regulamentului privind împrumutul interbibliotecar , O.M.C. nr. 2069/1998 pentru aprobarea regulementului de organizare și funcționare a bibliotecilor publice		Declarația universală a drepturilor omului - ONU, 1948	Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale Legea nr. 215/2001 a administrației publice locale O.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, rep. Legea - cadru nr. 153/2 d salarizarea personalu din fonduri publice Legea nr. 189/2008 priv gementul instituți ce de cultură Legea nr. 350/2005 /2 d regimul finanțăr mbursabile din fonc ce alocate pentru activit rofit de interes general O.G. nr. 5/1998 priv hătățirea sistemului țare a programel ctelor și acțiun rale		Codul fiscal - Legea nr. 227/2015 - facilități fiscale în cazul mecenatelor / sponsorizărilor Legea nr. 207/2015 - Codul d eprocedură fiscală
	Arhive	Legea Arhivelor Naționale nr. 16/1996			Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale - ONU, 1966			

		Legislație specială domeniu	Legislatie secundară și norme	Convenții/ Tratate	Legislație europeană	Public	Legislație financiară	Legislație fiscală
Patrimoniu cultural	Imobil	Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice O.G. nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, rep. O.G. nr. 47/2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial, cu modificările și completările ulterioare	O.M.C. nr. 3765/2016 pentru aprobarea Normelor metodologice privind elaborarea și derularea Programului național de restaurare a monumentelor istorice, finanțat de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, și gestionat de Institutul Național al Patrimoniului , modificat prin O.M.C. nr. 2978/2019 O.M.C.C. nr. 2260/2008 privind aprobarea normelor metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice; H.G. nr. nr. 610/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat; H.G. nr. 1430/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind situațiile în care Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv autoritățile administrației publice locale, contribuie la acoperirea costurilor lucrărilor de protejare și de intervenție asupra monumentelor istorice, proporția contribuției, procedurile, precum și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească proprietarul, altul decât statul, municipiul, orașul sau comuna; H.G. nr. 738/2008 privind stabilirea măsurilor necesare în vederea finanțării, elaborării și actualizării documentațiilor de amenajare a teritoriului și urbanism pentru zonele cu monumente istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial; H.G. nr. 493/2004 pentru aprobarea Metodologiei privind monitorizarea monumentelor istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial și a Metodologiei privind elaborarea și conținutul-cadru al planurilor de protecție și gestiune a monumentelor istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial; H.G. nr. 1268/2010 privind aprobarea Programului de protecție și gestiune a monumentelor istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial UNESCO; H.G. nr. 1067/2007 privind aprobarea Normelor metodologice pentru aplicarea Ordonanței Guvernului nr. 21/2006 privind regimul concesionării monumentelor istorice; O.M.C. nr. 2495 din 26 august 2010 pentru aprobarea Normelor metodologice privind atestarea specialistilor, expertilor si verificatorilor tehnici în domeniul protejarii monumentelor istorice; O.M.C.nr. 2237/2004 privind aprobarea normelor de semnalizare a monumentelor istorice; O.M.C. nr. 2684/2003 privind aprobarea Metodologiei de întocmire a Obligației privind folosința monumentului istoric și a conținutului acesteia; Instrucțiunile nr. 01/2016 privind exercitarea competențelor de emitere a avizului Ministerului Culturii pentru intervențiile de punere în siguranță	Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Granada la 3 octombrie 1985 (ratificată prin Legea nr. 157/1997) - art. 6 (1) - [Fiecare parte se angajează:] să prevadă, în funcție de competențele pe plan național, regional sau local și în limita bugetelor disponibile, un sprijin financiar din partea autorităților publice pentru lucrările de întreținere și de restaurare a patrimoniului arhitectural situat pe teritoriul său; - art. 10 (2) - [Fiecare parte se angajează să adopte politici de conservare integrată, care:] să promoveze programe de restaurare și de întreținere a patrimoniului arhitectural;	Conveția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială - ONU, 1965	Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019	Legea nr. 564/2001 - art. 5 (1) - Finanțarea lucrărilor de cercetare, conservare, consolidare și restaurare a monumentelor istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial, indiferent de regimul de proprietate al acestora, se poate face și de la bugetul de stat prin bugetul Ministerului Culturii și Cultelor. - art. 5 (2) - Finanțarea lucrărilor de reparație, întreținere curentă și a celor de punere în valoare a monumentelor istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial se poate face și din venituri extrabugetare și din alocații acordate de la bugetul de stat sau de la bugetele locale, în limita sumelor prevăzute în bugetele anuale ale ordonatorilor principali de credite, după caz.	

		Legislație specială domeniu	Legislatie secundară și norme	Convenții/ Tratate	Legislație europeană	Public	Legislație financiară	Legislație fiscală
			a elementelor și părților de construcție care reprezintă pericol public, elemente ale monumentelor istorice, construcțiilor din zonele de protecție ale monumentelor istorice și din zonele construite protejate și ale altor construcții pentru care s-a instituit un regim de protecție din punct de vedere cultural prin documentații de urbanism; O.M.C. nr. 2797/2017 privind stabilirea tipurilor de intervenții asupra monumentelor istorice, a imobilelor din zonele de protecție a acestora sau din zonele protejate care afectează în mică măsură substanța istorică și/sau sunt temporare și a condițiilor în care se pot emite avize fără consultarea Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, respectiv a comisiilor zonale ale monumentelor istorice; O.M.C. nr. 3037/2020 pentru aprobarea procedurii privind notificarea prealabilă și emiterea acordului scris, în cazul executării lucrărilor, în condițiile prevăzute de art. 11 alin. (2) și (4) din Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții; O.M.C. nr. 2562/2010 privind aprobarea Procedurii de acordare a autorizațiilor pentru cercetarea arheologică, cu modificările și completările ulterioare; Instrucțiuni nr. 02/2016 privind regimul descoperirilor arheologice întâmplătoare;					
	Mobil	Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea a III-a – zone protejate; O.G. nr. 21/2006 privind regimul concesionării monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare	H.G. 1502/2007 pentru aprobarea Normelor metodologice privind cuantumul timbrului monumentelor istorice și modalitățile de percepere, încasare, virare, utilizare și evidențiere a sumelor rezultate din aplicarea acestuia, modificată prin H.G. nr. 691/2019	Convenția privind protecția patrimoniului cultural subacvatic - UNESCO, 2001	Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor - ONU, 1979	1.3. Obiective naționale de securitate - promovarea identității naționale, inclusiv prin prezervarea și valorificarea patrimoniului cultural și natural, precum și prin încurajarea responsabilă a domeniilor de excelență	Legea patrimoniului tehnic și industrial, nr. 6/2008 - art. 4 (1) - Ministerul Culturii și Cultelor, serviciile publice deconcentrate ale acestuia și Institutul Național al Monumentelor Istorice elaborează și desfășoară programe pentru identificarea, clasarea, cercetarea și punerea în valoare a bunurilor de patrimoniu tehnic și industrial; - art. 6 (4) -	

		Legislație specială domeniu	Legislatie secundară și norme	Convenții/ Tratate	Legislație europeană	Public	Legislație financiară	Legislație fiscală
							Autoritățile administrației publice centrale sau locale pot acorda sprijin material, logistic și de expertiză pentru conservarea bunurilor de patrimoniu tehnic și industrial clasate conform legii, aflate în proprietate privată.	
	Imaterial	Legea nr. 26/2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial	H.G. nr. 518/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice privind exportul definitiv sau temporar al bunurilor culturale mobile; O.G. nr. 44/2000 referitoare la unele măsuri privind asigurarea bunurilor culturale mobile exportate temporar, republicată; H.G. nr. r. 1420/2003 pentru aprobarea Normelor privind comerțul cu bunuri culturale mobile, cu modificările și completările ulterioare; H.G. nr. 1546/2003 pentru aprobarea Normelor de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate; H.G. nr. 216/2004 pentru aprobarea Normelor privind autorizarea laboratoarelor si a atelierelor de conservare si restaurare, cu modificările și completările ulterioare; O.M.C. nr. 2035/2000 pentru aprobarea Normelor metodologice privind evidența, gestiunea și inventarierea bunurilor culturale deținute de muzee, colecții publice, case memoriale, centre de cultură și alte unități de profil, cu modificările și completările ulterioare; O.M.C. nr. 2008/2001 pentru aprobarea Normelor de acreditare a conservatorilor și restauratorilor, cu modificările și completările ulterioare și O.M.C. nr. 2009 / 2001 pentru aprobarea Normelor de acreditare a experților; O.M.C. nr. 2617/15.02.2021 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și	Convenția UNESCO privind protejarea și promovarea diversității de expresii culturale, adoptată în 2005	Convenția privind drepturile copilului - ONU, 1989		Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 76/2018 privind aprobarea Programului de investiții în domeniul culturii, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, aprobată cu modificări prin Legea nr. 86/2019, cu modificările ulterioare	

		Legislație specială domeniu	Legislatie secundară și norme	Convenții/ Tratate	Legislație europeană	Public	Legislație financiară	Legislație fiscală
			funcţionare a Comisiei Naţionale pentru Salvgardarea Patrimoniului Cultural Imaterial					
Meșteșuguri și artizanat	Așezămin-te culturale	O.U.G. nr. 118/2006 privind înființarea, organizarea și desfășurarea activității așezămintelor culturale, cu modificările și completările ulterioare		Convenția europeană a peisajului, adoptată la Florența la 20 octombrie 2000 (ratificată prin Legea nr. 451/2002):art. 5 b) [Fiecare parte se angajează:] să stabilească și să implementeze politicile peisajului care au ca scop protecția, managementul și amenajarea acestuia, prin adoptarea de măsuri specifice menționate în prezenta convenție; - art. 6 E. Implementare: Pentru ca politicile peisajului să aibă efect fiecare parte se obligă să introducă instrumente care au ca scop protecția, managementul și/sau amenajarea peisajului. * peisajul este cuprins în definiția monumentului istoric, categoria sit (L. 422/2001, art. 3 c)	Convenția privind drepturile persoanelor cu handicap - ONU, 2006			
Artele spectacolului	Teatre	O.G. nr. 21/2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau	H.G. nr. 86/2008 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei pentru atestare și avizare în domeniul impresariatului artistic, precum și a Procedurilor de acordare, suspendare sau retragere a atestatului de impresar	Convenția privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural (Convenția Patrimoniului Mondial), adoptată de Conferința				

		Legislație specială domeniu	Legislatie secundară și norme	Convenții/ Tratate	Legislație europeană	Public	Legislație financiară	Legislație fiscală
		concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic, c.m.c.u.	artistic, respectiv a avizului pentru desfășurarea activității de impresariat artistic	generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură la 16 noiembrie 1972 (acceptată prin Decret 187/1990) - art. 4 - Fiecare din statele părți la prezenta convenție recunoaște că, obligația de a asigura identificarea, ocrotirea, conservarea, valorificarea și transmiterea către generațiile viitoare a patrimoniului cultural și natural la care se referă art. 1 și 2 și care este situat pe teritoriul său, îi revine în primul rând. Se va strădui să acționeze în acest scop atât prin propriul său efort, în limita maximă a resurselor sale disponibile, cât și, când este cazul, prin intermediul asistenței și cooperării internaționale de care va putea beneficia, în special pe plan financiar, artistic, științific și tehnic. Convenția asupra protecției patrimoniului cultural subacvatic, adoptată de Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură la 2 noiembrie 2001 (acceptată prin L. 99/2007) - art. 22 (1) - 1. Pentru a veghea la corecta punere în aplicare a prezentei convenţii, statele părţi îşi vor crea autorităţi competente în domeniu sau le vor consolida, dacă este cazul, pe cele existente, pentru a iniția crearea, administrarea şi actualizarea unui inventar al patrimoniului cultural subacvatic şi pentru a asigura în mod eficace protecția, conservarea, punerea în valoare şi gestionarea patrimoniului cultural subacvatic, precum şi cercetările şi educația necesare				

		Legislație specială domeniu	Legislatie secundară și norme	Convenții/ Tratate	Legislație europeană	Public	Legislație financiară	Legislație fiscală
	Opere, operete	O.G. nr. 21/2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic, c.m.c.u.		Convenția pentru salvgardarea patrimoniului cultural imaterial - UNESCO, 2003				
	Filarmonici	O.G. nr. 21/2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic, c.m.c.u.		Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate				
				Convenția privind mijloacele de interzicere și prevenire a importului, exportului și transferului ilicit de proprietate a bunurilor culturale - UNESCO, 1970				
Arhitectură		Legea nr. 184/2001 privind organizarea și exercitarea profesiei de architect, rep.		Convenția UNIDROIT privind obiectele culturale furate sau exportate ilegal - 1995; Convenția pentru protecția proprietății culturale în caza de conflict armat - UNESCO, 1954				

		Legislație specială domeniu	Legislatie secundară și norme	Convenții/ Tratate	Legislație europeană	Public	Legislație financiară	Legislație fiscală
Carte și presă	Carte	Lege nr. 186 din 9 mai 2003 privind susținerea și promovarea culturii scrise (*republicată*)	H.G. nr. 215/2004 pentru aprobarea Normelor privind emiterea și utilizarea tichetelor valorice pentru achiziționarea de cărți, reviste și alte publicații având caracter științific sau literar-artistic ale autorilor din România, editate pe orice fel de suport	Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Granada la 3 octombrie 1985 (ratificată prin L. 157/1997) - art. 6 (1) - [Fiecare parte se angajează:] să prevadă, în funcție de competențele pe plan național, regional sau loca	Convenția universală privind drepturile de autor - UNESCO, 1952 și 1971			
	Presă	Legea nr. 111/1995 privind Depozitul legal de documente, republicată			Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice - WIPO, 1986			
Arte vizuale		Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată	H.G. nr. 401/2006 privind organizarea, funcționarea, structura personalului și dotările necesare îndeplinirii atribuțiilor Oficiului Român pentru Drepturile de Autor O.G. nr. 25/2006 privind întărirea capacității administrative a Oficiului Român pentru Drepturile de Autor, republicată		Convenția de la Roma pentru protecția artiștilor independenți, a producătorilor de fonograme și a organismelor de radiodifuziune - UNESCO, 1961			

		Legislație specială domeniu	Legislatie secundară și norme	Convenții/ Tratate	Legislație europeană	Public	Legislație financiară	Legislație fiscală
Audiovizual și multimedia	Radio/TV	Legea audiovizualului nr. 504/2002 Legea nr. 41 din 17 iunie 1994 (republicată) privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune	Decizia nr. 220/2011 a C.N.A. privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual	Convenția Europeană privind protecția patrimoniului cinematografic	Convenția pentru protejarea producătorilor de fonograme împotriva reproducerii neautorizate a fonogramelor lor - WIPO, 1971			
	Multimedia	O.G. nr. 39/2005 privind cinematografia , c.m.c.u.;	O.M.C. nr. 2335/2006 pentru aprobarea Regulamentului privind concursul de selecție a proiectelor cinematografice în vederea acordării de credite financiare directe pentru dezvoltare de proiecte, producție și distribuire de filme, cu modificările și completările ulterioare ; O.M.C. nr. 2379/2006 privind aprobarea Normelor metodologice pentru aplicarea Ordonanței Guvernului nr. 39/2005 privind cinematografia, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 328/2006, cu modificările și completările ulterioare		Tratatul O.M.P.I. privind drepturile de autor - WCT, 1996			
Publicitate	Publicitate				Acordul O.M.C. privind aspecte comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală - TRIPS/OMC, 1995			
IT, software și jocuri electronice	Jocuri electronice				Tratatul OMPI privind interpretările și fonogramele - 1996			
	IT				Convenția de la Bruxelles privind distribuția semnalelor purtătoare de programe transmise prin satelit - OMPI, 1974			
Cercetare-dezvoltare	CDI							

ANALIZA INDICATORILOR RELEVANȚI ÎN DOMENIUL CULTURII ÎN CORELAȚIE CU AGENDA 2030

Echipă: *Carmen Croitoru, Mihai Vasile, Anda Marinescu, Ioana Ceobanu, Adrian Rista, Valentin Cojanu, Alexandru Boureanu, Raluca Rădoi, Andreea Codreanu*

În anul 2015, la Adunarea Generală a ONU de la New York, a fost adoptat un document istoric - *Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă* – care reprezintă un plan de acțiune pentru oameni, planetă și prosperitate, prin care se urmărește consolidarea păcii universale și asigurarea unei libertăți mai mari[1]. Documentul include 17 obiective de dezvoltare durabilă și 169 ținte, pornind de la Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului și având ca scop soluționarea diverselor probleme existente la nivel mondial și național. Obiectivele și țintele sunt integrate și indivizibile și asigură echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile: economică, socială și de mediu. Ele vor orienta acțiunile întreprinse în următorii 15 ani în domenii de importanță crucială pentru umanitate și planetă.

Obiectivele de dezvoltare durabilă au un caracter global și sunt universal aplicabile, în funcție de diferitele realități, capacități și niveluri de dezvoltare naționale și cu respectarea politicilor și priorităților naționale. Țintele sunt definite sub forma unor aspirații, într-o manieră ideală și la nivel global, fiecărui guvern revenindu-i sarcina de a-și stabili propriile ținte naționale, pentru a răspunde cerințelor definite la nivel mondial, cu luarea în considerare a specificului național. Totodată, fiecare guvern va decide modul în care aceste ținte globale și aspirații ar trebui să fie integrate în procesele de planificare, în politicile și strategiile naționale. Este important să se recunoască legătura dintre dezvoltarea durabilă și alte procese relevante, din domeniul economic, social și al mediului.

La nivel european, ***Rezoluția Consiliului privind dimensiunea culturală a dezvoltării durabile***, adoptată în 2019, confirmă angajamentul față de durabilitate și dedicarea pentru implementarea completă și rapidă a Agendei 2030 din partea Uniunii Europene.

Prin intermediul acestui document strategic, Consiliul Uniunii Europene își ia angajamentul să:

- Intensifice eforturile de promovare a dimensiunii culturale în dezvoltarea durabilă;
- Continue activitatea de integrare a politicilor și perspectivelor culturale în politicile naționale de dezvoltare durabilă;
- Revizuiască politicile culturale și cele aflate în strânsă legătură cu domeniul culturii pentru a le maximiza contribuția la durabilitate;

[1] Transformarea lumii noastre: Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă.

- Continue schimbul de informații și de bune practici, în spiritul învățării reciproce, cu privire la lecțiile învățate la nivel național;
- Se angajeze într-o guvernanță participativă, multilaterală și integrată a culturii și a dezvoltării durabile, inclusiv prin sprijinirea inițiativelor de jos în sus ale organizațiilor culturale, ale SCC-urilor și implicarea activă a cetățenilor, în special a copiilor și a tinerilor;
- Colaboreze îndeaproape cu alte instituții ale UE, precum și cu alte părți interesate pentru a debloca întregul potențial de durabilitate a culturii și, în special, cu Comisia în cadrul procesului de dezvoltare a planului de acțiune privind dimensiunea culturală a dezvoltării durabile;
- Înființeze un grup de lucru pentru metoda deschisă de coordonare în ceea ce privește dimensiunea culturală a dezvoltării durabile.

România este angajată să implementeze Obiectivele de Dezvoltare Durabilă la nivel național și a revizuit Strategia Națională de Dezvoltare Durabilă[2] care contextualizează și integrează Obiectivele de Dezvoltare Durabilă.

În cadrul Agendei 2030, sunt descrise cele 17 obiective împreună cu sub-obiective specifice și ținte de atins în anul 2030.

Nu sunt precizați indicatori de evaluare și monitorizare. Din acest punct de vedere, stabilirea unor indicatori specifici reprezintă o provocare generală și, în particular, specifică pentru proiectul de realizare a Strategiei sectorului cultural. În următoarea secțiune, se vor analiza acele obiective și sub-obiective ale *Agendei 2030* care au relevanță pentru sectorul cultural, și vor fi precizați acei indicatori rezultați din analiza funcțională care pot fi incluși în cadrul țintelor precizate în document.

[2] https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Rom%C3%A2niei-2030.pdf

Analiza obiectivelor și propunerea de indicatori relevanți pentru domeniul culturii

Analiza obiectivelor incluse în *Agenda 2030* revelă faptul că **dimensiunea culturală nu este exprimată explicit în niciun obiectiv al Agendei**, ci **doar în sub-obiective**. În mod particular, sub-obiectivul 8.9 menționează cultura în relație cu **promovarea turismului durabil**, iar sub-obiectivul 11.4 vizează **consolidarea și protejarea patrimoniului cultural** și natural al lumii**.**

În continuare vom prezenta modul în care fiecare obiectiv și sub-obiectiv se pot aplica domeniului culturii:

„Obiectiv 4. Asigurarea unei educații de calitate incluzive și echitabile și promovarea oportunităților de învățare pe tot parcursul vieții, pentru toți

„Obiectiv 4.4 Până în 2030, creșterea substanțială a numărului tinerilor și adulților care au competențe relevante, inclusiv competențe tehnice și profesionale, pentru angajabilitate, ocupații decente și antreprenoriat."

Analiză obiectiv: Acest obiectiv și sub-obiectiv se pot aplica sectoarelor culturale și creative din perspectiva sistemului de educație vocațională, a dezvoltării talentului și creativității, a promovării competențelor tehnice și profesionale specifice SCC-urilor, în promovarea antreprenoriatului în cadrul SCC-urilor și asigurarea accesului artiștilor la surse de finanțare și ocupații decente.

Indicatori propuși:

- Formare profesională și sistem educațional vocațional
- Numărul de COR-uri revizuite
- Indicatori relevanți pentru categoria de tineri
- Numărul de absolvenți din facultățile vocaționale
- Ocuparea forței de muncă în funcție de nivelul de nivelul de educație
- Ocuparea forței de muncă în funcție de gen și caracteristicile selectate ale pieței muncii

„Obiectiv 8. Promovarea unei creșteri economice susținute, incluzive și durabile, a unei creșteri economice depline și durabile productivă și munca decentă pentru toți”

„Obiectiv 8.2 Atingerea unor niveluri mai ridicate de productivitate economică prin diversificare tehnologică și inovație, inclusiv prin o concentrare pe sectoare, cu o valoare adăugată înaltă și cu muncă intensivă."

Analiză obiectiv: Sectoarele SCC (sectoarele culturale și creative) se remarcă printr-o valoare adăugată mare, având în vedere potențialul lor creativ deosebit. Datele arată o creștere anuală a valorii adăugate brute în condiții normale de desfășurare a activităților, respectiv în lipsa unor crize financiare sau de altă natură. Creșterea medie anuală în perioada 2015-2019 a fost de 14,6% pe an, iar în anul 2018 ponderea VAB a SCC în total VAB național a fost de 3,8%, în creștere față de anul 2015 (când aceasta a fost de 3,11%). SCC utilizează munca intensivă, caracterizată prin niveluri superioare ale productivității muncii. Acest indicator, ca raport între cifra de afaceri și numărul mediu de angajați a avut o creștere anuală de 4% în perioada 2011-2019[3].

„Obiectiv 8.3 Promovarea politicilor orientate pe dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea de locuri de muncă decentă, antreprenoriat, creativitate și inovație, și încurajarea creării și dezvoltării întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin accesul la servicii financiare."

Analiză obiectiv: Sectoarele SCC se caracterizează prin spirit antreprenorial, demonstrat de creșterea numărului de firme în acest domeniu. Marea majoritate a acestor companii sunt întreprinderi mici și mijlocii, capabile să dezvolte noi produse și servicii și, astfel, să creeze noi piețe. De asemenea, aceste sectoare sunt capabile să atragă forță de muncă calificată și să creeze noi locuri de muncă, contribuind astfel la creșterea ocupării forței de muncă la nivel național.

Din punct de vedere al instrumentelor de finanțare, acestea nu au avut o continuitate de-a lungul timpului (de exemplu în ultimii 5 ani). Au existat programe dedicate antreprenoriatului, dar fără a promova o repetare anuală (vezi programul START-UP Nation). Sunt necesare programe sau instrumente de finanțare dedicate SCC – care să fie, eventual, diversificate, de exemplu lansarea de programe de finanțare pentru tineri (vârsta 18-35 ani) care sunt asociați sau administratori de societăți comerciale și ONG, precum și PFA, II sau alte forme de constituire.

„Obiectiv 8.9 Până în 2030, elaborarea și punerea în aplicare a politicilor pentru promovarea turismului durabil care creează locuri de muncă și promovează cultura și produsele locale."

[3] În anul 2020 a avut loc o scădere a valorii indicatorilor economici având în vedere impactul deosebit al pandemiei COVID-19.

Analiză obiectiv: Obiectivul și sub-obiectivele menționate anterior se pot aplica în special sectoarelor culturale și creative din perspectiva faptului că acestea sunt sectoare cu o valoare adăugată înaltă și cu o muncă intensivă, sunt caracterizate de o mare diversitate, cu o intensă aplicare a tehnologiei și inovației. De asemenea, sub-obiectivul 8.9 face referire la cultură, dar doar în relație cu promovarea turismului durabil.

Indicatori propuși:

- Scorul de vitalitate culturală a orașelor din România (sursa datelor: INCFC)
- Creșterea productivității muncii cu 4% pe an. Productivitatea muncii reprezintă raportul dintre cifra de afaceri și numărul mediu anual de angajați.
- Perfecționarea forței de muncă: participarea a 10% din numărul de angajați SCC la programe de formare profesională.
- Creșterea numărului de start-up-uri inovative: minim 100 pe an.
- Creșterea PIB în cadrul SCC cu minim 10% pe an[4].
- Adaptarea și multiplicarea instrumentelor de finanțare pentru SCC: 1 schemă de ajutor de stat pentru acest domeniu și 1 program de finanțare pentru tineri care activează în cadrul SCC
- Dezvoltarea meșteșugurilor și activităților culturale locale: alocarea de fonduri naționale și locale pentru acest scop

„Obiectiv 9. Construirea unei infrastructuri rezistente, promovarea unei industrializări incluzive și durabile și stimularea inovării"

„Obiectiv 9.1 Dezvoltarea unei infrastructuri de calitate, fiabile, durabile și rezistente, inclusiv infrastructura regională și transfrontalieră, pentru a sprijini dezvoltarea economică și bunăstarea, cu accentul pe accesul abordabil și echitabil pentru toți."

Analiză obiectiv: Acest obiectiv și sub-obiectiv se pot aplica sectoarelor culturale și creative din perspectiva infrastructurii și echipamentelor culturale, în special în acele sectoare culturale și creative orientate spre piață. În acest sens, se poate vorbi de o retehnologizare a acestor sectoare care să fie în concordanță cu principiile dezvoltării durabile, ceea ce înseamnă căutarea de

[4] Se referă strict la creșterea anuală a PIB SCC și nu a ponderii PIB SCC în PIB național.

tehnologii, echipamente și utilaje cu un consum redus de energie, inclusiv instalarea unor echipamente care să asigure independență energetică (alimentate prin resurse regenerabile sau cu efect zero asupra mediului înconjurător).

Indicatori propuși:

- Clădiri culturale cu un consum redus de energie
- Reducerea consumului de energie cu 30% până în anul 2030
- Introducerea de tehnologii, utilaje și echipamente cu un grad redus de poluare în toate SCC-urile până în anul 2030
- Introducerea de politici și regulamente care să asigure egalitatea de șanse în toate entitățile care funcționează în cadrul SCC, până în anul 2030

„Obiectivul 11. Asigurarea unor orașe și așezări umane favorabile incluziunii, sigure, rezistente și durabile"

„Obiectiv 11.3 Până în 2030, consolidarea unei urbanizări durabile, favorabile incluziunii și întărirea capacității de planificare urbană și management participative, integrate și durabile, în toate țările"

Analiză obiectiv: În cadrul acestui obiectiv se propune încurajarea și susținerea orașelor din România, în special cele cu un scor mare al vitalității culturale, pentru a participa la Rețeaua UNESCO – Creative Cities Network (UCCN)[5], care este o platformă internațională de cooperare orientată spre inovare, formată din 246 de orașe din toate regiunile lumii. De exemplu, există 4 orașe participante din Polonia, 2 din Ungaria, 2 din Bulgaria, **dar niciunul din România, deși INCFC are câteva studii statistice de măsurare a vitalității culturale a orașelor.**

Indicatori propuși:

- Participarea a minim 5 orașe cu scor mare de vitalitate culturală în proiecte de urbanizare favorabile incluziunii și dezvoltării durabile

„Obiectiv 11.4 Consolidarea eforturilor de protejare și conservare a patrimoniului cultural și natural al lumii"

[5] Creative Cities | Creative Cities Network (unesco.org)

Analiză obiectiv: Administrarea patrimoniului reflectă pregnant modul în care administrația și oamenii se raportează la moștenirea culturală și se îngrijesc de valorificarea ei. Atenția acordată acestei dimensiuni este prima premisă a valorificării economice (monetizate) a capitalului cultural. Monitorizarea implementării Legii 410 din 2005[6], ca parte a contribuției României la implementarea prevederilor Convenției UNESCO din 2003 pentru salvgardarea patrimoniului cultural imaterial, prin care se recunoaște importanța patrimoniului cultural imaterial ca sursă principală a diversității culturale și motor al dezvoltării durabile.

Indicatori propuși:

- Sustenabilitatea patrimoniului pe baza Metodologiei UNESCO-CDIS (cultură pentru dezvoltare). Valoarea de bază a indicatorului variază de la 0 la 1, unde 1 reprezintă rezultatul ideal sau optim.

„11.7 Până în 2030, să asigure accesul universal la servicii sigure, incluzive și accesibile, ecologice și spații publice, în special pentru femei și copii, persoane în vârstă și persoane cu dizabilități

11.a Sprijinirea legăturilor pozitive economice, sociale și de mediu între zonele urbane, periurbane și rurale, prin consolidarea dezvoltării naționale și regionale de planificare națională și regională"

Analiză obiectiv: Obiectivul și sub-obiectivele menționate anterior se pot aplica, în special, sectoarelor culturale și creative din perspectiva asigurării accesului grupurilor vulnerabile menționate la infrastructura culturală, a promovării unei estetici a orașelor și satelor, a întăririi legăturilor dintre cultura existentă în mediul urban și cea din mediul rural, a promovării mobilității culturale la nivel regional și național.

Indicatori propuși:

- Reabilitarea clădirilor și monumentelor istorice:
  - minim 10 clădiri și monumente istorice pe an din clasa A
  - minim 20 clădiri și monumente istorice pe an din clasa B
- Alocarea a minim 2% pe an din bugetul UAT pentru promovarea și conservarea patrimoniului cultural

[6] Microsoft Word - L410-2005-PatrimoniulImaterial.doc (unesco.org)

- Alocarea a minim 7% pe an din bugetul UAT pentru activități culturale (inclusiv cheltuieli de promovare și conservare a patrimoniului cultural)
- Existența a cel puțin unei instituții cu atribuții în promovarea și conservarea patrimoniului cultural (cămin cultural, centru cultural, casă de cultură) la nivelul fiecărui UAT
- Actualizarea / achiziționarea echipamentelor culturale cu care sunt dotate spațiile de desfășurare a activităților culturale pentru toate instituțiile cu atribuții în promovarea și conservarea patrimoniului cultural, până în anul 2030
- Încadrarea / alocarea de resurse umane specializate și formarea continuă în toate instituțiile culturale cu atribuții în promovarea și conservarea patrimoniului cultural, până în anul 2030.

„Obiectiv 12. Asigurarea unor modele de consum și producție durabile

12.1 Implementarea Cadrului de programe pe 10 ani de programe de consum durabil și modele de producție durabilă

12.5 Până în 2030, reducerea substanțială a generării deșeurilor prin prevenire, reducere și reciclare a deșeurilor și reutilizarea acestora.

12.7 Promovarea practicilor de achiziții publice sustenabile, în conformitate cu condițiile și prioritățile naționale.

12.b Elaborarea și punerea în aplicare a instrumentelor de monitorizare a impactului dezvoltării durabile pentru turismul durabil, care creează locuri de muncă și promovează cultura și produsele locale.

12.8 Până în 2030, asigurarea informațiilor relevante și a conștientizării oamenilor despre dezvoltarea durabilă și stilul de viață în armonie cu natura.”

Analiză obiectiv: Obiectivul și sub-obiectivele menționate anterior se pot aplica în special sectoarelor culturale și creative din perspectiva promovării unei producții culturale și a unui consum cultural care să țină cont de politicile și strategia de mediu și care să fie în acord cu tratatele și legislația europeană și internațională în domeniu.

Indicatori propuși:

- Participarea incluzivă la activitățile culturale[7]:
  - Frecvența participării la activități culturale în ultimele 12 luni în funcție de sex, vârstă, nivel de studii și tip de activitate
  - Frecvența practicării activităților artistice în funcție de sex, vârstă și nivel de studii
- Alocarea a minim 3% din bugetul lunar al gospodăriilor pentru bunuri și servicii culturale

„Obiectivul 17. Consolidarea mijloacelor de punere în aplicare și revitalizare a parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

17.17 Încurajarea și promovarea unor parteneriate eficiente în domeniul public, public-privat și al societății civile, pe baza experienței și strategiilor acestora de a obține resurse"

Analiză obiectiv: prin acest obiectiv sunt încurajate formarea de parteneriate public-privat la nivel internațional. Poate fi promovată și încurajată participarea la sesiunile de lucru ale Comitetelor Patrimoniului Mondial care oferă o platformă pentru firme, fundații și parteneri instituționali pentru a împărtăși experiențele lor și a discuta contribuțiile lor la activitățile de conservare și promovare a patrimoniului mondial.[8]

Indicatori propuși:

- Minim 2 participări pentru fiecare regiune de dezvoltare economică în parteneriate internaționale care să includă și instituții culturale.

[7] Database - Culture - Eurostat (europa.eu)
[8] Vezi ultima sesiune la UNESCO World Heritage Centre - Extended 44th session of the World Heritage Committee.

ANALIZA CAPACITĂȚII INSTITUȚIONALE ȘI POTENȚIALULUI DE DEZVOLTARE A SECTOARELOR CULTURALE ȘI CREATIVE

INFRASTRUCTURĂ ȘI ECHIPAMENTE CULTURALE

SUMAR

Analiza are drept scop cartografierea infrastructurii culturale din România, urmărind deopotrivă entitățile publice și private cu activitate în domeniul cultural. Secțiunea ilustrează dinamica numărului de elemente de infrastructură culturală, distribuția teritorială a acestora, dotările și echipamentele culturale existente, precum și nevoile cele mai urgente în acest sens. Astfel, această analiză urmărește pe de o parte să ilustreze atât contextul actual al infrastructurii culturale, cât și direcțiile generale de evoluție ce trebuie abordate în viitor.

SURSE DE DATE:

- Institutul Național de Statistică
- Lista Instituțiilor publice de cultură cu personalitate juridică (Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală) – extras din Lista Entităților Publice (Ministerul Finanțelor Publice)
- Atlasul Culturii – ediția 1 – Așezămintele culturale din mediul rural
- Execuțiile bugetare ale autorităților publice locale și ale instituțiilor publice de cultură pentru intervalul 2016-2020 (Ministerul Finanțelor Publice)
- Colectare directă INCFC (2005-2021)

Echipă: ***Carmen Croitoru, Bogdan Pălici, Raluca Rădoi, Alin Savu, Anda Marinescu, Ioana Ceobanu***

Cuprins

Introducere 314
Metodologie 314
I. Distribuția infrastructurii și echipamentelor culturale pe SCC-uri 316
1. Sectorul Carte și presă: edituri, librării 316
2. Sectorul Biblioteci și Arhive 321
2.1. Biblioteci publice din mediul urban 324
2.2. Biblioteci publice din mediul rural 325
2.3. Infrastructură fizică – dotări existente și îmbunătățiri necesare 327
2.4. Biblioteci și arhive în sectorul privat 334
3. Sectorul Patrimoniul Cultural: monumente istorice, muzee, situri arheologice, patrimoniu imaterial 335
3.1. Patrimoniul cultural imobil 335
3.2. Patrimoniul cultural mobil 338
3.3. Muzee și colecții publice 340
3.4. Infrastructură fizică a muzeelor – dotări existente și îmbunătățiri necesare 345
3.5. Patrimoniul imaterial 347
3.6. Patrimoniul cultural în sectorul privat 348
4. Sectorul Arte vizuale 349
5. Sectorul Arhitectură 352
6. Sectorul Artele Spectacolului 353
6.1. Instituții de spectacol cu personalitate juridică 354
6.2. Infrastructură fizică – dotări existente și îmbunătățiri necesare 358
6.3. Artele spectacolului – sectorul privat 366

7. Sectorul Audio-vizual, multimedia și cinematografie 367
7.1. Cinematografe 368
8. Sectorul Publicitate 372
II. Infrastructură culturală la nivel local și societatea civilă 373
II.1. Așezăminte culturale 373
II.1.1. Infrastructură fizică – dotări existente și îmbunătățiri necesare 375
II.1.2. Clădiri cu funcție de așezământ cultural fără personalitate juridică din mediul rural 377
II.2. Organizații neguvernamentale culturale 383
II.2.1. Distribuția geografică a ONG-urilor culturale identificate 385
Concluzii 389
Analiza SWOT 391
Bibliografie 392

Introducere

Fiecare sector care produce un bun sau un serviciu cultural are particularitatea lui în ceea ce privește condițiile de producție și de difuzare. Infrastructura este una din condițiile esențiale pentru multe acte de cultură și devină decisivă pentru sectoarele care produc bunuri culturale care se pot desfășura pe o piață liberă, ca industrii. Este important de reamintit că **inexistența infrastructurii este principala barieră de consum cultural**[1], fără de care cetățenii nu vor cunoaște anumite forme de expresie culturală identitară semnificativă nici la nivel colectiv, nici individual.

În principiu, fiecărui produs sau serviciu cultural îi sunt necesare niște condiții elementare de producție și diseminare. După 1990, anumite sectoare s-au repoziționat pe piață, reușind să își genereze propriile infrastructuri și dotări în sistem de business privat. Altele, care nu aveau cum să-și acopere cheltuielile de producție și difuzare au rămas în sarcina statului care nu a dezvoltat strategii de protejare, reabilitare sau modernizare decât pentru câteva dintre marile instituții vizibile. În timp, unele normative de structură și dotări, existente până în 1989, au fost eliminate din legile speciale pentru instituțiile publice de cultură, ceea ce a dus la o degenerare masivă a unora dintre ele care au ajuns să își desfășoare activitățile specifice în condiții și în spații total improprii. În procesul haotic de descentralizare, o parte din infrastructura culturală a fost predată autorităților locale, fără alte obligații corelative, decât întreținerea acestora, o altă parte a fost pur și simplu abandonată până s-a degradat ireversibil. Unele rețele de infrastructură au dispărut aproape în totalitate la nivel național (ca de exemplu o mare parte a cinematografelor sau a așezămintelor culturale).

Metodologie

Conform literaturii de specialitate, infrastructura culturală se referă la clădiri, structuri și locuri unde cultura este consumată și produsă[2]. Pentru România, această clasificare implică următoarele elemente:

- **Clădiri, structuri și locuri unde cultura este consumată**: locuri unde are loc experiența actului cultural, unde cetățenii participă la cultură, la expunerea sau vinderea produselor culturale. De exemplu, bibliotecile, muzeele, teatrele, cinematografele, sălile de concerte, galeriile și monumentele istorice.
- **Clădiri, structuri și locuri unde cultural este produsă**: locuri ale creației culturale, unde are loc munca de creație depusă de obicei de artiști, interpreți, producători, meșteșugari sau artiști digitali. De exemplu, hub-urile creative, spațiile pentru repetiții, studiourile de înregistrări, de film și televiziune, precum și unități industriale folosite de companii creative și culturale.
- **Echipamente și dotări culturale:** Cadrul UNESCO 2009 pentru statistici culturale definește echipamentele culturale specifice și tehnice prin „Echipamente și materiale auxiliare (domeniu transversal) care acoperă „instrumentele produselor și activităților culturale”.

[1] Carmen Croitoru, Anda Becuț Marinescu (coord.), Barometrul de Consum Cultural 2018, Editura Universitară, București, 2019, https://cutt.ly/xKvzo3D
[2] Cultural Infrastructure Plan. A Call to Action, Greater London Authority, 2019, https://cutt.ly/EKvzg8a, 10

Produsele culturale (bunuri și servicii) definite în diferitele domenii sunt cele direct asociate conținutului cultural, în timp ce echipamentele și materialele de sprijin sunt legate de industriile de sprijin, precum și de serviciile auxiliare (chiar dacă au un conținut parțial cultural), care facilitează sau permit crearea, producția și distribuția de produse culturale. Internetul este un instrument important pentru transmiterea, producția și difuzarea de bunuri și servicii culturale și, prin urmare, este inclus în acest domeniu. Calculatoarele și echipamentele IT sunt, de asemenea, incluse, deoarece acestea sunt instrumentele prin care se creează, se difuzează și se transmite internetul și mijloacele prin care se generează numeroase medii interactive."

O altă înțelegere a infrastructurii culturale face diferența între partea concretă (*hard*) și cea abstractă (*soft*) a infrastructurii. Prima categorie implică în principiu clădiri și structuri precum teatrele, galeriile, studiourile, centrele de producție, muzeele sau arhivele. Cealaltă se referă la informație, rețele de cunoaștere, programe de promovare, educație și dezvoltare a audienței. Această diferențiere este utilizată în strategiile culturale de succes pe termen lung care au arătat că investițiile în infrastructura culturală *„hard"* depind de investițiile în infrastructura culturală *„soft"*.[3]

De asemenea, un alt tip de infrastructură este cea digitală care include, conform Raportului Essnet Culture, programele soft, paginile de internet și computerele și tehnologiile IT care sunt considerate echipamente și materiale suport transversale.[4]

Nivel	Tipuri de instituții / spații culturale	Categorii și subcategorii de instituții / spații
Nivel 1	Instituții publice de cultură cu personalitate juridică în subordinea/sub autoritatea autorităților administrației publice centrale sau locale	Biblioteci județene, biblioteci municipale, instituții de spectacol (teatre, filarmonici, opere, ansambluri profesioniste), muzee, așezăminte culturale
Subnivel 1	Secții și filiale ale instituțiilor publice de cultură	Secții ale muzeelor județene și municipale, secții ale teatrelor, secții ale școlilor populare de arte, secții ale centrelor culturale județene, filiale ale bibliotecilor județene si municipale
Nivel 2	Entități publice de cultură fără personalitate juridică – compartimente de resort în aparatul de specialitate al autorităților locale	Biblioteci municipale, biblioteci comunale, muzee, case de cultură, centre culturale, cămine culturale, galerii de artă
Subnivel 1	Entități cu personal angajat în structura APL-ului	Biblioteci municipale, biblioteci comunale, muzee, case de cultură, centre culturale, cămine culturale

[3] John R. Bryson, „Arts, dance, cultural infrastructure, and city regeneration: Knowledge, audience development, networks, and conventions, and the relocation of a Royal Ballet company from London to Birmingham", in *Norwegian Journal of Geography Vol. 61,* 2007, p100.
[4] ESSnet-CULTURE FINAL REPORT, https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/reports/ess-net-report_en.pdf, p.319

Subnivel 2	Entități fără personal angajat în structura APL-ului	Biblioteci municipale, biblioteci comunale, muzee, case de cultură, centre culturale, cămine culturale, galerii de artă
Nivel 3	Spații independente și private	Cinematografe, teatre independente, galerii de artă, librării

Infrastructura culturală identificată în analizele următoare se referă la organizații / unități unde sunt localizate principalele funcții / compartimente administrative și componentele importante ale activității culturale, fie ea de producție sau distribuție. În acest sens vom avea în vedere atât clădirile sau imobilele în care unitățile culturale analizate își desfășoară activitatea (indiferent de regimul proprietății), cât și dotările cu echipamente culturale specifice sau tehnice. Legislația în vigoare nu definește nici infrastructura culturală și nici echipamentele culturale pe care le include în sintagma „patrimoniul instituției", înțelegând prin această sintagmă toate bunurile imobile și mobile administrate de organizație / instituție.
Infrastructura și echipamentele culturale sunt abordate în acest capitol în funcție de distribuția în cadrul sectoarelor culturale și creative, cu două excepții pe care am ales să le tratăm separat:

- așezămintele culturale – datorită specificului cu caracter transversal al activității al acestor instituții defite de OUG nr. 118/2006
- organizațiile culturale neguvernamentale – a căror activitate este caracterizată de eterogenitate și diversitate în ceea ce privește încadrarea pe subdomenii.

I. Distribuția infrastructurii și echipamentelor culturale pe SCC-uri

1. Sectorul Carte și presă: edituri, librării

Cartea este un bun cultural cu un comportament și un proces de producție complicat în jurul căreia s-au structurat deja, în mod tradițional, organizații specializate care să sprijine editarea, achiziționarea drepturilor de autor, tipărirea și difuzarea. Fiind o activitatea antreprenorială ea ține cont de o piață, de concurență și de o sumă de tehnici de poziționare comerciale care antrenează specializări și profesii distincte, dar și echipamente și spații de producție influențate de evoluția tehnologică. Toate aceste organizații din jurul producției și, parțial, al difuzării sunt generatoare de profit. Editurile și tipografiile sunt într-un proces continuu de dezvoltare și retehnologizare, din acest punct de vedere fiind mai importante deseori dotările decât clădirile și spațiile destinate acestor activități. În ceea ce privește punctele de difuzare de carte - librăriile, problema a devenit mai complicată de-a lungul timpului deoarece vânzarea de carte nu este atât de profitabilă încât să susțină spații de vânzare exclusive. Cu câteva excepții, care se regăsesc în marile orașe, difuzarea de carte se face în spații improvizate sau în combinație cu alte produse. Vânzarea online tinde să devină o practică tot mai extinsă.

Lanțul producției și difuzării de carte se oprește la funcția de prezervare pentru care statul este obligat să intervină prin subvenționarea unor centre specializate (bibliotecile) care facilitează și accesul necondiționat la acest bun cultural esențial culturii și educației.

Datele existente privind sectorul de carte sunt incomplete și dificil de extras din alte statistici la nivel național, dar estimăm că pe modelele de analiză propuse se vor putea face analize de profunzime în viitor.

Conform *Studiului privind Dinamica Editurilor și a Activității Editoriale din România 2017*[5] au fost identificate 1.383 de edituri considerate active pe baza unei liste de edituri active oferite de Biblioteca Națională a României – Centrul ISBN-ISSN-CIP. Această listă este la ora actuală cea mai completă sursă de informații privind numărul de edituri active sau inactive de la nivel național.

Librării și puncte de vânzare a cărților

- ⇨ 547 de librării și puncte de vânzare a cărții identificate prin platforma Google Maps (Sursa: Google Maps, Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală, 2021) dintre care **237 fac parte din lanțuri de librării**

Metodologia de colectare a datelor a presupus două etape:
Etapa 1: Metoda de identificare inițială: datele au fost extrase prin GEO-identificare din aplicația **Google Maps** pe baza etichetei (label) **Librărie** la nivelul celor **319 localități urbane (municipii, orașe, București)**

Etapa 2: Verificare individuală cu prioritate pe *locațiile care ridicau suspiciuni* și nu se încadrau în lanțuri mai mari / cunoscute de librării. Documentare online pentru informații relevante privind încadrarea în categoria **Librării și puncte de vânzare a cărților** de pe website-urile entităților, pagini de Facebook sau alte pagini web care făceau referire la ele. Documentare inclusiv în secțiunea de comentarii / review-uri de la Google Maps, acolo unde Google Maps nu furniza alte informații. În această etapă din listă au fost excluse chioșcurile de ziare și magazinele de cadouri.

Setul de date final nu include și punctele de vânzare de carte din supermarketuri (exemplu: Cora, Carrefour, etc).

Astfel, au fost identificate 547 de librării și puncte de vânzare a cărții, dintre care **237 fac parte din lanțuri de librării (vezi tabel 1)**. De asemenea, la nivel de UAT, în urma procesului de colectare a datelor a reieșit că 5 municipii și 130 de orașe nu au librării. De altfel aproximativ două treimi din librăriile identificate sunt în municipii reședință de județ, puțin peste 13% sunt în alte municipii, iar la nivelul orașelor au fost identificate 5% din totalul librăriilor. În Municipiul București sunt cumulate aproximativ 24% din librăriile și punctele de vânzare a cărții identificate prin acest demers.

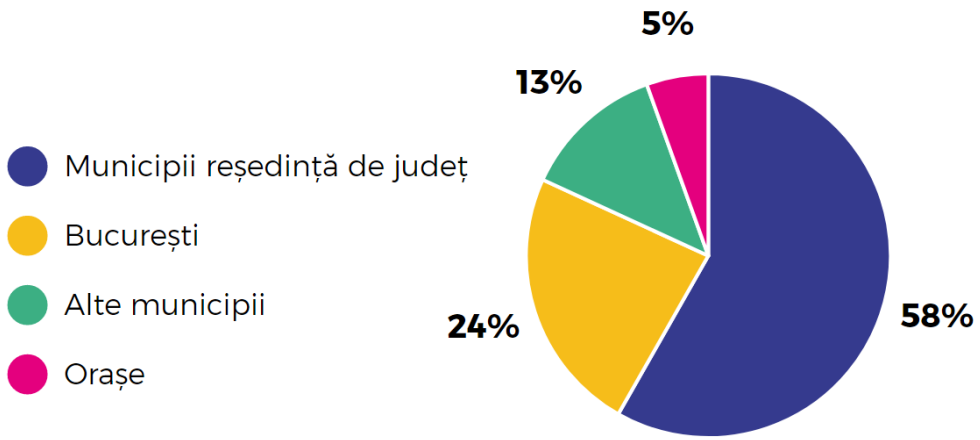
[5] INCFC, BNR și Centrul ISBN-ISSN-CIP, Studiul privind dinamica editurilor și a activităților editoriale din România, 2017, https://www.culturadata.ro/studiul-privind-dinamica-editurilor-si-a-activitatilor-editoriale-din-romania-2017/

Tabel 1. Distribuția pe județe a librăriilor și punctelor de vânzare a cărții din lanțurile de librării (2021)

Regiune	Județ	Număr puncte de vânzare carte din lanțuri de librării	Total / regiune
București-Ilfov	București	56	56
Centru	Alba	2	24
	Brașov	3	
	Covasna	2	
	Harghita	4	
	Mureș	10	
	Sibiu	3	
Nord Est	Bacău	9	47
	Botoșani	4	
	Iași	10	
	Neamț	10	
	Suceava	13	
	Vaslui	1	
Nord Vest	Bihor	4	31
	Bistrița-Năsăud	4	
	Cluj	9	
	Maramureș	8	
	Sălaj	2	
	Satu Mare	4	
Sud	Argeș	5	26
	Dâmbovița	6	
	Giurgiu	1	
	Ialomița	3	
	Prahova	8	
	Teleorman	3	
Sud Est	Brăila	1	18
	Buzău	5	
	Constanța	6	
	Galați	2	
	Tulcea	2	
	Vrancea	2	
Sud Vest	Dolj	9	16
	Mehedinți	1	
	Olt	5	
	Vâlcea	1	
Vest	Arad	6	19
	Caraș-Severin	4	
	Hunedoara	4	
	Timișoara	5	
Total		237	

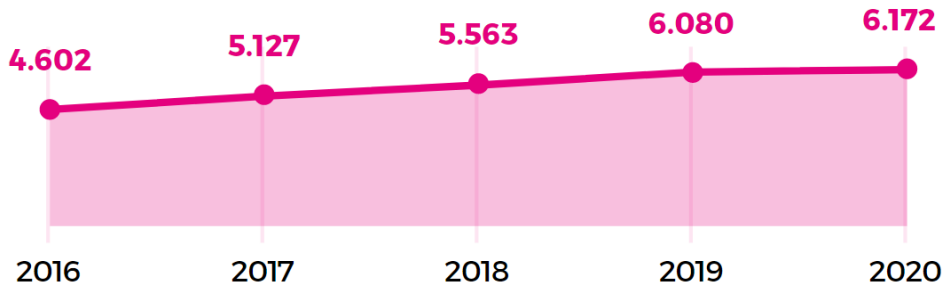
Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Graficul CP_1. Distribuția librăriilor în funcție de tipul localității

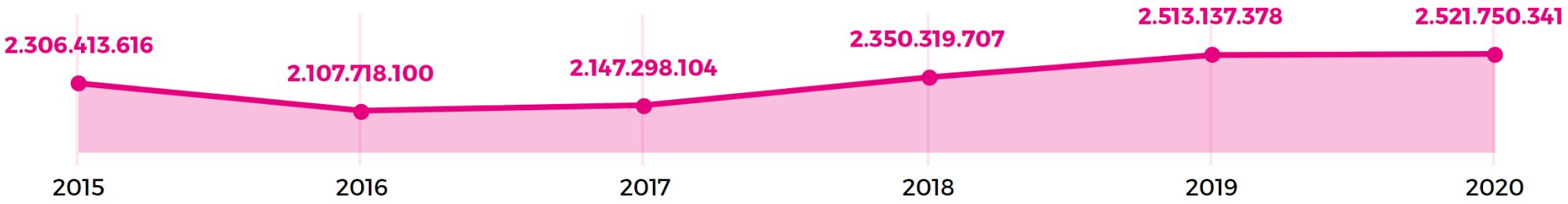
Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Graficul CP2_2. Evoluția numărului de societăți comerciale din sectorul Carte și presă în perioada 2016-2020

***Sursa**: Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

Graficul CP2_3. Evoluția activelor imobilizate ale societăților comerciale din sectorul Carte și presă (Lei) [2015-2020]

***Sursa**: Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

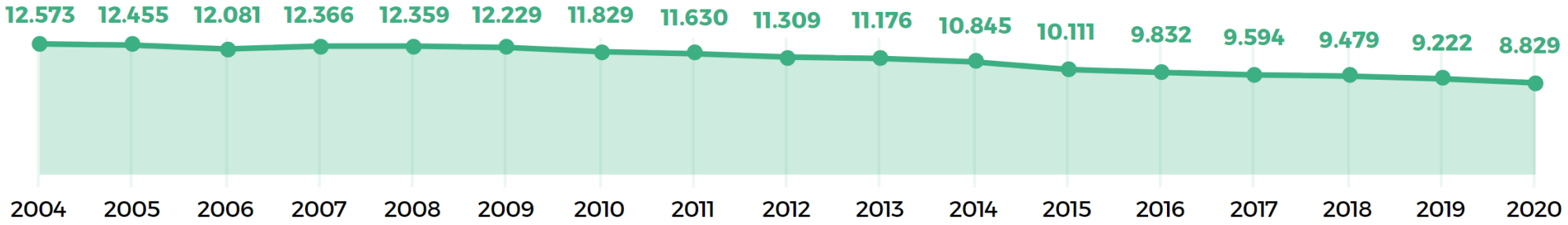
2. Sectorul Biblioteci și Arhive

Conform Art. 22 din *Legea bibliotecilor nr. 334 din 31 mai 2002* „Art. 22. - (1) *Bibliotecile publice sunt biblioteci de drept public sau privat, destinate tuturor membrilor unei comunități locale ori zonale. (2) Bibliotecile publice asigură egalitatea accesului la informații și la documentele necesare informării, educației permanente și dezvoltării personalității utilizatorilor, fără deosebire de statut social sau economic, vârstă, sex, apartenență politică, religie ori naționalitate.*" Conform Art. 39 din același act normativ:

„(1) Colecțiile bibliotecilor pot fi formate din următoarele categorii de documente:
a) cărți; b) publicații seriale; c) manuscrise; d) microformate; e) documente cartografice; f) documente de muzică tipărite; g) documente audiovizuale; h) documente grafice; i) documente electronice; j) documente fotografice sau multiplicate prin prelucrări fizico-chimice; k) documente arhivistice; l) alte categorii de documente, indiferent de suportul material.
(2) Colecțiile pot cuprinde și alte documente, nespecifice bibliotecilor, istoricește constituite sau provenite din donații."

Evoluția numărului total de biblioteci în perioada 1990-2020 evidențiază o scădere masivă, aproximativ la jumătate în anul 2019 față de anul 1990. Se remarcă o scădere relativ constantă în perioada 1992-2009 (perioadă în care au dispărut aproximativ 1700 de biblioteci, urmată de o altă perioadă de scădere 2009-2014 când au dispărut 1500 de biblioteci, iar ultima perioadă de scădere 2014-2019 când au fost desființate aproximativ 2000 de biblioteci.

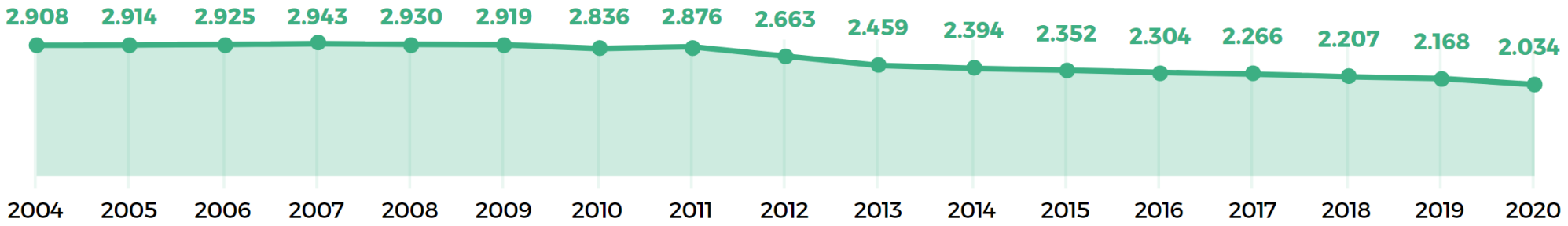
Graficul B1_1. Dinamica numărului total al bibliotecilor (2004-2020)

Sursa: *INS-Tempo, ART101B*

Dinamica numărului de biblioteci publice urmează o tendință descendentă la fel ca în cazul numărului total de biblioteci, însă în acest caz scăderea accentuată începe în anul 2011 iar în ultimii nouă ani au dispărut 842 de biblioteci publice.

Grafic B1_2. Dinamica numărului total de biblioteci publice (2004-2020)

***Sursa**: INS-Tempo, ART101B*

Infrastructura culturală din acest sector include încă o rețea extinsă de biblioteci, dar marea majoritate a acestora nu dețin personalitate juridică. Din totalul bibliotecilor la nivel național, peste 70% sunt biblioteci școlare, fără personalitate juridică, aflate în coordonarea Ministerului Educației și doar 23% sunt biblioteci publice.

Din cele 2168 de biblioteci publice active in 2019, 86% sunt biblioteci comunale, restul fiind biblioteci municipale și orășenești și județene. De remarcat faptul că cea mai mare parte a bibliotecilor cu personalitate juridică sunt biblioteci publice, în special cele județene. Acestea sunt principalele elemente de infrastructură culturală în acest domeniu, care activează la nivelul comunităților urbane, în timp ce bibliotecile publice comunale sunt principalele elemente de infrastructură culturală din spațiul rural, chiar dacă nu au personalitate juridică.

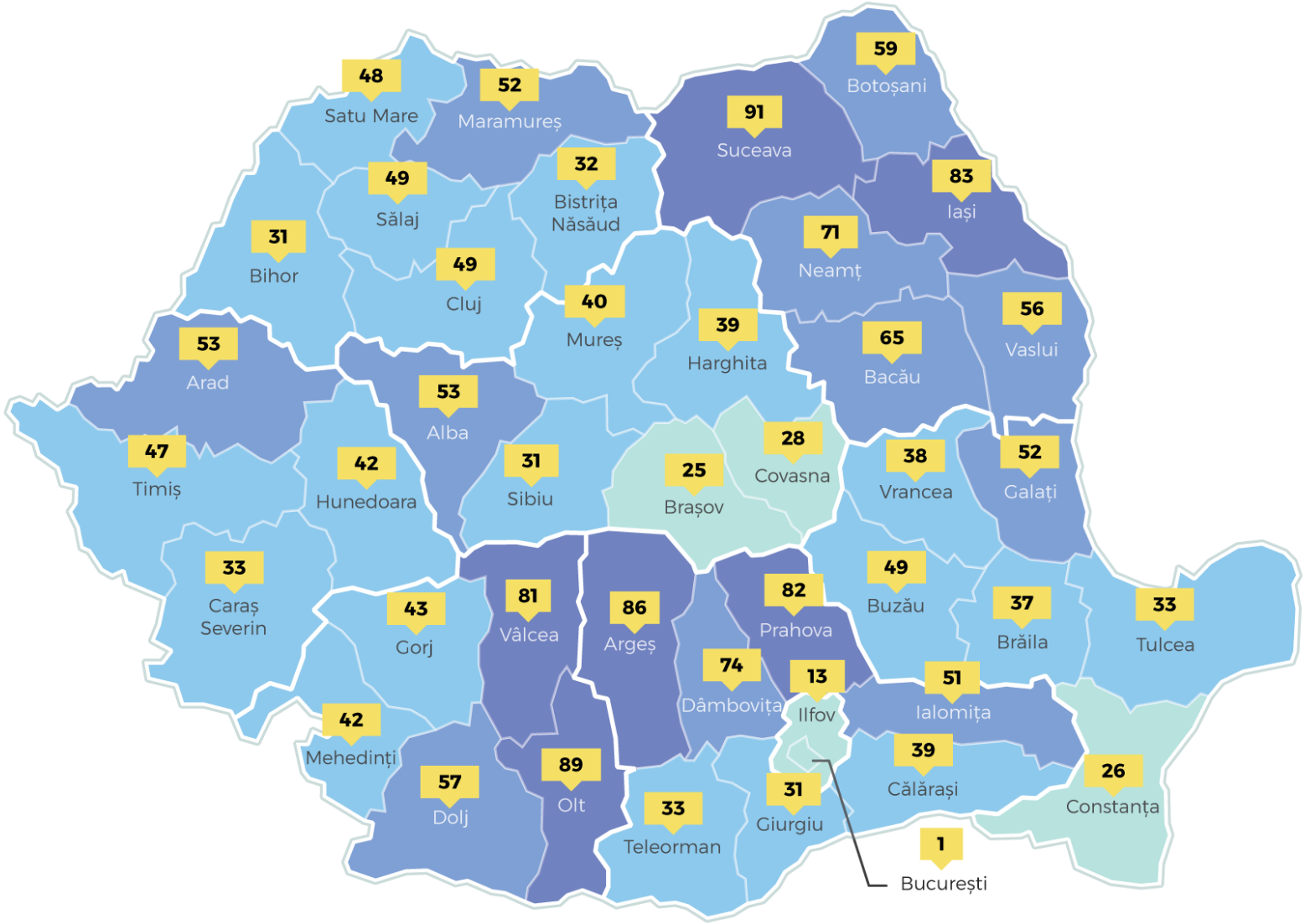
⇨ 9222 de biblioteci, dintre care 59 (0.64%) au personalitate juridică (Sursa: Institutul Național de Statistică, Ministerul Finanțelor Publice)

Tabelul 1. Distribuția pe categorii a bibliotecilor (2019)

Tip biblioteci		Total	Procent din total	Cu personalitate juridică
Naționale		**3**	**0,03%**	**3**
Publice		**2168**	**24%**	**53**
Din care	Județene	41	**0,44%**	**41**
	Municipale și Orășenești	250	**3%**	**12**
	Comunale	1877	**20%**	**-**
Ale instituțiilor de învățământ superior		**91**	**1%**	**3**
Specializate		**415**	**5%**	**-**
Școlare		**6545**	**71%**	**-**
Total		9222	**100%**	**59**

***Sursa**: INS-Tempo, ART101C, Lista Entităților Publice (MFP), prelucrare INCFC*

Hartă B1_1. Distribuția pe județe a numărului total de biblioteci publice (Institutul Național de Statistică, 2020)

Sursa: *INS-Tempo, ART101C. Prelucrare INCFC*

Distribuția pe județe a bibliotecilor publice arată decalaje considerabile între județe cu un număr scăzut de biblioteci publice precum Constanța (26), Brașov (25), Ilfov (13) și județe cu valori la polul opus precum Olt (89), Argeș (86) sau Suceava (91). Decalaje similare pot fi observate în **Harta 1** și la nivel interregional, având N-E, Sud și Sud-Vest cu numere mai ridicate de biblioteci publice, iar Sud-Est, Centru, Nord-Vest și Vest cu valori mai scăzute.

2.1. Biblioteci publice din mediul urban

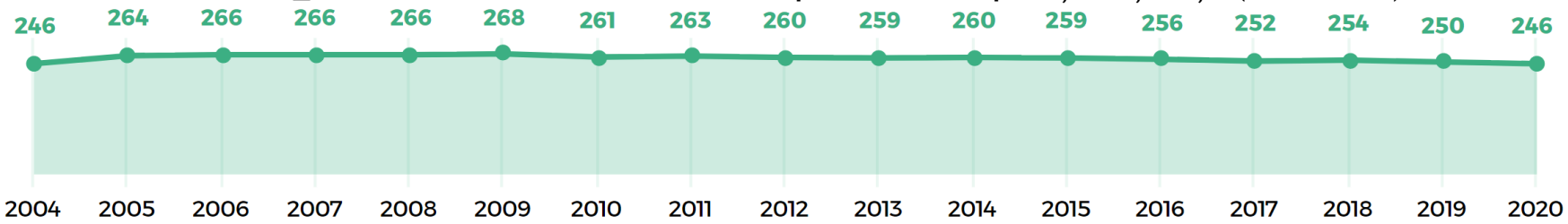
Tabelul 1. Situația bibliotecilor publice din mediul urban

41 de biblioteci județene **cu personalitate juridică**
12 biblioteci municipale / orășenești **cu personalitate juridică**
235 de biblioteci municipale / orășenești **fără personalitate juridică**
31 de localități urbane **fără biblioteci publice**

Marea majoritatea a bibliotecilor publice din mediul urban nu au personalitate juridică și este important de remarcat numărul mare de localități urbane fără biblioteci publice ceea ce înseamnă 10% din totalul orașelor din România. Bibliotecile publice județene, orășenești și municipal sunt situate în mediul urban. Cele mai multe biblioteci cu personalitate juridică sunt cele județene.
Analiza dinamicii bibliotecilor publice municipale și orășenești evidențiază o creștere a numărului acestora în perioada 1990-2019, remarcându-se două perioade de creștere, una între 1990-2003, urmată de o creștere mai accentuată până în anul 2009 și de o perioadă de descreștere în ultimii zece ani. Tendința de creștere a numărului de biblioteci publice din anii 2003-2005 este posibil să se datoreze în mare parte transformării unor comune în orașe.

Sursa: *INS-Tempo, ART101C, Lista Entităților Publice (MFP)*

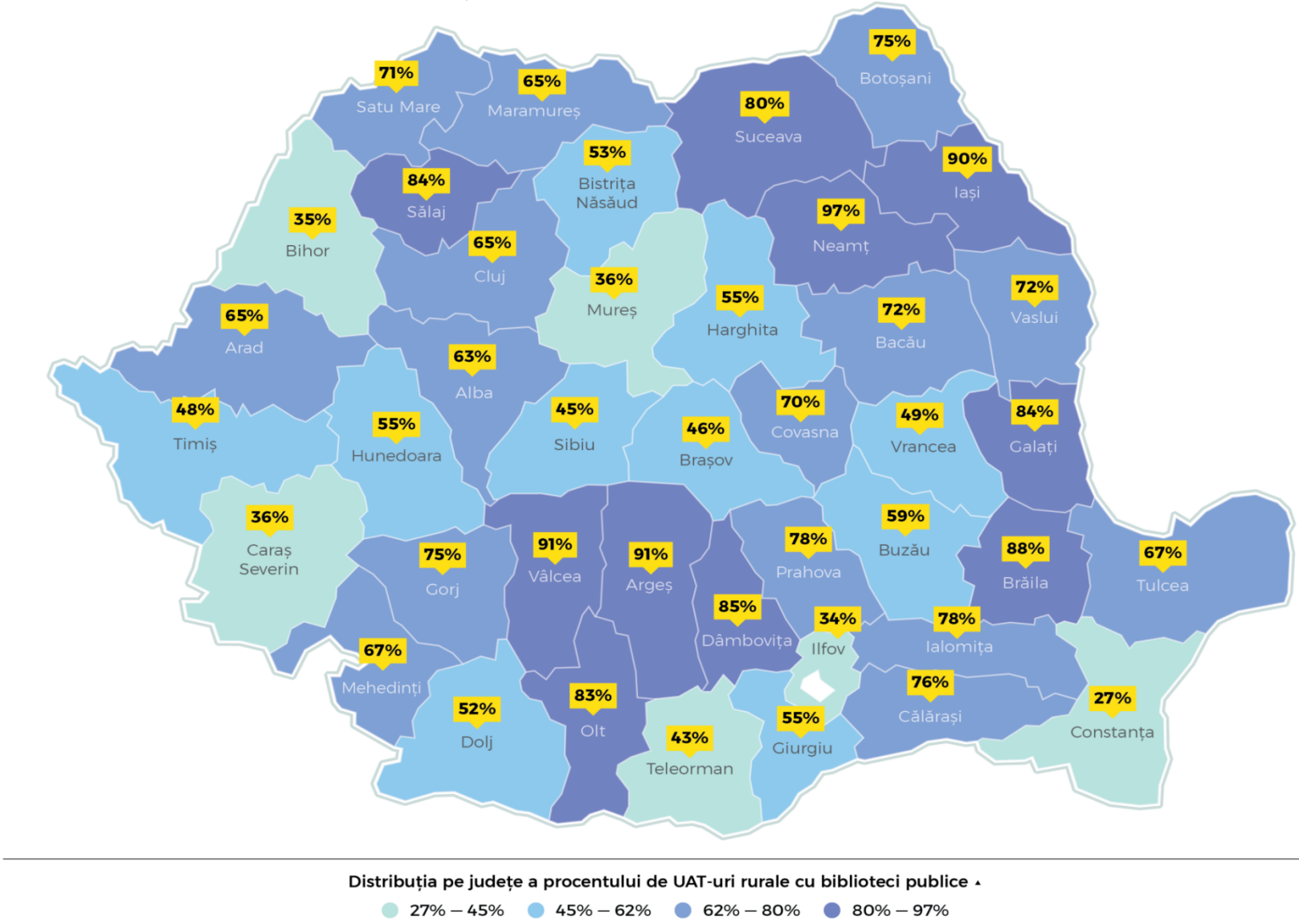
Grafic B1_3. Dinamica numărului bibliotecilor publice municipale și orășenești (2004-2020)

Sursa: *INS-Tempo, ART101C, prelucrare INCFC*

2.2. Biblioteci publice din mediul rural

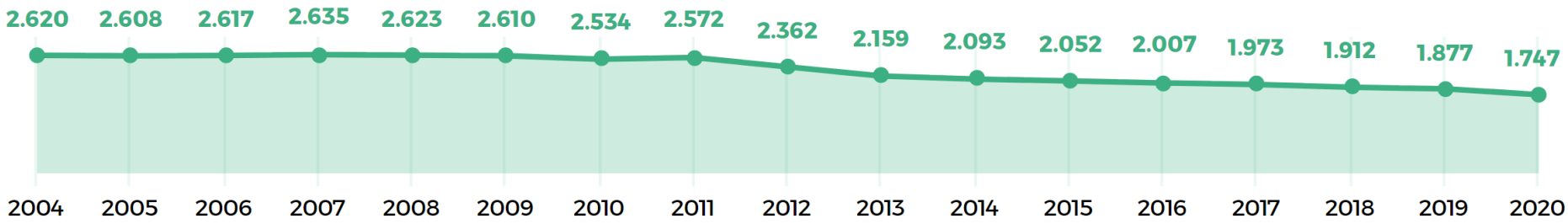
Harta 2. Distribuția pe UAT-uri a bibliotecilor publice rurale (2019)

***Sursa**: INS-Tempo, ART101C. Prelucrare INCFC*

Analiza dinamicii numărului de biblioteci publice comunale evidențiază o tendință de descreștere în perioada analizată, cu o accentuare în perioada 2011-2019 când dispar aproximativ 700 de biblioteci comunale. Județele care se remarcă negativ la această tendință de desființare a bibliotecilor publice comunale sunt: Teleorman (92 UAT-uri fără biblioteci), Bihor și Mureș (ambele cu 91 de UAT-uri fără biblioteci), Caraș-Severin (69 de UAT-uri fără biblioteci)

Grafic B1_4. Dinamica numărului bibliotecilor publice comunale (1990-2020)

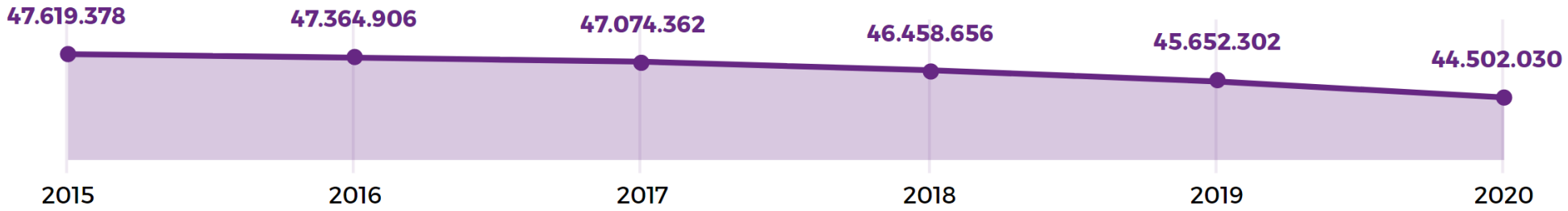

***Sursa**: INS-Tempo, ART101C*

Patrimoniul bibliotecilor și colecțiilor publice

Conform datelor Institutul National de Statistică colecțiile bibliotecilor a avut o dinamică descrescătoare în perioada analizată, în special în cazul volumelor și unităților fizice din total colecții, cu o scădere foarte accentuată în anul 2019.

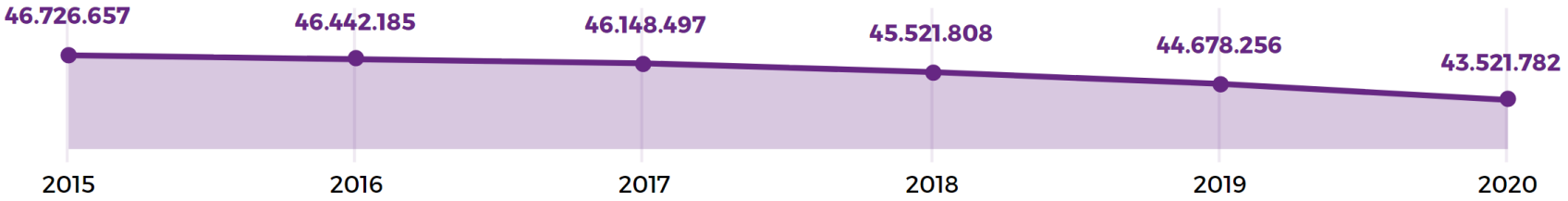
Graficul B1_5. Evoluția colecțiilor bibliotecilor publice (număr total de volume și unități fizice) [2015-2020]

***Sursa**: INS, Activitatea unităților cultural-artistice, 2015-2020*

Între 2015 si 2020 tendința de scădere a fost constantă în cazul volumelor de cărți și periodice tipărite.

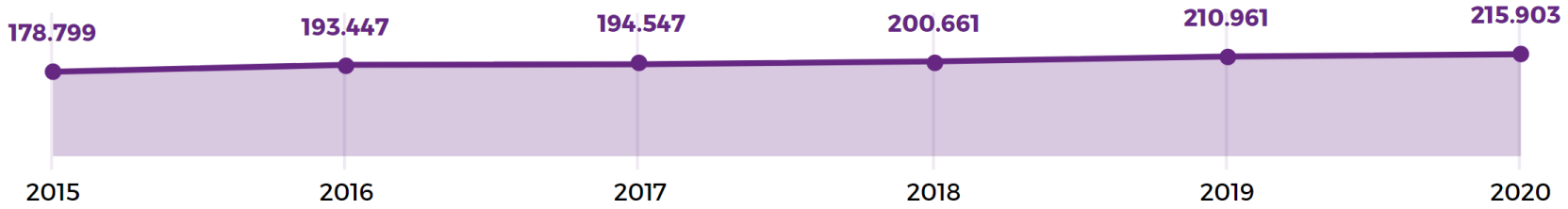
Graficul B1_6. Evoluția numărului total de cărți și periodice tipărite (legate) - volume existente [2015-2020]

Sursa: *INS, Activitatea unităților cultural-artistice, 2015-2020*

În ceea ce privește colecțiile electronice, acestea sunt singurele care au înregistrat o tendință de creștere în perioada analizată, cu o creștere de 40.000 de unități fizice electronice din anul 2015 până în anul 2019.

Graficul B1_7. Evoluția numărului de colecții electronice [2015-2020]

Sursa: *INS, Activitatea unităților cultural-artistice, 2015-2020*

2.3. Infrastructură fizică - dotări existente și îmbunătățiri necesare

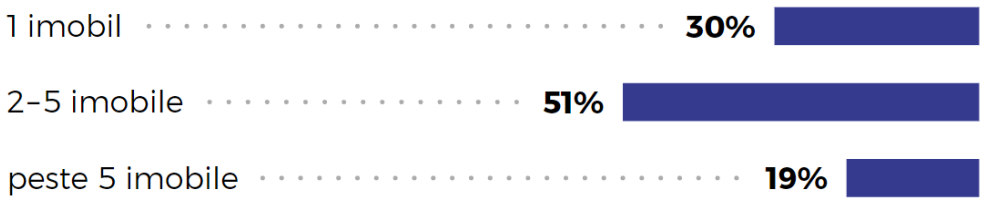
Infrastructură și echipamente

Următoarele analize sunt realizate pe baza răspunsurilor la chestionarele dedicate bibliotecilor referitor la situația clădirilor / spațiului, colectate de la 45 de biblioteci publice cu personalitate juridică. În cadrul acestei secțiuni, vom prezenta date cu privire la trei dimensiuni importante pentru a putea evalua statusul infrastructurii acestor instituții. Prima dimensiune analizată vizează aspecte legate de **infrastructura fizică:** date cu privire la numărul de imobile, suprafața totală utilizată, numărul de săli de lectură disponibile pentru public în biblioteci și numărul de locuri disponibile pentru lectură. A doua dimensiune vizează aspecte legate de **resursele pe care le pun la dispoziție publicului**

la ora actuală bibliotecile: număr de documente cu acces liber la raft și înregistrări catalografice în sistem automatizat și existența catalogului online. A treia dimensiune analizată a vizat aspectele ce țin de **echipamentele bibliotecilor**, necesare pentru activitatea de bază a acestora: număr de computere disponibile pentru utilizatori și pentru personalul bibliotecilor, numărul de computere care sunt conectate la o rețea de internet, ponderea bibliotecilor cu scannere, numărul de imprimante, cititoare electronice și foto-copiatoare puse la dispoziția utilizatorilor. Echipamentele și dotările bibliotecilor reprezintă unul dintre indicatorii foarte relevanți în raport cu care putem măsura nivelul de dotare, dezvoltare și accesibilizare al bibliotecilor, în contextul analizei activității de bază a acestora prin prisma funcțiilor specifice. Nu putem vorbi despre activitate de furnizare de servicii în afara unei analize privind statusul dotării cu echipamente și dispozitive specifice.

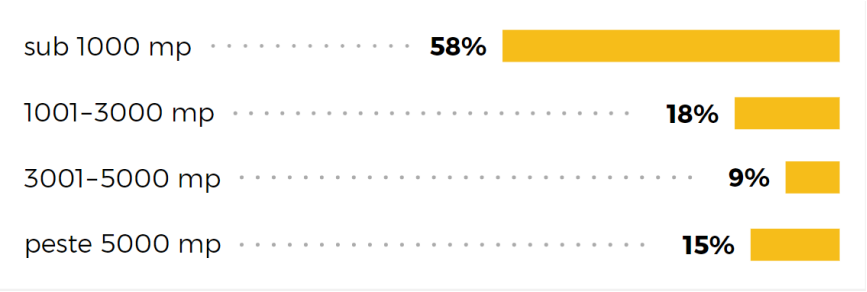
Astfel, peste jumătate dintre bibliotecile publice a căror reprezentanți au răspuns la chestionarul INCFC au la dispoziție pentru activitatea pe care o desfășoară între 2 și 5 imobile, iar 30% își gestionează activitatea într-un imobil. Cele mai multe biblioteci publice (58%) au la dispoziție o suprafață fizică totală de sub 1000 de metri pătrați, pentru desfășurarea activității sau pentru depozitarea colecțiilor pe care le gestionează.

Graficul B2_1. Numărul de imobile

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

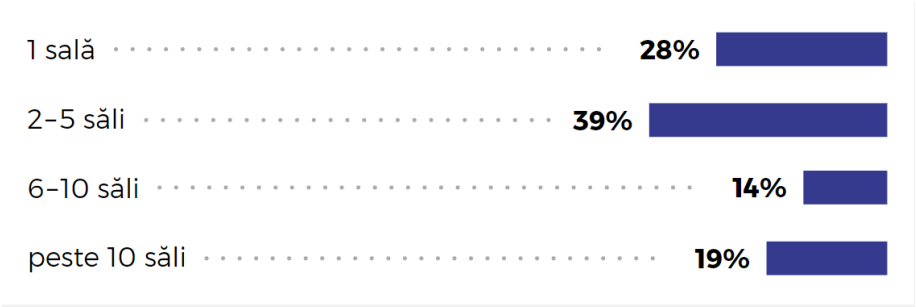
Graficul B2_2. Suprafață totală a imobilelor

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

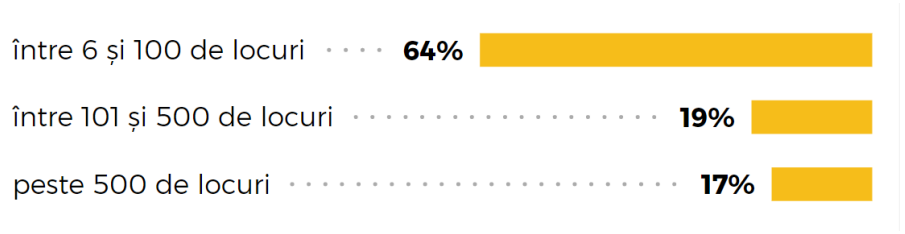
Raportat la numărul de săli de lectură pe care le dețin bibliotecile analizate, 39% dintre acestea pun la dispoziție publicului între 2 și 5 săli de lectură, și peste un sfert (28%) oferă ca zonă pentru lectură un singur spațiu. Pentru că nu există date oficiale exhaustive cu privire la felul în care este organizat spațiul din bibliotecile publice sau cu privire la arhitectura interioară, nu putem realiza o mapare cuprinzătoare cu privire la efectivul de spațiu pe care îl reprezintă zonele special destinate utilizatorilor. Pe baza răspunsurilor la chestionare, putem însă să evaluăm că o parte semnificativă dintre bibliotecile publice împart același perimetru spațial pentru lectură cât și pentru utilizarea computerelor sau pentru procesul de fotocopiere al documentelor.

Graficul B2_3. Numărul de săli de lectură al bibliotecilor publice

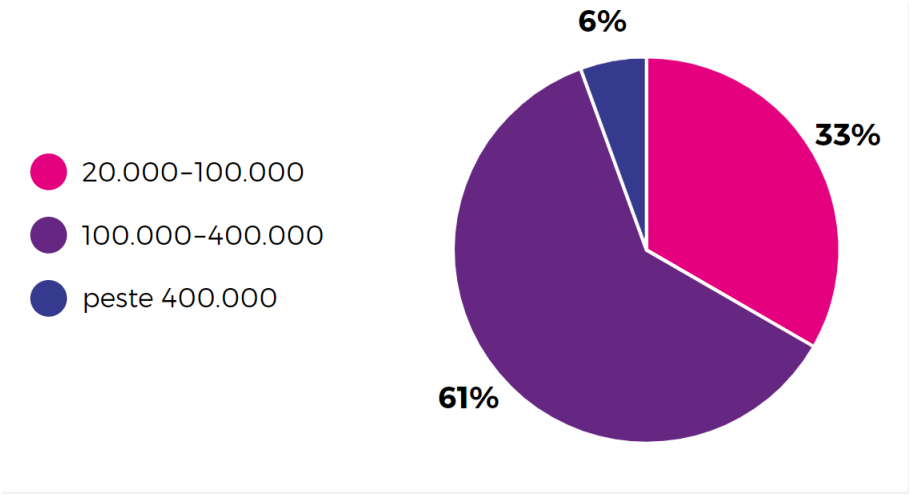
Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Graficul B2_4. Număr de locuri disponibile în sălile de lectură - biblioteci

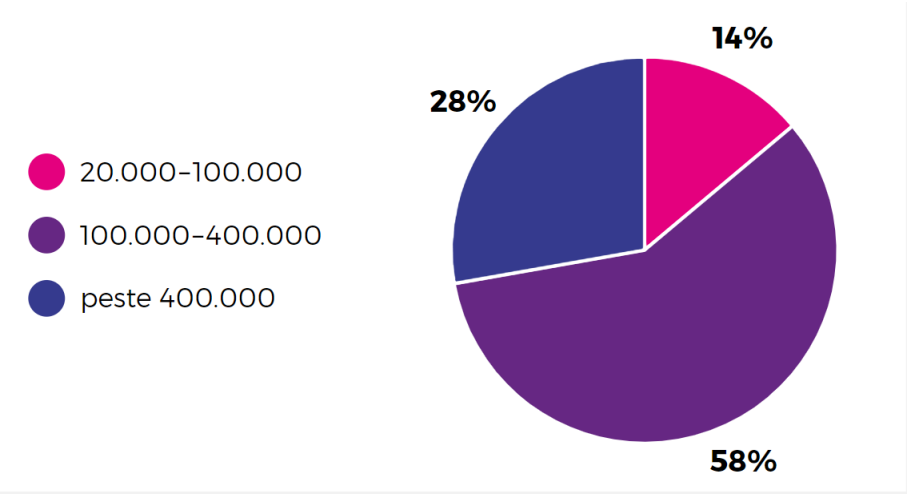
Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Grafic B2_5. Număr de documente cu acces liber la raft (existent la sfârșitul anului 2020)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Grafic B2_6. Înregistrări catalografice în sistem automatizat (existent la sfârșitul anului 2020)

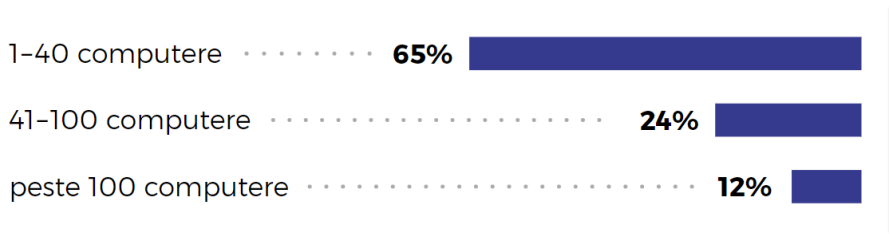
Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Echipamente

Raportat la efectivul de echipamente existent în bibliotecile publice, o pondere de 65% dintre biblioteci, au între 1 și 40 de computere, iar un sfert dețin între 41 și 100 de computere în prezent. Doar 12% dețin peste 100 de computere. Atragem atenția asupra faptului că datele colectate pentru acest tip de dotare vizează atât numărul efectiv de computere disponibile pentru utilizatori, cât și pentru personalul din cadrul bibliotecilor, ceea ce ne indică că nivelul de dotare al bibliotecilor cu computere nu este totuși foarte mare.

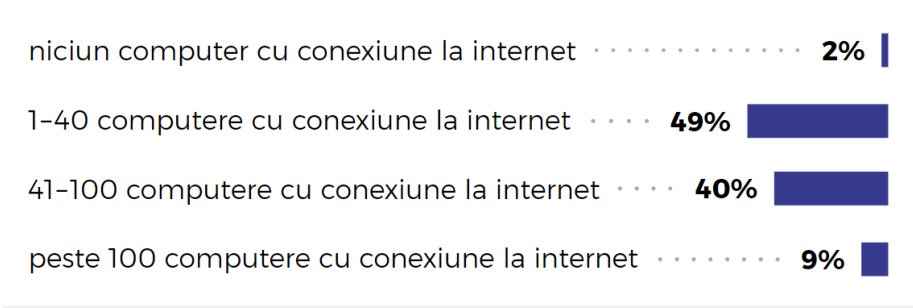
Raportat la numărul de computere din biblioteci care sunt conectate la o rețea de internet, doar 2% dintre cele care dețin acest tip de echipament nu au deloc o conexiune la internet, iar dintre cei care au între 1 și 40 de computere, doar 49% au și o conexiune la internet, deși procentul bibliotecilor care au acest nivel de echipare cu computere este, așa cum am precizat mai sus, de 65%.

Grafic B2_7. Calculatoare (PC) pentru utilizatori (exclusiv cele utilizate de personalul bibliotecii în scop administrativ)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Grafic B2_8. Număr de computere conectare la internet în biblioteci (existente la sfârșitul anului 2020)

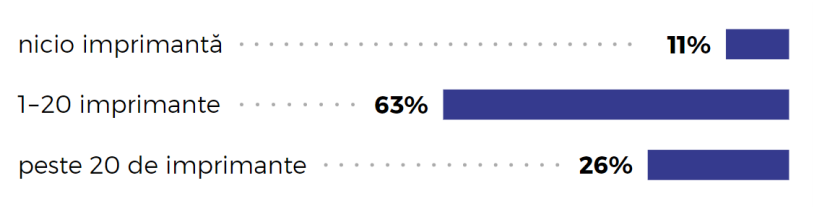

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Raportat la numărul de imprimante existente în bibliotecile publice, peste jumătate dintre biblioteci dețin între 1 și 20 de imprimante, iar puțin peste un sfert dețin peste 20 de imprimante în prezent.

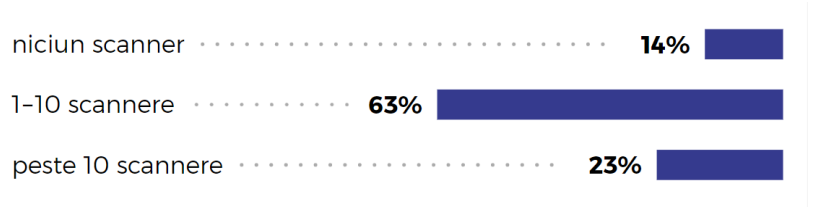
În contextul importanței digitizării și digitalizării, este relevant să discutăm despre accesul bibliotecilor la scannere. Aproape un sfert dintre bibliotecile publice analizate nu aveau în anul 2020 nici măcar un dispozitiv de scanare. În plus, subliniem că aceste date nu au vizat identificarea de dispozitive de scanare performante, care sunt special dedicate procesului de digitizare.

Grafic B2_9. Procentul de biblioteci cu imprimantă (existente la sfârșitul anului 2020)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

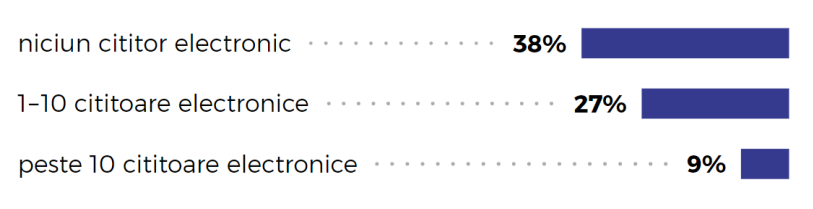
Grafic B2_10. Ponderea bibliotecilor cu scanner (existente la sfârșitul anului 2020)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

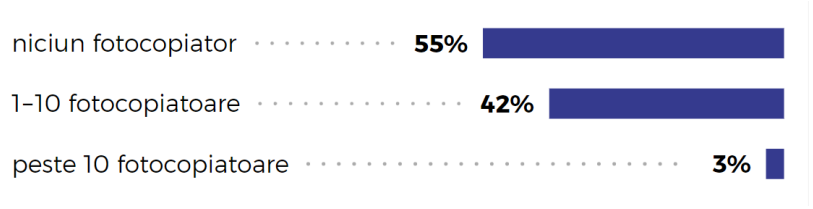
Raportat la ponderea bibliotecilor care au în prezent un cititor electronic, aproape 40% dintre bibliotecile analizate nu au niciun dispozitiv de acest tip în prezent.

Grafic B2_11. Ponderea bibliotecilor cu cititoare electronice (existente la sfârșitul anului 2020, colectare INCFC)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Graficul B2_12. Ponderea bibliotecilor care oferă acces la fotocopiatoare pentru utilizatori (colectare INCFC, 2020)

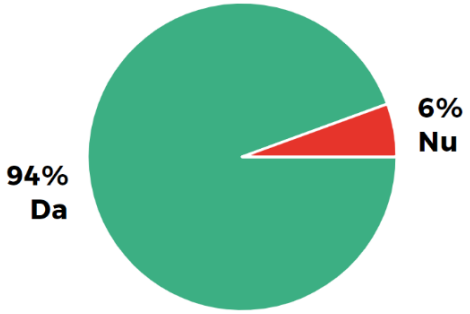

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Peste jumătate dintre bibliotecile publice nu pun la dispoziție utilizatorilor în acest moment un aparat de fotocopiere, iar un procent de 42% oferă acces la maxim 10 fotocopiatoare pentru a fi utilizate de către public.

Grație eforturilor care au fost realizate în ultimii ani, bibliotecile publice au început să fie dotate cu echipamente tehnice și cu electronice, dar eforturile în acest sens ar trebui să continue, având în vedere necesitatea acțiunilor de digitalizare în vederea creșterii gradului de accesibilitate și de dezvoltare.

Graficul B2_13. Ponderea bibliotecilor care au catalog on-line (*Sursa: Colectare INCFC, 2021*)

Îmbunătățiri ale clădirii / spațiului

Analiza răspunsurilor la chestionarele dedicate bibliotecilor referitor la situația clădirilor/spațiului, colectate de la 45 de biblioteci publice evidențiază faptul că aproximativ jumătate din clădirile bibliotecilor analizate au beneficiat în ultimii 5 ani de îmbunătățiri: renovări și consolidări ale spațiului în care își desfășoară activitatea. Dintre acestea, majoritatea sunt în subordinea Consiliilor Județene (19), doar două fiind în subordinea Consiliilor Locale și una singură în subordinea Ministerul Educației Naționale.

Tabelul B3.1. Îmbunătățiri în ultimii 5 ani

Tip intervenție	Număr instituții
renovări interioare și exterioare	8
reparații curente și capitale	10
igienizări ale spațiilor	4
reabilitări și reparații termice	4
reabilitări și reparații electrice	3
recompartimentări ale spațiilor	4
redimensionări/extinderi	2
amenajări	4
lucrări de restaurare	1
Construcții	1

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Tabelul B3.2. Îmbunătățiri necesare

Tip intervenție	Număr instituții
Imobile / Spații necesare	10
Renovări interioare și exterioare	3
Reparații curente	5
Reparații capitale	4
Amenajări interioare și exterioare	3
Reabilitări și reparații termice	5
Reabilitări și reparații electrice	1
Reabilitări	2
Igienizări	2
Recompartimentări / Reconfigurări	2
Extinderi	4
Infrastructură persoane cu dizabilități	2
Altele: digitalizare, mobilier, reconsolidare	1

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Dotări realizate și necesare

Dintre bibliotecile analizate care au beneficiat de dotări în ultimii 5 ani, majoritatea sunt în subordinea Consiliilor Județene (28), iar restul se împart după cum urmează: patru în subordinea Consiliilor Locale și trei în subordinea Ministerului Educației Naționale. Dotările comune menționate cuprind dotări IT și electronice, licențe și softuri, dotări tehnic-administrative, mobilier.

Tabelul B3.3. Dotări în ultimii 5 ani

Tip dotare	Număr instituții
dotări IT și electronice	29
echipamente necesare laboratoarelor de restaurare	1
mobilier	13
tehnic-administrative	11
autoturisme	6
sisteme de supraveghere	3

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Tabelul B3.4. Dotări necesare

Tip dotare	**Număr instituții**
spații/imobile	20
tehnic-administrative	8
mobilier	13
infrastructură digitală	21
mijloace de transport	2

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Dintre bibliotecile analizate ale căror reprezentanți consideră necesară îmbunătățirea infrastructurii digitale, 22 sunt în subordinea Consiliilor Județene, 4 sunt în subordinea Consiliilor Locale, iar 3 în subordinea Ministerului Educației Naționale.

Tabelul B3.5. Infrastructură digitală necesară

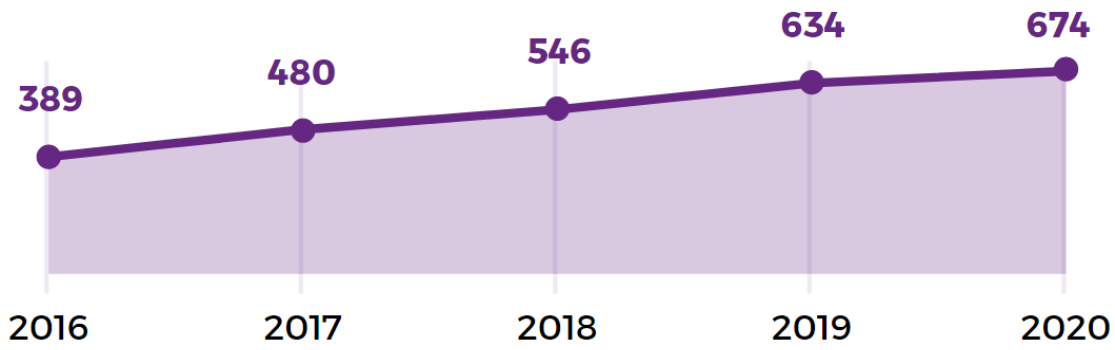
Tip intervenție	**Număr instituții**
dotări IT	21
programe software și licențe	18
telefonie	9
aparatură electronică pentru digitalizarea publicațiilor	4
tehnologia RFID	1

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

2.4. Biblioteci și arhive în sectorul privat

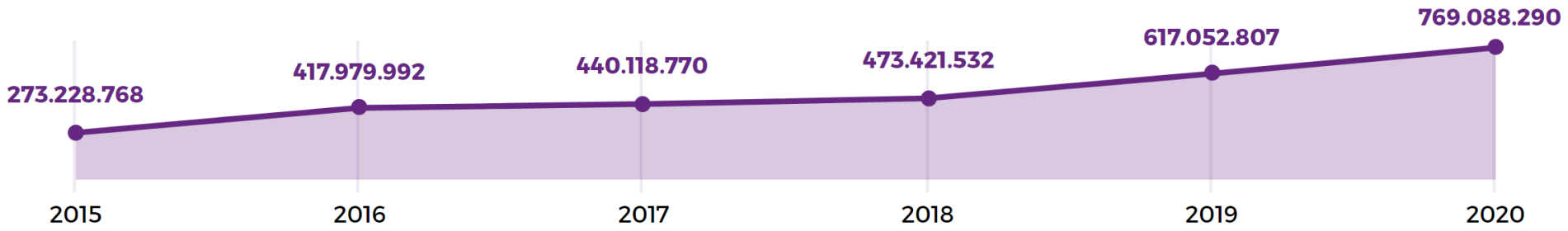
Dacă anterior am prezentat dinamica instituțiilor publice din acest sector, această secțiune prezintă distribuția societăților comerciale active și a activelor imobilizate ale societăților comerciale cu CAEN principal din sectorul **Biblioteci și arhive**.

Graficul B4_1. Evoluția numărului de societăți comerciale din sectorul Biblioteci și arhive în perioada 2016-2020

Sursa: *Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

Graficul B4_2. Evoluția activelor imobilizate ale societăților comerciale cu CAEN din sectorul Biblioteci și arhive (Lei) [2015-2020]

Sursa: *Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

3. Sectorul Patrimoniul Cultural: monumente istorice, muzee, situri arheologice, patrimoniu imaterial

În amplul corpus legislativ în vigoare referitor la patrimoniul cultural, acesta este definit ca „ansamblul bunurilor identificate ca atare, indiferent de regimul de proprietate asupra acestora, care reprezintă o mărturie și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor aflate în continuă evoluție; cuprinde toate elementele rezultate din interacțiunea, de-a lungul timpului, între factorii umani și cei naturali."[6]

Din perspectiva naturii lor, **bunurile culturale aparținând patrimoniului cultural pot fi mobile, imobile și imateriale**. Din necesități obiective, de gestiune specifică a problemelor de protejare și punere în valoare, la nivelul legislației se operează și cu alte criterii de clasificare care conturează mai multe categorii de patrimoniu. Astfel, patrimoniul cultural național se agregă, conform legii, în prezent, din patrimoniul cultural mobil, imobil (monumente istorice, ansambluri și situri), patrimoniul arheologic, patrimoniul tehnic și industrial și patrimoniul cultural imaterial, fiecare dintre aceste categorii și subcategorii beneficiind de definiri suplimentare în legile speciale precum și de specificități în regimurile de protecție și punere în valoare. Evoluția domeniului evidențiază necesitatea delimitării de categorii suplimentare în viitor (cum este cazul, spre exemplu, al „peisajului cultural").

3.1. Patrimoniul cultural imobil

În terminologia specifică domeniului - **patrimoniul cultural imobil**, alcătuit din bunuri culturale imobile, construcții și terenuri care sunt semnificative pentru istoria, cultura și civilizația națională și universală este împărțit, în scopul instituirii protecției speciale (prin clasare) în 3 categorii ale monumentului istoric, respectiv monument (construcție sau parte de construcție împreună cu terenul aferent, ansamblu și sit[7]. În aceste categorii intră monumente istorice cu valoare culturală recunoscută: arhitecturală, artistică, urbanistică, memorial- simbolică. În funcție de reprezentativitatea lor, monumentele istorice sunt clasate în două grupe valorice A (valoare națională și universală) și B (reprezentativitate pentru patrimoniul cultural local). Dobândirea regimului de protecție prin clasare are drept consecință și instituirea unei zone de protecție, care este relevantă atât din perspectiva conservării cât și a punerii în valoare integrate și în context a acestui tip de patrimoniu.

În sfera de cuprindere a patrimoniului cultural imobil intră și componentele de natură imobilă ale patrimoniului arheologic care pot fi pe de-o parte evidențiate ca monumente istorice cuprinse în Lista monumentelor istorice (LMI) sau pot fi cuprinse în Repertoriul Arheologic Național (RAN). În același mod, bunuri culturale imobile aparținând patrimoniului tehnic și industrial pot fi protejate ca monumente istorice.

[6] *Legea nr.182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată, cu modificările și completările ulterioare.*
[7] *Legea nr.422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările și completările ulterioare.*

Instrumentele de inventariere ale patrimoniul cultural național imobil sunt: Lista monumentelor istorice (cuprinde monumentele istorice clasate) care, conform legii, se actualizează periodic și care constituie baza analizei noastre și RAN (Repertoriul Arheologic Național)[8].

La aceste liste se adaugă și evidența patrimoniului mondial UNESCO.

Lista obiectivelor înscrise în lista patrimoniului mondial UNESCO

Situri culturale	**Peisajul Cultural Minier Roșia Montană,** **Biserici din Moldova** **Mănăstirea Horezu** **Sate cu biserici fortificate din Transilvania** **Cetăţile Dacice din Munţii Orăştiei** **Centrul Istoric Sighişoara** **Biserici de lemn din Maramureş**
Situri naturale	Delta Dunării Păduri seculare și virgine de fag din Carpați și alte regiuni ale Europei

Institutul Național al Patrimoniului este instituția care deține situații centralizate la nivel național în care acest patrimoniu este identificat și inventariat.

Conform datelor Institutului National al Patrimoniului, în **Lista monumentelor istorice** publicată la nivelul anului 2015[9] erau înregistrate 30.147 de monumente istorice din care 24.304 erau monumente, 4.046 erau situri iar 1.797 erau ansambluri.

Tabelul 1. Distribuția pe tipuri a monumentelor istorice

	Monumente istorice	% din total
Monumente	24304	81%
Situri	4046	13%
Așezări	1797	6%

***Sursa**: Institutul Național al Patrimoniului*

Majoritatea monumentelor istorice sunt de categorie B și doar 30% dintre ele sunt monumente de categorie A, de importantă națională.

[8] instituit prin Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național și prin OMCC nr. 2458 din 21.10.2004 privind Regulamentul Repertoriului Arheologic Național.

[9] *Lista monumentelor istorice (LMI)*, http://patrimoniu.gov.ro/ro/ monumente-istorice/lista-monumentelor-istorice, anexă la Ordinul ministrului culturii nr. 2.828/2015, pentru modificarea anexei nr. 1 la Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată, și a Listei monumentelor istorice dispărute, cu modificările ulterioare din 24.12.2015

Graficul p1_1. Distribuția monumentelor istorice din punct de vedere valoric

Sursa: *Institutul Național al Patrimoniului*

Graficul p1_2. Distribuția monumentelor istorice în funcție de categorii

Sursa: *Institutul Național al Patrimoniului*

Tabelul 2. Distribuția monumentelor istorice în funcție de categorii și mediu de rezidență

Categorii de monumente istorice	Rural	Urban
I. Monumente de arheologie	7894	1778
II. Monumente de arhitectură	7950	9956
III. Monumente de for public	125	562
IV. Monumente memoriale și funerare	639	1243
Total	16608	13539

Sursa: *Institutul Național al Patrimoniului*

Reprezentarea grafică de mai sus evidențiază faptul că majoritatea sunt monumente de arhitectură și de arheologie. Monumentele de *arhitectură sunt preponderent in mediul urban și cele de arheologie sunt situate majoritar în mediul rural, multe dintre acestea nefiind accesibilizate / vizibile pentru public*

În ceea ce privește siturile arheologice înscrise în Repertoriul Arheologic Național, în momentul de față (2022) această bază de date înregistrează un număr de 23108 de situri.[10]

Monumentele istorice au făcut obiectul unei analize aprofundate în contextul proiectului *Monumente istorice - planificare strategică și politici publice optimizate*, SIPOCA 389 / SMIS 115895 care vizează sistematizarea și simplificarea fondului legislativ activ din domeniul patrimoniului

[10] Sursă http://ran.cimec.ro.

cultural național (elaborarea Codului patrimoniului cultural) cât și crearea cadrului strategic și operațional pentru realizarea de politici bazate pe dovezi în domeniul patrimoniului imobil (elaborarea Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice). În cadrul etapelor preliminare, de colectare a dovezilor și de analiză au fost abordate și chestiuni legate de inventarierea și evidența patrimoniului, de distribuția categorială în teritoriu. Atât analizele preliminare realizate în vederea elaborării *Codului Patrimoniului*, cât și analizele preliminare elaborării *Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice* au identificat probleme determinate de încadrarea neunitară la nivelul teritoriului a bunurilor culturale imobile în categoriile de protecție stabilite prin lege, în realizarea, actualizarea și comunicarea evidenței acestui tip de patrimoniu.[11]

3.2. Patrimoniul cultural mobil

Patrimoniul cultural mobil include toate bunurile culturale mobile identificate ca atare cu semnificație istorică, arheologică, documentară, etnografică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică. Bunurile culturale mobile beneficiază de diferite grade de protecție legală, regimul instituit prin clasare fiind cel mai important.

Clasarea reprezintă procedura propriu-zisă prin care se stabilesc a bunurile culturale mobile care fac parte din cele două categorii juridice ale patrimoniului cultural național mobil: tezaur și fond. [12]

- tezaurul patrimoniului cultural național mobil alcătuit din bunuri culturale de valoare excepțională pentru umanitate;
- fondul patrimoniului cultural național mobil alcătuit din bunuri culturale cu valoare deosebită pentru România.

Clasarea se face pe baza unui raport de expertiză întocmit de experți sau specialiști acreditați de Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor. Clasarea are ca efect înscrierea bunurilor culturale mobile în Inventarul patrimoniului cultural național mobil, în una dintre cele două categorii, tezaur sau fond. Inventarul patrimoniului cultural național mobil este realizat pe baza ordinelor de clasare și, conform atribuțiilor legale este agregat și actualizat continuu de Institutul Național al Patrimoniului.

Inventarul patrimoniului cultural național mobil este prezentat public sub forma unei baze de date online http://clasate.cimec.ro/Clasate.asp. La data de 8 iunie 2022, situația bunurilor culturale mobile clasate în Patrimoniul Cultural Național se prezintă în felul următor:

Categorie juridică	Fond	Tezaur
Număr de bunuri culturale mobile	45739	39156
Total	84895	

[11] Rapoartele de analiză preliminare elaborării Codului Patrimoniului (https://www.umpcultura.ro/monumente-istorice_doc_983_rezultatele-proiectului_pg_0.htm) și Evaluarea ex-ante a impactului politicilor bazate pe dovezi pentru Strategia națională privind protejarea monumentelor istorice 2022-2032 (Autori: S.C. ICEBERG CONSULTING S.R.L.) - documente elaborate în cadrul proiectului „Monumente istorice- planificare strategică și politici publice optimizate" SIPOCA 389/SMIS 115895

[12] Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil instituie regimul juridic al bunurilor aparținând patrimoniului cultural național mobil, ca parte a patrimoniului cultural național, și reglementează activitățile specifice de protejare a acestora

În perioada 1999-1998 au fost clasate 46 de bunuri culturale, restul de bunuri culturale fiind clasate în intervalul 2000-2022, după instituirea acestui tip de protecție juridică în anul 2000 prin Legea nr. 182/2000.[13]

Nu toate bunurile culturale mobile din patrimoniul cultural al României au fost expertizate în vederea stabilirii susceptibilității de a fi clasate, ritmul foarte lent de desfășurare al acestei operațiuni făcând ca cea mai mare parte a bunurilor culturale mobile din patrimoniul cultural național să nu se regăsească în aceste evidențe. Analizele preliminare elaborării Codului patrimoniului au confirmat[14] faptul că modul actual de instituire a protecției speciale a bunurilor culturale prin clasare nu este eficient, fapt indicat și în Tezele prealabile ale Codului patrimoniului cultural[15], soluția propusă fiind aceea a protejării *ope legis* a mai multor categorii de bunuri culturale mobile în funcție de deținător. Între categoriile vizate se numără bunurile culturale deținute de organizații publice și cultele religioase.

O dimensiune mai reprezentativă a patrimoniului cultural mobil al României, cel puțin a celui aflat în proprietate publică a statului și a unităților administrativ teritoriale, este ilustrată de însumarea tuturor bunurilor culturale mobile înscrise în patrimoniul muzeelor și colecțiilor publice de drept public. O parte importantă (numeric și valoric) a patrimoniului cultural mobil al României se găsește însă și în proprietatea cultelor religioase recunoscute, cea mai reprezentativă organizație din acest punct de vedere fiind Biserica Ortodoxă Română urmată de Consistoriul Superior al Bisericii evanghelice C.A.

Instituțiile specializate care protejează specific patrimoniul cultural mobil sunt muzeele și colecțiile publice, care pot fi atât de drept public (cea mai mare parte a acestora) cât și de drept privat.

Indiferent că sunt în proprietate publică sau privată, doar o mică parte dintre bunurile culturale mobile administrate în muzee și colecții publice sunt aduse la cunoștința publicului spre educare și delectare prin expoziții permanente, temporare și alte forme de punere în valoare, inclusiv digitale.

Majoritatea bunurilor culturale mobile administrate de muzee sunt păstrate în depozite, a căror situație la nivel național - din perspectiva infrastructurii, echipamentelor și dotărilor nu este bine cunoscută, neexistând date sistematic și coerent colectate care să poată fi centralizate și care să poată da o imagine obiectivă asupra standardului de păstrare.

[13] http://clasate.cimec.ro/Clasate.asp
[14] Raport despre analiză și inventariere legislație, Patrimoniu cultural mobil (autor Raluca Iulia Capotă) și Raport integrare inventarierea și analiza legislației din domeniul patrimoniului cultural (autor Alis Vasile) (https://www.umpcultura.ro/monumente-istorice_doc_983_rezultatele-proiectului_pg_0.htm
[15] Hotărârea nr. 905/2016 pentru aprobarea tezelor prealabile ale proiectului *Codului patrimoniului cultural*

Activitatea instituțiilor specializate (muzee și colecții publice) de drept public este susținută financiar din bugetul public, deoarece acest tip de organizație culturală este prin natura sa fără scop lucrativ asigurând îndeplinirea unei funcții de prezervare/conservare care nu ar putea aduce profit direct, prin urmare, în considerarea interesului și utilității publice a acestui tip de resursă statul este dator să intervină.

3.3. Muzee și colecții publice

Normativul existent referitor la acest tip de instituție de cultură este *Legea nr. 311 din 3 iulie 2003 a muzeelor și a colecțiilor publice*, republicată, cu modificările și completările ulterioare:

”**Art. 8. -** *(1) Patrimoniul muzeal este alcătuit din totalitatea bunurilor, a drepturilor și obligațiilor cu caracter patrimonial ale muzeului sau, după caz, ale colecțiilor publice, asupra unor bunuri aflate în proprietate publică și/sau privată.*

(2) Bunurile care alcătuiesc patrimoniul muzeal pot face obiectul dreptului de proprietate publică a statului și/sau a unităților administrativ-teritoriale ori, după caz, al dreptului de proprietate privată.

(3) Regimul juridic al dreptului de proprietate publică și/sau privată asupra bunurilor care se află în patrimoniul muzeal este reglementat conform dispozițiilor legale în vigoare.

Art. 9. - (*1) Pot face obiectul unui patrimoniu muzeal, conform legii:*

a) bunurile imobile de valoare excepțională, arheologică, istorică, etnografică, artistică, documentară, memorialistică, științifică și tehnică;

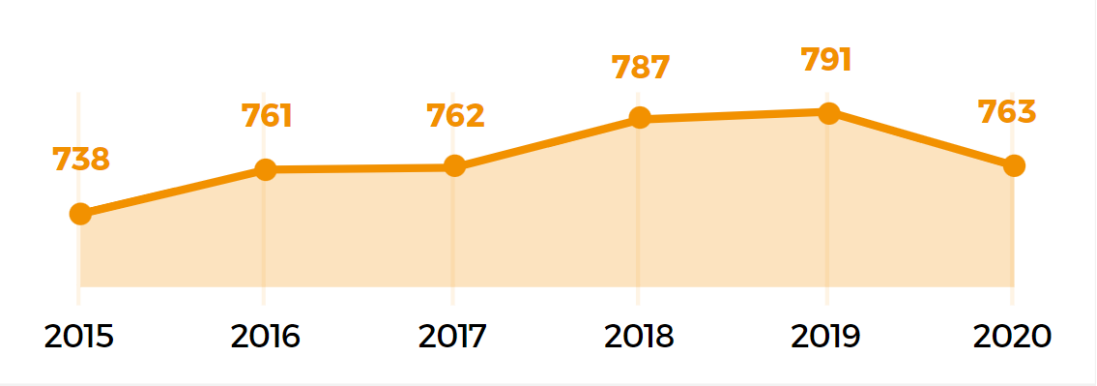
b) siturile și rezervațiile care au caracter arheologic, istoric, artistic, etnografic, tehnic și arhitectural, constituite din terenuri, parcuri naturale, grădini botanice și zoologice, precum și construcțiile aferente;

c) bunurile clasate în patrimoniul cultural național mobil, de valoare excepțională, arheologică, istorică, etnografică, artistică, documentară, științifică și tehnică, literară, memorialistică, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică și epigrafică, reprezentând mărturii materiale și spirituale ale evoluției comunităților umane, ale mediului înconjurător și ale potențialului creator uman;

d) alte bunuri care au rol documentar, educativ, recreativ, ilustrativ și care pot fi folosite în cadrul expozițiilor și al altor manifestări muzeale.”

Rețeaua de muzee și colecții publice la nivel național include 791 de muzee și colecții publice[16], iar în perioada analizată se evidențiază o creștere până in 2019 a numărului total de muzee publice și private. Acest număr total cuprinde atât numărul de unități administrative cât și filialele și secțiile. Practic, în 2020 se observă o scădere cu 28 de unități a entităților muzeale care au completat chestionarul CULT al Institutului Național de Statistică.

Graficul P1_3. Evoluția numărului total de muzee și colecțiile publice (2015-2020)

Sursa: *INS-Tempo, ART104A și ART104C*

Analiza distribuției muzeelor și colecțiilor publice pe județe evidențiază diferențe foarte mari de la un județ la altul, ceea ce demonstrează o distribuție neuniformă și dezechilibrată inclusiv la nivel de regiuni de dezvoltare (**tabelul 3**). Județele care se remarcă prin cel mai mare număr de muzee și colecții publice sunt: Alba, Brașov și Prahova, timp ce la polul opus, cu cel mai mic număr de muzee se remarcă județele Giurgiu, Călărași și Mehedinți. De remarcat faptul că cele mai multe muzee cu personalitate juridică sunt în Maramureș, Brașov și Constanța.

Tabelul 3. Distribuția numărului total de muzee și colecții publice (2020)

Regiune de dezvoltare	Număr total de muzee și colecții publice
București - Ilfov	49
Centru	151
Nord-Est	125
Nord-Vest	109

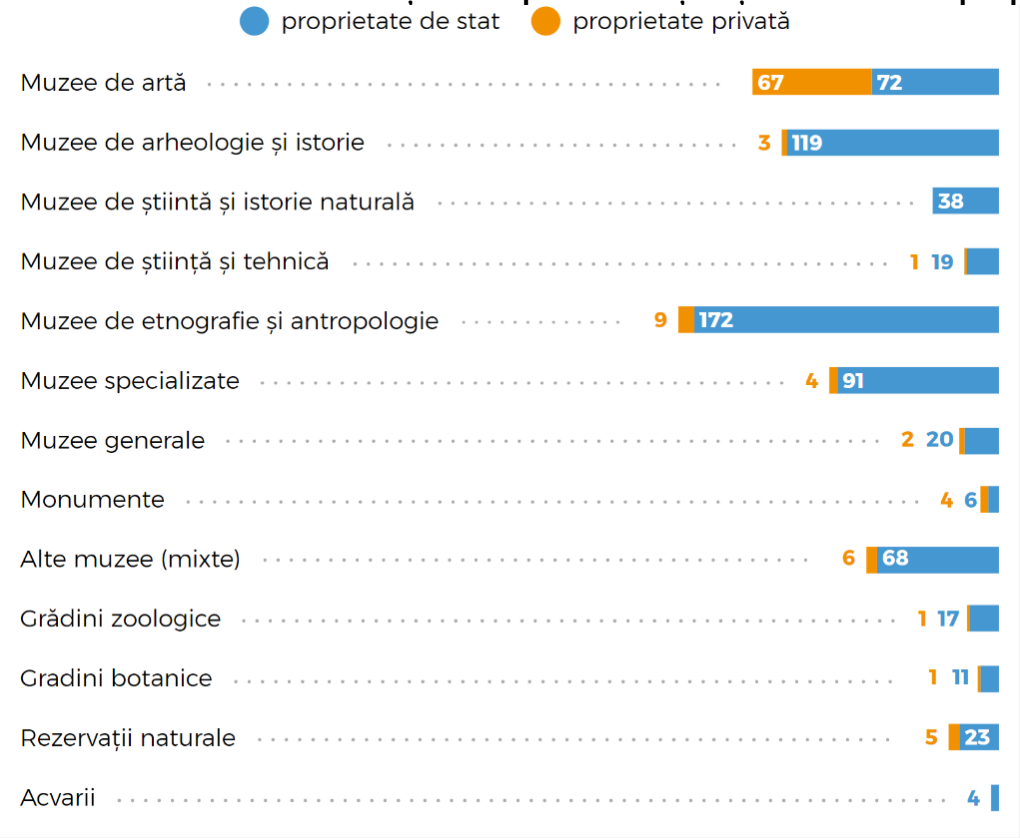
[16] Definiția folosită de Institutul Național de Statistica este: Muzeul este instituția de cultura, de drept public sau de drept privat, fără scop lucrativ, aflata in serviciul societății, care colecționează, conserva, cercetează, restaurează, comunica si expune, in scopul cunoașterii, educării sau recreerii, marturii materiale si spirituale ale existentei si evoluției comunităților umane, precum si ale mediului înconjurător. Numărul total de muzee este format din numărul de unități de bază la care se adaugă filialele și secțiile.

Sud-Est	68
Sud-Muntenia	116
Sud-Vest	74
Vest	71

Sursa: *INS-Tempo, ART104D*

Analiza distribuției numărului de muzee în funcție de tipul instituției evidențiază faptul că cele mai numeroase muzee sunt cele de etnografie și antropologie, urmate de muzeele de artă și muzeele de arheologie și istorie. Cele mai multe muzee care au raportat activitate în anul 2020 sunt entități de drept public (660 de unități reprezentând 87% din total), doar 13% fiind entități de drept privat. De remarcat faptul că cele mai numeroase muzee private sunt cele de artă.

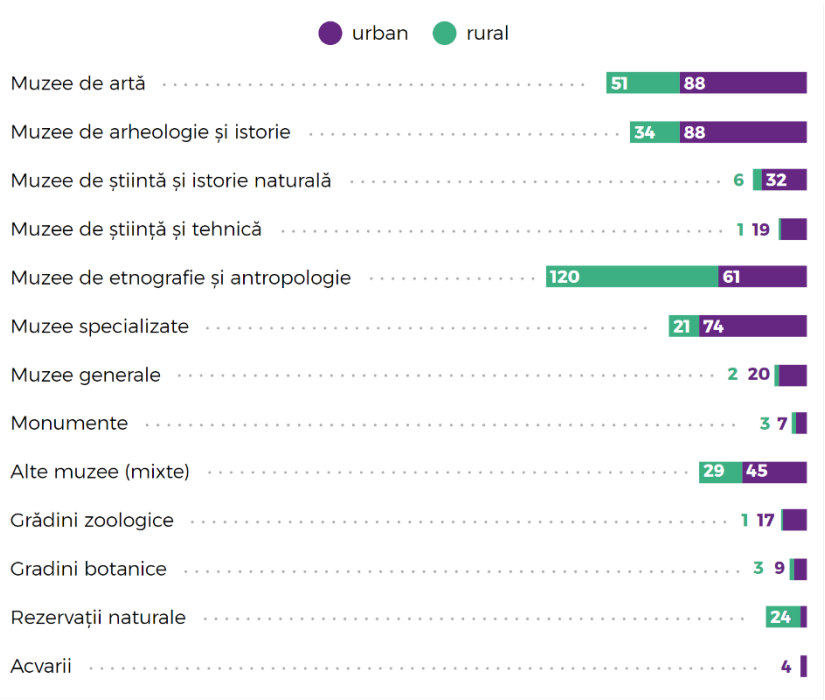
Graficul P1_4. Numărul de muzee în funcție de tipul instituției și de forma de proprietate (2020)

Sursa: *INS, Activitatea unităților cultural-artistice, 2020*

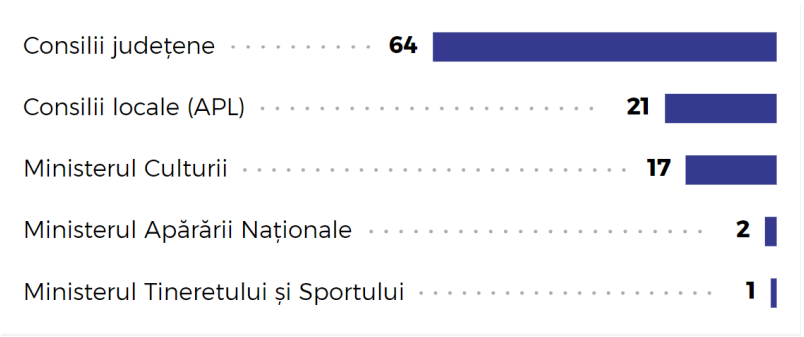
Cele mai multe muzee de etnografie și antropologie sunt în mediul rural, în timp ce restul muzeelor sunt preponderent în mediul urban. De remarcat numărul relativ scăzut al muzeelor de arheologie și istorie din mediul rural.

Graficul P1_5. Numărul de muzee în funcție de profilul unității și de mediul de rezidență (2020)

Sursa: *INS, Activitatea unităților cultural-artistice, 2020*

Graficul P1_6. Numărul de muzee cu personalitate juridică în funcție de tipul ordonatorului principal de credite (INCFC, 2021)

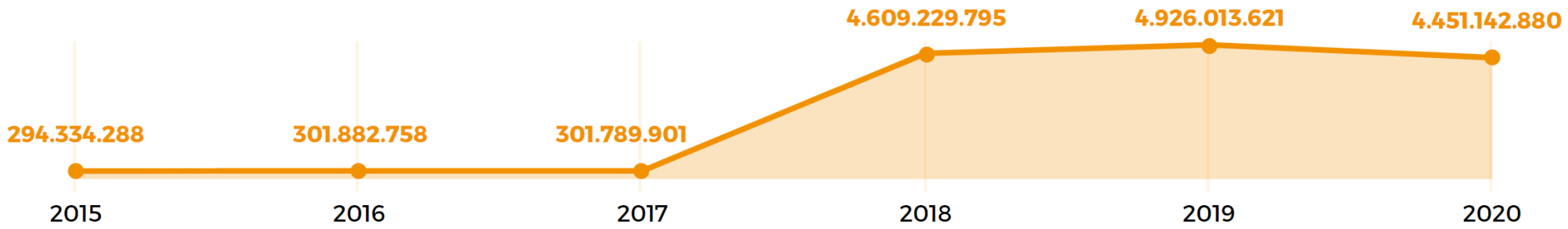

Sursa: *Lista entităților publice (MFP), 2021. Prelucrare INCFC*

În ceea ce privește suprafața totală de expunere, aceasta s-a menținut în perioada 2015-2017, fiind urmată de o perioadă de creștere în anii 2018-2019. Această creștere a fost generată în principal de dublarea numărului de rezervații naturale de la 12 în 2017 la 25 în 2018. Raportul INS privind activitatea unităților cultural-artistice în anul 2018 arăta că suprafața expozițională ocupată de muzee, monumente, grădini botanice, zoologice și acvarii a totalizat 6011019 m2, iar 460322 ha a fost ocupată de rezervațiile naturale[17].

[17] Institutul Național de Statistică - Activitatea unităților cultural-artistice. Anul 2018, p 14.

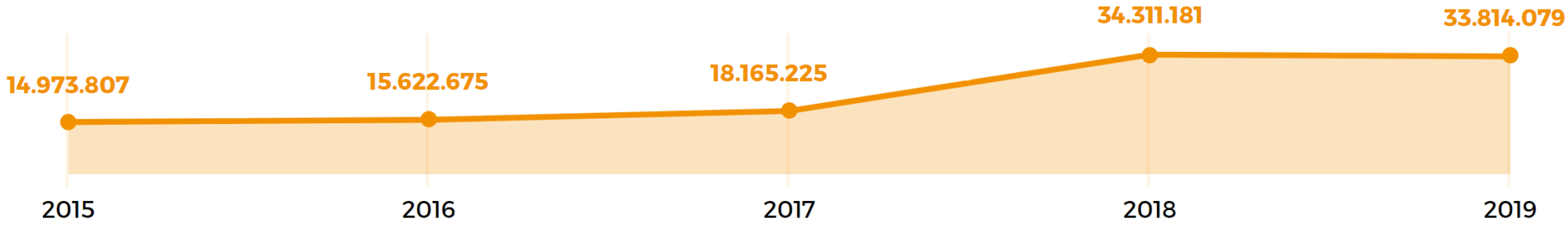
Graficul P1_7. Evoluția suprafeței totale de expunere a muzeelor și colecțiilor publice

***Sursa**: INS, Activitatea unităților cultural-artistice, 2015-2020*

Dinamica numărului de bunuri culturale și naturale din patrimoniul muzeelor este asemănătoare cu dinamica suprafeței de expunere, în anul 2018 înregistrându-se aproape o dublare a acestui număr. Conform aceluiași raport INS din 2018, numărul de bunuri culturale și naturale a crescut cu 15941 de mii la muzeele de arheologie și istorie, cu 296 de mii la muzee de știință și istorie naturală, cu 91 de mii la muzeele generale, 19 mii l a rezervații naturale și 9 mii la muzeele de etnografie și antropologie. Creșterea cea mai consistentă a numărului de bunuri culturale este atribuită, în principal, reintroducerii în circuitul muzeal a colecției filatelice expuse la Muzeul Național de Istorie a României[18].

Graficul P1_8. Număr de bunuri culturale și naturale

***Sursa**: INS, Activitatea unităților cultural-artistice, 2015-2020*

[18] Institutul Național de Statistică - Activitatea unităților cultural-artistice. Anul 2018, p 15.

3.4. Infrastructură fizică a muzeelor – dotări existente și îmbunătățiri necesare

Îmbunătățiri ale clădirii / spațiului

Analiza răspunsurilor la chestionarele dedicate muzeelor și colecțiilor publice referitor la situația clădirilor/spațiului, colectate de la muzee evidențiază faptul că aproximativ jumătate dintre muzeele analizate au beneficiat de renovări/consolidări în ultimii 5 ani. Dintre acestea majoritatea sunt în subordinea Consiliilor Județene - 27, doar 4 fiind în subordinea Consiliilor Locale, iar alte 4 în subordinea Ministerului Culturii.

Tabelul P3.1. Îmbunătățiri în ultimii 5 ani

Tip intervenție	Nr. instituții
Renovări interioare și exterioare	5
Reparații curente	7
Reparații capitale	8
Modernizări	1
Amenajări interioare și exterioare	2
Reabilitări și reparații termice	1
Lucrări de restaurare / conservare	7
Reabilitări	7
Igienizări	1
Reconversie / Reorganizare spații	3
Altele: lucrări de ignifugare, consolidare clădire, accesibilizare rampe persoane cu dizabilități	1

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Tabelul P3.2. Îmbunătățiri necesare

Tip intervenție	Nr. instituții
Imobile / Spații	22
Renovări interioare și exterioare	2
Reparații curente	5
Reparații capitale	7
Modernizări	2
Amenajări interioare și exterioare	5
Reabilitări și reparații termice	5
Lucrări de restaurare / conservare	2
Reabilitări	7
Recompartimentări / Reorganizări	3
Extindere	3
Altele: sisteme climatizare, sisteme de iluminare, sisteme anti-incendiu, accesibilizare traseu turistic.	1

Dotări realizate și necesare

Dintre muzeele care au beneficiat de dotări în ultimii 5 ani, majoritatea sunt în subordinea Consiliilor Județene (31), urmate de 7 în subordinea Ministerului Culturii și 6 în subordinea Consiliilor Locale.

Tabelul P3.3. Dotări în ultimii 5 ani

tip dotare	Număr instituții
dotări IT și electronice	46
echipamente necesare laboratoarelor de restaurare	7
echipamente necesare cercetării arheologice	3
mobilier	10
tehnic-administrative	7
pentru persoanele cu dizabilități	4
autoturisme	6
sisteme de supraveghere	6

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Tabelul P3.4. Dotări necesare

tip dotare	Număr instituții
spații/imobile	26
tehnic-administrative	17
mobilier	6
infrastructură digitală	16
dotări muzeo-tehnice	21
dotări pentru persoanele cu dizabilități	18
mijloace de transport	18
echipamente necesare laboratoarelor de restaurare	12

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Reprezentanții a 34 dintre muzeele analizate consideră necesară îmbunătățirea infrastructurii digitale a instituției: 23 se află în subordinea Consiliilor Județene, 6 în subordinea Ministerului Culturii, iar 5 sunt în subordinea Consiliilor Locale.

Tabelul P3.5. Infrastructură digitală necesară

Tip intervenție	Număr instituții
dotări IT	22
programe software și licențe	19
telefonie	1
echipamente audio-video	3
diverse echipamente electronice	5
sisteme de digitalizare	7

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

3.5. Patrimoniul imaterial

Patrimoniul imaterial sau patrimoniul viu reprezintă, „totalitatea practicilor, reprezentărilor, expresiilor, cunoștințelor, abilităților - împreună cu instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale asociate acestora - pe care comunitățile, grupurile sau, după caz, indivizii le recunosc ca parte integrantă a patrimoniului lor cultural." Patrimoniul cultural imaterial cuprinde expresii culturale tradiționale aparținând mai multor domenii precum artele spectacolului, tradiții si expresii verbale, practici sociale, ritualuri si evenimente festive, jocuri de copii si jocuri sportive tradiționale, cunoștințe si practici referitoare la natură si la univers tehnici legate de meșteșuguri tradiționale. În unele cazuri expresiile culturale tradiționale pot să rezulte și în creații cu forme materiale (cum este cazul meșteșugurilor, spre exemplu) ce reprezintă forme de punere în valoare a unor tehnici, practici tradiționale, etc. Un aspect important în circumscrierea patrimoniului cultural imaterial este caracterul genuin[19], întrucât nu toate expresiile cultural tradiționale au valența patrimonială.

Spre deosebire de patrimoniul cultural material (imobil și mobil) patrimoniul cultural imaterial este o resursă regenerabilă[20] el fiind transmis din generație în generație, fiind „recreat în permanență de comunități si grupuri umane, in interacțiune cu natura si istoria lor, conferindu-le acestora un sentiment de identitate si continuitate, contribuind în același timp la promovarea respectului față de diversitatea culturală si creativitatea umană"[21].

În absența constituirii per-se a *Registrului național al patrimoniului cultural imaterial*, instrument de evidență prevăzut de legea specială[22], beneficiem de o repertoriere a diversității elementelor de patrimoniu cultural imaterial[23], un rezultat al demersului științific realizat de *Comisia Națională pentru Salvgardarea Patrimoniului Cultural Imaterial*. O altă formă de evidență reglementată, cu care se operează în acest domeniu îl reprezintă acordarea *Titlului de Tezaur uman viu*[24]. Prevăzut de lege dar încă neoperaționalizat este și mecanismul de acordarea a calificativului de marcă tradițională distinctivă.

[19] 2019, RAPORT analiză și inventariere legislație Patrimoniu cultural imaterial (autor Irina Balotescu)
[20] 2019, RAPORT analiză și inventariere legislație Patrimoniu cultural imaterial (autor Irina Balotescu)
[21] LEGE nr. 26 din 29 februarie 2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial
[22] LEGE nr. 26 din 29 februarie 2008 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial
[23] Repertoriul național de patrimoniu imaterial volumul I (https://patrimoniu.ro/images/imaterial/Repertoriu-national-de-patrimoniu-cultural-imaterial-1.pdf) și Repertoriul Național de Patrimoniu Cultural Imaterial volumul II (http://www.cultura.ro/sites/default/files/inline-files/Repertoriu%20Patrimoniu%20Cultural%20Imaterial%20vol%20IIA%20romana%20si%20franceza_0.pdf)
[24] Ordinul Ministrului Culturii nr. 2491 din 27.11.2009 pentru aprobarea Regulamentului de acordare a titlului de TEZAUR UMAN VIU, cu modificările și completările ulterioare

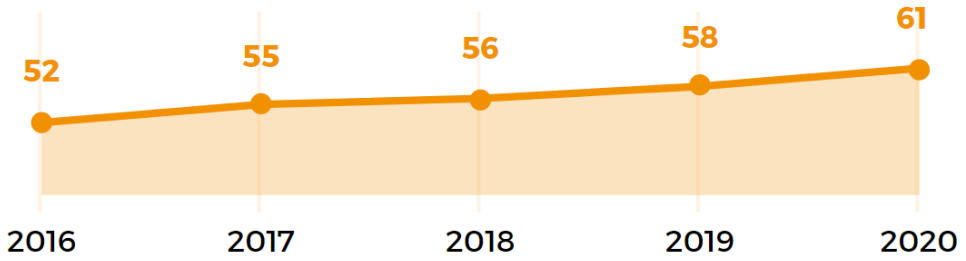
Patrimoniul cultural imaterial cunoaște și o formă de evidență supra-națională prin înscrierea în Lista Reprezentativa a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității gestionată de UNESCO[25], unde România a înscris individual sau împreună cu alte state 7 elemente de patrimoniu cultural.

Acest tip de patrimoniu, ce beneficiază de protecție legală de necesită forme specifice de gestiune, care implică aportul coordonat al mai multor tipuri de organizații și organisme: Ministerul Culturii și organismul său științific, Comisia Națională pentru Salvgardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, muzee, institute de etnografie și folclor, universități cu profil etnologic/etnografic așezăminte culturale și Institutul Național al Patrimoniului.

3.6. Patrimoniul cultural în sectorul privat

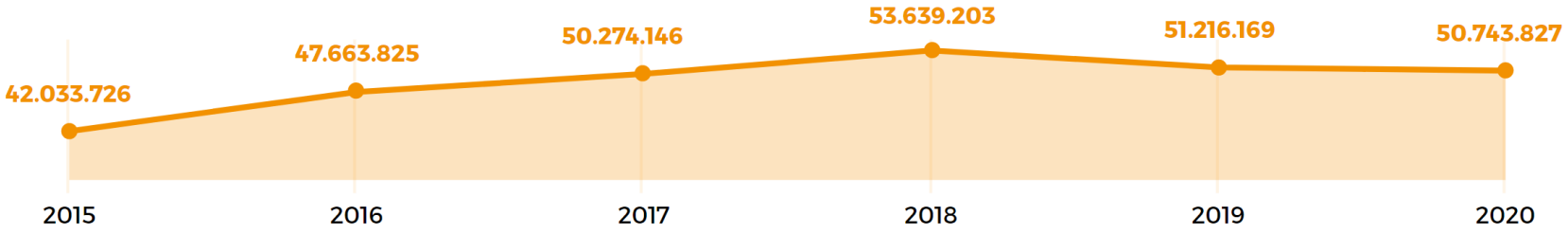
Dacă anterior am prezentat dinamica instituțiilor publice din acest sector, această secțiune prezintă distribuția Societăților Comerciale active și a activelor imobilizate în sectorul Patrimoniul cultural.

Graficul P3_1. Evoluția numărului de societăți comerciale din sectorul Patrimoniu Cultural în perioada 2016-2020

Sursa: *Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

Graficul P3_2. Evoluția activelor imobilizate ale societăților comerciale din sectorul Patrimoniu cultural (Lei) [2015-2020]

Sursa: *Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

[25] https://patrimoniu.ro/patrimoniu-imaterial/inventarul-elementelor-vii-de-patrimoniu-cultural-imaterial

4. Sectorul Arte vizuale

Artele vizuale necesită o infrastructură dedicată pentru producția propriu-zisă a lucrărilor (de factură extrem de diversă) iar materialele folosite sunt la rândul lor semnificative financiar. Artistul plastic își finanțează tot procesul de creație, producție și expunere, până la momentul la care reușește să-și vândă operele. În mod similar, spațiile de expoziție (galerii dedicate sau ocazionale) sunt rare și sunt prea puțin timp la dispoziția creatorilor care depind de notorietate pentru a-și vinde lucrările.

Galerii și spații expoziționale de artă

Galeriile întreținute de stat au dispărut aproape complet după 1990 întrucât se aflau în grija autorităților locale care le-au valorificat pentru beneficii financiare. În momentul de față doar unele muzee mai dețin spații de expunere pentru creația contemporană de arte vizuale, iar sectorul este puternic afectat de lipsa de vizibilitate.

În cadrul acestei secțiuni vom prezenta o inventariere a galeriilor și spațiilor expoziționale de artă de pe teritoriul țării. Acest demers este unul exploratoriu având în vedere insuficiența datelor privitoare la aceste elemente de infrastructură culturală.

Definiția operațională pe baza căreia am realizat această statistică cu privire la galeriile de artă este: *un spațiu administrat de o entitate publică sau privată care desfășoară expoziții deschise publicului și/sau activități de comercializare a operelor / obiectelor de artă. Nu constituie galerie de artă: comercianții de antichități, anticariatele, muzeele expozițiile temporare.*[26]

Așa cum am menționat, **această definiție este una operațională sau de lucru și nu una nominală sau normativă**, și a fost utilizată cu scopul de a identifica pe cât de cuprinzător posibil elementele de infrastructură culturală.

Procesul de inventariere a galeriilor și a spațiilor expoziționale din țară a presupus în primul rând o etapă de identificare a unor seturi de date oficiale, sistematizate cu privire la acest tip de infrastructură. În lipsa surselor oficiale de date, pasul următor a fost de documentare prin intermediul resurselor disponibile online, pentru fiecare municipiu și oraș din țară, colectând astfel informații despre existența galeriilor de artă și a spațiilor expoziționale de pe pagini web, pagini pe platforme de socializare ale acestor entități și cu ajutorul platformei Google Maps. Un punct de reper relevant de la care am pornit pentru identificarea acestora au fost filialele Uniunii Artiștilor Plastici din România care, în unele cazuri, includ și galerii sau spații expoziționale de artă.[27]

[26] Această definiție a fost construită și adaptată pornind de la următorul regulament al Municipiului București pentru acordarea de granturi galeriilor de artă: https://www.ampt.ro/sites/default/files/REGULAMENT%20pentru%20acordarea%20sprijinului%20financiar.pdf.
[27] Uniunea Artiștilor Plastici - https://uap.ro/teritoriale-2/

Au fost folosite în acest sens următoarele criterii: existența unui spațiu expozițional; activitatea expozițională; activitatea comercială; selecția artiștilor și portofoliul propriu; colaborări cu artiști și/sau alte instituții culturale de profil; activitate editorială – publicarea cataloagelor artiștilor din portofoliu.

În cazul municipiului București am utilizat și indexarea realizată de Asociația Ephemair pentru proiectul Noaptea Albă a Galeriilor 2021[28] și informații disponibile pe platforma media Zile și Nopți[29] . De asemenea, pentru municipiile de rang I am putut completa informațiile cu ajutorul listelor de galerii de artă din surse online precum:

- Cluj - https://cluj.com/articole/unde-gasim-arta-in-cluj-galerii-de-arta-si-spatii-neconventionale/, https://www.cluj.info/galerii-de-arta/c-66/
- Timișoara - https://www.timisoreni.ro/info/galerii_de_arta/
- Brașov - http://brasov.24fun.ro/locuri/galerii-de-arta/
- Iași - https://iassium.ro/blog_news/obiective-turistice/galerii-de-arta-pe-care-sa-le-vizitezi-iasi/.

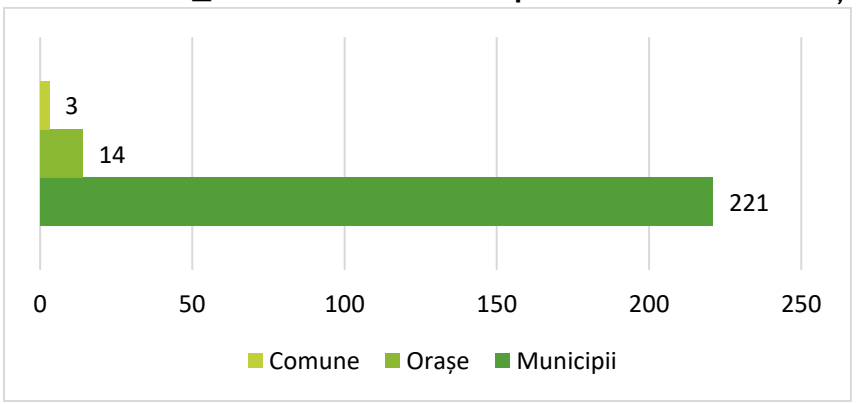
Aceste liste au fost verificate și comparate cu datele colectate cu ajutorul Google Maps, pentru a asigura asta o acuratețe cât mai ridicată. În situația în care unele dintre galerii nu dispuneau de pagină web sau de pagină pe platforme de socializare, dar existența lor era marcată de motorul de căutare Google și de Google Maps, am căutat informații relevante despre activitatea lor prin intermediul menționărilor în presa locală, recenziilor/secțiunii de comentarii furnizate de Google Maps, paginile administrației publice locale sau oricăror alte pagini web care făceau referire la ele.

Este necesar să subliniem că pentru aceste tipuri de colectare de date există o serie de limitări metodologice: dezavantaje ale acestui proces au fost lipsa unei delimitări normative clare a galeriilor și spațiilor expoziționale de artă, precum și lipsa unei surse oficiale de date privitoare la aceste elemente de infrastructură culturală. De asemenea, în multe cazuri informațiile găsite fie nu erau actualizate, fie erau precare, necesitând astfel verificarea multiplelor surse pentru a asigura acuratețea lor.

Așadar, în urma acestui proces de cercetare au fost identificate în total 238 de galerii și spații expoziționale de artă, iar în 34 de municipii nu a fost identificat niciun astfel de spațiu. La nivelul orașelor au putut fi inventariate 14 galerii de artă, iar alte 3 au fost identificate în localități din mediul rural. Cea mai mare parte dintre ele sunt entități private (inclusiv cele organizate în cadrul filialelor teritoriale ale Uniunii Artiștilor Plastici din România), aproximativ un sfert sunt publice, iar despre 4% nu au fost colectate date concludente, deși au fost identificate geografic.

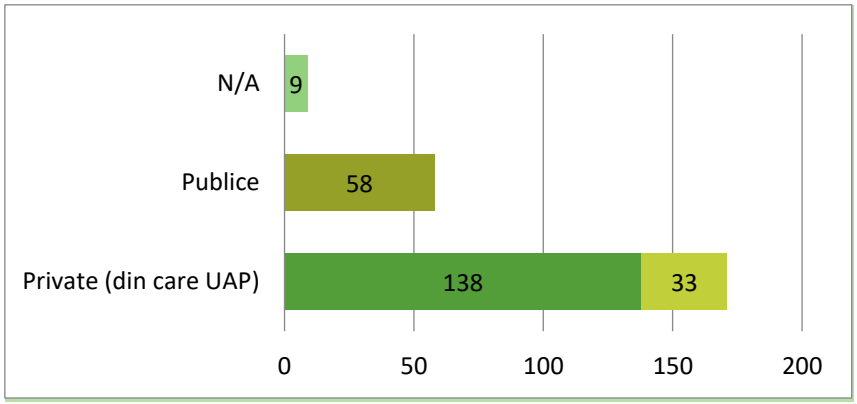
[28] https://www.noapteagaleriilor.ro/ro/2021/page/despre/main
[29] https://www.zilesinopti.ro/bucuresti/locuri/cultura/galerii-de-arta

Graficul GA1_1. Galerii de artă după mediul de rezidență

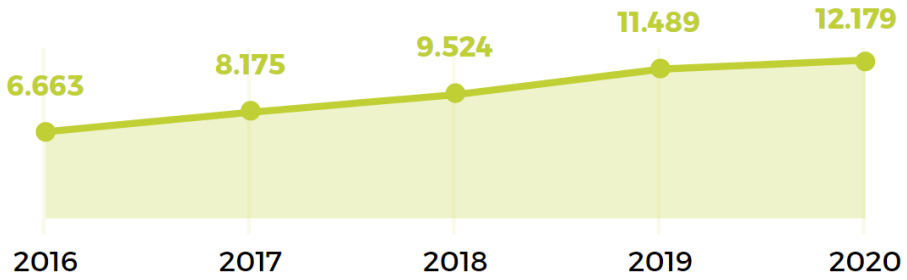
Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Graficul GA1_2. Galerii de artă după tipul de organizare

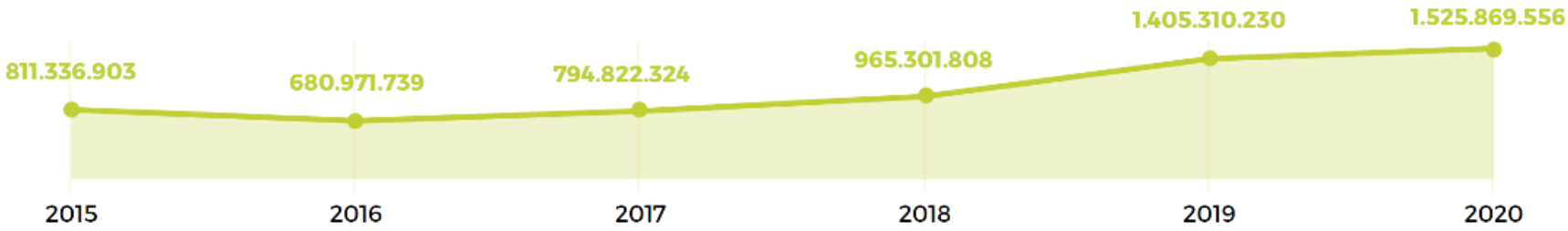
Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Graficul GA1_3. Evoluția numărului de societăți comerciale din sectorul Arte vizuale în perioada 2016-2020

Sursa: *Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

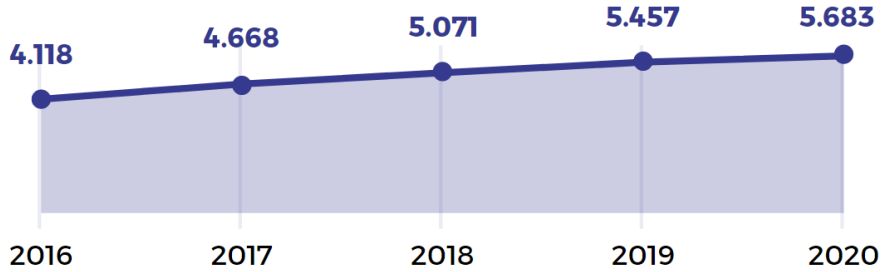
Graficul GA1_4. Evoluția activelor imobilizate ale societăților comerciale cu CAEN din sectorul Arte vizuale (Lei) [2015-2020]

Sursa: *Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

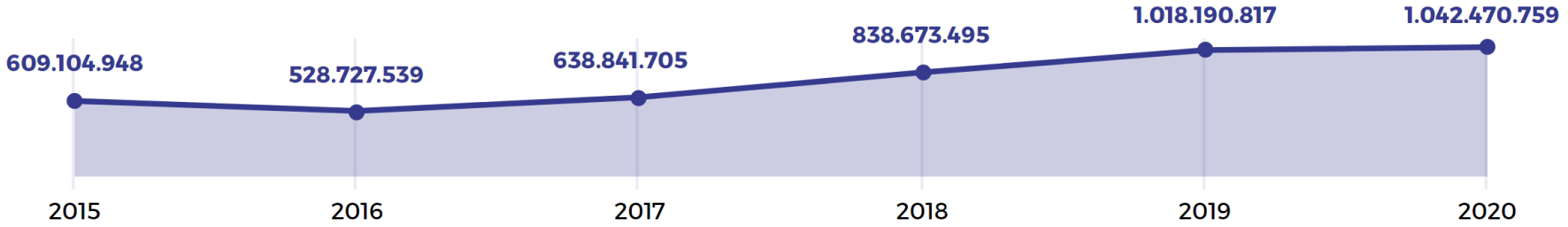
5. Sectorul Arhitectură

Graficul AR1_1. Evoluția numărului de societăți comerciale din sectorul Arhitectură în perioada 2016-2020

Sursa: *Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

Graficul AR1_2. Evoluția activelor imobilizate ale societăților comerciale cu CAEN din sectorul Arhitectură (Lei) [2015-2020]

Sursa: *Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

6. Sectorul Artele Spectacolului

Dacă în cazul legii bibliotecilor și a legii muzeelor și colecțiilor publice se face referire la patrimoniul acestor instituții, *Ordonanței Guvernului nr. 21/2007 privind instituțiile și companiile de spectacole sau concerte, precum și desfășurarea activității de impresariat artistic*, cu modificările și completările ulterioare, nu menționează nimic despre tipul de infrastructură necesare ca o instituție sau organizație să fie recunoscută ca având activitate în domeniul artelor spectacolului.

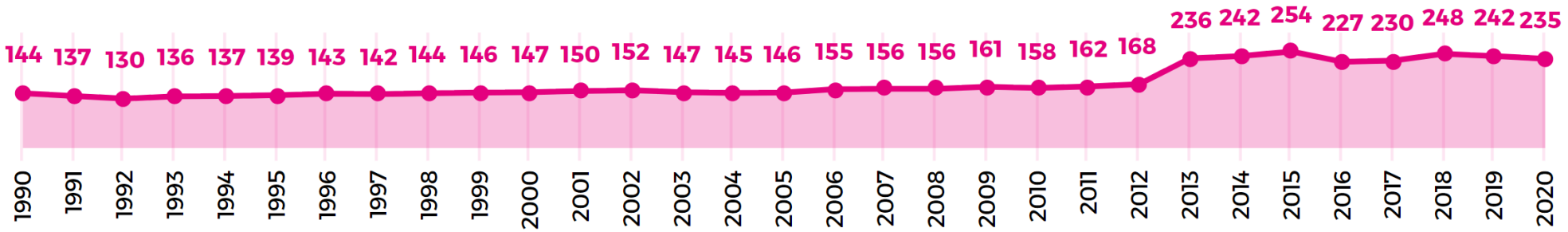
Conform datelor din chestionarele CULT ale Institutului Național de Statistică, în anul 2019 existau 242 de instituții de spectacol, din care 96 teatre dramatice și de păpuși și marionete, 42 de ansambluri artistice, 17 Filarmonici și doar 9 Opere.

TOTAL	**242**
Teatru dramatic	68
Teatru de păpuși si marionete (animație)	28
Opera	9
Teatru muzical	1
Teatru de estrada	2
Teatru de opereta	1
Teatru muzical, de estrada sau de opereta	1
Filarmonica	17
Orchestra simfonica	6
Ansamblu artistic	42
Orchestra populara	13
Circ	2
Centru cultural	27
Cor	7

***Sursa**: INS, Activitatea unităților cultural-artistice, 2019*

Analiza dinamicii instituțiilor de spectacole evidențiază o tendință de creștere a numărului acestora în perioada analizată, cu o creștere mai accentuată în perioada 2013-2015 și o mică scădere în anul 2016. Analiza dinamicii pe tipuri de instituții de spectacol arată faptul că în anul 2014 a fost înregistrat maximul de teatre dramatice, cu 21 mai multe decât în anul 1990, iar până în anul 2017 au fost desființate 9 teatre dramatice. Aceeași tendință de scădere se înregistrează în cazul instituțiilor de tip muzical de estradă și operete, de la 15 în anul 1990 la 6 în anul 2017 sau în cazul orchestrelor populare de la 23 în anul 1990 la 11 în anul 2017. Numărul Teatrelor de păpuși și marionete și al Operelor și al Circului s-a menționat constant. Tendința de creștere se remarcă în cazul filarmonicilor și a orchestrelor simfonice, de la 16 în anul 1990 la 24 în anul 2017. Totuși această creștere a numărului în cazul acestor instituții nu ar putea explica tendința generală de creștere dacă nu ar exista creștere accentuată în cazul altor tipuri de unități culturale (centru cultural, cor, formație/trupă de dans, formație/trupă de divertisment, alte tipuri) , al căror număr a crescut de la 8 în anul 1990 la 104 în anul 2015 (creșterea masivă a început în anul 2013).

Graficul AS1_1. Dinamica numărului instituțiilor de spectacole (1990-2020)

***Sursa**: INS-tempo, ART103A și ART103D*

6.1. Instituții de spectacol cu personalitate juridică

Înainte de a detalia distribuția acestui tip de instituții, este important de menționat că infrastructura a fost identificată cu ajutorul Listei Entităților Publice[30], coroborată cu ROF-urile instituțiilor. Din acest motiv, unele instituții nu apar în această distribuție, deși după titulatură ar putea fi considerate instituții de spectacol – de exemplu, Teatrul Municipal Drobeta-Turnu Severin este parte din Palatul Culturii Teodor Costescu, instituție care, conform ROF[31], este așezământ cultural, nu instituție de spectacol.

Aceasta este o problemă generalizată: o bună parte dintre instituțiile publice de cultură au o titulatură diferiă față de statutul instituțional asumat prin regulamentul de organizare și funcționare.

Analiza distribuției numărului de instituții de spectacol la nivel regional și local evidențiază faptul că teatrele sunt singurele instituții de spectacol relativ omogen distribuite la nivel local, cu excepția județelor Tulcea și Olt toate județele beneficiind de cel puțin un teatru. Este important de notat aici că instituțiile de spectacol denumite „centru cultural" în unele cazuri au evoluat prin comasarea mai multor instituții de la nivelul localității, înglobând astfel și trupe de teatru, școli populare de arte și meserii, orchestre sau ansambluri care au pierdut astfel personalitatea juridică. De exemplu, în județul Tulcea, Centrul Cultural Jean Bart include și Teatrul Jean Bart (Serviciul artistic producție,

[30] Lista Entităților Publice, https://cutt.ly/XAwtvRW

[31] Regulamentul de Organizare și Funcționare al Palatului Culturii Teodor Costescu, Drobeta-Turnu Severin, http://palatulculturiiseverin.ro/regulament-de-organizare-si-functionare

scenă și regizorat[32]) și Școala Populară de Arte și Meserii (Compartimentul pregătire și perfecționare artistică[33]). În Olt, Centrul județean de Cultură și Artă reunește sub formă de secții Ansamblul Profesionist „Doina Oltului", Școala Populară de Artă și Meserii și Secția Programe, Proiecte, Impresariat, Spectacole, Cercetare, Conservare și Promovarea Culturii[34].

Remarcăm faptul că centrele culturale și ansamblurile artistice sunt foarte bine distribuite la nivel teritorial, doar 11 județe nu dețin cel puțin o astfel de instituție de spectacol. Filarmonicile, operele și corurile sunt distribuite dezechilibrat inclusiv la nivelul regiunilor de dezvoltare, existând regiuni de dezvoltare care au doar câteva astfel de instituții. Cele mai multe instituții de spectacol sunt în subordinea consiliilor locale și a consiliilor județene.

Tabelul 1. Distribuția pe regiuni și județe a instituțiilor de spectacol în funcție de tipul instituției (INCFC, 2021)

Regiune	Județ	Teatru	Centre culturale și ansambluri artistice	Filarmonică	Operă	Cor	Total / județ	Total / regiune
București	București	16	3	1	2	1	**23**	**23**
Centru	Alba	1	-	-	-	-	**1**	**22**
	Brașov	2	-	1	1		**4**	
	Covasna	2	1	-	-	-	**3**	
	Harghita	3	3	-	-	-	**6**	
	Mureș	2	1	1	-	-	**4**	
	Sibiu	2	1	1	-	-	**4**	
Nord-Est	Bacău	1	2	1	-	-	**4**	**19**
	Botoșani	2	1	1	-	-	**4**	
	Iași	2	2	1	1	-	**6**	
	Neamț	1	1	-	-	-	**2**	
	Suceava	1	1	-	-	-	**2**	
	Vaslui	1	-	-	-	-	**1**	
Nord-Vest	Bihor	2	-	1	-	-	**3**	**14**
	Cluj	4	-	1	2	-	**7**	
	Maramureș	1	1	-	-	-	**2**	
	Satu Mare	1	-	1	-	-	**2**	
Sud-Est	Brăila	2	1	1	-	-	**4**	**16**
	Buzău	1	-	-	-	-	**1**	
	Constanța	3	1	-	-	-	**4**	

[32] Conform Regulamentului de Organizare și Funcționare din 2021, p7, https://teatruljeanbart.ro/wp-content/uploads/2021/10/ROF-Centrul-Cultural-Jean-BartTulcea.pdf

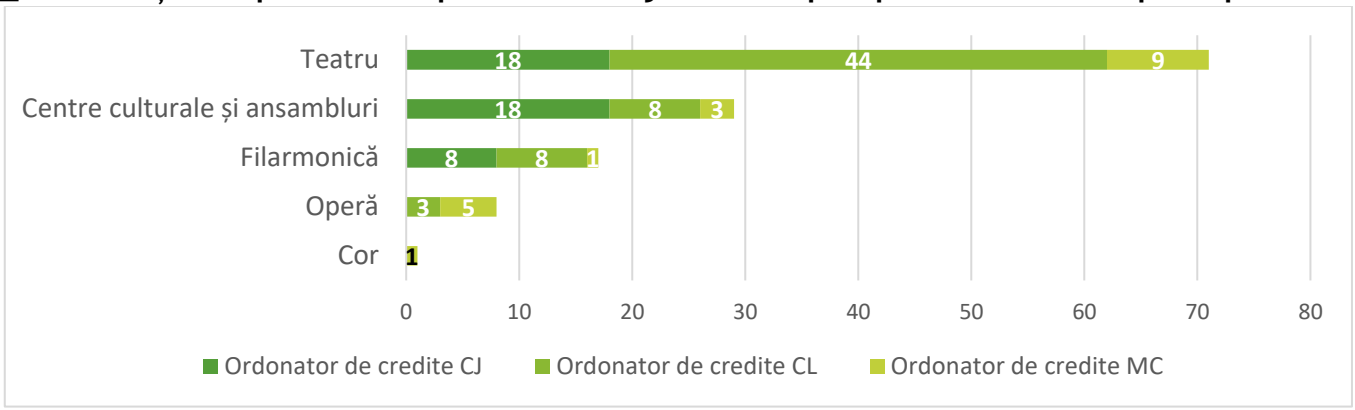
[33] Idem

[34] Centrul Județean de Cultură și Artă Olt,https://artasiculturaolt.ro/despre-noi/

	Galați	3	-	-	-	-	**3**	
	Tulcea	-	2	-	-	-	**2**	
	Vrancea	1	1	-	-	-	**2**	
Sud	Argeș	1	2	1	-	-	**4**	**9**
	Dâmbovița	1	1	-	-	-	**2**	
	Giurgiu	1	-	-	-	-	**1**	
	Prahova	1	-	1	-	-	**2**	
Sud-Vest	Dolj	2	1	1	1	-	**5**	**11**
	Gorj	1	1	-	-	-	**2**	
	Mehedinți	-	-	-	-	-	**-**	
	Olt	-	1	-	-	-	**1**	
	Vâlcea	2	-	1	-	-	**3**	
Vest	Arad	1	-	1	-	-	**2**	**12**
	Caraș-Severin	1	-	-	-	-	**1**	
	Hunedoara	2	-	-	-	-	**2**	
	Timiș	4	1	1	1	-	**7**	
Total		**71**	**29**	**17**	**8**	**1**	**126**	

***Sursa**: Colectare INCFC, Lista entităților publice (MFP). Prelucrare INCFC*

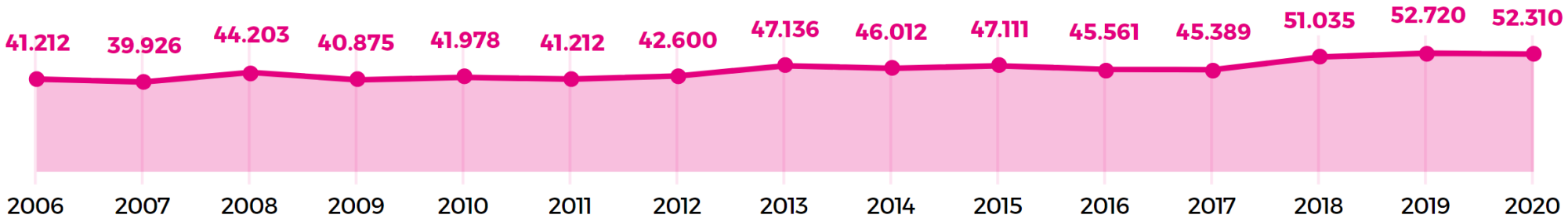
Graficul AS1_2. Instituții de spectacol cu personalitate juridică după tipul de ordonator principal de credite (2021)

***Sursa**: Colectare INCFC, Lista entităților publice (MFP). Prelucrare INCFC*

Deși nu avem disponibile date la Institutul National de Statistică despre numărul de săli de spectacol, analiza dinamicii numărului de locuri în instituțiile de spectacol evidențiază o creștere relativ constantă a numărului de locuri, explicabilă prin dinamica de creștere a numărului de instituții de spectacol din perioada analizată.

Graficul AS1_3. Dinamica numărului de locuri în sălile de spectacol (2005-2020)

Sursa: *INS-Tempo, ART114A*

6.2. Infrastructură fizică – dotări existente și îmbunătățiri necesare

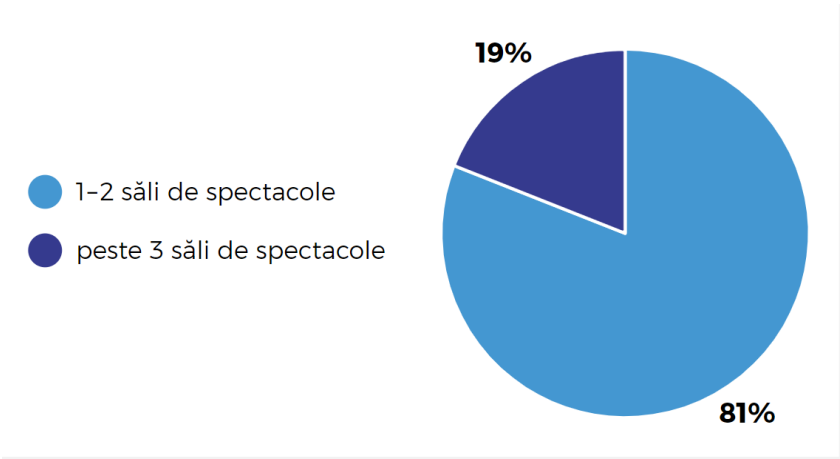
Datele prezentate în cadrul acestei secțiuni reprezintă analize statistice realizate pe baza informațiilor colectate prin chestionarele colectate de la 92 de instituții de spectacol la nivelul anului 2020. Producțiile din artele spectacolului reprezintă unele dintre cele mai complexe tipuri de producție culturală, din punct de vedere al dimensiunilor componente și al nivelului de complexitate pe care le implică elementele de infrastructură și echipamente necesare. Prin caracterul lor unic, aceste tipuri de producții implică o diversitate mare de factori de producție. Din punct de vedere al condițiilor tehnice și de structură, spațiile în care se desfășoară producțiile din artele spectacolului implică necesități foarte specifice. În lipsa unor condiții normative clare și explicite, instituțiile de spectacol nu pot funcționa în parametrii optimi. Sălile de spectacole sunt spații care necesită o atenție deosebită din punct de vedere al felului cum sunt structurate și organizate, de la nivelul de acces al publicului, la calitatea aspectelor tehnice și scenice și până la condițiile de securitate pe care le oferă publicului. Până la ora actuală, legislația care reglementează activitatea acestor instituții de producție a trecut printr-o serie de modificări care au determinat slăbirea condițiilor normative care impuneau standarde ce vizează elemente de structură, funcționalitate, securitate și calitate pe care ar trebui să le îndeplinească orice instituție de spectacol.

În cadrul acestei secțiuni sunt prezentate date cu privire la elemente de infrastructură fizică ale instituțiilor de spectacole cu privire la: numărul de săli de spectacole (săli închise și scene exterioare), suprafața sălilor exprimată în metri pătrați, numărul de locuri în săli, date despre sălile și spațiile de repetiții, date despre cabine și spații tehnice și de depozitare, date cu privire la spații administrative, foaiere etc.

Săli de spectacol

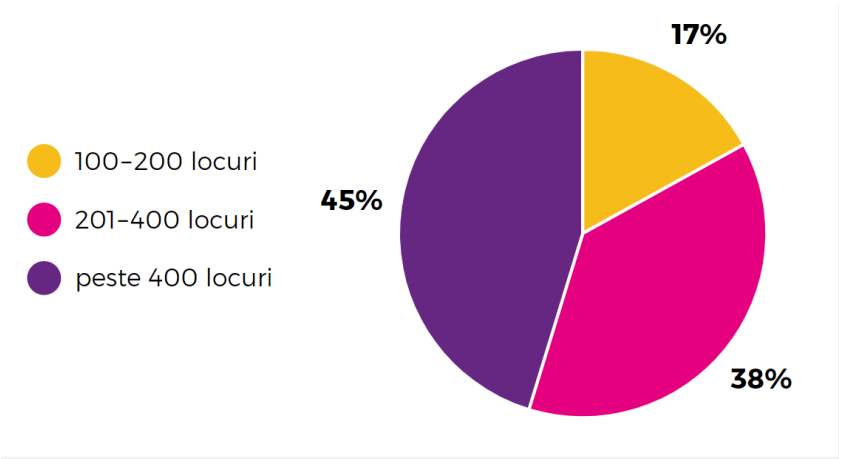
Raportat la numărul de spații/ săli de care dispun instituțiile de spectacol, cele mai multe au maximum două săli în care oferă reprezentații. 19% dintre instituțiile de spectacol au peste 3 săli. Majoritatea sălilor de spectacole au peste 200 de locuri pentru spectatori, iar aproximativ un sfert au până în 200 de locuri. Raportat la suprafața de care dispun instituțiile de spectacol, jumătate dintre acestea au un efectiv de până în 500 de metri pătrați.

Graficul S2_1. Număr de încăperi/spații (săli de spectacol)

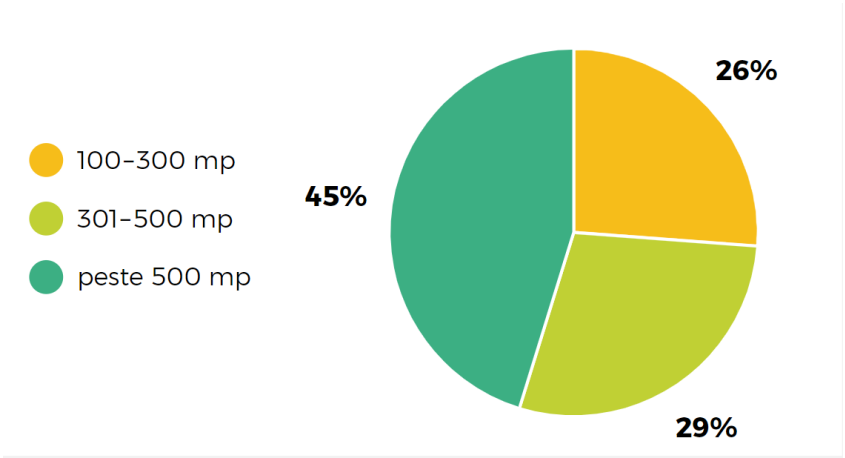
***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Graficul S2_2. Număr de locuri în sălile instituțiilor de spectacol

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Graficul S2_3. Ponderea privind suprafața (mp) sălilor de spectacole

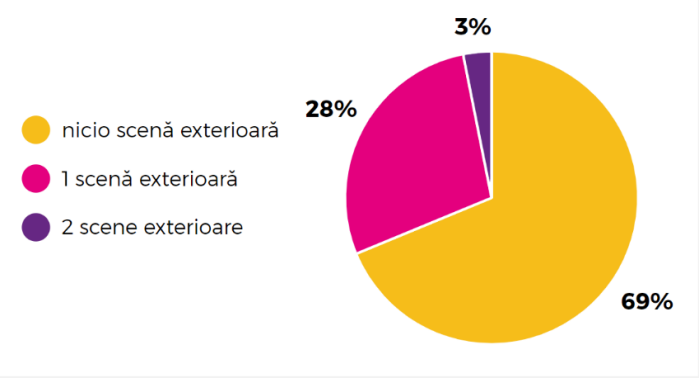

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Teatru de vară/ scenă exterioară

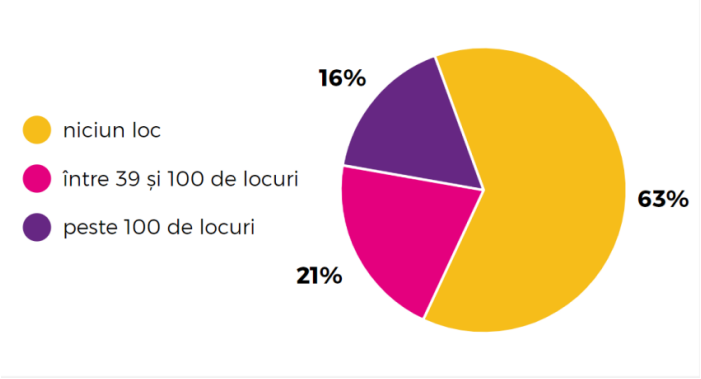
În legătură cu teatrele sau instituțiile care au scene exterioare, mai mult de jumătate (69%) nu dispun de nicio scenă în aer liber sau în exteriorul clădirii, iar 28% dispun de 1 scenă în exterior. Raportat la numărul de locuri disponibil, dintre instituțiile de spectacol care au menționat că dețiun un astfel de tip de infrastructură, doar 17% au peste 100 de locuri care pot fi ocupate de publicul spectator.

Graficul S2_4. Număr de spații (teatru de vară / scenă exterioară)

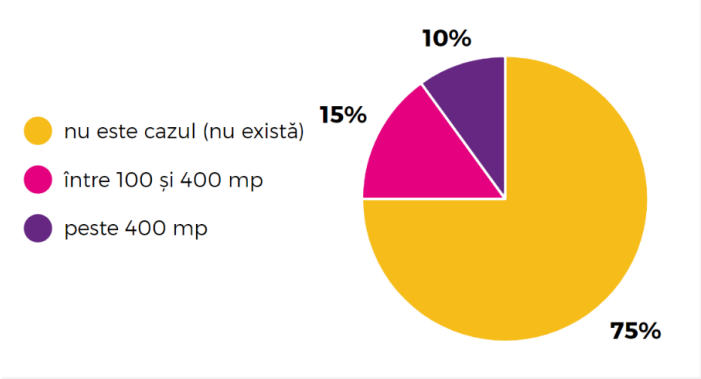
Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Graficul S2_5. Număr de locuri (teatru de vară / scenă exterioară)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Graficul S2_6. Suprafață totală (m.p) (teatru de vară / scenă exterioară)

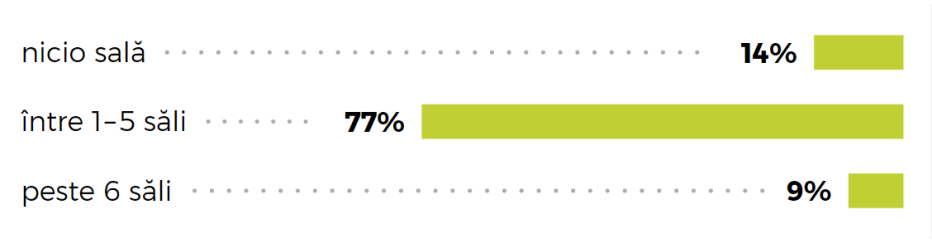

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Săli de repetiții

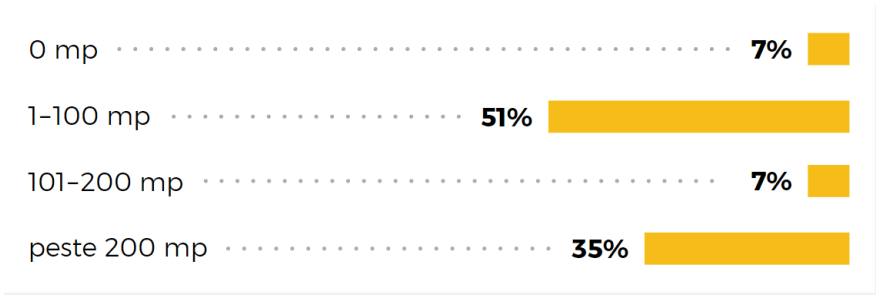
Numărul de săli de repetiții este unul dintre elementele foarte importante pentru a putea descrie capacitatea de producție în raport cu infrastructura. Aproape un sfert dintre instituțiile de spectacol nu dispun de nicio sală de repetiții. Procentul este foarte mare dacă considerăm faptul că un spectacol fără repetiții nu este posibil. Cel mai probabil artiștii acestor instituții depind de alte spații, fie închiriate, fie spații care nu sunt special concepute pentru repetiții, dar care servesc acestui scop din raționamente de limită a infrastructurii disponibile. Jumătate dintre instituțiile de spectacol dispun de o medie de 100 de mp accesibili pentru repetiții, iar 35% dintre acestea pot folosi aproximativ 200 și peste 200 de metri pătrați.

Graficul S2_7. Număr de încăperi/spații (săli de repetiție)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Graficul S2_8. Suprafață totală (m.p.) (săli de repetiție)

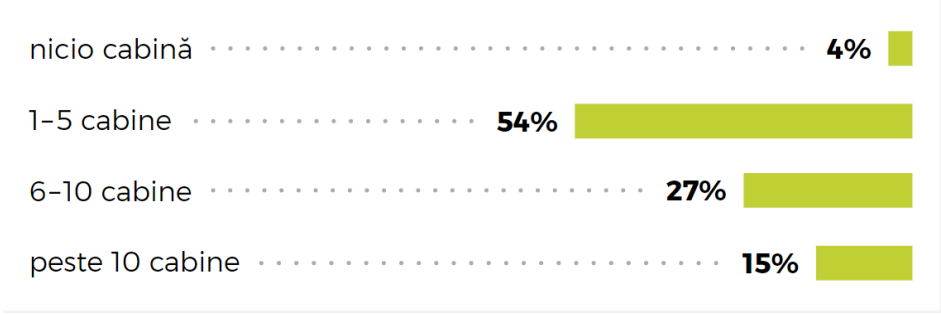

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Cabine pentru actori

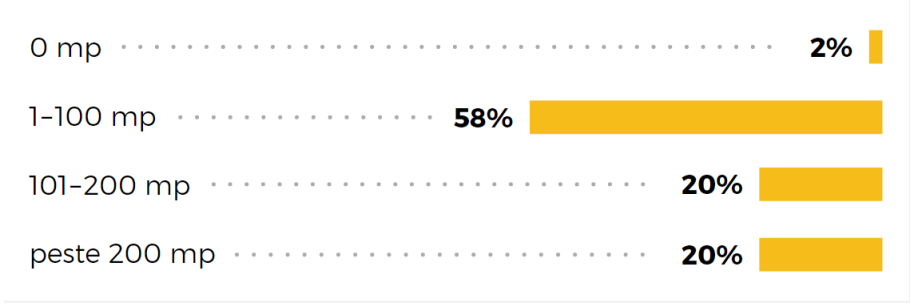
Jumătate dintre instituțiile care au răspuns studiului nostru dispun de un număr de aproximativ cinci cabine dedicate actorilor, iar puțin peste un sfert dispun de până în 10 cabine. În general instituțiile de spectacol au o suprafață a cabinelor de sub 100 de metri pătrați. Efectivul de spațiu nu este mic din punct de vedere al capacității fizice, dar dacă considerăm un spectacol pregătit într-o instituție cu o singură cabină, pentru care se pregătesc simultan mai mulți actori, disponibilitatea reală a spațului este limitată.

Graficul S2_9. Număr de încăperi/spații (cabine pentru actori)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Graficul S2_10. Suprafață totală (m.p.) (cabine pentru actori)

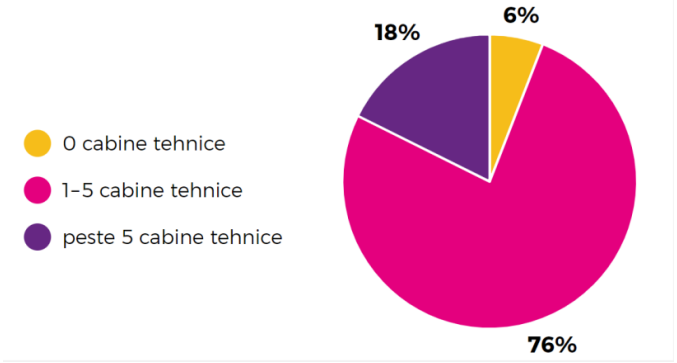

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Cabine tehnice

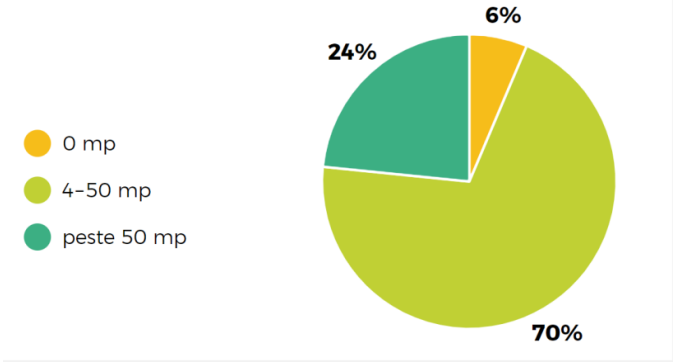
Cele mai multe instituții de spectacol au maxim 5 cabine tehnice, cu o suprafață medie de până în 50 de metri pătrați. Doar un sfert dintre instituții dispun de o suprafață mai mare de 50 de metri pătrați dedicați cabinelor tehnice.

Graficul S2_11. Număr de încăperi/spații (cabine tehnice)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

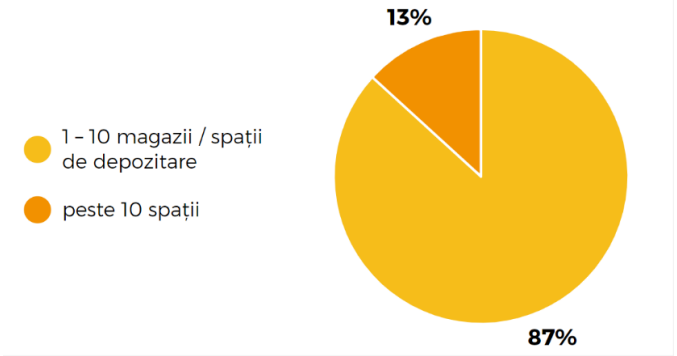
Graficul S2_12. Suprafață totală (m.p.) (cabine tehnice)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

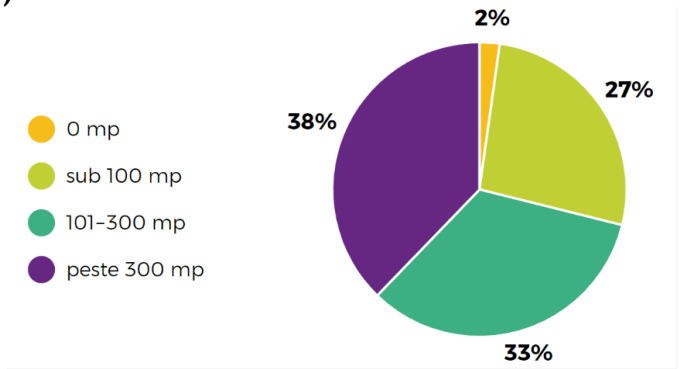
Spații de depozitare / magazii

Graficul S2_13. Număr de încăperi/spații (spații / magazii de depozitare)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

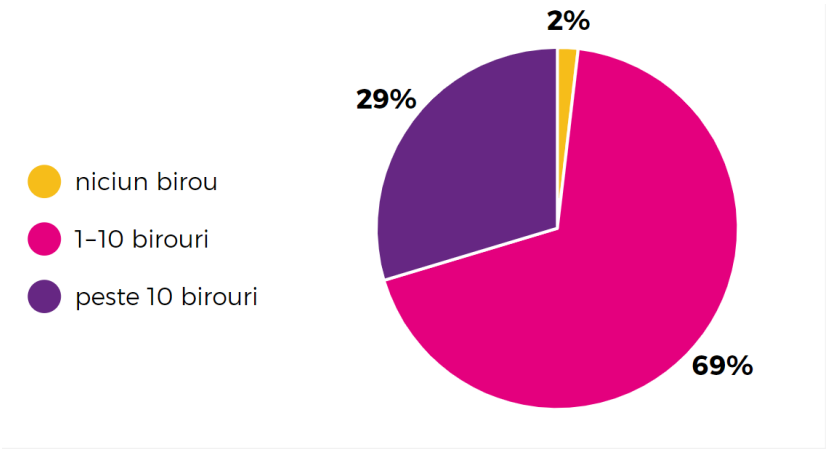
Graficul S2_14. Suprafață totală (m.p.) (spații / magazii de depozitare)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

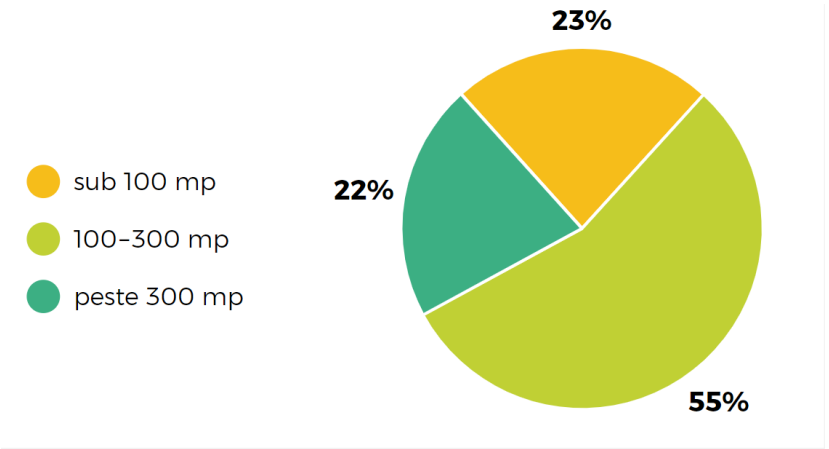
Spații administrative

Graficul S2_15. Număr de încăperi / spații (birouri administrative)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

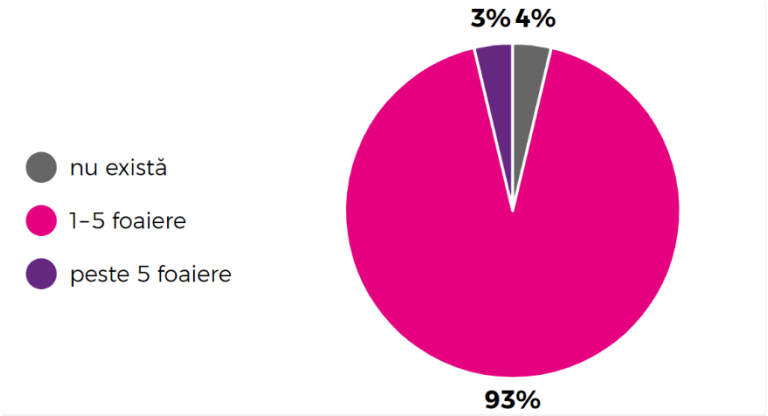
Graficul S2_16. Suprafață totală (m.p.) (birouri administrative)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

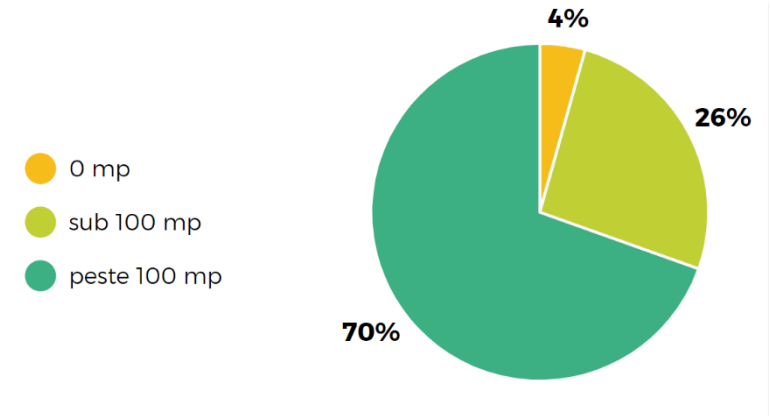
Foaiere

Graficul S2_17. Număr de încăperi/spații (foaier)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Graficul S2_18. Suprafață totală (m.p.) (foaier)

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Îmbunătățiri ale clădirii / spațiului

Aproximativ jumătate din instituțiile de spectacol analizate au beneficiat de renovări/consolidări în ultimii 5 ani. Majoritatea acestora sunt în subordinea Consiliilor Locale – 23 în timp ce în subordinea Consiliilor Județene se află 16 instituții de spectacol care au beneficiat de renovări/consolidări în ultimii 5 ani.

Tabel S4.1. Îmbunătățiri în ultimii 5 ani

Tip intervenție	Număr instituții
Renovări interioare și exterioare	15
Reparații curente	10
Reparații capitale	10
Amenajări interioare și exterioare	9
Reabilitări și reparații termice	3
Reabilitări și reparații electrice	5
Lucrări de Restaurare	3
Modernizări scenotehnice	3
Reabilitări	3

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Tabel S4.2. Îmbunătățiri necesare

Tip intervenție	Număr instituții
Imobile / Spații	29
Renovări interioare și exterioare	9
Amenajări interioare și exterioare	6
Infrastructură scenotehnică	5
Reparații curente	5
Reparații capitale	5
Reabilitări și reparații termice	4
Extindere	3
Reabilitări	4
Reabilitări și reparații electrice	2
Modernizări	2
Lucrări de restaurare / conservare	1
Recompartimentări / Reorganizări	1

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Dotări realizate și necesare

Dintre instituțiile de spectacol care au beneficiat de dotări în ultimii 5 ani, majoritatea sunt subordonate Consiliilor locale – 31, 20 fiind în subordinea Consiliilor Județene, iar 3 în subordinea Ministerului Culturii.

Tabel S4.3. Dotări în ultimii 5 ani

Tip dotare	Număr instituții
dotări IT și electronice	13
dotări sceno-tehnice	30
mobilier	13
tehnic-administrative	19
autoturisme	6
sisteme de supraveghere	3

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Tabel S4.4. Dotări necesare

Tip dotare	Număr instituții
spații/imobile	40
tehnic-administrative	12
dotări artistice (instrumente muzicale și costume populare)	14
infrastructură digitală	15
dotări sceno-tehnice	34
dotări pentru persoanele cu dizabilități	9
mijloace de transport	7

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Reprezentanții 43 dintre instituțiile de spectacol analizate consideră necesară îmbunătățirea infrastructurii digitale a instituției: 26 sunt în subordinea Consiliilor Locale, 14 în subordinea Consiliilor Județene și 3 în subordinea Ministerului Culturii.

Tabel S4.5. Infrastructură digitală necesară

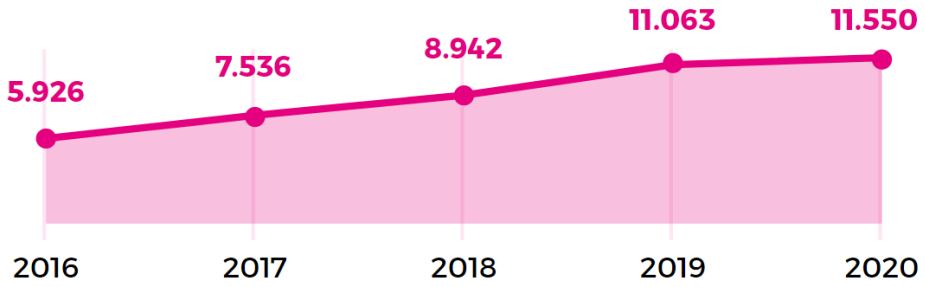
Tip intervenție	Număr instituții
dotări IT	22
programe software și licențe	30
telefonie	6
echipamente audio-video	7
dotări sceno-tehnică	1
sisteme de protecție și supraveghere	2

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

6.3. Artele spectacolului - sectorul privat

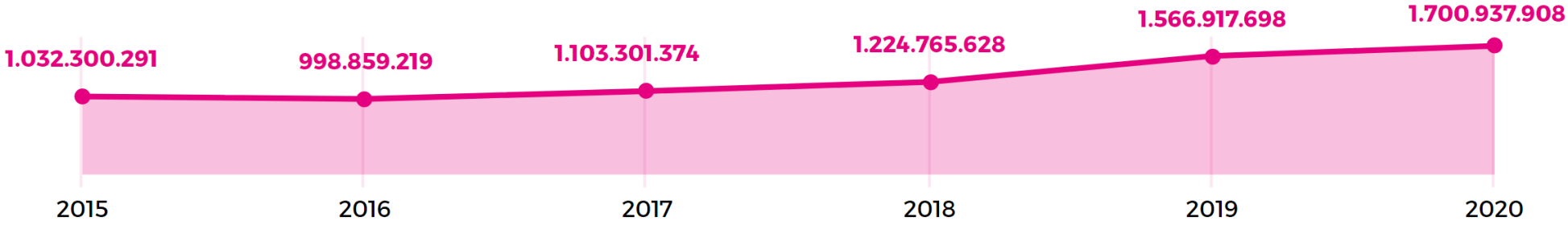
Dacă anterior am prezentat dinamica instituțiilor publice din acest sector, această secțiune prezintă distribuția societăților comerciale active și a activelor imobilizate în sectorul Artele Spectacolului. Cifrele prezente în această secțiune includ toate societățile comerciale care sunt înregistrate sub coduri CAEN care includ activități de divertisment, muzică comercială, inclusiv bâlciuri și parcuri de distracție.

Graficul S4_1. Evoluția numărului de societăți comerciale din sectorul Artele spectacolului în perioada 2016-2020

Sursa: *Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

Graficul S4_2. Evoluția activelor imobilizate ale societăților comerciale din sectorul Artele spectacolului (Lei) [2015-2020]

Sursa: *Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

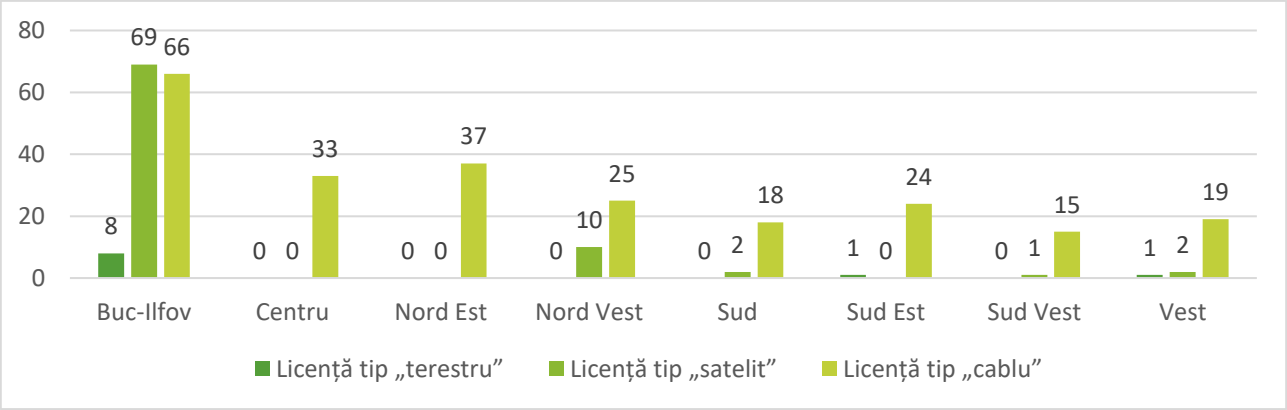
7. Sectorul Audio-vizual, multimedia și cinematografie

Sectorul audiovizual își desfășoară activitatea în mediul privat (în afară de Televiziunea și Radioul național). Activitățile specifice de producție și difuzare necesită atât spații generoase, cât și dotări sofisticate și costisitoare. Evoluția infrastructurii lor a fost spectaculoasă și cu puține excepții majoritatea jucătorilor importanți din acest sector și-au construit sau amenajat spații care permit producerea sau găzduirea unor producții complexe. Fiind un domeniu puternic concurențial cu profituri substanțiale, dotările și tehnologiile au devenit element de diferențiere semnificativ pentru acest sector.

Nu există date statistice accesibile cu privire la suprafețele, spațiile sau costurile dotărilor acestor operatori privați, dar abundența de posturi, emisiuni și datele de audiență dau indicii că ele reprezintă numere semnificative în economia națională. Un subdomeniu direct implicat în succesul acestui tip de activitate este Publicitatea care oferă constant clienți și suport pentru timpul de difuzare gestionat. Practic, cele două tipuri de business trăiesc într-o simbioză care le potențează reciproc.

Conform datelor disponibile la Consiliul National al Audio-vizualului la data de 30 septembrie 2021 existau 330 licențe TV din care 10 erau de tip terestru digital 84 erau de tip satelit și 236 de tip cablu.

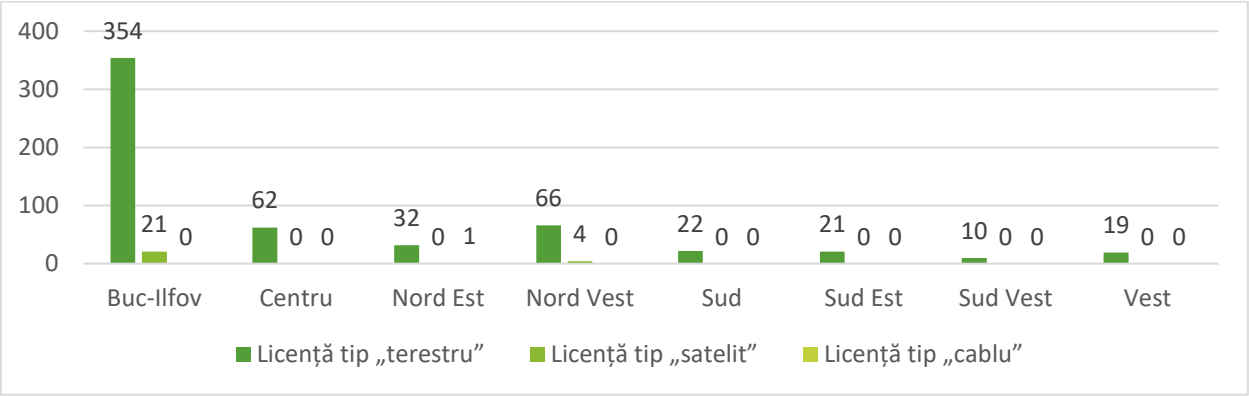
Graficul AV1_1. Distribuția licențelor TV după regiune și tip licență

***Sursa**: Consiliul Național al Audio-vizualului, 2021. Prelucrare INCFC*

Conform datelor disponibile la Consiliul National al Audio-vizualului la data de 30 septembrie 2021 existau 612 licențe radio din care 585 erau de tip terestru și 25 erau de tip satelit și doar una de tip cablu.

Graficul AV1_2. Distribuția licențelor radio după regiuni și tip licențe

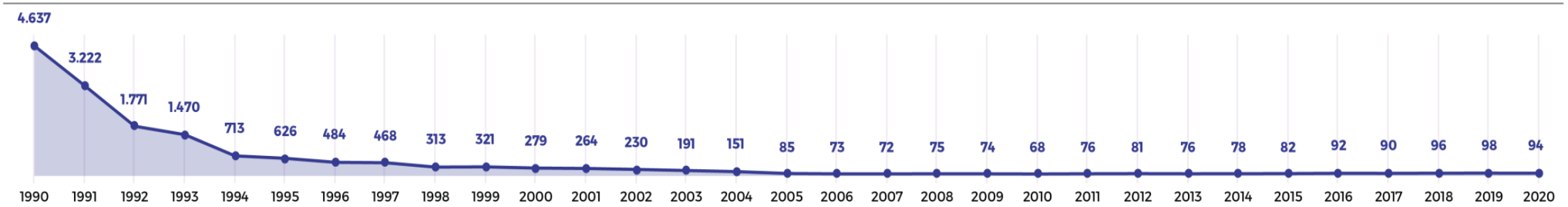

***Sursa**: Consiliul Național al Audio-vizualului, 2021. Prelucrare INCFC*

7.1. Cinematografe

Analiza dinamicii numărului de cinematografe în perioada 1990-2020 evidențiază o scădere dramatică a acestora în perioada analizată, scădere care a fost accentuată în perioada 1990-1995, urmată de o perioadă de scădere constantă până la sub o sută de cinematografe în anul 2005, minimul fiind atins în anul 2010. A urmat o perioadă de creștere a numărului de cinematografe până în anul 2020, fără a fi atins nivelul înregistrat înainte de 2005.

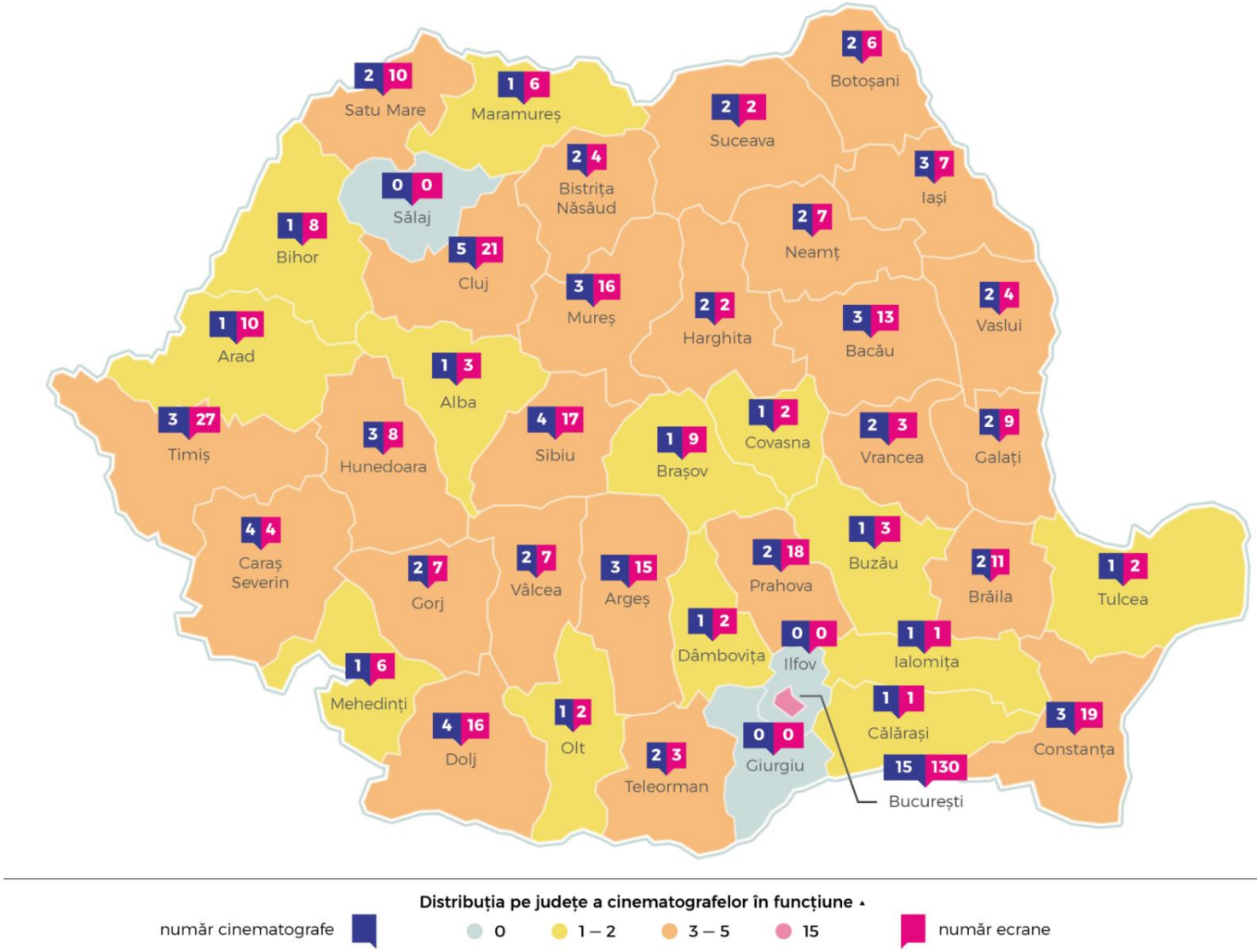
Graficul C1_1. Dinamica numărului cinematografelor 1990-2020

***Sursa**: INS-tempo, ART102A*

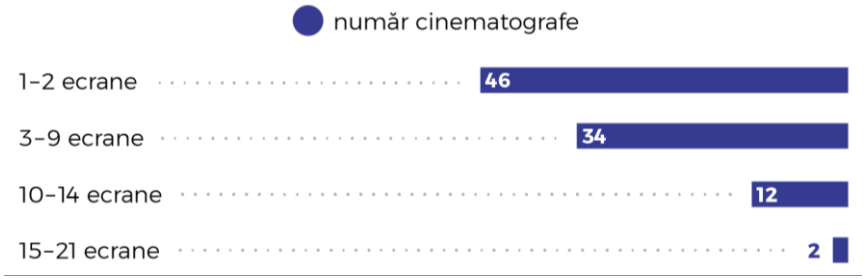
În anul 2020 existau 94 de cinematografe în funcțiune având în total 448 de ecrane (Sursa: Centrul Național al Cinematografiei și Institutul Național de Statistică). Analiza distribuției numărului de cinematografe evidențiază o distribuție relativ uniformă la nivel local, aproape toate județele având cel puțin un cinematograf, excepție fac județele Sălaj și Giurgiu care nu au niciun cinematograf sau ecran de proiecție.

Harta C1_1. Distribuția pe județe a cinematografelor în funcțiune și a numărului de ecrane (2020)

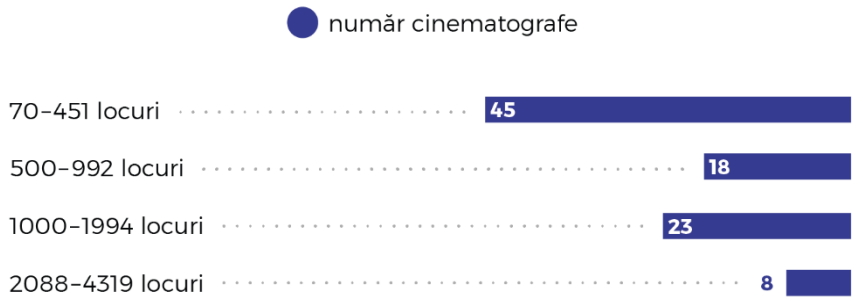
***Sursa**: Anuarul Statistic al Cinematografiei, Centrul Național al Cinematografiei, 2021*

Graficul C1_2. Distribuția cinematografelor în funcție de numărul ecranelor

***Sursa**: Centrul Național al Cinematografiei, 2021*

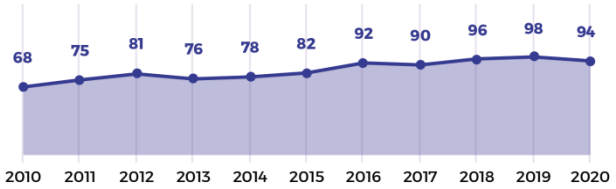
Graficul C1_3. Distribuția cinematografelor în funcție de numărul locurilor

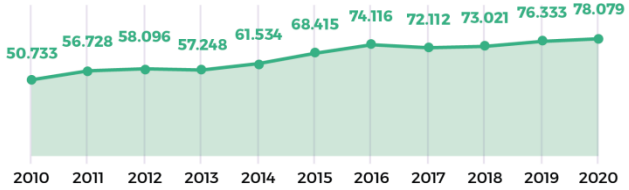
***Sursa**: Centrul Național al Cinematografiei, 2021*

Graficul C1_4. Evoluția cinematografelor (2010-2020)

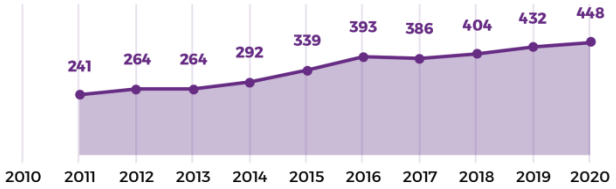
1. Evoluția numărului cinematografelor în funcțiune

2. Evoluția numărului de locuri în săli

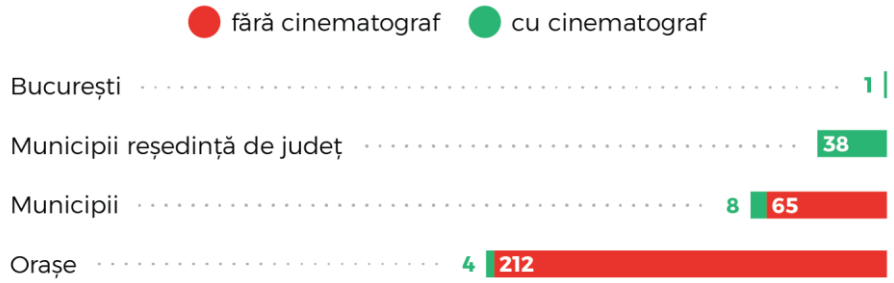

3. Evoluția numărului de ecrane

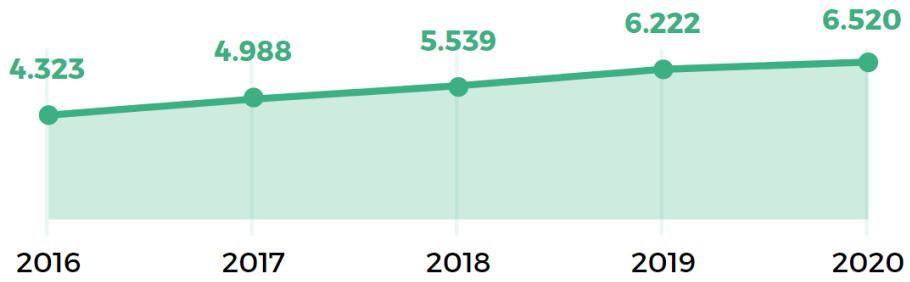
***Sursa**: Anuarul Statistic al Cinematografiei, Centrul Național al Cinematografiei, 2021*

Graficul C1_5. Distribuția cinematografelor în funcție de tipul UAT-ului

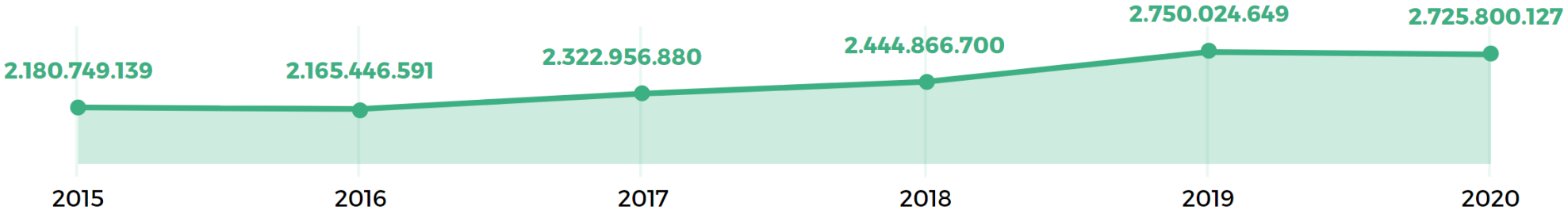
***Sursa**: Centrul Național al Cinematografiei, 2021. Prelucrare INCFC*

Graficul C2_1. Evoluția numărului de societăți comerciale din sectorul Audio-vizual și media în perioada 2016-2020

***Sursa**: Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

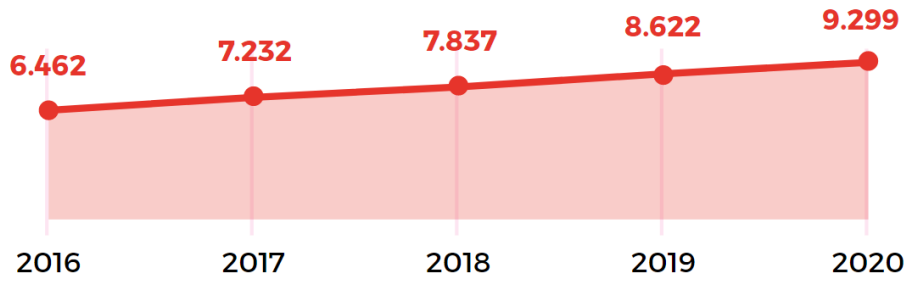
Graficul C2_2. Evoluția activelor imobilizate ale societăților comerciale din sectorul Audio-vizual și media (Lei) 2015-2020

***Sursa**: Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

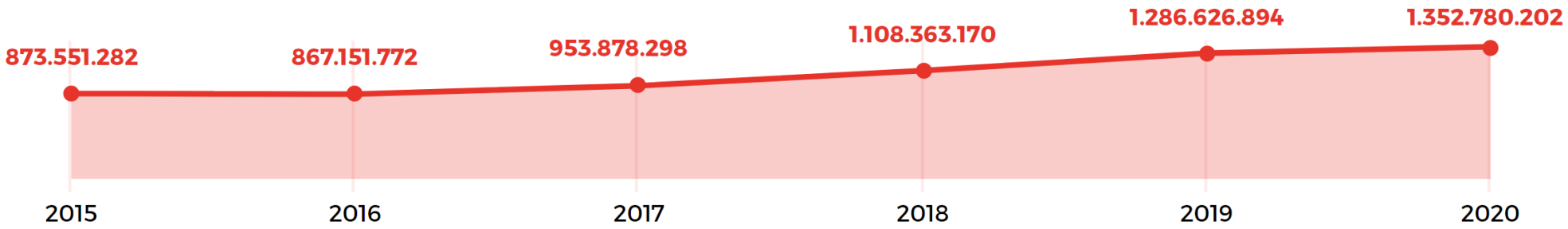
8. Sectorul Publicitate

Graficul PB1_1. Evoluția numărului de societăți comerciale din sectorul Publicitate în perioada 2016-2020

Sursa: *Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

PB1_2. Evoluția activelor imobilizate ale societăților comerciale cu CAEN din sectorul Publicitate (Lei) 2015-2020

Sursa: *Ministerul Finanțelor Publice, prelucrare INCFC (2021)*

II. Infrastructură culturală la nivel local și societatea civilă

II.1. Așezăminte culturale

În anul 2020 existau 148 așezăminte culturale cu personalitate juridică. Dintre acestea, cele mai numeroase sunt casele de cultură (64), fiind urmate de centrele culturale urbane (34). În ce privește distribuția acestora pe teritoriul țării, se poate observa că la nivel regional valorile sunt mai ridicate în Nord-Vest (26), Centru (24), Sud-Est (21) și Sud (21) și relativ mai scăzute în București-Ilfov (9), Vest (15), Sud-Vest (16) și Nord-Est (16). În privința județelor, Prahova (7), Brașov și Iași (6) au cele mai multe astfel de elemente de infrastructură culturală, iar Suceava, Călărași și Dâmbovița au cele mai puține (1).

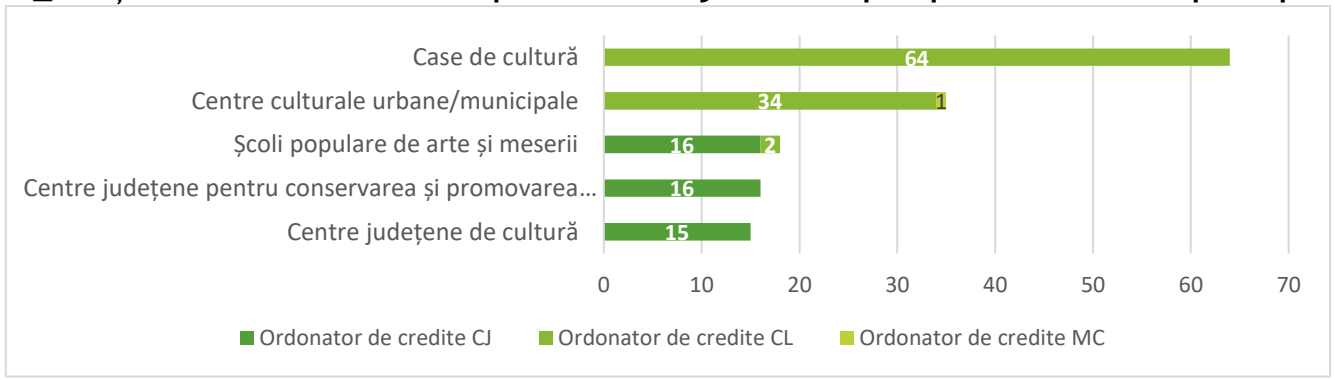
Tabelul 1. Distribuția așezămintelor culturale cu personalitate juridică pe regiuni și județe, în funcție de tipul așezămintelor (2020)

Regiune	Județ	Centre județene de cultură	Centre județene pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale	Școli populare de arte și meserii	Case de cultură	Centre culturale urbane	Total / județ	Total / regiune
Centru	Alba	1				3	4	24
	Brașov	1		1	5		7	
	Covasna	1		1	2		4	
	Harghita	1		1	1	2	5	
	Sibiu			1	3		4	
Nord-Est	Bacău		1	1	1		3	16
	Botoșani		1	1			2	
	Iași		1	1	4		6	
	Neamț				2		2	
	Suceava				1		1	
	Vaslui		1		1		2	
Nord-Vest	Bihor		1	1	4		6	26
	Bistrița-Năsăud	1			3	1	5	
	Cluj		1	1	1		3	
	Maramureș		1		1	2	4	
	Sălaj	1			1		2	
	Satu Mare		1	1	2	2	6	
Sud-Est	Brăila			1	1		2	21
	Buzău	1			1	2	4	
	Constanta				3	1	4	
	Galați	1			1		2	

	Tulcea				3	1	4	
	Vrancea	1			3	1	5	
Sud	Argeș	1		1	2	2	6	21
	Călărași	1					1	
	Dâmbovița					1	1	
	Giurgiu		1			1	2	
	Ialomița	1	1				2	
	Prahova				3	4	7	
	Teleorman		1		1		2	
Sud-Vest	Dolj		1	1	3		5	16
	Gorj		1	1	2	2	6	
	Mehedinți	1				1	2	
	Vâlcea		1	1	1		3	
Vest	Arad	1				1	2	15
	Caraș-Severin		1	1	3		5	
	Hunedoara	1				2	3	
	Timiș			1	4		5	
București-Ilfov	București			1	1	4	6	9
	Ilfov		1			2	3	
Total		15	16	18	64	35	148	148

***Sursa**: Colectare INCFC, Lista entităților publice (MFP)*

Graficul AC1_1. Așezămintele culturale cu personalitate juridică după tipul de ordonator principal de credite

***Sursa**: Colectare INCFC, Lista entităților publice (MFP), 2021*

II.1.1. Infrastructură fizică – dotări existente și îmbunătățiri necesare

Îmbunătățiri ale clădirii / spațiului

Dintre cele 48 de așezăminte culturale care au beneficiat de renovări/consolidări în ultimii 5 ani, majoritatea sunt în subordinea Consiliilor Locale (33), 15 fiind în subordinea Consiliilor Județene.

Tabelul AC8.1. Îmbunătățiri în ultimii 5 ani

Tip intervenție	Număr instituții
Renovări interioare și exterioare	19
Reparații curente	10
Reparații capitale	9
Reabilitări și reparații termice	3
Reabilitări și reparații electrice	1
Lucrări de restaurare / conservare	0
Reabilitări	9
Igienizări	3
Recompartimentări / Reorganizări	3

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Tabelul AC8.2. Îmbunătățiri necesare

Tip intervenție	Număr instituții
Imobile / Spații necesare	18
Renovări interioare și exterioare	10
Reparații curente	5
Reparații capitale	5
Modernizări	1
Amenajări interioare și exterioare	1
Reabilitări și reparații termice	6
Reabilitări și reparații electrice	1
Lucrări de restaurare	1
Reabilitări	2
Igienizări	1
Recompartimentări / Reorganizări	1
Infrastructură scenotehnică	5
Infrastructură tehnic-administrativă	1

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Dotări realizate și necesare

Dintre cele 69 de așezăminte culturale care au beneficiat de dotări în ultimii 5 ani, majoritatea sunt în subordinea Consiliilor Locale – 44, iar 25 sunt în subordinea Consiliilor Județene.

Tabelul AC8.3. Dotări în ultimii 5 ani

Tip dotare	Nr. instituții
dotări IT și electronice	32
dotări sceno-tehnice	28
mobilier	16
tehnic-administrative	12
autoturisme	9
sisteme de supraveghere	5
dotări artistice (instrumente muzicale și costume populare)	30
dotări pentru persoanele cu dizabilități	1

Sursa: *Colectare INCFC*, 2021

Tabelul AC8.4. Dotări necesare

Tip dotare	Nr. instituții
spații/imobile	29
tehnic-administrative	11
mobilier	14
dotări artistice (instrumente muzicale și costume populare)	20
infrastructură digitală	11
dotări sceno-tehnice	17
dotări pentru persoanele cu dizabilități	4
mijloace de transport	8
instrumente foto-video	8

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

Reprezentanții a 43 dintre așezămintele culturale analizate consideră necesară îmbunătățirea infrastructurii digitale a instituției, 28 sunt în subordinea Consiliilor Locale, iar 15 în subordinea Consiliilor Județene.

Tabelul AC8.5. Infrastructură digitală necesară

Tip intervenție	Număr instituții
dotări IT	36
programe software și licențe	18
telefonie	8
echipamente audio-video	8

Sursa: *Colectare INCFC, 2021*

II.1.2. Clădiri cu funcție de așezământ cultural fără personalitate juridică din mediul rural

Căminul cultural este instituția culturală tipică mediului rezidențial rural și reprezintă, alături de biblioteca comunală, principalul element de infrastructură culturală publică. Inventarierea acestor instituții la nivelul comunității este relevantă pentru a stabili gradul de acces de bază al locuitorilor la elemente de infrastructură culturală publică. În plus, necesitatea cartografierii acestora a apărut ca un demers firesc, având în vedere carența de date oficiale centralizate în acest sens.[35]

Pentru a realiza evidența situației actuale a clădirilor cu funcție de așezăminte / cămine culturale din România rurală, a fost dezvoltată o *fișă cartografică* destinată unităților administrativ teritoriale cu rang de comună. Fiecare UAT a primit astfel un tabel personalizat cu satele componente[36] pe rânduri și cu următoarele întrebări pe coloane:

A. **Cămin cultural** *[Există cămin cultural în sat?] A se completa astfel: DA - există cămin cultural (clădire) NU - nu există cămin cultural (clădire)*

Nu am inclus în fișă o definiție strictă a așezămintelor culturale pentru a face posibilă menționarea tuturor clădirilor și spațiilor folosite în comunitate pentru desfășurarea de activități culturale. În modul acesta, în coloana de observații a fișei, respondenții au menționat la completare atât cămine culturale, centre culturale, case de cultură, cât și centre multifuncționale, centre cultural-sportive, săli de spectacole și săli amenajate în cadrul instituțiilor de învățământ.

B. **Starea căminului cultural**. [*A se completa astfel: ACTIV - a desfășurat activități culturale în cursul anului 2018; INACTIV - nu a desfășurat activități culturale în cursul anului 2018]*

Prin urmare, respondenții au putut face o distincție între cazurile în care **clădirile au fost folosite cel puțin o dată în anul de referință**, identificate în aici drept ***Cămine culturale active*** și **situațiile în care n-au fost folosite deloc în anul de referință**, identificate drept ***cămine culturale inactive***. Conform răspunsurilor primite, căminele culturale inactive sunt clădiri aflate în stare avansată de degradare, nefuncționale sau clădiri aflate în proces de renovare în cursul anului 2018.

[35] Cel mai recent și probabil singurul studiu după anul 2000 care a cuantificat căminele culturale la nivel național a fost raportul Ghid de investiții pentru proiecte locale: Drumuri comunale și infrastructură socială realizat în 2015 de către Banca Mondială pentru Dezvoltare.

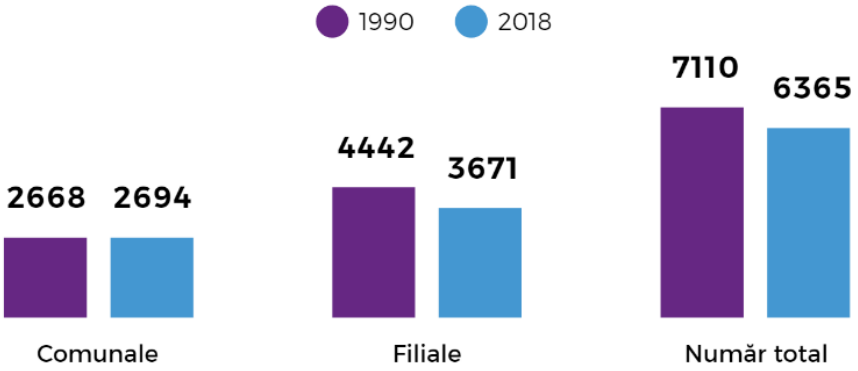
[36] Lista unităților teritorial administrative cu rang de comună și a localităților componente de tip sat a avut ca sursă baza de date SENIN a Institutului Național de Statistică, consultată în februarie 2019 (http://colectaredate.insse.ro/senin/index.htm), Recensământul Populației și al Locuințelor (http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/) și Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/46045

Colectarea răspunsurilor prin fișa cartografică a localității s-a desfășurat în perioada februarie – noiembrie 2019 și a avut un grad de acoperire de 100% în rândul celor 2862 de unități teritorial administrative cu rang de comună.

În cele 2862 de unități administrativ-teritoriale cu rang de comună din România existau în anul 2018 un număr de **6365** de clădiri cu funcție de cămin cultural. Dintre acestea, în același an de referință au fost raportate **4984 (78% din total)** de clădiri ca fiind ***active*** și **1381 (22%)** ca fiind ***inactive***.

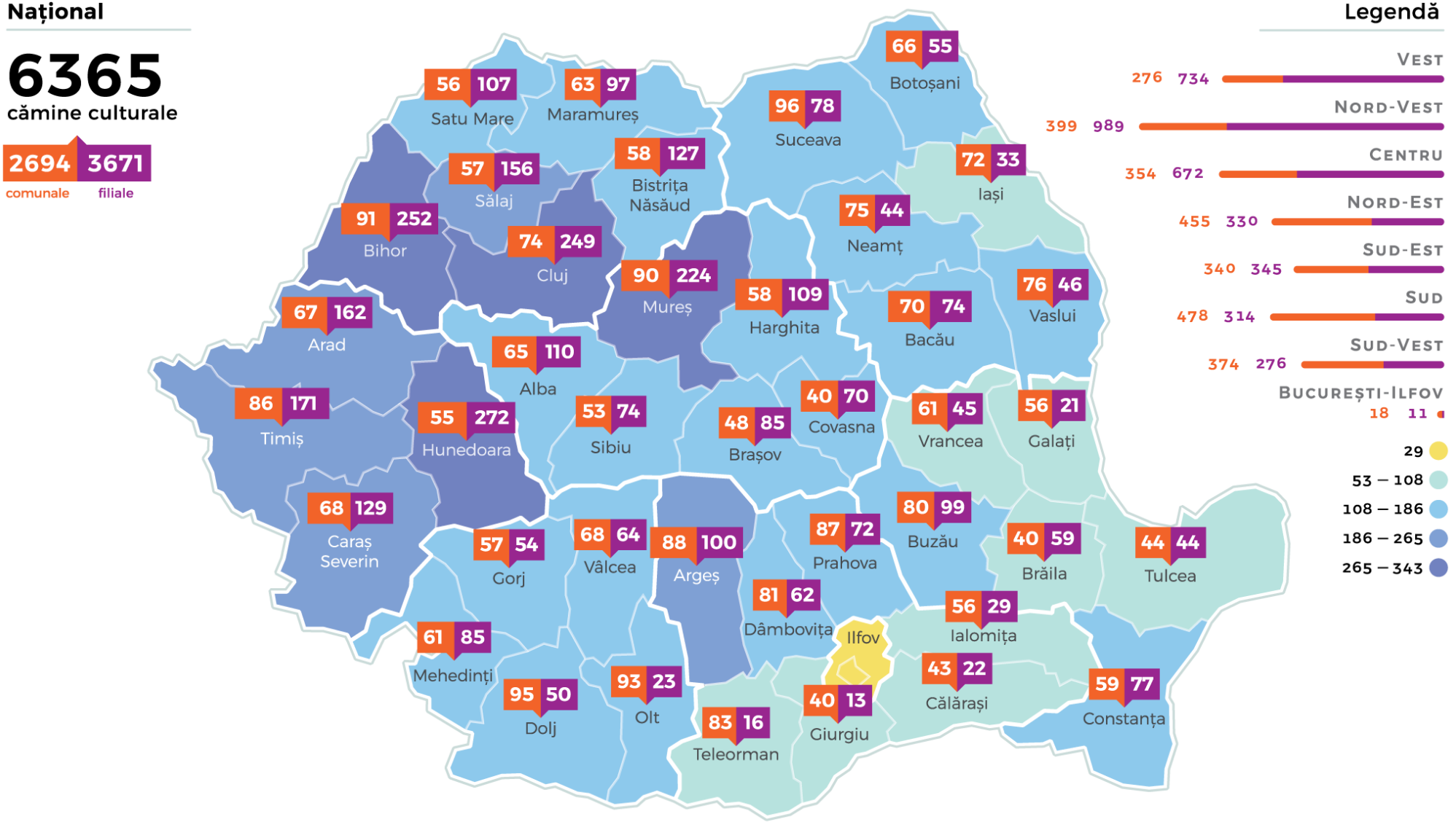
Cele **6365** de clădiri sunt distribuite la nivelul a **2694** de comune. Dintre aceste UAT-uri, 2466 au o astfel de clădire în satul reședință de comună, restul de 228 de UAT-uri au doar în satele componente. Rezultă astfel că la nivel național există **2694 de cămine culturale comunale** și **3671 de filiale** ale acestora (vezi **Harta 1**). În **168** de unități administrative nu există acest element de infrastructură (vezi **Harta 2**). Astfel, comparativ cu anul 1990, dacă numărul de cămine culturale comunale a crescut cu 26 de unități, în primul rând datorită înființării unor noi unități administrativ-teritoriale cu rang de comună, numărul de clădiri-filiale a scăzut cu 725 de unități (vezi **Graficul 1**).

Graficul 1. Comparație: numărul de cămine culturale în 1990 și în 2018

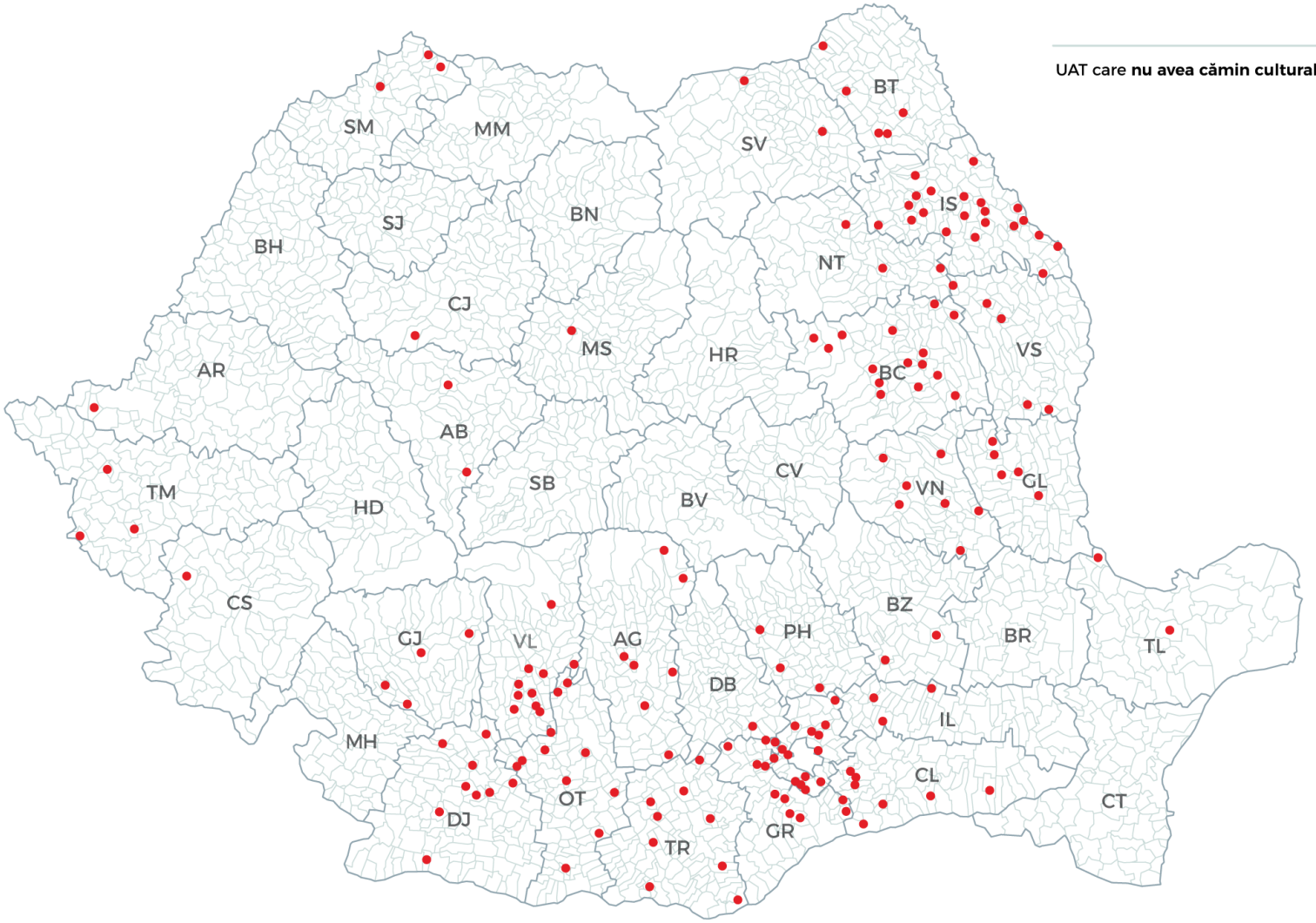
Sursa: *Atlasul Culturii. Ediția 1 – Așezămintele culturale din mediul rural, INCFC, 2021*

Harta 1. Distribuția la nivel național a așezămintelor culturale din mediul rural fără personalitate juridică (2018, INCFC)

Sursa: *Atlasul Culturii. Ediția 1 - Așezămintele culturale din mediul rural, INCFC, 2021*

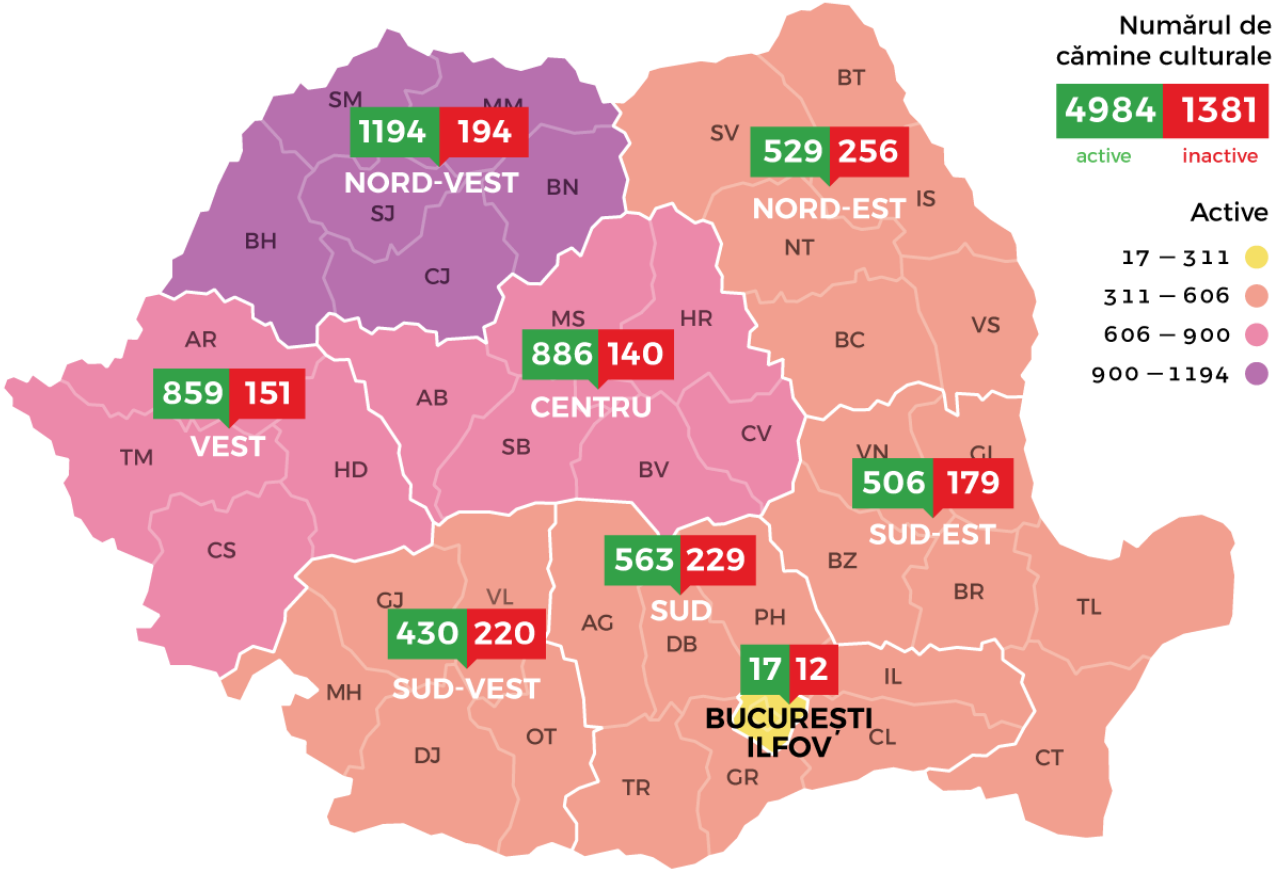
Harta 2. Distribuția geografică a UAT-urilor care nu aveau un cămin cultural în 2018

Sursa: *Atlasul Culturii. Ediția 1 – Așezămintele culturale din mediul rural, INCFC, 2021*

În ceea ce privește funcționalitatea spațiilor, peste 20% dintre UAT-uri nu au avut în 2018 un cămin cultural activ. Conform **hărții 3**, procentele cele mai însemnate de cămine inactive din totalul de clădiri existente se regăsesc în Regiunea București-Ilfov (41%), Sud-Vest Oltenia (34%), Nord-Est (33%) și Sud-Muntenia (26%), iar la nivelul județelor cele mai mari procente de cămine culturale inactive se regăsesc în Iași (51%), Călărași (45%), Gorj (42%) și Dolj (41%).

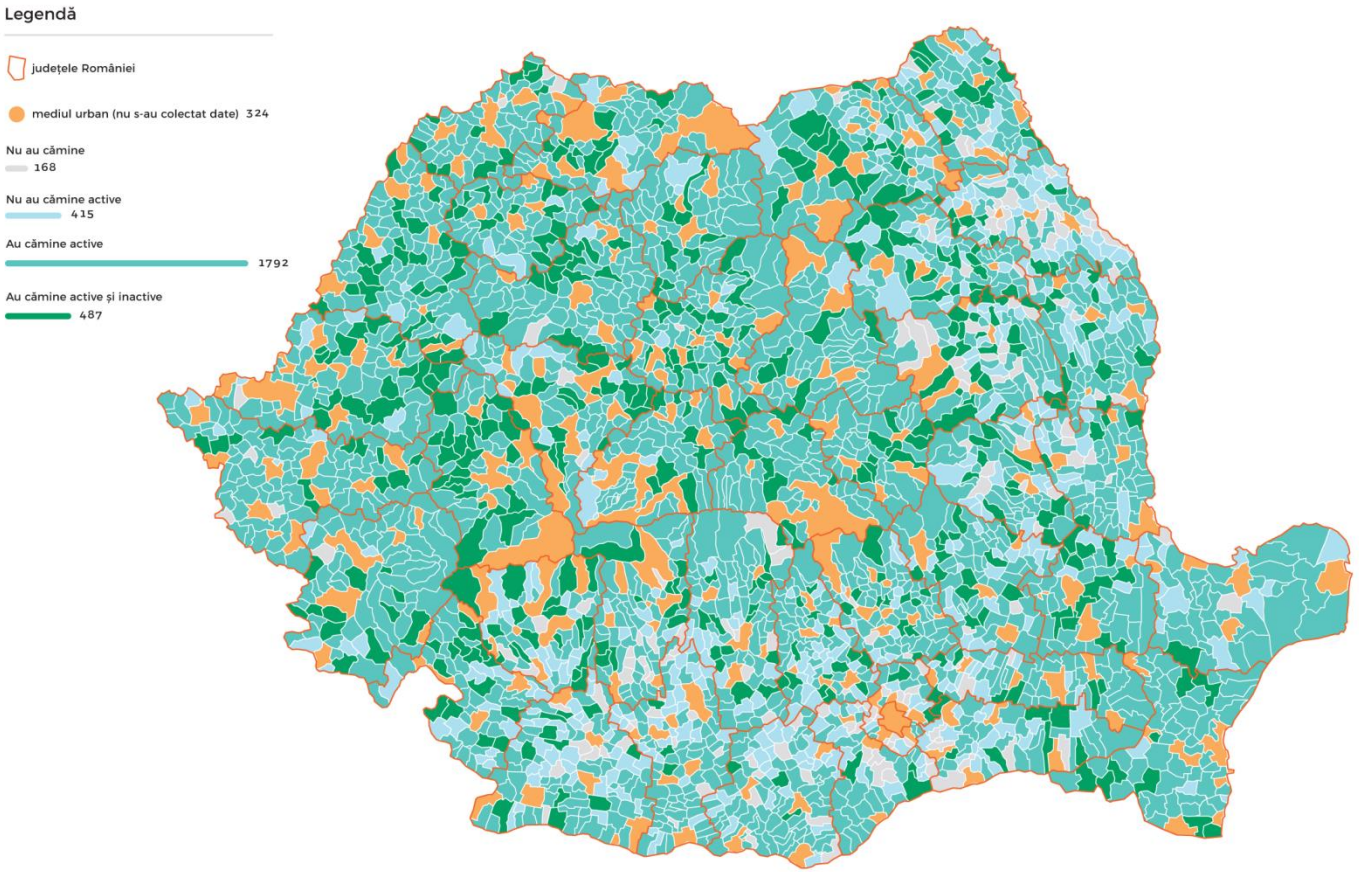
Harta 3. Distribuția pe regiuni a numărului de cămine culturale active și inactive (2018)

Sursa: *Atlasul Culturii. Ediția 1 – Așezămintele culturale din mediul rural, INCFC, 2021*

Gradul de acoperire a UAT-urilor din mediul rural care au cel puțin un cămin cultural este de 94% la nivel național și variază geografic: cele mai multe UAT-uri care nu au cămine culturale sunt în regiunile Nord-Est (51 comune), Sud-Muntenia (41 comune) și Sud-Vest Oltenia (34 comune). Cele mai puține UAT-uri fără cămin cultural se află în regiunile Centru (3 comune), Nord Vest (4 comune) și Vest (5 comune). Toate comunele din județele Hunedoara, Bihor, Bistrița Năsăud, Maramureș, Sălaj, Brașov, Covasna, Harghita, Sibiu, Brăila, Constanța, Mehedinți au cel puțin un cămin cultural, iar la polul opus se află județele cu cel mai slab grad de acoperire a UAT-urilor cu cămin cultural: Ilfov (65% din UAT-uri), Iași (77%), Giurgiu (78%), Bacău (82%), Călărași (86%), Vâlcea (87%), Olt (89%).

Harta 4. Distribuția căminelor culturale active și inactive la nivel de UAT (2018)

Sursa: *Atlasul Culturii. Ediția 1 – Așezămintele culturale din mediul rural, INCFC, 2021*

II.2. Organizații neguvernamentale culturale

Elementele de infrastructură culturală din sistemul privat includ, pe de o parte, sediul organizațiilor neguvernamentale și, pe de altă parte, sediul societăților comerciale, întrucât se presupune că aceste sedii sunt de multe ori și locurile în care se produce, se prezintă și se difuzează bunurile culturale produse de aceste organizații. În realitate, pentru unele dintre formele de cultură, agenții privați fac apel la închirieri sau parteneriate pentru a beneficia de spații corespunzătoare. Organizațiile neguvernamentale reprezintă elemente de infrastructură culturală din sistemul privat care, la fel ca în cazul așezămintelor culturale, nu pot fi încadrate preponderent într-un sector cultural și creativ sau altul. Identificarea statistică a organizațiilor neguvernamentale din domeniul cultural a fost realizată pornind de la oportunitățile de finanțare a proiectelor culturale disponibile sectorului în perioada 2005-2020.

Definiția de lucru folosită în acest demers: Organizațiile neguvernamentale (ONG-urile) culturale sunt entitățile care au beneficiat de cel puțin o finanțare din fonduri nerambursabile (din domeniul cultural) pentru a desfășura un proiect cultural.

Metodologie

Pornind de la definiția de lucru a organizațiilor neguvernamentale culturale, procesul de colectare a datelor a presupus în primul rând identificarea surselor de finanțare din fonduri nerambursabile adresate domeniului cultural. Ulterior, datele identificate au fost colectate și procesate pentru a selecta organizațiile neguvernamentale culturale care au beneficiat de cel puțin o finanțare din fonduri nerambursabile pentru a desfășura un proiect cultural.

Surse de identificare a organizațiilor care au desfășurat cel puțin un proiect cultural:

- Ministerul Culturii[37] – Finanțări prin programele gestionate: ACCES (Online, Anul Cărții, Centenar), CULTIN, Reviste și Publicații Culturale (Legea nr. 136/2015[38]), Ziua Culturii Naționale (Legea nr. 238/2010[39]), perioada 2016-2020.
- Administrația Fondului Cultural Național[40] – Proiecte Culturale și Proiecte Editoriale, perioada 2011 – 2020.
- Unitatea de Management al Proiectului[41] (Ministerul Culturii) – Finanțări prin programele gestionate: Granturile SEE 2009-2014, RO-CULTURA (Susținerea expozițiilor inovative cu obiecte restaurate, Consolidarea Antreprenoriatului Cultural și Dezvoltarea Audienței și a Publicului), Programul PA16 Conservarea și revitalizarea patrimoniului cultural și natural, perioada 2011-2019.

[37] Ministerul Culturii, http://www.cultura.ro/
[38] Legea 136/2015 pentru finanţarea revistelor de cultură reprezentative din România, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/168682
[39] Legea 238/2010 privind declararea zilei de 15 ianuarie Ziua Culturii Naționale, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/124371
[40] Administrația Fondului Cultural Național, https://afcn.ro/
[41] Unitatea de Management a Proiectului din cadrul Ministerului Culturii, https://www.umpcultura.ro/

- Centrul Național al Cinematografiei[42] – Finanțări nerambursabile, perioada 2009 – prezent.
- Programul CENTENAR[43] – Finanțări alocate în baza Hotărârii de Guvern nr. 465/2016[44] în perioada 2016-2018.
- Departamentul pentru Relații Interetnice[45] – Finanțări alocate în baza Legii 350/2005[46] privind regimul finanțărilor nerambursabile din fonduri publice alocate pentru activități nonprofit de interes general, perioada 2015-2019.
- Autorități publice locale (primării de municipii, orașe si comune) și consilii județene – perioada 2005-prezent (colectare directă INCFC).
- Ordinul Arhitecților din România[47] – Finanțări alocate din Timbrul Arhitecturii pentru proiecte culturale, editoriale, itinerare de expoziții și școli de vară – Anii: 2016, 2017, 2019, 2020.
- Programul #ÎnStareDeBine[48] implementat de Fundația pentru Dezvoltare Societății Civile[49] – Finanțări pentru proiecte culturale, perioada 2019-2020

Pentru a vedea în ce măsură organizațiile identificate desfășoară activitate în prezent și pentru a face distincția între organizații **active** din punct de vedere fiscal (au depus bilanț contabil pe anul 2019) și **inactive** din punct de vedere fiscal (nu au depus bilanț contabil pentru anul 2019) am folosit următoarele surse de date fiscale:

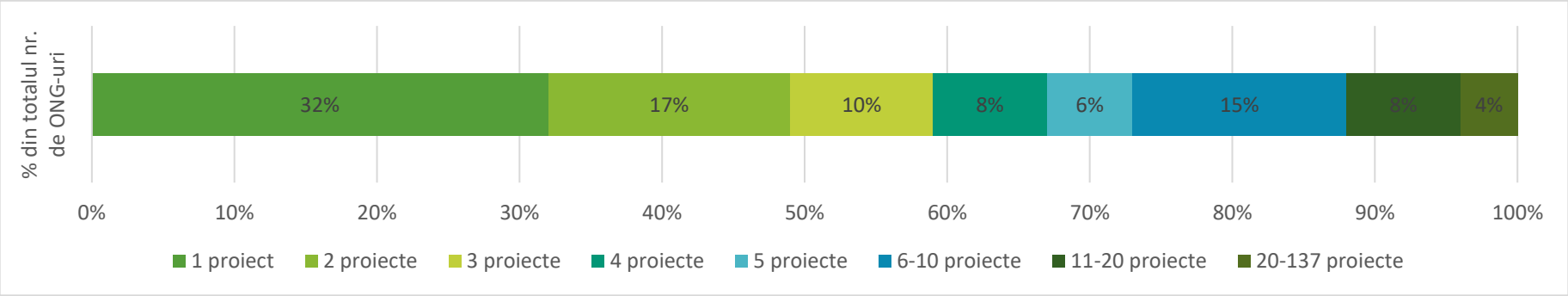
- **Date de identificare plătitori actualizate mai 2020** – Ministerul Finanțelor Publice[50]
- **Situațiile financiare anuale (2019)** – Ministerul Finanțelor Publice[51]

[42] Centrul Național al Cinematografiei, http://cnc.gov.ro/
[43] Programul CENTENAR, https://gov.ro/ro/guvernul/sedinte-guvern/proiecte-incluse-in-programul-centenarului-primului-razboi-mondial-si-al-marii-uniri
[44] HG 465/2016 privind înființarea, organizarea, funcționarea și atribuțiile Departamentului CENTENAR, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/179847
[45] Departamentul pentru Relații Interetnice, http://www.dri.gov.ro/w/
[46] Legea 350/2005 privind regimul finanțărilor nerambursabile din fonduri publice alocate pentru activități nonprofit de interes general, https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/66812
[47] Ordinul Arhitecților din România, https://www.oar.archi/
[48] Programul de finanțare În Stare de Bine, https://instaredebine.ro/despre/
[49] Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, https://www.fdsc.ro/
[50] Portalul seturilor de date deschise, informații fiscale mai 2020, https://data.gov.ro/dataset/informatii_fiscale_mai_2020
[51] Portalul seturilor de date deschise, situații financiare 2019, https://data.gov.ro/dataset/situatii_financiare_2019

II.2.1. Distribuția geografică a ONG-urilor culturale identificate

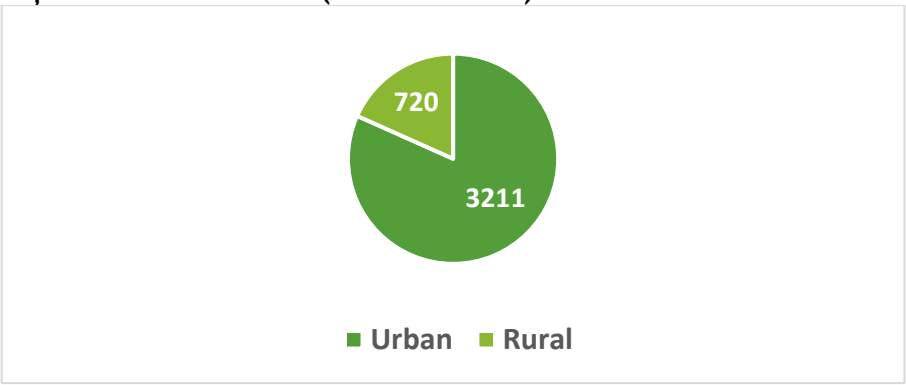
Această secțiune ilustrează grafic modul în care sunt distribuite geografic ONG-urile culturale identificate, în funcție de localizarea sediului social după următoarele criterii: urban-rural, județ, tip de unitate administrativ teritorială, respectiv localitatea pe raza căreia își au sediul social organizațiile identificate.

Graficul ONG1_1. Numărul de ONG-uri culturale în funcție de numărul de proiecte culturale desfășurate

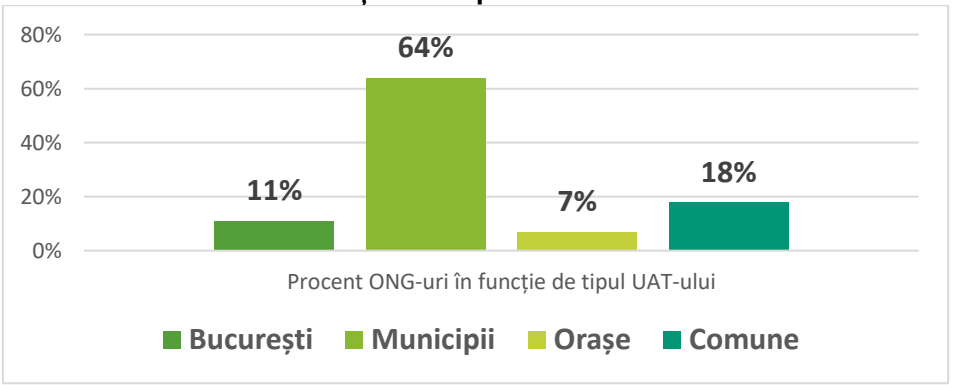
***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Graficul ONG1_2. Distribuția ONG-urilor culturale active în funcție de sediul social (urban / rural)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Graficul ONG1_3. Distribuția ONG-urilor culturale active în funcție de tipul UAT-ului

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Tabelul 1. Distribuția geografică pe județe a ONG-urilor culturale active identificate

Regiune	Județ	ONG culturale active	Total / regiuni
București-Ilfov	București	427	440
	Ilfov	13	
Centru	Mureș	378	1144
	Harghita	303	
	Covasna	215	
	Sibiu	147	
	Brașov	68	
	Alba	33	
Nord-Est	Neamț	68	293
	Bacău	64	
	Iași	45	
	Suceava	43	
	Botoșani	42	
	Vaslui	31	
Nord-Vest	Cluj	605	1135
	Bihor	280	
	Maramureș	97	
	Bistrița-Năsăud	61	
	Satu Mare	60	
	Sălaj	32	
Sud	Prahova	23	84
	Argeș	21	
	Ialomița	19	
	Dâmbovița	18	
	Giurgiu	2	
	Teleorman	1	
	Călărași		
Sud-Est	Buzău	60	150
	Tulcea	37	
	Constanța	27	
	Brăila	14	
	Vrancea	11	
	Galați	1	
Sud-Vest	Olt	32	81
	Dolj	23	
	Mehedinți	10	
	Gorj	8	
	Vâlcea	8	
Vest	Timiș	295	600
	Arad	138	
	Hunedoara	131	
	Caraș-Severin	36	

***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Tabelul 2. Distribuția geografică a ONG-urilor culturale active identificate din mediul rural

Regiune	Județ	ONG culturale din mediul rural	Total / regiuni
București-Ilfov	Ilfov	9	9
	București	-	
Centru	Mureș	139	348
	Harghita	108	
	Covasna	60	
	Sibiu	24	
	Brașov	12	
	Alba	5	
Nord-Est	Neamț	10	43
	Suceava	10	
	Bacău	9	
	Vaslui	7	
	Botoșani	4	
	Iași	3	
Nord-Vest	Cluj	83	191
	Bihor	56	
	Maramureș	17	
	Satu Mare	16	
	Bistrița-Năsăud	12	
	Sălaj	7	
Sud	Argeș	4	8
	Ialomița	2	
	Dâmbovița	1	
	Giurgiu	1	
	Călărași	-	
	Prahova	-	
	Teleorman	-	
Sud-Est	Tulcea	11	23
	Buzău	9	
	Constanța	2	
	Brăila	1	
	Galați	-	
	Vrancea	-	
Sud-Vest	Olt	4	10
	Vâlcea	3	
	Dolj	1	
	Gorj	1	
	Mehedinți	1	
Vest	Timiș	40	88
	Hunedoara	24	
	Arad	17	
	Caraș-Severin	7	

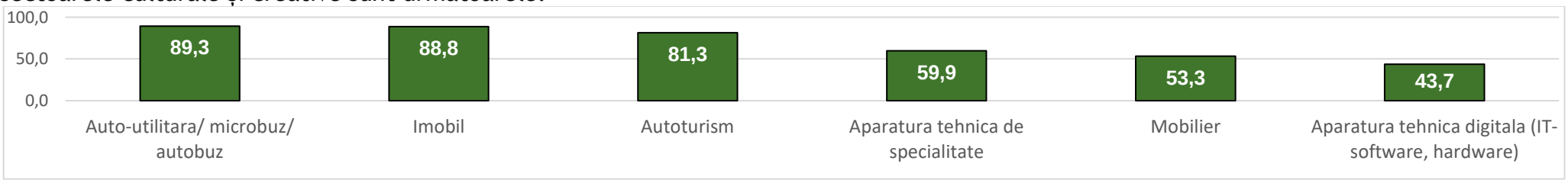
***Sursa**: Colectare INCFC, 2021*

Tabelul 3. Distribuția geografică a ONG-urilor culturale active identificate în funcție de finanțator

Regiune	Județ	Fin. AFCN	Fin. DRI	Fin. APL
București-Ilfov	București	273	13	163
	Ilfov	10	1	3
Centru	Alba	-	2	28
	Brașov	11	1	61
	Covasna	16	6	207
	Harghita	7	14	296
	Mureș	15	8	373
	Sibiu	18	4	136
Nord-Est	Bacău	2	1	61
	Botoșani	2	-	41
	Iași	14	-	27
	Neamț	1	-	67
	Suceava	3	2	38
	Vaslui	1	-	30
Nord-Vest	Bihor	8	7	272
	Bistrița-Năsăud	2	1	57
	Cluj	65	24	583
	Maramureș	8	1	90
	Satu Mare	1	3	59
	Sălaj	2	1	29
Sud	Argeș	2	-	20
	Călărași	-	-	-
	Dâmbovița	4	1	15
	Giurgiu	1	-	1
	Ialomița	-	-	18
	Prahova	9	-	15
	Teleorman	1	-	-
Sud-Est	Brăila	2	-	13
	Buzău	1	-	59
	Constanța	4	2	22
	Galați	-	-	-
	Tulcea	3	1	36
	Vrancea	1	-	9
Sud-Vest	Dolj	4	-	18
	Gorj	1	-	7
	Mehedinți	3	-	6
	Olt	2	-	30
	Vâlcea	3	-	4
Vest	Arad	3	2	137
	Caraș-Severin	1	1	35
	Hunedoara	5	-	127
	Timiș	30	5	283

(***Sursa:*** *Colectare INCFC, 2021)*

Conform datelor colectate din Registru Sectorului cultural, dotările și echipamentele existente în ONG-urile și Societățile Comerciale din sectoarele culturale și creative sunt următoarele:

Sursa: *Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2021*

Concluzii

Dinamica numărului total de biblioteci în general și a bibliotecilor publice în special a fost în scădere în ultimii 30 de ani. Există un dezechilibru al distribuției numărului de biblioteci publice la nivel național, cu diferențe mari între județe sau între regiuni de dezvoltare, iar acest dezechilibru poate fi remediat printr-o abordare integrată la nivel național. Scăderea cea mai mare a numărului de biblioteci publice s-a înregistrat în ultima perioadă la nivelul bibliotecilor publice din mediu rural, ceea ce denotă o atenție mai mare ce va trebui acordată acestei categorii în perioada următoare pentru a stopa tendința de scădere la nivel național.

Aceeași tendință de scădere se remarcă și în privința patrimoniului bibliotecilor publice, tendință care va trebui corectată prin măsuri de stimulare a creșterii patrimoniului bibliotecilor publice existente și prin crearea de noi bibliotecii la nivel local, în special în județele în care există un deficit major raportat la populația rezidente.

În privința infrastructurii existente în bibliotecile publice, remarcăm precaritatea informațiilor despre clădirile în care funcționează acest tip de instituții culturale, o desconcentrare a patrimoniului bibliotecilor la nivelul mai multor sedii, ceea ce poate face dificilă administrarea lui. Remarcăm, de asemenea, un nivel destul de redus al spațiilor, atât în ceea ce privește suprafața totală, cât și în privința numărului de săli de lectură și a numărului de locurilor disponibile în sălile de lectură. Cele mai multe îmbunătățiri necesare vizează creșterea spațiilor și a numărului de imobile, reparații curente și reabilitări și reparații termice.

În privința dotărilor și a echipamentelor remarcăm un număr consistent de computere, imprimante, scanere și alte echipamente necesare unei bune activități la nivelul bibliotecilor, însă cel mai probabil nu toate sunt destinate accesului publicului larg și din această perspectivă considerăm că există o nevoie de creștere a numărului de echipamente la nivelul bibliotecilor publice, în special în zonele cu densitate mare a populației. Cele mai multe îmbunătățiri necesare din perspectiva echipamentelor se referă la dotările IT și achiziția de programe software și licențe.

Numărul societăților comerciale active în acest sector a crescut constant în perioada 2016-2020, concomitent cu tendința de creștere a activelor imobilizate în acest sector. La fel ca în cazul sistemului public și în sistemul privat din acest sector remarcăm decalaje la nivelul județelor și regiunilor, care se pot remedia doar prin abordări integrate de dezvoltare la nivel național.

Sectorul patrimoniu cultural beneficiază de un număr mare de obiective de patrimoniu la nivel național, concentrate preponderent în mediul rural, ceea ce face ca acțiunile de protejare și promovare a patrimoniului să fie corelate cu politicile de dezvoltare din mediul rural. Dinamica numărului de muzee este în creștere și corelativ urmează o tendință de creștere a suprafeței de expunere și a bunurilor culturale și naturale. Remarcăm și în acest caz o distribuție inegală a numărului muzeelor și colecțiilor publice la nivelul regiunilor de dezvoltare și diferențe consistente între mediul rural și mediul urban. Este important de evidențiat și acest sector nevoia de îmbunătățire a imobilelor și spațiilor, precum și nevoia de reparații capitale și reabilitări.

Sistemul privat este slab reprezentat în acest sector și cu o dinamică în scădere în perioada 2017-2019, la care se adaugă o distribuție dezechilibrată la nivelul județelor și a regiunilor de dezvoltare, chiar dacă activele imobilizate în acest sector sunt în creștere în perioada analizată.

Sectorul artelor spectacolului se remarcă printr-o creștere a numărului de instituții publice de spectacol explicată prin creșterea accentuată în cazul altor tipuri de unități culturale (centru cultural, cor, formație/trupă de dans, formație/trupă de divertisment, alte tipuri), dar doar teatrele au distribuție relativ omogenă la nivel județean. Infrastructura fizică este deficitară, majoritatea instituțiilor de spectacol au 1-2 săli, nu au nicio scenă exterioară sau teatru de vară, nu au foaiere sau au un număr redus de săli de repetiții cu suprafață redusă, un număr redus de cabine pentru actori sau cabine tehnice. Principalele îmbunătățiri necesare vizează creșterea numărului de imobile/spatii, renovări interioare și exterioare și infrastructura scenotehnică. De asemenea, sunt necesare achiziții de programe software și licențe și alte componente de IT. Sistemul privat s-a dezvoltat rapid în perioada 2016-2020, nivel activelor imobilizare în acest sector a fost constant în perioada analizată. Distribuția numărului de societăți comerciale active în acest sector este relativ omogen distribuită la nivelul regiunilor de dezvoltare, excepție făcând regiunea București-Ilfov unde se concentrează mare parte din activitatea sistemului privat.

Sectorul audio-vizual se caracterizează printr-o acoperire națională a licențelor TV și radio dar cu diferențe majore între regiunile de dezvoltare. Situația cinematografelor rămâne în continuare una problematică, în ultimii zece ani numărul lor nu a atins încă nivelul înregistrat în anul 2004, iar distribuția lor este inegală la nivelul județelor și a regiunilor de dezvoltare și se remarcă diferențe foarte mari între municipiile reședință de județ și restul municipiilor și orașelor. Numărul societăților comerciale active în sectorul audio-vizual a fost în scădere în perioada 2016-2020, în timp ce volumul activelor imobilizate în acest sector a fost în creștere până în anul 2019, dar a scăzut în 2020. Sistemul privat predominant în acest sector și este distribuit relativ omogen la nivelul județelor și regiunilor de dezvoltare, cu excepția regiunii București Ilfov care concentrează jumătate din numărul societăților comerciale existente la nivel național.

Sectorul carte și presă este caracterizat de un număr consistent de edituri considerate active și de librării identificate dar printr-o distribuție inegală a acestora la nivelul județelor și regiunilor de dezvoltare. Acest sector este dominat de sistemul privat de organizare, numărul societăților comerciale active este în creștere în ultimii ani, dar activele imobilizate în acest sector sunt fluctuante, fără a urma o dinamică similară cu numărul societăților comerciale.

Sectorul arte vizuale este destul de redus, este concentrat preponderent în mediul urban, este relativ omogen la nivelul județelor și regiunilor de dezvoltare și este dominat de sistemul privat de organizare. La fel ca în alte sectoare, se remarcă o creștere a numărului de societăți comerciale active, în concordanță cu volumul activelor imobilizate, care sunt în creștere încă din anul 2016.

Sectoarele arhitectură și publicitate urmează o tendință de creștere asemănătoare cu celelalte sectoare, sunt dominate de sistemul privat de organizare și înregistrează o tendință de creștere a activelor imobilizate. Remarcăm o distribuție inegală a numărului de societăți comerciale la nivelul județelor și regiunilor de dezvoltare.

Așezămintele culturale sunt un tip de infrastructură culturală din sistemul public ce nu poate fi încadrată preponderent într-un anumit sector cultural sau în altul, deși majoritatea desfășoară activități specifice sectorului patrimoniul cultural sau sectorului artelor spectacolului. Distribuția lor la nivel local este dezechilibrată, cu diferențe mari la nivelul județelor și a regiunilor de dezvoltare. In spațiul rural regăsim mare parte din așezămintele culturale, dar acestea nu au personalitate juridică, în tip ce în spațiul urban se regăsesc așezămintele cu personalitate juridică. Nevoile de îmbunătățire pentru acest tip de infrastructură țin de imobile și spațiile în care își desfășoară activitatea, se referă în special la renovări interioare și exterioare, reabilitări și reparații termice. În privința dotărilor și echipamentelor sunt necesare dotări IT și electronice, dotări artistice și sceno-tehnice.

Organizațiile neguvernamentale reprezintă un tip de infrastructură culturală din sistemul privat care la fel ca în cazul așezămintelor culturale nu poate fi încadrată preponderent într-un sector cultural și creativ sau altul. Ele au o distribuție teritorială inegală, fiind expresia modului în care societatea civilă s-a dezvoltat, în legătura direct cu susținerea financiară din partea instituțiilor statului. Majoritatea ONG-urilor activează în mediul urban, în special la nivelul municipiilor. În ceea ce privește dotările și echipamentele deținute se remarcă procentul scăzut de ONG-uri care dețin aparatură tehnică digitală și de specialitate sau mobilier, extrem de necesare pentru activitatea culturală și pentru dezvoltarea pe termen lung.

Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Existența unei distribuții a infrastructuri publice de cultură echilibrată la nivel de județ în cazul muzeelor, al bibliotecilor județene, instituțiilor de spectacol. • Potențial de utilizare a infrastructurii în cadrul politicilor și strategiilor de dezvoltare locală, regională și națională. • Creșterea în ultimii 7 ani a numărului de cinematografe, de ecrane și de locuri în sădilele de proiecție. • Creșterea numărului de colecții electronice din cadrul bibliotecilor publice. • Creșterea numărului de instituții de spectacol și a locurilor în sălile de spectacole. • Gradul ridicat de răspândire la nivel de unitate teritorial administrativă al clădirilor cu funcție de cămin cultural din mediul rural. • Creșterea constantă a numărului de societăți comerciale din Sectoarele Culturale și Creative. • Creșterea constantă a activelor imobilizate ale societăților comerciale din Sectoarele Culturale și Creative. • Existența unei cartografieri aproape exhaustivă a infrastructurii culturale (studiile INCFC). • Existența unei platforme cu informație publică referitoare la infrastructura culturală.	• Concentrarea instituțiilor culturale în localități urbane mari și lipsa acestora din municipii care nu sunt reședință de județ și din localități cu rang de oraș sau comună. • Lipsa unor elemente de infrastructură culturală de bază la nivelul unor localități rurale și din urbanul mic. • Lipsa instituțiilor teatrale din anumite județe. • Lipsa cinematografelor din majoritatea municipiilor care nu sunt reședință de județ și din localitățile cu rang de oraș. • Parte a infrastructurii culturale este învechită și neadecvată. • Lipsa infrastructurii și echipamentelor culturale adecvate privează locuitorii diverselor comunități de acces elementar la forme de cultură (cinema, teatru, muzică cultă, bibliotecă) fapt care duce la scăderea interesului pentru consum cultural în spațiu public. • Nivel scăzut de finanțare pentru crearea de noi infrastructurii culturale sau îmbunătățirea celor existente. • Intervenții izolate și punctuale la nivelul infrastructurii fără continuitate în timp și fără o strategie de dezvoltare la nivelul anumitor localități sau regiuni de dezvoltare. • Neutilizarea clădirilor cu funcție de cămin cultural pentru activități culturale.

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Existența unor documente programatice esențiale la nivelul CE și UE. • Presiunea organismelor internaționale pentru protejarea și prezervarea patrimoniului și peisajului. • Schimbarea atitudinii autorităților locale față de domeniu (apariția strategiilor locale pentru dezvoltarea infrastructurii culturale). • Presiunea publică pentru recunoașterea intervențiilor culturale private. • Creșterea numărului de acțiuni culturale în interes comunitar. • Instrumente de finanțare a infrastructurii la nivel european și național.	• Continuarea scăderii numărului de biblioteci publice din mediul rural. • Continuarea practicilor de pierdere a patrimoniului și infrastructurii culturale în avantajul schimbării destinației clădirilor alocate tradițional domeniului cultural. • Degradarea elementelor de infrastructură culturală prin lipsa inițiativelor de renovare a acestor spații. • Bugete locale incapabile să susțină infrastructura culturală.

Bibliografie

- Administrația Fondului Cultural Național, https://afcn.ro/
- Banca Mondială pentru Dezvoltare, Ghid de investiții pentru proiecte locale: Drumuri comunale și infrastructură socială, 2015.
- Baza de date SENIN a Institutului Național de Statistică, consultată în februarie 2019 (http://colectaredate.insse.ro/senin/index.htm), Recensământul Populației și al Locuințelor (http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/)
- Carmen Croitoru, Anda Becuț Marinescu (coord.), Barometrul de Consum Cultural 2018. Dinamica sectorului cultural în Anul Centenarului Marii Uniri, Editura Universitară, București, 2019.
- Centrul Județean de Cultură și Artă Olt, https://artasiculturaolt.ro/despre-noi/
- Centrul Național al Cinematografiei, http://cnc.gov.ro/
- Cultural Infrastructure Plan. A Call to Action, Greater London Authority, 2019, https://www.london.gov.uk/sites/default/files/cultural_infrastructure_plan_online.pdf
- Departamentul pentru Relații Interetnice, http://www.dri.gov.ro/w/
- ESSnet-CULTURE European Statistical System Network on Culture FINAL REPORT, https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/reports/ess-net-report_en.pdf, p.319

- Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, https://www.fdsc.ro/
- HG 465/2016 privind înfiinţarea, organizarea, funcţionarea şi atribuţiile Departamentului CENTENAR, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/179847
- INCFC, BNR și Centrul ISBN-ISSN-CIP, Studiul privind dinamica editurilor și a activităților editoriale din România, 2017, https://www.culturadata.ro/studiul-privind-dinamica-editurilor-si-a-activitatilor-editoriale-din-romania-2017/
- Institutul Național de Statistică - Activitatea unităților cultural-artistice. Anul 2015
- Institutul Național de Statistică - Activitatea unităților cultural-artistice. Anul 2016
- Institutul Național de Statistică - Activitatea unităților cultural-artistice. Anul 2017
- Institutul Național de Statistică - Activitatea unităților cultural-artistice. Anul 2018
- Institutul Național de Statistică - Activitatea unităților cultural-artistice. Anul 2019
- Institutul Național de Statistică - Activitatea unităților cultural-artistice. Anul 2020
- John R. Bryson, „Arts, dance, cultural infrastructure, and city regeneration: Knowledge, audience development, networks, and conventions, and the relocation of a Royal Ballet company from London to Birmingham”, in Norwegian Journal of Geography Vol. 61, 2007.
- Legea 136/2015 pentru finanţarea revistelor de cultură reprezentative din România, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/168682
- Legea 238/2010 privind declararea zilei de 15 ianuarie Ziua Culturii Naţionale, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/124371
- Legea 350/2005 privind regimul finanțărilor nerambursabile din fonduri publice alocate pentru activități nonprofit de interes general, https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/66812
- Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/24761
- Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/46045
- Lista Entităților Publice, https://cutt.ly/XAwtvRW
- Lista monumentelor istorice (LMI), http://patrimoniu.gov.ro/ro/ monumente-istorice/lista-monumentelor-istorice, anexă la Ordinul ministrului culturii nr. 2.828/2015, pentru modificarea anexei nr. 1 la Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată, și a Listei monumentelor istorice dispărute, cu modificările ulterioare din 24.12.2015
- Ministerul Culturii, http://www.cultura.ro/
- Noaptea Galeriilor, https://www.noapteagaleriilor.ro/ro/2021/page/despre/main

- Ordinul Arhitecților din România, https://www.oar.archi/
- Portalul seturilor de date deschise, informații fiscale mai 2020, https://data.gov.ro/dataset/informatii_fiscale_mai_2020
- Portalul seturilor de date deschise, situații financiare 2019, https://data.gov.ro/dataset/situatii_financiare_2019
- Programul CENTENAR, https://gov.ro/ro/guvernul/sedinte-guvern/proiecte-incluse-in-programul-centenarului-primului-razboi-mondial-si-al-marii-uniri
- Programul de finanțare În Stare de Bine, https://instaredebine.ro/despre/
- Regulament al Municipiului București pentru acordarea de granturi galeriilor de artă: https://www.ampt.ro/sites/default/files/REGULAMENT%20pentru%20acordarea%20sprijinului%20financiar.pdf.
- Regulamentul de Organizare și Funcționare al Centrului Cultural Jean Bart Tulcea din 2021, p7, https://teatruljeanbart.ro/wp-content/uploads/2021/10/ROF-Centrul-Cultural-Jean-BartTulcea.pdf
- Regulamentul de Organizare și Funcționare al Palatului Culturii Teodor Costescu, Drobeta-Turnu Severin, http://palatulculturiiseverin.ro/regulament-de-organizare-si-functionare
- Unitatea de Management a Proiectului din cadrul Ministerului Culturii, https://www.umpcultura.ro/
- Uniunea Artiștilor Plastici, https://uap.ro/teritoriale-2/
- Zile și nopți, despre galerii de artă, https://www.zilesinopti.ro/bucuresti/locuri/cultura/galerii-de-arta

RESURSE UMANE ȘI PROFESII ÎN CULTURĂ

SUMAR

Analiza privind resursele umane și profesiile din domeniul cultural este structurată în trei părți care urmăresc:

- încadrarea pe clasificări de ocupații a contractelor active de muncă în funcție de domenii ale sectoarelor culturale și creative;
- analiza resurselor umane din instituțiile publice de cultură din mediul urban, dar și a personalului de specialitate din instituțiile publice de cultură din mediul rural (cu sau fără personalitate juridică);
- situația resurselor umane din perspectiva lucrătorilor culturali (persoane fizice ocupate) și a resurselor umane din organizațiile neguvernamentale care s-au înscris în Registrul Sectorului Cultural, demers care are ca obiectiv principal determinarea statistică a sectorului cultural[1].

De asemenea, în urma analizei, a rezultat necesitatea actualizării nomenclatorului COR (Clasificarea ocupațiilor din România), la nivel de ocupație, incluzând modificarea / completarea / redenumirea unor ocupații ce aparțin sectorului cultural și creativ, radierea unor ocupații ce nu se mai practică și introducerea noilor ocupații profesate pe piața muncii (document prezentat în anexă). Lista ocupațiilor noi propuse pentru a fi introduse în nomenclatorul COR se regăsesc în Anexa 1 – Listă ocupații noi.

SURSE DE DATE:

- *Registrul General de Evidență al Salariaților* (REGES) – Inspecția Muncii
- Institutul Național de Statistică
- Colectare directă INCFC (2020-2021)
- Atlasul Culturii – Ediția 1. Așezămintele culturale din mediul rural, INCFC, 2020
- Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020
- Studiul privind specializările / meseriile din domeniul culturii, INCFC, 2018

Echipă: ***Carmen Croitoru, Bogdan Pălici, Elena Bologa, Raluca Rădoi, Alin Savu***

[1] Registrul Sectorului Cultural, https://www.culturadata.ro/registrul-sectorului-cultural/

Cuprins

Introducere 398
Metodologie 400
1. Dinamica resurselor umane în sectoarele culturale și creative 402
2. Analiza încadrării pe clasificări de ocupații a contractelor active de muncă din Sectoarele Culturale și Creative 404
2.1. Metodologie 404
2.2. Analiză 406
2.3. Sectorul Carte și presă 408
2.4. Sectorul Biblioteci și Arhive 411
2.5. Sectorul Patrimoniu Cultural 413
2.6. Sectorul Meșteșuguri și Artizanat 416
2.7. Sectorul Arte vizuale 417
2.8. Sectorul Arhitectură 419
2.9. Sectorul Artele spectacolului 419
2.10. Sectorul Audio Vizual și Multimedia 424
2.11. Sectorul Publicitate 425
3. Analiza resurselor umane ale instituțiilor publice de cultură 427
3.1. Analiza resurselor umane ale instituțiilor publice de cultură 427
Colaboratori 431
Formare profesională continuă 439
Planul anual de perfecționare 440
3.2. Resurse umane de specialitate culturală în mediul rural 443
4. Profilul lucrătorului cultural 452

4.1. Informații generale despre persoanele fizice înscrise în RSC 452
4.2. Informații privind activitatea profesională a respondenților 455
4.3. Angajați ai organizațiilor neguvernamentale culturale 460
5. Concluzii 463
6. Analiză SWOT 465
7. Bibliografie 467

Introducere

Scopul principal al analizei referitoare la resursele umane este determinarea statistică a persoanelor care activează în Sectoarele Culturale și Creative, oferind o imagine cât mai completă a profesiilor și ocupațiilor din toate aceste sectoare.

Dinamica resurselor umane în sectoarele culturale și creative își propune să evidențieze tendințele resurselor umane din ultimii zece ani și să identifice diferențele dintre sectoare.

Analiza *contractelor active de muncă identificate la nivelul sectorului cultural și creativ, în acord cu clasificarea ocupațiilor,* are ca obiectiv principal determinarea statistică a persoanelor încadrate în funcții de specialitate din acest domeniu.

Analiza resurselor umane ale instituțiilor publice de cultură are ca scop identificarea principalelor nevoi de eficientizare a activității acestora, cu accent pe formarea profesională continuă.

Modul în care este abordată problema resursei umane din toate tipurile de activitate culturală este vetust și nerealist, reprezentând una dintre cele mai importante provocări pentru documentul strategic. Abordările anterioare s-au făcut exclusiv din perspectiva sectorului public cu luarea în considerare a funcțiilor ocupate în instituțiile publice subvenționate, neglijând astfel categorii extinse de profesii și ocupații cu rol activ creativ și economic.

Din analiza extinsă a Sectoarelor Culturale Creative rezultă că nu a existat nicio viziune sau strategie privind rolul esențial al acestor categorii de persoane ocupate în domeniul public sau privat, chiar dacă este evident că specializarea este cheia de boltă a succesului întregului domeniu.

Strategia Sectorială în domeniul Culturii 2014-2020 semnala pericolul „funcționarizării" personalului cultural, dar nu explica și modul neadecvat în care sunt clasificate domeniile de activitate. Pe de o parte deoarece la acel moment abordarea care are ca punct de pornire „creativitatea" în descrierea sectoarelor culturale nu era oficializată în România, iar pe de altă parte pentru că documentul nu includea date și analize ale tuturor celorlalte domenii și subdomenii de activitate, ocupându-se preponderent de situația instituțiilor publice și adecvarea lor la tendințele europene. Autorii documentului au descris caracteristicile personalului din cultură, subliniind faptul că este un domeniu în care autoritatea este profesională, că obiectivul culturii este performanța și cultivarea valorilor spirituale identitare, iar practicile culturale nu sunt rezultatul unor cereri comunitare sau sociale.

Confuzia dintre natura imaterială a bunurilor culturale sau natura specială a unor servicii culturale cu serviciile publice a devenit evidentă după apariția definițiilor privind serviciile publice din Codul administrativ[2].

Cele 11 sectoare și sub-sectoare culturale utilizează o gamă variată de personal de specialitate (mai sus la A.1.), dar acest personal nu beneficiază expres de o recunoaștere sau de un statut cultural corespondent tipului de activitate, ci doar de forme foarte variate de specializare. În mod similar, confuziile cu practicile de divertisment continuă să afecteze definirea atât a domeniilor de activitate culturală, cât și a profesiilor culturale.

Acest document își propune pe lângă clarificarea statutului activităților (descrise deja amănunțit în politicile și strategiile culturale europene și adoptate de Uniunea Europeană și de Consiliul Europei) și departajarea teoretică și conceptuală a naturii profesiilor culturale și delimitarea lor de activitățile și profilul serviciilor publice.

Domeniul culturii în ansamblu activează cu mai multe categorii de personal care s-ar putea clasifica în linii mari astfel:

A. **Personal operațional** (implicați direct în producerea bunurilor și serviciilor culturale)
   1. Personal de specialitate culturală cu competențe dobândite în sistem formal și informal
   2. Personal tehnic de specialitate
      a. cu competențe specifice
      b. cu competențe nespecifice

B. **Personal funcțional** – care asigură administrarea organizațiilor private sau a instituțiilor publice.

Aceste persoane își desfășoară activitatea prin contracte de muncă, prin contracte de prestări servicii sau prin contracte pe drept de autor în diverse organizații, dar există și o categorie de free-lanceri fără statut precizat din pricina întârzierii legislative cronice din domeniu.

Aceste persoane își desfășoară în primul rând activitatea în baza unor contracte individuale de muncă, contracte de prestare / furnizare servicii și / sau contracte de cesiune a drepturilor de autor.

[2] OUG nr.57/2019 privind Codul administrativ, https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/215925

Metodologie

Dinamica resurselor umane în sectoarele culturale și creative are ca metodă de cercetare analiza secundară și analiza longitudinală pe baze de date oficiale (Eurostat sau INS). De menționat este faptul că definirea Sectoarelor Culturale și Creative pe baza Clasificării Activităților în Economia Națională (coduri CAEN)[3] și pe baza Clasificării Ocupațiilor din România (coduri COR)[4] este diferită la Eurostat[5,6] față de definiția SCC-urilor utilizată pentru Strategia Sectorială în domeniul culturii. O diferență majoră este includerea în definiția Eurostat a activității de educație artistică (grupei CAEN 8552 referitoare la educația artistică, care în definiția noastră nu a fost inclus și includerea parțială a sectorului IT, doar prin cod CAEN 5821-Activități de editare a jocurilor de calculator. O altă diferență importantă este raportarea numărului de angajați cu profesii culturale în activități non-culturale, care în datele Institutului Național de Statistică nu pot fi decelate. În schimb, în definirea Eurostat a SCC-uri nu sunt incluse ocupațiile din sectorul meșteșuguri și nici sectorul Cercetare-Dezvoltare.

Datorită caracterului transversal al sectoarelor IT și Cercetare-Dezvoltare, acestea au fost incluse doar parțial în analiză. Având în vedere faptul că nu există un cod CAEN dedicat activităților de Meșteșuguri și artizanat, iar aportul lor este foarte dificil de cuantificat, în aceasta grupă au fost cuprinse toate grupele CAEN ale industriei prelucrătoare. Pentru că în studiile INCFC domeniul a fost analizat din perspectiva contribuției economice a SCC-urilor printr-o ponderare de 9% a indicatorilor statistici, în cazul analizei prezente a fost aplicată aceeași ponderare.

Pentru analiza numărului de angajați pe baza datelor furnizate de Institututul Național de Statistică am folosit atât datele despre sectorul public (numărul total al angajaților), cât și datele despre sectorul privat (numărul mediu de angajați).

Analiza încadrării pe clasificări de ocupații a contractelor active de muncă din Sectoarele Culturale și Creative are la bază numărul contractelor de muncă active (CIM) ale entităților cu CAEN din structura Sectoarelor Culturale și Creative. Setul de date dezagregat a fost extras de Inspecția Muncii[7] din portalul REGES – *Registrul General de Evidență al Salariaților* la data de 30.06.2020 și conține următoarele variabile: Forma de proprietate a angajatorului (stat / privat / mixtă) – tipul sectorului; Forma

[3] Clasificarea Activităților în Economia Națională, https://www.onrc.ro/index.php/ro/caen
[4] Clasificarea Ocupațiilor din România, https://mmuncii.ro/j33/index.php/ro/2014-domenii/munca/c-o-r
[5] International Standard classification of occupations 2, 3 and 4 digits (ISCO-88 (com)), https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1978984/6037342/ISCO-88-COM.pdf
[6] Statistical classification of economic activities in the European Community (NACE), https://cutt.ly/JKnLksq
[7] Portalul REGES, Inspecția Muncii, https://reges.inspectiamuncii.ro/

juridică a angajatorului; Domeniu de activitate al angajatorului – cele 11 domenii ale Sectoarelor Culturale și Creative; Codul de ocupație al salariatului – Cod COR înregistrat în contractul acestuia.

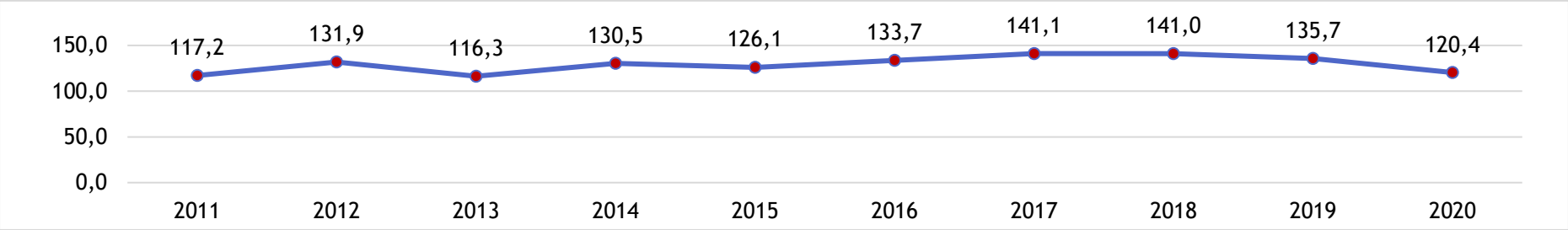
Codurile COR la nivel de 6 cifre aplicabile în domeniile cuprinse în Sectoarele Culturale și Creative au fost structurate pe grupe majore, subgrupe majore, grupe minore și grupe de bază. În cazul ocupațiilor specifice domeniilor au fost selectate 954 de coduri COR, iar 44% dintre acestea au fost încadrate pe cel puțin două domenii.

Analiza resurselor umane ale instituțiilor publice de cultură s-a realizat pe bazele de date create în urma sondajului de opinie realizat de INCFC în iunie septembrie 2021. Acesta a fost realizat pe un eșantion de disponibilitate (număr de organizații identificate și care au primit invitația de a completa chestionarul – instituții de spectacol (126), muzee (101), biblioteci (59), APL (367), așezăminte culturale (173). De asemenea, subsecțiunea privitoare la resursele umane de specialitate culturală din mediul rural, a fost elaborată pe baza datelor prezentate în cadrul volumului Atlasul culturii – Ediția 1. Așezămintele culturale în spațiul rural, 2020.

1. Dinamica resurselor umane în sectoarele culturale și creative

Conform datelor și definiției Eurostat, dinamica numărului de angajați în cultură în Romania a fost una de creștere în perioada 2011-2019 cu o scădere de 15.000 de persoane în anul 2020, posibil datorată crizei generate de pandemia COVID-19. În anul 2020, România ocupa locul 18 în UE la numărul de angajați în cultură, cu șase poziții în urma Ungariei, dar cu trei poziții înaintea Bulgariei. Raportat la anul 2019, România a scăzut două poziții în clasament în anul 2020, imediat după Ungaria și la șase poziții înaintea Bulgariei.

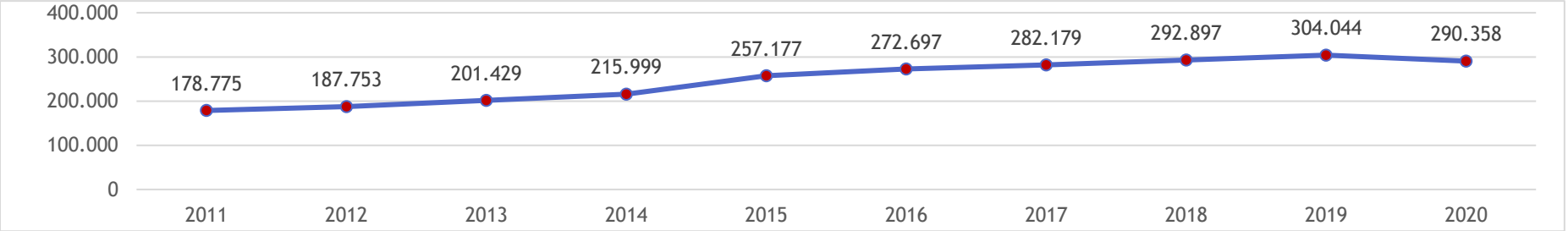
Grafic 1. Dinamica numărului de angajați în cultură în România (mii de persoane)

Sursa: *Culture statistics - cultural employment, Eurostat, 2021*

Conform datelor INS și definiției SCC-urilor, tendința numărului de angajați este în creștere, la fel ca în cazul datelor de la Eurostat. Diferența de 140.000 de angajați în SCC-uri față de datele de Eurostat pentru anul 2020, de exemplu, fiind explicabilă prin includerea totală a sectorului *IT* în analizele noastre, a sectorului *Meșteșuguri și artizanat* și a sectorului *Cercetare-Dezvoltare*.

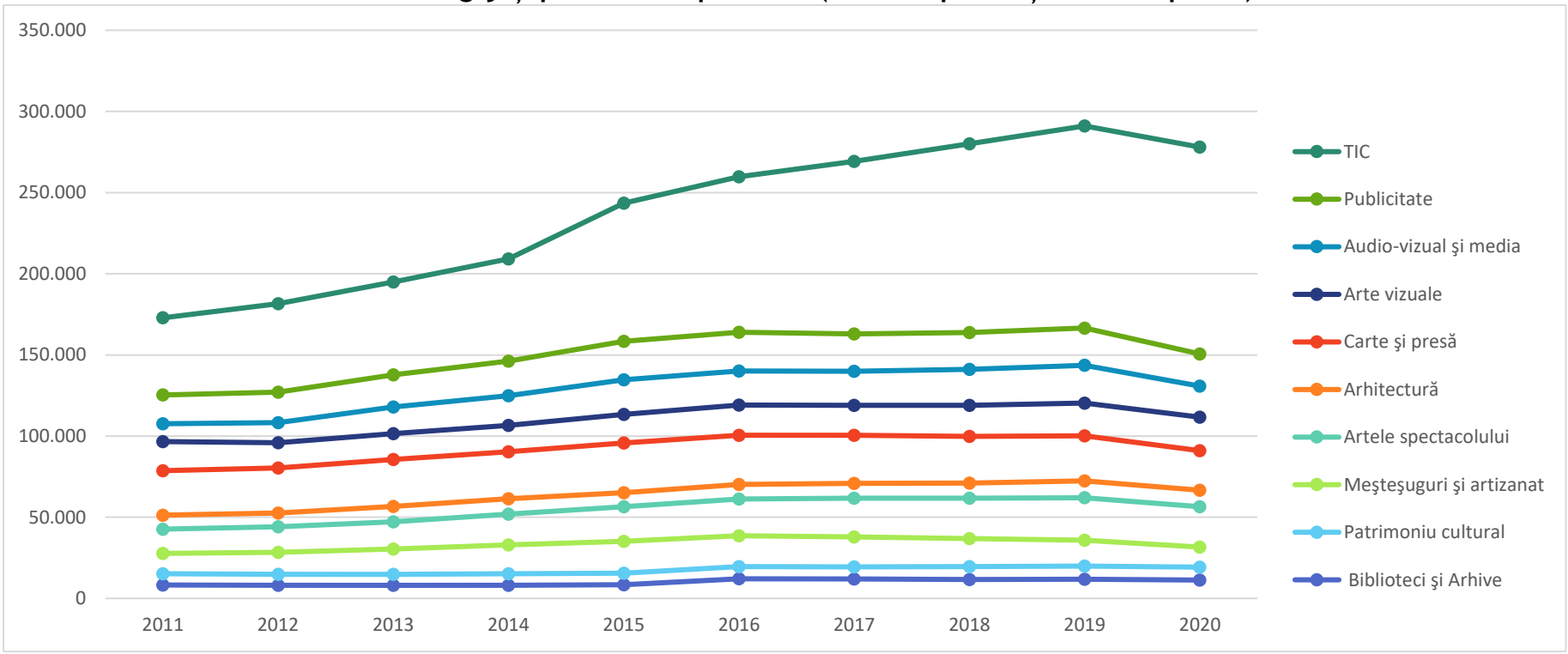
Grafic 2. Dinamica numărului de angajați în SCC în Romania

Sursa: *INS-Tempo, FOM105E, 2021*

Cu excepția sectorului IT care a avut o pantă mai accentuată de creștere a numărului de angajați în perioada 2011-2019, celelalte sectoare au avut o pantă de creștere moderată în perioada analizată. Remarcăm numărul mare de angajați din sectoarele Publicitate, Audio-vizual și Media și Arte vizuale, care au avut însă și cea mai abruptă pantă de scădere în anul 2020, fiind cele mai afectate sectoare de criza generată de pandemia COVID-19.

Grafic 3. Dinamica numărului de angajați pe fiecare tip de SCC (sectorul public și sectorul privat)[8]

Sursa: *INS-Tempo, FOM105E, 2021*

[8] Pentru sectorul biblioteci și arhive s-au folosit datele pentru total biblioteci, indiferent de tipul lor

2. Analiza încadrării pe clasificări de ocupații a contractelor active de muncă din Sectoarele Culturale și Creative

2.1. Metodologie

Analiza are la bază **numărul contractelor de muncă active (CIM)** ale entităților cu CAEN din structura Sectoarelor Culturale și Creative. Setul de date dezagregat a fost extras de Inspecția Muncii[9] din portalul REGES – *Registrul General de Evidență al Salariaților* la data de 30.06.2020 și conține următoarele variabile:

- **Forma de proprietate a angajatorului** (stat / privat / mixtă) – tipul sectorului
- **Forma juridică a angajatorului** (Societate comercială, Regie autonomă, Companie națională, Societate Națională, Autoritate sau instituție publică, Instituție de credit, Societate Cooperativă, Organizație Sindicală, Fundație, Alte persoane juridice, Organizație patronală, Organizație sau asociație cu personalitate juridică, Reprezentanța din România a unei persoane juridice străine, Institut Cultural al altui stat, Reprezentanța din România a unei persoane juridice străine, Institut Cultural al altui stat, reprezentanța comercială și economică ale altui stat, misiune diplomatică, oficiu consular)
- **Domeniu de activitate al angajatorului** – cele 11 domenii ale Sectoarelor Culturale și Creative
- **Codul ocupației salariatului** – Cod COR înregistrat în contractul acestuia

Codurile COR la nivel de 6 cifre aplicabile în domeniile cuprinse în Sectoarele Culturale și Creative au fost structurate conform tabelului 1, atât pe grupe majore, subgrupe majore, grupe minore și grupe de bază. În cazul ocupațiilor specifice domeniilor au fost selectate 954 de coduri de ocupație, iar 44% dintre acestea au fost încadrate pe cel puțin două domenii.

[9] Portalul REGES, Inspecția Muncii, https://reges.inspectiamuncii.ro/

Tabel 1. Structura ocupațiilor aplicabile în Sectoarele Culturale și Creative

Nivel 1	Nivel 2	Nivel 3
A. Personal operațional	1. Personal de specialitate culturală	Carte și presă Biblioteci și Arhive Patrimoniu cultural Meșteșuguri și artizanat Arte vizuale Arhitectură Artele spectacolului Audio-vizual și multimedia Publicitate
	2. Personal tehnic de specialitate	a. cu competențe specifice
		b. cu competențe nespecifice
B. Personal funcțional		

Datorită caracterului transversal al sectoarelor **IT** și **Educație și cercetare**, acestea au fost omise din analiză. Având în vedere faptul că nu există un cod CAEN dedicat activităților de **Artizanat și meșteșuguri**, iar aportul lor este foarte dificil de cuantificat, în aceasta grupă au fost cuprinse toate grupele CAEN ale industriei prelucrătoare. Pentru că în studiile INCFC domeniul a fost analizat din perspectiva contribuției economice a SCC-urilor printr-o ponderare de 9% a indicatorilor statistici, în cazul analizei prezente a fost aplicată aceeași ponderare.

2.2. Analiză

La nivel general, conform distribuției numărului de CIM în funcție de domenii SCC și *forma de proprietate* (stat / privat) a angajatorului, aproximativ 81% dintre contractele individuale de muncă sunt în sectorul privat și doar 19% sunt în sectorul public. În funcție de tipul angajatorului, 89% dintre contracte individuale de muncă cuprinse în analiză sunt active în societăți comerciale, 7% în instituții sau autorități publice și restul de 5% sunt contracte încadrate în celelalte tipuri de forme juridice.

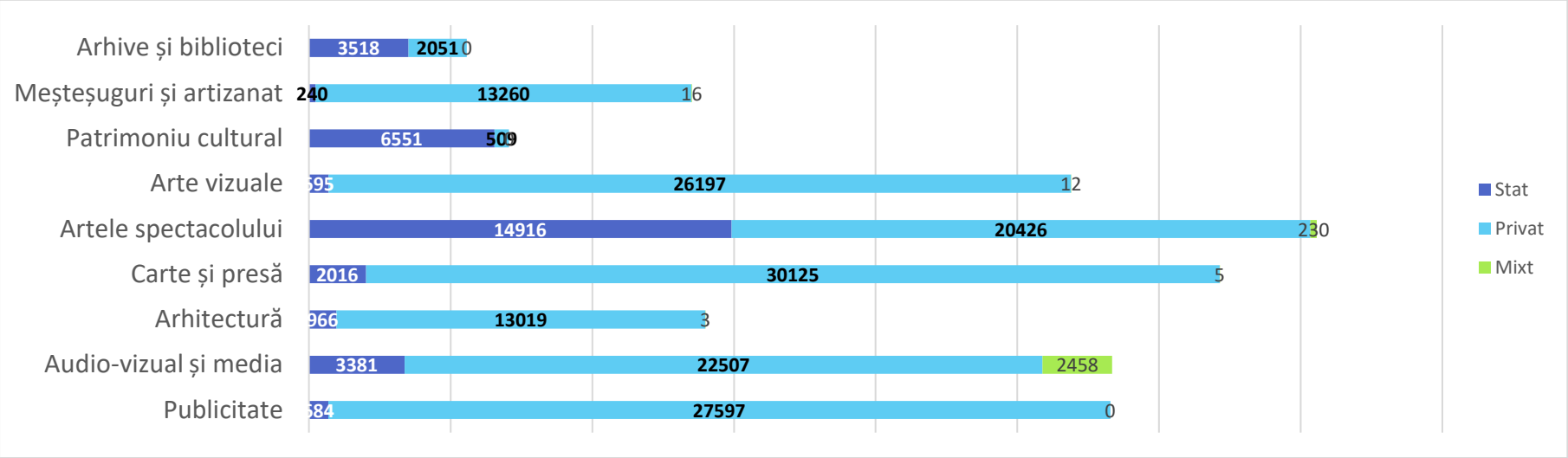
În funcție de tipul sectorului, doar sectoarele *Patrimoniu Cultural* și *Biblioteci și Arhive* au o pondere de peste 50% în sectorul public în comparație cu cel privat. Acestor domenii li se adaugă și *Artele spectacolului* cu 44% dintre CIM-uri aflate în sectorul public. Restul sectoarelor au o concentrare preponderent în zona privată.

Tabel 2. Distribuția numărului de CIM în funcție de domenii SCC și forma de proprietate

Nr.	SCC-uri	Stat	Privat	Total pe domenii
1	Carte și presă	2.016	30.125	32.146
2	Biblioteci și Arhive	3.518	2.051	5.569
3	Patrimoniu cultural	6.551	509	7.060
4	Meșteșuguri și artizanat	240	13.260	13.517
5	Arte vizuale	695	26.197	26.904
6	Arhitectură	966	13.019	13.988
7	Artele spectacolului	14.916	20.426	35.572
8	Audio-vizual și multimedia	3.381	22.507	28.346
9	Publicitate	684	27.597	28.281
	Total	**32.967**	**155.691**	**191.383**

Sursa: *Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Grafic 4. Distribuția numărului de CIM active în funcție de domenii SCC și forma de proprietate a entității

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Tabel 3. Distribuția numărului de CIM active în funcție de domenii SCC, tipul angajatorului și tipul sectorului

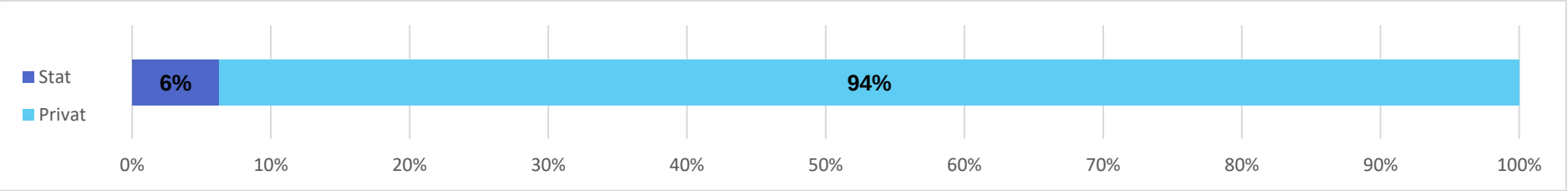
Forma Juridică	Procent
Societate Comercială	88.57%
Autoritate sau Instituție Publică	7.49%
Organizație sau asociație cu personalitate juridică	1.30%
Alte Persoane Juridice	1.19%
Societate Națională	0.73%
Companie Națională	0.22%
Regie Autonomă	0.16%
Societate Cooperativă	0.16%
Reprezentanța din România a unei persoane juridice străine	0.15%
Organizație Patronală	0.03%
Organizație Sindicală	0.01%

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

2.3. Sectorul Carte și presă

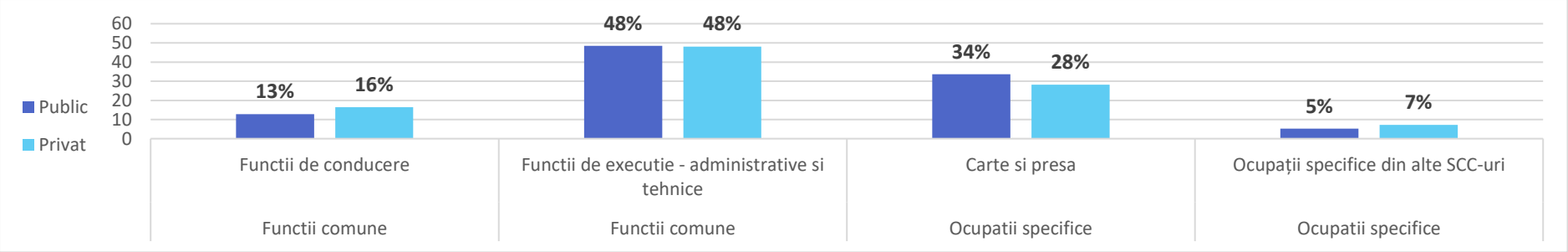
Sectorul **Carte și presă**[10] însumează 32.141 de CIM active dintre care 2016 (6%) de contracte sunt active în entități publice și 30125 (94%) în entități private (Grafic 5). Procentul de **contracte cu cod COR de ocupații specifice în domeniul culturii** reprezintă 39% din contractele încadrate în sectorul public și 35% din contractele încadrate în sectorul privat (Grafic 6). In ambele sectoare (public și privat) ale acestui domeniu predomină **funcțiile comune**.

Grafic 5. Distribuția contractelor în sectorul Carte și presă în funcție de tipul sectorului (stat / privat)

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Grafic 6. Procentul de CIM active în funcție de tipuri de ocupații SCC în cadrul sectorului Carte și presă

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

[10] Angajatori înregistrați în REGES cu codurile CAEN 1811 - Tipărirea ziarelor, 1812 - Alte activități de tipărire n.c.a., 1813 - Servicii pregătitoare pentru pretipărire, 1814 - Legătorie și servicii conexe, 1820 - Reproducerea înregistrărilor, 4761 - Comerț cu amănuntul al cărților, în magazine specializate, 4762 - Comert cu amănuntul al ziarelor și articolelor de papetarie, în magazine specializate, 5811 - Activități de editare a cărților, 5812 - Activități de editarea de ghiduri, compendii, liste de adrese și similare, 5813 - Activități de editare a ziarelor, 5814 - Activități de editare a revistelor și periodicelor, 5819 - Alte activități de editare.

Tabel 4. Număr de CIM active în funcție de Ocupații specifice - SCC ale entităților din sectorul Carte și presă (public)

Denumire Cod COR	Număr de CIM active
Tipograf-tipăritor	137
Redactor	112
Legător manual (în poligrafie și ateliere speciale)	105
Mașinist în legătorie mecanică	102
Vânzător	34
Operator mașini multiplicat	27
Tehnoredactor	24
Tehnoredactor	23
Corector editură presă	19
Designer grafică (studii medii)	18
Grafician	11
Tipograf print digital și offset	9
Designer grafică (studii superioare)	9
Grafician calculator (studii medii)	9
Redactor rubrică	8
Altele	133

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Tabel 5. Număr de CIM active în funcție de Ocupații specifice - SCC ale entităților din sectorul Carte și presă (privat)

Denumire Cod COR	Număr de CIM active
Legator manual (in poligrafie si ateliere speciale)	1651
Tipograf-tipăritor	1037
Vânzător	958
Redactor	771
Librar	680
Mașinist în legătorie mecanică	502
Operator mașini multiplicat	305
Vânzător de ziare	275
Tehnoredactor	267
Grafician calculator (studii medii)	266

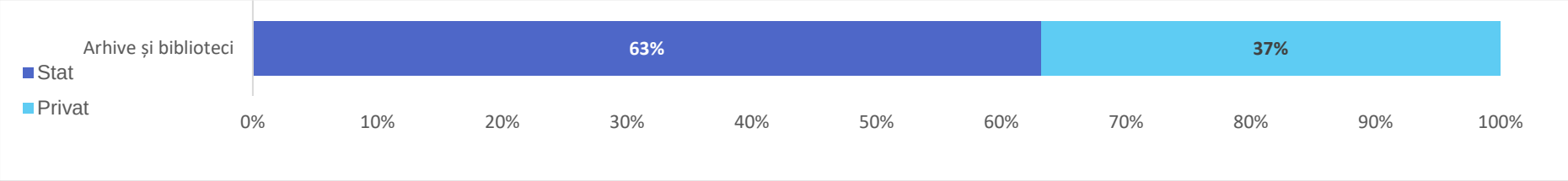
Tipograf print digital si offset	249
Designer grafică (studii medii)	216
Editorialist	193
Operator xerox	154
Tehnoredactor	147
Grafician	142
Designer grafică (studii superioare)	134
Arhivar	124
Specialist marketing	120
Colator publicitar	103
Reporter (studii medii)	100
Imprimator serigraf	91
Arhivist	82
Programator	78
Agent reclamă publicitară	75
Tipograf flexograf	72
Manager de produs	71
Finisor hârtie, carton, mucava	65
Specialist in relații publice	65
Reporter (studii superioare)	60
Tehnician reclame (decorator)	53
Confecționer articole hârtie	50
Art director	49
Referent de specialitate marketing	45
Operator presă de transfer termic	42
Corector editură presă	40
Corector (studii superioare)	39
Inginer de sistem în informatică	38
Operator la mașină de gravat și decupat cu laser	32
Altele	1118

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

2.4. Sectorul Biblioteci și Arhive

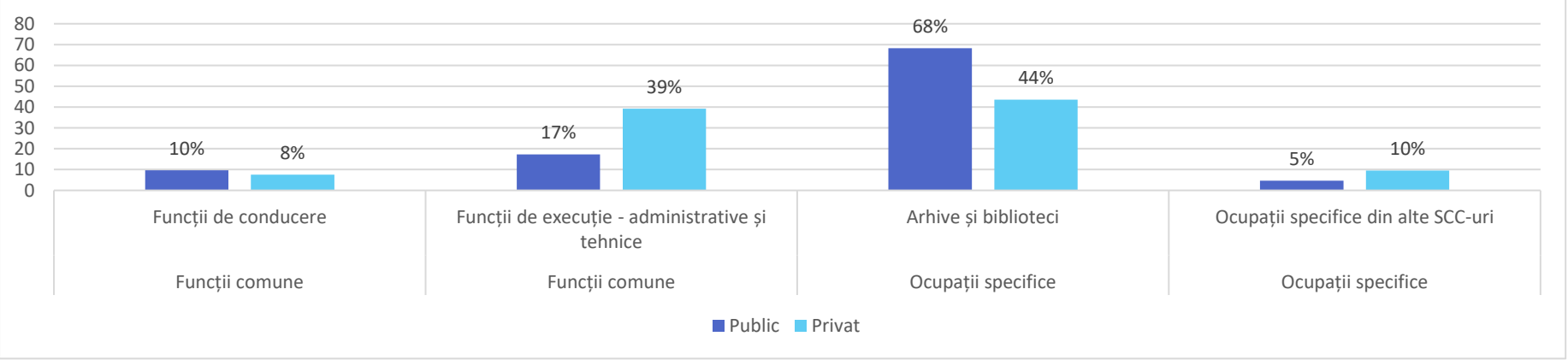
Conform analizei, sectorul **Biblioteci și Arhive**[11] însumează 5569 de contracte individuale de muncă active dintre care 3518 (63%) de contracte sunt active în entități publice și 2051 (37%) în entități private (**Grafic 7**). Procentul de contracte cu cod COR de ocupații specifice în domeniul culturii reprezintă 73% din contractele încadrate în sectorul public și doar 55% din contractele încadrate în sectorul privat (**Grafic 8**).

Grafic 7. Distribuția CIM active în sectorul Biblioteci și Arhive în funcție de tipul sectorului (stat / privat)

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Grafic 8. Procentul de CIM active în funcție de tipuri de ocupații SCC în cadrul sectorului Biblioteci și Arhive

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

[11] Entități înregistrate în REGES cu codul **CAEN 9101 - Activități ale bibliotecilor și arhivelor**.

Conform distribuției codurilor COR, contractele de **bibliotecar (studii superioare)** reprezintă 67% din contractele încadrate pe funcții specifice în angajatori din sectorul **Biblioteci și Arhive** (sectorul public). În sectorul privat, în mod similar sunt predominante contractele de **arhivar** și **arhivist** însumează 73% dintre ocupațiile culturale din acest sector.

Tabel 6. Număr de CIM active pe ocupații specifice SCC ale angajatorilor din sectorul Biblioteci și Arhive (public)

COD	Denumire Cod COR	Număr de CIM active
262202	Bibliotecar (studii superioare)	1715
441101	Bibliotecar (studii medii)	279
262201	Bibliograf	148
732301	Legător manual (în poligrafie și ateliere speciale)	70
262102	Conservator opere de artă și monumente istorice (studii superioare)	34
441106	Mânuitor carte	31
264211	Redactor	25
441501	Arhivar	24
251201	Analist	24
262206	Bibliotecar arhivist	23
251203	Inginer de sistem în informatică	20
343306	Conservator arhivă (studii medii)	16
343304	Conservator bunuri culturale (studii medii)	12
343305	Restaurator arhivă (studii medii)	12
263308	Asistent de cercetare în istorie	11
262101	Arhivist	9
262203	Documentarist (studii superioare)	9
262107	Restaurator bunuri culturale (studii superioare)	8
	Altele	96

***Codurile marcate cu galben sunt ocupații specifice ale altor domenii SCC**

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Tabel 7. Număr de contracte individuale de muncă active Ocupații specifice - SCC ale entităților sectorul Biblioteci și Arhive (privat)

Cod Cor	Denumire Cod COR	Număr de CIM active
441501	Arhivar	475
262101	Arhivist	316
732301	Legător manual (în poligrafie și ateliere speciale)	147
441502	Funcționar documentare	79
732213	Altele	72

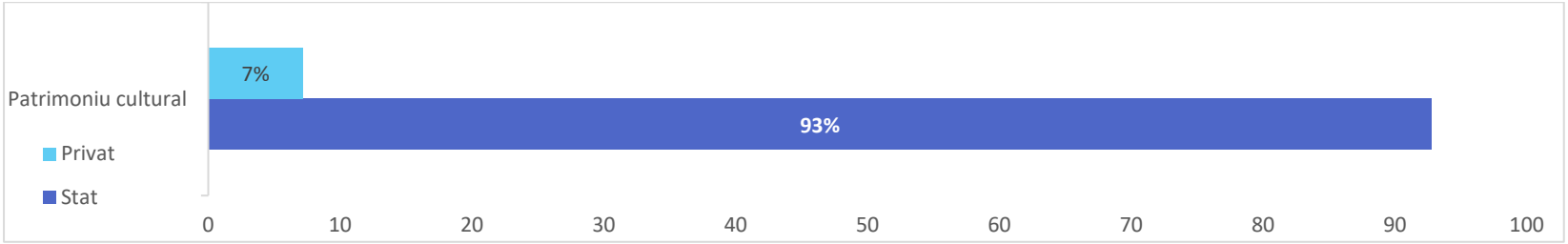
***Codurile marcate cu galben sunt ocupații specifice ale altor domenii SCC**

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

2.5. Sectorul Patrimoniu Cultural

Sectorul Patrimoniu Cultural[12] însumează 7060 de contracte individuale de muncă active dintre care 6551 (93%) de contracte sunt active în entități publice și 509 (7%) în entități private. Procentul de contracte cu cod COR de ocupații specifice în domeniul culturii reprezintă 59% din contractele încadrate în sectorul public și doar 31% din contractele încadrate în sectorul privat, sector în care predomină angajații cu funcții de execuție – administrative și tehnice.

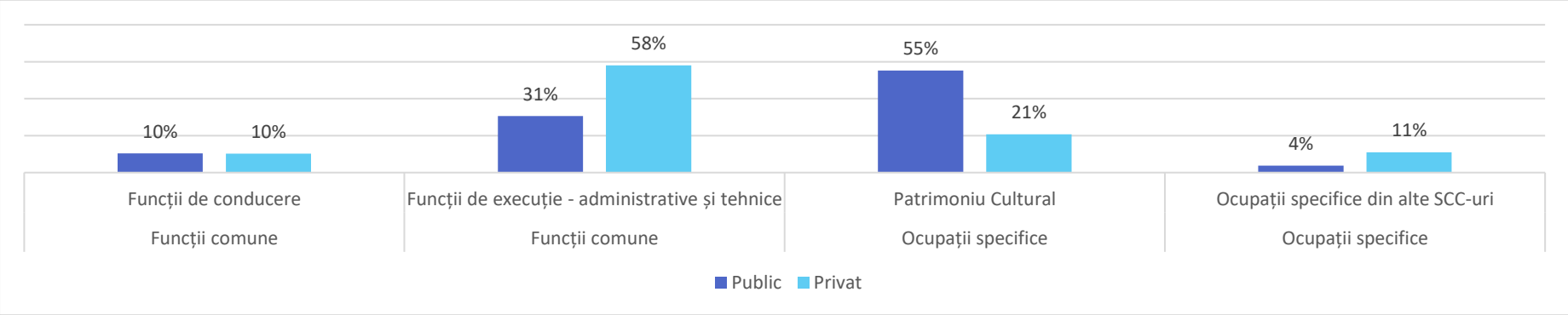
Grafic 9. Distribuția CIM în sectorul Patrimoniu cultural în funcție de tipul sectorului (stat / privat)

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

[12] Angajatori înregistrați în REGES cu codurile *CAEN 9102 - Activități ale muzeelor, 9103 - Gestionarea monumentelor, clădirilor istorice și a altor obiective de interes turistic, 9104 - Activități ale grădinilor zoologice, botanice și ale rezervațiilor naturale*

Grafic 10. Procentul de CIM active în funcție de tipuri de ocupații SCC în cadrul sectorului Patrimoniu Cultural

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Conform distribuției codurilor COR, contractele de muzeograf reprezintă 26% din contractele individuale de muncă active încadrate pe funcții specifice de angajatori din sectorul *Patrimoniu cultural* (sectorul public).

Tabel 8. Număr CIM active în funcție de Ocupații specifice - SCC ale entităților din sectorul Patrimoniu Cultural (public)

COD COR	Denumire Cod COR	Număr de CIM active
262103	Muzeograf	1017
962910	Supraveghetor muzeu	656
343523	Gestionar custode sală	340
262102	Conservator opere de artă și monumente istorice (studii superioare)	275
262107	Restaurator bunuri culturale (studii superioare)	186
262104	Restaurator opere de artă și monumente istorice (studii superioare)	119
343304	Conservator bunuri culturale (studii medii)	103
263307	Cercetător în istorie	81
343303	Restaurator bunuri culturale (studii medii)	79
262207	Referent de specialitate așezământ cultural	72
612902	Crescător-îngrijitor animale sălbatice captive	61
263206	Arheolog	48
343302	Conservator opere de artă și monumente istorice (studii medii)	40

752201	Tâmplar universal	31
263214	Cercetător în arheologie	28
711101	Muncitor constructor bârne, chirpici, piatră	27
264211	Redactor	27
262202	Bibliotecar (studii superioare)	27
262203	Documentarist (studii superioare)	26
213136	Cercetător în biologie	24
216103	Arhitect restaurări	23
262103	Altele	610

***Codurile marcate cu galben sunt ocupații specifice ale altor domenii SCC**

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Tabel 9. Număr CIM active Ocupații specifice - SCC ale entităților din sectorul Patrimoniu Cultural (privat)

Denumire Cod COR	Număr de CIM active
Zidar rosar-tencuitor	19
Supraveghetor muzeu	18
Restaurator opere de artă și monumente istorice (studii superioare)	18
Restaurator opere de artă și monumente istorice (studii medii)	13
Conservator/restaurator componente artistice din piatră, ceramică sau stucatură la monumente istorice	7
Dulgher (exclusiv restaurator)	6
Restaurator bunuri culturale (studii superioare)	6
Pictor decor	5
Altele	69

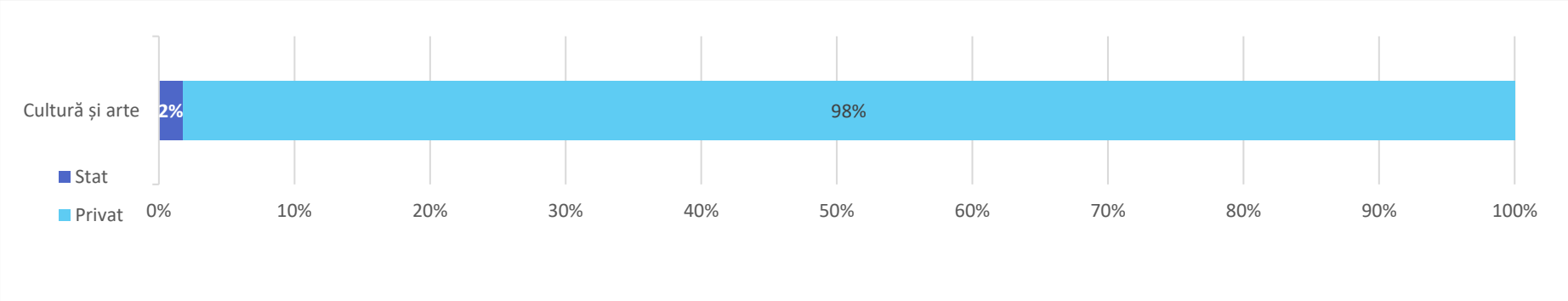
***Codurile marcate cu galben sunt ocupații specifice ale altor domenii SCC**

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

2.6. Sectorul Meșteșuguri și Artizanat

Sectorul Meșteșuguri și artizanat[13] însumează 150008 de contracte individuale de muncă active dintre care 147337 (98%) de contracte sunt active în entități publice și 2671 (2%) în entități private. Așa cum a fost menționat anterior, lipsa unui cod CAEN dedicat activităților de Meșteșuguri și artizanat nu a permis cuantificarea ocupațiilor specifice domeniului culturii deoarece în aceasta grupă sunt cuprinse toate CAEN-urile industriei prelucrătoare.

Grafic 11. Distribuția contractelor în sectorul Artizanat și meșteșuguri în funcție de tipul sectorului (stat / privat)

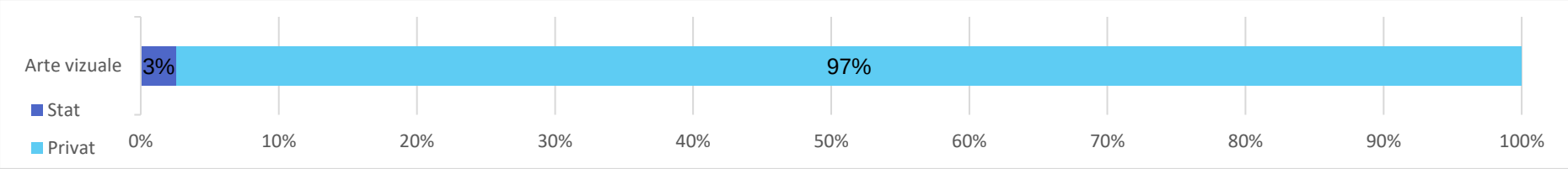
***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

[13] Angajatori înregistrați în REGES cu codurile CAEN *1320 - Producția de țesături, 1411 - Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte din piele, 1419 - Fabricarea altor articole de îmbrăcăminte și accesorii n.c.a., 1420 - Fabricarea articolelor din blană, 1431 - Fabricarea prin tricotare sau croșetare a ciorapilor și articolelor de galanterie, 1439 Fabricarea prin tricotare sau croșetare a altor articole de îmbrăcăminte, 1511 Tăbăcirea și finisarea pieilor; prepararea și vopsirea blănurilor, 1512 - Fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie și a articolelor de harnașament, 1520 - Fabricarea încălțămintei, 1629 - Fabricarea altor produse din lemn; fabricarea articolelor din pluta, paie si din alte materiale vegetale împletite, 2041 - Fabricarea săpunurilor, detergenților și a produselor de întreținere, 2042 - Fabricarea parfumurilor și a produselor cosmetice (de toaletă), 2313 - Fabricarea articolelor din sticlă, 2332 - Fabricarea cărămizilor, țiglelor și altor produse pentru construcții, din argilă arsă, 2341 - Fabricarea articolelor ceramice pentru uz gospodăresc și ornamental, 2349 - Fabricarea altor produse ceramice n.c.a., 2370 - Tăierea, fasonarea și finisarea pietrei, 2550 - Fabricarea produselor metalice obținute prin deformare plastica; metalurgia pulberilor, 2599 - Fabricarea altor articole din metal n.c.a. - 3109 - Fabricarea de mobila n.c.a., 3212 - Fabricarea bijuteriilor și articolelor similare din metale și pietre prețioase, 3213 Fabricarea imitațiilor de bijuterii și articole similare, 3220 - Fabricarea instrumentelor muzicale, 3291 - Fabricarea măturilor și periilor, 3299 - Fabricarea altor produse manufacturiere n.c.a.*

2.7. Sectorul Arte vizuale

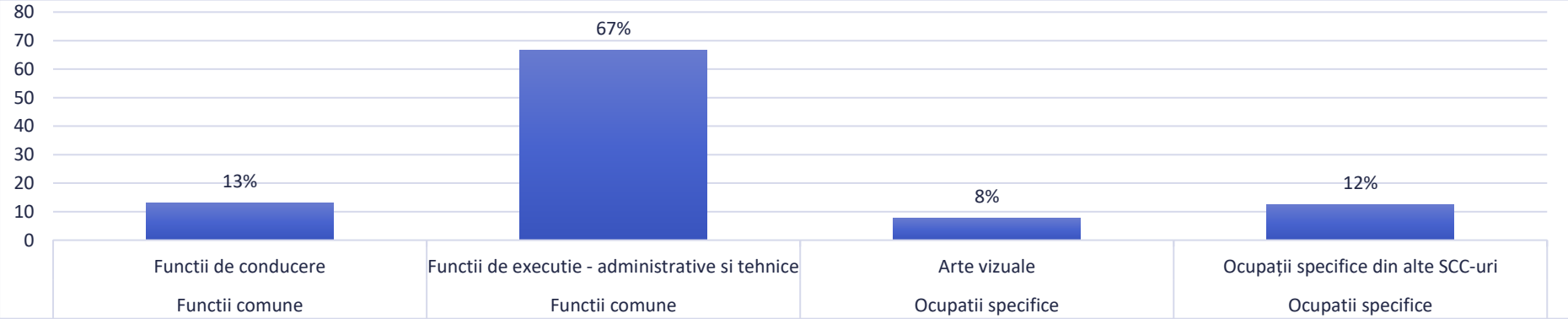
Sectorul Arte vizuale[14] însumează 26.892 de contracte individuale de muncă active dintre care 2016 (3%) de contracte sunt active în entități publice (de stat) și 26/197 (97%) în entități private. În sectorul privat, ponderea contractelor cu cod COR de ocupații specifice sectorului Arte vizuale (8%) este mai mică decât ponderea contractelor de ocupații specifice din alte SCC-uri (12%). În ambele sectoare (public și privat) ale acestui domeniu predomină funcțiile comune (aproximativ 80% din totalul contractelor).

Grafic 12. Distribuția contractelor în sectorul Arte vizuale în funcție de tipul sectorului (stat / privat)

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Grafic 13. Procentul de CIM active în funcție de tipuri de ocupații SCC în cadrul sectorului Arte vizuale (privat)

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

[14] Angajatori înregistrați în REGES cu codurile CAEN *7420 - Activități fotografice, 7410 - Activități de design specializat, 4778 - Comerț cu amănuntul al altor bunuri noi, în magazine specializate*

Tabel 10. Număr de CIM active Ocupații specifice - SCC ale entităților din sectorul Arte vizuale (privat)

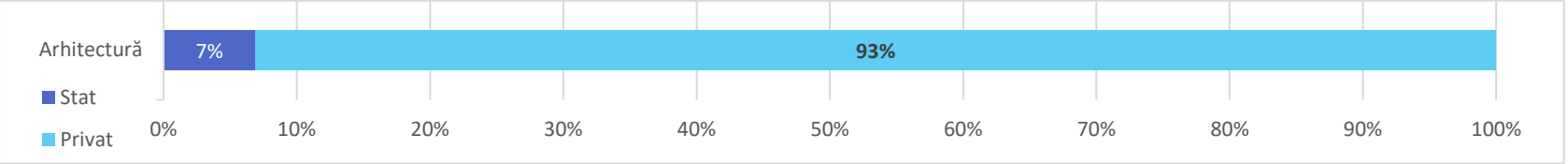
Denumire Cod COR	Total CIM active
Vânzător	1743
Fotograf	1114
Designer grafică (studii superioare)	117
Designer grafică (studii medii)	114
Arhitect clădiri	113
Cameraman	110
Tâmplar universal	106
Croitor	79
Editor imagine	77
Specialist marketing	77
Proiectant arhitect	66
Grafician calculator (studii medii)	60
Operator imagine	55
Designer vestimentar	52
Designer industrial	52
Croitor-confecționer îmbrăcăminte, după comanda	46
Grafician	39
Art director	38
Altele	1041

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

2.8. Sectorul Arhitectură

Sectorul Arhitectură[15] însumează 13.985 de contracte individuale de muncă active dintre care 966 (7%) de contracte sunt active în entități publice (de stat) și 13.019 (93%) în entități private.

Grafic 14. Distribuția contractelor în sectorul Arhitectură în funcție de tipul sectorului (stat / privat)

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

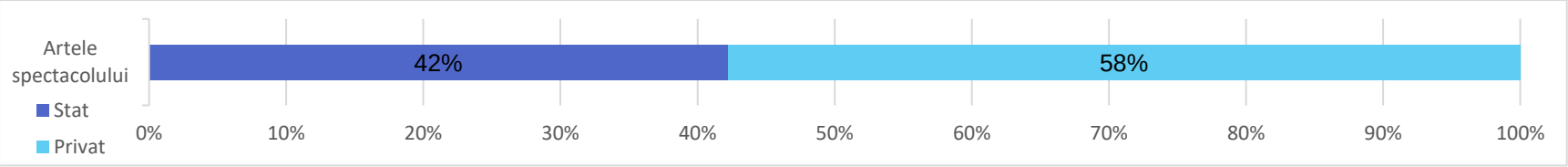
2.9. Sectorul Artele spectacolului

Sectorul Artele spectacolului[16] însumează 35.342 de CIM active dintre care 14.916 (42%) de contracte sunt active în entități publice și 20.426 (58%) în entități private. Procentul de contracte cu cod COR de ocupații specifice în domeniul culturii reprezintă 67% din contractele încadrate în sectorul public și doar 22% din contractele încadrate în sectorul privat, sector în care predomină angajații cu funcții de execuție – administrative și tehnice (62% din totalul contractelor).

Grafic 15. Distribuția contractelor în sectorul Artele spectacolului în funcție de tipul sectorului (stat / privat)

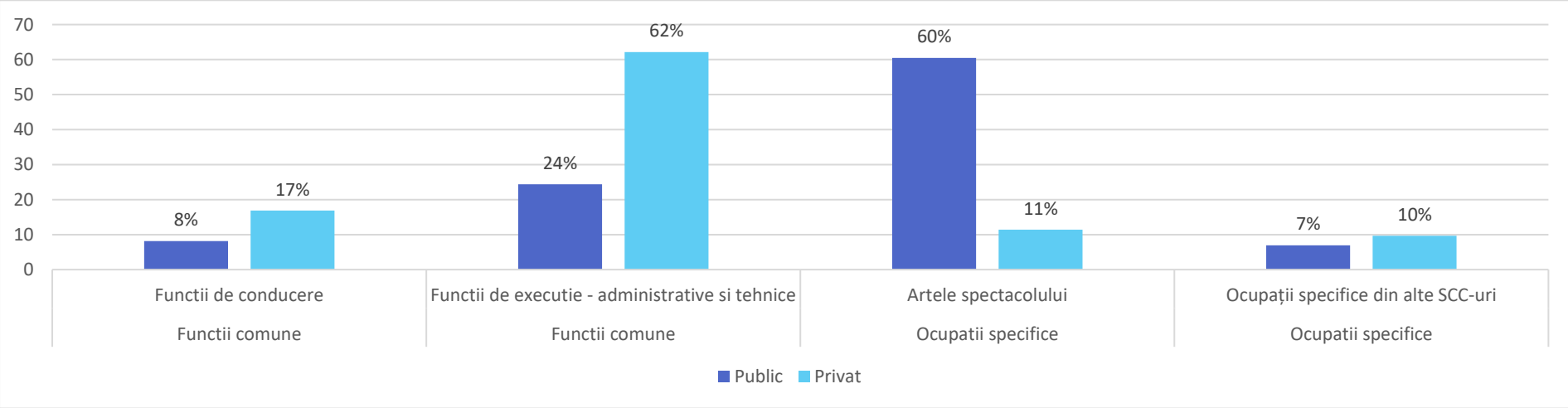
[15] Angajatori înregistrați în REGES cu codul CAEN 7111 – Activități de arhitectură

[16] Angajatori înregistrați în REGES cu codurile *CAEN 9001 - Activități de interpretare artistică (spectacole), 9002 - Activități suport pentru interpretarea artistică (spectacole), 9003 - Activități de creație artistică, 9004 - Activități de gestionare a sălilor de spectacole, 9321 - Bâlciuri și parcuri de distracții, 9329 - Alte activități recreative și distractive n.c.a., 9412 - Activități ale organizațiilor profesionale*

Sursa: *Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Grafic 16. Procentul de CIM active în funcție de tipuri de ocupații SCC în cadrul sectorului Artele spectacolului

Sursa: *Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Tabel 11. Număr CIM active Ocupații specifice - SCC ale entităților din sectorul Artele spectacolului (public)

COR	Denumire Cod COR	Număr de CIM active
265219	Artist instrumentist	1555
265501	Actor	1461
343501	Mânuitor, montator decor	684
265202	Artist liric	662
265215	Solist vocal	376
265307	Dansator	292
265301	Balerin	241

265502	Actor mânuitor de păpuși	232
262207	Referent de specialitate așezământ cultural	211
265214	Solist instrumentist	201
265209	Instrumentist	196
265305	Solist balet	194
265401	Consultant artistic	188
216304	Costumier	179
962908	Plasator	146
432105	Recuziter	145
265223	Artist liric operă	136
265205	Corist	105
264305	Secretar literar	105
343521	Electrician iluminare scenă	99
753101	Croitor	98
343504	Maestru de lumini	93
265234	Instrumentist (studii medii)	85
265901	Acrobat	85
352126	Operator sunet	85
265439	Regizor scenă	81
343505	Maestru de sunet	81
962903	Garderobier	79
962912	Supraveghetor săli spectacole	71
265206	Dirijor	64
752201	Tâmplar universal	64
243201	Specialist in relații publice	63
333908	Impresar artistic	62
265410	Regizor artistic	59
265416	Sufleur teatru	58
265414	Regizor tehnic	55
265203	Concert maestru	54
352124	Operator imagine	48

753206	Croitor confecționer costume teatru	47
753201	Croitor-confecționer îmbrăcăminte, după comandă	47
265230	Instrumentist muzicant	44
Altele		1248

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Tabel 12. Număr CIM active Ocupații specifice - SCC ale entităților din sectorul Artele spectacolului (privat)

COR	Denumire Cod COR	Număr de CIM active
516907	Animator socio-educativ	513
522101	Vânzător	236
265231	Disc-jockey	185
243201	Specialist în relații publice	159
265215	Solist vocal	133
262104	Restaurator opere de artă și monumente istorice (studii superioare)	122
333909	Organizator spectacole	104
265209	Instrumentist	99
962912	Supraveghetor săli spectacole	87
265106	Pictor	78
234101	Profesor în învățământul primar	68
352126	Operator sunet	67
243103	Specialist marketing	67
352134	Tehnician la echipamente de înregistrare imagine și sunet	65
242401	Formator	63
265234	Instrumentist (studii medii)	57
343505	Maestru de sunet	57
242403	Organizator/conceptor/consultant formare	56
343504	Maestru de lumini	54
962908	Plasator	53
265230	Instrumentist muzicant	49
265102	Artist plastic	48
265501	Actor	48

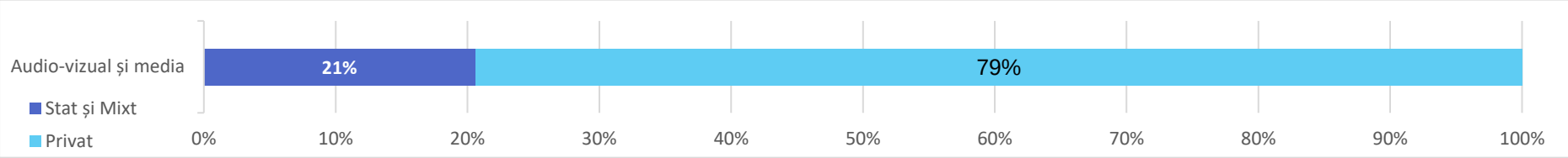
343501	Mânuitor, montator decor	45
731505	Prelucrător topitură sticlă la țeavă	43
343301	Restaurator opere de artă și monumente istorice (studii medii)	43
265308	Instructor de dans	41
265214	Solist instrumentist	40
265229	Cântăreț	40
921201	Îngrijitor animale	40
731601	Pictor decor	39
441501	Arhivar	36
234201	Profesor în învățământul preșcolar	36
931202	Îngrijitor spatii verzi	34
265219	Artist instrumentist	32
611203	Florar-decorator	30
265307	Dansator	29
265401	Consultant artistic	28
752201	Tâmplar universal	28
333908	Impresar artistic	25
Altele		1176

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

2.10. Sectorul Audio Vizual și Multimedia

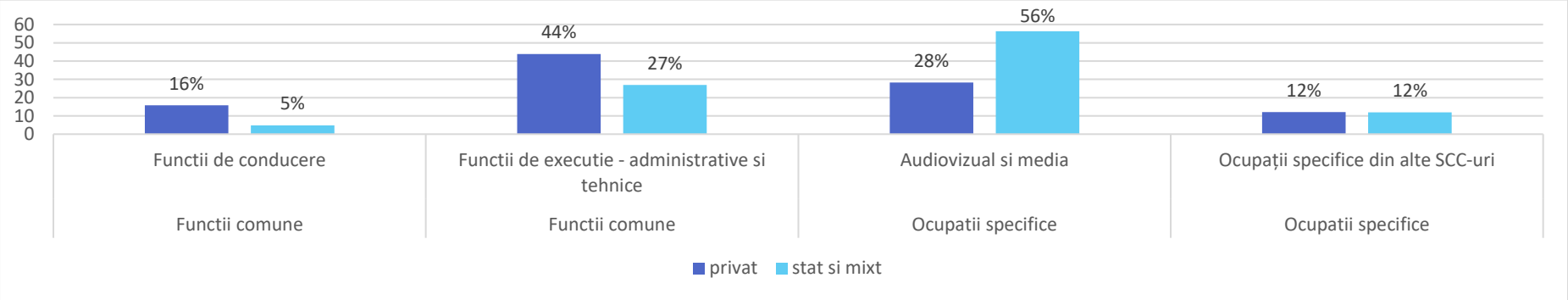
Sectorul Audio-vizual și Multimedia[17] însumează 28.346 de contracte individuale de muncă active dintre care 5839 (21%) de contracte sunt active în entități publice (de stat) și mixte și 22507 (79%) în entități private.

Grafic 17. Distribuția contractelor în sectorul Audio-vizual și Multimedia în funcție de tipul sectorului (stat / privat)

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Grafic 18. Procentul de CIM active în funcție de tipuri de ocupații SCC în cadrul sectorului Audio-vizual și Multimedia (public / mixt și privat)

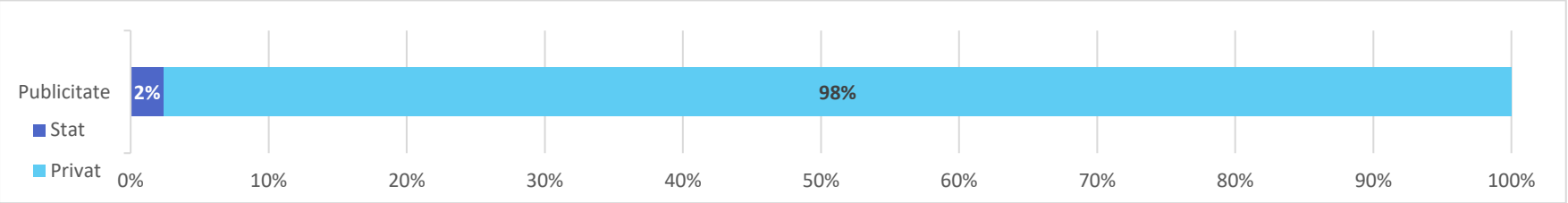
***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

[17] Angajatori înregistrați în REGES cu codurile CAEN *2680 - Fabricarea suporților magnetici și optici destinați înregistrărilor, 4763 - Comerț cu amănuntul al discurilor și benzilor magnetice cu sau fără înregistrări audio/video, în magazine specializate, 5911 - Activități de producție cinematografică, video și de programe de televiziune, 5912 - Activități post-producție cinematografică, video și de programe de televiziune, 5913 - Activități de distribuție a filmelor cinematografice, video și a programelor de televiziune, 5914 - Proiecția de filme cinematografice, 5920 - Activități de realizare a înregistrărilor audio și activități de editare muzicală, 6010 - Activități de difuzare a programelor de radio, 6020 - Activități de difuzare a programelor de televiziune, 6203 - Activități de management (gestiune și exploatare) a mijloacelor de calcul, 6209 - Alte activități de servicii privind tehnologia informației, 6391 - Activități ale agențiilor de știri, 7722 - Închirierea de casete video și discuri (cd-uri, dvd-uri)*

2.11. Sectorul Publicitate

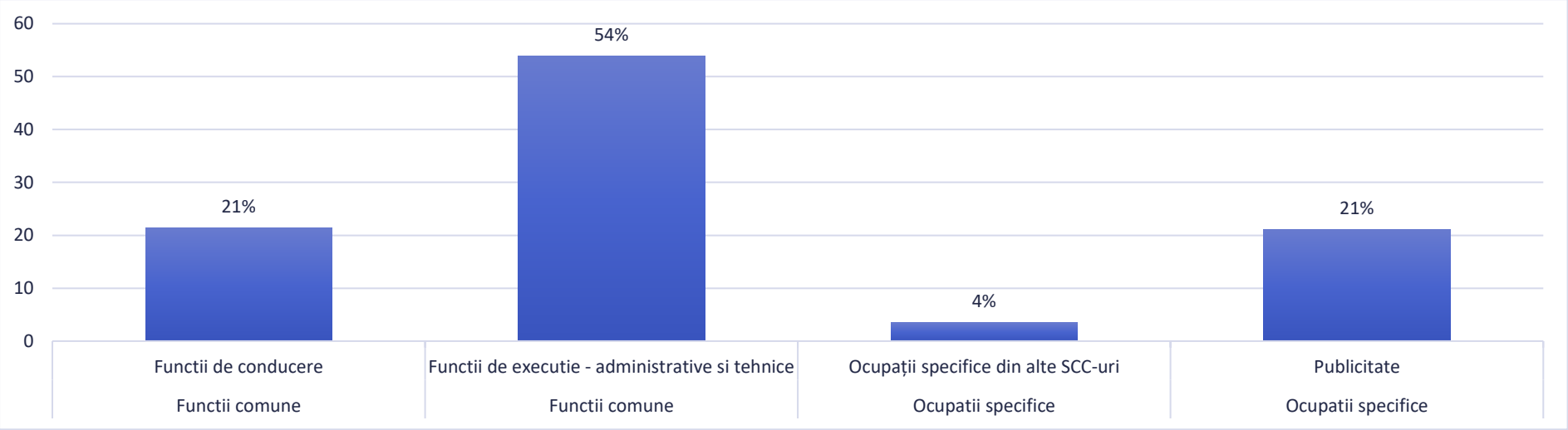
Sectorul Publicitate[18] însumează 28.281 de contracte individuale de muncă active dintre care 684 (2%) de contracte sunt active în entități publice (de stat) și 27.597 (98%) în entități private.

Grafic 19. Distribuția contractelor în domeniul Publicitate în funcție de tipul sectorului (stat / privat)

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

Grafic 20. Procentul de CIM active în funcție de tipuri de ocupații SCC în cadrul domeniului Publicitate (privat)

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

[18] Angajatori înregistrați în REGES cu codurile CAEN 7311 - Activități ale agențiilor de publicitate și 7312 – Servicii de reprezentare media

Tabel 13. Număr CIM active Ocupații specifice - SCC ale entităților din domeniul Publicitate (privat)

Denumire Cod COR	Număr de CIM active
Agent reclamă publicitară	1085
Specialist marketing	564
Specialist în relații publice	329
Media planner	281
Designer grafică (studii medii)	268
Copywriter publicitate (studii superioare)	255
Redactor	234
Designer grafică (studii superioare)	229
Tehnician reclame (decorator)	213
Grafician calculator (studii medii)	205
Art director	204
Colator publicitar	195
Vânzător	146
Legător manual (în poligrafie și ateliere speciale)	143
Copywriter publicitate (studii medii)	132
Referent de specialitate marketing	132
Art director publicitate (studii medii)	130
Grafician	129
Programator	128
Designer pagini web (studii medii)	88
Director de creație	85
Editor imagine	71
Programator de sistem informatic	55
Tipograf-tipăritor	52
Operator mașini multiplicat	48
Designer pagini web (studii superioare)	48
Tehnoredactor	46
Mașinist în legătorie mecanică	45
Manager de produs	45

Brand manager	44
Tipograf print digital și offset	41
Manager proiect informatic	38
Tehnoredactor	37
Altele	1024

***Sursa**: Platforma REGES, Inspecția Muncii. Prelucrare INCFC*

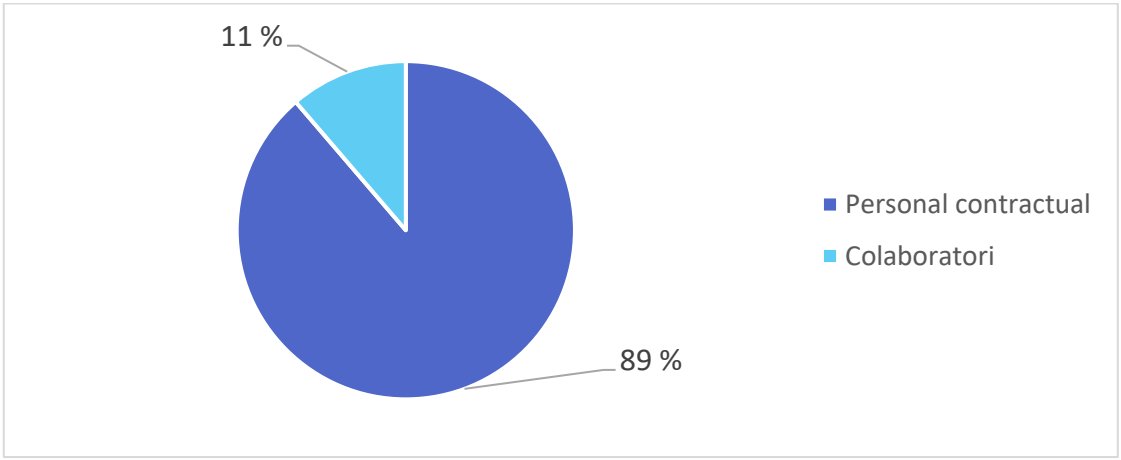
3. Analiza resurselor umane ale instituțiilor publice de cultură

3.1. Analiza resurselor umane ale instituțiilor publice de cultură

În continuare vom prezenta situația resurselor umane din instituțiile publice de cultură pe baza răspunsurilor colectate de INCFC de la reprezentanții instituțiilor de spectacol, muzeelor și colecțiilor publice, bibliotecilor și așezămintelor culturale. Structura personalului din instituțiile de cultură a fost identificată prin distincția personal contractual și colaboratori externi, pe baza categoriilor de vârstă și pe baza tipului de funcții.

Conform răspunsurilor reprezentanților instituțiilor publice de cultură, peste 89% din totalul resurselor umane este personal contractual și doar 11% este reprezentat de colaboratori externi.

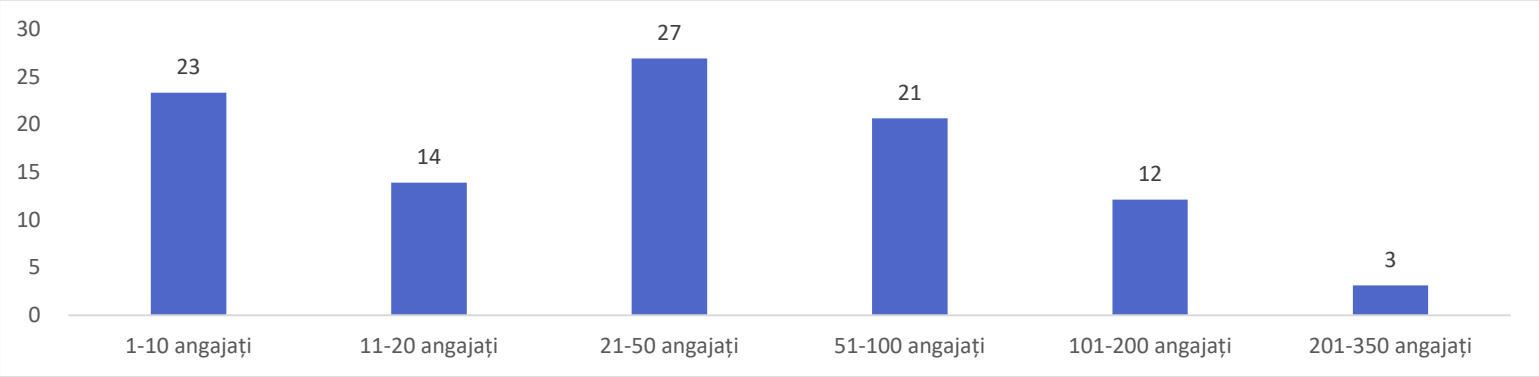
Grafic 21. Distribuția resurselor umane în funcție de forma contractuală în Instituțiile de cultură

Sursa: *Colectare INCFC, 2020-2021*

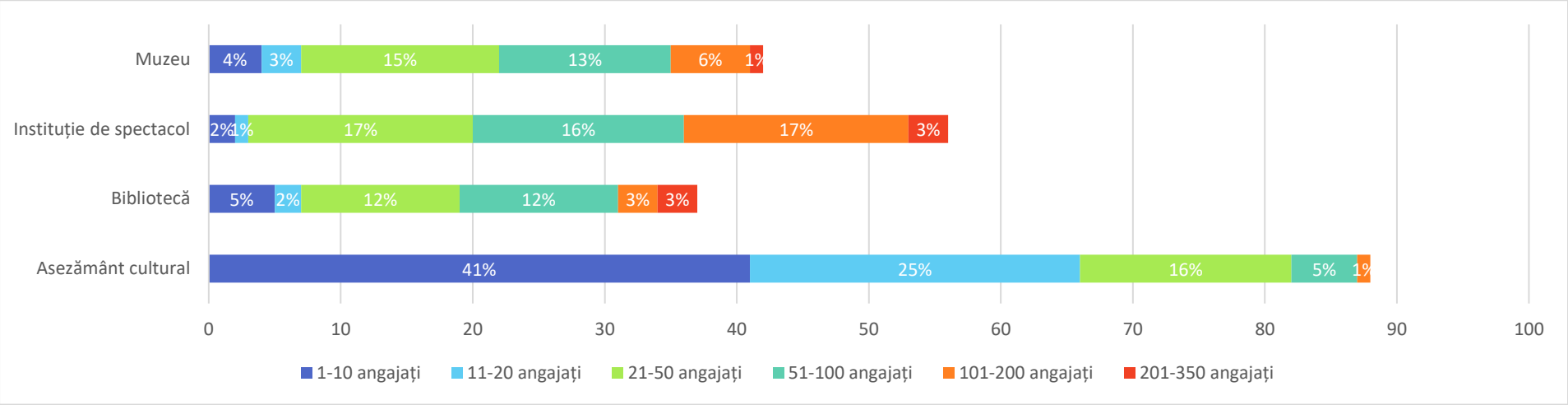
Majoritatea instituțiilor publice de cultură au sub 50 de angajați, cele mai multe instituții care au între 100 și 200 de angajați sunt instituțiile de spectacol, iar cele care au sub 10 angajați sunt preponderent așezăminte culturale.

Grafic 22. Categorii de instituții în funcție de numărul personalului contractual (valori absolute)

Sursa: *Colectare INCFC, 2020-2021*

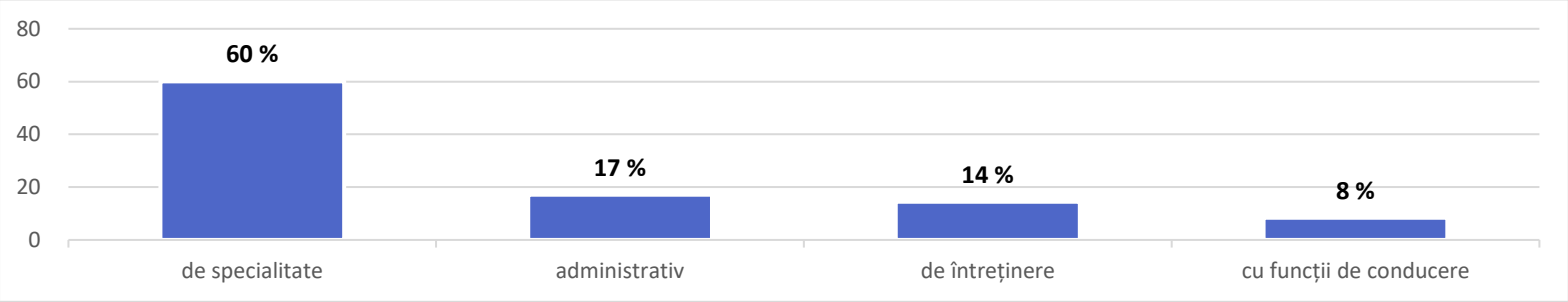
Grafic 23. Distribuția categoriilor de instituții în funcție de numărul personalului contractual și tipul instituției (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Analiza distribuției tipului de funcții a personalului contractual evidențiază faptul că cele mai multe persoane angajate în instituțiile publice de cultură ocupă funcții de specialitate sau administrative. Doar 8% din persoanele angajate în aceste instituții dețin o funcție de conducere.

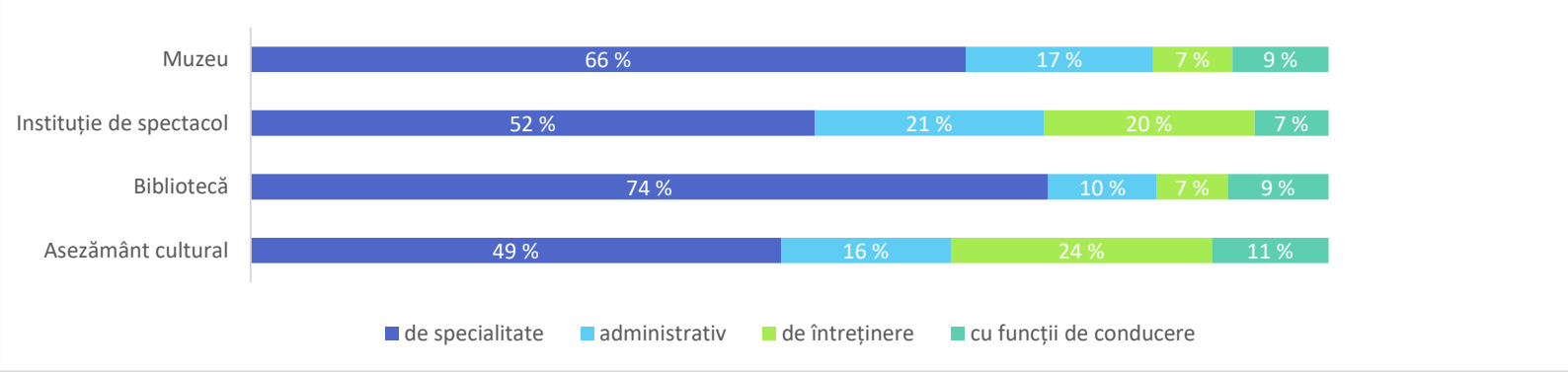
Grafic 24. Distribuția pe tipuri de funcții a personalului contractul (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Cele mai multe persoane angajate care ocupă funcții de specialitate sunt din cadrul bibliotecilor și muzeelor, în timp ce în cadrul instituțiilor de spectacol regăsim cele mai multe persoane angajate cu funcții administrative. De remarcat faptul că cele mai multe funcții de conducere se regăsesc în cadrul așezămintelor culturale.

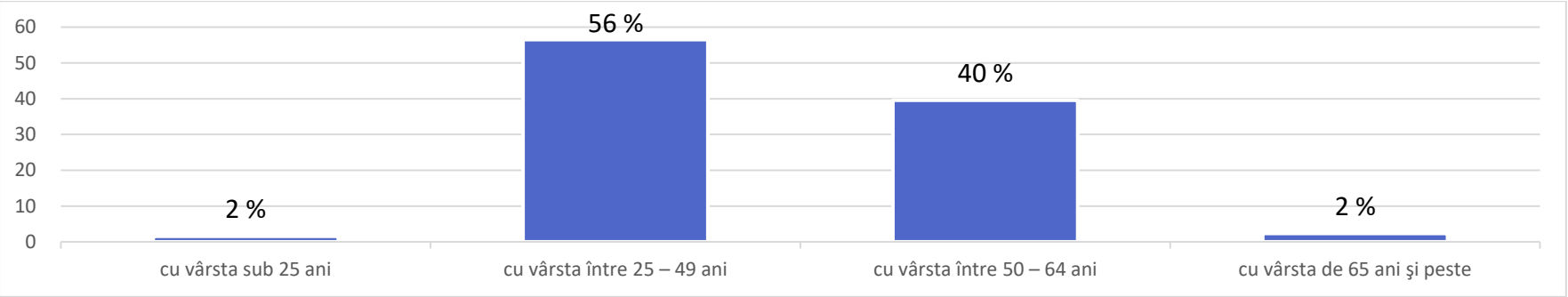
Grafic 25. Distribuția pe tipuri de funcții a personalului contractul (procente) pe categorii de instituții

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

În ceea ce privește distribuția personalului contractual pe categorii de vârstă, remarcăm faptul că cei mai mulți angajați din instituțiile publice de cultură analizate au vârsta cuprinsă între 25-49 de ani, fiind urmați de cei cu vârsta între 50-64 de ani, adică exact personalul care în următorii zece ani se vor pensiona sau vor fi aproape de vârsta de pensionare. De remarcat procentul foarte scăzut de tineri sub vârsta de 25 de ani angajați în instituțiile publice de cultură.

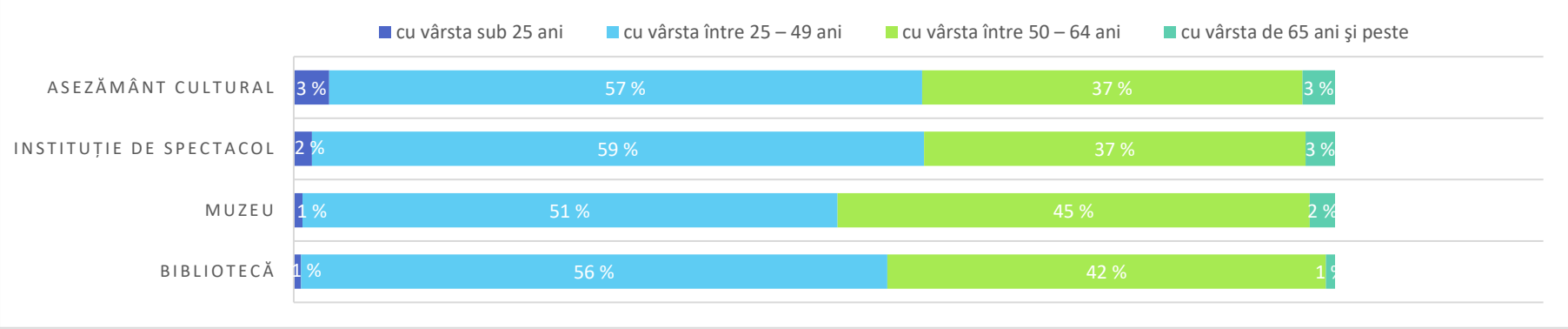
Grafic 26. Personal contractual - pe categorii de vârste (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Personalul contractual cu vârsta cuprinsă între 50-64 de ani provine în cele mai procente din muzee și biblioteci.

Grafic 27. Personal contractual - pe categorii de vârste (procente)

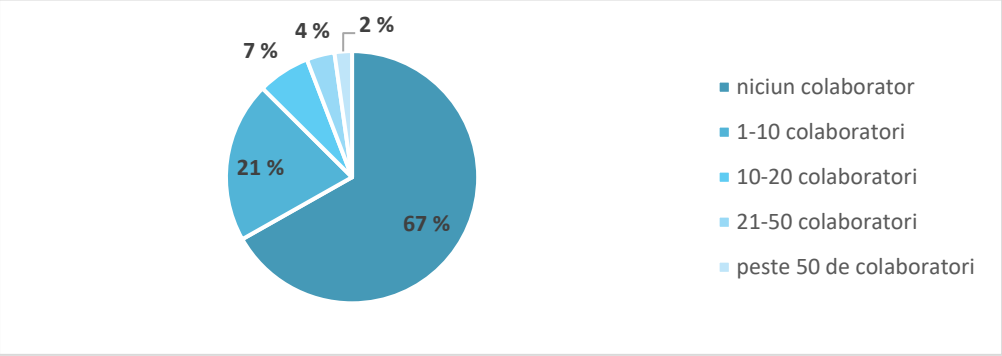

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Colaboratori

Cele mai multe instituții publice de cultură (67%) nu au niciun colaborator iar cel mai mare procent de instituții care au colaboratori sunt instituțiile de spectacol (46%) si așezămintele culturale (42%). Cei mai mulți colaboratori suplinesc funcțiile de specialitate sau administrative și marea majoritate au vârsta între 25 și 49 de ani.

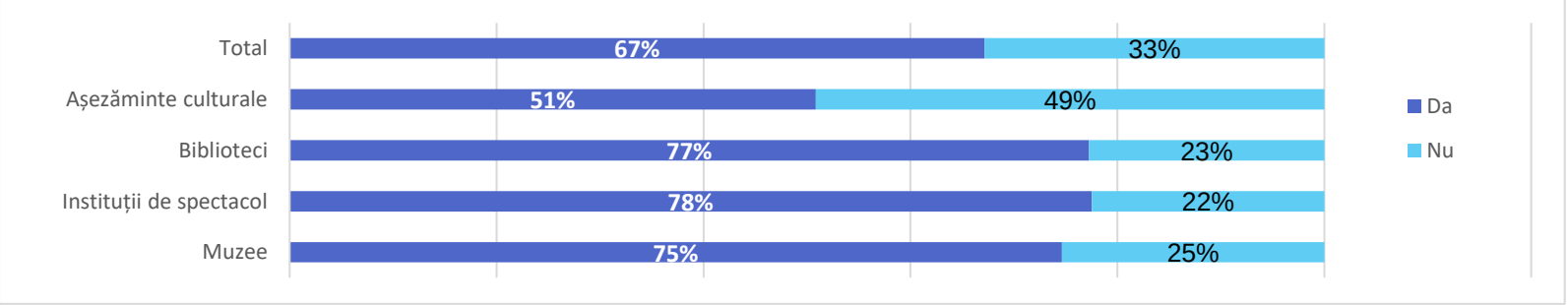
Grafic 28. Instituțiile de cultură în funcție de numărul de colaboratori (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

În ceea ce privește existența unei structuri funcționale (compartiment, birou, serviciu) specializată pe resurse umane, majoritatea instituțiilor publice de cultură dețin o astfel de structură, ea lipsind în special din cadrul așezămintelor culturale și a muzeelor.

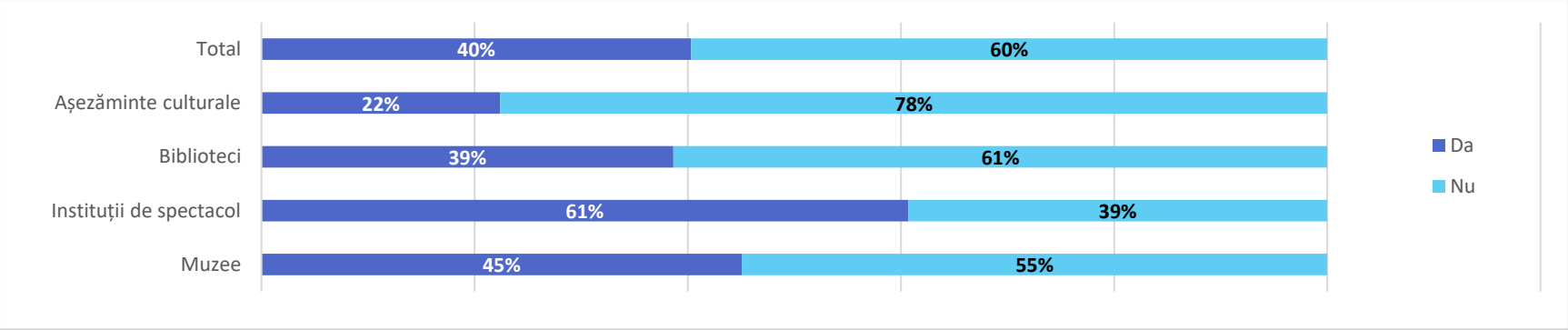
Grafic 29. Existența unei structuri funcționale pe resurse umane (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

În ceea ce privește existența unei structuri funcționale (compartiment, birou, serviciu) specializată în domeniul juridic, majoritatea instituțiilor publice de cultură nu dețin o astfel de structură, dar ea se regăsește în special în cazul instituțiilor de spectacol și al muzeelor.

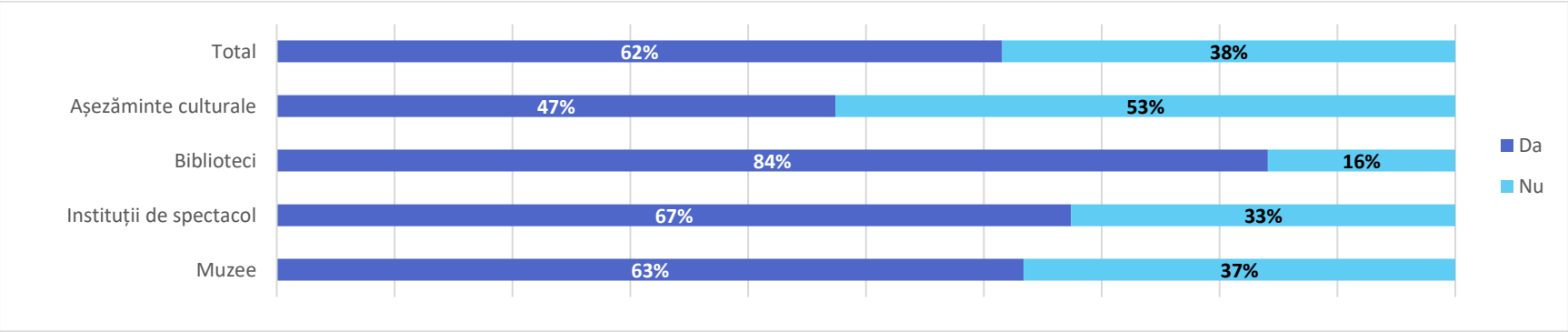
Grafic 30. Existența unei structuri funcționale în domeniul juridic (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Structura funcțională (compartiment, birou, serviciu) specializată pe achiziții publice (procente) se regăsește în majoritatea instituțiilor publice de cultură dar lipsește în special din așezămintele culturale și muzee.

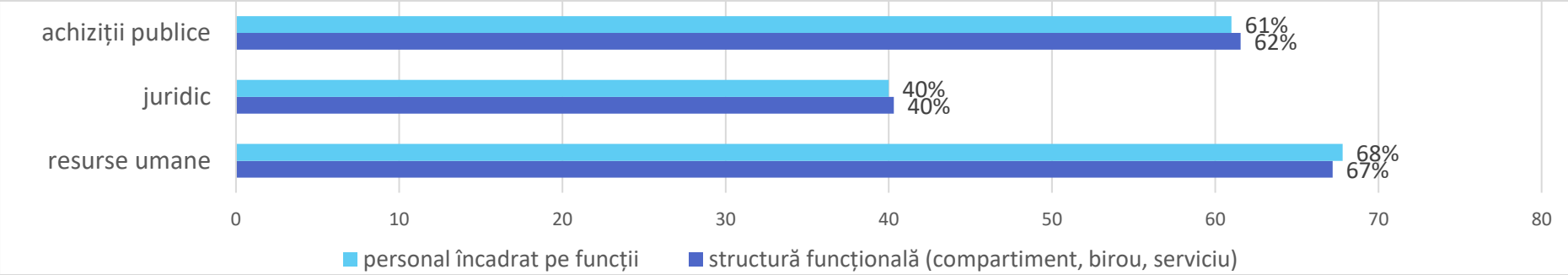
Grafic 31. Existența unei structuri funcționale pe achiziții publice (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Analiza existenței structurilor funcționale și a personalului încadrat pe funcțiile de achiziții publice, juridic și resurse umane în instituții publice de cultură evidențiază faptul că în situația în care nu există o structură funcțională dedicată, există totuși personal angajat pe funcțiile respective (cazul resurselor umane), sau există situații în care există structura dar nu există personal angajat pe funcția respectivă (cazul achizițiilor publice).

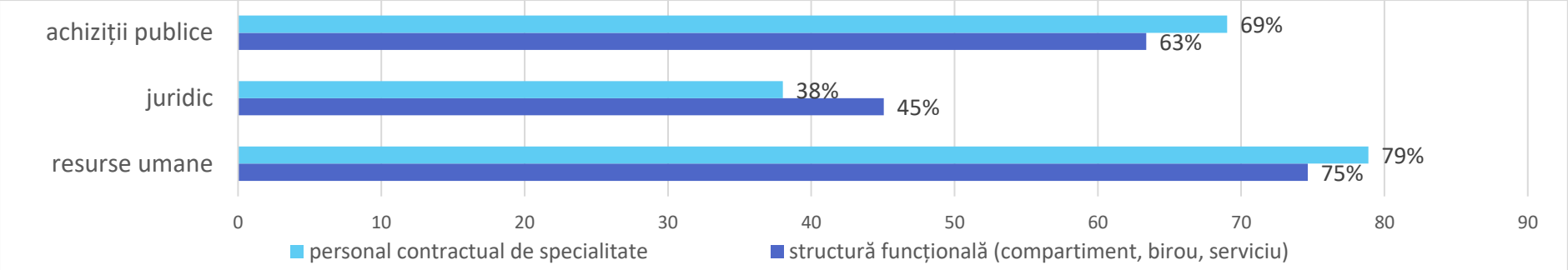
Grafic 32. Structura funcțională / personalului încadrat pe funcțiile de achiziții publice, juridic și resurse umane în instituții publice de cultură (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

În cazul muzeelor există mai multe persoane angajate pe postul de achiziții publice sau resurse umane dar mai puține structuri funcționale și mai multe structuri funcționale pe juridic și mai multe persoane încadrate pe acest post.

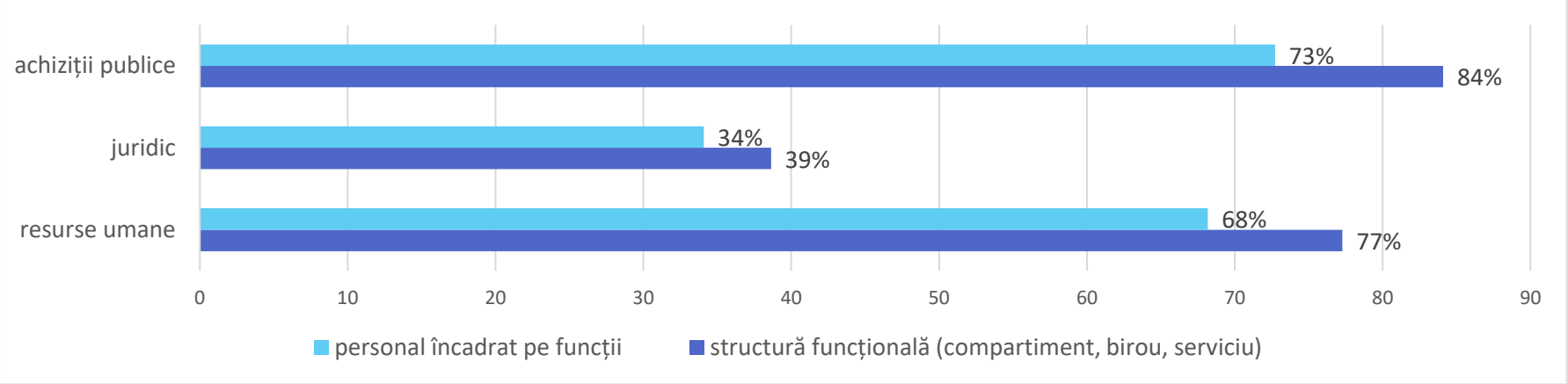
Grafic 33. Structura funcțională / personal încadrat pe funcții muzee (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

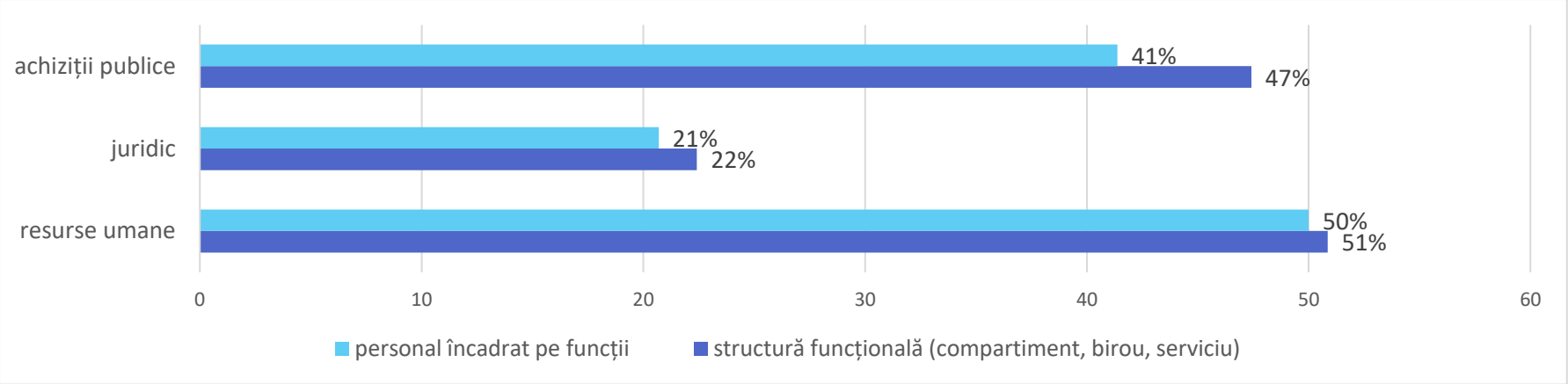
În cazul bibliotecilor și așezămintelor culturale există mai multe structuri funcționale pe achiziții publice, juridic și resurse umane și mai puține persoane încadrate pe aceste posturi.

Grafic 34. Structura funcțională / personal încadrat pe funcții - biblioteci (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

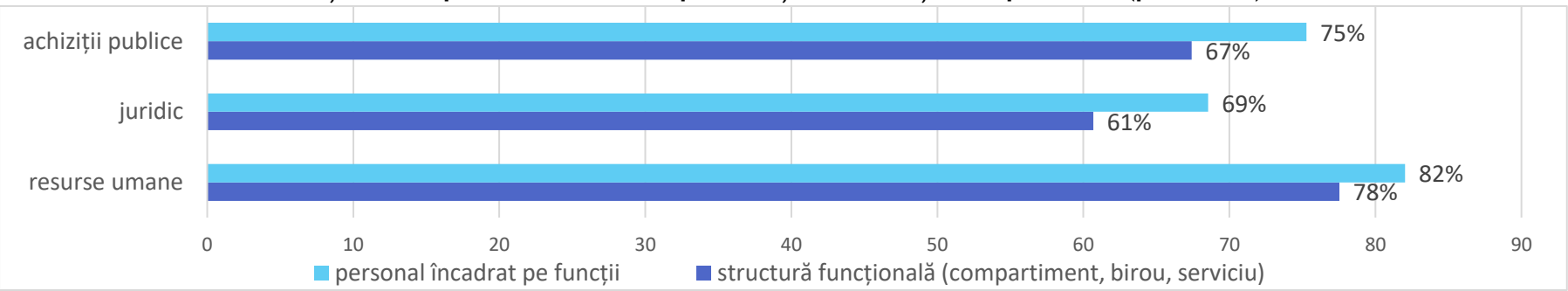
Grafic 35. Structura funcțională / personal încadrat pe funcții - așezăminte culturale (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

În cazul instituțiilor de spectacol situația stă invers ca în cazul bibliotecilor și în sensul în care există mai puține structuri funcționale pe achiziții publice, juridic și resurse umane și mai multe persoane încadrate pe aceste posturi.

Grafic 36. Structura funcțională / personal încadrat pe funcții - instituții de spectacol (procente)

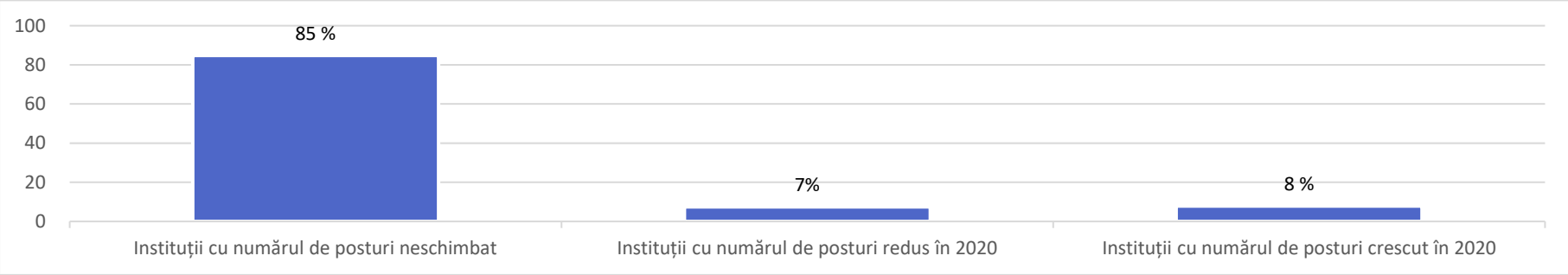

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Analiza fluctuației numărului de posturi aprobate de ordonatorul principal de credite al instituțiilor publice de cultură s-a realizat prin comparația numărului de posturi aprobate în anul 2020 cu numărul de posturi aprobate în anul 2019. Rezultatele analizei

evidențiază faptul că în marea majoritate a instituțiilor publice de cultură analizate numărul de posturi a rămas neschimbat și doar în foarte puține cazuri acest număr a crescut sau a scăzut.

Grafic 37. Proporția instituțiilor publice de cultură în funcție de variația posturilor aprobate de ordonatorul principal de credite (comparație 2019-2020) (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Pentru instituțiile culturale al căror număr de posturi aprobate de ordonatorul principal de credite s-a modificat, remarcăm faptul că în cazul așezămintelor culturale s-au redus cu 2,3% iar în cazul bibliotecilor și instituțiilor de spectacol au crescut cu aproximativ 0,5% în anul 2020 comparativ cu anul 2019.

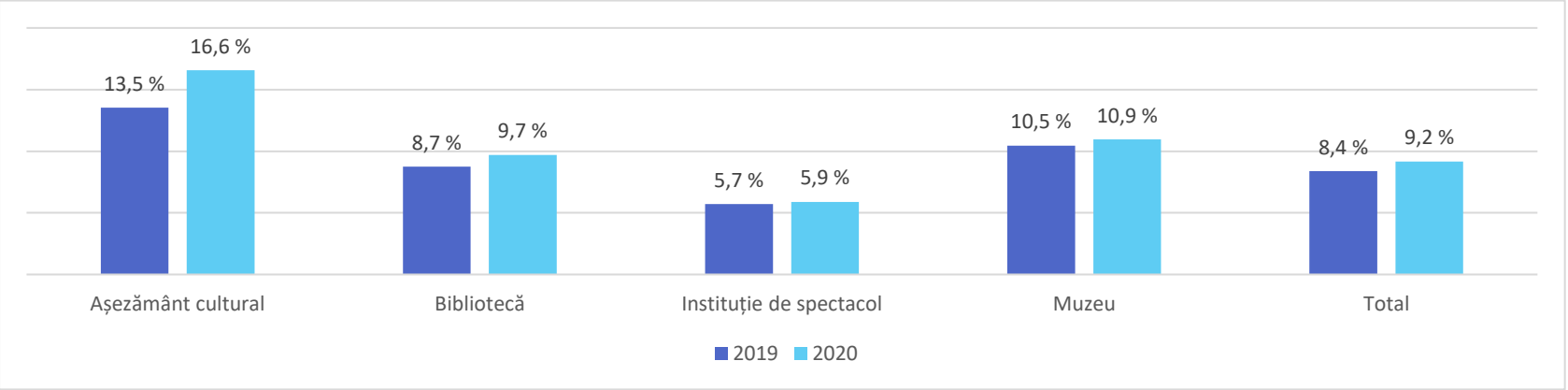
Tabel 14. Fluctuația posturilor aprobate de ordonatorul principal de credite (comparație 2019-2020) (procente)

Tip de instituție	Procent de posturi aprobate
Așezământ cultural	-2,3%
Bibliotecă	0,5%
Instituție de spectacol	0,6%
Muzeu	-1,1%

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Analiza ponderii numărului mediu de posturi vacante din total posturi aprobate de ordonatorul de credite la nivelul anul 2020 comparativ cu anul 2019 evidențiază faptul că în anul 2020 au fost mai multe posturi vacante în toate tipurile de instituții publice de cultură analizate, cea mai mare diferență înregistrându-se în cazul așezămintelor culturale și al bibliotecilor.

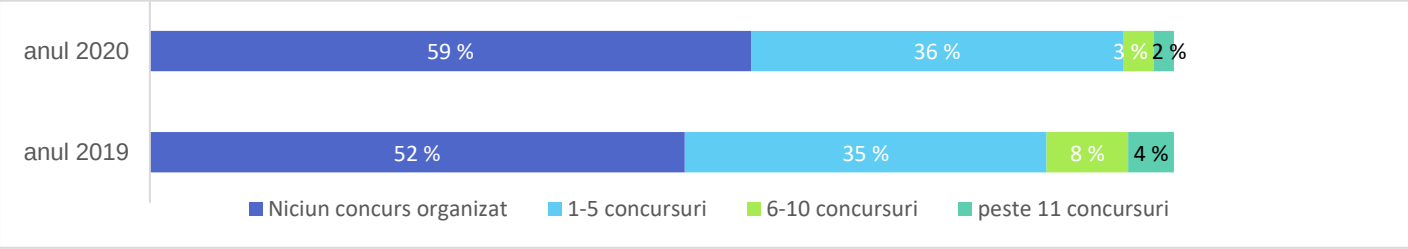
Grafic 38. Ponderea numărului mediu de posturi vacante din numărul total de posturi aprobate (Comparație 2019-2020) (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Pentru ocuparea posturilor vacante cea mai mare parte a instituțiilor de cultură analizate nu au organizat niciun concurs și doar o parte dintre ele au organizat între 1 și 5 concursuri în foarte puține cazuri s-au organizat mai mult de șase concursuri.

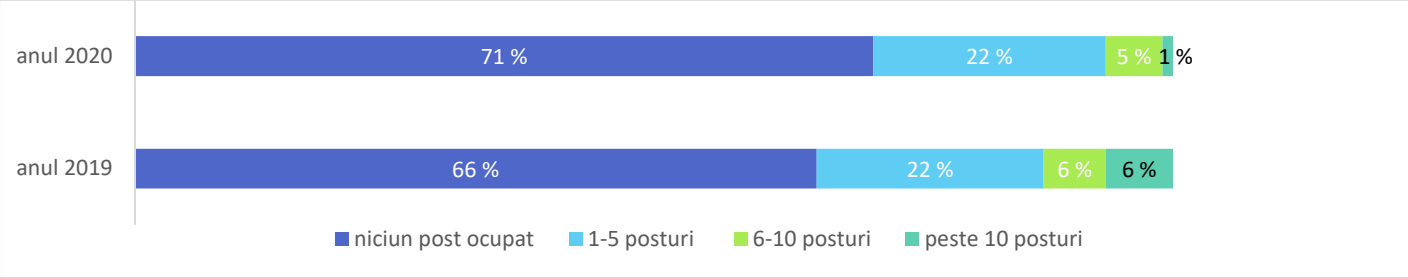
Grafic 39. Dinamica numărului de recrutări / concursuri organizate pentru ocuparea posturilor vacante (procente) în anii 2019-2020

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Cea mai mare parte a instituțiilor publice de cultură nu au ocupat niciun post prin intermediul proceselor de recrutare în perioada 2019-2020 și doar o parte dintre ele au ocupat între 1 și 5 posturi în perioada analizată.

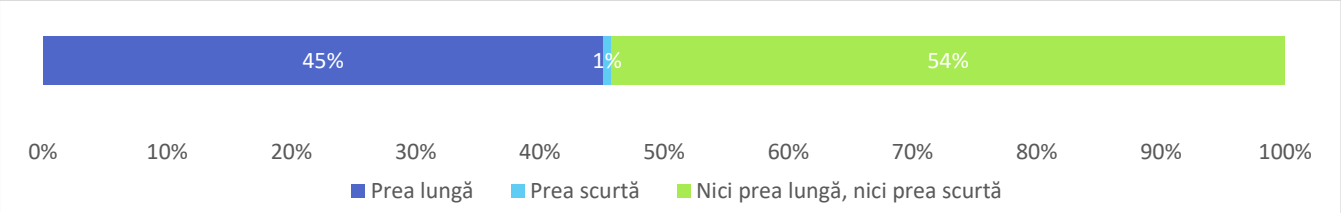
Grafic 40. Dinamica numărului de posturi ocupate prin intermediul proceselor de recrutare (procente) în anii 2019-2020

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

O explicație posibilă pentru numărul mic de concursuri organizate sau de posturi ocupate poate să fie legată și de percepția referitoare la durata prea lungă pentru ocuparea unui post care este generalizată la aproximativ 45% dintre răspunsurile reprezentanților instituțiilor publice de cultură analizate.

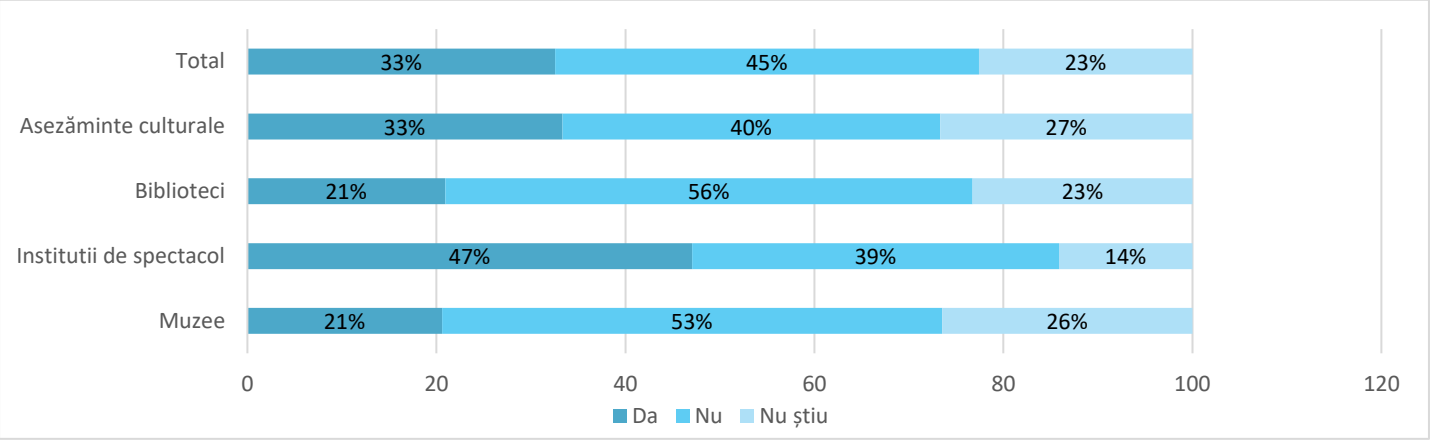
Grafic 41. Durata procedurii pentru ocuparea unui post

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Pentru a suplini numărul mare de posturi vacante reprezentanții instituțiilor publice de cultură apelează uneori la angajarea prin cumul de funcții a unui salariat, însă cea mai mare parte a reprezentanților instituțiilor publice de cultură analizate consideră că această formă de angajare nu este una benefică. Cei mai deschiși pentru această formă de angajare sunt reprezentanții instituțiilor de spectacol și cei ai așezămintelor culturale.

Grafic 42. Opțiunea pentru forma de angajare prin cumul de funcții a unui salariat (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Formare profesională continuă

Conform rezultatelor studiului privind principalele nevoi de formare profesională existente în instituțiile publice de cultură, realizat în anul 2017[19], pentru 76% dintre manageri formarea profesională este foarte importantă pentru organizația lor. Principalele motive pentru care instituțiile au nevoie să ofere formare profesională pentru angajați, se leagă în special de apariția unor noi cerințe pentru instituție și datorită evaluării făcute angajaților. Principalele domenii în care am identificat nevoi de formare sunt: management cultural, patrimoniu cultural, management administrativ, artele spectacolului și biblioteconomie.

În urma cercetării privind „Structura competențelor în domeniul patrimoniului cultural", realizată de INCFC în cadrul proiectului Erasmus – EUHeritage, s-a observat că în Romania comparativ cu restul țărilor analizate ~~sunt~~ cele mai multe programe de formare sunt în domeniul patrimoniului cultural, dar diversitatea temelor propuse de furnizori este destul de limitată.[20] În cercetarea INCFC s-a observat că specialiștii care activează în sectoarele cultură / patrimoniu consideră că cele mai relevante abilități pentru

[19] 2016_Caietele_Culturadata_Vol1

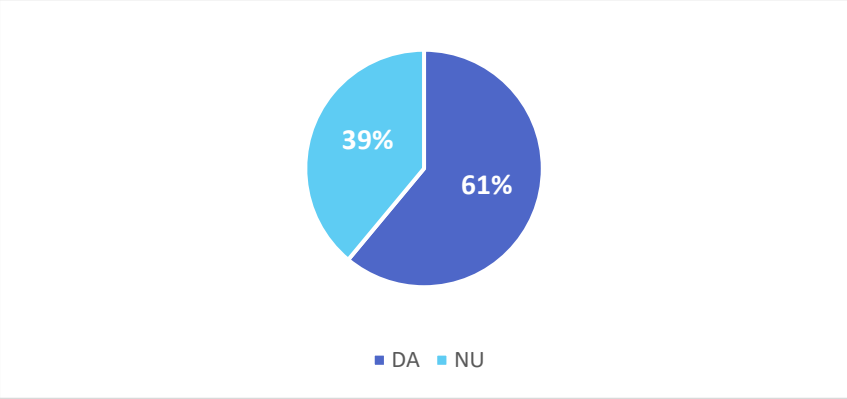
[20] Studiul a fost realizat în perioada mai-iunie 2019. Chestionarul a fost încărcat pe platforma online www.googleforms.com și a fost disponibil în toate limbile țărilor partenere în proiect. Respondenții au fost selectați dintr-o listă de specialiști în domeniile patrimoniului cultural și turismului, aceștia primind individual o invitație de a răspunde chestionarului nostru.

domeniul lor de activitate sunt: abilitățile de comunicare (96%), abilitățile de rezolvare a problemelor (94%), flexibilitate și adaptabilitate (91%) sau creativitate și capacitate conceptuală (89%). Pentru domeniul **Mediere și Interpretare**, 71% dintre respondenți vor să își îmbunătățească abilitățile digitale, 69% pe cele de susținere și promovare la nivelul factorilor de decizie și 57% pe cele de co-proprietate în situri/obiective de patrimoniu. De asemenea, în România respondenții au considerat cele mai necesare abilități în domeniul medierii și interpretării patrimoniului sunt cele digitale. Datele ce au reieșit din chestionare sunt confirmate de opiniile specialiștilor intervievați pe tema competențelor necesare promovării, medierii, interpretării patrimoniului cultural.

Planul anual de perfecționare

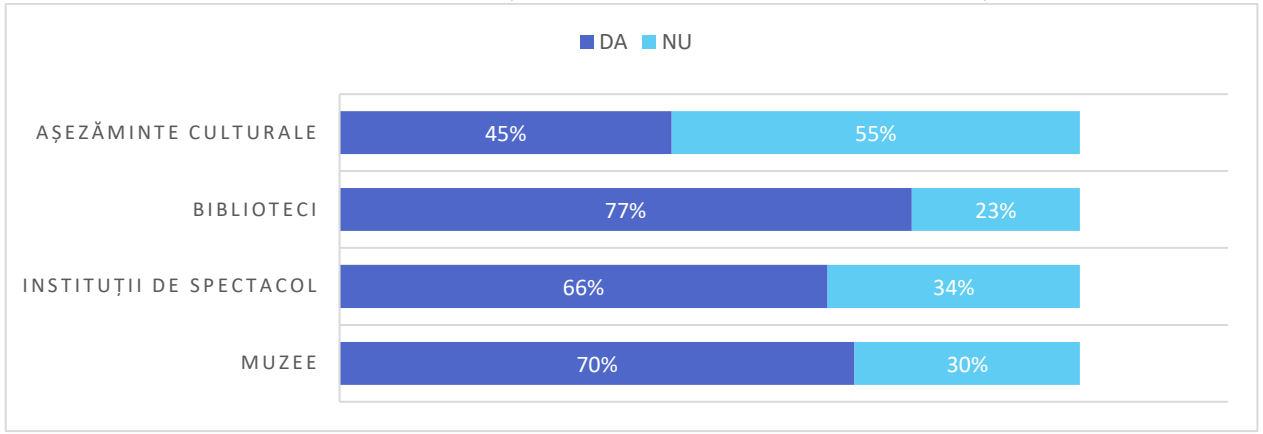
Majoritatea reprezentanților instituțiilor de cultură analizate au declarat că întocmește anual planul de perfecționare a personalului, cele mai multe cazuri fiind raportate la biblioteci iar cele mai puține cazuri în așezămintele culturale.

Grafic 43. Realizarea anuală a planului de perfecționare a personalului în instituțiile de cultură

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

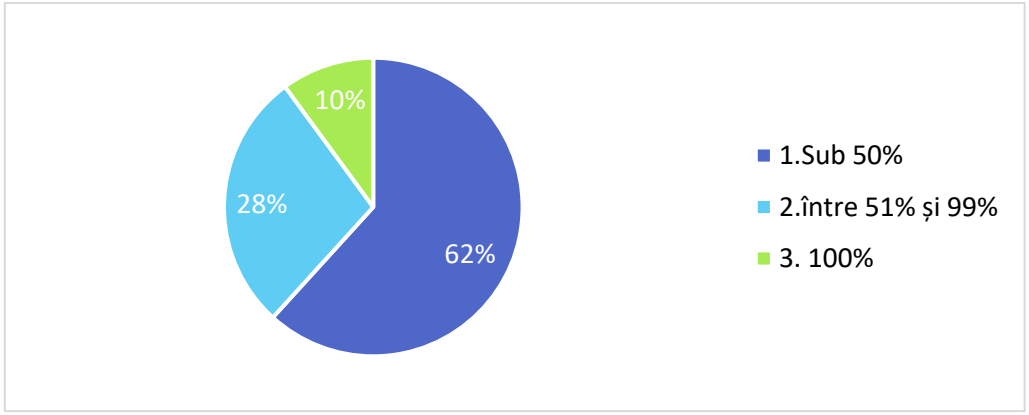
Grafic 44. Realizarea anuală a planului de perfecționare a personalului în instituțiile de cultură pe tip de instituție

Sursa: *Colectare INCFC, 2020-2021*

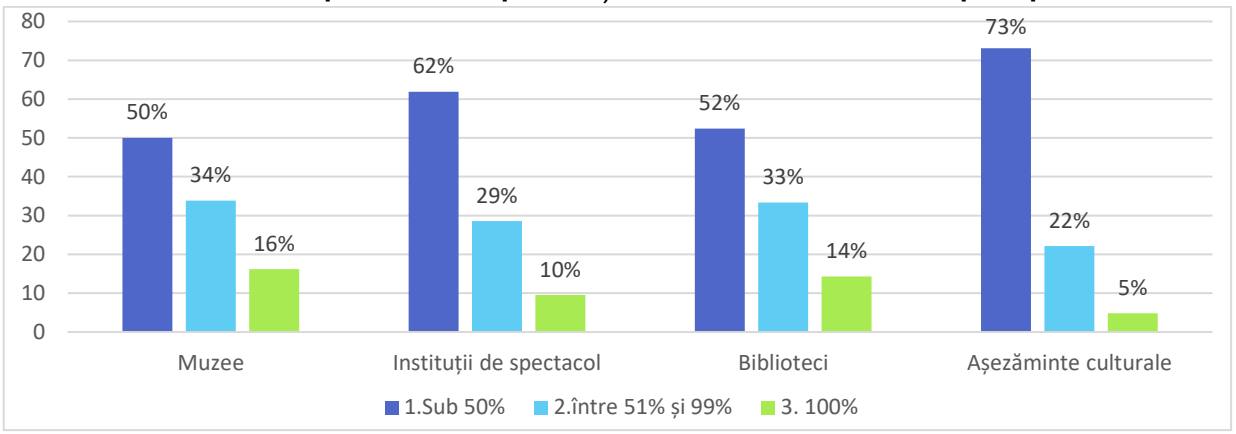
Raportat la anul următor, majoritatea reprezentanților instituțiilor publice de cultură analizate au raportat că au realizat sub 50% din planul de perfecționare așa cum a fost elaborat anterior. Cele mai mici procente de realizare a planului de perfecționare s-au înregistrat în cazul așezămintelor culturale și a instituțiilor de spectacol.

Grafic 45. Procentul de realizare a planului de perfecționare în anul următor

Sursa: *Colectare INCFC, 2020-2021*

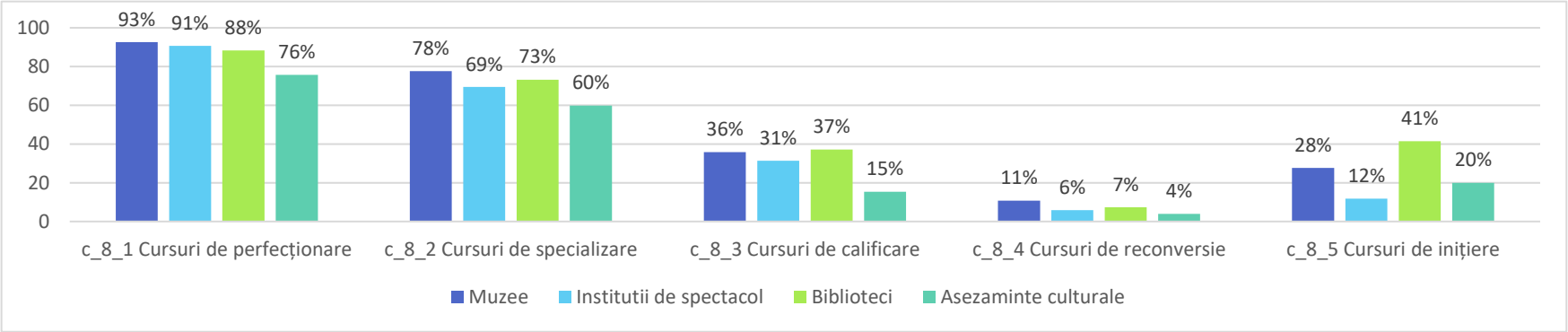
Grafic 46. Procentul de realizare a planului de perfecționare în anul următor pe tipuri de instituții (procente)

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

Majoritatea reprezentanților instituțiilor publice de cultură menționează cursurile de perfecționare ca fiind cele mai necesare pentru angajații din instituțiile lor, acestea fiind necesare în special în muzee și instituții de spectacol. Cursurile de specializare și cele de calificare sunt necesare preponderent în muzee și biblioteci în timp ce cursurile de inițiere sunt mai solicitate în biblioteci și așezăminte culturale.

Grafic 47. Nevoia de cursuri în instituțiile de cultură pe tip de curs

***Sursa**: Colectare INCFC, 2020-2021*

3.2. Resurse umane de specialitate culturală în mediul rural

3.2.1. Introducere și Metodologie

Acest subcapitol urmărește prezența personalului specializat în instituțiile publice de cultură din mediul rural cu și fără personalitate juridică. Infrastructura culturală din mediul rural se bazează în principal pe două tipuri de instituții: biblioteci și așezăminte culturale. Prin urmare, acestea sunt punctele de pornire pentru identificarea resurselor umane de specialitatea culturală din mediul rural.

La nivelul anului 2019, existau 1877 de biblioteci publice comunale[21] și 6365 de clădiri cu funcție de cămin cultural, dintre care 4984 (78%) au fost raportate ca active[22], iar 1381 (22%) ca inactive. Pentru a inventaria resursele umane de specialitate culturală aferente acestor instituții publice din mediul rural am folosit trei surse de informații statistice:

1. Date colectate în regim propriu de INCFC prin adrese oficiale către autoritățile publice locale din mediul rural în anul 2018, cu ajutorul unei fișe cartografice. Acest proces de colectare a inclus și informații despre „responsabilul de cămin cultural" prin care se înțelege persoana care administrează așezământul cultural în ceea ce privește atât clădirea, cât și instituția și activitățile culturale întreprinse.

   Respondenții au fost rugați să completeze fișa cartografică menționând în dreptul fiecărui așezământ cultural funcția de încadrare în organigramă a responsabilului de cămin cultural. Răspunsurile primite au fost codificate si grupate pe categorii, ținând cont în primul rând de asocierea cu domeniul cultural a funcției de încadrare a persoanei responsabile de căminul cultural. Alte criterii folosite au fost numărul de sarcini îndeplinite de responsabil în cadrul administrației publice locale și apartenența la aparatul administrativ al localității. Situațiile întâlnite au fost apoi recalculate la nivel de comună pentru a avea o dimensiune a distribuțiilor la nivel de unitate administrativ-teritorială. Apoi, în etapa de analiză, am asociat unele funcții din fișa cartografică primită cu funcția din COR pe care am considerat-o corespondentă. Categoriile de interes pentru acest raport pe care le-am recodificat sunt:

   A. Persoane cu funcție de specialitate culturală – categorie care cuprinde:

[21] Portalul INS – TEMPO Online http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table
[22] Cămin cultural activ – care a desfășurat sau găzduit cel puțin o activitate culturală în anul 2018.

a. referent cultural[23]
b. director de cămin cultural
c. gestionar custode sală
d. manager cultural[24]
e. inspector cultural[25]

B. Persoane cu responsabilități multiple în domeniul culturii – care se referă atât la personalul de specialitate al bibliotecilor comunale care este implicat și în administrarea căminului cultural, cât și la referenții culturali sau directorii de cămin care au în administrare și biblioteca.

2. Date furnizate de Inspecția Muncii conform contractelor individuale de muncă pe coduri ocupaționale (COR) de cultură declarate și înregistrate în Registrul General de Evidență a Salariaților (platforma Reges)[26] la data de 19.11.2019 de autoritățile publice locale la nivel de UAT. Datele au fost clasificate în funcție de următoarele coduri ocupaționale (COR):
   - 143104 Director așezământ cultural (Studii superioare)
   - 143105 Manager al organizației culturale (Studii superioare)
   - 134921 Manager cultural (Studii superioare)
   - 262202 Bibliotecar (Studii superioare)
   - 262206 Bibliotecar arhivist (Studii superioare)
   - 262207 Referent de specialitate așezământ cultural (Studii superioare)
   - 343523 Gestionar custode sală (Studii medii sau postliceale)
   - 441101 Bibliotecar (Studii medii)

[23] Corespondent al referentului de specialitate așezământ cultural, conform COR, cod 262207 https://cutt.ly/UKW0ZK3, p75
[24] Corespondent al managerului de organizație culturală (143105) sau al managerului cultural (134921), conform COR https://cutt.ly/4KW0VTg, pp52-53.
[25] Această funcție nu există ca atare în COR, însă titulatura apare în răspunsurile primite de la autoritățile locale și în interviuri. Ar putea fi mai degrabă inspector de specialitate în administrația publică – 242203, inspector culte – 263618 sau consilier teritorial șef inspectoratul pentru cultură 143103, acesta din urmă fiind în aceeași grupă minoră de ocupație (1431) cu directorul de așezământ cultural și managerul organizației culturale. https://cutt.ly/GKW0M6y; http://www.protectiamuncii-evaluarerisc.ro/COR/ocupatii-1431.html
[26] Registrul General de Evidență a Salariaților, https://reges.inspectiamuncii.ro/

Informațiile primite fac referire la numărul de persoane angajate la nivel de comună pe fiecare din aceste posturi, la numărul de contracte active[27], precum și la tipul contractului – cu normă întreagă sau parțială. Aceste informații ne-au permis în primul rând să facem o comparație cu situația declarată de către autoritățile locale, completând totodată baza de date rezultată în urma cartografierii.

3. Date privind numărul bibliotecarilor la nivel de unitate administrativ-teritorială colectate de Institutul Național de Statistică prin chestionarul CULT.1 – Activitatea bibliotecilor[28], disponibile pe portalul INS – TEMPO Online[29]. Au fost selectate în acest sens doar informațiile despre bibliotecile comunale.

Așadar, comparând datele din fișa cartografică, cu cele de la Inspecția Muncii și cu cele de la Institutul Național de Statistică (INS), am putut triangula sursele de informații, oferind o imagine mai detaliată a rezultatelor.

3.2.2. Rezultate

Pentru a contextualiza rezultatele prezentate în următoarele pagini, este important să observăm evoluția situației legislative a așezămintelor culturale și actele normative care au influențat prezența și activitatea personalului de specialitate culturală în cadrul instituțiilor publice de cultură din mediul rural. Este de remarcat faptul că, deși aceste acte normative se referă în principal la așezămintele culturale, efectele s-au resimțit și la nivelul personalului bibliotecilor comunale, pentru că, așa cum vom detalia, o parte considerabilă dintre bibliotecari sunt și responsabili de căminele culturale.

Legea 292/2003 privind organizarea și înființarea așezămintelor culturale[30] nominaliza tipurile de așezăminte culturale și prevedea un statut instituțional pentru fiecare dintre acestea. Acest statut cuprindea obiectivele principale ale instituției, în funcție de care se putea stabili clar tipul de personal specializat ce putea fi angajat pentru îndeplinirea respectivelor obiective. De asemenea, se stipula și cine asigură conducerea operativă a fiecărui tip de așezământ cultural și atribuțiile principale ale persoanei ce ocupa această funcție. Așadar, Legea 292/2003 asigura un cadru pentru stabilirea unei grile clare de personal a

[27] Este posibil ca unele funcții să fie ocupate, însă contractul să fie suspendat o perioadă pentru concediu maternal sau concediu de studii, de exemplu.
[28] Chestionarul CULT.1 Institutul Național de Statistică, http://www.insse.ro/cms/files/chestionare/cult/CULT_1.pdf
[29] Portalul INS – TEMPO Online http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table
[30] Legea 292/2003 privind organizarea și funcționarea așezămintelor culturale, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/44787

așezămintelor culturale, inclusiv a căminului cultural (articolele 6-10, vezi Anexa 1). Pe baza acestui cadru era construită și grila de salarizare a personalului din așezămintele culturale.

OUG nr. 118/2006[31], noul act normativ privind așezămintele culturale, nu mai face astfel de precizări. Așezămintele culturale sunt doar nominalizate, dar nu și definite. Aspectele privind conducerea și personalul așezămintelor culturale sunt tratate la nivel general pentru toate tipurile de instituții, indiferent de scopul specific al fiecăreia sau de nivelul teritorial la care își desfășoară activitatea. Mai mult, *OUG nr. 118/2006* stipulează și că un cămin cultural poate funcționa fără personalitate juridică, putând fi organizat ca un „compartiment de resort în aparatul de specialitate al autorităților executive”[32]. Eliminarea acestor detalii din noua lege a așezămintelor s-a reflectat un deceniu mai târziu și în noua lege cadru a salarizării[33] care, practic, a oficializat intrarea în anonimat a căminelor culturale. Fiindcă nu mai au un statut clar definit, acestea nu mai au nici o grilă separată de salarizare a personalului de specialitate, ci sunt înglobate sub sintagma „alte instituții publice din domeniul culturii”[34].

Concret, aceste schimbări au condus la pierderea treptată a personalului calificat și cu experiență în domeniul culturii, facilitând înlocuirea acestor angajați cu persoane fără pregătirea și experiența necesare sau chiar desființarea postului de specialitate culturală și a instituției căminului cultural. Practic, în lipsa unui statut instituțional al căminului cultural clar stipulat de lege, definirea obiectivelor de activitate ale instituției și a profilului personalului necesar și implicit existența și funcționarea instituției căminului cultural au rămas la dispoziția arbitrară a ordonatorului de credite al administrației publice locale.

3.2.3. Personalul căminelor culturale din mediul rural

În mediul rural din România, responsabilitatea căminului cultural revine în aproximativ 40% din cazuri unor persoane cu funcții de specialitate culturală - referent cultural, director de cămin, manager cultural, bibliotecar. În aproape 60% din totalul comunelor nu există personal de specialitate culturală, astfel că responsabilitatea căminului cultural este atribuită altor persoane, nespecializate în cultură, cum ar fi: funcționar în aparatul de specialitate al primarului, demnitar public, consilier local, cadru didactic, voluntar, preot sau reprezentant al unei entități private (vezi Tabelul 15). Astfel, deseori, a fi responsabil de cămin cultural este mai degrabă un titlu asumat fără a avea o funcție corespondentă în organigrama administrației

[31] OUG 118/2006 privind înființarea, organizare și desfășurare activității așezămintelor culturale, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/78022
[32] Idem, art. 2, alin. (3), a).
[33] Lege-cadru 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/190446
[34] Idem, Capitolul V - Salarii de bază din case de cultură, case de cultură studențești și alte instituții publice din domeniul culturii

publice locale, dedicată domeniului cultural. Acesta este și motivul pentru care numărul de responsabili cu funcție de specialitate culturală este considerabil mai mic în platforma REGES (Inspecția Muncii) decât în datele colectate cu ajutorul fișei cartografice.

Tabel 15. Variația funcției de încadrare a responsabilului de cămin cultural pe categorii, la nivel național, conform fișei cartografice

Categorie	Situație	Tip de administrare[35]	Număr de UAT-uri	Procentaj	Procentaj pe categorii
Persoane cu funcție de specialitate culturală	Referent Cultural	individuală	482	16,84%	22,50%
		colectivă	39	1,36%	
	Director de cămin cultural	individuală	70	2,45%	
		colectivă	18	0,63%	
	Inspector Cultural	individuală	10	0,35%	
		colectivă	2	0,07%	
	Gestionar Custode Sală	individuală	11	0,38%	
		colectivă	1	0,03%	
	Manager Cultural	individuală	10	0,35%	
		colectivă	1	0,03%	
Persoane cu responsabilități multiple în domeniul culturii	Bibliotecar	individuală	437	15,27%	19,36%
		colectivă	117	4,09%	
Persoane încadrate în aparatul de specialitate al primarului	Secretari, administratori, contabili, consilieri, agenți de pază, magazioneri, casieri, persoane responsabile cu SVSU	individuală	406	14,19%	16,81%
		colectivă	75	2,62%	
Demnitari publici	Primar		663	23,17%	33,65%
	Viceprimar		300	10,48%	

35 Tipul de administrare se referă în acest caz la numărul de persoane care au responsabilități în legătură cu așezămintele culturale. Astfel, am denumit „administrare individuală” situația în care există o singură persoană care se ocupă de căminele culturale și „administrare colectivă” – situația în care cel puțin două persoane au responsabilități legate de căminul/căminele cultural(e) dintr-o comună.

Persoane cu funcții deliberative	Consilier local, delegat sătesc		21	0,73%	0,73%
Cadre didactice	Profesori, învățători etc.		13	0,45%	0,45%
Voluntari	Pensionari etc.		11	0,38%	0,38%
Administrare externă	Biserică		11	0,38%	0,59%
	Concesiune către alți actori privați		3	0,10%	
	ONG-uri sau asociații, reprezentanți ai unor composesorate, obști sătești		3	0,10%	
Nu există clădiri cu funcție de cămine culturale			158	5.52%	5.52%
			2862	**100%**	**100%**

Sursa: *Atlasul culturii – Ediția 1. Așezămintele culturale în spațiul rural, INCFC, 2020*

Concret, conform răspunsurilor primite în urma completării fișei cartografice, UAT-urile care au responsabili de cămin cultural cu funcție de specialitate culturală însumează **644 de cazuri** (**22,5%**) din totalul localităților rurale la nivel național. La acest număr se adaugă și cel de **554 (19,36%)** al UAT-urilor care au cămine culturale gestionate de persoane cu responsabilități multiple în domeniul culturii încadrați pe funcția de bază de bibliotecar.

Puțin peste jumătate din comunele din țară (**1444 de UAT-uri**) au căminele culturale în sarcina unor persoane cu pregătire și / sau timp de lucru dedicate în mare parte altor domenii din cadrul administrației publice – demnitari publici sau persoane din aparatul de specialitate al primarului. În aceste cazuri, activitatea culturală este pe plan secundar din punctul de vedere al alocării unui minimum de timp și de resurse umane pregătite. Pe parcursul interviurilor din teren sau al discuțiilor telefonice cu responsabilii de cămine și reprezentanți ai autorităților locale a devenit recurentă explicația pentru acest tip de situație: **bugetul comunei e insuficient pentru încă o funcție de specialitate culturală în organigramă**.

Conform recodificării prezentate anterior, din categoria persoanelor cu funcție de specialitate culturală fac parte referentul cultural, directorul de căminului cultural și managerul cultural. Așa cum rezultă din **Tabelul 16**, numărul acestui tip de funcții raportate în portalul REGES este semnificativ mai mic decât cel înregistrat în urma colectării fișei cartografice. Aceste diferențe se înregistrează deoarece există posibilitatea ca în fișa cartografică responsabilul căminului să fi fost semnalat cu titlul de *referent cultural*, chiar dacă este încadrat în organigramă cu funcția de *referent* (diferite alte specialități), care desfășoară și activități culturale și este recunoscut la nivelul instituției ca fiind responsabilul de activități culturale. În perioada de documentare, am

întâlnit situații în care un referent de specialitate financiar-contabil are în grijă căminul cultural din localitate, prin dispoziție întocmită de primarul localității.

Tabel 16. Personalul de specialitate culturală din așezămintele culturale din mediul rural – fișa cartografică INCFC și baza de date REGES

Fișa cartografică	Număr	REGES	Număr
Referent Cultural	515	Referent de specialitate așezământ cultural	296
Director de cămin cultural	44	Director așezământ cultural	41
Inspector Cultural	12	-	-
Custode Sală	11	Gestionar-custode sală	16
Manager Cultural	11	Manager cultural	0
		Manager al organizației culturale	3

***Sursa**: Atlasul culturii – Ediția 1. Așezămintele culturale în spațiul rural, INCFC, 2020*

Astfel, conform răspunsurilor primite (vezi Tabel 15), din **cele 2862 de comune**, în aproape **42% (1198 de cazuri**) căminele sunt administrate de o persoană **cu funcție de specialitate culturală (644)** sau de o persoană cu **responsabilități multiple în domeniul culturii (554).** Dintre persoanele responsabile de căminele culturale în aceste cazuri, aproape jumătate au timpul de lucru divizat între activitățile de gestionare a mai multor instituții diferite de cultură de pe raza comunei.

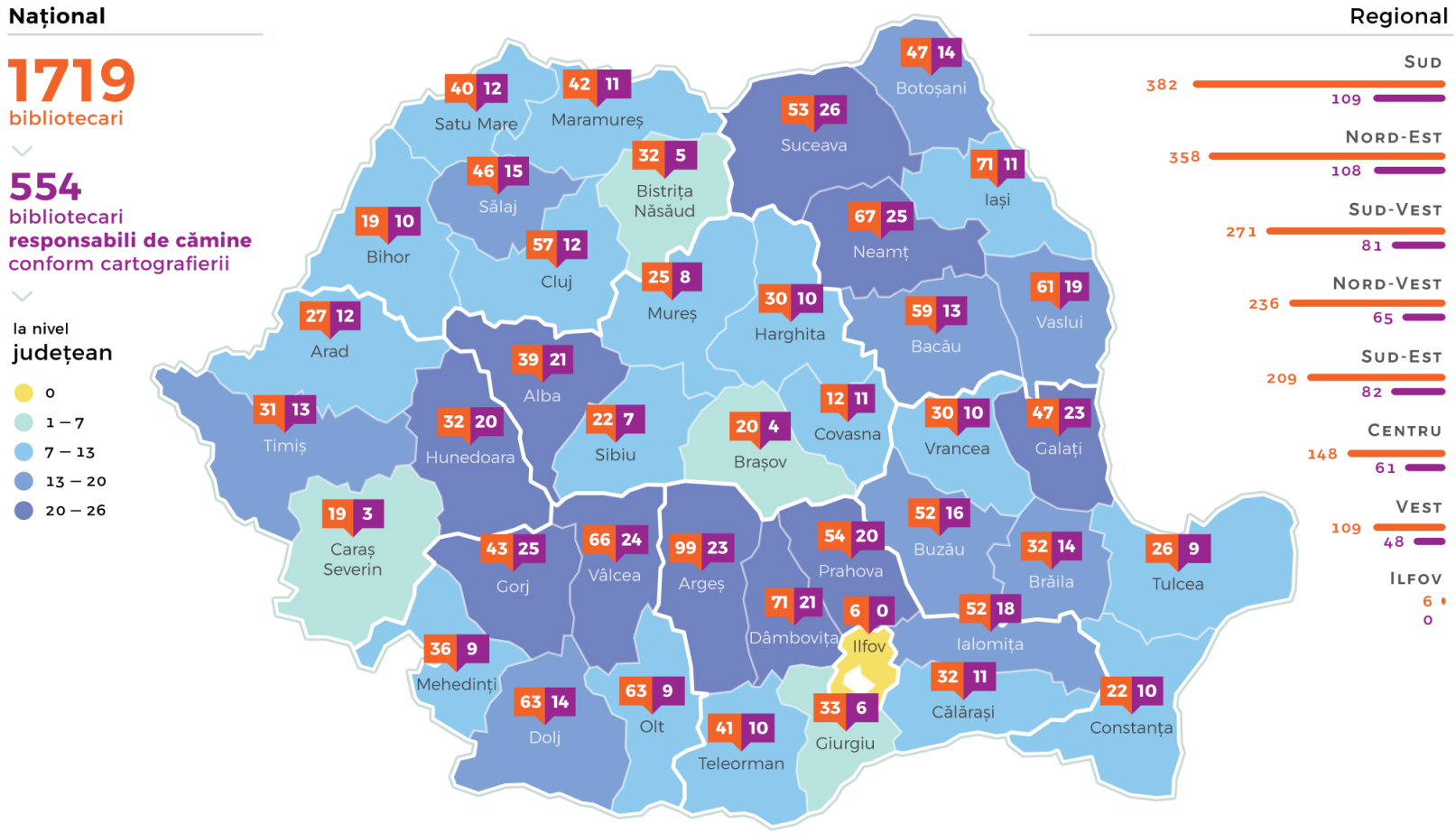
3.2.4. Personalul bibliotecilor publice comunale

În ceea ce privește personalul bibliotecilor comunale remarcăm faptul că la nivel național în mediul rural sunt 554 de bibliotecari (19% din total UAT) care se îngrijesc și de căminele culturale, număr care reprezintă 32% din totalul celor 1719 bibliotecari înregistrați în platforma REGES[36] (vezi **Harta 1**). Dintre bibliotecarii cu responsabilități multiple în domeniul culturii, 437 sunt semnalați ca unica persoană responsabilă de cămine la nivel de UAT. Această situație poate fi explicată în primul rând prin faptul că sunt cazuri în care bibliotecarul este singura persoană din organigrama administrației locale care are o funcție legată de cultură și, pentru a reduce cheltuielile cu personalul, varianta cea mai convenabilă este ca bibliotecarul să preia și responsabilitatea

[36] Conform REGES, la data de 19.11.2019 figurau ca angajați ai autorităților publice locale din mediul rural 973 de bibliotecari cu studii medii, 520 de bibliotecari cu studii superioare și 226 de persoane încadrate cu funcția de bibliotecar arhivist.

căminului cultural. În al doilea rând, proximitatea este alt factor ce favorizează acest context: deseori bibliotecile sunt în incinta sau în apropierea căminului cultural.

Harta 1. Numărul bibliotecarilor înregistrați în REGES și numărul bibliotecarilor care au și responsabilități legate de căminele culturale, conform fișei cartografice.

Sursa: *Atlasul culturii - Ediția 1. Așezămintele culturale în spațiul rural, INCFC, 2020*

Nu în ultimul rând, este relevantă și situația bibliotecilor comunale care au fost păstrate în mai mare măsură decât căminele, în parte și datorită formei diferite de patrimoniu administrat, care a favorizat o prezență constantă a acestui tip de instituție în comunitate. Ne referim aici la existența continuă în bibliotecă a patrimoniului material al fondului de carte, spre deosebire de situația căminelor care, în lipsa unor activități culturale, dețin puține elemente prin care să își poată face simțită prezența în comunitate.

În plus, bibliotecile au beneficiat și de intervenții precum cea a programului Biblionet, desfășurat în perioada 2009-2015. Programul a fost implementat printr-un parteneriat între organizația internațională IREX[37], Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ANBPR)[38], Fundația Bill și Melinda Gates[39], Ministerul Culturii, autoritățile locale și naționale și bibliotecile publice - preponderent din mediul rural.[40] Obiectivele programului au fost dotarea bibliotecilor cu computere și alte echipamente și accesul gratuit la internet, precum și pregătirea bibliotecarilor pentru a putea folosi această tehnologie și a o pune în slujba cetățenilor, dezvoltându-se astfel servicii noi de bibliotecă, pe baza nevoilor comunității.41 Scopul acestor investiții a fost să transforme bibliotecile în „*hub-uri* inovatoare pentru acces la servicii, informație și tehnologie”.[42] Astfel, conform datelor de la organizația IREX, în România au fost implicate în proiect peste 2200 de biblioteci (din totalul de 2853), dintre care 80% sunt din zona rurală[43]. De asemenea, 4200 de bibliotecari au fost instruiți în folosirea tehnologiilor nou-implementate și au fost înființate 41 de centre de formare, așa încât bibliotecarii să își poată dezvolta competențele în raport cu nevoile comunităților pe care le deservesc.[44]

În mod similar, în perioada 2004-2013, prin intermediul proiectului „Economia bazată pe cunoaștere” (EBC), Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale (M.C.S.I.) și Banca Mondială au dotat 255 de localități (200 de comune și 55 de orașe

[37] Organizația internațională IREX, https://www.irex.org/
[38] Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România, http://anbpr.org.ro/
[39] Fundația Bill și Melinda Gates, https://www.gatesfoundation.org/
[40] Mari Cecilia Toma, Biblionet - Biblioteci Globale Romania, publicat online pe EPALE - Platforma electronică pentru educația adulților în Europa, 2016, https://epale.ec.europa.eu/ro/blog/biblionet-global-libraries-romania
[41] Detalii despre proiectul IREX în România pe, https://www.irex.org/insight/creating-sustainable-impact-what-weve-learned-romanian-libraries
[42] Idem
[43] Idem
[44] Mari Cecilia Toma, op. cit., https://epale.ec.europa.eu/ro/blog/biblionet-global-libraries-romania

mici, cu o populație de până la 30.000 de locuitori) din toată țara cu calculatoare și acces la internet. În același timp, au fost oferite și cursuri de pregătire a bibliotecarilor pentru a deveni operatori PAPI[45] (punct de acces public de informare).[46]

Așadar, astfel de programe au acordat investiții care nu doar au ajutat bibliotecile să deservească mai adecvat comunitățile, dar au asigurat și o dezvoltare sustenabilă a instituției bibliotecii și a personalului său, care a dobândit acces la noi modalități de a se implica în viața comunității și de a crește utilitatea instituției.

4. Profilul lucrătorului cultural

În continuare vom prezenta situația resurselor umane din perspectiva lucrătorilor culturali (persoane fizice ocupate) și a resurselor umane din organizațiile neguvernamentale care s-au înscris în Registrul Sectorului Cultural.

4.1. Informații generale despre persoanele fizice înscrise în RSC

Cu excepția regiunii București-Ilfov în care activează cei mai lucrători culturali (52%), în toate celelalte regiuni distribuția acestora este omogenă, cu variații procentuale mici (cele mai mici procente se află în regiunile Sud-Est și Sud-Vest Oltenia: 5%, iar cele mai mari procente, în Regiunea Sud-Muntenia: 9%).

Tabel 17. Distribuția lucrătorilor culturali în funcție de regiunea de dezvoltare în care locuiesc

Regiune	Nr. cazuri	Procente
București-Ilfov	3401	52%
Sud-Muntenia	586	9%
Nod-Vest	524	8%
Nord-Est	507	8%
Centru	448	7%
Vest	417	6%
Sud-Est	376	5%
Sud-Vest Oltenia	347	5%
Total răspunsuri valide	6606	100%

[45] Puncte de acces public de informare (PAPI), https://www.ovidan.ro/?p=articles.details.2516
[46] Implementation Completion and Results Report (IBRD-48090), 2016 https://www.comunicatii.gov.ro/wp-content/uploads/2016/02/rap-final-WB-EBC-aug-2013.pdf, pp. 27-28.

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

În ceea ce privește localitățile în care se află cei mai mulți dintre lucrătorii culturali participanți la studiu, datele arată faptul că cei mai mulți dintre aceștia își desfășoară activitatea în București (46%). La o distanță procentuală semnificativă se află lucrătorii culturali din municipiile Cluj-Napoca (4%), Iași (3%) sau Timișoara (2%).

Tabel 18. Distribuția lucrătorilor culturali în funcție de localitatea în care locuiesc:

Localitate	Nr. cazuri	Procente
București	3038	46%
Cluj-Napoca	238	4%
Iași	187	3%
Timișoara	133	2%
Craiova	120	2%
Constanța	97	1%
Oradea	94	1%
Brașov	93	1%
Ploiești	83	1%
Pitești	73	1%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

Pentru analiza distribuției răspunsurilor pe județe am preferat să împărțim categoria de răspuns "București-Ilfov" pentru a evidenția diferența de cazuri dintre cele două tipuri de unități administrative[47]. Astfel, cei mai mulți dintre lucrătorii culturali participanți la acest studiu își desfășoară activitatea în municipiul București (46%) sau în județele Ilfov (6%), Cluj (5%) și Iași (4%).

Tabel 19. Distribuția lucrătorilor culturali în funcție de județul în care locuiesc

Județ	Nr. cazuri	Procente
București	3038	46%
Ilfov	363	6%

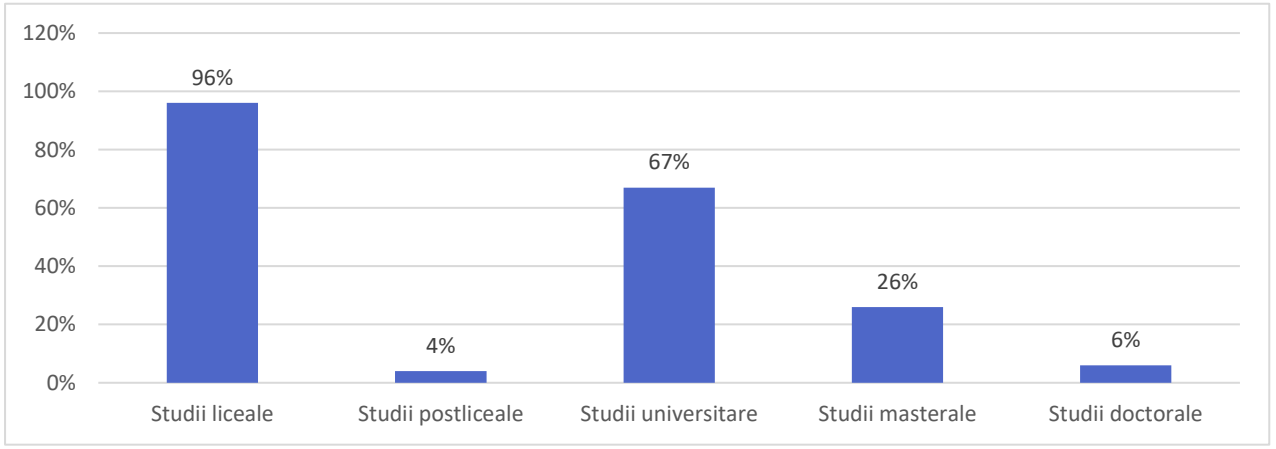
[47] Acest raționament a fost folosit și în cadrul analizelor privind organizațiile neguvernamentale și societățile comerciale participante la studiu referitoare la distribuția geografică a acestora.

Cluj	298	5%
Iași	228	4%
Timiș	193	3%
Prahova	172	3%
Constanța	159	2%
Dolj	145	2%
Argeș	139	2%
Brașov	130	2%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

Respondenții au fost rugați să precizeze nivelul de educație formală pe care îl dețin iar rezultatul analizei educației evidențiază faptul că 96% dintre respondenți au studii liceale, 67% dintre respondenți au studii universitare, iar 26% dintre acești au studii masterale, în timp ce 6% dintre respondenți au studii doctorale.

Grafic 48. Distribuția respondenților în funcție de nivelul de educație formală

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

4.2. Informații privind activitatea profesională a respondenților

Lucrătorii culturali au fost întrebați care este specificul activității pe care o desfășoară, fiind rugați să aleagă una sau mai multe din cele șapte domenii prezentate în tabelul de mai jos. Dat fiind faptul că această întrebare este una cu răspuns multiplu, procentele prezentate nu trebuie citite pe categorii de răspunsuri care să cumuleze un total de 100%.

Cele mai des întâlnite activități pe care respondenții le desfășoară sunt din domeniul artelor spectacolului (86%), dar și în domeniul audio-vizual (29%). În același timp, 19% dintre respondenți activează în domeniul artelor vizuale, iar 12% dintre aceștia realizează activități de educație culturală.

Tabel 20. Distribuția respondenților în funcție de domeniul în care activează (numărul de mențiuni pentru fiecare categorie)

Domeniul de activitate	Nr. cazuri	Procente
Artele spectacolului	5702	86%
Audio-vizual	1921	29%
Arte vizuale	1260	19%
Educație culturală	817	12%
Altele	751	11%
Carte	282	4%
Patrimoniu	111	2%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

Ierarhia procentuală se păstrează chiar și atunci când este analizat numărul persoanelor care desfășoară activități culturale. Astfel, cei mai mulți dintre respondenți desfășoară activități specifice artelor spectacolului (77%) sau audio-vizualului (23%).

De remarcat este faptul că distribuția procentuală se păstrează în cazul activităților de educație culturală (12%), carte (4%) sau patrimoniu (2%), indiferent dacă ne uităm la numărul de activități menționate (Tabelul 21) sau la numărul de respondenți care menționează activitățile în cauză (Tabelul 22).

Tabel 21. Distribuția respondenților în funcție de domeniul în care activează (numărul respondenților pentru fiecare categorie)

Domeniul de activitate	Nr. cazuri	Procente
Artele spectacolului	5115	77%
Audio-vizual	1525	23%
Arte vizuale	1008	15%
Educație culturală	817	12%
Altele	751	11%
Carte	282	4%
Patrimoniu	111	2%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

Referitor la ocupația pe care o au în prezent, datele arată faptul că cei mai mulți dintre respondenți sunt artiști instrumentiști (21%), artiști lirici (13%) sau actori (12%). La polul opus, 2% (procente cumulate) dintre respondenți lucrează în biblioteci, muzee, librării sau sunt economiști, juriști sau referenți.

Tabel 22. Categorii de ocupații ale respondenților

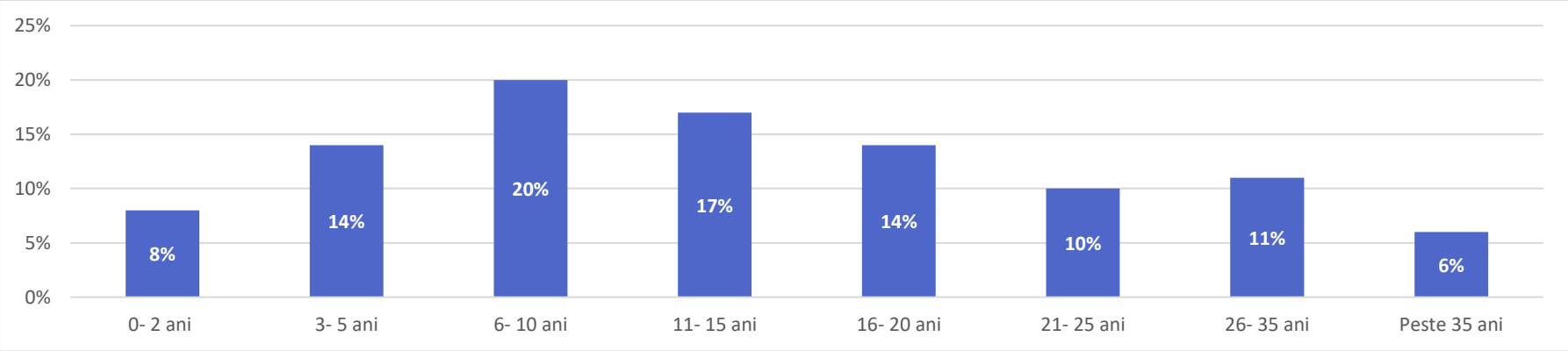
Denumire categorie ocupație	Nr. cazuri	Procente
Muzician (Instrumentist)	1412	21%
Muzician (Artist liric/corist)	862	13%
Artist (Actor)	780	12%
Artist (arte plastice/vizuale)	671	10%
Dansator (profesionist/sportiv)	407	6%
Muzician (creație muzicala/DJ)	397	6%
Artist (freelancer)	374	6%
Formator (cadru didactic sau cercetător)	312	6%
Artist (nespecificat)	287	4%
Tehnicieni spectacol	269	4%
Artist (creator teatral)	198	3%
Funcții de conducere (public/privat)	193	3%
Lucrători culturali (jurnalism, PR, marketing)	150	2%

Denumire categorie ocupație	Nr. cazuri	Procente
Altele	134	2%
Funcții administrative (Economist, jurist, referent)	89	1%
Lucrători culturali (biblioteca/muzeu/librărie)	71	1%
Total- răspunsuri valide	6606	100%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

Majoritatea respondenților activează în domeniul cultural sau în domenii conexe în ultimii 6-10 ani (20%) sau 11-15 ani (17%). Doar 8% dintre respondenți activează în domeniu de mai puțin de 2 ani, 6% dintre artiști au o vechime de peste 35 de ani.

Grafic 49. Categorii de vechime în domeniu a respondenților

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

Un procent de 46% din respondenți au declarat că au obținut venituri din contracte pe drepturi de autor sau / și că sunt angajați cu contract individual de muncă într-o instituție publică (20%). Doar 2% dintre respondenți sunt angajați cu contract individual de muncă în cadrul unei organizații neguvernamentale.

Tabel 23. Surse de venituri ale lucrătorilor culturali (selecție multiplă)

Surse de venit	Nr. cazuri	procentul de persoane care au bifat fiecare variantă în parte
Am obținut venituri din contracte pe drepturi de autor în ultimul an	3061	46%
Sunt angajat cu contract individual de muncă într-o instituție publică	1309	20%
Sunt acționar și / sau administrator al unei societăți comerciale	1070	16%
Sunt titular al unei Persoane Fizice Autorizată / Întreprindere Individuală sau membru într-o Întreprindere Familială	1008	15%
Sunt angajat cu contract individual de muncă la o societate comercială	851	13%
Nu mă încadrez în variantele de mai sus	860	13%
Sunt angajat cu contract individual de muncă în cadrul unei organizații neguvernamentale	119	2%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

În ceea ce privește principala sursă de venit, cei mai mulți dintre respondenți au avut ca principală sursă de venit **contractele de cesiune de drepturi de autor (34%)** sau **contractul individual de muncă (28%).**

Tabel 24. Surse de venit (Vă rugăm să menționați care dintre următoarele variante au reprezentat sursa principală de venit pentru dumneavoastră în ultimul an?)

Surse de venit	Nr. cazuri	Procente
Contractul individual de muncă	1879	28%
PFA / II / IF	646	10%
Venituri din dividende ale societății comerciale	399	6%
Contractele de cesiune drepturi de autor	2215	34%
Alte surse	756	11%
Nu am obținut venituri din activități desfășurate în domeniul cultural	711	11%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

Dintre respondenții care au declarat că sunt angajați cu contract individual de muncă într-o instituție publică, cei mai mulți (17%) lucrează în domeniul artelor spectacolului, iar 9% dintre respondenți (procente cumulate), lucrează în domeniul artelor vizuale, audio-vizualului sau educației culturale.

Tabel 25. Angajați cu contracte individuale de muncă într-o instituție publică

Sunt angajat cu contract individual de muncă într-o instituție publică		
	Nr. Cazuri (Da)	Procente (Da)
Artele spectacolului	1117	17%
Arte vizuale	191	3%
Audio-vizual	218	3%
Educație culturală	230	3%
Carte	48	1%
Patrimoniu	50	1%
Altele	159	2%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

Dintre respondenții care susțin că sunt angajați cu contract individual de muncă la o societate comercială, cei mai mulți (10%) lucrează în instituții de spectacol, în domeniul audio-vizual (5%) sau în domeniul artelor vizuale (3%).

Tabel 26. Angajați cu contracte individuale de muncă la o societate comercială

Sunt angajat cu contract individual de muncă la o societate comercială		
	Nr. Cazuri (Da)	**Procente (Da)**
Artele spectacolului	693	10%
Audio-vizual	339	5%
Arte vizuale	176	3%
Educație culturală	102	2%
Altele	130	2%
Carte	42	1%
Patrimoniu	13	0%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

Cei mai mulți dintre respondenții care au declarat că au obținut venituri din contractul individual de muncă, au avut contracte de muncă semnate cu cel mult doi ani în urmă (41%), în timp ce aproximativ un sfert dintre respondenți au obținut venituri în baza unui contract de muncă semnat de cel puțin 15 ani (24%).

Tabel 27. Data intrării în vigoare a contractului individual de muncă

	Nr. cazuri	Procente
0-2 ani	721	41%
3-5 ani	301	17%
6-10 ani	144	8%
11- 15 ani	175	10%
Peste 15 ani	426	24%
Total	1767	100%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

4.3. Angajați ai organizațiilor neguvernamentale culturale

În ceea ce privește numărul de angajați în cadrul organizațiilor neguvernamentale avute în vedere pentru acest studiu, putem identifica o relație invers proporțională între numărul de angajați și numărul organizațiilor, în sensul că cele mai multe dintre organizații (69%) nu au niciun angajat, 24% dintre organizații au între unu și cinci angajați, iar 4% au între șase și zece angajați.

Tabel 28. Numărul angajaților din organizație

	Nr. cazuri	Procente
Niciun angajat	811	69%
1-5 angajați	291	24%
6-10 angajați	43	4%
11-15 angajați	7	1%
Peste 15 angajați	27	2%
Total	1179	100%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

În ceea ce privește numărul de angajați în funcție de domeniul principal de activitate al organizației, indiferent de tipul domeniului, majoritatea organizațiilor nu au niciun angajat (artele spectacolului: 829, educație culturală: 537, arte vizuale: 462, etc.). Cu toate acestea, organizațiile care se ocupă de spectacole au cei mai mulți angajați.

Tabel 29. Numărul de angajați, în funcție de domeniul de activitate (număr de mențiuni)

	Niciun angajat	1-5 persoane	6-10 persoane	11-15 persoane	Peste 15 persoane
Artele spectacolului	829	232	43	3	20
Arte vizuale	462	147	20	2	11
Audio-vizual	374	110	20	4	7
Educație culturală	537	182	33	5	15
Carte	158	65	10	2	12
Patrimoniu	149	57	8	0	5
Altele	165	77	13	4	14

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

Indiferent dacă analizăm numărul de mențiuni sau de respondenți, se constată faptul că majoritatea organizațiilor nu au niciun angajat, indiferent de domeniul de activitate al organizației.

Tabel 30. Numărul de angajați, în funcție de domeniul de activitate (număr de respondenți)

	Niciun angajat	**1-5 persoane**	**6-10 persoane**	**11-15 persoane**	**Peste 15 persoane**
Artele spectacolului	521	160	25	3	11
Arte vizuale	233	69	10	1	5
Audio-vizual	263	80	14	2	5
Educație culturală	537	182	33	5	15
Carte	158	65	10	2	12
Patrimoniu	149	57	8	0	5
Altele	165	77	13	4	14

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

Majoritatea organizațiilor participante la studiu (74%) declară că nu au niciun angajat cu diplomă de absolvire a studiilor de licență în domeniul de activitate al organizației. Acest rezultat ar fi parțial explicat de datele prezentate anterior, și anume faptul că majoritatea organizațiilor participante la studiu au cel mult un angajat.

Tabel 31. Numărul angajaților cu diplomă în domeniu din organizație

	Nr. cazuri	Procente
Niciun angajat	872	74%
1-5 angajați	264	22%
6-10 angajați	21	2%
11-15 angajați	6	1%
Peste 15 angajați	16	1%
Total	1179	100%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

În același timp, 34% dintre respondenți susțin că în cadrul organizației pe care o reprezintă nicio persoană fizică nu a fost contractată pentru participarea la activitățile organizației. În plus, 24% dintre respondenți susțin că organizația lor a contractat "1-5 persoane" în 2019 pentru activitățile organizației.

Tabel 32. Numărul persoanelor fizice colaboratori

	Nr. cazuri	Procente
Nicio persoană	392	34%
1-5 persoane	279	24%
6-10 persoane	127	10%
11-15 persoane	62	5%
Peste 15 persoane	319	27%
Total	1179	100%

Sursa: Registrul Sectorului Cultural, INCFC, 2020

5. Concluzii

În ceea ce privește analiza încadrării pe ocupații a contractelor individuale de muncă din Sectoarele Culturale și Creative, CIM-urile sunt înregistrate preponderent în sectorul privat în cazul domeniilor *Carte și presă*, *Arte vizuale*, *Audio-vizual și Media*, *Publicitate* și *Arhitectură*. Doar domeniile *Patrimoniu Cultural*, reprezentat de instituțiile muzeale și *Biblioteci și Arhive* reprezentat de bibliotecile publice și universitare au o pondere de peste 50% în sectorul public. Acestor domenii se adaugă și *Artele spectacolului* cu 44% dintre CIM-uri aflate în sectorul public.

Ponderea ocupațiilor specifice domeniului variază și în funcție tipul sectorului public / privat. Astfel, procente ridicate de ocupații specifice domeniilor *Biblioteci și arhive*, *Patrimoniu Cultural*, *Artele spectacolului*, *Audio vizual și media* sunt concentrate sectorul public. În sectorul privat, ponderile cele mai mari de ocupații specifice domeniului se regăsesc în *Carte și presă* și *Audio-vizual și media*, restul angajatorilor înregistrând ponderi ridicate de persoane încadrate pe funcții de execuție, administrative și tehnice.

Capitolul *Resursa Umană din Cultură*, resursa cea mai importantă și singura depozitară a *creativității*, este cea mai desconsiderată în planurile de dezvoltare strategice. Niciun compartiment de Resurse Umane din instituțiile publice sau din organizațiile private culturale nu aplică un management dedicat și nici nu are vreo preocupare pentru dezvoltarea și formarea acestei resurse, mărginindu-se la operațiuni simplificate de încadrare și/sau salarizare. Tot aceste compartimente sunt responsabile de modul accidental în care se pun în practică (atunci când nu se bifează formal pe hârtie) programele de formare. În general, organizațiile nu înțeleg și nu respectă funcția resursei umane ca funcție organizațională pe lângă funcția de cercetare-dezvoltare.

Lipsa strategiilor pentru Resurse umane este generalizată și acutizată mai ales în sistemul instituțiilor publice de cultură, dar modelul a fost preluat și de o parte a organizațiilor private.

Contractele de muncă pe perioade nedeterminate care recompensează vechimea și remunerațiile fixe stabilite prin grile sunt cele două paradigme care distrug din interior majoritatea instituțiilor publice de cultură. La aceste frâne de stimulare elementară a performanțelor oricărui angajat se adaugă segregarea în cele două categorii: ”funcții de execuție” și ”funcții de conducere”, împărțire care anulează posibilitatea promovării celor mai buni dintre specialiști.

Abordarea uniformizată a problematicilor managementului Resurselor Umane a creat, mai ales în domeniul public, câteva efecte extrem de nocive, printre care enumerăm:

- Îmbătrânirea forței de muncă și imposibilitatea integrării tinerilor
- deprofesionalizarea resursei umane existente (niciunul din instrumentele manageriale de stimulare a personalului nu poate fi aplicat în domeniul public al instituțiilor publice de cultură)
- dificultăți în asigurarea personalului de specialitate pentru realizarea activităților importante;
- pierderea celor mai buni specialiști care se îndreaptă sistematic către alte domenii și sectoare;
- blocarea unor relații corecte între manageri si angajati;
- pierderea bunelor practici experimentate, deoarece acestea nu se mai transmit pe cale normală;
- accelerarea procesului de demotivare a specialiștilor și facilitarea accesului unor persoane foarte slab pregătite care nu își găsesc locul pe piața muncii.

În cealaltă parte, cea a domeniului privat, lipsa unor reguli pe piața muncii și lipsa recunoașterii oficiale a profesiilor creative generează la fel de multe frustrări și inconveniente, cu atât mai mult cu cât foarte puține profesii și-au creat bresle profesionale de sprijin specific.

Cu foarte puține excepții, sindicatele (menite să protejeze interesul angajaților) sunt conjuncturale, cu includerea mai multor categorii de specialiști (uneori cu interese divergente) pe modelul ”sindicatelor de întreprindere”, niște structuri care nu se pot solidariza cu profesii ci doar cu majorități fragile profesional.

Cele mai multe profesii de specialitate culturală se pot dobândi doar în sistemul formal universitar, dar învățământul vocațional, prin sistemul în care e obligat să funcționeze, nu face față diversității de profesii și specializări pe care le-ar avea de acoperit pentru domeniul public. Procedurile greoaie în care universitățile pot adopta programe noi de specializare sau transversalitatea pe care ar trebui să o abordeze pentru pregătirea noilor profesii emergente sunt piedici uriașe în armonizarea pieței muncii cu sistemul de pregătire.”

6. Analiză SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Aproximativ 200.000 de persoane sunt angajate în societăți comerciale, instituții publice și organizații culturale private din toate Sectoarele Culturale și Creative. • Existența unui număr semnificativ de locuri de muncă în instituții publice de cultură, finanțate de la bugetul de stat. • Rămânerea în activitate a unui număr semnificativ de specialiști calificați pe diverse domenii de activitate. • Diversitate foarte mare de profesii și specializări care permite evoluția în carieră și mobilitatea în interiorul domeniului. • Stabilitatea și experiența profesională a unor angajați din anumite zone culturale.	• Lipsa strategiilor de dezvoltare, la nivelul autorităților, pentru resursa umană din domeniul cultural. • Lipsa cercetărilor specializate a resursei umane din domeniile și sub-domeniile Sectoarelor Culturale și Creative. • Lipsa Managerilor de Resurse umane de la nivelul autorităților centrale și locale și din instituțiile publice de cultură. • Neadecvarea sistemului de evaluare profesională la specificul domeniilor și subdomeniilor de activitate. • Sistemul este blocat prin contracte pe perioadă nedeterminată și prin formalismul evaluărilor. • Lipsa formelor de pregătire pentru administrarea culturii. • Nu există strategii pentru integrarea tinerilor în instituțiile publice de cultură (Legea 335/2013 nu se aplică la Cultură). • Lipsa unor colaborări directe între Ministerul Culturii și Ministerul Educației Naționale în sistemul căruia se formează specialiștii în profesiile culturii. • Lipsa dialogului cu Ministerul Muncii – care presează „funcționarizarea” și egalizarea personalului din cultură în detrimentul specializărilor. • Inechitatea promovată de Legea salarizării unitare prin care salariul crește în funcție de vechime, nu în raport cu performanța.

	• Reducerea constantă a numărului de posturi și schemelor de personal. • Clivajul dintre profesioniștii rămași fără loc de muncă în domeniul privat și cei care sunt integrați în sistemul public. • Lipsa obligațiilor față de remunerații în anumite domenii (ex. artele spectacolului) creează discrepanțe între onorariile profesioniștilor.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Presiunea creată de dinamica economiei și de dezvoltarea SCC • Preocuparea politicilor culturale pentru valorificarea resurselor umane • Schimbarea atitudinii politicienilor de la nivel local față de profesioniștii din domeniul cultural • Presiunea pe care o exercită sectorul independent pentru exercitarea profesiei dobândite • Posibilitatea implicării resurselor umane din cultură în activități complexe ale societății românești în ansamblul său • Mobilități ale personalului din cultură prin programele UE • Programe de perfecționare și de conversie pentru lucrătorii culturali • Accesul la finanțări specifice de dezvoltare a resurselor umane prin programe europene.	• Continuarea ignorării Resursei Umane ca subiect fundamental necesar rezilienței domeniului (unul dintre indicatorii care măsoară domeniul este legat direct de numărul de specialiști); • Lipsa recunoașterii oficiale a unor specializări și profesii; • Neadoptarea strategiilor specializate de dezvoltare a Resurselor Umane în SCC; • Lipsa formelor de pregătire formală pentru profesiile viitorului și a celor pe cale de dispariție; • Neadecvarea sistemului de învățământ la nevoile întregului domeniu; • Continuarea remunerării inechitabile și neadaptate nevoilor de viață decentă a specialiștilor (migrația celor mai buni spre alte sectoare de activitate); • Dispariția unor programe de specializare din oferta de formare națională prin impunerea unor normative inaplicabile domeniului culturii; • Ieșirile din sistemul cultural a unor personalități de marcă ale artei și migrația acestora către alte domenii.

7. Bibliografie

1. Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România, http://anbpr.org.ro/
2. Chestionarul CULT.1 Institutul Național de Statistică, http://www.insse.ro/cms/files/chestionare/cult/CULT_1.pdf
3. Clasificarea Activităților în Economia Națională, https://www.onrc.ro/index.php/ro/caen
4. Clasificarea Ocupațiilor din România, https://mmuncii.ro/j33/index.php/ro/2014-domenii/munca/c-o-r
5. Detalii despre proiectul IREX în România pe https://www.irex.org/insight/creating-sustainable-impact-what-weve-learned-romanian-libraries
6. Fundația Bill și Melinda Gates, https://www.gatesfoundation.org/
7. Implementation Completion and Results Report (IBRD-48090), 2016 https://www.comunicatii.gov.ro/wp-content/uploads/2016/02/rap-final-WB-EBC-aug-2013.pdf.
8. International Standard classification of occupations 2, 3 and 4 digits (ISCO-88 (com)), https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1978984/6037342/ISCO-88-COM.pdf
9. Legea 292/2003 privind organizarea și funcționarea așezămintelor culturale, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/44787
10. Lege-cadru 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/190446
11. Mari Cecilia Toma, Biblionet – Biblioteci Globale Romania, publicat online pe EPALE - Platforma electronică pentru educația adulților în Europa, 2016, https://epale.ec.europa.eu/ro/blog/biblionet-global-libraries-romania
12. Organizația internațională IREX, https://www.irex.org/
13. OUG 118/2006 privind înființarea, organizare și desfășurare activității așezămintelor culturale, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/78022

14. OUG nr.57/2019 privind Codul administrativ, https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/215925
15. Portalul INS – TEMPO Online http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table
16. Puncte de acces public de informare (PAPI), https://www.ovidan.ro/?p=articles.details.2516
17. Registrul General de Evidență a Salariaților, Inspecția Muncii https://reges.inspectiamuncii.ro/
18. Registrul Sectorului Cultural, https://www.culturadata.ro/registrul-sectorului-cultural/
19. Statistical classification of economic activities in the European Community (NACE), https://cutt.ly/JKnLksq

ANALIZA POTENȚIALULUI ECONOMIC AL SECTORULUI CULTURAL

SUMAR

Analiza potențialului economic al sectorului cultural abordează contribuția economică a sectoarelor culturale și creative la economia națională din perspectiva principalilor indicatori: VAB/PIB și ocuparea forței de muncă. Suplimentar, analiza include și alți indicatori economico-financiari de referință: cifra de afaceri, rezultatul net, productivitatea muncii, rentabilitatea și solvabilitatea. Analiza potențialului economic se axează pe activitatea societăților comerciale care depun situații financiare de sinteză, de referință fiind bilanțul contabil și contul de profit și pierderi.

SURSE DE DATE:

- Colectare directă INCFC: Registrul Sectorului Cultural și Concluzii ale consultărilor cu reprezentanții sectorului cultural
- Institutul Național de Statistică, Ministerul Finanțelor Publice – Agenția Națională de Administrare Fiscală
- EUROSTAT
- Raportul ESSnet-Culture
- Cartea Albă a Sectoarelor Culturale și Creative

Echipă: ***Carmen Croitoru, Cătălin Dărăștеanu, Valentin Cojanu***

Cuprins

I Introducere 471
II. Metodologie 472
III. Rezultatele potențialului economic 475
III.1. Valoarea Adăugată Brută (VAB) 475
III.2. Forța de muncă 478
III.3. Cifra de afaceri 485
III.4. Analiza cifrei de afaceri prin corelație cu evoluția veniturilor și cheltuielilor populației 490
III.5. Profitul net 494
III.6. Indicatori eficiență 501
III.7. Comerț exterior – comparații internaționale 509
V. Impactul pandemiei COVID-19 522
V. Concluzii 531
VI. ANALIZA SWOT 533

I Introducere

Scopul acestui capitol este de a explora potențialul și impactul economic al sectorului cultural asupra economiei naționale. Rezultatele vor conduce la determinarea dimensiunii economice a acestui sector, fapt ce va conduce, alături de analizele din cadrul celorlalte capitole, la identificarea potențialului și nevoilor sectorului cultural în vederea fundamentării politicilor publice în acest sector.

Conform studiilor și cercetărilor la nivel național și internațional din ultima perioadă (cu precădere din ultimii 15-20 ani), activitățile culturale nu au numai un rol de educare și emancipare a societății, dar și o contribuție economică, în creștere în condiții de evoluție normală a economiei naționale, respectiv exceptând crizele economice sau de altă natură. Acest lucru se datorează faptului că, prin natura lor, aceste activități intră preponderent în domeniul serviciilor și al creației, cu valoare adăugată ridicată, precum și dezvoltării sectorului antreprenorial în România. Treptat, latura culturală a fost completată cu o latură creativă, îmbogățind și diversificând astfel dimensiunea sectorului cultural. În fapt, în ziua de azi sectorul cultural se analizează din punct de vedere al potențialului său prin prisma sectoarelor culturale și creative (SCC).

Analiza economică are o importanță deosebită din mai multe motive. Astfel, până în prezent, atenția diverșilor factori decizionali a fost îndreptată către politici menite să sprijine sectoare tradiționale de activitate economică, cu contribuție mare la PIB-ul național. Totuși, în ultima vreme țările dezvoltate acordă o atenție tot mai mare creativității, care are o valoare adăugată și profitabilitate în creștere. Aceste industrii creează noi nișe și segmente de piață, adresându-se unor tipuri de consumatori cu exigențe mai mari. De asemenea, aceste industrii generează noi locuri de muncă sustenabile, cu un nivel de pregătire superioară. În acest context, sectoarele culturale și creative înseamnă locuri de muncă și creștere economică.

O altă importanță economică a acestor industrii se referă la faptul că, fiind sectoare economice de nișă, ele se pretează foarte bine întreprinderilor mici și mijlocii (IMM), care au dobândit un rol în creștere în cadrul economiei naționale.

II. Metodologie

Cercetările realizate la nivel național folosesc metodologii relativ diferite din punctul de vedere al definirii sectoarelor sau industriilor culturale și creative. Astfel, una dintre metodologii utilizează cea indicată de WIPO (World Intelectual Property Organization), în care există patru categorii de industrii bazate pe copyright:

- Industrii CORE
- Industrii INTERDEPENDENTE
- Industrii PARȚIALE
- Industrii NEDEDICATE

Odată cu elaborarea *Cărții Albe a Sectoarelor Culturale și Creative din România* în anul 2016, a fost adoptată o altă definire a acestor sectoare sau industrii, respectiv cea a ESSnet on Culture[1]. Acesta este utilizată în cadrul acestei cercetări, fiind în concordanță cu optica Uniunii Europene odată cu elaborarea ESSnet Culture al Eurostat.

Reunite sub sintagma de *sectoare culturale și creative*, subdomeniile culturale și creative au fost grupate pe domenii și funcții în cadrul Raportului ESSnet Culture al Eurostat, în încercarea de a intersecta activitățile culturale cu activitățile economice statistice prin utilizarea codurilor CAEN în concordanță cu abordarea UNESCO.

Pornind de la aceste abordări, în acest document vom utiliza o definiție a *sectoarelor culturale și creative* bazată pe modelul ESSnet Culture, dar adaptat la condițiile specifice din România și în acord cu viziunea strategică pe care o propunem în acest document. În acest demers este necesară luarea în considerare a progresului tehnologic care duce la schimbări în societate, economie și practici culturale.

Modelul propus este de tip ecosistem și se bazează pe genul proxim și diferența specifică dintre domenii având în vedere funcțiile culturii și creativității, dar ținând cont și de tipul stakeholderilor (artist, ONG, firmă sau instituție publică). Potrivit modelului

[1] *ESSnet-CULTURE - European Statistical System Network on Culture*, May 2012, Luxembourg (LU),2012 https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/reports/ess-net-report_en.pdf

propus în acest document, sectoarele sunt de trei tipuri: culturale, creative și transversale și reunesc 11 subdomenii, după cum urmează:

1. Carte și presă
2. Biblioteci și Arhive
3. Patrimoniu cultural
4. Meșteșuguri și artizanat
5. Arte vizuale
6. Arhitectură
7. Artele spectacolului
8. Audio-vizual și multimedia
   - Cinematografie
9. Publicitate
10. Tehnologii digitale (software și jocuri electronice) - transversale
11. Educație și cercetare-transversale

Prezentarea acestora în detaliu pe coduri CAEN a fost făcută în cadrul capitolului de definiții, motiv pentru care în acest capitol nu se vor mai lista respectivele coduri de activitate.

Indicatorii analizați în studiul de față sunt prezentați mai jos. Sursa datelor o reprezintă situațiile financiare anuale ale companiilor comerciale regăsite în SCC-urile definite anterior. Suplimentar, pentru analiza contribuției SCC la PIB/VAB național, au fost utilizate datele Institutului Național de Statistică disponibile pe platforma Tempo Online[2].

- Valoarea adăugată brută;
- Cifra de afaceri;
- Profitul net;
- Numărul mediu de angajați;
- Productivitatea muncii – exprimată ca raport între mii lei cifră de afaceri per angajat;

[2] http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table

- Rentabilitatea comercială – ca raport între profitul net și cifra de afaceri;
- Gradul de îndatorare – ca raport între total datorii și total active;
- Activele imobilizate.

Cifrele sunt exprimate în lei sau mii lei, după caz, iar sursa datelor o reprezintă bilanțul contabil și contul de profit și pierderi ale companiilor care activează în domeniile de activitate menționate în tabelul de mai sus. O provocare a reprezentat-o stabilirea ponderii activității *meșteșugurilor și artizanatului* în totalul activității unor sectoare de activitate incluse în această categorie. Această dificultate este generată de faptul că nu există un singur cod CAEN separat alocat acestor activități. Pentru a avea o continuitate cu precedentele studii, s-a adoptat o valoare de 9% a factorului de corecție sau ponderare pentru toți indicatorii specificați mai sus. Se poate admite că acest factor are un anumit grad de subiectivism, dar aplicarea lui ajută la evitarea denaturării dimensiunii economice a SCC.

Prezența sectorului Tehnologii digitale trebuie analizată prin prisma faptului că acesta reprezintă domeniu transversal și nu un sector 100% cultural și creativ. Ca atare, este necesar ca rezultatele privind acest sector să fie dezbătute într-un mod prudent, înțelegând astfel că aceste activități nu reprezintă nucleul SCC.

Dificultăți metodologice

În procesul de culegere și procesare a datelor, au fost întâmpinate unele dificultăți în sensul că au existat o serie de coduri CAEN pentru care nu au fost găsite date. Motivul pentru aceasta constă în faptul că dacă un anumit cod CAEN include doar un număr limitat de companii, atunci VAB-ul nu poate fi afișat din motive de confidențialitate. Următoarele coduri CAEN s-au regăsit în această situație:

- 9102 – Activități ale muzeelor
- 1820 – Reproducerea înregistrărilor

Din punct de vedere strict al sectorului privat, primul sector are o contribuție redusă deoarece **marea majoritate a activității se derulează în sectorul public**, în **instituții care nu întocmesc bilanțuri contabile și conturi de profit și pierderi**. În ceea ce privește a doua activitate, se poate bănui că înregistrează valori reduse, mai ales că în cadrul acestui CAEN mai activează un număr redus de companii. Analizând baza de date, constatăm că există în total 82 de companii înregistrate care în anul 2018 au realizat numai 37 mil. Lei cifră de afaceri dintr-un total SCC de 61 mld. Lei (vezi secțiunea următoare). În concluzie, se poate

afirma faptul că aportul acestor sub-sectoare la total VAB al SCC este nesemnificativ (evident cu referire strictă la metodologia utilizată în cadrul acestui studiu, care se referă aproape în totalitate la sectorul privat).

Un alt lucru important de menținut este cel referitor la sectorul *Meșteșuguri și artizanat*. Având în vedere faptul că aceste activități nu au alocate doar un cod CAEN distinct, aportul lor este foarte dificil de cuantificat. În concordanță cu studii existente, s-a utilizat un factor standard de corecție de 9%, în concordanță cu studiile anterioare.

În fine, o altă dificultate metodologică a constat în obținerea de date statistice pentru fiecare cod CAEN în parte de pe paltforma INS tempo online. În aceste situații, s-a ales un nivel de agregare superior, respectiv la 3 digiți. Acesta este de exemplu cazul codurilor *CAEN 5821 Activități de editare a jocurilor de calculator* şi *5829 Activitati de editare a altor produse software* pentru care nu sunt furnizate date despre valoarea adăugată brută. În acest caz, a fost aleasă valoarea agregată pentrun ambele coduri CAEN, respectiv grupa *Grupa 582. Activitati de editare a produselor software*.

În cadrul sectorului TIC, următoarele activități pot fi privite ca având caracter creativ, restul putând intra în sfera activităților transversale: *CAEN 5821 Activităţi de editare a jocurilor de calculator* sau *CAEN 5829. Activități de editare a altor produse software*. Dificultatea metodologică a acestui sector constă în faptul că există coduri CAEN care conțin mai multe tipuri de activități, dintre care unele sunt cu caracter creativ, iar altele sunt de administrare baze de date sau consultanță TIC.

III. Rezultatele potențialului economic

III.1. Valoarea Adăugată Brută (VAB)

Baza activității economice a activității productive în fiecare țară este reprezentată de valoarea adăugată brută. Aceasta reprezintă diferența dintre valoarea produselor și serviciilor obținute și valoarea celor utilizate în procesul de producție a bunurilor respective. Cu cât complexitatea bunurilor economice realizate este mai mare, iar gradul de prelucrare a materiilor prime și materialelor este mai ridicat, cu atât, la un volum dat al rezultatelor activității economice, este mai mare ponderea valorii adăugate brute (VAB) și mai mică ponderea consumurilor intermediare (CI) în rezultatele respective. Ca urmare, când în rezultatele obținute este preponderentă valoarea adăugată brută, este asigurată baza obținerii unei eficiențe economice ridicate. Dimpotrivă, când consumurile intermediare sunt preponderente în rezultatele activității economice, eficiența economică este scăzută.

Rezultatele obținute sunt prezentate în tabelul de mai jos. Ele se referă la intervalul de timp 2015-2019 și reflectă ultimele date existente la momentul redactării acestui studiu. VAB pentru SCC este calculat la costul factorilor de producție.

Tabel 1. Evoluția VAB și PIB în perioada 2015-2019 (Mld. Lei)

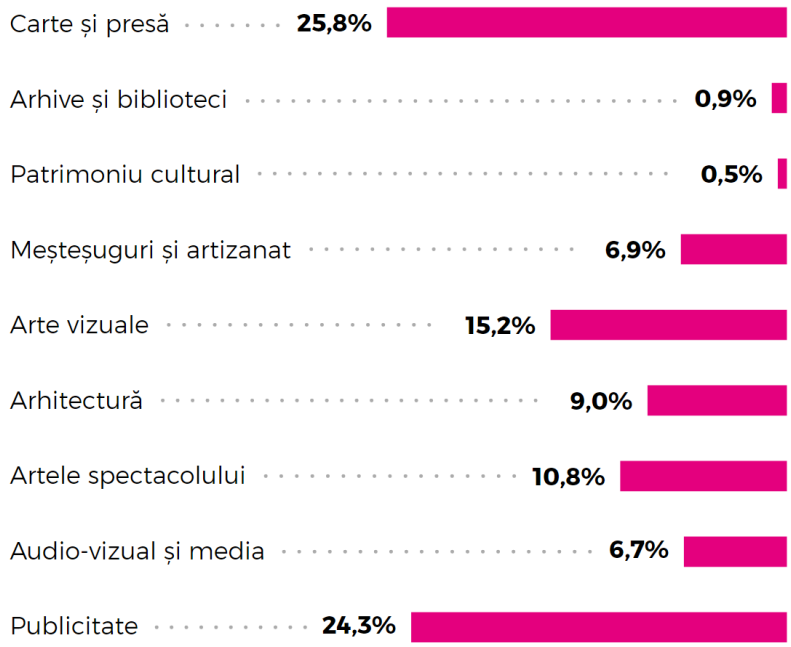
Indicatori	2015	2016	2017	2018	2019
Total VAB SCC	18,9	22,6	26,6	30,7	32,4
PIB Național	606,8	656,0	735,7	807,2	894,9
VAB Național	689,5	745,4	819,5	896,3	991,6
% VAB SCC/VAB Național	3,11%	3,44%	3,61%	3,80%	3,62%

Tabelul de mai sus indică o evoluție pozitivă a indicatorilor menționați. VAB pentru SCC a crescut de la 18,9 mld. Lei în 2015 la 32,4 mld. Lei în 2019, respectiv o creștere cu 71%, un rezultat economic absolut remarcabil. Contextul macroeconomic a fost unul pozitiv, având în vedere și creșterea anuală a PIB România în această perioadă. Din păcate, datele la nivelul anului 2020 nu au fost disponibile pentru a surprinde impactul COVID-19 asupra VAB SCC.

Din punct de vedere al ponderii VAB SCC, aceasta s-a calculat atât în raport cu PIB, cât și cu VAB național. Contribuția SCC la economia națională a fost una în creștere atât în termeni absoluți, cât și în termeni relativi. Astfel, ponderea VAB în PIB a fost de 3,27% în 2019, în creștere de la 2,74% în anul 2015. Cu toate acestea trebuie menționat faptul că PIB include nu doar VAB-ul, ci și impozitele nete (impozite minus subvenții). Așadar, o altă abordare a fost aceea de a împărți VAB pentru activitățile culturale și creative la VAB național, datele pentru nivelul național având ca sursă INS. Se remarcă în acest caz că ponderea în anul 2019 a fost de 3,62% față de 3,11% în 2015.

Exceptând sectoarele transversale, cea mai mare pondere în PIB SCC o deține sectorul de *Carte și presă* (25,8%), urmat de *Publicitate* (24,3%) și *Artele vizuale* (15,2%).

Grafic 1. Structura VAB SCC pe sectoare în anul 2019 (%)

Trebuie făcută o precizare referitoare la aceste rezultate. În cadrul *studiului UNESCO*[3], ponderea VAB SCC în total VAB național pentru anul 2016 a fost de 3,14%, în timp ce în cadrul acestui studiu este de 3,44%. Diferența este dată de metodologiile folosite, respectiv codurile CAEN folosite în analiză. De exemplu, în cadrul analizei SCC, sunt incluse codurile IT *Activități de realizare a software-ului la comandă (software orientat client)*, *6202 Activități de consultanță în tehnologia informației*, *6203 Activități de management (gestiune și exploatare) a mijloacelor de calcul* și *6209 Alte activități de servicii privind tehnologia informației*. Acestea nu se regăsesc în metodologia CDIS a UNESCO. Pe de altă parte, în cadrul CDIS se regăsește CAEN *6110 Activități de telecomunicații prin rețele cu cablu*, cod care nu se regăsește în metodologia SCC. Deși diferența de rezultat este semnificativă, ambele studii indică o contribuție ridicată a sectoarelor culturale și creative la economia națională.

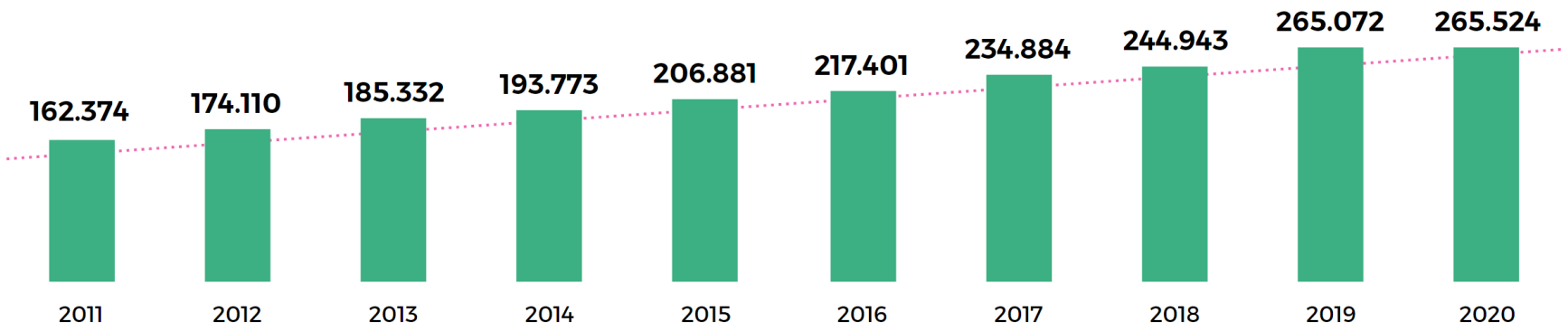
[3] *UNESCO Culture for Development Indicators, Romania's Analytical Brief and Technical Report, INCFC, 2019.*

III.2. Forța de muncă

Mai întâi este binevenită o precizare metodologică. În cadrul acestui subcapitol, forța de muncă este exprimată prin **numărul mediu de salariați conform situațiilor financiare de sinteză.** Această abordare este diferită de cea din cadrul Capitolului referitor la resurse umane, unde datele sunt preluate din altă sursă, respectiv Inspecția Muncii, și reprezintă numărul total de angajați la finalul anului de referință.

Ocuparea în SCC a cunoscut, de asemenea, o evoluție pozitivă în intervalul de timp 2011-2020, având loc o creștere a numărului mediu de angajați în fiecare an de analiză. Dacă în anul 2011, numărul de angajați era de cca. 162.000 persoane, în anul 2019 acesta se depășește 265.000 persoane. În anul 2020 are loc practic o stagnare, per total SCC reușind să-și păstreze rata de ocupare în ciuda impactului COVID-19. Aceasta se poate explica prin faptul că firmele au încercat să-și păstreze forța de muncă, privind criza sanitară ca un eveniment pe termen scurt. Aceasta demonstrează încă o dată potențialul în creștere al acestor industrii în ocuparea forței de muncă din România. Practic, industriile SCC au creat peste 100.000 noi locuri de muncă în această perioadă.

Grafic 2. Dinamica numărului mediu de angajați în Sectoarele Culturale și Creative

Anul 2015 a fost primul în care numărul mediu de angajați SCC a depășit cifra de 200.000 de persoane. Trendul s-a menținut și în 2016-2019, atingând un maxim de 265.000 de persoane în anul 2019, iar anul 2020 a suferit o stagnare. Creșterea este de peste 28% în 2019 comparativ cu 2015, demonstrând potențialul acestor sectoare de a atrage forță de muncă creativă.

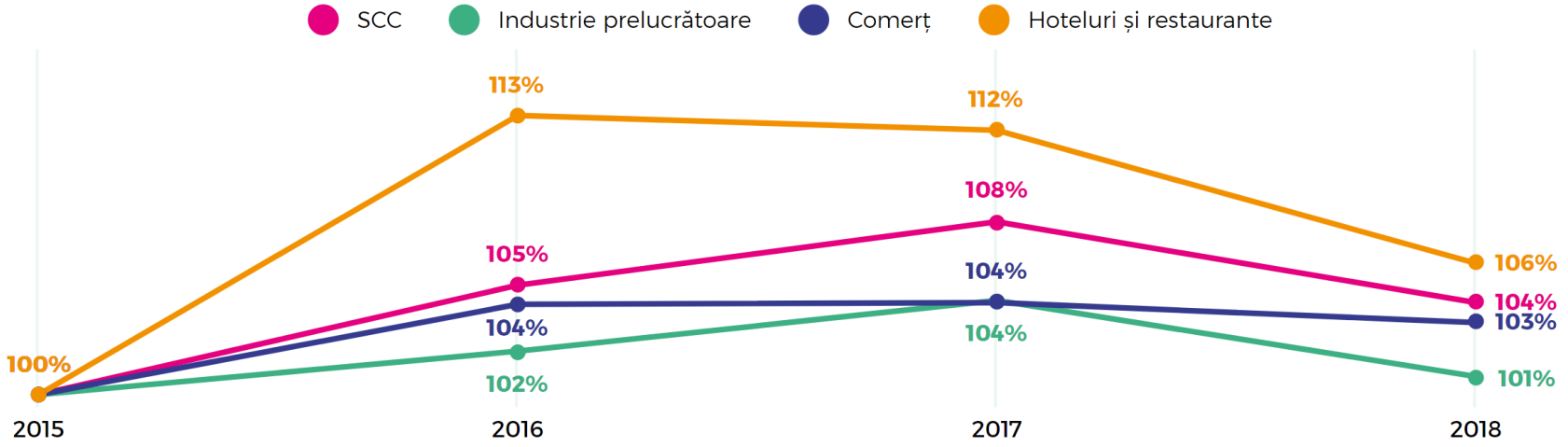
Numărul mediu al angajaților SCC în totalul economiei naționale a avut un trend ușor crescător. Deși nu s-au înregistrat evoluții spectaculoase, această pondere a crescut de la 3,7% în 2011 la 5,3% în 2020. Economia națională a avut o evoluție bună în această perioadă, demonstrată de creșterea anuală a numărului de salariați. Merită remarcat faptul că în 2018, numărul mediu de angajați a depășit 5 milioane de persoane la nivel național.

Tabel 2. Dinamica numărului de salariați în SCC și la nivel național 2011 – 2020

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Salariați SCC	162.374	174.110	185.332	193.773	206.881	217.401	234.884	244.943	265.072	265.524
Total salariați la nivel național	4.348.739	4.442.865	4.443.554	4.507.729	4.611.395	4.759.419	4.945.868	5.068.063	5.164.471	5.031.767
% SCC/Național	3,7%	3,9%	4,2%	4,3%	4,5%	4,6%	4,7%	4,8%	5,1%	5,3%

SCC continuă să angajeze în continuare mai multă forță de muncă decât turismul, respectiv 245.000 de persoane comparativ cu 180.000 de persoane. Ritmurile superioare de creștere ale turismului sunt explicabile prin deficitul de forță de muncă corelat cu creșterea cererii pentru asemenea servicii.

Grafic 3. Dinamica numărului mediu de salariați în diverse sectoare ale economiei naționale

Situația ocupării pe sectoare SCC este prezentată mai jos.

Tabel 3. Structura numărului de angajați pe sectoare SCC în perioada 2015-2020

Nr.	SECTOARE SCC	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Carte și presă	27.696	25.593	25.986	25.597	25.684	24.333
2	Biblioteci și Arhive	6.233	5.786	6.188	6.638	7.854	7.510
3	Patrimoniu cultural	509	470	376	431	394	339
4	Meșteșuguri și artizanat	14.269	12.967	13.073	12.911	12.135	11.386
5	Arte vizuale	16.790	16.575	17.369	18.407	20.598	20.834
6	Arhitectură	7.922	7.784	8.494	9.027	9.854	10.183
7	Artele spectacolului	9.161	9.572	10.184	10.748	12.757	12.177
8	Audio-vizual și multimedia	16.800	17.053	17.428	18.569	19.404	19.137
9	Publicitate	20.638	19.939	21.743	21.738	22.002	19.933
10	Tehnologii digitale	80.100	88.823	101.623	108.335	121.736	127.440
11	Educație și Cercetare	6.763	12.839	12.420	12.542	12.654	12.252
	TOTAL	**206.881**	**217.401**	**234.884**	**244.943**	**265.072**	**265.524**

Cel mai mare număr de angajați este în IT, sector în care începând cu 2017 activează mai mult de 100.000 de persoane. Sectorul a cunoscut o creștere consistentă, respectiv +59% în 2020, comparativ cu 2015. Cea mai mare creștere procentuală se înregistrează totuși în sectorul *Cercetare*, mai precis +81%, în special începând cu anul 2016, când se depășește pragul de 12.000 de angajați.

Cel mai mic număr de angajați din privat este în sectorul *Patrimoniu cultural*, respectiv 339 de persoane în 2020. Evident, **cifrele sunt irelevante pentru acest sector, deoarece datele se referă doar la societăți comerciale** și sunt preluate din situațiile financiare de sinteză ale acestora[4]. În cazul patrimoniului cultural, cea mai mare activitate se desfășoară în instituții publice, multe dintre ele aflate în subordinea unităților administrativ-teritoriale, pentru care raportarea datelor nu se face la Registrul Comerțului sau Ministerul Finanţelor Publice. Ca atare, datele de mai sus nu includ aceste informații, care ar da adevărata dimensiune a acestui sector.

Exceptând sectoarele transversale, cea mai mare pondere în total forță de muncă SCC a fost deținută de sectoarele ***Carte și presă*** **(20,4%)**, ***Audio-vizual și media*** **(17,1%)** și ***Publicitate*** **(16,9%).**

Cu excepția *Meșteșugurilor* (unde există probleme de cuantificare corectă), singurul sector care înregistrează scădere în anul 2019 față de 2015 este sectorul *Carte și presă*, de la 27.696 de angajați în 2015 la 25.684 de angajați în 2019. Variațiile sunt nesemnificative în perioada 2016-2018. Una dintre potențialele explicații pentru această scădere este declinul activității din presa scrisă pe fondul dezvoltării mediului online.

Anul 2020 va fi tratat separat în cadrul subcapitolului de *Impact COVID-19*, unde se va face o analiză mai detaliată la nivelul codurilor CAEN care au suferit cel mai mult în urma declanșării pandemiei.

[4] O situație mai clară privind acest sector este prezentată în cadrul capitolului de resurse umane, unde este analizat și sectorul public.

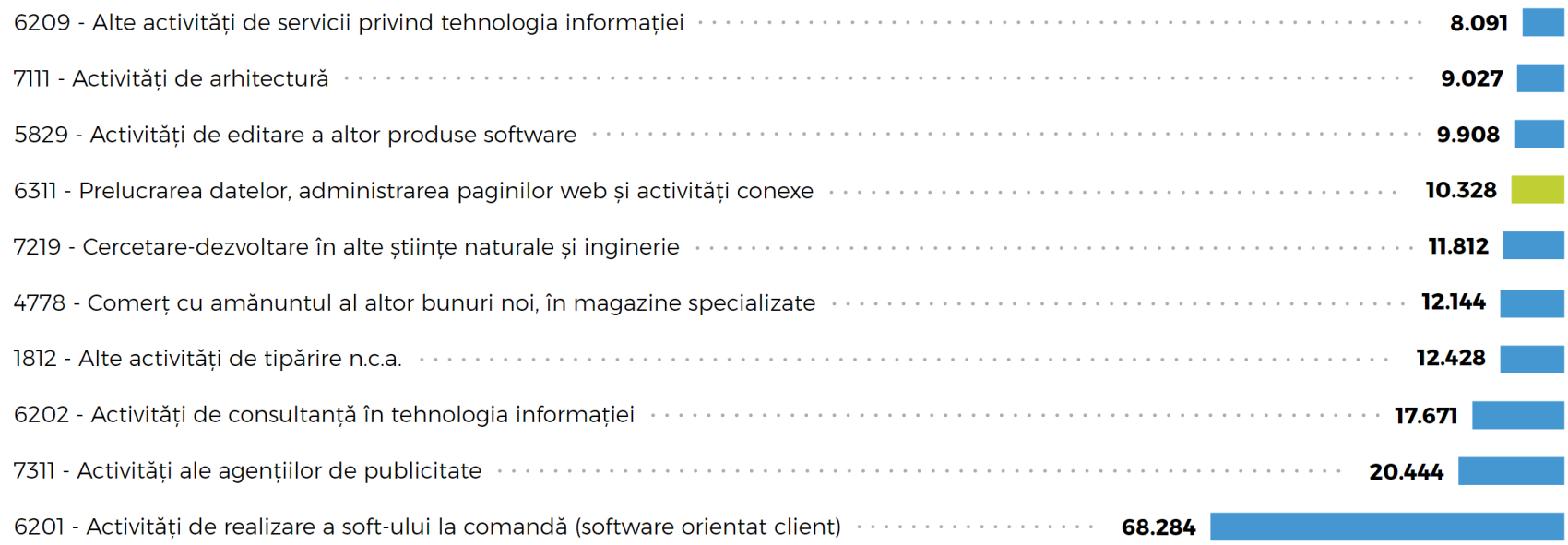
Topul subsectoarelor SCC în funcție de numărul de angajați

Pe primul loc se situează *6201 – Activități de realizare a software-ului la comandă (software orientat client)*, cu 68.284 de angajați, urmat de *7311 – Activități ale agențiilor de publicitate*, cu 20.284 de angajați, și *6202 – Activități de consultanță în tehnologia informației*, cu 17.671 de angajați.

În cadrul acestui top se regăsește o activitate din categoria sectoarelor transversale, neregăsite în metodologiile standard de analiză, respectiv *7219 – Cercetare-dezvoltare în alte științe naturale și inginerie*. Acesta ocupă locul 6, cu 11.812 angajați. Primele 7 poziții din acest top absorb peste 100.000 de angajați.

Din nou, trebuie amintit faptul că cifrele privind domeniul IT trebuie analizate prudențial având în vedere faptul că acesta este un sector transversal.

Grafic 4. Top 10 sectoare SCC ca angajare în anul 2019

Concentrarea Forței de Muncă în SCC

Concentrarea este analizată din nou prin prisma celor două rate folosite, respectiv CR4 și CR8. În anul 2011, gradul de concentrare CR4 este unul ridicat (42,4%), dar nu atât de mare ca în cazul cifrei de afaceri (CR4 = 50,7%) și a profitului (CR4 = 72,3%). De asemenea, CR8 indică o valoare echilibrată, indicând faptul că peste 40% din personalul SCC a fost angajat în alte domenii de activitate decât primele 8 coduri CAEN rezultate în urma analizei.

Totuși se remarcă faptul că patru coduri CAEN din CR8 sunt încadrate în subsectorul *IT*, care reprezintă o vulnerabilitate în sensul în care dacă acest subsector ar fi afectat, ocuparea per total SCC ar avea de suferit.

Tabel 4. Concentrarea forței de muncă SCC, 2011

CAEN	Domeniu	Categorie SCC	Nr. Angajați
6201	Activități de realizare a soft-ului la comanda (software orientat client)	IT	27.812
7311	Activități ale agențiilor de publicitate	Publicitate	16.234
4778	Comerț cu amănuntul al altor bunuri noi, in magazine specializate	Arte vizuale	13.929
1812	Alte activități de tipărire n.c.a.	Carte și presă	10.929
CR 4			**42,4%**
7111	Activități de arhitectură	Arhitectură	8.621
6202	Activități de consultanta în tehnologia informației	IT	7.055
6311	Prelucrarea datelor, administrarea paginilor web	IT	6.163
5829	Activități de editare a altor produse software	IT	5.731
CR 8			**59,4%**
Total angajați (2011)			**162.374**

Sursa: prelucrare date Lista de Firme (www.listafirme.ro)

La nivelul anului 2019 se înregistrează o creștere a concentrării, cu CR4 egal cu 48,5% și CR8 egal cu 66,6%. Din nou, cifrele arată că cel mai mare număr de angajați este dat de către sectorul IT. Pe locul 1 se menține CAEN 6201 – *Activități de realizare a software-ului la comandă (software orientat client)*, cu 27,8% din total.

Comparativ cu anul 2011 se produce o schimbare la nivelul CR4, unde locul *4778 – Comerț cu amănuntul al altor bunuri noi, în magazine specializate* este luat de *6202 – Activități de consultanță în domeniul informației*. La nivelul CR8, locul *7111 – Activități de arhitectură* este luat de *7219 – Cercetare-dezvoltare în alte științe naturale și inginerie*. Acest lucru poate fi parțial explicat prin apariția diverselor programe naționale și europene de finanțare a activităților de cercetare-dezvoltare, multe dintre proiectele finanțate necesitând crearea de noi locuri de muncă. De asemenea, se remarcă codul *4778 - Comerț cu amănuntul al altor bunuri noi, în magazine specializate,* lucru perfect explicabil prin creșterea volumului de bunuri și servicii care au fost distribuite/vândute.

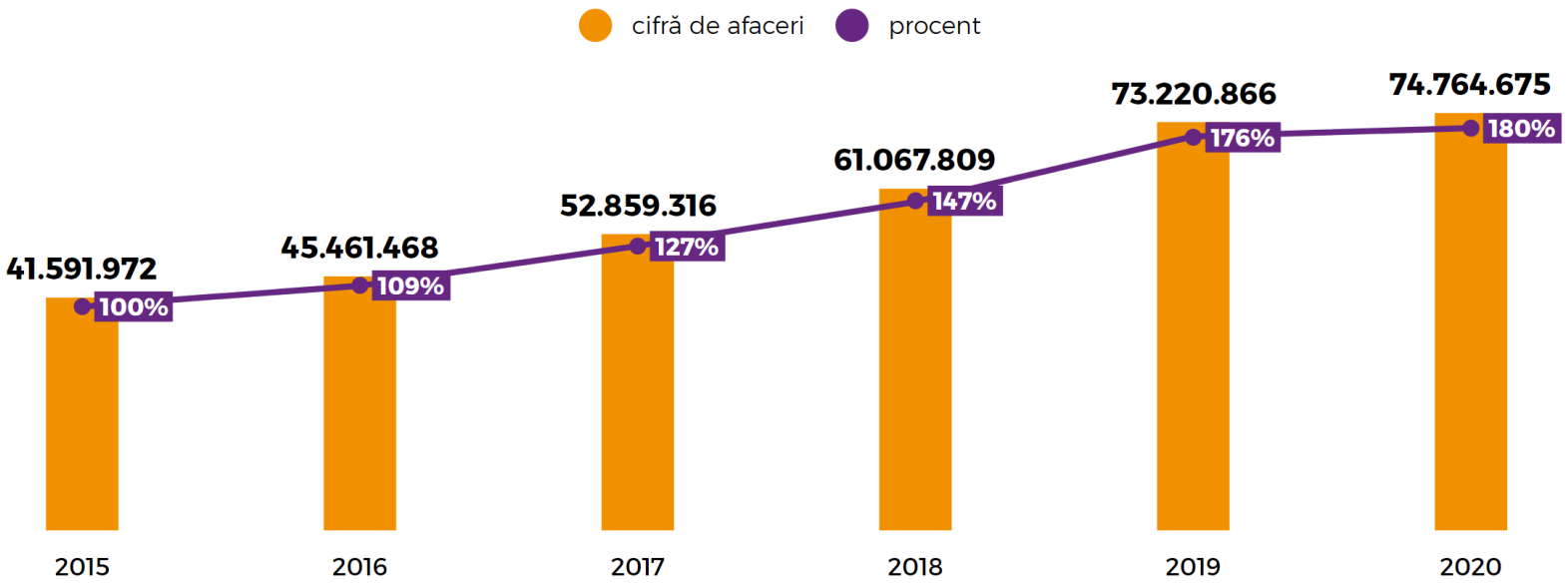
Tabel 5. Concentrarea forței de muncă SCC în 2019

CAEN	Domeniu	Categorie SCC	Nr. angajați
6201	Activități de realizare a software-ului la comandă (software orientat client)	IT	68.284
7311	Activități ale agențiilor de publicitate	Publicitate	20.444
6202	Activități de consultanță în tehnologia informației	IT	17.671
1812	Alte activități de tipărire n.c.a.	Carte și presă	12.428
CR 4			**48,5%**
4778	Comerț cu amănuntul al altor bunuri noi, în magazine specializate	Audio-vizual și media	12.144
7219	Cercetare-dezvoltare în alte științe naturale și inginerie	Cercetare	11.812
6311	Prelucrarea datelor, administrarea paginilor web și activități conexe	IT	10.328
5829	Activități de editare a altor produse software	IT	9.908
CR 8			**66,6%**
Total angajați 2019			**244.943**

III.3. Cifra de afaceri

Cifra de afaceri a fost într-o creștere continuă în intervalul de timp analizat, respectiv de la 29,8 mld. Lei în 2011 la peste 70,0 mld. Lei în 2019. Aceasta reprezintă o creștere de cca. 233%, ceea ce demonstrează deplin expansiunea sectoarelor culturale și creative. Creșterea are loc în fiecare an al analizei, neexistând declin în niciun an de prognoză. Aceasta indică o creștere a cererii de bunuri și servicii culturale și creative la nivel național. Cererea poate fi pusă pe seama unei creșteri a consumului gospodăriilor, respectiv a emancipării populației și a creșterii veniturilor sale. De asemenea, cererea poate veni și din exterior, respectiv o creștere a exporturilor.

Grafic 5. Evoluția cifrei de afaceri

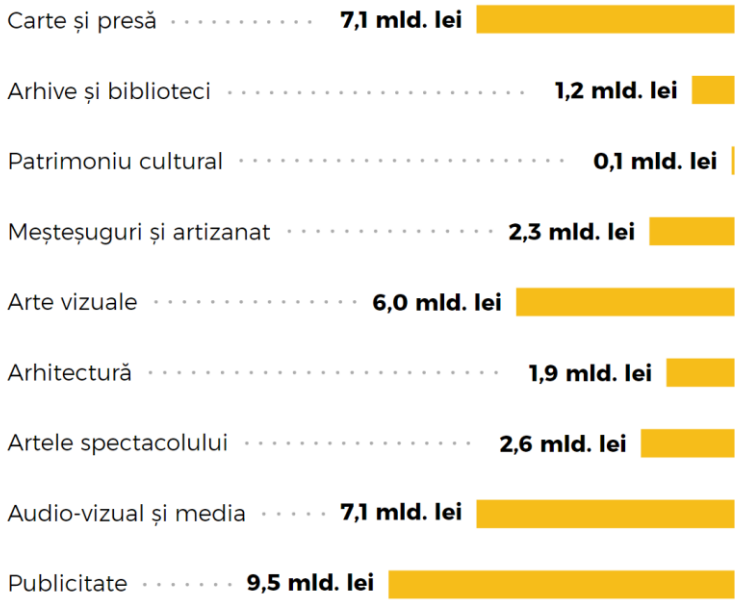

Cele mai importante sectoare în anul 2019 sunt *Publicitate* (27,7% din total), *Carte și presă* (19,0%) și *Audio-vizual și media* (17,9%). Aceste ponderi sunt similare cu cele înregistrate în 2015, deci nu au avut loc evoluții spectaculoase din acest punct de vedere. Ce

se remarcă în schimb este creșterea în termeni absoluți a cifrei de afaceri a acestor subsectoare. De exemplu, *Publicitatea* înregistra în anul 2015 o valoare de 5,3 mld. lei, în timp ce în anul 2019 aceasta a fost de 9,5 mld. lei (aproape o dublare).

Contribuția nesemnificativă a subsectorului *Patrimoniu cultural* se explică prin faptul că majoritatea activității se înregistrează în instituții diverse din sectorul public, inclusiv aparținând unităților administrativ-teritoriale, în timp ce prezenta cercetare ia în analiză doar societăți comerciale.

Grafic 6. Structura cifrei de afaceri SCC pe sectoare (Mld. Lei)

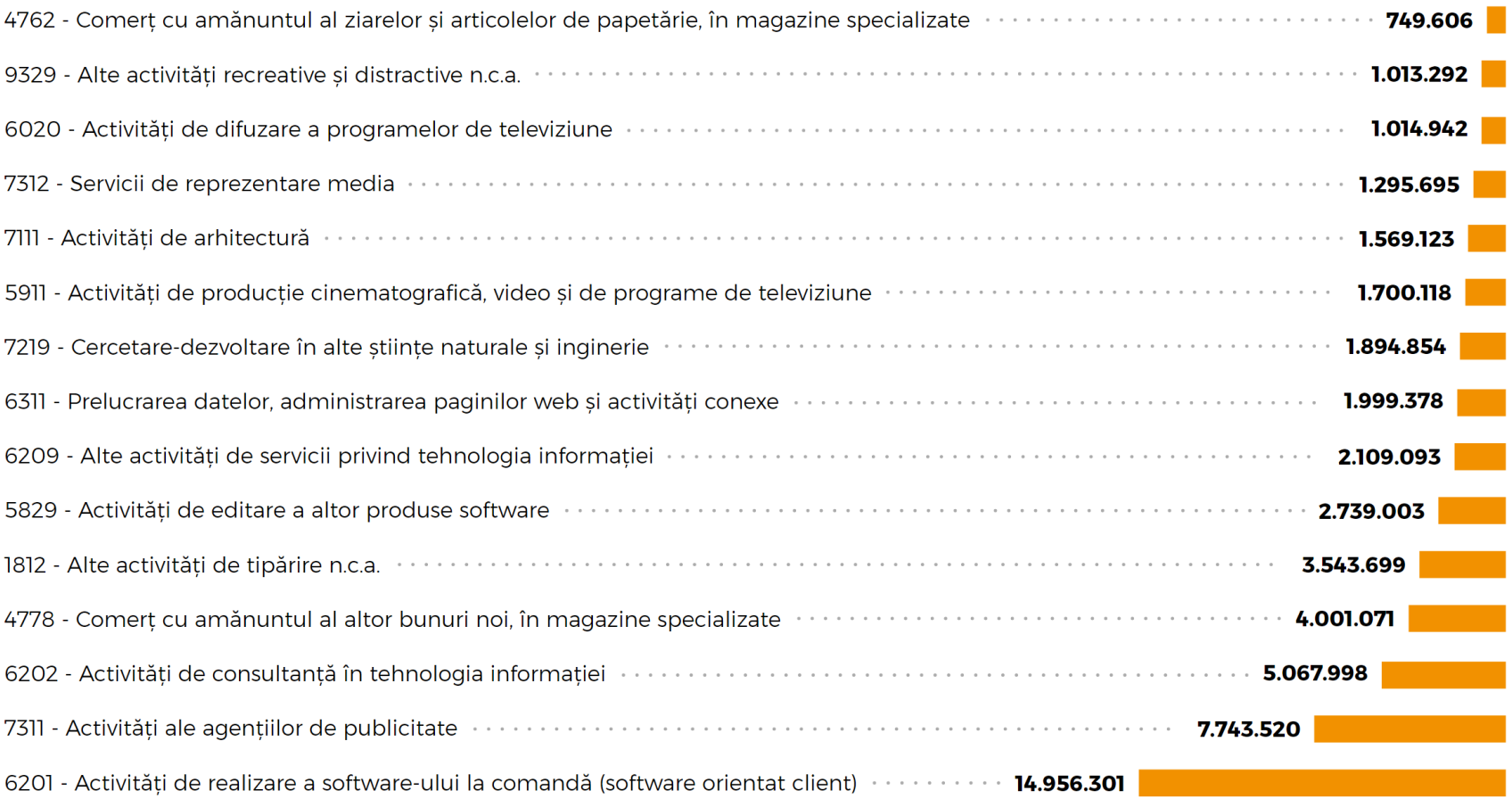

Anul 2020 va fi tratat separat în cadrul subcapitolului de *Impact COVID-19*, unde se va face o analiză mai detaliată la nivelul codurilor CAEN care au suferit cel mai mult în urma declanșării pandemiei.

Topul subsectoarelor SCC în funcție de cifra de afaceri

Topul subsectoarelor SCC este dominat de *6201 – Activități de realizare a software-ului la comandă*, cu 15 mld. lei, activitate care își menține locul încă din anul 2011.

Grafic 7. Top 15 cifră de afaceri

Față de anul 2015 nu se înregistrează modificări spectaculoase în acest top, ci doar creșteri substanțiale de volum al cifrei de afaceri. Cea mai mare creștere se înregistrează pentru *5911 – Activități de producție cinematografică, video și programe de televiziune*, pentru care cifra de afaceri a crescut cu 163%.

Concentrarea Cifrei de Afaceri în SCC

Această analiză are în vedere dacă anumite sectoare ocupă o pondere foarte ridicată în total sau dacă cifra de afaceri este relativ uniform repartizată în cadrul SCC. Pentru acest scop se vor alege două rate:

- CR4 – rata de concentrare 4, respectiv ponderea primelor 4 coduri CAEN în total;
- CR8 – rata de concentrare 8, respectiv ponderea primelor 8 coduri CAEN în total.

Deși acest tip de analiză este efectuat de regulă pentru a vedea tendințe de monopol în anumite industrii, în cazul de față ea are rolul de a evidenția dacă un sector contribuie în mod dominant la crearea de cifră de afaceri. Dacă acesta ar fi cazul, atunci indică o vulnerabilitate deoarece în ipoteza că un anumit domeniu de activitate sau subsector ar cunoaște un regres masiv, cifra de afaceri totală a SCC ar fi afectată și aceste sectoare ar risca să intre într-un declin economic periculos.

Analiza a fost efectuată pentru anii 2011 și 2018, pentru a vedea care a fost evoluția în timp a acestor rate de concentrare. În anul 2011, CR4 este de 50,7%, cu o echilibrare relativă a respectivelor coduri CAEN. Primele trei coduri CAEN se situează fiecare în parte între 12,2% și 15,8%. CR8 este de 67,4%, motiv pentru care se poate vorbi de o oarecare concurență a diverselor domenii de activitate în generarea cifrei de afaceri pentru acest an.

Din punctul de vedere al subsectoarelor SCC, tabelul relevă o varietate de activități, respectiv 5 subsectoare SCC din total 8 coduri CAEN. Se poate vorbi astfel de o situație echilibrată din acest punct de vedere.

Tabel 6. Concentrarea cifrei de afaceri, 2011

CAEN	Domeniu	Categorie SCC	CA (mii lei)
6201	Activitati de realizare a soft-ului la comanda (software orientat client)	Tehnologii digitale	4.724.115
7311	Activitati ale agentiilor de publicitate	Publicitate	4.540.410
4778	Comert cu amanuntul al altor bunuri noi, in magazine specializate	Arte vizuale	3.639.348
1812	Alte activitati de tiparire n.c.a.	Carte și presă	2.205.018
CR 4			**50,7%**
6202	Activitati de consultanta in tehnologia informatiei	Tehnologii digitale	1.812.578
6020	Activitati de difuzare a programelor de televiziune	Audio-vizual și media	1.104.651
5829	Activitati de editare a altor produse software	Tehnologii digitale	1.042.800
6209	Alte activitati de servicii privind tehnologia informatiei	Audio-vizual și media	1.022.957
CR 8			**67,4%**
TOTAL CA 2011			**29.805.006**

Lucrurile nu s-au modificat substanțial în 2019, atât din punctul de vedere al concentrării cifrei de afaceri, cât și din punctul de vedere al codurilor CAEN care formează CR4 și CR8. CR4 conține aproximativ aceleași coduri CAEN ca în 2011, cu o singură excepție. O modificare se produce la nivelul CR8, unde în anul 2018 locul activității *6020 – Activități de difuzare a programelor de televiziune* este luat de *6311 – Prelucrarea datelor, administrarea paginilor web și activități conexe*. Concluziile sunt similare ca în 2011, respectiv o concentrare foarte mare a primelor 8 coduri CAEN în totalul cifrei de afaceri SCC (aproape 70%).

Tabel 7. CR4 și CR8 în cifra de afaceri, 2019

CAEN	Domeniu	Categorie SCC	CA (mii lei)
6201	Activități de realizare a software-ului la comanda (software orientat client)	Tehnologii digitale	14.956.301
7311	Activități ale agențiilor de publicitate	Publicitate	7.743.520
6202	Activități de consultanță în tehnologia informației	Tehnologii digitale	5.067.998
4778	Comerț cu amănuntul al altor bunuri noi, în magazine specializate	Arte vizuale	4.001.071
CR 4			**52,0%**
1812	Alte activități de tipărire n.c.a.	Carte și presă	3.543.699
5829	Activități de editare a altor produse software	Tehnologii digitale	2.739.003
6209	Alte activități de servicii privind tehnologia informației	Audio-vizual și media	2.109.093
6311	Prelucrarea datelor, administrarea paginilor web și activități conexe	Tehnologii digitale	1.999.378
CR 8			**69,0%**
Total CA 2019			**61.067.809**

III.4. Analiza cifrei de afaceri prin corelație cu evoluția veniturilor și cheltuielilor populației

Unul dintre factorii posibili care au influențat creșterea cifrei de afaceri în industriile SCC îl reprezintă creșterea veniturilor populației, însoțit de o posibilă modificare a structurii de consum. Mai precis, se va analiza creșterea veniturilor populației în perioada 2011-2021 și dacă a avut loc o creștere a ponderii cheltuielilor pentru cultură și recreere.

Pentru această analiză, au fost folosite datele Institutului Național de Statistică (INS) referitoare la veniturile și cheltuielile gospodăriilor, precum și structura respectivelor cheltuieli. Ca sursă a datelor, au fost folosite Comunicatele de Presă furnizate de către INS, respectiv Comunicatul de Presă pentru trimestrul I al anului 2011 și Comunicatul de Presă pentru trimestrul I al anului 2021, disponibile pe pagina oficială a Institutului[5].

[5] www.insse.ro

Veniturile și Cheltuielile Populației în trimestrul I al anului 2011

Conform datelor oficiale INS, **veniturile totale medii lunare** au reprezentat 2.318 lei/gospodărie sau 804 lei/persoană. Veniturile salariale și veniturile din activități independente reprezintă 50,2% din total. Evident, există diferențe între mediul urban și mediul rural. Astfel, veniturile totale medii din mediul urban au fost cu 25,9% mai mari decât cele ale gospodăriilor din mediul rural. Populația rezidentă la 1 ianuarie 2011 a fost de 20,2 milioane persoane, tot conform datelor INS.

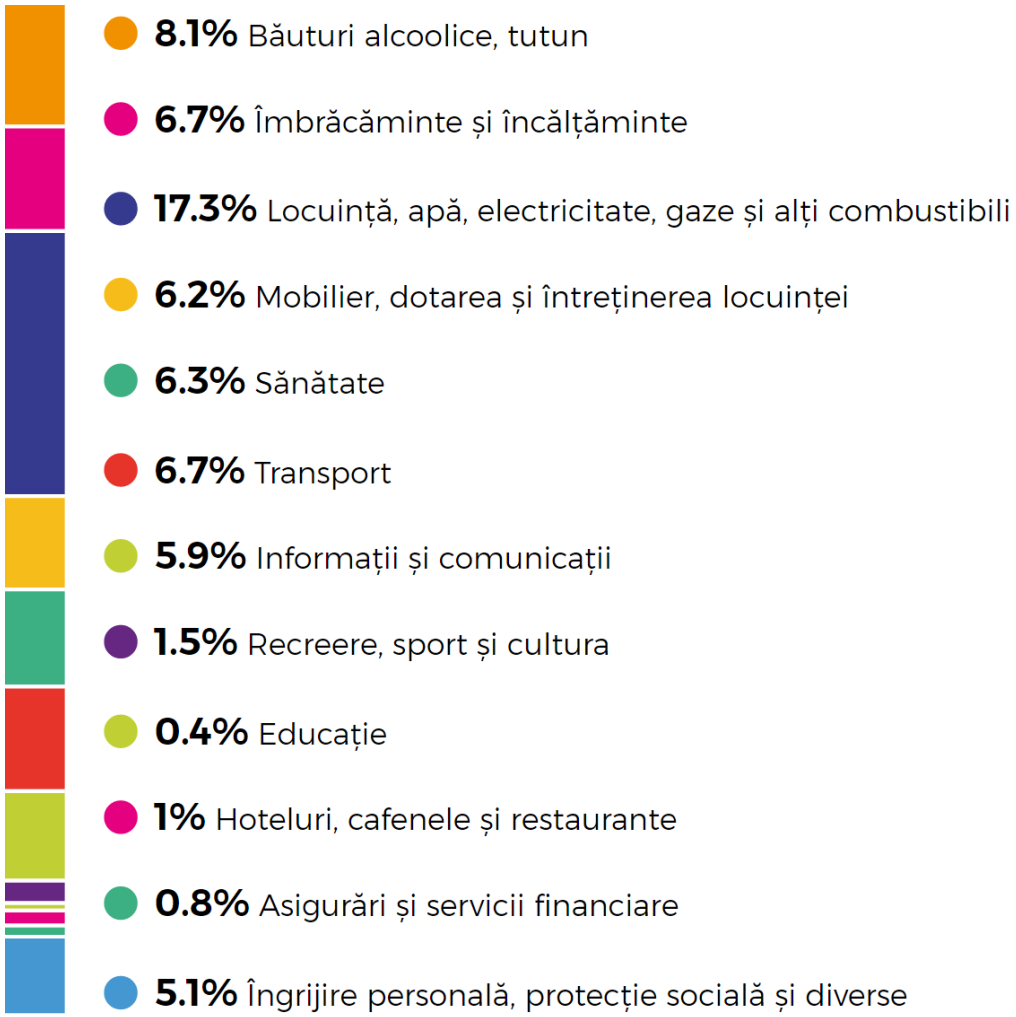
Cheltuielile totale ale populației au fost în acest trimestru de 2.098 lei/lună/gospodărie sau 728 lei/lună/persoană. Cea mai mare pondere este alocată cheltuielilor de consum (71,6%), în timp ce pentru investiții a fost alocat numai 0,4% din total. Evident, există diferențe în funcție de mediul de rezidență, cheltuielile medii lunare fiind cu 471 lei/gospodărie mai mari în mediul urban decât în mediul rural.

Din punctul de vedere al structurii de consum, cea mai mare pondere a cheltuielilor este alocată *Produselor agroalimentare și băuturilor nealcoolice* (42,0%). La mare distanță urmează cheltuielile cu *Locuința, utilități și alți combustibili* (18,6%). **Ponderea cheltuielilor pentru recreere și cultură a fost de 3,3%.** Gospodăriile au alocat mai mulți bani pentru această categorie decât pentru *Hoteluri, cafenele și restaurante (*1,2%*)* sau *Educație* (0,7%). În același timp, cheltuielile pentru recreere și cultură sunt sensibil apropiate cu cele pentru *Mobilier, dotarea și întreținerea locuinței (*3,8%*)*.

Veniturile și Cheltuielile Populației în trimestrul I al anului 2021

Conform datelor oficiale INS exprimate prin Comunicatul de Presă, **veniturile totale medii lunare** au reprezentat 5.476 lei/gospodărie sau 2.157 lei/persoană. Aceasta reprezintă o creștere în termeni nominali de 3.158 lei/gospodărie/lună comparativ cu trimestrul I al anului 2011. Veniturile salariale și veniturile din activități independente au cunoscut și ele o creștere în total venituri, atingând, 69,7% din total. Evident, și pentru această perioadă, există diferențe între mediul urban și mediul rural. Astfel, veniturile totale medii din mediul urban au fost cu 60% mai mari decât cele ale gospodăriilor din mediul rural. **Per total, se poate vorbi de o creștere substanțială a veniturilor populației în trimestrul I al anului 2021 comparativ cu trimestrul I al anului 2011.** Populația rezindentă la 1 ianuarie 2021 a fost de 19,06 milioane persoane, tot conform datelor INS, în scădere față de anul 2011.

Grafic 8. Structura cheltuielilor de consum în trimestrul I 2021

Sursa: Institutul Național de Statistică

Cheltuielile totale ale populației au fost în acest trimestru de 4.640 lei/lună/gospodărie sau 1.828 lei/lună/persoană. Cea mai mare pondere este alocată din nou cheltuielilor de consum (60,6%), în timp ce pentru investiții a fost alocat numai 0,3% din total. Și în această perioadă există diferențe în funcție de mediul de rezidență, cheltuielile medii lunare fiind cu 831 lei/persoană mai mari în mediul urban decât în mediul rural.

Din punctul de vedere al structurii de consum, în trimestrul I al anului 2021 cea mai mare pondere a cheltuielilor este alocată *Produselor agroalimentare și băuturilor nealcoolice* (34%). La mare distanță urmează cheltuielile cu *Locuința, utilități și alți combustibili* (17%). **Ponderea cheltuielilor pentru recreere și cultură a fost de numai 1,5%.** Explicația constă în efectele **pandemiei COVID-19,** multe facilități și activități fiind închise sau suspendate. De altfel, dacă ne uităm la cheltuielile pentru HoReCa, ponderea este chiar mai redusă, respectiv numai 1%.

Pe baza datelor INS, s-a efectuat un calcul privind creșterea cheltuielilor populației alocate recreerii și culturii. Se observă că deși populația rezidentă a scăzut în 2021 cu 5,64% față de 2011, creșterea veniturilor populației a condus la o mărire a bugetului populației alocat recreerii și culturii. Calculele indică o creștere de aproape 450 mil. Lei. Deși la prima vedere, ponderea pentru SCC cunoaște doar un spor mic, în realitate, ea reprezintă în termeni relativi o creștere de 7,7% în intervalul de timp analizat.

Tabel 8. Calculul cheltuielilor populației pentru recreere și cultură

Indicatori	2011	2021	% modificare
Populație (mil. locuitori)	20,2	19,06	-5,64%
Venituri populație (lei / persoană / lună)	804	2.157	168,28%
Total venituri anuale (mii lei)	194.889.600	493.349.040	153,14%
Cheltuieli populație (lei / persoană / lună)	728	1.828	151,10%
Total cheltuieli anuale (mii lei)	176.467.200	418.100.160	136,93%
% alocat recreere și cultură	*3,30%*	*1,50%*	*-54,55%*
Total cheltuieli anuale recreere și cultură	**5.823.418**	**6.271.502**	**7,69%**
Creștere cheltuieli anuale recreere și cultură (mii lei)	**448.085**		

Sursă: prelucrare date INS

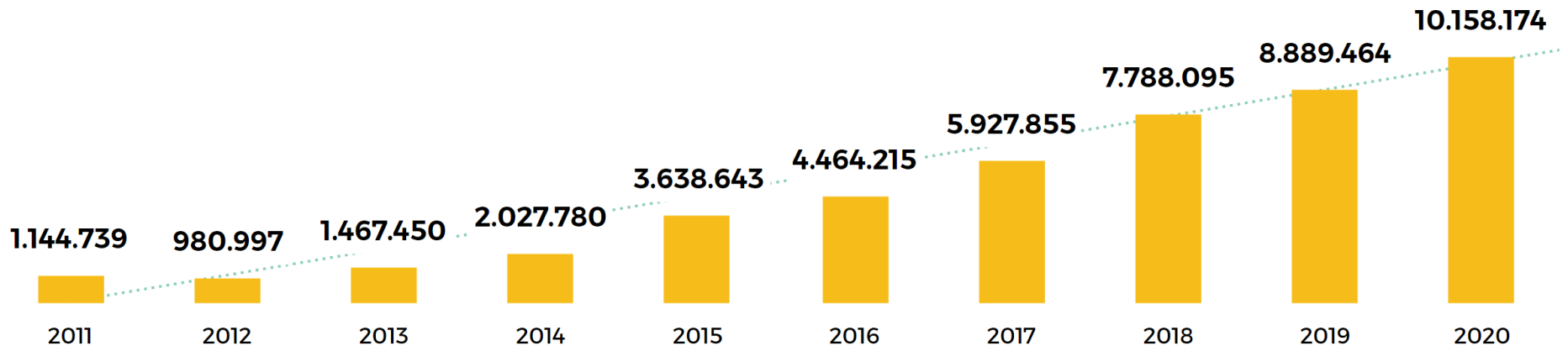
În același timp trebuie menționat faptul că în 2015 cheltuielile alocate culturii și recreării erau cu 2,4 mld. Lei mai mari comparativ cu 2011. Aceasta arată, într-o anumită măsură, **efectul deosebit de negativ al pandemiei COVID-19.**

Creșterea cheltuielilor populației pentru bunuri și servicii de recreere și cultură de la 5.823 mii lei în 2011 la 6.271 mii lei în 2021 (cu 7,7%) demonstrează ipoteza că a aceastea reprezintă un factor extrem de important care a condus la creșterea generală a activității. Deși metodologia INS este diferită de metodologia din cadrul acestei evaluări (de exemplu activități prezente în această cercetare care nu sunt incluse în categoria recreere și cultură), totuși se poate vorbi de o creștere substanțială a cererii de consum în această perioadă cu impact direct și puternic a întregului sector de activitate SCC.

III.5. Profitul net

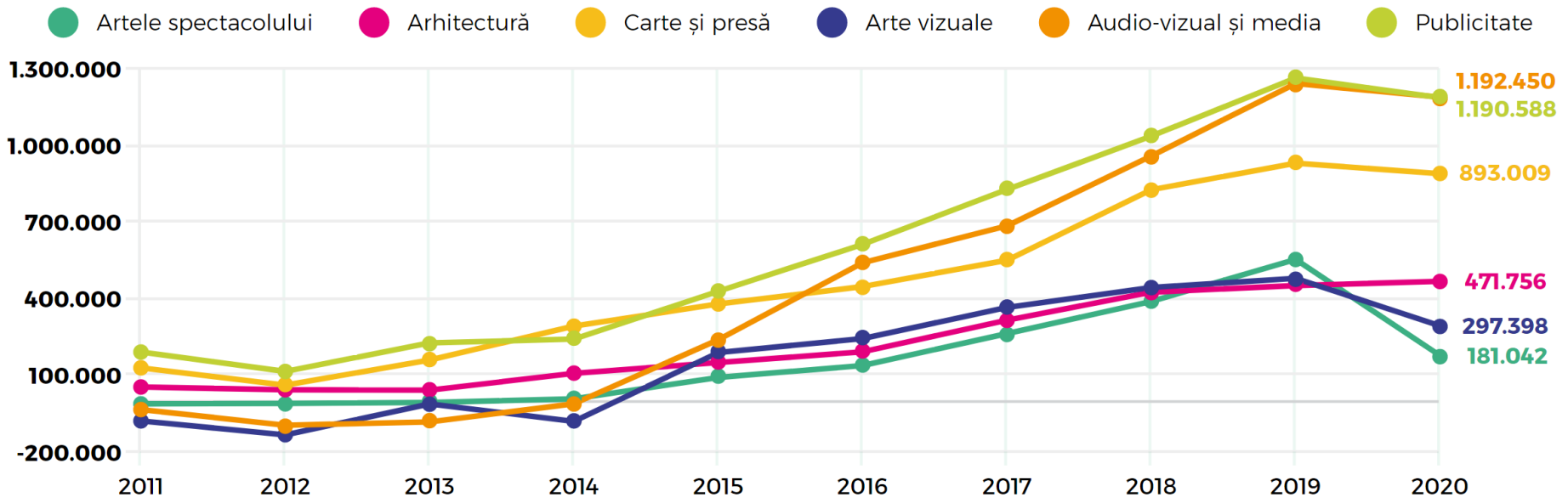
Profitul industriilor SCC a cunoscut de asemenea o evoluție pozitivă în intervalul de timp 2011-2019, respectiv de la 1.1 mld. lei in 2011 la 8,8 mld. lei. Aceasta înseamnă o creștere de 8 ori, indicând rezultate absolut remarcabile ale acestor sectoare. Creșterea din 2019 este una deosebită, ritmul de creștere fiind mult mai mare decât al cifrei de afaceri.

Grafic 9. Evoluția profitului net în perioada 2011 - 2020 (mii Lei)

Profitul net a cunoscut o creștere anuală permanentă, cu excepția anului 2012. Evident acest lucru a avut loc pe fondul contextului economic pozitiv pe care îl parcurge economia națională. Începând cu anul 2017, creșterile anuale de profit au depășit 20%. Față de anul 2011, creșterea este de 777% în anul 2019.

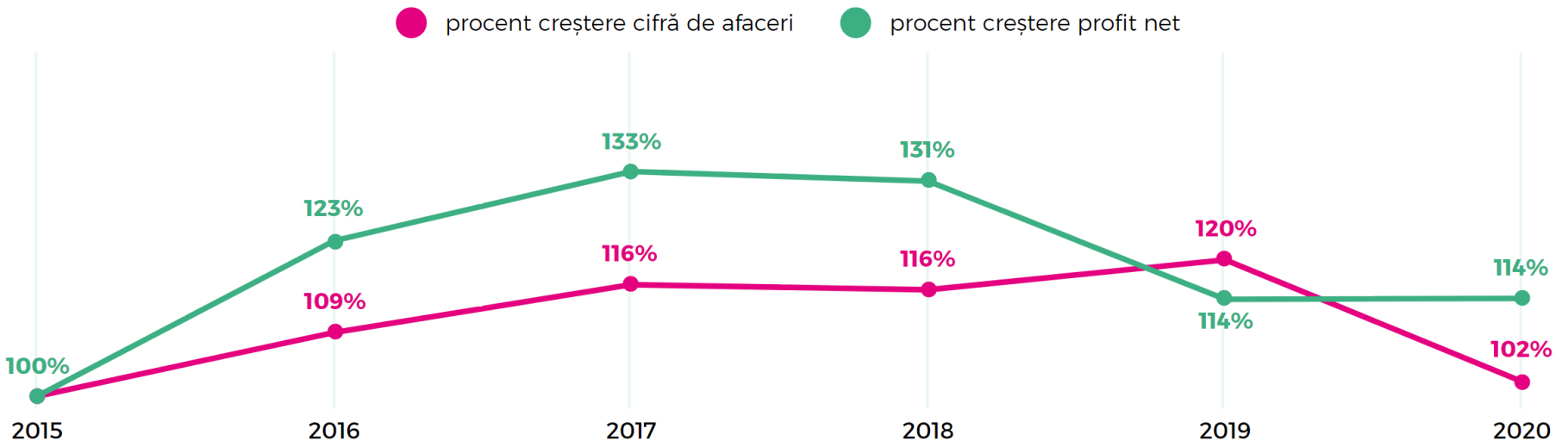
Grafic 10. Dinamica profitului net pe sectoare SCC (mii lei)

Cea mai mare contribuție au avut-o următoarele sectoare: Publicitate (23,6% din total profit SCC) și Audio-vizual și multimedia (23,2%). Cele două sectoare au avut un ritm susținut de creștere în perioada 2011-2019.

Ritmul anual de creștere a profitului net a fost net superior celui al cifrei de afaceri. Graficul de mai jos reflectă acest lucru. Ritmul de creștere este comparat cu anul 2015 și apoi este calculat de la an la an. Se observă că în anul 2018, acest ritm este de 131% pentru profitul net, cu mult mai mare față de cel al cifrei de afaceri de 116%. Acest lucru se datorează creșterii ratelor de profitabilitate. Astfel, daca rata medie a profitului pentru primele zece sectoare a fost de 17,5% în 2015, în anul 2018 aceasta a crescut la 29,7%. Aceste aspecte vor fi prezentate mai pe larg în cadrul secțiunii privind rentabilitatea comercială. Anul 2019 este singurul an în care cifra de afaceri crește mai rapid decât profitul net.

Grafic 11. Ritmul de creștere al cifrei de afaceri și a profitului net față de 2015 (%)

Din datele de mai jos se remarcă și faptul că există trei subsectoare cu pierderi în perioada 2011-2013, respectiv Artele spectacolului, Artele vizuale și Audio-vizual și multimedia. Începând cu anul 2014, Artele spectacolului intră în zona de profit, pierderi fiind înregistrate doar de cele doua subsectoare menționate. Începând cu anul 2015, toate SCC-urile înregistrează profit.

Tabel 9. Contribuția subsectoarelor SCC la profitul net

Nr.	SUB-SECTOR	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Carte și presă	132.925	64.956	163.449	296.291	382.973	451.087	554.133	830.082	934.137	893.009
2	Biblioteci și Arhive	51.528	45.431	50.499	51.983	88.078	120.392	172.185	203.924	287.554	295.551
3	Patrimoniu cultural	10.548	11.526	12.821	17.511	18.559	19.558	22.277	26.639	30.828	17.208

4	Meșteșuguri și artizanat	47.819	43.788	47.216	68.182	80.365	96.405	89.858	91.319	117.118	126.555
5	Arte vizuale	-74.708	-129.469	-8.326	-76.685	192.710	247.566	369.350	447.762	483.143	297.398
6	Arhitectură	57.983	46.970	45.802	111.286	153.679	195.698	319.475	429.076	454.910	471.756
7	Artele spectacolului	-8.198	-6.329	-2.604	11.553	95.456	141.900	266.989	392.976	557.040	181.042
8	Audio-vizual și multimedia	-30.282	-91.648	-78.935	-7.546	243.037	544.389	688.425	962.288	1.245.902	1.192.449
9	Publicitate	194.755	118.887	230.739	245.497	432.637	616.177	830.978	1.040.123	1.267.500	1.190.588
10	Tehnologii digitale	728.487	849.229	970.262	1.274.031	1.878.930	1.978.072	2.529.371	3.226.720	3.381.254	5.332.288
11	Educație și Cercetare	33.884	27.655	36.527	35.676	72.219	52.972	84.815	137.186	130.077	160.329
	TOTAL	**1.144.739**	**980.997**	**1.467.450**	**2.027.780**	**3.638.643**	**4.464.215**	**5.927.855**	**7.788.095**	**8.891.483**	**10.160.194**

Cele mai mari profituri se înregistrează în sectoarele Tehnologii digitale, Publicitate și Audio-vizual și multimedia. În cazul sectoruluiTehnologii digitale se înregistrează o explozie a profitabilității, depășind 3 mld. Lei începând cu anul 2018. Creșterile accelerate în acest sector pot fi puse și pe seama stimulentelor fiscale acordate în ultimii ani, respectiv exceptarea de la plata contribuțiilor sociale și a impozitului pe salarii pentru personalul din acest sector. Se remarcă în același timp o evoluție foarte bună și pentru Artele spectacolului și Artele vizuale (**exceptând evident anul 2020**). Dacă la începutul intervalului analizat, acestea erau pe pierdere, ulterior încep să-și crească profitabilitatea și să-și asigure astfel sustenabilitatea financiară necesară.

În perioada 2015-2019, cele mai mari ritmuri de creștere se înregistrează în sectoarele *Artele spectacolului* cu 584%, respectiv *Audio-vizual și multimedia* cu 513%. Creșteri foarte mari s-au înregistrat și pentru următoarele sectoare:

- Arhitectură: 296%;
- Publicitate: 293%;
- Arte vizuale: 251%
- Biblioteci şi Arhive: 326%.

Anul 2020 va fi tratat separat în cadrul subcapitolului de *Impact COVID-19*, unde se va face o analiză mai detaliată la nivelul codurilor CAEN care au suferit cel mai mult în urma declanșării pandemiei.

Concentrarea Profitului în SCC

Ca și în cazul cifrei de afaceri, se va realiza o analiză a concentrării profitului SCC prin utilizarea a două rate: CR 4 (rata de concentrarea primelor 4 coduri CAEN) și CR8 (rata de concentrare a primelor coduri CAEN). Motivul este de a observa dacă există anumite activități care concentrează profit sau mai degrabă există o repartiție relativ uniformă a acestuia. Se va realiza și o analiză în dinamică a concentrării pentru a surprinde modificările apărute în 2015 față de 2011.

În anul 2011, se observă o concentrare masivă a primelor 4 coduri CAEN (72,3%), ceea ce denotă o vulnerabilitate a industriilor culturale și creative din punct de vedere al profitului. Se observă ce trei din cele patru coduri CAEN din structura CR4 aparțin sectorului IT, ceea ce reprezintă un risc în sensul în care dacă ar avea loc un declin al acestor industrii, profitului per total SCC ar fi în pericol. Valoarea CR8 este și mai îngrijorătoare, deoarece atinge 96,3%, ceea ce înseamnă că restul codurilor CAEN au o contribuție foarte redusă la formarea profitului. Și în structura CR8 regăsim un cod CAEN al sectorului IT (*Prelucrarea datelor, administrarea paginilor web*), ceea ce întărește afirmația de mai sus ca industriile SCC prezintă o dependență foarte mare față de acest domeniu din punct de vedere al profitului.

Tabel 10. Concentrarea profitului SCC în 2011

CAEN	Domeniu	Categorie SCC	Profit (mii lei)
6201	Activități de realizare a soft-ului la comanda (software orientat client)	IT	437.566
7311	Activități ale agențiilor de publicitate	Publicitate	187.056
6202	Activități de consultanță în tehnologia informatiei	IT	111.782
5829	Activități de editare a altor produse software	IT	91.498
CR 4			**72,3%**
6311	Prelucrarea datelor, administrarea paginilor web	IT	82.375
5813	Activități de editare a ziarelor	Carte si presa	68.764
6209	Alte activități de servicii privind tehnologia informației	Audio-vizual și media	64.870
7111	Activități de arhitectură	Arhitectura	57.983
CR 8			**96,3%**
Total Profit 2011			**1.144.739**

Sursa: prelucrare date Lista de Firme (www.listafirme.ro)

În anul 2019, se observă **o scădere a concentrării profitului** atât la nivelul CR4, cât și la nivelul CR8, ceea ce reprezintă o creștere a ponderii profitului în cadrul celorlalte activități și astfel o ușoară echilibrare a sectoarelor SCC din punctul de vedere al acestui indicator. Codurile CAEN din cadrul CR4 sunt aproximativ aceleași ca în 2011, inclusiv poziția lor (excepție face poziția 4). Se observă creșterea volumului profitului pentru toate acestea. În schimb, apar modificări la nivelul CR8. Dispare un cod CAEN din sectorul IT (*6311 Prelucrarea datelor, administrarea paginilor web*) și apare un cod din cadrul Audio-vizual și media (*5911 Activități de producție cinematografică, video și de programe de televiziune*).

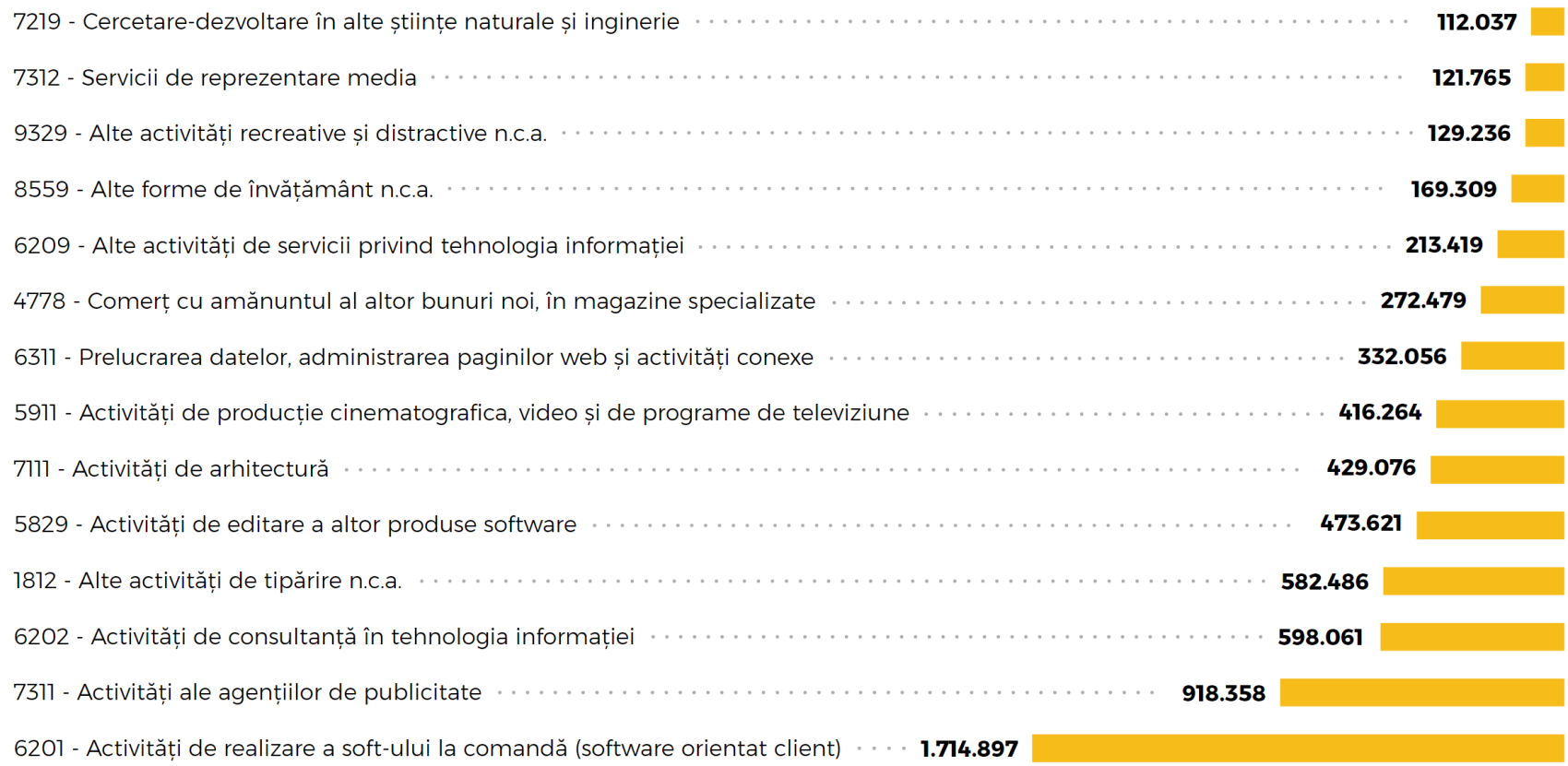
Tabel 11. Concentrarea cifrei de afaceri pe sectoare în 2019

CAEN	Domeniu	Categorie SCC	Profit (mii lei)
6201	Activități de realizare a soft-ului la comandă (software orientat client)	IT	1.714.897
7311	Activități ale agențiilor de publicitate	Publicitate	918.358
6202	Activități de consultanță în tehnologia informației	IT	598.061
1812	Alte activități de tipărire n.c.a.	Carte și presă	582.486
CR 4			**49,0%**
5829	Activități de editare a altor produse software	IT	473.621
7111	Activități de arhitectură	Arhitectură	429.076
5911	Activități de producție cinematografică, video și de programe TV	Audio-vizual și media	416.264
4778	Comerț cu amănuntul al altor bunuri noi, în magazine specializate	Audio-vizual și media	332.056
CR 8			**70,2%**
TOTAL Profit 2019			**7.788.095**

Topul Subsectoarelor SCC în funcție de Profitul Net

Graficul următor indică cele mai profitabile sectoare SCC în anul 2019, din punct de vedere al volumului exprimat în mii lei. Se observă valoarea foarte mare înregistrată de *6201 Activități de realizare a software-ului la comandă,* cu peste 1,7 mld. Lei. De asemenea, o valoare foarte bună se observă pentru *7311 Activități ale agențiilor de publicitate,* cu peste 900 mil. Lei.

Grafic 12. Top 15 Profit Net 2019 (mii lei)

Comparativ cu anul 2015, se observă o creștere foarte mare a profitului, pentru unele sectoare de peste 100%. Cea mai mare rată de creștere s-a obținut de *5911 Activități de producție cinematografică, video și de programe de televiziune*, respectiv 211,6%. La polul opus se situază *6311 Prelucrarea datelor, administrarea paginilor web și activități conexe*, cu o rată de creștere a profitului de numai 20,2% în 2019 față de 2015. Profitul cumulat al acestor 10 sectoare a fost de 3,0 mld. Lei în anul 2015, în timp de în 2019 acesta s-a apropiat de 6,0 mld. Lei, practic o dublare în numai trei ani.

III.6. Indicatori eficiență

Până în prezent, analiza contribuției SCC la economia națională s-a făcut prin prisma unor indicatori în valori absolute, respectiv cifra de afaceri, profitul net și numărul mediu de salariați. În timp ce aceștia oferă o imagine clară a performanței și contribuției SCC per ansamblu, analiza poate fi completată cu o serie de indicatori de performanță, precum productivitatea muncii sau rate de rentabilitate (rentabilitatea comercială, rentabilitatea financiară și rentabilitatea economică).

Analiza din acest subcapitol va fi completată și cu studiul solvabilității firmelor SCC, respectiv a gradului lor de îndatorare. De asemenea, de interes este și urmărirea evoluției activelor imobilizate, care indică investițiile realizate în acest sector. O creștere a investițiilor corelată cu o valoare mare a rentabilității financiare arată, de exemplu, că există așteptări pe termen lung de creștere a profitabilității și ca atare un apetit în creștere al investitorilor în acest domeniu.

Definirea indicatorilor

Indicatorii de eficiență economică folosiți în acest studiu sunt:

1. **Productivitatea muncii**. Aceasta a fost calculată ca raport între cifra de afaceri exprimată în euro și numărul mediu de angajați. Deși există și alte posibilități de calcul pentru indicator, cum ar fi raportul dintre valoarea adăugată brută și numărul de salariați[6], pentru acest studiu a fost folosită cifra de afaceri pentru că este un indicator mai apropiat de "*producție*" și implicit de productivitate. ***Productivitatea muncii arată câți euro au fost produși de către un salariat SCC***.
2. **Rentabilitatea comercială.** Rentabilitatea exprimă cât de profitabile sunt companiile SCC prin raportarea profitului la diverși indicatori financiari. *Rentabilitatea Comercială (Rc)* reprezintă raportul dintre Profitul Net și Cifra de Afaceri. Acest indicator arată capacitatea unei companii de a obține profit din activitatea economică desfășurată. Mai exact, arată câți lei profit se obțin la 100 lei vânzări;
3. **Gradul de Îndatorare.** Acesta este un **indicator de solvabilitate** și reprezintă raportul dintre total datorii ale unei companii (ex. credite bancare, datorii către furnizori, impozite și taxe, contribuții sociale, impozite pe proprietate etc.) și total pasiv

[6] Cătălin Dărăștеanu, Delia Mucică, Rodica Pârvu, Valentina Vasile, Gheorghe Zaman, "Contribuția Economică a Industriilor Bazate pe Copyright în România", ORDA, CSCDC, IEN, 2008.

al companiei. Cu cât valoarea este mai mică, cu atât situația companiei este mai bună sub acest aspect. *Este un indicator care arată independența financiară*, deoarece cu cât firma este mai îndatorată, cu atât este mai dependentă de resursele financiare ale unor terți.

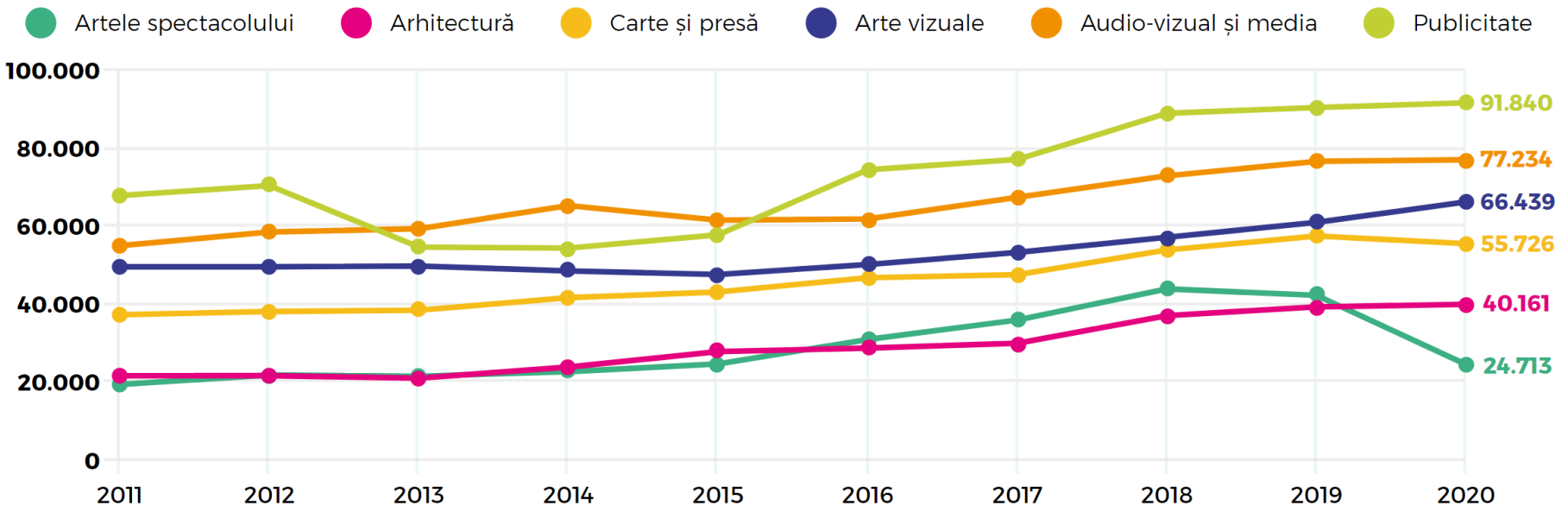
4. **Dinamica Activelor Fixe (Imobilizărilor).** Acest indicator arată evoluția în timp a activelor fixe, o creștere a acestora indicând **o creștere a investițiilor în acest domeniu de activitate.** Este în același timp un indicator care arată interesul și apetitul investitorilor pentru acest sector, deoarece cheltuirea de resurse financiare în imobilizări se face cu scopul desfășurării activității și obținerea de profit pe termen lung.

Productivitatea muncii

Productivitatea muncii reflectă câte unități monetare vânzări sunt obținute prin utilizarea unui angajat. În cazul de față reprezintă raportul dintre cifra de afaceri în euro sau mii lei și numărul mediu de angajați. Pentru cifra de afaceri exprimată în euro s-a utilizat cursul de schimb euro/leu afișat în ultima zi de tranzacționare bancară anului. Acest curs este afișat zilnic de către Banca Națională a României (www.bnro.ro).

Productivitatea muncii a înregistrat o creștere substanțială în această perioadă, de la 40.791 euro/angajat în 2011 la 57.825 euro/angajat în 2020. Ritmul anual de creștere a fost unul mai rapid în 2018, respectiv 10%. În anul 2019, creşterea este de 8,1%, iar în anul 2020 are loc practic o stagnare. **Referitor la anul 2020, analiza va fi realizată separat în alt subcapitol.**

Grafic 13. Dinamica productivității muncii pe sectoare SCC (euro/angajat) 2011 - 2020

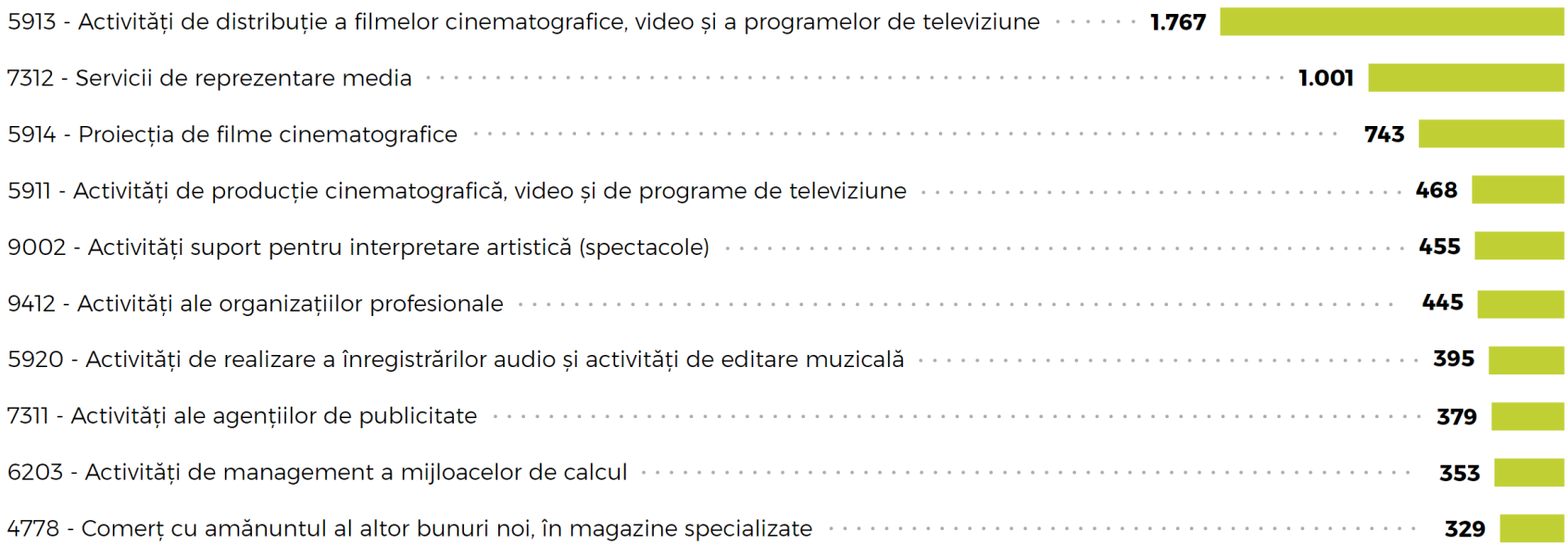
Tabel 12. Evoluția productivității muncii (euro / nr. de angajați) 2011 - 2020

Nr.	SUB-SECTOR	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Carte și presă	37.484	38.328	38.659	41.884	43.326	47.003	47.766	54.104	57.689	55.726
2	Biblioteci și Arhive	22.313	19.930	21.491	22.096	24.598	24.572	26.596	29.526	30.846	30.210
3	Patrimoniu cultural	23.024	25.306	23.092	26.831	28.079	26.841	36.028	38.280	45.423	33.867
4	Meșteșuguri și artizanat	22.894	24.370	25.349	27.228	28.432	32.240	33.646	36.218	39.973	39.329
5	Arte vizuale	49.786	49.789	49.980	48.728	47.827	50.380	53.477	57.352	61.186	66.439
6	Arhitectură	21.854	21.871	21.249	24.089	28.044	28.946	30.179	37.270	39.506	40.161
7	Artele spectacolului	19.606	22.046	21.724	22.915	24.875	31.161	36.148	44.113	42.467	24.713
8	Audio-vizual și multimedia	55.191	58.706	59.558	65.475	61.738	62.056	67.611	73.127	76.830	77.234

9	Publicitate	68.040	70.625	54.839	54.588	57.993	74.677	77.319	89.158	90.628	91.840
10	Tehnologii digitale	39.925	41.822	42.892	46.047	46.786	44.631	45.883	50.121	57.249	58.569
11	Educație și Cercetare	25.754	30.564	28.904	31.715	34.701	28.447	32.942	34.814	35.404	36.328
	Media pe SCC	**40.791**	**42.372**	**41.368**	**43.758**	**44.676**	**46.049**	**48.296**	**53.456**	**57.797**	**57.825**

Cele mai productive sectoare în această perioadă au fost *Publicitate* cu peste 90.000 euro/angajat în anul 2019, *Audio-vizual și multimedia* cu peste 76.000 euro/angajat, respectiv *Arte vizuale* cu peste 61.000 euro/angajat. Valorile au fost în creștere anuală, fapt de altfel valabil pentru toate sectoarele SCC. Valori mai mici ale productivității se observă pentru *Biblioteci și Arhive,* lucru care se explică prin volumul mai redus de cifră de afaceri generat de asemenea activități.

Grafic 14. Top 10 Sectoare SCC productivitatea muncii (mii lei/angajat)

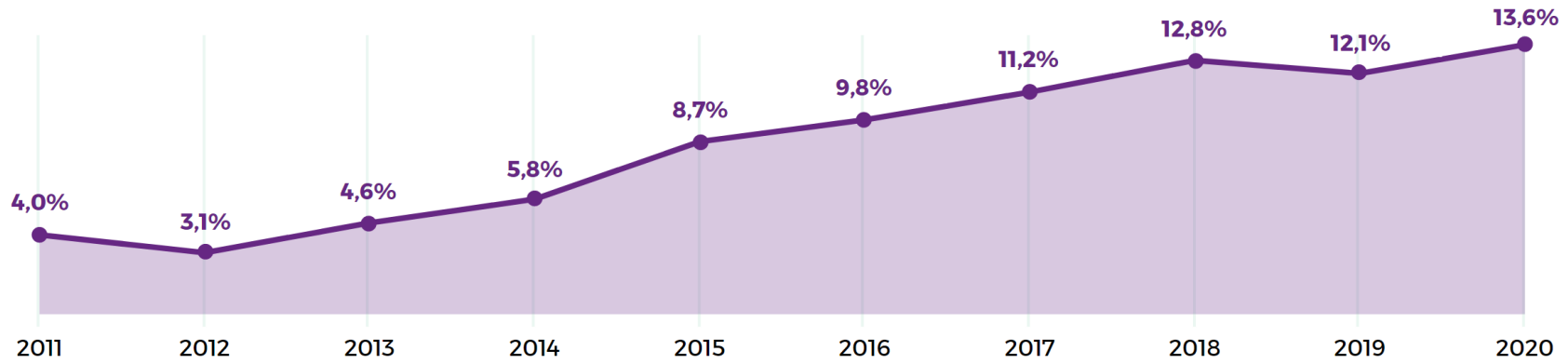
La nivel de activitate CAEN, în topul productivității muncii se află *5913 - Activități de distribuție a filmelor cinematografice, video și a programelor de televiziune* cu 1.767 mii lei/angajat, *7312 - Servicii de reprezentare media* cu 1.001 mii lei/angajat și *5914 - Proiecția de filme cinematografice* cu 743 mii lei/angajat.

În cadrul acestui top se regăsește un singur cod CAEN din sectorul IT, respectiv *6203 - Activități de management a mijloacelor de calcul* cu 353 mii lei/angajat. De asemenea, codul CAEN de comerț (4778) se află pe ultima poziție din top 10 cu numai 329 mii lei/angajat.

Rentabilitatea comercială

Rentabilitatea comercială a înregistrat valori generale bune și în creștere. Aceasta a crescut de la 4,0% în 2011 la 13,6% în 2020, pe fondul îmbunătățirii profitabilității companiilor comerciale SCC în această perioadă. Creșterea s-a înregistrat pentru fiecare an de prognoză așa cum se observă în graficul de mai jos, urmând un trend ascendent linear (cu excepția anului 2012, când s-au înregistrat pierderi în cadrul SCC).

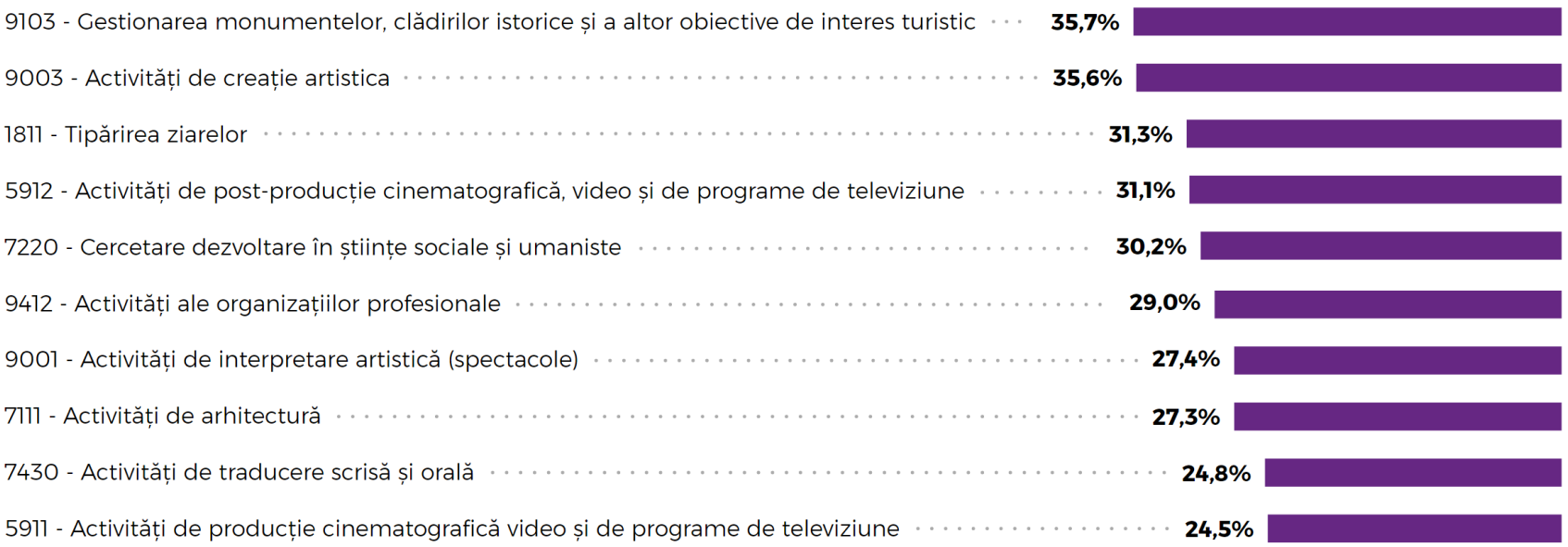
Grafic 15. Evoluția procentuală a rentabilității comerciale 2011 - 2020 (%)

Cele mai mari rate de rentabilitate se remarcă în Arhitectură (cu o valoare a indicatorului de 24,5%) și Artele spectacolului (21,5%). Acestea sunt activități culturale și creative care au pus foarte bine în valoare calitatea resursei umane utilizate.

Activitatea anului 2020 va fi tratată separat în subcapitolul *Impact COVID-19*.

Grafic 16. Top 10 sectoare SCC Rentabilitatea comercială

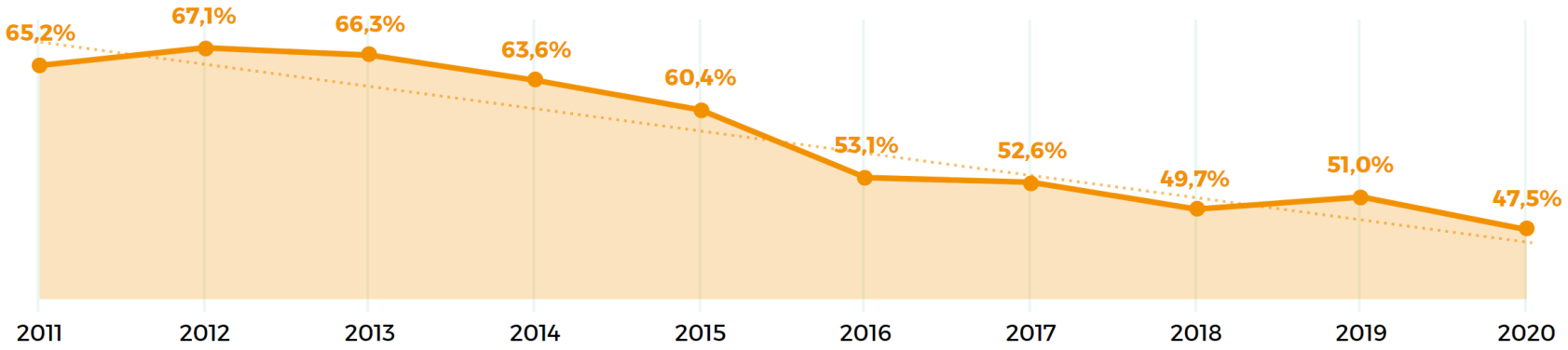

Gradul de îndatorare și evoluția activelor fixe

Gradul de îndatorare este un indicator de solvabilitate al firmelor și reprezintă raportul dintre total datorii (atât cele pe termen lung, cât și cele pe termen scurt) și total active (imobilizate și circulante). Cu cât nivelul său este mai scăzut, cu atât starea de sănătate a companiei sau a unui sector este mai bună. În general se apreciază ca bun o valoare a gradului de îndatorare de 60%.

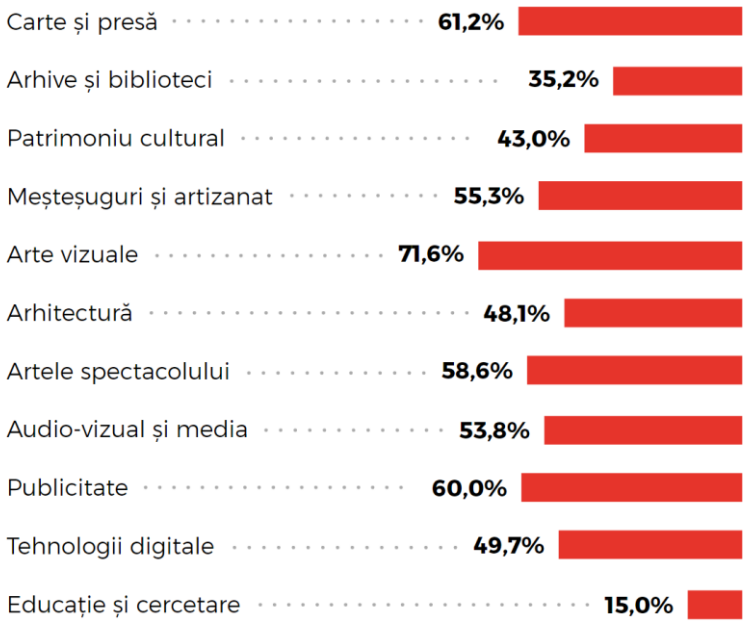
Din graficul de mai jos se observă faptul că a existat o tendință de reducere a gradului de îndatorare de la 65,2% în 2011 la cca. 47,5% în 2020. Acest nivel este foarte bun arătând un grad mare de independență a companiilor. Valoare permite companiilor mai multă putere de negociere sau posibilități de atragere de fonduri financiare, inclusiv diverse împrumuturi de pe piețe de profil. Ele se află astfel într-un echilibru financiar, realizându-se o capitalizare a acestora pe termen lung.

Grafic 17. Trendul gradului de îndatorare 2011 - 2020 (%)

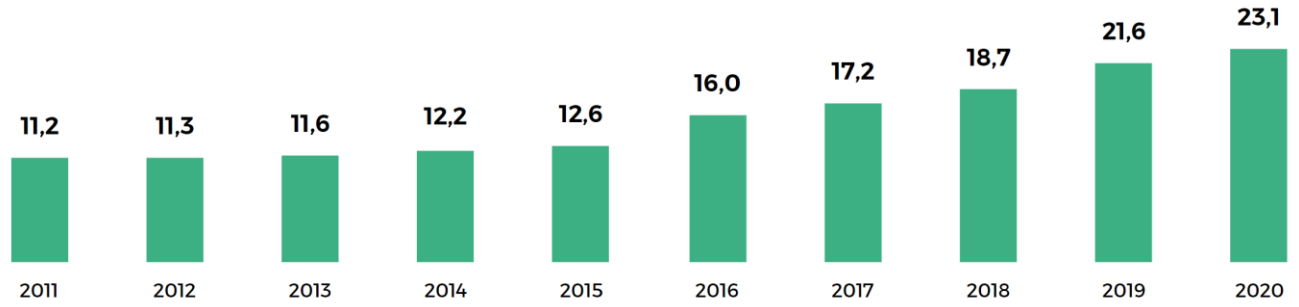
O analiză la nivel de sectoare SCC indică totuși discrepanțe între acestea în ceea ce privește solvabilitatea. De exemplu, cele mai mari valori sunt înregistrate pentru *Artele spectacolului* (71,6%), *Publicitate* (60,0%) și *Artele vizuale* (71,6%). Niveluri bune sau foarte bune au fost obținute de către *Arhitectură* (48,2%), *Patrimoniu cultural* (43,0%) și *Biblioteci și Arhive* (35,2%).

Grafic 18. Gradul de îndatorare pe sectoare SCC în anul 2019 (%)

O ultimă parte a analizei se referă la **evoluția activelor imobilizate**. Aceasta reflectă gradul de investiții în cadrul SCC. Actestea au avut o evoluție pozitivă, respectiv de la 11,1 mld. Lei în anul 2011 la 23,1 mld. Lei în anul 2020. Creșterea media anuală a fost de 8,7%.

Grafic 19. Evoluția activelor imobilizate 2011 - 2020, Miliarde Lei

III.7. Comerț exterior - comparații internaționale

Acest subcapitol este destinat să fundamenteze analiza diagnostic prin prezentarea poziției actuale și în evoluție a comerțului exterior cu produse și servicii ale SCC în România. Prezentarea pe scurt a datelor statistice din secțiunea următoare, precum și interpretarea tabelelor prezentate în anexe trebuie să țină cont de următoarele precizări metodologice:

- Statisticile privind comerțul internațional cu bunuri culturale măsoară valoarea bunurilor culturale comercializate între statele membre ale UE (comerț intra-UE) și între statele membre și țări din afara UE (comerț extra-UE).[7] Lista bunurilor culturale aflate în comerțul internațional a fost elaborată conform criteriilor prezentate în raportul final ESSnet-Cultura (2012) care au fost aplicate listei produselor din Nomenclatura Combinată (NC). Numeroasele bunuri culturale identificate la 8 cifre au fost apoi agregate în grupuri semnificative pentru a obține o imagine mai clară a schimburilor internaționale în acest domeniu. Statistica ține cont de publicația „Statistici ale culturii – ediția 2016". Pentru perioada de referință 2002-2015 există disponibilă o bază de date separată.[8]
- Comerțul internațional cu servicii culturale sunt activitățile care implică vânzarea și livrarea unui serviciu cultural imaterial între un producător și un consumator care, din punct de vedere juridic, au sediul în țări sau economii diferite. Datele privind comerțul internațional cu servicii culturale sunt derivate din statistica Balanței de plăți (BOP) și mai precis din statisticile

[7] Sursa colectării datelor: **Data - Culture - Eurostat (europa.eu)**
[8] Pentru lista inițială a produselor culturale vezi **cult_trd_go_esms_an1.pdf (europa.eu)**

Comerțului internațional cu servicii (ITS) utilizate pentru a monitoriza performanța comercială externă a diferitelor economii.

- Serviciile culturale incluse în secțiunea de comerț internațional cu servicii culturale din baza de date Eurostat se referă la următoarele articole de servicii din EBOPS2010:
  - Servicii de informare (SI3)
  - Servicii de arhitectură (SJ311)
  - Servicii audiovizuale și conexe (SK1)
  - Licențe pentru reproducerea și/sau distribuirea de produse audiovizuale și produse conexe (SH4)
  - Servicii de patrimoniu și de agrement (SK23).
- Din cauza disponibilității limitate sau a comparabilității datelor, categorii nu sunt calculate.
- Datele care descriu valori sau ponderi la nivelul UE nu incorporează datele referitoare la Marea Britanie.

Poziția României în comerțul intra- și extra-comunitar

Schimburile totale de produse

Exportul României de produse culturale era în 2019 de 141 mil. euro, mai puțin cu cca. 100 mil. euro față de valoarea importurilor. În ultimii zece ani, valoarea exporturilor mai mult decât s-a dublat, iar importurilor au avut o creștere relativ mai redusă. Drept rezultat, tendința balanței comerciale a fost de reducere treptată. Între 70% și 80% din acest comerț, exporturi și importuri, este rezultatul schimburilor pe piața Uniunii Europene (UE).

Valorile comerțului plasează România cu ponderi de 0,65 și 0,33% în valoarea totală a importurilor, respectiv exporturilor UE. În comparație, primele cinci țări, la importuri și exporturi în aceeași ordine și cu procente similare, sunt Franța (25%), Germania (21%), Olanda (10%), Italia (9%) și Polonia (7%) (Tabelele 3 și 4; cifrele indică ponderea la importuri).

Structura schimburilor de produse

Evoluțiile pe categorii de produse prezintă aceleași caracteristici generale întâlnite la schimburile totale: deficite însemnate și ponderi sub 1% din comerțul total al UE, atât la import, cât și la export (vezi Tabel 5). La anumite importuri, procentele sunt mai mari de 1%, de exemplu pentru ”Opere de artă (picturi, gravuri, sculpturi, desene etc.)” și ”Planuri și desene pentru arhitectură sau alte scopuri similare”. Cele mai importante categorii de produse de export sunt:

- ”Media audio-vizuale și interactive (filme, videoclipuri, jocuri video și console)” (55 mil. euro, 0,51%)
- ”Cărți” (33,7 mil. euro, 0,51%)
- ”Muzică în manuscris, discuri de gramofon, benzi magnetice înregistrate și suporturi optice (CD-uri); mijloace audio-vizuale și interactive (filme, videoclipuri și jocuri video, cu excepția consolelor de jocuri video)” (32,8 mil. euro, 0,56%)
- ”Media audiovizuale și interactive (filme, videoclipuri și jocuri video, cu excepția consolelor de jocuri video)” (31,6 mil. euro, 0,61%)
- ”Ziare, reviste și periodice” (28,5 mil. euro, 1,52%)
- ”Instrumente muzicale; piese si accesorii ale acestora” (13,4 mil. euro, 0,75%)

Statistica indică cel puțin două posibilități pentru a valorifica potențialul de export. În primul rând, este vorba de singura categorie pentru care există solduri pozitive ale balanței – ”Ziare, reviste și periodice”, cu o valoare a exporturilor de 28 mil. euro în 2019, ceea ce reprezenta 1,52% din exportul UE. În al doilea rând, avem în vedere acele categorii pentru care fie valorile de export sunt aproape de zero sau inexistente – ”Plăci și pelicule fotografice, expuse și developate”, ”Antichități; timbre poștale sau fiscale; colecții și piese de colecție”, ”Articole de bijuterii (din metale și pietre prețioase și semiprețioase)”, fie valorile sunt foarte mici pentru exporturi, de ordinul a câteva sute sau chiar mii de euro – ”Opere de artă (picturi, gravuri, sculpturi, desene etc.)”, ”Hărți și hărți hidrografice sau similare”, ”Planuri și desene pentru arhitectură sau alte scopuri similare”.

Structura schimburilor de servicii

Schimburile cu servicii sunt dominate de exporturile din categoria ”Servicii de informare” cu o valoare de 638,3 mil. euro și sold pozitiv înregistrat în balanța de plăți. Încasări importante provin și de la categoria de ”Servicii: Taxe pentru utilizarea proprietății intelectuale n.i.e. ”în valoare de 115,8 mil. euro, dar cu un deficit de -660,9 mil. euro, cel mai mare. De asemenea un deficit foarte mare este înregistrat la categoria de ”Servicii: Licențe pentru reproducerea și/sau distribuirea de produse audiovizuale și conexe”, în valoare de -456,2 mil. euro.

Există trei categorii de servicii care înregistrează o balanță pozitivă în 2019, anume: ”Servicii de informare”, ”Servicii de arhitectură” și ”Servicii audiovizuale și conexe”.

Tabel 13. Comerțul total cu produse (mii euro)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Importuri	203.707	198.900	173.142	162.748	172.367	168.569	180.935	188.543	242.541	244.942
Exporturi	53.012	69.958	69.358	72.056	77.710	81.295	89.305	80.614	125.374	141.357
Balanță	-150.695	-128.942	-103.784	-90.692	-94.657	-87.274	-91.630	-107.929	-117.167	-103.585

Sursa: Eurostat 08.02.2021

Tabel 14. Comerțul total cu produse, extra- și intra-comunitar (mii euro)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Intra-EU27										
Importuri	169.047	158.098	127.714	117.813	122.077	115.936	120.591	133.948	177.306	176.151
Pondere în total	83	79	74	72	71	69	67	71	73	72
Exporturi	37.086	53.503	51.368	51.030	54.883	54.261	63.923	55.979	95.722	113.211
Pondere în total	70	76	74	71	71	67	72	69	76	80
Balanță	-131.961	-104.595	-76.346	-66.783	-67.194	-61.675	-56.668	-77.969	-81.584	-62.940
Extra-EU27										
Pondere în total	34.660	40.802	45.428	44.935	50.289	52.633	60.344	54.595	65.236	68.791
Pondere	17	21	26	28	29	31	33	29	27	28
Exporturi	15.925	16.455	17.991	21.026	22.827	27.034	25.383	24.635	29.652	28.146
Pondere în total	30	24	26	29	29	33	28	31	24	20
Balanță	-18.735	-24.347	-27.437	-23.909	-27.462	-25.599	-34.961	-29.960	-35.584	-40.645

Sursa: Eurostat 08.02.2021

Tabel 15. Ponderea importurilor României în importul UE

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Uniunea Europeană	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Belgia	5,76	6,07	5,82	5,52	4,96	4,28	4,13	3,71	3,86	3,88
Bulgaria	0,36	0,38	0,33	0,39	0,36	0,3	0,33	0,31	0,34	0,44
Cehia	1,9	1,87	1,83	1,85	1,86	1,88	2,59	3,67	3,44	3
Danemarca	3,32	3,05	2,36	2,24	2,2	1,95	1,9	1,82	1,62	1,45
Germania	20,31	19,19	21,52	20,79	19,57	21,41	20,46	20,64	21,16	20,73
Estonia	0,12	0,14	0,15	0,17	0,19	0,15	0,14	0,15	0,15	0,14
Irlanda	2,41	2,18	1,75	1,64	1,57	1,79	1,85	1,53	1,53	1,74
Grecia	1,9	1,1	0,93	0,95	0,96	0,86	0,91	0,85	0,8	0,75
Spania	5,71	5,46	4,87	4,87	5,42	4,58	5,33	6,33	5,67	5,6
Franța	17,62	19,26	21,15	23,92	24,15	22,45	22,01	21,62	21,83	24,61
Croația	0,35	0,28	0,29	0,31	0,34	0,36	0,4	0,36	0,31	0,31
Italia	9,28	10,2	10,08	9,14	8,85	9,42	9,18	9,39	9,16	8,66
Cipru	0,26	0,25	0,25	0,16	0,16	0,34	0,15	0,12	0,13	0,11
Letonia	0,15	0,2	0,2	0,25	0,3	0,25	0,32	0,2	0,21	0,22
Lituania	0,15	0,16	0,18	0,23	0,27	0,21	0,21	0,18	0,26	0,24
Luxembourg	0,57	0,59	0,58	0,6	0,53	0,44	0,67	0,44	0,59	0,53
Ungaria	0,76	0,79	0,8	0,79	0,68	0,7	0,67	0,62	0,55	0,61
Malta	0,16	0,12	0,2	0,22	0,18	0,15	0,11	0,09	0,11	0,09
Țările de Jos	12,45	12,43	11,38	10,97	11,54	11,99	12,1	10,95	10,52	10,26
Austria	6,15	6,25	6,1	6,18	5,82	5,41	5,41	4,54	4,75	4,31
Polonia	1,96	2,05	2,1	2,07	3,48	5,29	5,5	7,05	7,42	6,82
Portugalia	1,73	1,44	1,12	1,14	1,13	1,04	1,05	1,03	1,13	1,12
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
România	0,71	0,68	0,6	0,61	0,59	0,51	0,55	0,52	0,66	0,65

Slovenia	0,35	0,38	0,33	0,3	0,35	0,32	0,33	0,34	0,42	0,4
Slovacia	0,74	0,83	0,81	0,66	0,79	0,88	0,83	0,74	0,75	0,9
Finlanda	1,5	1,35	1,18	1,2	0,99	0,84	0,77	0,68	0,67	0,63
Suedia	3,35	3,31	3,1	2,84	2,76	2,21	2,09	2,1	1,96	1,81

Sursa: Eurostat 08.02.2021

Tabel 16. Ponderea exporturilor României în exportul UE

	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Uniunea Europeană	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Belgia	3,45	3,45	3,36	2,93	2,95	2,86	2,8	2,74	2,91	2,48
Bulgaria	0,16	0,15	0,15	0,14	0,15	0,15	0,17	0,13	0,2	0,29
Cehia	2,53	2,57	2,32	2,1	2,2	2,1	2,89	4,29	3,95	3,62
Danemarca	2,67	2,42	1,64	1,57	1,6	1,51	1,44	1,26	1,17	0,97
Germania	27,05	25,11	23,47	21,53	21,43	22,53	21,25	21,23	21,27	19,55
Estonia	0,22	0,25	0,26	0,37	0,28	0,23	0,27	0,21	0,19	0,19
Irlanda	2,13	2,3	2,35	2,28	1,84	1,69	1,41	0,98	1,06	1,46
Grecia	0,54	0,45	0,46	0,53	0,48	0,49	0,54	0,44	0,38	0,39
Spania	4,05	4,33	4,56	4,34	3,8	3,58	4	4,62	4,85	4,78
Franța	13,77	15,97	17,96	19,72	19,27	19,66	20,76	18,61	19,43	22,94
Croația	0,24	0,16	0,15	0,15	0,2	0,21	0,23	0,19	0,17	0,15
Italia	19,26	18,82	20,23	21,92	21,43	20,42	19,07	19,09	18,83	19,09
Cipru	0,03	0,04	0,03	0,05	0,04	0,01	0,04	0,1	0,03	0,03
Letonia	0,2	0,29	0,3	0,35	0,38	0,38	0,42	0,37	0,33	0,35
	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Lituania	0,22	0,22	0,25	0,29	0,4	0,24	0,25	0,24	0,32	0,26
Luxembourg	0,13	0,11	0,11	0,13	0,22	0,69	0,08	0,1	0,09	0,09
Ungaria	0,5	0,55	0,57	0,54	0,54	0,47	0,45	0,43	0,44	0,38

Malta	0,14	0,11	0,13	0,11	0,1	0,06	0,03	0,03	0,03	0,04
Țările de Jos	10,12	10,68	10,97	9,96	11,32	9,22	10,98	10,85	9,64	9,42
Austria	5,26	5,06	4,07	4,5	3,99	3,6	2,83	2	2,95	2,46
Polonia	2,54	2,56	2,78	2,9	4,04	6,63	6,72	8,54	8,27	7,71
Portugalia	0,51	0,45	0,51	0,55	0,51	0,43	0,4	0,43	0,4	0,45
România	0,17	0,2	0,2	0,22	0,23	0,22	0,23	0,19	0,3	0,33
Slovenia	0,31	0,31	0,3	0,27	0,27	0,27	0,29	0,34	0,38	0,38
Slovacia	0,57	0,57	0,56	0,56	0,59	0,66	0,66	0,72	0,84	0,82
Finlanda	0,57	0,53	0,43	0,36	0,34	0,27	0,27	0,29	0,25	0,18
Suedia	2,65	2,34	1,88	1,63	1,43	1,4	1,54	1,59	1,31	1,19

Sursa: Eurostat 08.02.2021

Tabel 17. Structura comerțului exterior cu produse

	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Antichități; timbre poștale sau fiscale; colecții și piese de colecție										
Opere de artă (picturi, gravuri, sculpturi, desene etc.)										
Importuri	2.401	1.927	1.286	2.018	2.372	2.134	2.733	2.079	2.699	2.474
Pondere din EU total	0,16	0,15	0,09	0,14	0,13	0,12	0,15	0,11	0,13	0,12
Exporturi	777	139	39	18	52	169	537	284	348	323
	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Pondere din EU total	0,05	0,01	0	0	0	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01
Balanță	-1.624	-1.788	-1.247	-2.000	-2.320	-1.965	-2.196	-1.795	-2.351	-2.151
Artizanat (țesături lucrate manual și articole ornamentale)										

Importuri	75.382	83.407	80.362	79.928	77.784	70.162	66.234	71.237	61.414	59.910
Pondere din EU total	4,58	5,28	5,35	5,21	4,7	4,16	3,86	4,02	3,55	3,59
Exporturi	8.985	6.929	7.179	8.103	9.972	10.034	11.783	11.866	12.308	9.962
Pondere din EU total	0,56	0,42	0,46	0,5	0,62	0,61	0,71	0,68	0,7	0,58
Balanță	-66.397	-76.478	-73.183	-71.825	-67.812	-60.128	-54.451	-59.371	-49.106	-49.948
Articole de bijuterii (din metale și pietre prețioase și semiprețioase)										
Cărți										
Importuri	56.027	38.569	27.529	28.321	25.986	26.658	33.938	32.506	39.841	44.740
Pondere din EU total	1,35	0,93	0,66	0,73	0,63	0,59	0,69	0,65	0,74	0,81
Exporturi	9.795	13.751	15.550	19.025	22.106	25.028	31.187	24.664	23.272	32.744
Pondere din EU total	0,22	0,3	0,34	0,42	0,48	0,49	0,57	0,43	0,37	0,51
Balanță	-46.232	-24.818	-11.979	-9.296	-3.880	-1.630	-2.751	-7.842	-16.569	-11.996
Ziare, reviste și periodice										
Importuri	9.269	7.711	10.694	9.611	8.909	7.821	10.644	6.744	4.812	5.399
Pondere din EU total	0,39	0,34	0,52	0,51	0,53	0,52	0,72	0,49	0,37	0,44
	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**

Exporturi	4.247	8.429	18.242	22.651	21.600	22.011	21.956	24.987	27.656	28.496
Pondere din EU total	0,16	0,32	0,71	0,95	0,97	1,04	1,05	1,12	1,35	1,52
Balanță	-5.022	718	7.548	13.040	12.691	14.190	11.312	18.243	22.844	23.097
Hărți și hărți hidrografice sau similare										
Importuri	323	609	581	412	391	717	1.253	1.737	918	584
Pondere din EU total	0,34	0,67	0,66	0,51	0,48	0,75	1,39	2,04	1,17	0,77
Exporturi	6	76	689	806	467	14	22	4	4	30
Pondere din EU total	0,01	0,09	0,74	0,78	0,45	0,01	0,02	0	0	0,03
Balanță	-317	-533	108	394	76	-703	-1.231	-1.733	-914	-554
Planuri și desene pentru arhitectură sau alte scopuri similare										
Importuri	873	923	459	181	397	383	209	245	1.371	135
Pondere din EU total	3,48	3,45	1,46	0,54	1,7	1,8	1,14	0,75	7,27	0,55
Exporturi	500	1.382	126	226	140	325	252	26	72	103
Pondere din EU total	0,37	1,43	0,19	0,45	0,32	0,82	0,61	0,06	0,14	0,16
Balanță	-373	459	-333	45	-257	-58	43	-219	-1.299	-32
Plăci și pelicule fotografice, expuse și developate										
Importuri	977	979	535	469	274	324	348	325	242	483

Pondere din EU total	1,1	1,17	0,63	0,55	0,27	0,19	0,14	0,15	0,13	0,23
	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Exporturi	0	0	13	2	1	0	14	1	2	0
Pondere din EU total	0	0	0,01	0	0	0	0,01	0	0	0
Balanță	-977	-979	-522	-467	-273	-324	-334	-324	-240	-483
Muzică în manuscris, discuri de gramofon, benzi magnetice înregistrate și suporturi optice (CD-uri); mijloace audio-vizuale și interactive (filme, videoclipuri și jocuri video, cu excepția consolelor de jocuri video)										
Importuri	41.562	37.627	21.252	23.829	28.708	28.247	30.467	32.030	74.582	57.264
Pondere din EU total	0,63	0,59	0,38	0,48	0,59	0,52	0,55	0,59	1,53	1,26
Exporturi	16.498	18.404	4.798	8.627	9.712	8.345	6.761	4.271	39.708	32.870
Pondere din EU total	0,2	0,23	0,07	0,14	0,16	0,13	0,11	0,06	0,63	0,56
Balanță	-25.064	-19.223	-16.454	-15.202	-18.996	-19.902	-23.706	-27.759	-34.874	-24.394
Jocuri video utilizate cu receptorul de televiziune										
Importuri	6.609	16.109	:	:	:	:	:	:	:	:
Pondere din EU total	0,12	0,29	:	:	:	:	:	:	:	:
Exporturi	2.555	10.727	:	:	:	:	:	:	:	:

Pondere din EU total	0,07	0,27	:	:	:	:	:	:	:	:
Balanță	-4.054	-5.382								
Console de jocuri video (exclus operate prin orice mijloc de plată)										
Importuri	:	:	19.162	7.345	14.655	18.147	18.960	25.406	35.961	49.721
Pondere din EU total	:	:	0,35	0,17	0,27	0,28	0,32	0,29	0,41	0,6
	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Exporturi	:	:	12.295	3.516	3.524	2.967	3.489	1.814	7.673	23.375
Pondere din EU total	:	:	0,35	0,14	0,09	0,08	0,08	0,03	0,13	0,42
Balanță			-6.867	-3.829	-11.131	-15.180	-15.471	-23.592	-28.288	-26.346
Media audio-vizuale și interactive (filme, videoclipuri, jocuri video și console)										
Importuri	45.355	50.514	38.569	27.661	40.305	44.115	46.351	:	:	104.692
Pondere din EU total	0,41	0,46	0,38	0,33	0,42	0,4	0,44	:	:	0,85
Exporturi	17.819	24.276	16.835	10.131	11.805	10.924	8.922	:	:	55.041
Pondere din EU total	0,17	0,22	0,17	0,13	0,13	0,12	0,09	:	:	0,51
Balanță	-27.536	-26.238	-21.734	-17.530	-28.500	-33.191	-37.429			-49.651
Media audiovizuale și interactive (filme, videoclipuri și jocuri video, cu excepția consolelor de jocuri video)										
Importuri	38.746	34.405	19.408	20.316	25.650	25.967	27.391	:	:	54.971

Pondere din EU total	0,68	0,63	0,41	0,48	0,62	0,57	0,59	:	:	1,36
Exporturi	15.264	13.548	4.540	6.615	8.281	7.958	5.433	:	:	31.666
Pondere din EU total	0,21	0,19	0,07	0,12	0,16	0,14	0,1	:	:	0,61
Balanță	-23.482	-20.857	-14.868	-13.701	-17.369	-18.009	-21.958			-23.305
Muzică în manuscris, discuri de gramofon, benzi magnetice înregistrate și suporturi optice (CD-uri)										
Importuri	2.816	3.222	1.844	3.513	3.059	2.279	3.077	:	:	2.293
Pondere din EU total	0,3	0,35	0,23	0,48	0,4	0,25	0,32	:	:	0,44
	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Exporturi	1.234	4.856	258	2.012	1.431	387	1.329	:	:	1.204
Pondere din EU total	0,13	0,5	0,03	0,24	0,16	0,04	0,13	:	:	0,19
Balanță	-1.582	1.634	-1.586	-1.501	-1.628	-1.892	-1.748			-1.089
Instrumente muzicale; piese si accesorii ale acestora										
Importuri	10.284	11.040	11.285	10.635	12.890	13.976	16.148	16.233	20.703	24.232
Pondere din EU total	0,66	0,72	0,71	0,73	0,82	0,78	0,86	0,86	1,01	1,05
Exporturi	9.647	10.122	10.428	9.083	10.137	12.403	13.303	12.697	14.332	13.454

Pondere din EU total	0,82	0,81	0,8	0,69	0,76	0,82	0,85	0,78	0,83	0,75
Balanță	-637	-918	-857	-1.552	-2.753	-1.573	-2.845	-3.536	-6.371	-10.778

Sursa: Eurostat 26.04.2021

Tabel 18. Volumul și structura comerțului exterior cu servicii (mil. euro)

	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Servicii: Taxe pentru utilizarea proprietății intelectuale n.i.e.											
Credit				90,3	106,0	81,7	65,5	65,7	85,5	96,7	115,8
Debit				661,9	679,2	752,2	752,0	806,1	814,6	837,2	776,8
Balanță				-571,6	-573,2	-670,6	-686,6	-740,5	-728,8	-740,5	-660,9
Servicii: Licențe pentru reproducerea și/sau distribuirea de produse audiovizuale și conexe											
Credit				81,2	100,4	77,6	60,8	60,2	80,4	90,6	
Debit				467,1	489,2	521,4	524,0	576,1	528,1	546,9	
	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Balanță				-385,8	-388,9	-443,8	-463,2	-516,1	-447,8	-456,2	
Servicii: Servicii de informare											
Credit				211,6	304,7	358,3	432,9	463,6	562,3	638,3	
Debit				74,7	72,2	108,7	140,7	218,7	204,6	242,8	
Balanță				136,9	232,5	249,7	292,2	244,9	357,8	395,5	
Servicii: Servicii de arhitectură											
Credit				12,2	23,0	10,3	12,0	23,4	23,2	9,1	
Debit				10,0	9,5	8,3	12,0	11,6	6,0	7,0	
Balanță				2,3	13,5	2,0	0,0	12,0	17,0	2,1	
Servicii: Servicii audiovizuale și conexe											

Credit				9,5	18,7	29,9	18,0	12,7	12,2	44,3	
Debit				13,6	21,4	24,3	20,9	31,5	21,9	24,9	
Balanță				-4,1	-2,7	5,4	-3,1	-18,8	-9,7	19,4	
Servicii: Servicii artistice											
Servicii: Servicii personale, culturale și recreative, altele decât serviciile audiovizuale și conexe; Patrimoniu și servicii recreative											
Credit				0,0	0,0	8,8	28,5	28,9	55,9	20,7	
Debit				0,0	0,0	2,9	21,2	28,0	37,8	32,2	
Balanță				0,0	0,0	5,8	7,3	0,9	18,0	-11,6	

Sursa: Eurostat 26.04.2021

V. Impactul pandemiei COVID-19

Anul 2020 a fost unul special pentru toate sectoarele economiei naţionale şi mondiale, având în vedere impactul pandemiei COVID-19. În cazul sectorului cultural, impactul a fost mai pronunţat deoarece spaţiile de desfăşurare a actului cultural au fost închise sau restricţionate pentru o mare parte din an (teatre, opere, operete, cinema etc.). Pe de altă parte, o serie de sectoare şi-au desfăşurat activitatea în condiţii bune, aşa cum este cazul *Arhitecturii* de exemplu, a cărei cifră de afaceri a crescut de la 1,8 mld. Lei în 2019 la 1,9 mld. Lei în 2020. Creşterea evident nu este spectaculoasă, dar pozitiv este faptul că nu s-a înregistrat un declin.

Per total, cifra de afaceri SCC a crescut de la 73,2 mld. Lei în 2019 la 74,7 mld. Lei în 2020. Acest lucru este surprinzător şi ar putea conduce la concluzii eronate în sensul că nu a existat impact negativ al crizei sanitare. Totuşi, sectoarele SCC sunt construite sub forma unui ecosistem de activităţi, unele aparţinând total domeniului cultural şi creativ, iar altele parţial. De asemenea, există şi două sectoare transversale, dintre care IT care a avut o evoluţie pozitivă în 2020.

Ca atare, abordarea acestui subcapitol a fost de a grupa doar acele activităţi care aparţin in totalitate sectorului cultural şi creativ. În acest sens, au fost eliminate acele activităţi CAEN cu contribuţie parţială, precum şi sectoarele transversale: cercetare-dezvoltare şi TIC (cu excepţia codului CAEN *5821 Editare jocuri de calculator, care este un sector creativ 100%*). În plus, având în vedere dificultăţile metodologice menţionate în cadrul subcapitolului aferent, pentru a nu avea cifre distorsionate, în analiza impactului COVID-19 a fost eliminat sectorul de *Artizanat şi Meşteşuguri*.

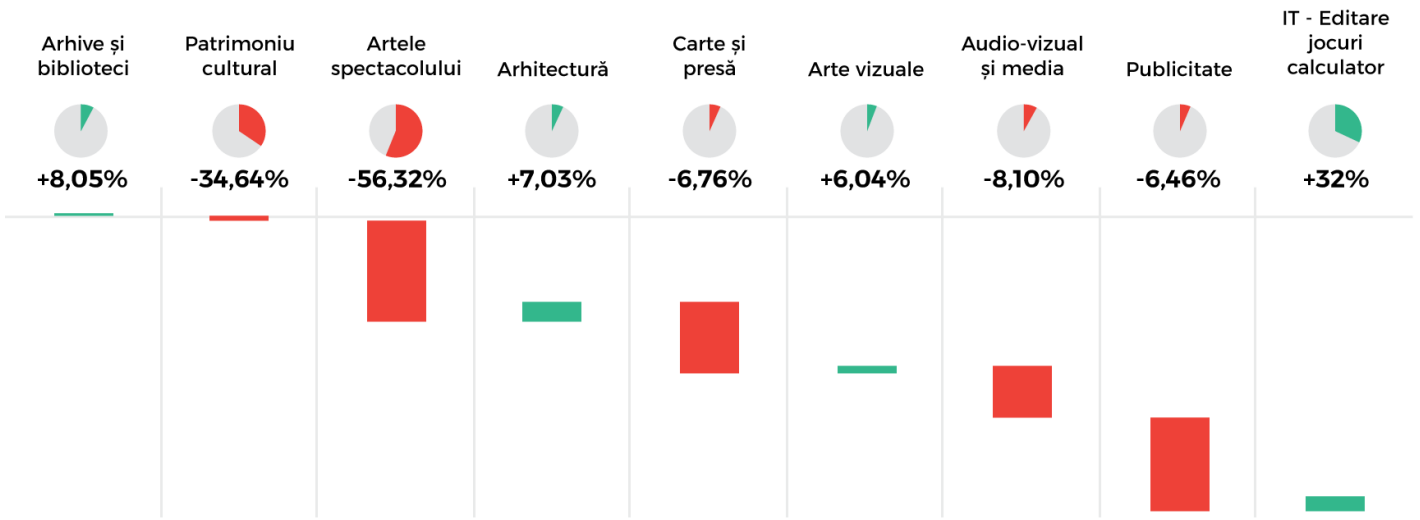
În aceste condiţii, cifra de afaceri este prezentată în tabelul următor.

Tabel 19. Cifra de afaceri SCC sub impactul COVID-19 (Lei)

Nr.	Sector	2019	2020	% modificare
1	Carte şi presă	7.081.355.613	6.602.819.624	-6,8%
2	Biblioteci şi Arhive	198.584.450	214.564.878	8,0%
3	Patrimoniu cultural	85.533.854	55.905.460	-34,6%
5	Arte vizuale	973.571.122	1.032.400.439	6,0%
6	Arhitectură	1.860.559.455	1.991.377.675	7,0%
7	Artele spectacolului	1.201.642.413	524.866.106	-56,3%
8	Audio-vizual şi multimedia	4.308.508.641	3.959.325.794	-8,1%
9	Publicitate	9.529.937.854	8.914.131.978	-6,5%
10	Tehnologii digitale -Editare jocuri calculator	264.602.357	349.179.780	32,0%
	TOTAL	**25.504.297.778**	**23.644.573.754**	**-7,3%**

Comparativ cu anul 2019, cifra de afaceri a cunoscut un declin de 7,3% în anul 2020. Aceasta este o medie, existând activități cu o scădere dramatică a rezultatelor financiare (cum ar fi cele din tabelul de mai sus). Cel mai afectat sectoare au fost *Artele spectacolului* şi *Patrimoniu Cultural*. O evoluţie foarte bună s-a menţinut în cazul *Editare jocuri de calculator* (+32,0%). A avut loc o oarecare compensare în cadrul SCC, în sensul că scăderile de cifră de afaceri pentru unele au fost compensate de creşterile de cifră de afaceri pentru altele.

Grafic 20. Evoluția cifrei de afaceri pe sectoare SCC în 2020 față de 2019 (%)

În continuare prezentăm activitățile cele mai afectate de pandemie.

Tabel 20. Activitățile SCC cele mai afectate de pandemie ca cifră de afaceri (%)

CAEN	Activitate	CA 2019	CA 2020	Modif. (Lei)	% modif
5914	Proiecția de filme cinematografice	407.459.791	50.565.559	-356.894.232	-87,59%
9002	Activități suport pentru interpretare artistică (spectacole)	624.355.548	192.764.629	-431.590.919	-69,13%
9001	Activități de interpretare artistica (spectacole)	364.691.692	150.706.051	-213.985.641	-58,68%
9004	Activități de gestionare a sălilor de spectacole	20.156.391	8.628.995	-11.527.396	-57,19%
9321	Bâlciuri și parcuri de distracții	47.862.004	27.826.468	-20.035.536	-41,86%
5812	Activități de editare de ghiduri, compendii	11.726.474	7.273.576	-4.452.898	-37,97%
9329	Alte activități recreative și distractive	1.079.513.623	675.655.750	-403.857.873	-37,41%
9103	Gestionarea monumentelor, clădirilor istorice	82.168.076	53.049.582	-29.118.494	-35,44%

9104	Activităţi ale grădinilor zoologice, botanice şi ale rezervaţiilor naturale	779.944	613.195	-166.749	-21,38%
5913	Activităţi de distribuţie a filmelor cinematografice, video şi programe TV	279.323.454	227.951.615	-51.371.839	-18,39%
1820	Reproducerea înregistrarilor	21.328.668	18.242.820	-3.085.848	-14,47%

O scădere extrem de mare a fost înregistrată pentru *Proiecţia de filme cinematografice* (-87,59%), urmată de activităţi din sectorul artelor vizuale. Cifrele arată impactul deosebit de negativ provocat de închiderea spaţiilor culturale.

Din punct de vedere al ocupării forţei de muncă, per total s-ar putea spune că nu au existat concedieri masive, firmele încercând să îşi păstreze angajaţii în speranţa că impactul va fi unul de scurtă durată. Scăderea procentuală este mai mică decât în cazul cifrei de afaceri.

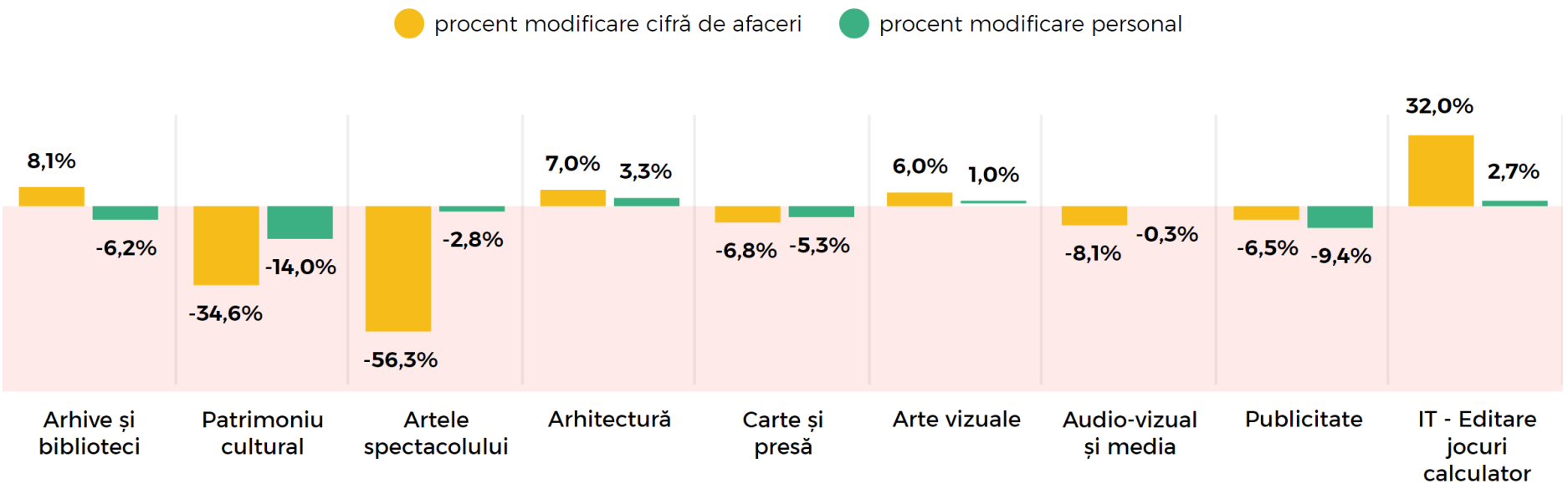
Tabel 21. Ocuparea forţei de muncă SCC sub impactul COVID-19

Nr.	SECTOR	2019	2020	% modificare
1	Carte şi presă	25.684	24.333	-5,3%
2	Biblioteci şi Arhive	1.568	1.471	-6,2%
3	Patrimoniu cultural	394	339	-14,0%
5	Arte vizuale	6.278	6.343	1,0%
6	Arhitectură	9.854	10.183	3,3%
7	Artele spectacolului	3.707	3.602	-2,8%
8	Audio-vizual şi multimedia	9.287	9.263	-0,3%
9	Publicitate	22.002	19.933	-9,4%
10	Tehnologii digitale-Editare jocuri calculator	749	769	2,7%
11	TOTAL	**81.542**	**78.256**	**-4,0%**

Per total, numărul mediu de angajaţi a scăzut cu 4%, cea mai mare scădere în sectorul *Patrimoniului cultural* (-14%) şi al *Publicităţii* (-9,4%). Se poate observa însă că scăderile la acest indicator sunt mult mai mici decât în cazul cifrei de afaceri. Există însă o corelare între cei doi indicatori în sensul în care sectoarele cu cifră de afaceri în scădere au realizat unele concedieri, iar cele cu

mai multe vânzări au realizat angajări de personal nou. Pentru această analiză ar fi fost utilă cunoașterea și cheltuielilor salariale, pentru a vedea în ce măsură au fost afectate veniturile angajaților, dar din păcate această informație nu a fost valabilă la data redactării acestei analize.

Grafic 21. Modificarea cifrei de afaceri și a forței de muncă (%)

Graficul anterior arată că în general cele două variabile au fost corelate. Dar mai arată și faptul că amploarea modificării cifrei de afaceri este mult mai mare decât cea a ocupării forței de muncă.

Tabel 22. Activitățile SCC cele mai afectate de pandemie ca forță de muncă (%)

CAEN	Activitate	Angajați 2019	Angajați 2020	modif	% modif
7311	Activități ale agențiilor de publicitate	20586	18.637	-1.949	-9,47%
5811	Activități de editare a cărților	2589	2.148	-441	-17,03%
5914	Proiecția de filme cinematografice	638	312	-326	-51,10%
5813	Activități de editare a ziarelor	2079	1.817	-262	-12,60%
4761	Comerț cu amănuntul al cărților	2254	2.003	-251	-11,14%

9329	Alte activităţi recreative şi distractive	7115	6.897	-218	-3,06%
4762	Comerț cu amănuntul al ziarelor ți articolelor de papetărie	2626	2.439	-187	-7,12%
9001	Activităţi de interpretare artistica (spectacole)	1345	1.173	-172	-12,79%
7312	Servicii de reprezentare media	1416	1.296	-120	-8,47%
9321	Bâlciuri şi parcuri de distracţii	382	279	-103	-26,96%

Agenţiile de publicitate au pierdut cea mai multă forţă de muncă, respectiv aprox. 2.000 angajaţi. În rest, celelalte cele mai afectate sectoare au pierdut angajaţi doar de ordinul sutelor, susţinând afirmaţia de mai sus, că firmele au depus eforturi să îşi păstreze angajaţii.

Un alt rezultat notabil este performanţa negativă a comerţului cu amănuntul, sugerând o **modificare a comportamentului de consum,** respectiv renunţarea la cumpărarea fizică a bunurilor (din cauza restricţiilor) şi trecerea în proporţie mare la consumul online.

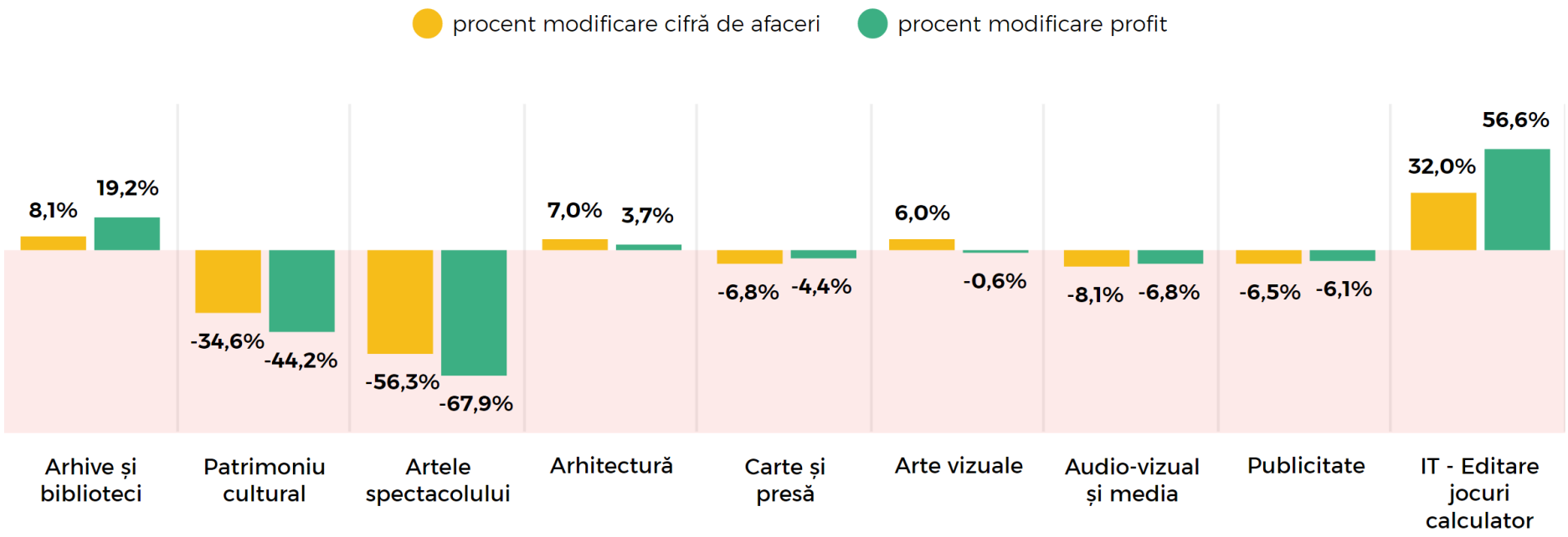
Profitul SCC în pandemie urmează tendinţele înregistrate în cazul cifrei de afaceri. Per total SCC, profitul net a scăzut cu 7,8%. Cele mai mari scăderi se înregistrează în cazul *Artelor spectacolului* (-67,9%) şi *Patrimoniului cultural* (-44,2%), în timp de *Editarea jocurilor de calculator* înregistrează o creştere foarte mare (56,6%), ea nefiind afectată deoarece s-a desfăşurat în condiţii foarte bune de telemuncă.

Tabel 23. Profitul SCC sub impactul COVID-19

Nr.	SECTOR	Profit 2019	Profit 2020	% modificare
1	Carte şi presă	934.137.230	893.008.677	-4,4%
2	Biblioteci şi Arhive	38.885.001	46.351.235	19,2%
3	Patrimoniu cultural	30.827.989	17.208.187	-44,2%
5	Arte vizuale	204.562.235	203.358.730	-0,6%
6	Arhitectură	454.910.151	471.755.995	3,7%
7	Artele spectacolului	255.524.682	81.996.974	-67,9%
8	Audio-vizual şi multimedia	862.813.352	804.583.015	-6,7%
9	Publicitate	1.267.499.837	1.190.587.651	-6,1%
10	Tehnologii digitale-Editare jocuri calculator	38.491.825	60.284.903	56,6%
11	TOTAL	**4.087.652.302**	**3.769.135.367**	-7,8%

Graficul de mai jos indică corelația dintre evoluația cifrei de afaceri şi cea a profitului. Se remarcă profitabilitatea mare a activităţii de editare a jocurilor pe calculator, ritmul de creştere a profitului net fiind net superior celui al cifrei de afaceri.

Grafic 22. Modificarea cifrei de afaceri şi a profitului (%)

Productivitatea muncii şi rentabilitatea comercială sunt prezentate în continuare.

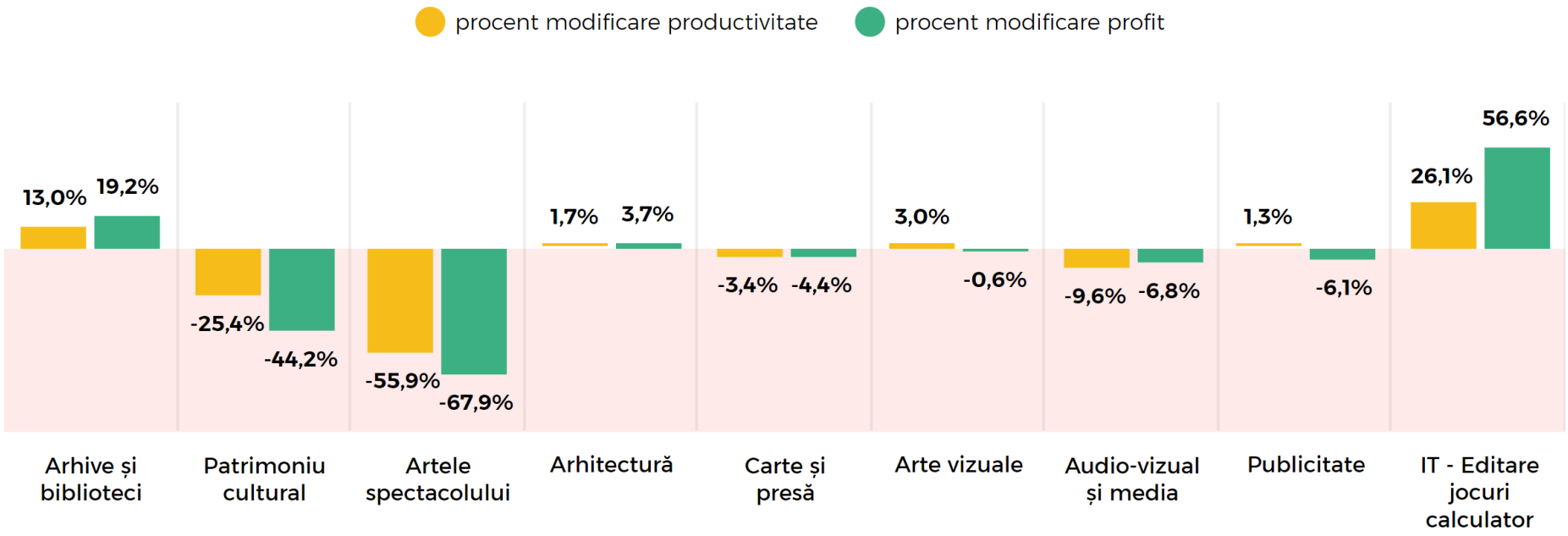
Per total, productivitatea muncii a scăzut cu 5,1%, din nou rate mai mari remarcându-se în cazul *Patrimoniului cultural* şi *Artelor spectacolului*. Productivitatea muncii urmează aceeaţi tendinţă ca profitul, aşa cum reiese din graficul de mai jos.

Productivitatea muncii nu este corelată cu profitul net pentru două sectoare: *Artele vizuale* şi *Publicitate*. În ambele cazuri modificarea productivităţii muncii este pozitivă, iar cea a profitului este negativă. Rezultatul se explică printr-un ritm superior de creştere a cifrei de afaceri comparativ cu cel al profitului net.

Tabel 24. Productivitatea muncii sub impactul COVID-19 (euro/salariat)

Nr.	Sector	Productivitate 2019	Productivitate 2020	% modif
1	Carte și presă	57.689	55.726	-3,4%
2	Biblioteci și Arhive	26.499	29.955	13,0%
3	Patrimoniu cultural	45.423	33.867	-25,4%
5	Arte vizuale	32.448	33.426	3,0%
6	Arhitectură	39.506	40.161	1,7%
7	Artele spectacolului	67.825	29.925	-55,9%
8	Audio-vizual și multimedia	97.070	87.780	-9,6%
9	Publicitate	90.628	91.840	1,3%
10	Tehnologii digitale-Editare jocuri calculator	73.918	93.250	26,2%
	Total	**67.105**	**63.694**	-5,1%

Grafic 23. Modificarea productivității muncii și a profitului (%)

Rentabilitatea comercială este redată în tabelul de mai jos. Rentabilitatea comercială a fost per total SCC similară în anul 2020 comparativ cu 2019. Rezultatele sunt corelate cu cele de la profit, cifră de afaceri și productivitatea muncii, impactul pe sectoare fiind similar cu cel prezentat la respectivii indicatori.

Tabel 25. Rentabilitatea comercială sub impactul COVID-19 (%)

Nr.	Sector	Rentabilitate 2019	Rentabilitate 2020	% modif
1	Carte şi presă	13,2%	13,5%	2,5%
2	Biblioteci şi Arhive	19,6%	21,6%	10,3%
3	Patrimoniu cultural	36,0%	30,8%	-14,6%
5	Arte vizuale	21,0%	19,7%	-6,3%
6	Arhitectură	24,5%	23,7%	-3,1%
7	Artele spectacolului	21,3%	15,6%	-26,5%
8	Audio-vizual şi multimedia	20,0%	20,3%	1,5%
9	Publicitate	13,3%	13,4%	0,4%
10	Tehnologii digitale -Editare jocuri calculator	14,5%	17,3%	18,7%
11	Total	**16,0%**	**15,9%**	**-0,5%**

V. Concluzii

Acest capitol a avut ca scop analiza contribuției economice a sectoarelor culturale și creative (SCC) la economia națională prin prisma unor indicatori macroeconomici, cum ar fi valoarea adăugată brută, ocuparea forței de muncă, profitabilitate și indicatori de eficiență economică. Analiza este realizată preponderent asupra sectorului privat, fiind luate în discuție societăți comerciale așa cum sunt ele definite în prezent de legislație.

Rezultatele indică faptul că SCC și-au îndeplinit atât rolul de furnizare de bunuri și servicii culturale pentru populația României, cât și de a aduce o contribuție economică pozitivă la nivel național. Ele capătă o importanță în creștere motiv pentru care este necesară o recunoaștere mai amplă a acestor sectoare și formularea de politici dedicate.

Este necesară o abordare integrată a SCC cu alte domenii, cum ar fi turismul cultural, educația, cercetarea-dezvoltarea și inovarea sau domeniul IT.

Câteva concluzii:

- Ponderea VAB SCC în PIB național este în creştere anuală. Respectiv, nu este vorba numai de o creştere în termeni absoluți, ci şi în termeni relativi. Asta înseamnă că ritmul de creştere economică SCC a fost superior celui naţional.
- În acest context, SCC a devenit un rezervor de creştere a numărului de locuri de muncă, în cea mai mare parte fiind vorba de forţă de muncă calificată.
- Totuşi, gospodăriile alocă un procent redus de bani din bugetul familiei pentru recreație și cultură. Rezultatul poate avea diverse interpretări, dar poate conduce la concluzia că poate este mai mare nevoie de mai multă promovare a SCC în rândul publicului.
- Indicatorii de eficiență economică sunt corelați și au trenduri pozitive. De exemplu, productivitatea muncii este corelată cu evoluția profitului și cea a rentabilității comerciale.
- Comerțul exterior arată un permanent deficit, respectiv o balanță comercială negativă. În fiecare an importurile depășesc exporturile. Și aici se poate vorbi de nevoia unor programe anuale/permanente de internaționalizare. De remarcat totuși faptul că începând cu anul 2016 exporturile de carte și alte tipărituri sunt mai mari decât importurile, conducând la o balanță comercială pozitivă.
- Sectoarele culturale și creative sunt preponderent activități ce oferă servicii, având posibilitatea de diversificare a ofertei și de asemenea de adaptare la modificările condițiilor de piață.

- Unul dintre cele mai dinamice sub-sectoare este cel al *jocurilor pe calculator*. De asemenea, un sector remarcabil este cel al *Arhitecturii*, care este deja un domeniu robust în sensul că nu are creșteri spectaculoase de rentabilitate, dar a reușit să își crească permanent cifra de afaceri și numărul de angajați, chiar și în anul 2020. De asemenea, sectoare foarte performante în perioada 2011-2019 au fost *Artele vizuale* și *Audiovizual și media,* acestea fiind afectate în anul 2020 (în special *Artele vizuale*).
- Anul 2020 a fost unul special pentru toate sectoarele economic, deci implicit și pentru sectoarele culturale și creative. Rezultatele indică performanțe deosebit de negative pentru *Artele spectacolului,* sector în care cifra de afaceri a scăzut cu peste 56% comparativ cu anul precedent. Rezultatul se explică nu prin scăderea puterii de cumpărare sau a veniturilor populației (în fapt, veniturile populației au crescut în anul 2020), ci prin faptul că spațiile respective au fost închise sau cu acces restricționat. Cea mai afectată activitate a fost cea de *Proiecție a filmelor,* unde cifra de afaceri a scăzut cu aprox. 88%.
- Forța de muncă nu a fost mult afectată în anul 2020, companiile comerciale preferând și încercând să își păstreze angajații în speranța că impactul negativ al pandemiei va fi unul de scurtă durată.
- Din punct de vedere al cererii și consumului, în anul 2020 comerțul cu amănuntul a scăzut, explicat prin închiderea sau restricționarea în anumite luni a activităților neesențiale. Astfel, consumul s-a mutat către comerțul online. Nu este clar dacă acest comportament se va menține pe termen lung, dar tendința trebuie luată în considerare și analizată în următorii ani.

VI. ANALIZA SWOT

Rezultatatele analizei SWOT sunt prezentate mai jos.

Tabel 26. Analiza SWOT a potențialului economic SCC

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Există un potenţial economic consistent şi în creştere anuală a SCC în perioada 2011-2019. • SCC este un important angajator de forţă de muncă, cu ritmuri de creştere superioare mediei naţionale. • Aceste sectoare prezintă o dinamică permanentă, reprezentând un mediu propice de dezvoltare a spiritului antreprenorial. • Marea parte a societăţilor comerciale reprezintă întreprinderi mici şi mijlocii, capabile să-şi creeze noi pieţe şi să stimuleze consumul cultural şi creativ. • Comerțul exterior pentru sectorul de carte a înregistrat excedent comercial, începând cu anul 2015 şi continuând până în 2020, respectiv exporturile au depăşit importurile (singurul sector pentru care se înregistrează acest rezultat). • Necesar relativ mic de investiţii corporale deoarece mare parte a SCC furnizează servicii (comparativ cu sectoarele industriale sau de construcții unde volumul de investiții este mult mai mare).	• Balanța comercială este negativă pentru bunurile şi serviciile culturale în perioada 2011-2020. • Deficitul comercial s-a adâncit cu cca. 46% în perioada 2015-2020 • Există importuri de peste 1 miliard euro pentru *Aparatele folosite în industria audio-video și foto*, ceea ce arată, corelat cu un volum relativ redus de exporturi, un potențial redus de producție și distribuție al acestor bunuri. • Referitor la anul 2020 (impact COVID-19), ponderea cheltuielilor gospodăriilor pentru cultură și recreere s-a redus de la 3,6% în 2015 la 1,5%, ceea ce arată sensibilitatea SCC la producerea și manifestarea diferitelor crize. • Dificultate metodologică în identificarea dimensiunii complete a sectorului *Artizanat și meșteșuguri* deoarece aceste activități nu au în prezent doar un cod CAEN dedicat. • Structura și conținutul (respectiv definiția) codurilor CAEN reprezintă o limitare în identificarea totală a impactului SCC. De exemplu, există coduri CAEN care conțin activități mixte, unele fiind cultural-creative, iar altele nu. • Un alt punct slab metodologic se referă la faptul că cifrele financiare se declară în funcție de codul CAEN principal. O firmă poate avea și alte coduri CAEN, secundare, dar raportarea se face după cel principal. Astfel este posibil ca o companie să aibă mai multe tipuri de activități, dar în calcule este cuprinsă cifra de afaceri totală anuală.

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Creşterea cererii de bunuri şi servicii culturale, respectiv creşterea consumului. • Existența unor programe de finanțare a mediului privat din SCC. • Creşterea vizibilităţii SCC în ansamblu. • Existența unei forțe de muncă tinere şi cu grad de educaţie şi formare profesională superioare altor sectoare (ex. sectorului industrial). • Potențial de dezvoltare pe termen lung pe bază de creativitate şi mai puțin pe investiţii fizice (comparativ cu alte sectoare ale economiei naţionale).	• Senzitivitate mare la producerea de crize (financiare, sanitare etc.), volumul activităţii reducându-se foarte mult. Acest lucru s-a remarcat atât în timpul crizei financiare mondiale din 2008-2009, cât şi în timpul COVID-19. • Reducerea bugetului alocat de către gospodării consumului cultural în timpul unor crize severe. • Neluarea de măsuri rapide în contextul producerii crizelor. • Lipsa de conştientizare a unor sectoare că reprezintă SCC (ex. *Arhitectura*). • Lipsa de credite bancare sau alte instrumente financiare dedicate pentru finanțarea SCC. • Modificarea regimului fiscal și apariția astfel a unor costuri suplimentare (în special legate de contribuțiile sociale) conduc la descurajarea declarării tuturor veniturilor și astfel apariția unei piețe gri.

FINANȚAREA CULTURII LA NIVEL NAȚIONAL ȘI LOCAL

SUMAR

Acest capitol cuprinde o analiză organizată pe patru teme principale. Prima temă are ca subiect finanțarea publică a domeniului cultural, la nivel central și local. A doua temă se referă la finanțările private care au ca destinație domeniul cultural și care au astfel o influență oarecum independentă față de strategia administrației asupra orientării și conținutului inițiativelor culturale și creative. Tema a treia prezintă experiența instituțiilor publice și a actorilor privați din România cu absorbția programelor de finanțare externe. A patra temă tratează situația finanțării sectorului cultural în timpul pandemiei de Covid (2019-2020). Capitolul se finalizează cu o secțiune de concluzii, urmată de analiza SWOT, bibliografie și anexe.

SURSE DE DATE:

- Ministerul Finanțelor Publice
- Institutul Național de Statistică
- EUROSTAT
- Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației
- Sistemul Electronic de Aplicații Achiziții Publice
- Colectare directă INCFC: informații solicitate autorităților publice locale
- Monitorul Oficial al României – Partea a VI-a

Echipă: *Carmen Croitoru, Bogdan Pălici, Alin Savu, Cătălin Dărăștеanu, Anda Becuț Marinescu, Raluca Rădoi, Valentin Cojanu*

Cuprins

1 Introducere 538
1.1 Obiective 538
1.2 Metodologie 539
2 Finanțarea culturii la nivel național 546
2.1 Ministerul Culturii 546
2.1.1 Alocarea bugetară 546
2.1.2 Programe de finanțare sub coordonarea Ministerului Culturii 552
2.2 Instituții subordonate Ministerului Culturii 563
2.2.1 Administrația Fondului Cultural National (AFCN) 563
2.2.2 Centrul Național al Cinematografiei (CNC) 568
2.2.3 Institutul Național al Patrimoniului (INP) 573
2.4 Alte resurse la nivelul administrației centrale 575
2.4.1 Departamentul de Relații Interetnice 575
2.4.2 Ordinul Arhitecților din România 576
2.4.3 Uniunea Teatrală din România (UNITER) 577
2.4.4 Compania Națională de Investiții 578
2.5 Finanțări prin resurse atrase de la Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei 580
2.6 Comparații la nivelul Uniunii Europene 582
3 Finanțări publice din resurse locale 589
3.1 Alocări bugetare la nivelul administrațiilor locale 589
3.1.1 Subdiviziuni ale capitolului bugetar Cultură, recreere și religie în mediul rural 595
3.2 Programe, proiecte și activități culturale 598
4 Participarea sectorului privat la finanțarea sectorului cultural 604
4.1 Resurse financiare atrase prin sponsorizări și donații 605
4.2 Alte contribuții ale sectorului privat 607
5 Accesarea programelor externe de finanțare 611
5.1 Absorbția fondurilor structurale ale UE în perioada 2007-2013 611

5.2 Absorbția fondurilor structurale ale UE și ale altor programe de finanțare în perioada 2014-2020 611
5.2.1 Programul Operațional Regional 612
5.2.2 Programe de Cooperare Transfrontalieră, Interregională, Transnațională 615
5.2.3 Programul Național de Dezvoltare Rurală 620
5.2.4 Programul Operațional Capital Uman 622
5.3 Granturile Spațiului Economic European (SEE) și Norvegiene 623
5.4 Programul Europa Creativă al UE (2014-2020) 632
5.5 Obiectivele cu tematică culturală ale Programelor Operaționale (2021-2027) 636
6 Finanțarea culturii în perioada pandemiei de Covid (2019-2020) 639
6.1 Finanțarea la nivelul administrației centrale 639
6.2 Finanțarea la nivel local 641
6.3 Inițiative private pentru sprijinirea sectorului cultural în pandemie 646
7 Concluzii 647
8 Analiza SWOT 648
9 Bibliografie 650
10 Anexă 653

1 Introducere

1.1 Obiective

Acest capitol prezintă rezultate cu privire la participarea sectorului public și privat la susținerea financiară a culturii. Obiectivul analizei este de a colecta dovezi care vor susține de o manieră coerentă și informată elaborarea unei componentei strategice cu privire la sistemul de planificare și finanțare a politicii culturii în România. Atunci când avem în vedere participarea financiară a sectorului privat, se impun două mențiuni. În primul rând, în ciuda demersurilor rare de a evidenția acest tip de sprijin financiar, inclusiv la nivelul UE, există însă un punct de plecare acceptat care se referă la definiția acestei contribuții sub conceptul general de „investiții private", definit astfel: "orice investiție, donație sau cheltuieli în domeniul culturii, efectuate de persoane individuale, întreprinderi sau organizații care nu aparțin domeniului public. Această definiție depășește conceptul de investiții private care este asociat, în primul rând, cu randamentul capitalurilor, pentru a include sprijinul privat și veniturile realizate provenite de la persoane, întreprinderi și organizații non-profit, fie că acestea investesc în cultură, o sponsorizează, donează în favoarea ei sau o consumă."[1] În al doilea rând, traseul de analiză cu privire la evaluarea a ceea a fost desemnat ca "randamentul capitalurilor" face obiectul unui capitol separat dedicat analizei potențialului economic al sectoarelor culturale și creative.

Sunt prezentate și analizate datele cu privire la cheltuielile destinate domeniului cultural, inclusiv cu privire la sumele de bani care provin din fondurile structurale și de investiții europene. Analiza asupra cheltuielilor autorităților publice locale pentru *Cultură, recreere și religie* urmărește și modul în care au fost finanțate proiecte culturale desfășurate de entități neguvernamentale cu activitate în domeniul cultural și domeniile conexe. Acest demers este relevant în primul rând pentru că urmărește modul în care autoritățile publice locale au susținut acest sector de activitate cu impact nu doar în domeniul culturii, ci și în mediul socio-economic. În al doilea rând, este importantă evoluția numărului proiectelor culturale la nivel local, ca un potențial indicator pentru activitatea culturală.

Preluând comentariul și analiza documentului strategic precedent[2], este de subliniat din nou că identificarea resurselor de finanțare nu poate fi privită ca o analiză exhaustivă deoarece există câteva limite în colectarea datelor, precum:

[1] Direcția Generală Politici Interne ale Uniunii, *Încurajarea investițiilor private în sectorul cultural*, Sinteză, Departamentul Tematic Politici structurale și de coeziune, Parlamentul European, 2011, p. 6.
[2] Strategia Sectorială în domeniul Culturii și Patrimoniului Național pentru perioada 2014-2020

- Finanțările private, ca volum și destinație, nu pot fi identificate complet și cu precizie din datele statistice și financiar-fiscale existente. Această constatare este în mod special de interes în cazul finanțărilor rambursabile, care pot fi accesate din surse foarte variate și în puține cazuri monitorizate la nivel centralizat (de ex., creditele pentru producția de film, împrumuturile acordate de instituții financiare cu sau fără garanții guvernamentale, fonduri prin platformele de finanțare colectivă – *crowdfunding*).
- Autoritățile finanțatoare pot fi, la rândul lor, solicitanți/beneficiari de finanțări nerambursabile din anumite surse publice de finanțare, fie singure, fie în parteneriate diverse.
- Fragmentarea destinațiilor finanțărilor în funcție de obiectivul principal care, de multe ori, nu este cel cultural, precum și în funcție de criteriile de eligibilitate, respectiv de regimul juridic al destinatarului – persoană juridică de drept public sau privat, persoane fizice. (p. 382)

1.2 Metodologie

Cheltuielile din bugetul de stat destinate Ministerului Culturii au fost identificate pe baza execuțiilor bugetare ale Ministerului Culturii, având ca sursă Ministerul Finanțelor Publice. Datele colectate au permis realizarea unei analize a modului de cheltuire a bugetului Ministerului Culturii în perioada 2016-2021[3], inclusiv prin raportare la cheltuielile publice totale la nivel național și la produsul intern brut al României.

Pentru analiza cheltuielilor autorităților publice locale pentru **Cultură, recreere și religie** au fost folosite **Situațiile veniturilor și cheltuielilor unităților administrativ-teritoriale pentru perioada 2000-2020**[4] pentru cele patru categorii de autorități publice locale care gestionează bugete distincte: comune, orașe, municipii și consilii județene[5]. Datele au fost ulterior agregate pe județe

[3] Pentru anul 2021 datele au fost disponibile doar pentru lunile ianuarie-noiembrie.
[4] Sursa: Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației Direcția Generală Administrație Publică/Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare Locale, fișiere anuale descărcabile de pe platforma http://www.dpfbl.mdrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html.
[5] Conform Institutului Național de Statistică din România, Indicatorul ADM101A - Organizarea administrativă a teritoriului, pe categorii de unități administrative, macroregiuni, regiuni de dezvoltare și județe (http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table), în România există 2862 de comune, 216 orașe, 103 municipii (incluzând Bucureștiul) și 42 de consilii județene (incluzând consiliul municipal al Bucureștiului). În timp ce comunele, orașele și municipiile sunt unități administrativ-teritoriale conduse de autorități publice locale, consiliile județene sunt autorități publice locale. Au fost considerate împreună aceste categorii pornind de la defalcarea cheltuielilor făcută în fișierele privind situația veniturilor și cheltuielilor UAT- urilor, realizate de Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației,

și pe regiuni de dezvoltare, iar acolo unde a fost posibil și pentru mediile rezidențiale urban și rural. Din fișierele sursă au fost extrase coloanele referitoare la **cheltuieli totale** și **cheltuieli pentru cultură, recreere și religie. Tabelul 1** detaliază analizele realizate și modul acestora de calcul.

Tabel 1. Schema de analiză a indicatorilor

Indicatori	Modul de calcul
Cheltuielile pentru cultură pe cap de locuitor în funcție de mediul de rezidență, 2000-2020	Suma totală la nivel național a cheltuielilor la cultură pentru fiecare tip de APL Raportat la Populația totală la nivel național pentru fiecare tip de APL.
Cheltuielile pentru cultură pe cap de locuitor la nivel național, 2005-2020	Suma totală la nivel național a cheltuielilor la cultură Raportat la Populația totală la nivel național.
Procentul de cheltuieli pentru cultură din cheltuieli totale în funcție de mediul de rezidență, 2005-2020	Suma totală la nivel național a cheltuielilor la cultură pentru fiecare tip de APL Raportat la Suma totală la nivel național a cheltuielilor totale pentru fiecare tip de APL (în procente)
Procentul de cheltuieli pentru cultură din cheltuieli totale la nivelul consiliilor județene, 2005-2020	Suma totală la nivel național a cheltuielilor la cultură realizate de consiliile județene Raportat la Suma totală la nivel național a cheltuielilor totale realizate de consiliile județene (în procente)
Procentul de cheltuieli la cultură din cheltuieli totale la nivel național, 2005-2020	Suma totală la nivel național a cheltuielilor la cultură realizate la nivel național

Direcția Generală Administrație Publică. Se poate observa aici că și consiliile județene administrează un buget separat de cel al autorităților publice locale ale UAT-urilor dintr-un județ. Din acest buget administrat de consiliile județene sunt realizate cheltuieli destinate și domeniului cultural.

Indicatori	Modul de calcul
	Raportat la Suma totală la nivel național a cheltuielilor totale realizate la nivel național (în procente)
Cheltuielile pentru cultură pe cap de locuitor în mediul rural, pe regiuni, 2005-2020	Suma totală la nivel național a cheltuielilor la cultură din mediul rural pentru fiecare regiune de dezvoltare Raportat la Populația totală din mediul rural la nivel național pentru fiecare regiune de dezvoltare.
Procentul de cheltuieli pentru cultură din cheltuieli totale pe regiuni, în mediul rural, 2005-2020	Suma totală la nivel național a cheltuielilor la cultură realizate de comunele din fiecare regiune de dezvoltare Raportat la Suma totală la nivel național a cheltuielilor totale realizate de comunele din fiecare regiune de dezvoltare (în procente)
Total cheltuieli pentru cultură pe tipuri de APL în 2020	Sumele totale la nivel național ale cheltuielilor la cultură realizate în 2020 de comune, orașe, municipii și consilii județene.
Media cheltuielilor pentru cultură per unitate APL, pentru fiecare tip de APL, în 2020	Sumele totale la nivel național ale cheltuielilor la cultură realizate în 2020 de comune, orașe, municipii și consilii județene Raportat la Numărul total la nivel național de unități de comune, orașe, municipii și consilii județene.
Cheltuieli pentru cultură pe cap de locuitor, 2020. Comparație între mediul rural și mediul urban, pe județe.	Suma totală la nivel județean a cheltuielilor la cultură în mediul rural Raportat la Populația totală la nivel județean din mediul rural. ***Comparat cu:*** Suma totală la nivel județean a cheltuielilor la cultură în mediul urban Raportat la Populația totală la nivel județean din mediul urban.
Procentul de cheltuieli pentru cultură din cheltuieli totale, 2020. Comparație între rural și urban, pe județe.	Suma cheltuielilor la cultură în 2020 la nivel județean în mediul rural Raportat la Suma cheltuielilor totale în 2020 la nivel județean în mediul rural

Indicatori	Modul de calcul
	(în procente) Comparat cu: Suma cheltuielilor la cultură în 2020 la nivel județean în mediul urban Raportat la Suma cheltuielilor totale în 2020 la nivel județean în mediul urban (în procente)

După cum se poate observa din tabel, acolo unde a fost posibil, au fost prezentate analize și pentru mediile rezidențiale urban și rural. Cheltuielile din mediul rural se referă la cheltuielile realizate de autoritățile publice locale comunale, iar cele din mediul urban cuprind cheltuielile făcute de autoritățile publice locale la nivelul orașelor și municipiilor. Cheltuielile realizate de către consiliile județene nu au fost incluse în aceste tipuri de comparații, pentru că fișierele sursă nu conțin informații despre destinația rezidențială a acestor cheltuieli și nu putem aprecia dacă au fost operate pentru activități sau investiții în mediul rural sau urban. Datele se referă la perioada 2005-2020 și acoperă tot teritoriul României.

Pentru analiza detaliată a cheltuielilor pe cultură din bugetul consiliilor locale din mediul rural am folosit execuțiile bugetare detaliate depuse pentru anul 2018 de autoritățile publice locale. Fișierele bugetare au fost descărcate individual de pe platforma Transparență bugetară a Ministerului Finanțelor Publice[6]. Conform Legii Bugetului de Stat[7], pentru încadrarea cheltuielilor în bugetul autorităților publice locale se folosesc două clasificații: funcțională și economică. Din execuțiile bugetare detaliate au fost extrase cheltuielile încadrate pe capitolul 67 Cultură, recreere și religie din clasificația funcțională, împărțit în patru subcapitole și 14 indicatori de clasificație economică (**Tabelul 2**).

Tabel 2. Clasificația funcțională a cheltuielilor din credite interne pe subcapitolul 67 Cultură (2018)[8]

Capitol	Subcapitol	Paragraf	Indicatori
67			Cultură, recreere și religie
	6703		Servicii culturale

[6] Platforma Transparență bugetară a Ministerului Finanțelor Publice, https://forexepublic. mfinante.gov.ro/web/transparenta-bugetara/rapoarte-entitati-publice.
[7] Legea nr. 2/2018 din 3 ianuarie 2018 - Legea bugetului de stat pe anul 2018, https://static. anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/L_2_2018.pdf.
[8] Clasificația funcțională a cheltuielilor din credite interne, Ministerul Finanțelor Publice, https:// www.mfinante.gov.ro/clasificatii.html

Capitol	Subcapitol	Paragraf	Indicatori
		670302	Biblioteci publice comunale, orășenești, municipale
		670303	Muzee
		670304	Instituții publice de spectacole și concerte
		670305	Școli populare de artă și meserii
		670306	Case de cultură
		670307	Cămine culturale
		670308	Centre pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale
		670312	Consolidarea și restaurarea monumentelor istorice
		670330	Alte servicii culturale
	6705		Servicii recreative și sportive
		670501	Sport
		670502	Tineret
		670503	Întreținere grădini publice, parcuri, zone verzi, baze sportive și de agrement
		670600	Servicii religioase
	6750	675000	Alte servicii în domeniile culturii, recreerii și religiei

Clasificația economică a cheltuielilor este structurată pe categorii de titluri (Tabelul 3), articole și alineate[9].

Tabel 3. Titlurile clasificației economice privind finanțele publice

Titlul 1 - Cheltuieli de personal
Titlul 2 - Bunuri și servicii
Titlul 3 - Dobânzi
Titlul 4 - Subvenții
Titlul 5 - Fonduri de rezervă
Titlul 6 - Transferuri către unități ale administrației publice
Titlul 7 - Alte transferuri
Titlul 8 - Proiecte cu finanțare din fonduri externe nerambursabile (FEN) post aderare
Titlul 9 - Asistență socială

[9] Structura completă a clasificației economice poate fi consultată pe site-ul Ministerului Finanțelor Publice: https://www.mfinante.gov.ro/clasificatii.html.

Titlul 10 - Proiecte cu finanțare din fonduri externe nerambursabile
Titlul 11 - Alte cheltuieli
Titlul 12 - Cheltuieli aferente programelor de finanțare rambursabilă
Titlul 13 - Active nefinanciare
Titlul 14 - Active financiare
Titlul 15 - Fondul Național de Dezvoltare
Titlul 16 - Împrumuturi
Titlul 17 - Rambursări de credite
Titlul 18 - Operațiuni în curs de clarificare
Titlul 19 - Plăți efectuate în anii precedenți și recuperate în anul curent

Factorul uman are un rol important în alegerea indicatorilor și a titlurilor de raportare a cheltuielilor și este posibil ca, pentru unele localități, o parte din cheltuielile destinate domeniului cultural să fie încadrate în alte capitole, dar și invers, în capitolul Cultură, recreere și religie să fie încadrate cheltuieli care nu au legătură cu domeniul. În același timp, se apelează des la titluri, articole și alineate de tipul Alte servicii, Alte bunuri și servicii. Din aceste motive sunt posibile înregistrări ale cheltuielilor pe paragrafe precum Centre pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale (670304), Instituții publice de spectacole și concerte (670304), Școli populare de artă și meserii (670305), chiar dacă astfel de instituții nu există în subordinea consiliului local al localității respective.

Analiza modului în care autoritățile publice locale finanțează proiectele culturale s-a bazat pe colectarea datelor cu privire la implementarea *Legii 350/2005 privind regimul finanțărilor nerambursabile din fonduri publice alocate pentru activități nonprofit de interes general*[10]. Acesta nu este actul legislativ special conceput pentru a reglementa acordarea de finanțări nerambursabile pentru proiecte și acțiuni culturale. Încă din 1998 există *Ordonanța Guvernamentală 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale*[11]. Cu toate acestea, documentarea preliminară și rezultatele ulterioare ale studiului au arătat că după 2005, Legea 350/2005 a fost principalul act normativ care a stat la baza finanțării nerambursabile

[10] Ordonanța Guvernamentală 51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor, proiectelor și acțiunilor culturale, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/15449
[11] Legea 350/2005 privind regimul finanțărilor nerambursabile din fonduri publice alocate pentru activități nonprofit de interes general, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/66812

de proiecte culturale. Vom evalua aplicarea acestor acte normative la nivelul administrațiilor publice locale, fiind urmărite în principal frecvența, evoluția în timp și distribuția geografică a acordării de finanțări nerambursabile.

Un proces de colectare de date a avut loc în perioada iulie-octombrie 2020 și a constat în **solicitări realizate în baza Legii 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public**[12] **trimise atât către toate consiliile județene, cât și către unitățile administrativ teritoriale** cu rang de **municipiu** și **oraș**. Reprezentanții autorităților publice locale au fost rugați să completeze un tabel cu informații privind **finanțările nerambursabile din fonduri publice acordate în perioada 2005-2020**, detaliind următoarele criterii: *denumirea organizației neguvernamentale care a solicitat fonduri*, *domeniul de activitate pentru care a depus dosarul de finanțare*, *numele proiectului propus*, *anul în care a fost acordată finanțarea* și *suma alocată* proiectului cultural în urma selecției.

Din listele transmise de către respondenți au fost selectate doar **proiectele admise pentru finanțare**. Am ales acest criteriu în primul rând pentru că este un indicator de activitate a entității respective și, în al doilea rând, pentru că, în general, listele puse la dispoziție de autoritățile publice locale conțineau doar proiectele aprobate și mai rar și pe cele respinse. Rata de răspuns la solicitări a variat la nivelul celor trei categorii de autorități publice astfel: 206 dintre cele 216 orașe din România au dat curs solicitării, 99 din cele 103 de municipii au oferit un răspuns, iar 40 dintre cele 41 de consilii județene au răspuns la solicitare. În cazurile în care nu s-a primit un răspuns din partea autorităților locale din mediul urban până la finalul procesului de colectare directă, **a fost consultată Partea a VI-a a Monitorului Oficial al României**[13], unde autoritățile locale sunt obligate conform Legii350/2005[14] să publice programul anual propriu pentru acordarea de finanțări nerambursabile, un anunț de atribuire a contractului de finanțare nerambursabilă, iar la finalul anului fiscal, un raport cu privire la contractele de finanțare nerambursabilă încheiate în cursul anului fiscal, cuprinzând programele finanțate, beneficiarii și rezultatele contractului.

Pentru a putea acoperi o arie cât mai largă a entităților neguvernamentale cu activitate în domeniul cultural și domeniile conexe, adresa trimisă autorităților solicita lista tuturor entităților neguvernamentale și publice ce au participat în perioada 2005-2020 la selecția pentru finanțări nerambursabile din fonduri publice alocate pentru activități nonprofit de interes general. Acest lucru a

[12] Legea 544/2001, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/31413
[13] Monitorul Oficial al României, Partea a VI-a, http://www.monitoruloficial.ro/
[14] Legea 350/2005, Secțiunea a 2-a: transparență și publicitate, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/66812

însemnat și că listele au inclus, pe lângă domeniul cultură, și entități cu proiecte în domeniul sport, social, educație, tineret, Centenar, promovarea municipiului etc., precum și entități reprezentante ale cultelor religioase. Dintre acestea, am selectat doar proiectele în domeniul **cultură** și apoi pe cele în domenii conexe precum **tineret** și **educație**, acestea fiind deseori menționate și în combinație – „cultural-educațional", „activități culturale tineret" sau „cultură, tineret, programe de protecție a mediului, învățământ, programe de sănătate publică, activități sportive (altele decât cele menționate la secțiunea sport)". Acest context reprezintă o limită inerentă de acuratețe a bazei de date construite, pentru că uneori a fost dificilă separarea precisă între domeniile de activitate, din cauza încadrării diferite de către instituțiile respondente. A fost întâlnit, de exemplu, un proiect recurent al aceleiași entități care într-unul din anii raportați a fost încadrat la domeniul cultură, iar în altul la educație.

Pentru comparații la nivelul UE, au fost colectate date de la Eurostat în baza Statisticilor privind cheltuielile guvernamentale (Government Finance Statistics)[15] conform clasificării COFOG (Clasificarea Funcțiilor Guvernului). Potrivit precizărilor metodologice ale Eurostat, în cadrul diviziunii 08, "Recreere, cultură și religie", grupurile 08.2 – "Servicii culturale" și 08.3 – "Serviciile de difuziune și publicare" sunt considerate ca fiind "exclusiv" culturale potrivit manualului COFOG (ediția 2019) și din acest motiv sunt considerate cu predilecție în cadrul comparațiilor.
Analiza proiectelor finanțate prin fondurile structurale și de investiții europene a fost realizată în baza unui set limitat de date disponibile oferite de rapoartele preliminare ale programelor POR, PNDR, POCU. Analiza a inclus Programul Europa Creativă în perioada 2014 – 2020[16] și Granturile Spațiului Economic European (SEE) și ale Norvegiei.

2 Finanțarea culturii la nivel național

2.1 Ministerul Culturii

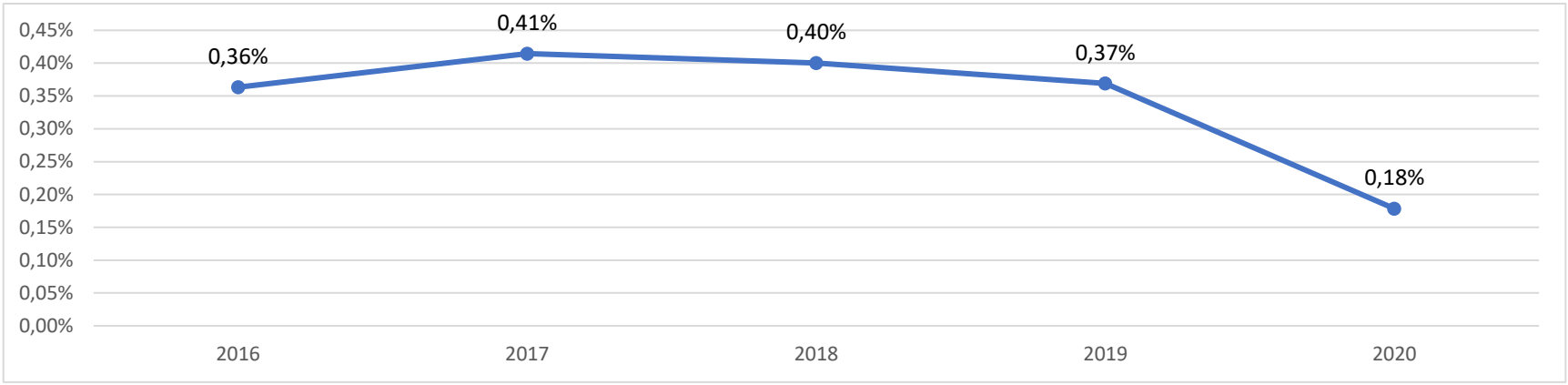
2.1.1 Alocarea bugetară

Ponderea cheltuielilor din Bugetul de stat care au fost alocate Ministerului Culturii a avut o scădere constantă în perioada 2017-2020 de la 0,41% la 0,18% (**graficul 1**). În valori absolute, sumele alocate au avut însă o creștere de peste 100 mil. lei, de la 630 mil. lei la 774 mil. lei (**graficul 2**). Cu alte cuvinte, deși cheltuielile în valori absolute au crescut atât la Bugetul de stat cât și la

[15] https://ec.europa.eu/eurostat/web/government-finance-statistics/overview
[16] date incomplete pentru 2020

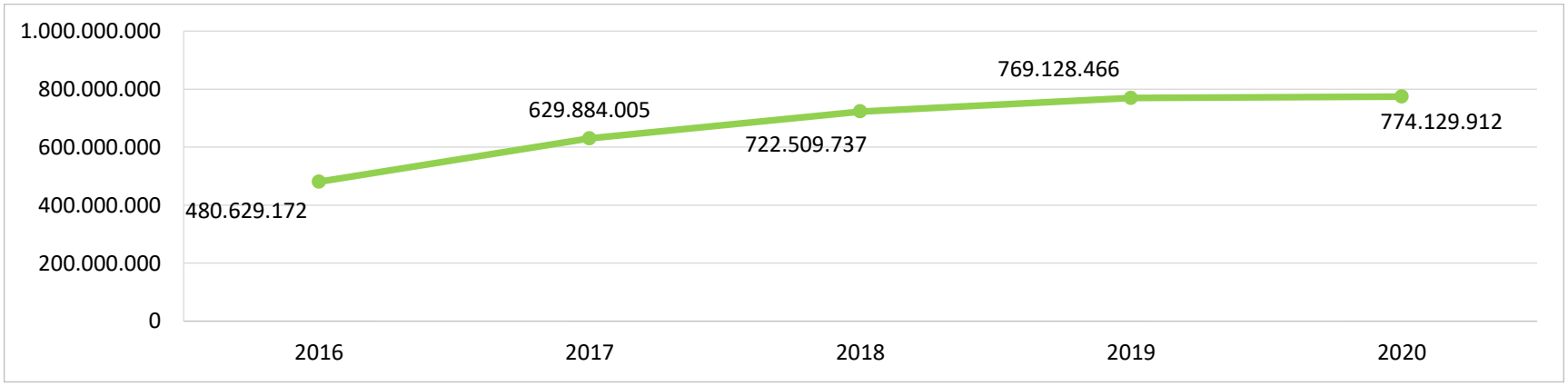
bugetul Ministerului Culturii, raportul dintre acești doi indicatori arată că între 2017 și 2021 sumele alocate Ministerului Culturii au reprezentat o parte tot mai mică din Bugetul de stat.

Grafic 1. Ponderea cheltuielilor Ministerului Culturii din cheltuielile de la Bugetul de Stat

Sursa: Ministerul Finanțelor Publice (https://mfinante.gov.ro/domenii/bugetul-de-stat/arhiva) (prelucrare INCFC)

Grafic 2. Cheltuielile Ministerului Culturii - valori nominale în lei

Sursa: MFP – Transparență bugetară - https://mfinante.gov.ro/transparenta-bugetara (prelucrare INCFC)

Imaginea de ansamblu a evoluției bugetului acestui minister și ponderea sa în bugetul național este completată prin analiza de detaliu cu privire la structura acestui capitol prin care se vor evidenția acele cheltuieli care sunt într-adevăr alocate actului cultural, producției de bunuri și servicii publice culturale. De asemenea, se va urmări valoarea și ponderea cheltuielilor pentru proiecte și programe culturale derulate prin Ministerul Culturii.

Se pot evidenția trei mari categorii de cheltuieli:

- Cheltuieli de funcționare specifice Administrației centrale (bunuri, servicii, personal);
- Transferuri către instituții publice de cultură:
  - Biblioteci publice naționale
  - Muzee
  - Instituții publice de spectacole și concerte
  - Consolidarea și restaurarea monumentelor istorice
  - Centre culturale
- Târguri, saloane și expoziții de carte și de publicații culturale[17];
- Cheltuieli pentru proiecte și programe în domeniul culturii[18].

Bugetul Ministerului Culturii a variat în termeni nominali între 480,6 mil. Lei în anul 2016 și 774,1 mil. Lei în anul 2020. În anul 2021, au fost cheltuite 735,5 mil. Lei în perioada ianuarie-noiembrie (ultima lună pentru care au fost disponibile date).

Tabel 4. Dinamica bugetului Ministerului Culturii pe destinații de cheltuieli

Indicator (Milioane Lei)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Total cheltuieli Ministerul Culturii	**480,6**	**629,9**	**722,5**	**769,1**	**774,1**	**735,5**
Cheltuieli activități culturale	359,2	460,9	506,7	568,6	614,0	547,6
Alte cheltuieli cultură, recreere și religie	105,0	140,9	194,7	175,9	136,4	164,6
Cheltuieli pentru proiecte și programe culturale	36,1	29,9	49,5	21,5	30,3	19,3

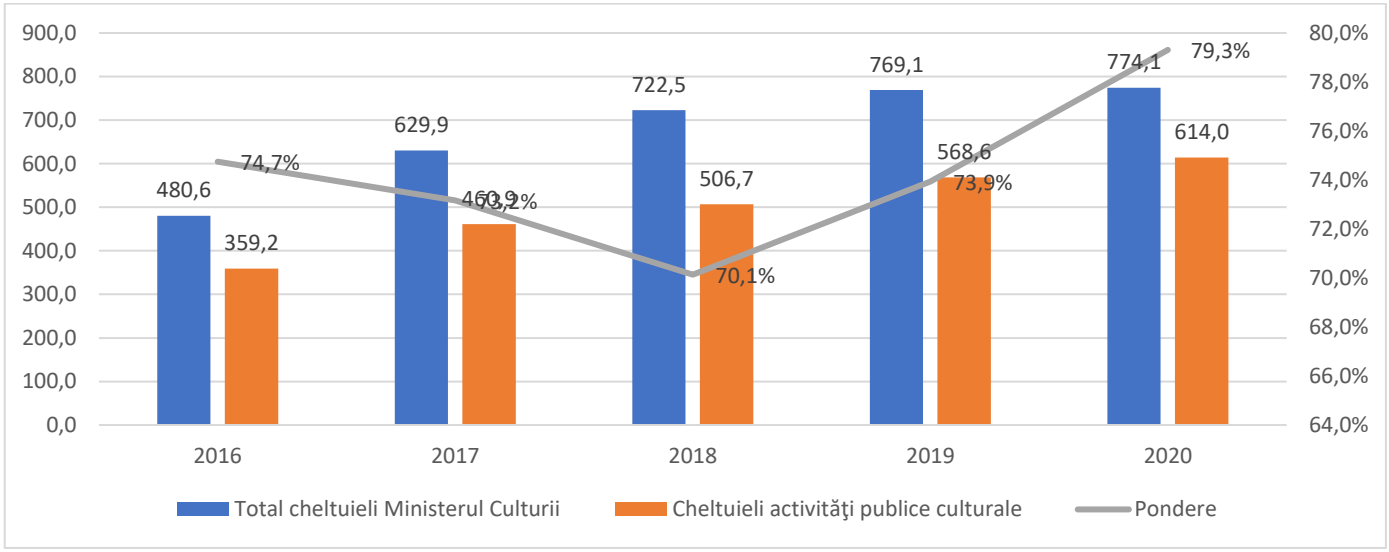
Sursa: execuțiile bugetare ale Ministerului Culturii, MFP

[17] Acestea sunt incluse în categoria *Alte bunuri și servicii*. Având în vedere faptul că ele sunt adresate direct unor activități culturale, au fost menționate separat de totalul categoriei.
[18] Acestea sunt include în categoria *Alte servicii în domeniul culturii, recreerii și religiei*.

Deşi se remarcă o creştere importantă a sumelor, acest lucru este pus pe seama creşterii generale a economiei naţionale şi nu pe prioritizarea acestui sector.

Aşa cum era de aşteptat, cele mai multe fonduri sunt alocate pentru activităţi culturale. În cadrul acestor activităţi au fost incluse transferurile către instituţiile publice de cultură şi alte cheltuieli cu bunuri şi servicii pentru târguri, saloane și expoziţii de carte şi publicaţii culturale. Aceste cheltuieli depășesc 70% din total buget al ministerului, atingând un maxim de peste 79% în anul 2019. În graficul de mai jos a fost exclus anul 2021, deoarece datele sunt parţiale şi ar putea denatura trendul de evoluţie.

Grafic 3. Evoluţia cheltuielilor Ministerului Culturii şi a instituţiilor publice de cultură din subordine, Milioane Lei

Sursa: prelucrări pe baza execuţiilor bugetare MC

Având în vedere că cele mai importante cheltuieli publice sunt cele destinate activităților culturale, în continuare se va analiza dinamica şi structura acestora.

Tabel 5. Dinamica cheltuielilor publice pentru activități culturale

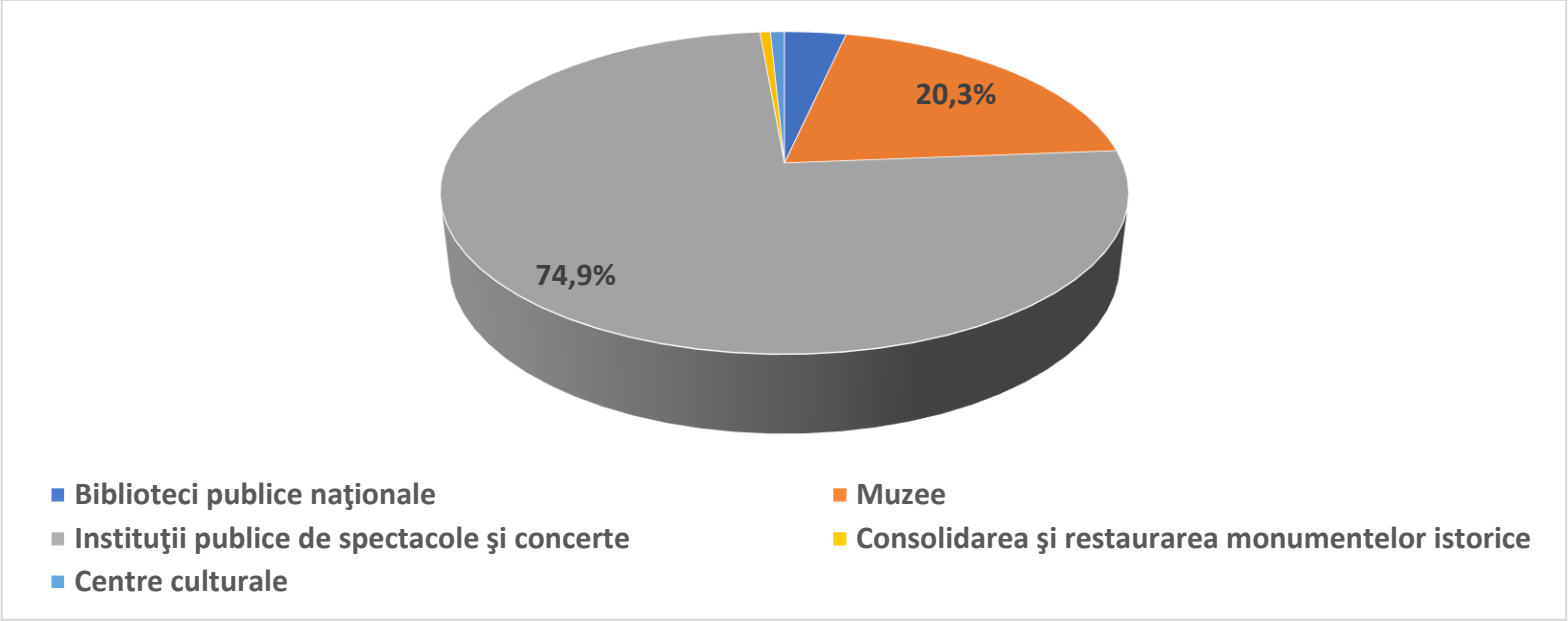
Indicator (Milioane Lei)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Biblioteci publice naţionale	15,1	16,6	18,5	20,3	21,2	20,2
Muzee	73,3	77,7	90,1	103,5	124,4	117,5
Instituţii publice de spectacole şi concerte	244,7	351,6	385,9	434,2	459,9	401,6
Consolidarea şi restaurarea monumentelor istorice	22,5	11,1	7,3	5,3	3,6	3,7
Centre culturale	2,4	2,6	3,0	4,2	4,8	4,6
Târguri, saloane şi expoziţii de carte şi de publicaţii culturale	1,2	1,3	2,0	1,2	N/A	N/A

Sursa: execuțiile bugetare ale Ministerului Culturii, MFP

Din tabelul de mai sus se remarcă faptul că cele mai multe cheltuieli au fost alocate *Instituțiilor publice de spectacole și concerte* (459,9 mil. Lei în anul 2020) şi *Muzeelor* (124,4 mil. Lei în anul 2020). Totalul cheltuielilor alocate instituţiilor publice de cultură la nivelul acestui an a fost de aprox. 614 milioane lei. În ceea ce privește cheltuielile pentru *Târguri, saloane şi expoziţii de carte şi de publicaţii culturale*, acestea nu au putut fi evidențiate distinct în cadrul execuţiilor bugetare avute la dispoziţie. Aceste cheltuieli nu au intrat în categoria instituțiilor publice pentru cultură, ci în categoria *Alte bunuri și servicii* și au putut fi identificate distinct în perioada 2016-2019.

La nivelul anului 2020 (din nou, anul 2021 a fost exclus din aceste calcule deoarece conține date parțiale), ponderea cea mai mare a fost deținută de cheltuielile alocate instituțiilor publice de spectacole și concerte și muzeelor, cumulând împreună peste 95% din total. Aceste cifre trebuie corelate și cu infrastructura culturală prezentată în capitol separat și cu modul de finanțare. De exemplu, mare parte a centrelor culturale/așezămintelor culturale sunt finanțate la nivel local din bugetelor UAT-urilor.

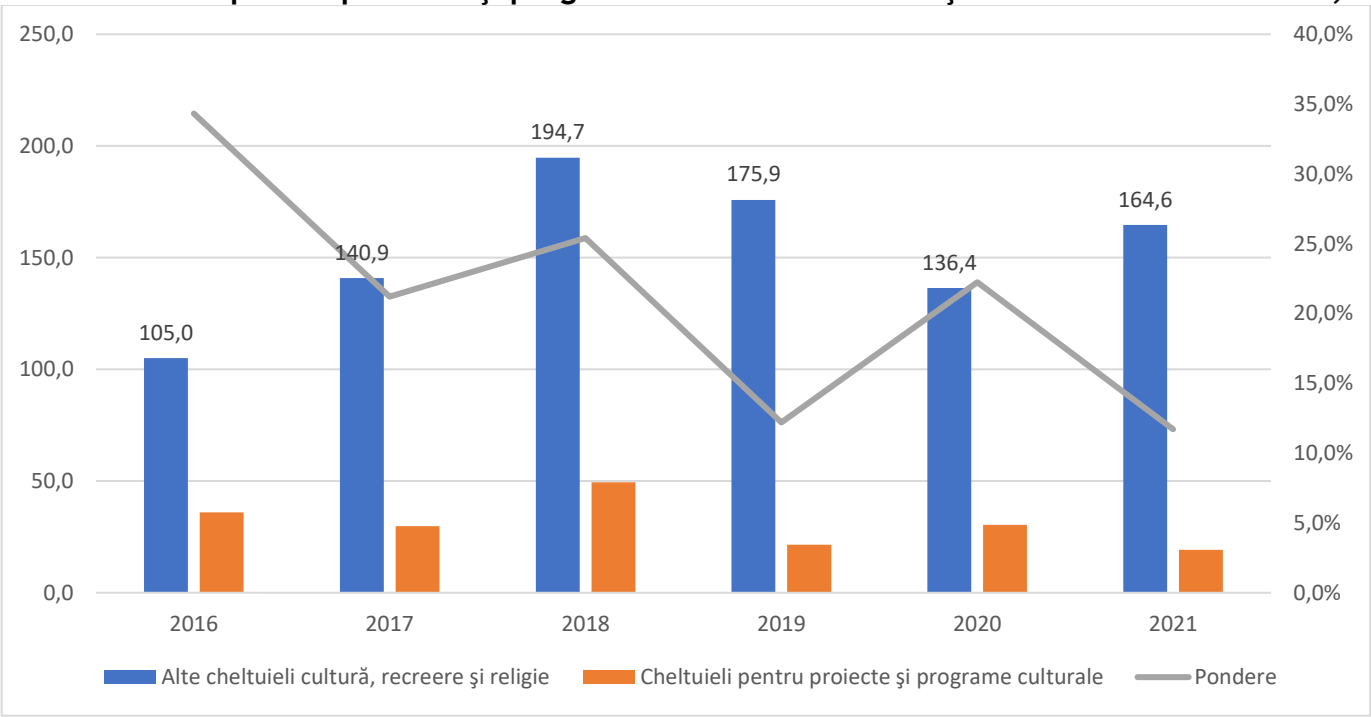
Grafic 4. Structura cheltuielilor pe instituţii publice de cultură subordonate Ministerului Culturii în 2020

Sursa: prelucrări INCFC pe baza execuțiilor bugetare MC

În ceea ce privește **proiectele și programele în domeniul culturii** aflate sub coordonarea și finanțarea Ministerului Culturii, fondurile cheltuite și existente în execuțiile bugetare se regăsesc în categoria *Alte servicii pentru cultură, recreere și religie*. Suma globală cheltuită în perioada 2016-2021 (până la luna noiembrie, inclusiv) a depășit 186 milioane lei, având fluctuații anuale, explicate prin modul sinuos de implementare a proiectelor în România, care nu are o evoluție constantă, ci depinde de modul și momentul lansării diverselor linii de finanțare.

Grafic 5. Dinamica cheltuielilor pentru proiecte şi programe culturale sub finanţarea Ministerului Culturii, Milioane Lei

Sursa: prelucrări pe baza execuțiilor bugetare MC

2.1.2 Programe de finanțare sub coordonarea Ministerului Culturii

Ministerul Culturii este angajat în finanțarea sectorului cultural prin patru direcții majorare de acțiune: (1) proiecte strategice; (2) programele de finanțare ale ministerului; (3) institutele de finanțare aflate în subordonare și (4) Unitatea de Management a Proiectului (UMP).[19] Această secțiune va prezenta succint activitatea desfășurată în primele două direcții, prin exemplificarea programelor și bugetelor alocate, iar în restul capitolului se găsesc analize similare cu privire la celelalte două direcții de intervenție financiară.

[19] Informații disponibile pe pagina web a Ministerului la Cultura.ro | Ministerul Culturii.

2.1.2.1 Proiecte strategice

Tabelul 6. Proiectele strategice ale Ministerului Culturii

Denumirea proiectului	Obiectiv	Intervenție financiară	Link
Tezaure Umane Vii	inițiativă UNESCO pentru salvgardarea, păstrarea și transmiterea patrimoniului cultural imaterial. Titlul de *TEZAUR UMAN VIU* este onorific, viager, personal şi netransmisibil şi se acordă de către Comisia Națională pentru Salvgardarea Patrimoniului Cultural Imaterial (CNSPCI).	Ordinului Ministrului Culturii nr. 2491 din 27.11.2009 pentru aprobarea Regulamentului de acordare a titlului de TEZAUR UMAN VIU, amendat prin Ordinul Ministrului Culturii privind modificarea OMC nr. 2491/27.11.2009. OMC nr. 2597/ 07.02.2022 (Regulamentul de acordare a titlului de TEZAUR UMAN VIU 2022.)	Tezaure Umane Vii | Ministerul Culturii (cultura.ro) http://www.cultura.ro/tezaure-umane-vii
Capitala Europeană a Culturii	Autoritate de management responsabilă de organizarea și gestionarea acțiunii „Capitale Culturale Europene" pentru anul 2021 în România, Ministerul Culturii a desemnat oficial orașul Timișoara Capitală Europeană a Culturii în anul 2021.	OMC nr. 3036/19.05.2021 privind aprobarea Normelor metodologice pentru alocarea de la bugetul de stat a sumelor aferente categoriilor de cheltuieli pentru obiectivele de investiții potrivit OUG nr. 42/2019 cu completările ulterioare	Capitala Europeana a Culturii | Ministerul Culturii (cultura.ro) http://www.cultura.ro/capitala-europeana-a-culturii
Orașe Europene	Proiect dedicat orașelor care au candidat în ambele etape ale competiției pentru titlul de Capitală Europeană a Culturii 2021 în România – Alba Iulia, Arad, Bacău, Baia Mare, Brăila, Brașov, București, Cluj-Napoca, Craiova, Iași, Sfântu Gheorghe, Suceava, Târgu Mureș.	sprijini cel puțin o inițiativă de dimensiune europeană care a fost inclusă în dosarul de candidatură al orașului și pentru care ministerul va oferi o susținere negociată; Organizarea de programe de formare (management cultural, finanțare prin programe europene, programare, curatoriere evenimente etc) în funcție de nevoile fiecărui oraș;	Orase Europene | Ministerul Culturii (cultura.ro) http://www.cultura.ro/orase-europene

		Elaborarea unui catalog de promovare care să contureze profilul și identitatea culturală a orașelor; Inițierea unui proiect național de promovare a filmului românesc în cinematografele aflate în domeniul public al municipalităților.	
Bienala de la Veneția	Desemnarea proiectului câștigător care reprezintă România la Bienala de la Veneția se face în urma unui concurs organizat de Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Externe și Institutul Cultural Român în cazul Expoziției Internaționale de Artă, iar în cazul Expoziției Internaționale de Arhitectură, printre organizatori se numără și Uniunea Arhitecților din România.	Regulamentului de organizare a Concursului de proiecte pentru reprezentarea României la Bienala de Artă de la Veneția 2022	Bienala de la Veneția | Ministerul Culturii (cultura.ro) http://www.cultura.ro/bienala-de-la-venetia
Jocurile Francofoniei	este o competiție culturală și sportivă de anvergură, care se adresează artiștilor români cu vârste cuprinse între 18 și 35 de ani din următoarele discipline culturale: artă stradală (hip-hop, jonglerie, marionete gigant), arte vizuale (pictură, sculptură/instalație, fotografie), creație și interpretare muzicală, povești și povestitori, dans, literatură și creație digitală.	Regulamentul cadru al ediției a-IX-a a Jocurilor Francofoniei 2022 https://www.jeux.francophonie.org/sites/default/files/public/fichiers_attaches/reglementation-v33-web_1_0.pdf	Jocurile Francofoniei | Ministerul Culturii (cultura.ro) http://www.cultura.ro/jocurile-francofoniei
Sezonul Cultural – România-Franța 2019	șapte luni, programul va cuprinde peste 300 de activități artistice, culturale, științifice și educaționale,	Co-finanțare de proiecte (https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfnhZp0u1vXSbjr1870cwggMLjnIoNStLalG5RQqdtQgtngWw/viewform	Sezonul România-Franța | Ministerul Culturii (cultura.ro)

	organizate de instituții partenere din cele două țări.	https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfnhZp0u1vXSbjr1870cwggMLjnIoNStLalG5RQqdtQgtngWw/viewform)	http://www.cultura.ro/sezonul-romania-franta
Europalia	România, ţara invitată de onoare a celei de-a 27-a ediţii a Festivalului Internaţional de Arte EUROPALIA din Belgia în 2019	OUG nr. 16/2018, pregătirea şi participarea României, ca ţară invitată de onoare la cea de a XXVII-a ediţie a Festivalului Internaţional de Artă Europalia 2019	Europalia | Ministerul Culturii (cultura.ro) http://www.cultura.ro/europalia
Centenarul Marii Uniri[20]	Omagierea a 100 de ani de la Marea Unire (1918)	Formulare destinate instituțiilor și autorităților publice sau persoanelor juridice aflate în subordinea, sub autoritatea sau în coordonarea unor instituții/autorități publice	Centenarul Marii Uniri | Ministerul Culturii (cultura.ro) http://www.cultura.ro/centenarul-marii-uniri

Sursa: Pagina web a Ministerului Culturii (cultura.ro)

2.1.2.2 Programele de finanțare ale Ministerului Culturii

Tabelul 7. Programele de finanțare ale Ministerului Culturii

Denumirea programului	Obiective	Link
Ziua Culturii Naționale	Finanțarea proiectelor culturale organizate cu prilejul Zilei Culturii Naționale (15 ianuarie) se lansează anual, pe baza de ordin de ministru. Obiectivul general al Programului este să sprijine financiar organizarea de manifestări cultural-artistice și de acțiuni social-culturale dedicate sărbătorii acestei zile.	Ziua Culturii Naționale | Ministerul Culturii (cultura.ro) http://www.cultura.ro/ziua-culturii-nationale

[20] Programul Centenar a fost susținut prin finanțări alocate în baza Hotărârii de Guvern nr. 465/2016 în perioada 2016-2018.

Proiecte Culturale Prioritare	Ministerul Culturii acordă sprijin financiar nerambursabil anual pentru proiectele/acțiunile culturale	Proiecte Culturale Prioritare | Ministerul Culturii http://www.cultura.ro/proiecte-culturale-prioritare
Programul național de finanțare a cercetării arheologice sistematice	finanțează proiecte de cercetare arheologică sistematică, selectate din Planul anual al cercetărilor arheologice sistematice din România, propus de către Comisia Națională de Arheologie (CNA) și aprobat prin ordin al ministrului culturii.	Programul național de finanțare a cercetării arheologice sistematice | Ministerul Culturii (cultura.ro) http://www.cultura.ro/programul-national-de-finantare-cercetarii-arheologice-sistematice
Nevoi Culturale de Urgență	Fondul pentru finanțarea nerambursabilă de către Ministerul Culturii a nevoilor culturale de urgență reprezintă între 2-8% din bugetul anual al instituției, conform legii. Funcționează în baza unui ordin de ministru anual și este alocat pentru finanțarea de programe, proiecte și acțiuni culturale prin atribuire directă.	Nevoi Culturale de Urgență | Ministerul Culturii http://www.cultura.ro/nevoi-culturale-de-urgenta
Finanțarea Revistelor și Publicațiilor Culturale	Ministerului Culturii acordă sprijin financiar nerambursabil pentru editarea revistelor și publicațiilor culturale, în baza Legii nr. 136/2015 pentru finanțarea revistelor de cultură reprezentative din România. Aceste finanțări se acordă distinct pentru revistele uniunilor de creatori din România, membre ale Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori, respectiv pentru cele propuse de alte persoane juridice.	Finanțarea Revistelor și Publicațiilor Culturale | Ministerul Culturii http://www.cultura.ro/finantarea-revistelor-si-publicatiilor-culturale
Programul Cultural Național pentru susținerea financiară a taberelor de	susține producerea de bunuri culturale, în cadrul unor evenimente naționale sau internaționale organizate pe teritoriul	Tabere de creație plastică | Ministerul Culturii (cultura.ro)

creație plastică naționale și internaționale	României și destinate exclusiv artiștilor profesioniști.	http://www.cultura.ro/tabere-de-creatie-plastica
ACCES	ACCES reprezintă un instrument de finanțare menit să susțină acțiuni și proiecte culturale din următoarele domenii: arte vizuale/arhitectură, cultură scrisă, cinematografie/audiovizual, artele spectacolului, dialog intercultural, patrimoniu imaterial/patrimoniu cultural mobil.	Acces | Ministerul Culturii (cultura.ro) Rezultate| Program ACCES Online 2020 | Ministerul Culturii (cultura.ro) http://www.cultura.ro/rezultate-program-acces-online-2020
CultIn	Inițiat în 2016 de către Ministerul Culturii inițiat de Ministerul Culturii în 2016. Programul se adresează antreprenorilor ce își desfășoară activitatea în domeniul industriilor culturale și creative, inițiativelor personale organizate în companii, hub-uri, incubatoare de proiecte și afaceri, studiouri de creație	CultIn | Ministerul Culturii (cultura.ro) PROGRAMUL CultIN– Sesiunea 2016 | Rezultate | Ministerul Culturii (cultura.ro) http://www.cultura.ro/cultin

Sursa: Pagina web a Ministerului Culturii (cultura.ro)

Programul Ziua Culturii Naționale

Finanțarea proiectelor culturale organizate cu prilejul Zilei Culturii Naționale (15 ianuarie) se lansează anual, pe baza de ordin de ministru. Obiectivul general al Programului[21] este să sprijine financiar organizarea de manifestări cultural-artistice și de acțiuni social-culturale dedicate sărbătorii acestei zile. Pot depune proiecte în cadrul acestui program orice persoane juridice de drept public sau privat, române, autorizate, respectiv înființate în condițiile legii române, care desfășoară programe, proiecte și activități culturale. Ziua Culturii Naționale a fost stabilita prin LEGE Nr. 238 din 7 decembrie 2010.

[21] http://www.cultura.ro/ziua-culturii-nationale

Între 2017 și 2020 în cadrul programului au fost organizate trei sesiuni anuale prin intermediul cărora s-au finanțat 32 de proiecte culturale beneficiind de o alocare totală de 653.691lei. Dintre cele 32 de proiecte, 28 au fost desfășurate de organizații neguvernamentale, două de societăți comerciale, unul de o persoană fizică autorizată și unul de un institut cultural.

Tabelul 8. Evoluția finanțărilor prin programul Ziua Culturii Naționale (2017-2020)

An	Număr de proiecte	Suma alocată (lei)
2017	10	199.506
2018	12	217.000
2020	10	237.185
Total	**32**	**653.691**

Sursa: Ministerul Culturii (cultura.ro), procesări INCFC

Proiecte Culturale Prioritare

Ministerul Culturii acordă sprijin financiar nerambursabil[22] anual pentru proiectele/acțiunile culturale care răspund unor criterii stabilite[23]. Între 2016 și 2021 au fost desfășurate în total 437 de proiecte culturale, cele mai multe în 2017 (108) și 2019 (104). Deși în 2019 au fost finanțate mai puține proiecte decât în 2017, suma totală acordată a fost mai mare în 2019 decât în 2017. Cel mai mic număr de proiecte a fost înregistrat în 2021 (48), când s-a alocat și suma cea mai mică. Dintre cele 437 de proiecte, 345 au fost desfășurate de organizații nonguvernamentale, 85 de către instituții publice, 5 de către societăți comerciale și 2 de către persoane fizice autorizate.

[22] http://www.cultura.ro/proiecte-culturale-prioritare

[23] Lista de criterii pentru apelul pentru anului 2022: a. Claritatea viziunii artistice și adecvarea activităților în funcție de obiectivele proiectului cultural; b. Originalitatea și caracterul/potențialul inovator al proiectului/acțiunii culturale, pentru a dezvolta forme noi și expresii cultural-artistice; c. Proiectul/acțiunea culturală face parte din circuitul major ale evenimentelor europene și mondiale de gen; d. Anvergura impactului generat de proiect la nivel național și internațional, în contextul fenomenului cultural; e. Aport semnificativ la viața economică a comunității locale/regionale în care se desfășoară; f. Facilitarea mobilității artistice la nivel național și internațional; g. Relevanța pentru trasarea profilului identității culturale naționale; h. Implicarea mediului cultural independent în proiect; i. Revalorificarea operelor și memoriei marilor creatori români și nu numai; j. Relevanța proiectului/acțiunii culturale în raport cu nevoile și constrângerile grupului/grupurilor-țintă vizat/vizate. k. Fezabilitatea proiectului/acțiunii culturale. l. Strategie de promovare care asigură vizibilitatea proiectului/acțiunii culturale pentru un public cât mai larg.

Tabelul 9. Evoluția finanțărilor prin programul Proiecte Culturale Prioritare (2016-2021)

An	Număr proiecte	Suma acordată (lei)
2016	56	10.885.000
2017	108	16.249.500
2018	60	14.627.000
2019	104	18.098.000
2020	61	8.680.000
2021	48	7.460.000
Total	**437**	**75.999.500**

Sursa: Ministerul Culturii (cultura.ro), procesări INCFC

Nevoi Culturale de Urgență

Fondul pentru finanțarea nerambursabilă de către Ministerul Culturii a nevoilor culturale de urgență[24] reprezintă între 2-8% din bugetul anual al instituției, conform legii. Funcționează în baza unui ordin de ministru anual și este alocat pentru finanțarea de programe, proiecte și acțiuni culturale prin atribuire directă.

Programul național de finanțare a cercetării arheologice sistematice

Programul național de finanțare a cercetării arheologice sistematice[25] finanțează proiecte de cercetare arheologică sistematică, selectate din Planul anual al cercetărilor arheologice sistematice din România, propus de către Comisia Națională de Arheologie (CNA) și aprobat prin ordin al ministrului culturii.

Programul are următoarele obiective:

a) cercetarea interdisciplinară;
b) protejarea patrimoniului arheologic prin cercetarea arheologică sistematică și conservarea primară a siturilor de pe teritoriul României și a siturilor din zonele de interes arheologic prioritar;

[24] http://www.cultura.ro/nevoi-culturale-de-urgenta
[25] http://www.cultura.ro/programul-national-de-finantare-cercetarii-arheologice-sistematice

c) promovarea folosirii metodelor arheologice în cadrul cercetării și protejării vestigiilor arheologice;
d) promovarea și punerea în valoare a siturilor arheologice unde se execută cercetări arheologice sistematice;
e) îmbogățirea colecțiilor publice ale muzeelor cu bunuri culturale descoperite în cadrul cercetărilor arheologice sistematice;
f) popularizarea, vizibilitatea și promovarea rezultatelor cercetărilor arheologice sistematice.
g) Programul este gestionat de Ministerul Culturii și funcționează pe baza unor Ordine de ministru anuale.

Finanțarea Revistelor și Publicațiilor Culturale

Ministerului Culturii acordă sprijin financiar nerambursabil pentru editarea revistelor și publicațiilor culturale, în baza Legii nr. 136/2015 pentru finanțarea revistelor de cultură reprezentative din România. Aceste finanțări se acordă distinct pentru revistele uniunilor de creatori din România, membre ale Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori, respectiv pentru cele propuse de alte persoane juridice. Conform legii, „revistele uniunilor de creatori din România, membre ale Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori, sunt finanțate de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, cu suma de minimum 4.500 mii lei, sumă indexabilă anual”. Din suma alocată de la bugetul de stat, uniunile de creatori din România, membre ale ANUC, fiecare pentru domeniul său, stabilesc lista revistelor care urmează a fi finanțate, precum și sumele necesare.

Pentru finanțarea editării revistelor și publicațiilor culturale, altele decât cele propuse de uniunile de creatori din România, se organizează o sesiune de selecție iar revistele și publicațiile propuse pentru finanțare de către o comisie formată din specialiști în domeniu sunt aprobate prin ordin al ministrului culturii.

Valoarea bugetului anual acordat acestora reprezintă un procent de 25%, raportat la suma prevăzută pentru revistele uniunilor de creatori și se alocă suplimentar acesteia. Din finanțarea acordată se pot acoperi următoarele categorii de cheltuieli eligibile: cheltuieli de personal; cheltuieli administrative; drepturi de autor; costuri materiale și servicii; cheltuieli pentru tipărire și difuzare; premii decernate de reviste. Metodologia de selecție se adopta prin ordin al ministrului.

Între 2017 și 2020 în cadrul programului au fost organizate patru sesiuni anuale prin intermediul cărora s-au finanțat 120 de proiecte de editare a revistelor culturale beneficiind de o alocare totală de 4.549.000 lei. Dintre cele 120 de proiecte, 78 au fost desfășurate de organizații neguvernamentale, 24 de societăți comerciale, 16 de către instituții publice, unul de către o persoană fizică autorizată și unul de către un institut de cercetare.

Tabelul 10. Evoluția finanțărilor programului de finanțare a Revistelor și Publicațiilor Culturale (2017-2020)

An	Număr de proiecte	Suma alocată (lei)
2017	25	1.125.000
2018	37	1.095.000
2019	28	1.163.500
2020	30	1.165.500
total	120	4.549.000

Sursa: Ministerul Culturii (cultura.ro), procesări INCFC

Tabere de creație plastică

Programul Cultural Național pentru susținerea financiară a taberelor de creație plastică naționale și internaționale[26] susține producerea de bunuri culturale, în cadrul unor evenimente naționale sau internaționale organizate pe teritoriul României și destinate exclusiv artiștilor profesioniști.

La sesiunea de selecție poate participa orice persoană fizică autorizată sau persoană juridică de drept public sau privat, română sau străină, cu sediul în România, care să îndeplinească calitatea de operator cultural, denumită în continuare solicitant, cu excepția persoanelor juridice de drept public aflate în subordinea Ministerului Culturii, finanțate integral sau parțial de la bugetul de stat.

Programul Acces

Programul ACCES[27] reprezintă un instrument de finanțare menit să susțină acțiuni și proiecte culturale din următoarele domenii: arte vizuale/arhitectură, cultură scrisă, cinematografie/audiovizual, artele spectacolului, dialog intercultural, patrimoniu imaterial/patrimoniu cultural mobil.

Inițiat în 2016 de către Ministerul Culturii, Programul ACCES are drept scop valorificarea potențialului cultural și creativ existent la nivel național și integrarea acestuia în sfera de circulație a valorilor culturale universale. Principalele sale obiective sunt:

[26] http://www.cultura.ro/tabere-de-creatie-plastica
[27] http://www.cultura.ro/acces

promovarea valorilor culturale contemporane din România și stimularea valorificării acestora prin intermediul acțiunilor și proiectelor culturale în domenii diverse precum arte vizuale/arhitectură, cultură scrisă, cinematografie / audiovizual, artele spectacolului, dialog intercultural, patrimoniu imaterial/patrimoniu cultural mobil; sprijinirea dialogului intercultural și a acțiunilor de cooperare culturală ale comunităților etnice la nivel național, în domeniile mai sus amintite; valorificarea potențialului creativ al tinerei generații, evidențiindu-se astfel contribuția creativă și inovatoare a acesteia la patrimoniul cultural național; susținerea valorilor culturale contemporane românești și integrarea acestora în patrimoniul cultural universal. Suma totală disponibilă pentru finanțarea nerambursabilă a acțiunilor/ proiectelor culturale din cadrul Programului ACCES este de 1.000.000 lei. Suma maximă care poate fi solicitată pentru un proiect este de 100.000 lei. Finanțarea se adresează asociațiilor, fundațiilor, instituțiilor publice de cultură și altor entități cu personalitate juridică ce desfășoară activități culturale.

Între 2017 și 2020 au fost organizate patru sesiuni de finanțare cu o alocare totală de 1.852.001 lei. Dintre cele 51 de proiecte, 41 au fost desfășurate de organizații neguvernamentale, 4 de societăți comerciale, 3 de persoane fizice autorizate și 3 de instituții publice.

Tabelul 11. Evoluția finanțărilor prin programul Acces (2017-2020)

APEL	AN	proiecte	Suma alocată (lei)
Acces Centenar	2017	20	577.611
Acces	2018	5	149.900
Acces – Anul Cărții	2019	6	140.000
Acces Online	2020	20	984.490
Total		51	1.852.001

Sursa: Ministerul Culturii (cultura.ro), procesări INCFC

Programul CultIn

Programul CultIn[28] a fost inițiat de Ministerul Culturii în 2016. Programul s-a adresat antreprenorilor ce își desfășurau activitatea în domeniul industriilor culturale și creative, inițiativelor personale organizate în companii, hub-uri, incubatoare de proiecte și afaceri, studiouri de creație, care aveau potențialul de a genera prosperitate prin valorificarea proprietății intelectuale. Bugetul

[28] http://www.cultura.ro/cultin

total alocat unei sesiuni de selecție a ofertelor culturale din cadrul Programului CultIn a fost de 500.000 lei. Domeniile culturale pentru care solicitanții au putut depune oferte în vederea obținerii de finanțări nerambursabile au fost: arhitectură, meșteșuguri, design (grafic, vestimentar, de produs etc.), media digitale și organizare în comunități creative (huburi culturale). Programul a acordat o atenție deosebită acelor proiecte care identifică și se adresează industriilor culturale și creative dominante din localitățile și regiunile de unde provin solicitanții de finanțare și care valorifică cu precădere resursele creative locale. În cadrul sesiunii organizate în anul 2016 au fost finanțate 11 proiecte cu un buget total de 500.000 lei, șapte dintre acestea au fost organizate de organizații neguvernamentale, 3 de societăți comerciale și unul de un PFA.

2.2 Instituții subordonate Ministerului Culturii

2.2.1 Administrația Fondului Cultural National (AFCN)

Administrația Fondului Cultural Național (AFCN) este o instituție publică aflată în subordinea Ministerului Culturii, înființată prin Hotărârea Guvernului nr. 802/2005 și a cărei misiune este finanțarea proiectelor ce susțin creația contemporană românească și punerea în valoare a patrimoniului, permițând astfel accesul cât mai larg al publicului la cultură. Potrivit prevederilor OG nr.51/1998 privind îmbunătățirea sistemului de finanțare a programelor și proiectelor culturale, obiectivele generale ale AFCN sunt:

1. finanțarea programelor, proiectelor și acțiunilor culturale, organizate în țară și/sau în străinătate,
2. gestionarea Fondului Cultural Național,
3. susținerea relațiilor culturale internaționale ale României.

Sursele de finanțare a proiectelor din bugetul AFCN sunt următoarele:

- Fondul Cultural Național (venituri proprii) – pentru proiectele culturale, surse extrabugetare
- Comenzi de stat pentru cărți și publicații (subvenție) - pentru proiectele editoriale, surse din bugetul de stat

Fondul Cultural Național reprezintă o sursă de venit extrabugetară care se constituie din:

a) o cota de 5% din încasările realizate de operatorii economici din vânzarea reproducerilor, copiilor sau mulajelor realizate, în condițiile legii, după bunuri culturale mobile aflate în proprietate publică ori după monumente sau componente ale monumentelor istorice aflate în proprietate publică;

b) o cota de 5% din încasările realizate de operatorii economici din vânzarea, prin licitație publica, a bunurilor culturale mobile;

c) o cota de 2% din încasările realizate de agențiile imobiliare din vânzarea imobilelor monumente istorice;

d) o cota de 20% din încasările realizate de operatorii economici din comercializarea publicațiilor interzise spre vânzare minorilor;

e) o cota de 20% din încasările obținute din vânzarea sau închirierea fonogramelor ori videogramelor a căror vizionare nu este recomandata minorilor, potrivit legii;

f) o cota de 3% din încasările realizate de operatorii economici din vânzarea calendarelor sau cărților poștale ilustrate, afișelor, posterelor si imaginilor autocolante, altele decât cele prevăzute la lit. a);

g) o cota de 2% din încasările realizate de operatorii economici care comercializează bunuri culturale provenite din import;

h) o cota de 2% din încasările realizate de operatorii economici din vânzarea produselor de artă populară;

i) o cota de 2% din veniturile realizate de operatorii economici care își desfășoară integral activitatea respectiva în incinta sau pe domeniul public aflat în spațiul de protecție al monumentelor istorice proprietate publică;

j) o cota de 1% din încasările realizate de operatorii economici din organizarea de bâlciuri și parcuri de distracții;

k) o cota de 1% din veniturile realizate de operatorii economici care își desfășoară activitatea în domeniul impresariatului artistic;

l) o cota de 10% din încasările realizate prin furnizarea serviciilor vocale cu conținut erotic de către operatorii economici din sistemul de telefonie care oferă servicii cu valoare adăugată;

m) cota prevăzută la art. 12 alin. (11) din Ordonanța Guvernului nr. 25/2006 privind întărirea capacității administrative a Oficiului Roman pentru Drepturile de Autor, publicata in Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 84 din 30 ianuarie 2006, aprobata cu modificări și completări prin Legea nr. 364/2006;

n) cota prevăzută la art. 26 alin. (11) din Ordonanța Guvernului nr. 25/2006, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 364/2006;

o) o cota de 3% din devizul general al investițiilor autorizate să se realizeze de către operatorii economici pentru construcțiile amplasate in spatiile de protecție ale monumentelor istorice proprietate publică;

p) fonduri obținute în cadrul colaborării internaționale;

q) donații, legate sau alte liberalități;

r) sponsorizări;
s) dobânda aferentă disponibilităților aflate în bugetul Fondului Cultural National;
s) o cota de 2% din încasările Loteriei Romane;
t) alte venituri dobândite în condițiile legii.

Operatorii culturali eligibili pentru finanțarea de la AFCN sunt instituții publice, organizații nonguvernamentale, agenți economici, persoane fizice autorizate. Pentru ca propunerile trimise de operatorii culturali să fie considerate eligibile pentru finanțare este obligatoriu ca veniturile estimate să fie asigurate de către aplicanți in proporție de cel puțin 10% pentru proiectele anuale și 25% pentru proiectele multianuale.

Analizând activitatea de finanțare a AFCN și dinamica acesteia pe perioada 2011-2020 remarcăm următoarele:

- *Bugetul alocat finanțării proiectelor*: Începând cu anul 2012, o dată cu virarea contribuției datorate la F.C.N de către Loteria Română, cuantumul bugetelor stabilite pentru finanțarea proiectelor culturale cunoaște o majorare considerabilă: de la 4.500 mii lei in 2011 la 17.300 mii lei in 2012.
- *Numărul sesiunilor de finanțare*: Tot începând cu anul 2012, AFCN organizează doua sesiuni de finanțare de proiecte culturale pe an, regulă menținută până la finele perioadei de referință, cu excepția anului 2014.
- *Structura bugetelor de finanțare*: O altă schimbare în structura bugetelor de finanțare o reprezintă alocarea unui buget distinct, începând cu anul 2017 pentru finanțarea proiectelor multianuale. Acest buget s-a menținut constant - 2.000 mii lei/sesiune până in anul 2020 - și a fost acordat pentru proiecte a căror perioadă de implementare este de 2 ani. Se constată o profesionalizare constantă a echipelor de elaborare a aplicațiilor de proiecte acest fapt conducând la un grad ridicat de succes al aplicațiilor depuse.
- *Structura ariilor tematice*: În anul 2011, în cadrul Sesiunii de finanțare a proiectelor culturale găsim următoarele nouă arii tematice: Activități muzeale; Arte vizuale și arhitectură ; Artele spectacolului (Teatru, Dans, Muzică); Diversitate culturală; Educație culturală; Intervenție Culturală; Management cultural și formare profesională; Patrimoniu cultural național; Patrimoniu imaterial. Componența acestora variază pe parcursul perioadei de referință astfel încât in anul 2020 ariile sunt următoarele: Arte vizuale; Artă Digitală și Noile Medii; Artele spectacolului (Teatru, Dans, Muzică); Arhitectură și Design; Intervenție Culturală; Educație prin cultură ; Patrimoniu cultural material; Patrimoniu cultural imaterial; Proiecte cu

caracter repetitiv/de tip festival; Promovarea culturii scrise; Rezidențe de creație. În categoria proiectelor editoriale, începând cu anul 2012 s-a introdus categoria: Noile Media, categorie finanțată anual până în anul 2017.

Tabelul 12. Numărul proiectelor depuse pentru finanțare și a celor finanțate în perioada 2011 - 2020

An	Finanțări (mii lei)	Număr proiecte depuse	Număr proiecte câștigătoare	Rata de succes (%)
	1	2	3	4=3/2
2011	1.300	618	85	14
2012	17.300	2065	365	18
2013	12.500	3163	261	8
2014	8.000	1430	111	8
2015	5.000	1113	115	10
2016	9.700	1596	191	12
2017	21.735	1485	353	24
2018	30.000	1612	446	28
2019	31.000	1565	415	25
2020	37.320	1545	468	30

Sursa: Rapoarte anuale AFCN și prelucrări INCFC

- *Stabilirea plafonului de finanțare per proiect*: Au fost înregistrate variații pe parcursul perioadei de referință, pornind de la 50 mii lei in 2011 și ajungând la 85 mii lei în anul 2020 și înregistrând valori diferite chiar in cadrul aceleași sesiuni de finanțare dar intre ariile tematice. La proiecte editoriale se constată o plafonare la 35 mii lei, pe ultimii 3 ani ai perioadei.

Tabelul 13. Evoluția plafonului de finanțare per proiect în perioada 2011-2020

Plafon finanțare per proiect (mii lei)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Proiecte Culturale 1	50	70	70	80	50	50	75	75	80	85
Proiecte Culturale 2	-	70	50	80	50	75	75	80	80	85
Proiecte Multianuale	-	-	-	-	-	-	200	200	200	200
Proiecte Editoriale	50	50	50	50	50	50	40	35	35	35

Sursa: Rapoarte anuale AFCN și prelucrări INCFC

Evoluția numărului de proiecte finanțate: Se constată o creștere a numărului proiectelor cultural finanțate, cu un trend continuu crescător începând cu anul 2016. În ce privește numărul proiectelor depuse[29], se păstrează ierarhia primelor trei arii cu cele mai multe proiecte depuse, respectiv Proiecte cu caracter repetitiv, Educație prin cultură și Arte vizuale.

Tabelul 14. Evoluția numărului de proiecte finanțate în perioada 2011-2020

Număr Proiecte finanțate / Sesiune	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Culturale 1	144	180	178	111	63	114	137	209	240	281
Culturale 2	-	185	83	-	52	77	203	227	158	166
Multianuale	-	-	-	-	-	-	12	10	17	21
Editoriale	105	215	88	105	-	149	103	60	60	166

Sursa: Rapoarte anuale AFCN și prelucrări INCFC

Titlul 15. Evoluția finanțărilor oferite pentru proiecte culturale în funcție de arii tematice în perioada 2016-2021

Aria tematică-Culturale/An	2016		2017		2018		2019		2020		2021		Total (mii lei)
Sesiuni de finanțare	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	
Arte vizuale	1500	1575	2475	3600	1950	2960	2960	2160	3740	2805	2550	2550	30825
Arhitectura & Design	0	300	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	300
Artele Spectacolului-Dans	400	300	525	3600	600	640	880	560	935	765	680	765	10650
Artele Spectacolului-Muzică	1000	600	1275	1650	450	1280	1120	800	1275	1020	1105	1020	12595
Artele Spectacolului-Teatru	950	600	900	1500	1425	1840	1680	1200	2210	1445	1700	1530	16980
Patrimoniu Cultural Imaterial	950	450	825	1425	1275	1040	800	1520	1600	1105	1105	1020	13115
Arta digitala si Noile Media	0	0	0	0	0	1200	1200	1500	1615	935	1275	1275	9000

[29] Vezi Raportul de activitate al AFCN pe anul 2020, disponibil la https://www.afcn.ro/afcn/activitate.html.

Promovarea culturii scrise	0	0	0	0	600	880	800	1200	1105	765	850	765	6965
Intervenție Culturală	0	0	750	1500	975	1360	1040	880	1190	1105	1105	1105	11010
Patrimoniu Cultural Material	850	675	1350	1425	1575	1760	1440	960	1615	1020	1275	1105	15050
Educație Culturală	0	825	2250	2250	2100	2000	2560	1760	3230	2210	1955	1955	23095
TOTAL	4800	4650	9000	15525	9375	13200	13040	11580	16900	12155	12325	11985	134535

Sursa: Rapoarte anuale AFCN și prelucrări INCFC

Titlul 16. Evoluția finanțărilor oferite pentru proiecte editoriale în perioada 2016-2021

Aria tematică	2016	2017	2018	2019	2020	2021	TOTAL
Carte	4100	1680	1225	1085	1225	840	10155

Sursa: Rapoarte anuale AFCN și prelucrări INCFC

2.2.2 Centrul Național al Cinematografiei (CNC)

Concursuri de selecție a proiectelor cinematografice

Concursurile organizate de Centrul Național al Cinematografiei se desfășoară în conformitate cu prevederile Ordonanței Guvernului nr. 39/2005 privind cinematografia[30], cu modificările și completările ulterioare, și ale Regulamentului de concurs aprobat prin Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2335/2006[31] cu modificările și completările ulterioare și în conformitate cu *Schema de ajutor de stat penru susținerea producției de filme destinată în special difuzării în sălile de cinema*[32].

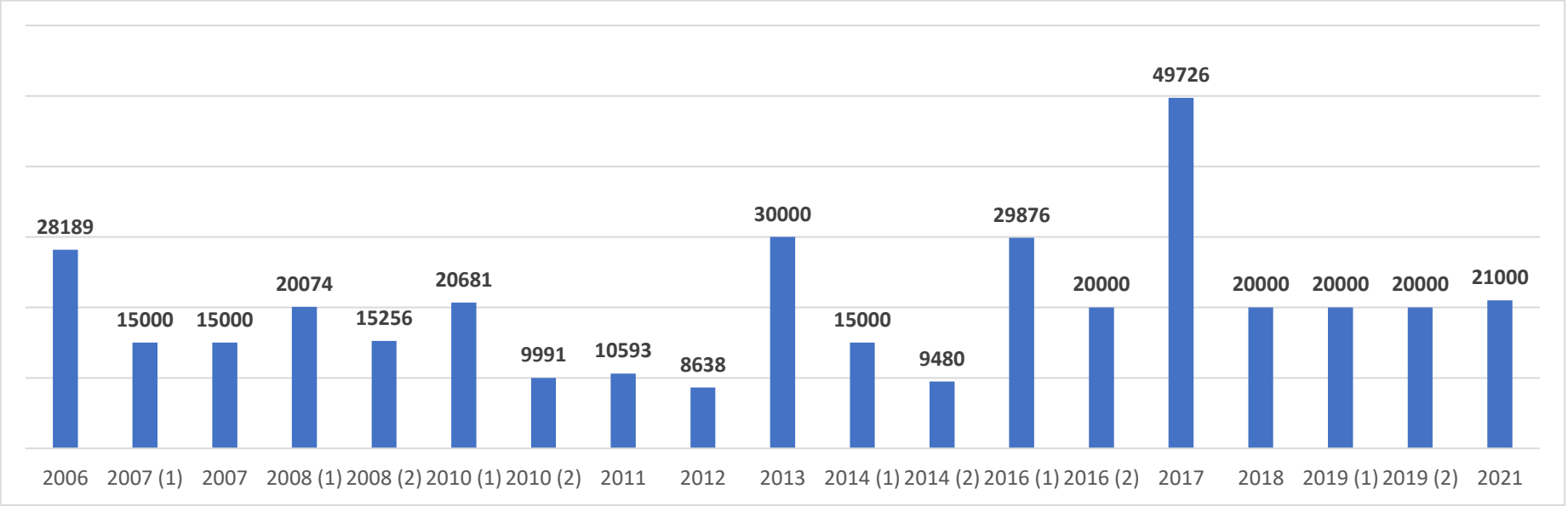
[30] https://lege5.ro/gratuit/g4ytombx/ordonanta-nr-39-2005-privind-cinematografia
[31] https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/74781
[32] http://cnc.gov.ro/wp-content/uploads/2020/12/Schema-Productie-2021-2023.docx.pdf

Tabelul 17. Distribuția finanțărilor pe tipuri de proiecte cinematografice în perioada 2006-2021

Categorie	Număr de proiecte	Sumă (lei)
Ficțiune (lungmetraj)	184	201.447.038
Ficțiune (scurtmetraj)	161	20.003.804
Dezvoltare ficțiune, animație și documentar	156	8.144.760
Documentar (lungmetraj și scurtmetraj)	123	35.609.879
Debut ficțiune (lungmetraj)	84	715.993.24
Animație (lungmetraj și scurtmetraj)	62	26.792.800
Ficțiune tematic	26	14.905.260
Total	796	378.502.865

Sursa: Centrul Național al Cinematografiei (http://cnc.gov.ro/?page_id=51650), prelucrări INCFC

Graficul 6. Evoluția alocărilor pe sesiuni de finanțate a proiectelor cinematografice în perioada 2006-2021 (mii lei)

Sursa: Centrul Național al Cinematografiei (http://cnc.gov.ro/?page_id=51650), prelucrări INCFC

Finanțări nerambursabile

Sesiunile de finanțare sunt organizate de către CNC în temeiul art. 25 din OG 39/2005[33], Ordinului ministrului culturii și cultelor nr. 2335/2006[34] cu modificările și completările ulterioare, schemei de ajutor de stat pentru organizarea de festivaluri de film in Romania[35], schemelor de ajutor de minimis pentru susținerea programelor de cultură, educație cinematografică, organizărilor de evenimente culturale cinematografice, precum și pentru editarea publicațiilor de specialitate[36],

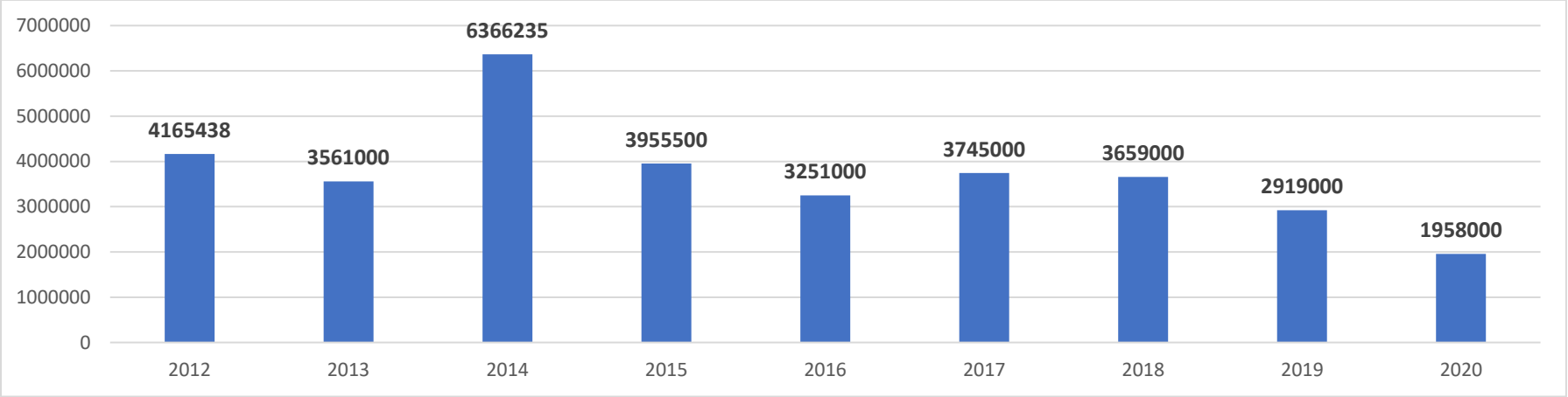
Tabelul 18. Numărul de proiecte finanțate în perioada 2012-2020

An	Număr de proiecte finanțate	Sumă alocată (lei)
2012	93	4.165.438
2013	53	3.561.000
2014	111	6.366.235
2015	89	3.955.500
2016	81	3.251.000
2017	94	3.745.000
2018	93	3.659.000
2019	91	2.919.000
2020	71	1.958.000
Total	776	33.580.173

Sursa: Centrul Național al Cinematografiei (http://cnc.gov.ro/?page_id=52753), prelucrări INCFC

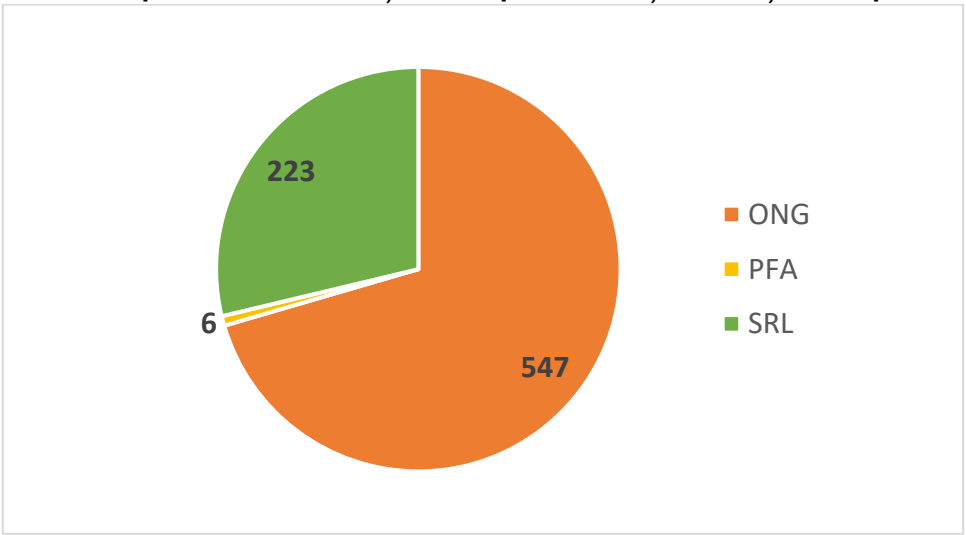
[33] https://lege5.ro/gratuit/g4ytombx/ordonanta-nr-39-2005-privind-cinematografia
[34] https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/74781
[35] http://cnc.gov.ro/wp-content/uploads/2020/12/Schema-pentru-organizarea-de-festivaluri-de-film-in-Romania-2021-2023-.docx.pdf
[36] http://cnc.gov.ro/?page_id=52353#1521617563050-8418530e-e0cf

Graficul 7. Evoluția sumei totale alocate pe ani în perioada 2012-2020 (lei)

Sursa: Centrul Național al Cinematografiei (http://cnc.gov.ro/?page_id=52753), prelucrări INCFC

Graficul 8. Numărul de proiecte în funcție de tipul entității finanțate în perioada 2012-2020

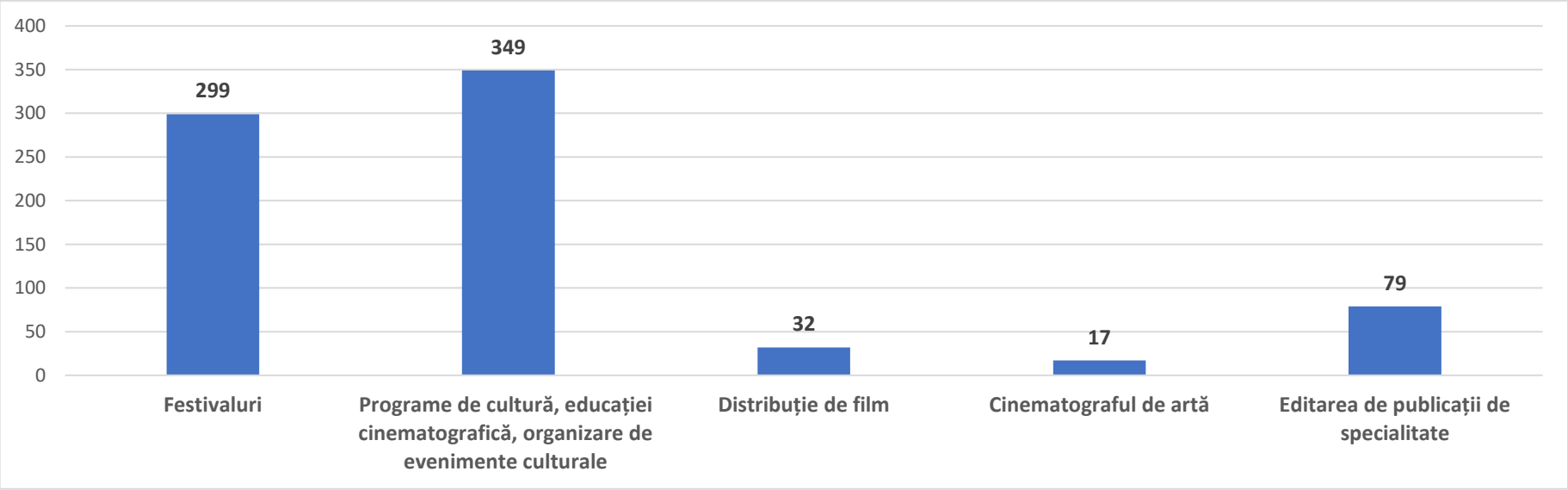
Sursa: Centrul Național al Cinematografiei (http://cnc.gov.ro/?page_id=52753), prelucrări INCFC

Graficul 19. Număr de proiecte, buget total și buget mediul al unui proiect în funcție de arie în perioada 2012-2020

Arie	Număr de proiecte	Suma alocată (lei)	Buget mediu (lei)
Festivaluri	299	17.181.544	57.463
Programe de cultură, educație cinematografică, organizare de evenimente culturale	349	13.451.730	38.544
Distribuție de film	32	813.635	25.426
Cinematograful de artă	17	835.000	49.118
Editarea de publicații de specialitate	79	1.298.264	16.434

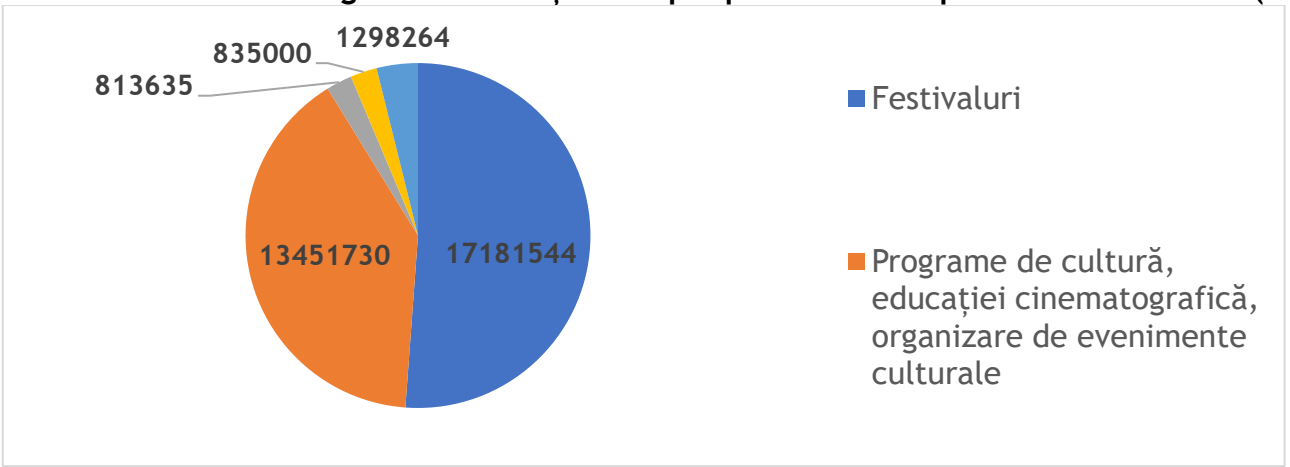
Sursa: Centrul Național al Cinematografiei (http://cnc.gov.ro/?page_id=52753), prelucrări INCFC

Graficul 9. Număr de proiecte în funcție de arie finanțate în perioada 2012-2020

Sursa: Centrul Național al Cinematografiei (http://cnc.gov.ro/?page_id=52753), prelucrări INCFC

Graficul 10. Alocarea bugetară în funcție de tipul proiectelor în perioada 2012-2020 (lei)

Sursa: Centrul Național al Cinematografiei (http://cnc.gov.ro/?page_id=52753), prelucrări INCFC

2.2.3 Institutul Național al Patrimoniului (INP)

Finanțări acordate prin intermediul Programului Național de Restaurare a Monumentelor Istorice (PNR)

PNR reprezintă principalul instrument de finanțare, din fonduri alocate de la bugetul de stat prin bugetul Ministerului Culturii, a monumentelor istorice aflate în proprietatea statului, a unităților administrativ-teritoriale și a cultelor religioase. Anual se finanțează prin PNR proiectarea, execuția, dirigentarea și asistență tehnică de specialitate necesare pentru realizarea lucrărilor de protejare, conservare, restaurare și punere în valoare a monumentelor istorice incluse în program.

La finalul anului 2020, în PNR erau 98 de monumente istorice[37]. Acestea includ monumente istorice cu lucrări în desfășurare (șantiere în curs); monumente istorice care au fost finanțate prin PNR în trecut, dar lucrările nu au fost finalizate (șantiere abandonate); monumente istorice cu documentații tehnico-economice avizate și autorizate, pentru care se pot lansa procedurile de achiziție pentru lucrări (șantiere noi); monumente istorice fără documentații tehnico-economice (proiecte noi). INP a lansat 12

[37] Institutul Național al Patrimoniului Raport final de activitate Ștefan Bâlici, pagina 50, https://patrimoniu.ro/images/transparenta/INP_Raport-de-management_2016-2021.pdf

proceduri de achiziție publică, dintre care 7 anulate din motive de neconformitate (2), din lipsă de ofertanți (4) sau în urma deciziei CNSC (1). Pentru procedurile lansate anterior, pentru care s-au încheiat contracte sau acte adiționale, au fost realizate 27 de verificări pentru 15 obiective (unele proiecte au fost verificate de mai multe ori, după ce s-au completat documentațiile).

Finanțări acordate prin intermediul Timbrului Monumentelor Istorice

Gestionarea timbrului monumentelor istorice de către Ministerul Culturii, prin Institutul Naţional al Patrimoniului, este reglementată de Legea privind protejarea Monumentelor Istorice (Legea 422/2001). Timbrul Monumentelor Istorice (TMI)[38] este o taxă extrabugetară destinată finanţării lucrărilor de protejare a monumentelor istorice. Aceasta este o taxă obligatorie pentru operatorii economici ce desfăşoară activităţi generatoare de venituri din vânzări de produse şi servicii care promovează sau utilizează imagini cu monumente istorice, imobile de patrimoniu sau în zona de protecţie a monumentelor istorice. Timbrul Monumentelor Istorice a fost instituit în scopul de a sprijini activităţile de protejare, restaurare şi punere în valoare a monumentelor istorice, prin finanţarea de lucrări (precum: intervenţii de urgenţă, amenajări în vederea pregătirii monumentelor istorice pentru vizitare gratuită), investigaţii şi elaborarea de reglementări, norme şi metodologii, programe sau proiecte culturale privind monumentele istorice.

Programul / mecanismul de finanțare din fondul TMI include atât monumente istorice aflate în proprietatea statului, a UAT-urilor sau a cultelor religioase, cât şi monumente istorice aflate în proprietate privată a unor persoane fizice sau juridice. Conform Hotărârii de Guvern nr. 691 / 12 septembrie 2019, ce clarifică şi detaliază **cadrul legal cu privire la utilizarea fondurilor obţinute din aplicarea timbrului monumentelor istorice,** finanţările din fondurile obţinute din aplicarea timbrului monumentelor istorice sunt acordate **în urma unei selecţii de proiecte** depuse de persoane fizice sau juridice de drept public sau privat, care au calitatea de proprietar, deţinător al unui drept de superficie, de concesiune sau de folosinţă pentru o durată mai mare de 25 de ani sau titular al dreptului de administrare al unui monument istoric. Fondurile obţinute din aplicarea timbrului monumentelor istorice sunt acordate de Institutul Naţional al Patrimoniului pentru lucrări de intervenţie urgentă la monumente istorice, amenajări în vederea pregătirii monumentelor istorice pentru vizitare gratuită, pentru realizarea unor programe sau proiecte culturale, precum şi pentru finanţarea elaborării de reglementări tehnico-economice, de norme şi metodologii privind elaborarea de documentaţii specifice, executării de lucrări, realizării de achiziţii, contractării şi decontării de lucrări privind monumentele istorice.

[38] https://patrimoniu.ro/timbru

Tabelul 20. Distribuția pe submăsuri a numărului de proiecte finanțate din Timblul Monumentelor Istorice 2020-2021 (lei)

Apel	Subprogram	Număr de proiecte finanțate	Buget (lei)
Apel 2020	Subprogramul intervenţii de urgenţă	8	1.456.262
	Subprogramul de elaborare a documentațiilor tehnico-economice	17	2.030.802
Apel 2021	Subprogramul intervenţii de urgenţă	4	711.664
	Subprogramul de elaborare a documentațiilor tehnico-economice	27	3.217.845
	Subprogramul acțiuni tematice – Timișoara Capitală Europeană a Culturii	3	235.199
	Subprogramul acțiuni tematice – Reșița, 250 de ani de siderurgie	7	697.540
Total		66	8.349.312

Sursa: Institutul Național al Patrimoniului (https://patrimoniu.ro/timbru), prelucrări INCFC

2.4 Alte resurse la nivelul administrației centrale

2.4.1 Departamentul de Relații Interetnice

DRI finanțează proiecte interetnice[39], de promovare a identității culturale, lingvistice, religioase și a drepturilor cetățenilor aparținând minorităților naționale și a proiectelor de combatere a intoleranței, în parteneriat cu alte instituţii finanţate prin fonduri nerambursabile potrivit prevederilor Legii nr. 350/2005, inițiate de ONG-uri care urmăresc următoarele tematici[40]:

- promovarea limbilor minorităţilor naţionale în diferite domenii, în special în cele prevăzute de Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare;
- promovarea dialogului intercultural, inclusiv prin artă (teatru, film, arte plastice), atât pe plan naţional, cât şi internaţional, întărirea colaborării între minorităţile naţionale şi majoritate;
- promovarea educaţiei interculturale şi sprijinirea educaţiei de care beneficiază minorităţile naţionale;
- cunoaşterea şi promovarea patrimoniului cultural material şi imaterial al minorităţilor naţionale din România şi punerea acestuia în valoare, pe plan naţional şi internaţional, inclusiv prin turism cultural sustenabil, orientat către dezvoltare.

[39] http://www.dri.gov.ro/w/ghid-de-finantare/
[40] http://www.dri.gov.ro/w/wp-content/uploads/2021/01/Raport_activiate_DRI_2019.pdf

- promovarea drepturilor minorităţilor naţionale, pornind de la situaţia existentă a protecţiei sectoriale a drepturilor minorităţilor naţionale, de la necesitatea asigurării reprezentării proporţionale şi consultării politice a minorităţilor la nivel legislativ şi executiv, pe plan naţional şi local, dintr-o perspectivă strategică de protecţie a acestor drepturi;
- extinderea promovării şi cultivării limbii, istoriei şi tradiţiilor rome în sistemul educaţional preuniversitar şi universitar, care reprezintă Măsura 6 din Capitolul A (Educaţie) din a II-a Strategie guvernamentală pentru romi revizuită, aprobată în ianuarie 2015, măsură de a cărei implementare este responsabil DRI împreună cu alte instituţii.

Tabelul 21. Număr de proiecte și sumă alocată pe an în perioada 2015-2020

AN	Număr de proiecte	Suma alocată (lei)
2015	69	1.771.302
2016	65	1.934.626
2017	42	1.199.138
2018	60	2.198.611
2019	50	2.798.320
2020	22	1.003.208
Total	**308**	**10.905.206**

Sursa: Departamentul de relații interetnice (http://www.dri.gov.ro/w/arhiva-finantari-nerambursabile/), prelucrări INCFC

2.4.2 Ordinul Arhitecților din România

OAR administrează finanțări alocate din **Timbrul Arhitecturii**[41] pentru proiecte culturale, editoriale, itinerare de expoziții și școli de vară. Prin intermediul său, Ordinul Arhitecților din România a sprijinit începând cu 2007 dezvoltarea culturii arhitecturale și urbane, încurajând și susținând acele inițiative născute în societatea civilă sau în interiorul profesiei care contribuie la afirmarea dimensiunii culturale a arhitecturii și care, în ritm propriu, prin mijloace diferite și cu perspective care adeseori nu se suprapun, ci se completează, dovedesc că arhitectura este un act de cultură de interes public, cu implicații urbanistice, economice, sociale și ecologice. Este un timbru cultural (taxa parafiscală), din aportul beneficiilor serviciilor de arhitectură pentru care se solicită autorizația de construire și este în cuantum de 0,05% din valoarea investiției. Se percepe de la investitor odată cu eliberarea autorizației de construire de către administrația locală, în conturile prevăzute în formularul de cerere și de dovadă de luare în

[41] https://oar.archi/

evidență a proiectelor de arhitectură, și se direcționează, în funcție de opțiunea arhitecților / conductorilor arhitecți, către Ordinul Arhitecților din România sau către Uniunea Arhitecților din România.

Tabelul 22. Număr de proiecte și sumă alocată pe an în perioada 2016-2020

Sesiune de finanțare	Domeniu Arie	Număr de proiecte	Sumă alocată (lei)
2016	Cărți	5	188.983
	Proiecte culturale	13	375.368
	Reviste	3	83.505
2017	Proiecte culturale	9	310.000
	Reviste	10	361.683
2018	Cărți	7	261.020
	Proiecte culturale	14	419.200
	Reviste	4	113.566
2020	Proiecte culturale	32	1.262.228
Total		97	3.375.553

Sursa: Ordinul Arhitecților din România (https://oar.archi/timbrul-de-arhitectura/rezultate-rapoarte/), prelucrări INCFC

2.4.3 Uniunea Teatrală din România (UNITER)

UNITER este colectorul fondurilor de timbru teatral[42], în conformitate cu Legea nr.35/1994, modificată prin Ordonanța 123/2000, Legea 121/2002 și Ordinul nr.2843/2003. Sumele adunate se direcționează către sprijinirea de proiecte și programe inițiate de instituții publice, organisme neguvernamentale, persoane fizice. Solicitările de finanțare adresate UNITER sunt analizate si decise de către Senatul UNITER.

Tabelul 23. Număr de proiecte și sumă alocată pe an în perioada 2012-2019

An	Număr de proiecte	Alocări financiare (lei)
2012	27	nu există date
2013	16	150.000
2014	29	150.000

[42] https://www.uniter.ro/timbrul-teatral/

2015	32	197.000
2016	38	231.000
2017	40	256.500
2018	67	300.000
2019	54	297.000
Total	303	1.581.500

Sursa: Uniunea Teatrală din România (https://www.uniter.ro/timbrul-teatral/), prelucrări INCFC

2.4.4 Compania Națională de Investiții

Compania Națională de Investiții (CNI) funcționează în baza Ordonanței 25/2001[43], fiind o unitate de implementare a proiectelor cu fonduri nerambursabile din diverse surse. Proiectele implementate de CNI sunt clasificate pe subprograme tematice, iar dintre acestea, relevante pentru domeniul culturii sunt subprogramele „așezăminte culturale", „săli de cinema" și „alte obiective" (în a căror descriere au putut fi identificate obiective culturale).

Tabelul 24. Proiectele implementate de Compania Națională de Investiții în perioada 2002-2021

Subprogram	Finalizate	În achiziție	În derulare	În promovare	N/A*	Total
Așezăminte culturale	398	43	227	72	1770	2510

Subprogram	Finalizate	În achiziție	În derulare	În promovare	N/A*	Total
Săli de cinema	2	1	8		42	53

Subprogram	Finalizate	În achiziție	În derulare	În promovare	N/A*	Total
Alte obiective (cultură)	1	2	5	2	68	78

**nu există date*

Sursa: Compania Națională de Investiții (https://www.cni.ro/proiecte/proiecte), prelucrări INCFC

[43] https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/30160

Subprogramul Așezăminte culturale

În cadrul subprogramului „așezăminte culturale” au fost înregistrate în total 2510 de proiecte (17,6% din totalul proiectelor raportate de CNI). Dintre acestea, așa cum poate fi observat în tabelul X, 398 sunt finalizate, încă 227 în derulare, 43 în achiziție, 72 în promovare, iar despre 1770 nu există încă date în acest sens. Proiectele referitoare la așezăminte culturale au ponderea cea mai mare (95%) dintre cele trei subprograme care sunt relevante pentru domeniul culturii.

Subprogramul Săli de cinema

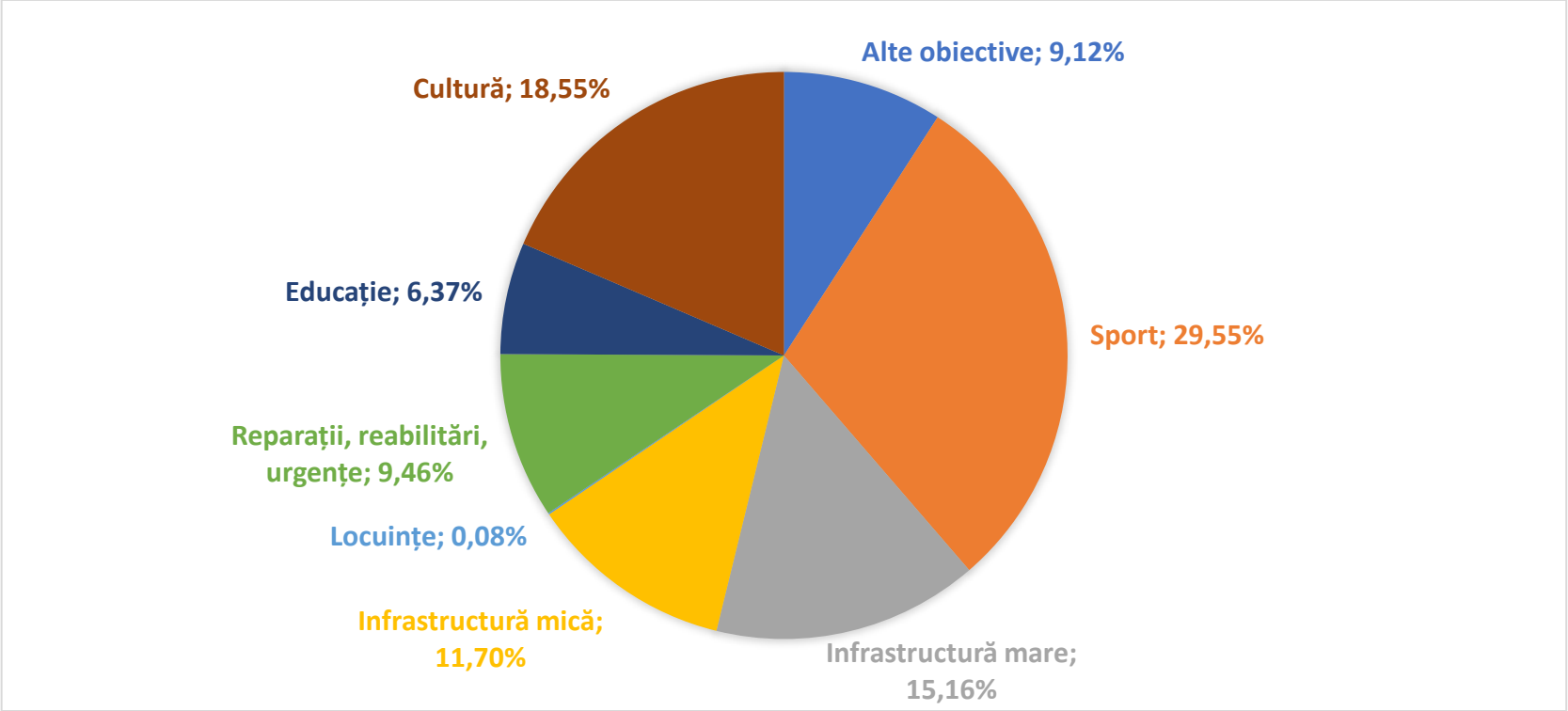
Subprogramul „săli de cinema” adună 53 de proiecte, dintre care doar două sunt finalizate, încă 8 sunt în derulare, iar un altul este în achiziție. Despre celelalte 42 de proiecte nu există momentan date în acest sens. Proiectele referitoare la sălile de cinema au o pondere de doar 2% din totalul proiectelor CNI din domeniul culturii.

Alte obiective (cultură)

În acest subprogram sunt înregistrate acele proiecte desfășurate de CNI care includ și o componentă culturală – restaurări de monumente istorice, modernizări instituții de cultură, reabilitări și/sau reamenajări de spații culturale. Acestea au o pondere de 3% din totalul proiectelor dedicate domeniului culturii, dar, la momentul raportării doar un proiect este finalizat, alte 2 sunt în achiziție, 5 în derulare, 2 în promovare, iar despre restul de 68 de proiecte nu există date în acest sens.

Din cele 14236 de proiecte raportate de către CNI, 2641 au fost pentru domeniul culturii, înregistrate în unul din subprogramele așezăminte culturale, săli de cinema sau alte obiective. Așa cum poate fi observat în graficul X, această valoare reprezintă 18,5% din totalul numărului de proiecte și este depășită doar de numărul proiectelor din domeniul sport (29,5%) care cuprinde subprogramele bazine de înot, complexuri sportive, patinoare artificiale și săli de sport.

Graficul 11. Ponderea proiectelor culturale din totalul de proiecte finanțate CNI

Sursa: Compania Națională de Investiții (https://www.cni.ro/proiecte/proiecte), prelucrări INCFC

2.5 Finanțări prin resurse atrase de la Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei

În martie 2006, a fost aprobat de Președintele României și Guvern, la inițiativa Ministerului Culturii și Cultelor, Memorandumul de împuternicire a Ministerului Finanțelor Publice pentru identificarea și atragerea de resurse financiare, necesare finanțării programului de restaurare a unor monumente istorice şi de construire, consolidare și modernizare a instituțiilor publice de cultură de importanță deosebită. Ca urmare a acestor demersuri, Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei (BDCE) și-a oferit sprijinul pentru finanțarea unui astfel de program, prin care cele mai importante edificii culturale din România sunt consolidate, reabilitate, restaurate, construite / reconstruite și modernizate, în baza a două Acorduri-cadru de împrumut pentru finanțarea proiectelor:

- F/P 1562 (2006) privind reabilitarea monumentelor istorice din România;
- F/P 1572 (2006) privind finalizarea construcției, renovarea sau reabilitarea clădirilor culturale de interes public din România.

Pentru implementarea acestor proiecte, în martie 2007 a fost înființată Unitatea de Management a Proiectului (UMP) ca un compartiment în cadrul Ministerului Culturii, fără personalitate juridică, dar având autonomia administrativă necesară desfășurării activităților ce decurg prin efectul acordurilor de împrumut și al programelor/proiectelor cu finanțare nerambursabilă și rambursabilă. Proiectele F/P 1562 (2006) și F/P 1572 (2006) au fost co-finanțate de Guvernul României și au avut o valoare cumulată de 348.858.000 Euro (fără TVA), din care 33% au fost alocate pentru reabilitarea monumentelor istorice din România, iar 67% pentru finalizarea construcției, renovarea și reabilitarea de clădiri. Structura pe proiecte și surse de finanțare este prezentată mai jos.

Tabelul 25. Finanțări prin resurse atrase de la Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei

Denumire proiect	Obiective	Valoarea totală aprobată (EUR fără TVA)	Împrumut BDCE		Contribuţia României	
			EUR	%	EUR	%
F/P 1562 (2006) privind reabilitarea monumentelor istorice din România	Consolidarea și restaurarea unui număr de 16 clădiri-monument istoric aparținând unor instituții publice de cultură de importanță națională	114.878.000	78.200.000	68%	36.678.000	32%
F/P 1572 (2006) privind finalizarea construcţiei, renovarea sau reabilitarea clădirilor culturale de interes public din România	Construcția, reconstrucția și modernizarea unui număr de 5 clădiri aflate în folosința unor instituții publice de cultură de importanță națională	233.980.000	116.200.000	50%	117.780.000	50%
Total Proiecte		**348.858.000**	**194.400.000**	**56%**	**154.458.000**	**44%**

Sursa: UMP - Ministerul Culturii

La finalul anului 2021, Proiectul F/P 1562 (2006) era implementat în proporție de 89%, iar Proiectul F/P 1572 (2006) în proporție de 90%.

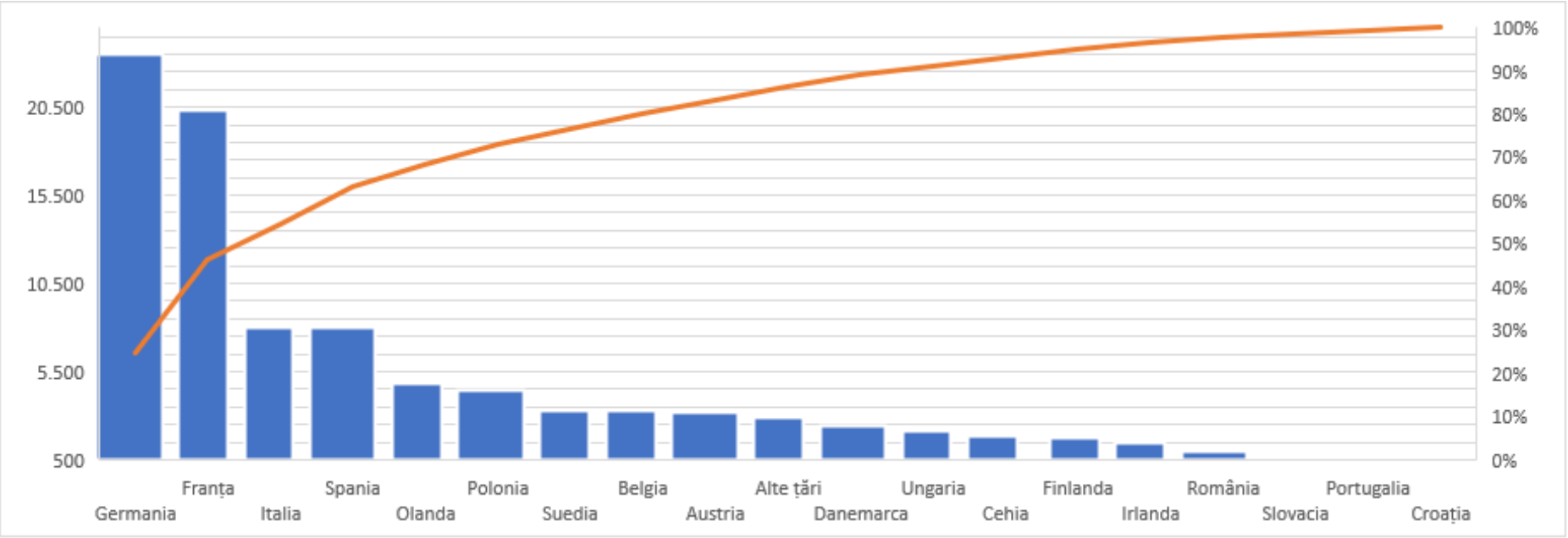
2.6 Comparații la nivelul Uniunii Europene

Potrivit ultimelor date disponibile[44], cheltuielile publice generale din UE pentru ”recreere, cultură și religie” s-au ridicat la 162 de miliarde EUR sau 1,2 % din PIB în 2019. În 2019, Ungaria (3,0 % din PIB) și Estonia (2,0 % din PIB) au înregistrat cel mai mare raport față de PIB, comparativ cu 1,2 % din PIB în UE-27 și 1,1 % din PIB în zona euro. Irlanda a înregistrat cea mai scăzută proporție (0,5 % din PIB) în 2019 dedicată „recreerii, culturii și religiei”, urmată de Bulgaria (0,7 % din PIB), Grecia și Italia (ambele 0,8 % din PIB), și Cipru și Portugalia (ambele 0,9 % din PIB). Majoritatea cheltuielilor pentru „recreere, cultură și religie” la nivelul UE-27 în 2019 au fost dedicate „serviciilor culturale” (0,5 % din PIB), „serviciilor recreative și sportive” (0,4 % din PIB), „difuziunii și publicării” (0,2 % din PIB) și „servicii religioase și alte servicii comunitare” (0,1% din PIB).

Cheltuielile destinate categoriilor „serviciilor culturale” și „serviciilor difuziunii și publicării” sunt considerate de Eurostat ca având ”exclusiv” o destinație culturală[45]. Aceste cheltuieli reprezintă 57% din cheltuielile publice generale pentru ”recreere, cultură și religie” la nivelul UE, cu ponderi individuale de aprox. 40% din total, respectiv aprox. 17%. Cheltuielile destinate acestor două categorii poziționau în top în 2019 patru țări – Germania (cu 22% din total cheltuieli la nivelul UE-28), Franța (19%), Italia și Spania cu 8% fiecare – în funcție de volumul cheltuielilor (Figura 1). Cheltuielile în România au avut o tendință de ușoară creștere, plasând Romania în 2019 în rândul unui grup de doar patru țări membre UE foste comuniste care alocă mai mult de 1 mld. euro pentru aceste destinații (Figura 2).

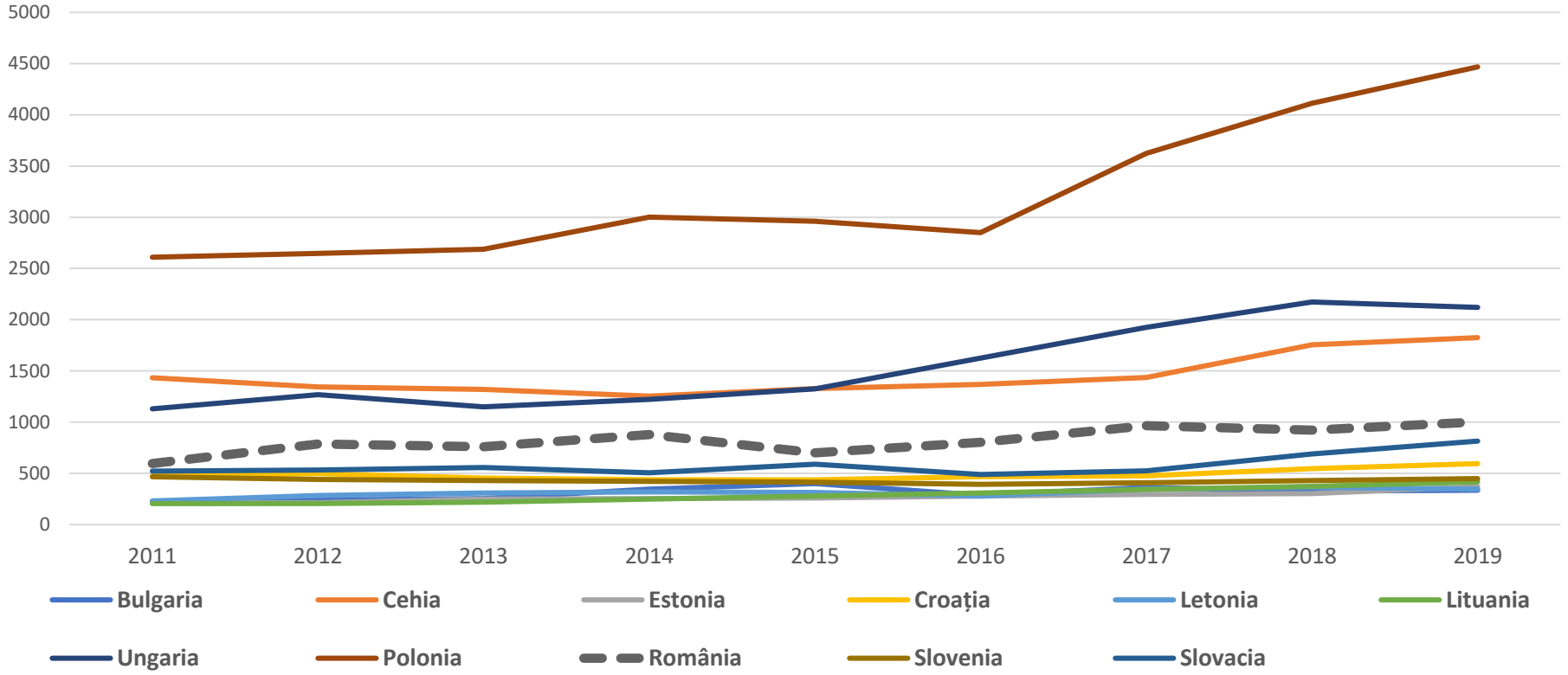
[44] Eurostat (2021),”Government expenditure on recreation, culture and religion”, februarie. Disponibil la Government expenditure on recreation, culture and religion - Statistics Explained (europa.eu).
[45] Eurostat (2019), Manual on sources and methods for the compilation of COFOG statistics – 2019 Edition, Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dispoonibil la KS-GQ-19-010-EN-N.pdf (europa.eu).

Graficul 12. Poziția țărilor din UE în funcție de cheltuielile publice pentru „servicii culturale” și „servicii de difuziune și publicare” (2019, valori în mil. euro)

Surse și note: Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data/database) Alte țări (sub 1% din total cheltuieli la nivelul UE-28): Bulgaria, Cipru, Estonia, Grecia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Malta, Slovenia.

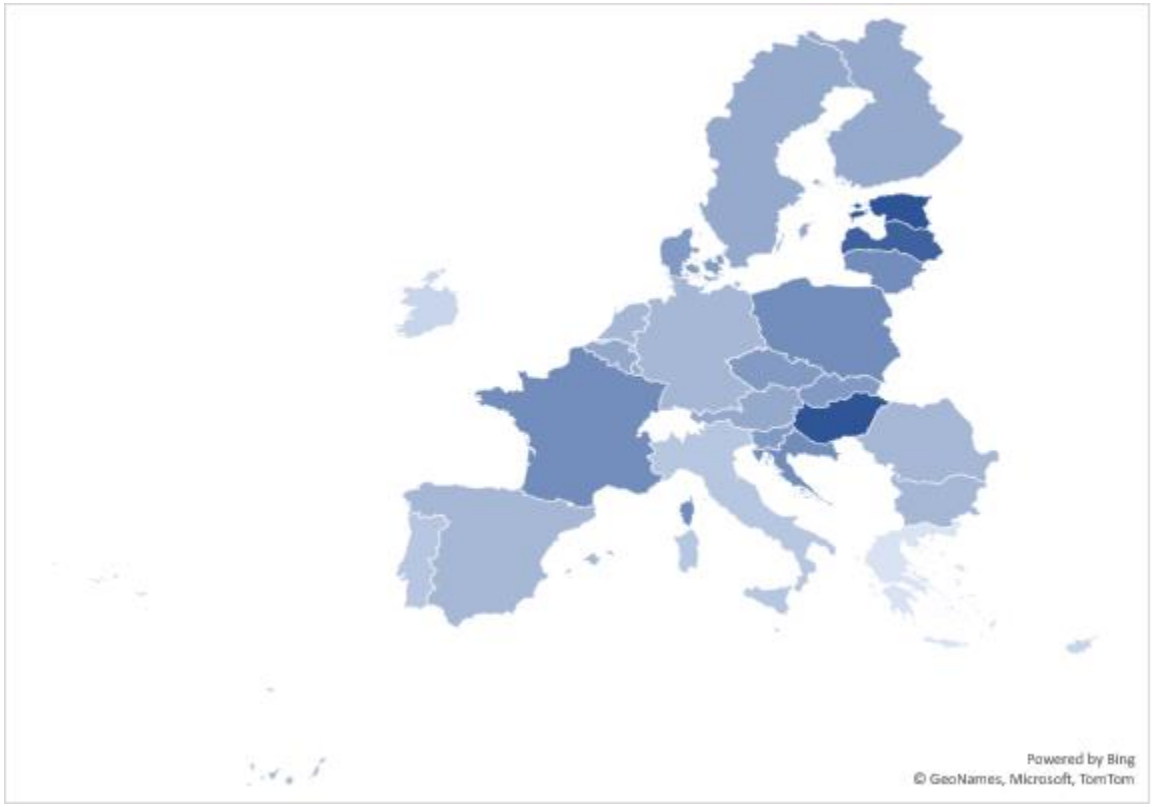
Graficul 13. Evoluția cheltuielilor publice pentru „servicii culturale” și „servicii de difuziune și publicare” (2011-2019, valori în mil. euro)

Sursa: Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data/database).

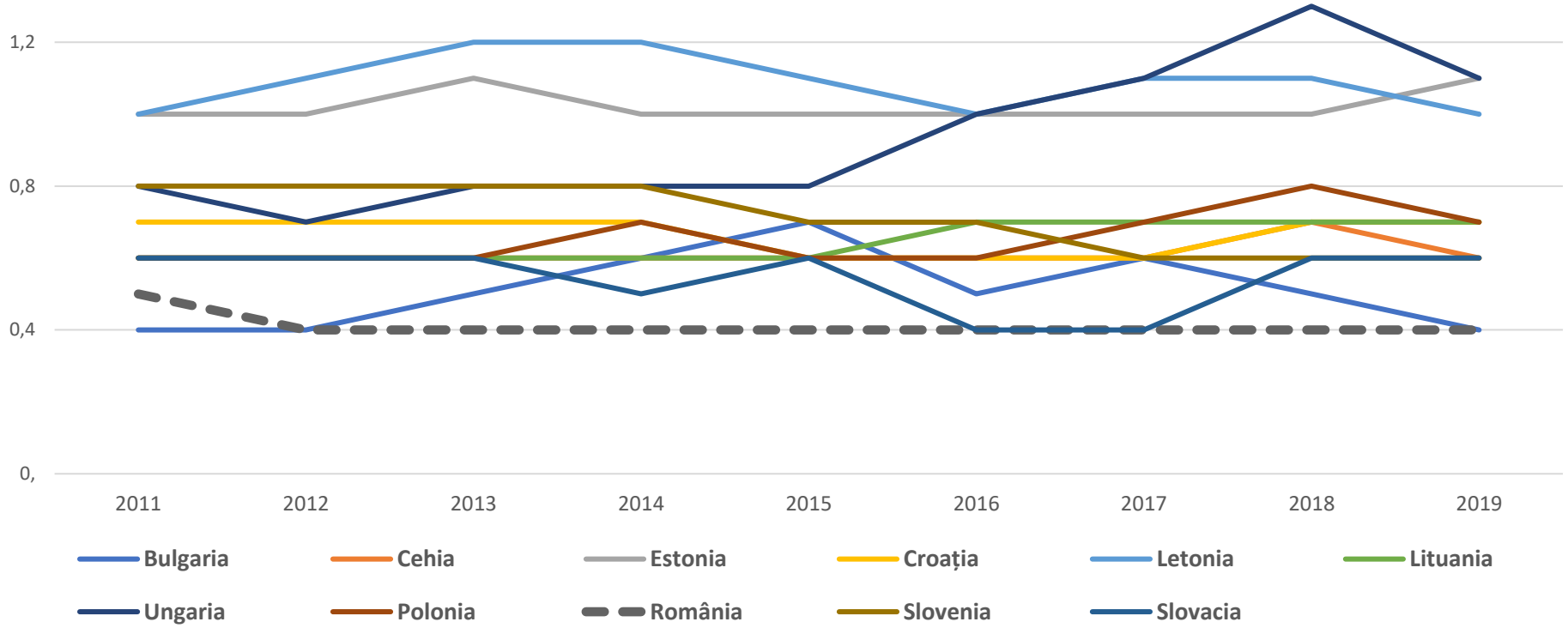
Prin raportare doar la categoria „serviciilor culturale”, un grup de trei țări foste comuniste – Ungaria, Letonia și Estonia – se situează în fruntea ierarhiei în UE-27, cu 1,1%, în funcție de ponderea în PIB a cheltuielilor publice (Figura 3). Ungaria se remarcă și prin faptul că a înregistrat o creștere marcantă a acestei ponderi, mai ales după 2015 (Figura 4). România, alături de Bulgaria, deține în mod constant ponderea cea mai mică, 0,4%, în decursul ultimilor ani.

Harta 1. Poziționarea membrilor UE-27 în funcție de ponderea în PIB a cheltuielilor publice pentru „servicii culturale” (2019)

Surse și note: : Eurostat. Ponderile variază de la un maxim de 1,1% la un minim de 0,1%, reprezentate prin nuanțe de culoare din ce în ce mai deschise.

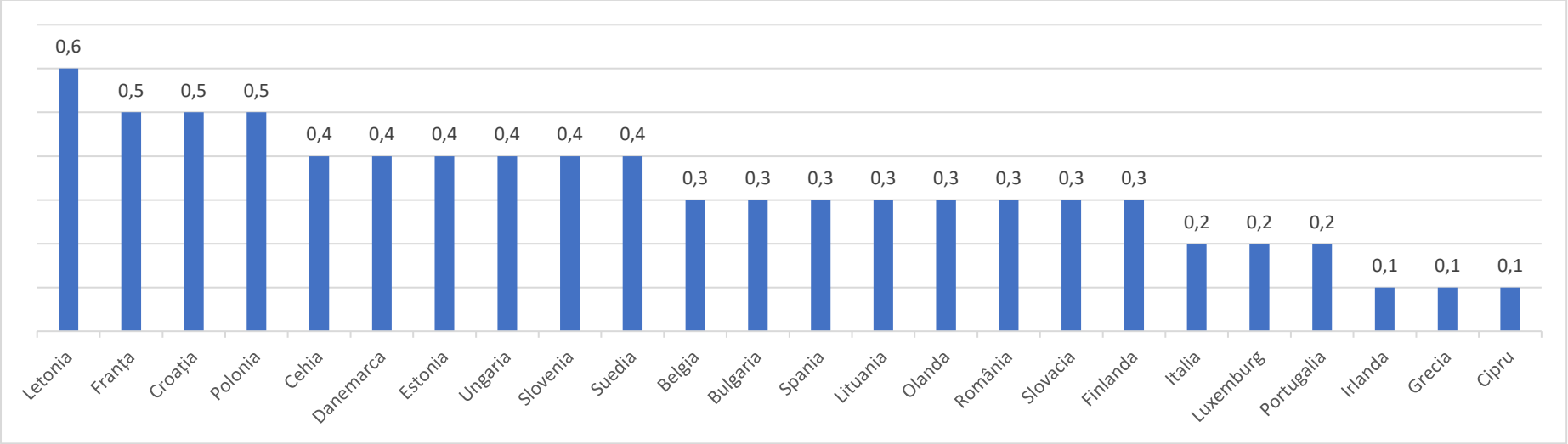
Graficul 14. Evoluția ponderii în PIB a cheltuielilor publice pentru „servicii culturale” (2011-2019)

Surse: Eurostat

Dacă reținem doar valoarea cheltuielilor administrației centrale efectuale la nivel local, se observă că în continuare un grup de țări foste comuniste – Letonia, Croația, Polonia – se află în fruntea ierarhiei în funcție de ponderea în PIB a cheltuielilor publice locale pentru „servicii culturale” în UE (2019) (Figura 5). Această statistică prezintă totuși o situație omogenă, cu decalaje relativ mici, pentru majoritatea țărilor UE, cu valori apropiate situate între 0,6% și 0,3% din PIB.

Graficul 15. Ponderea în PIB a cheltuielilor publice locale pentru „servicii culturale” în UE (2019)

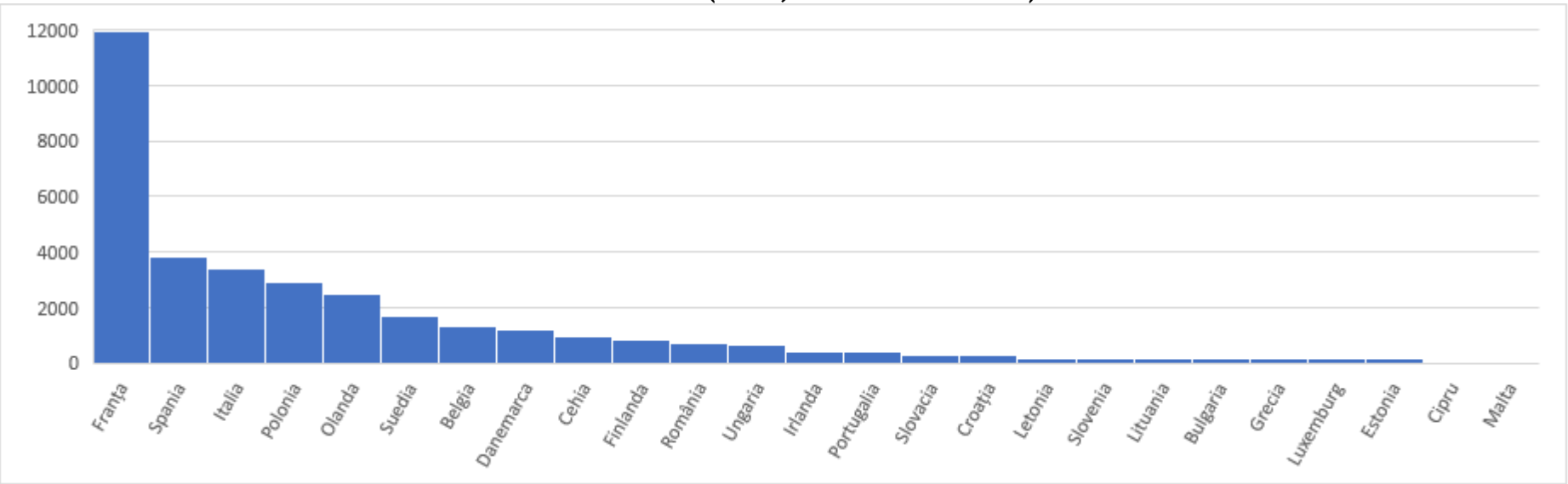
Notă: Malta cu un procent nul nu este reprezentată (în valori absolute, cheltuielile sunt de cca. 3 mil. euro).

Surse: Eurostat - https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data/database.

În valori absolute, ierarhia păstrează și la nivel local poziția țărilor cu cele mai mari cheltuieli totale[46] – Franța, Spania, Italia, Polonia – cu un decalaj mare în favoarea Franței, care a avut cheltuieli la nival local cu cca. 8 mld. euro mai mult decât a doua clasată, Spania (Figura 6).

[46] Pentru Germania nu există date, precum este și cazul Austriei.

Graficul 16. Cheltuielile publice la nivel local pentru „servicii culturale” și „servicii de difuziune și publicare” în țările membre UE (2019, valori în mil. euro)

Note: (1) Nu sunt date disponibile pentru Germania și Austria. (2) Ponderea categoriei ”servicii culturale” este cel puțin de 93% (Grecia), dar este de cca. 99% pentru majoritatea țărilor.

Surse: Eurostat (Database - Culture - Eurostat (europa.eu).

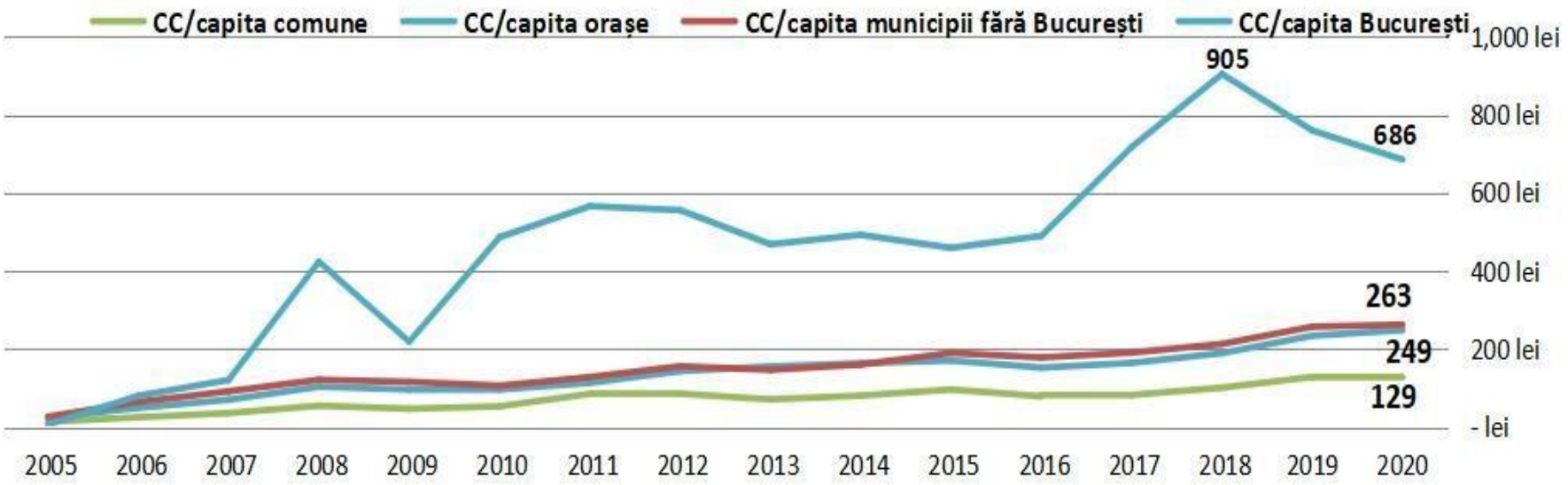
În România, valoarea cheltuielilor centrale la nivel local pentru „servicii culturale” a avut un trend crescător între 2011 și 2019, de la 463 mil. euro la 684 mil. euro. Cheltuielile din 2019, plasează România, alături de Ungaria (622 mil. euro), într-un grup de țări aflat la jumătatea ierarhiei în funcție de valorile absolute.

3 Finanțări publice din resurse locale

3.1 Alocări bugetare la nivelul administrațiilor locale

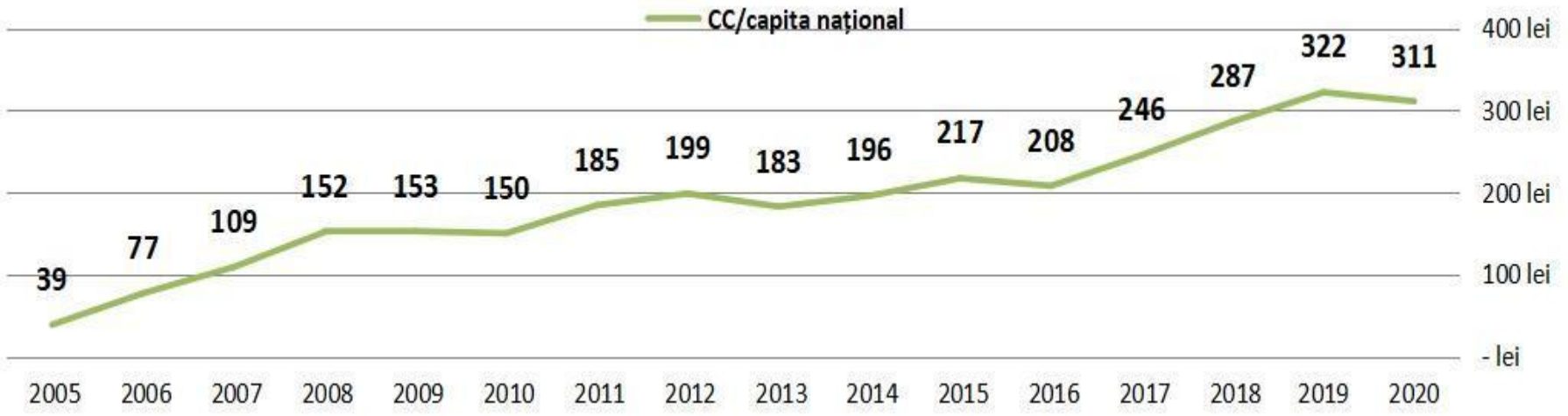
Valoarea cheltuielilor făcute în domeniul culturii de către autoritățile publice locale a avut o tendință generală de creștere, cu ponderi din cheltuielile totale ce variază între 4% – minimul din 2005 – și 10% – valoarea maximă atinsă în 2018 **(Graficul 1 și 2)**. În mediul rural, sumele cheltuite pentru cultură au înregistrat o tendință generală de creștere lentă comparativ cu municipiile și orașele.

Graficul 17. Evoluția cheltuielilor destinate domeniului Cultură, recreere și religie pe locuitor, din bugetul autorităților publice locale. Comparație între comune, orașe, municipii și București (2005-2020)

Sursa: Situația veniturilor și cheltuielilor UAT-urilor (MDRAP) și Recensământul populației și locuințelor (2011)

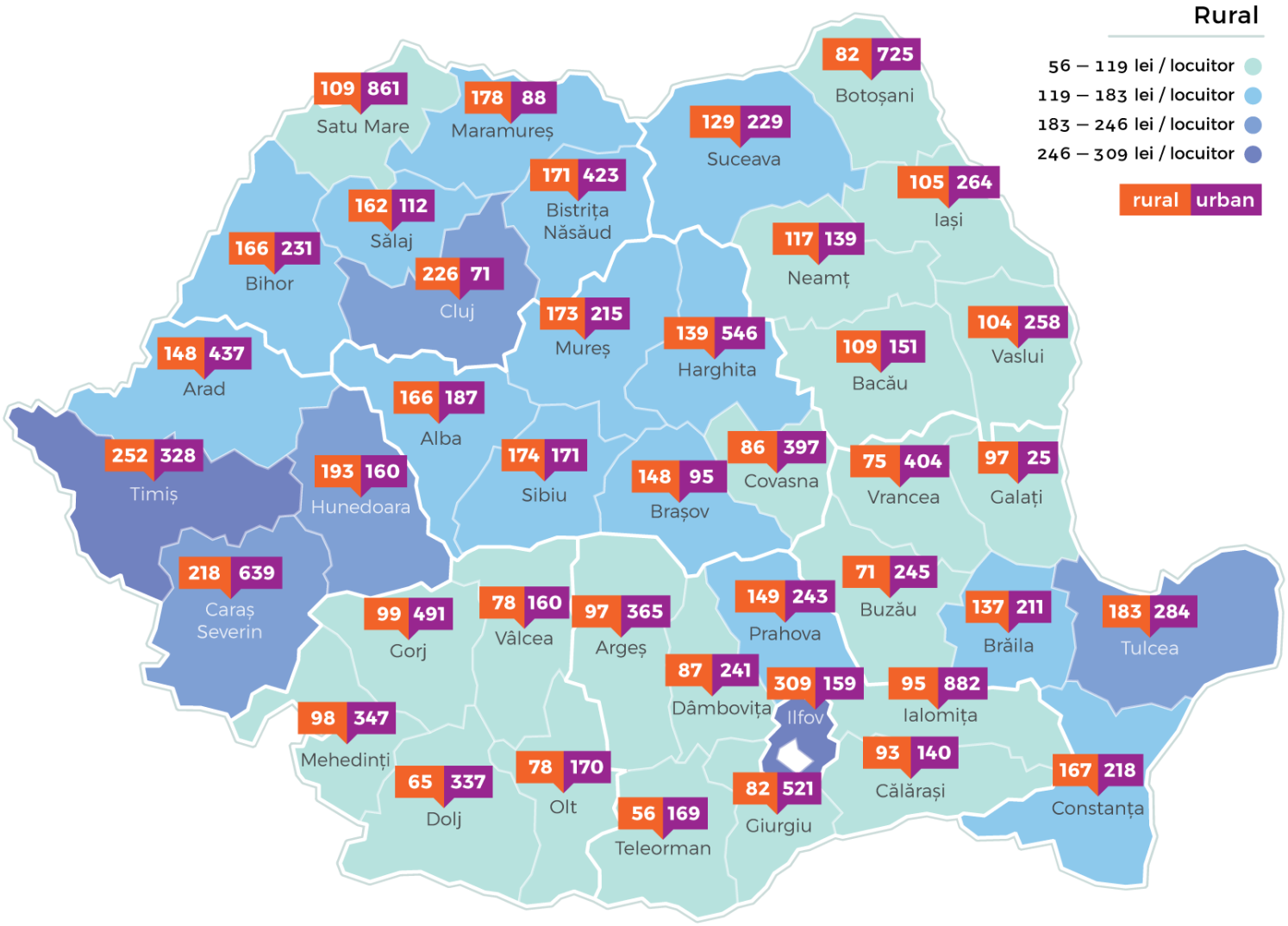
Graficul 18. Evoluția cheltuielilor destinate culturii pe locuitor, din bugetul autorităților publice locale, la nivel național (2005-2020)

Sursa: Situația veniturilor și cheltuielilor UAT-urilor (MDRAP) și Recensământul populației și locuințelor (2011)

Din 2005 și până în 2017, valoarea totală a cheltuielilor pentru cultură în mediul rural nu a atins 100 lei pe an pe locuitor. Doar începând cu 2018 mediul rural a depășit acest prag, ajungând la 129 lei pe locuitor în 2020 (Harta 1). Pentru comparație cu mediul urban, la nivelul anului 2020, Municipiul București a alocat la cultură 686 lei pe locuitor, celelalte municipii au alocat puțin peste o treime din această sumă, iar orașele 249 lei pe locuitor.

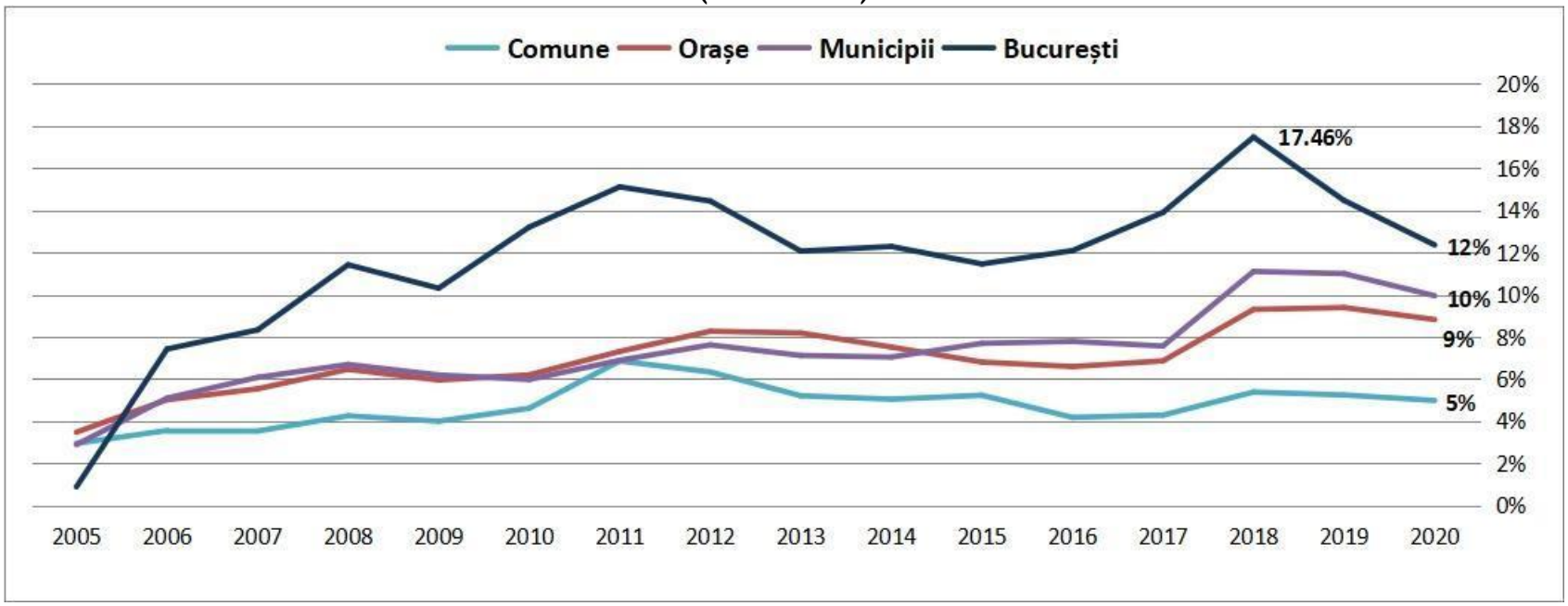
Harta 2. Cheltuieli pentru cultură pe locuitor: comparație între mediul rural și mediul urban (lei/locuitor) (2020)

În mediul rural, în perioada 2008-2010 marcată de criza economică, se înregistrează scăderi sau cel puțin stagnări ale cheltuielilor la cultură. De altfel, această tendință este prezentă pe toate nivelurile analizate, cu diferența că, în cazul municipiilor, după o scădere abruptă în 2009-2010, a urmat o redresare în ritm similar. Alte două puncte de scădere a valorilor cheltuite față de anul anterior sunt înregistrate în 2013 și 2016. De asemenea, Graficul 1 sugerează că în mediul rural sumele cheltuite pentru cultură au înregistrat o tendință generală de creștere lentă comparativ cu municipiile și orașele. Prin comparație, la nivelul anului 2020, Municipiul București a alocat la cultură 686 lei pe cap de locuitor, celelalte municipii au alocat puțin peste o treime din această sumă, iar orașele 249 lei pe cap de locuitor. De altfel, așa cum poate fi urmărit în Graficul 1, evoluția cheltuielilor la cultură pe locuitor la nivelul municipiilor (fără București) este relativ similară și apropiată ca valoare de cea de la nivelul orașelor. Este de remarcat de asemenea că anul 2018 a înregistrat un decalaj și mai mare între aceste valori, capitala alocând mai bine de 900 de lei/locuitor, în timp ce municipiile se situau la o pătrime din această sumă, iar orașele la sub 200 lei/locuitor.

Este important să observăm și cât înseamnă aceste valori din totalul de cheltuieli făcute de administrațiile publice locale, fiindcă astfel putem avea o imagine completă despre prioritatea și ponderea finanțării culturii la nivel local. Astfel, comparând comunele, orașele și municipiile de-a lungul perioadei 2005-2020, în **Graficul 3** se observă că, până în 2005, municipiile, alături de comune, au alocat culturii printre cele mai mici procente din cheltuielile totale, iar Bucureștiul a stagnat în jurul valorii de 1%, cea mai mică dintre nivelurile comparate. După 2005 și până în 2018, mediul rural (comunele) alocă la cultură în medie 4-5% din cheltuielile totale, deși valoarea procentului este într-o tendință de creștere. Doar în anul 2011 comunele alocă mai mult de 6% din cheltuielile totale către domeniul culturii. În 2017 și 2018, chiar dacă este înregistrată o creștere, mediul rural nu ajunge la 6% pentru cultură din bugetul total. Valorile din 2019 și 2020 înregistrează stagnări și apoi scăderi ale procentului de cheltuieli destinate domeniului cultural, având în vedere criza generată de pandemia COVID-19.

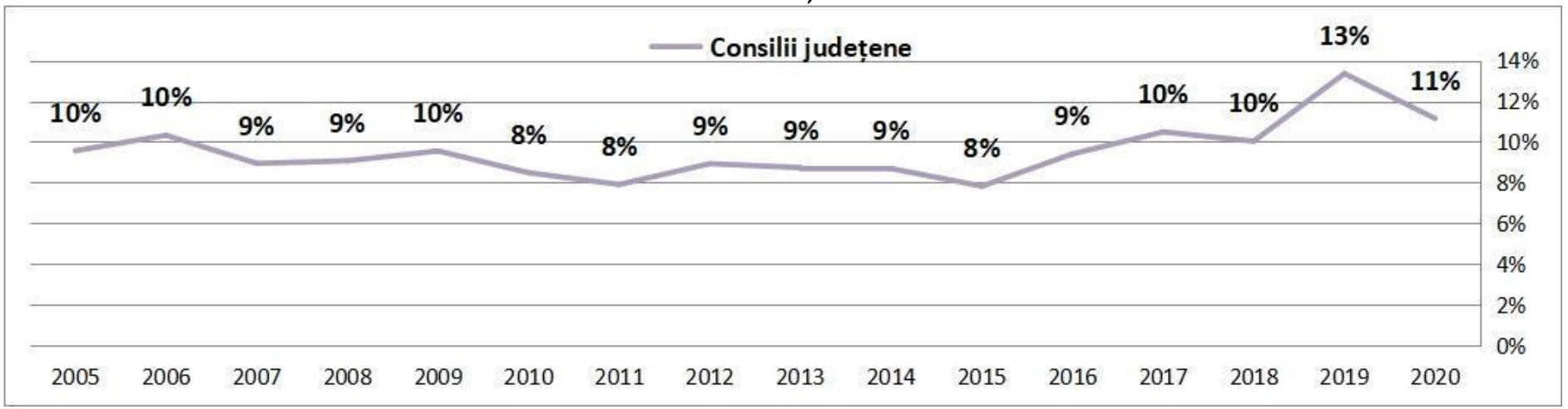
Graficul 19. Evoluția procentului de cheltuieli destinate domeniului cultural din cheltuieli totale pe medii de rezidență (2005-2020)

Sursa: Situația veniturilor și cheltuielilor UAT-urilor (MDRAP)

Pe de altă parte, la nivelul consiliilor județene **(Graficul 4)** s-a înregistrat ponderea cea mai mare a cheltuielilor pentru cultură din cheltuieli totale în fiecare dintre anii analizați până în 2017. Chiar dacă în 2019 procentul de cheltuieli pentru cultură ajunge la 13%, în 2020 revine la 11%, în scădere ca și în cazul celorlalte niveluri administrative analizate anterior. Spre deosebire de autoritățile publice locale din comune, orașe și municipii, la nivelul consiliilor județene, tendința generală după 2005 a fost de micșorare sau stagnare a procentului de cheltuieli alocate culturii. Acest fapt poate fi contextualizat și având în vedere efectele procesului de descentralizare început în 1997, care a dus la comasarea, restructurarea sau desființarea unor instituții județene de cultură. Chiar și în această situație, în mod constant, cel puțin 8% din cheltuielile consiliilor județene au mers către domeniul culturii. Este de notat aici faptul că la nivelul consiliilor județene se fac cheltuieli la cultură atât pentru mediul urban, cât și pentru mediul rural, fără a fi posibilă o diferențiere clară în fișierele sursă.

Graficul 20. Evoluția procentului de cheltuieli pentru cultură din cheltuieli totale, la nivelul consiliilor județene (2005-2020)

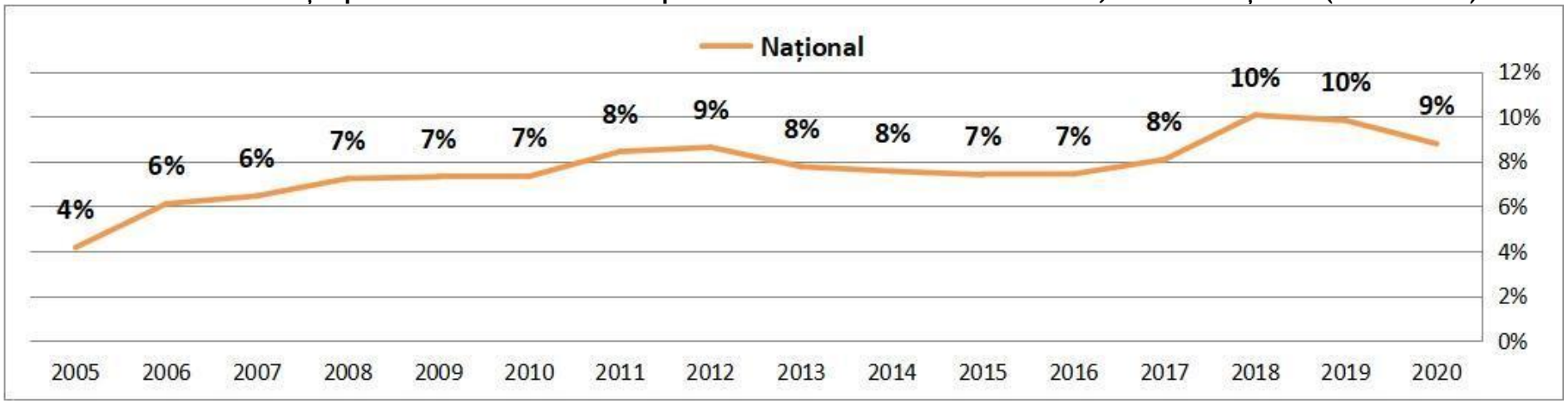

Sursa: Situația veniturilor și cheltuielilor UAT-urilor (MDRAP)

În acest context, media națională a procentului de cheltuieli pentru Cultură, recreere și religie din cheltuielile totale în perioada 2005-2020 prezintă o tendință generală de creștere, cu valori ce variază între 4% – minimul din 2005 – și 10% – valoarea maximă atinsă în 2018. Se pot observa în **graficul 5** atât perioada de relativă stagnare între 2008 și 2010, cât și perioade de ușoară descreștere a procentului alocat culturii, în special în perioada 2012-2016, imediat după criza financiară din 2008. Începând cu 2019, tendința este de scădere, revenindu-se la o pondere de 9% a cheltuielilor alocate culturii din cheltuielile totale.[47]

[47] În anexă prezentăm date cu privire la nivelul cheltuielilor pe subdiviziuni ale capitolului bugetar Cultură, recreere și religie la nivelul consiliilor județene, municipiilor și orașelor.

Graficul 21. Evoluția procentului de cheltuieli pentru cultură din cheltuieli totale, la nivel național (2005-2020)

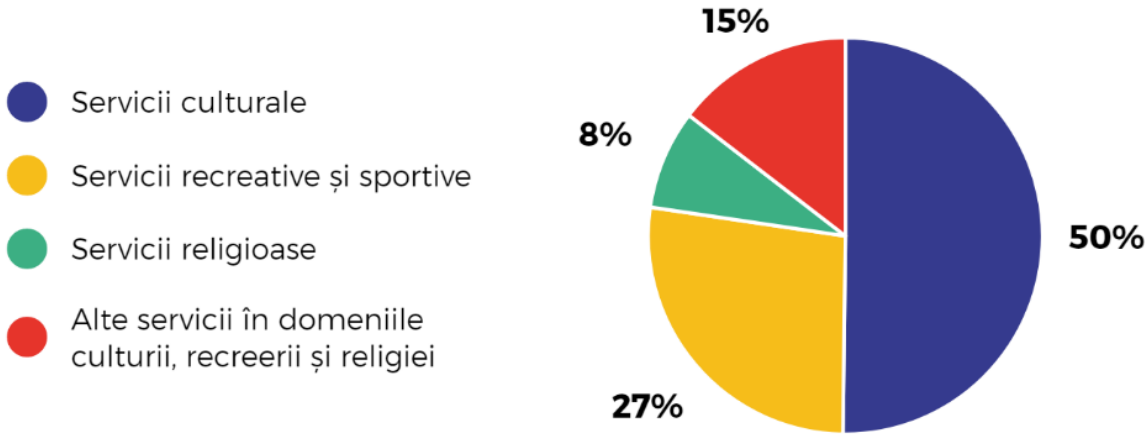
Sursa: Situația veniturilor și cheltuielilor UAT-urilor (MDRAP)

3.1.1 Subdiviziuni ale capitolului bugetar Cultură, recreere și religie în mediul rural

După cum am observat în graficul 3, doar 5,38% din cheltuielile bugetare anuale ale autorităților publice locale din mediul rural sunt destinate capitolului Cultură, recreere și religie.[48] Intrând în analiza execuțiilor bugetare detaliate pe 2018, conform distribuției pe cele patru subdiviziuni ale capitolului Cultură, recreere și religie (**Graficul 12**), observăm că jumătate din cheltuielile realizate în acest an au fost încadrate în categoria Servicii culturale, 27% în categoria Servicii recreative și sportive, 8% în categoria Servicii religioase și 15% în categoria Alte servicii în domeniile culturii, recreerii și religiei.

[48] Distribuția procentuală a cheltuielilor pe capitole ale autorităților publice locale din mediul rural poate fi consultată în tabelul 1 din anexa capitolului.

Graficul 22. Distribuția cheltuielilor pe subcapitole în cadrul capitolului Cultură, recreere și religie (2018)

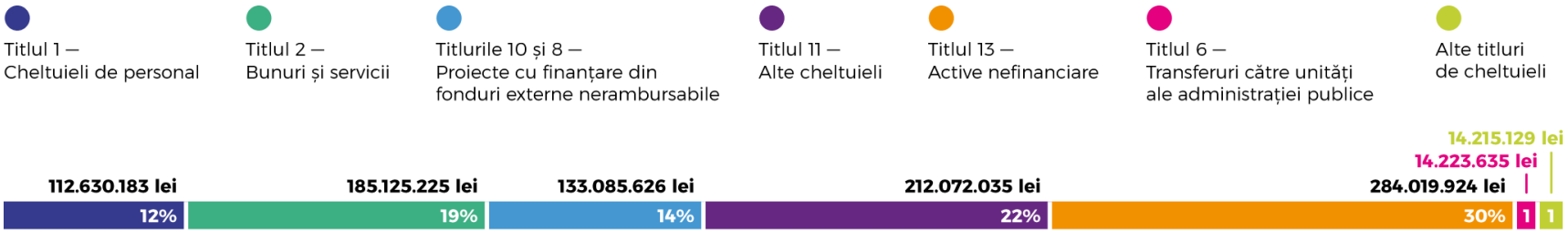

Sursa: Execuțiile bugetare detaliate ale autorităților publice locale (MFP)

În ceea ce privește distribuția cheltuielilor în funcție de titlurile clasificației economice, conform **graficului 13**, acestea se împart, în primul rând, între titlurile active nefinanciare (30%)[49], alte cheltuieli (22%), bunuri și servicii (19%) proiecte cu finanțare din fonduri externe nerambursabile (14%) și cheltuieli de personal (12%). Conform **graficului 14**, tipurile de cheltuieli variază semnificativ în funcție de subcapitolele clasificației funcționale. Astfel, raportat la celelalte subcapitole, pe Servicii culturale întâlnim cea mai mare pondere a cheltuielilor de personal (22%). Pe de altă parte, cel mai mare procent de cheltuieli realizate pe Servicii recreative și sportive au fost încadrate pe Titlul 13 - Active nefinanciare (44%), iar peste 73% dintre cheltuielile raportate pe Serviciile religioase au intrat pe Titlul 11 - Alte cheltuieli.

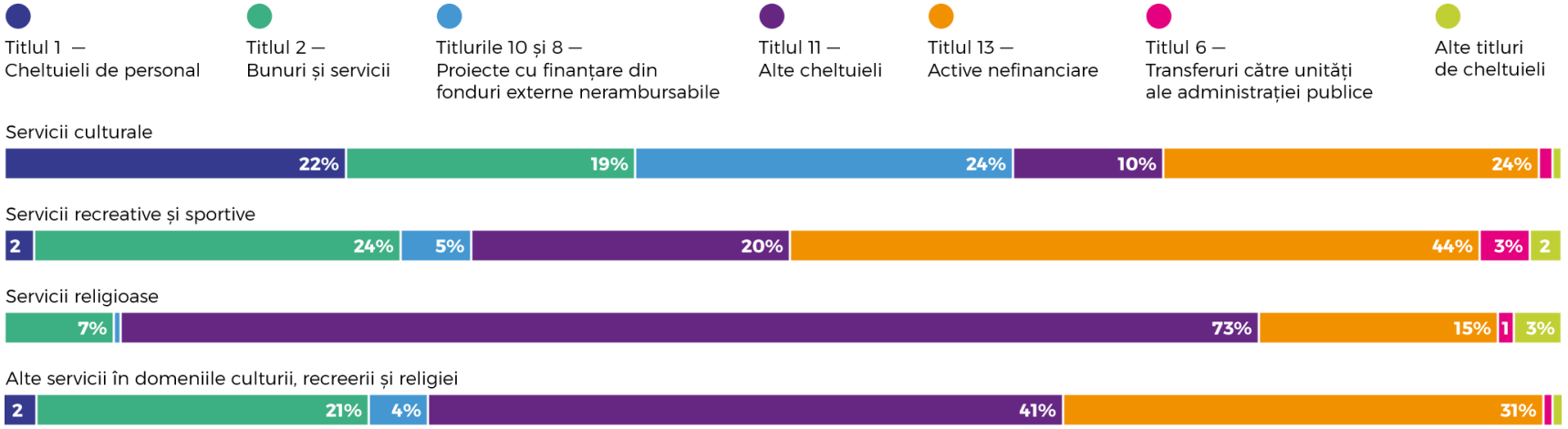
[49] Titlul 13 - Active nefinanciare este compus din articole referitoare la Active fixe (construcții, mijloace de transport etc), stocuri și reparații capitale aferente activelor fixe.

Graficul 23. Distribuția cheltuielilor în funcție de titlurile clasificației economice (valori absolute și procente)

Sursa: Execuțiile bugetare detaliate ale autorităților publice locale (MFP)

Grafic 24. Distribuția procentuală a cheltuielilor pe subcapitole ale clasificației funcționale și pe titluri ale clasificației economice

Sursa: Execuțiile bugetare detaliate ale autorităților publice locale (MFP)

3.2 Programe, proiecte și activități culturale

Această secțiune pune în evidență rezultatele obținute în urma organizării sesiunilor de finanțare a proiectelor culturale din fonduri publice nerambursabile la nivelul autorităților publice locale. **Este urmărit modul în care autoritățile publice locale au susținut domeniul cultural utilizând Ordonanța Guvernului nr. 51/1998 și Legea 350/2005 pentru a aloca finanțări nerambursabile către organizațiile neguvernamentale cu activitate culturală.**

Acest demers este relevant în primul rând pentru că urmărește modul în care autoritățile publice locale au susținut acest sector de activitate cu impact nu doar în domeniul culturii, ci și în mediu social și economic. În al doilea rând, este importantă evoluția numărului proiectelor culturale la nivel local, ca un potențial indicator pentru activitatea culturală. Nu în ultimul rând, relevanța acestei secțiuni vine din documentarea entităților culturale neguvernamentale – o parte a domeniului cultural care a devenit din ce în ce mai activă în ultimul deceniu, dar despre care există puține informații sistematizate la nivel local și cu acoperire națională.

Datele au fost colectate în urma a două procese succesive: **în perioada iulie-octombrie 2020** INCFC a invitat reprezentanții autorităților locale a 359 de UAT-uri (consilii județene, municipii și orașe) să completeze un tabel cu informații privind **finanțările nerambursabile din fonduri publice acordate în perioada 2005-2020**, detaliind următoarele criterii: *denumirea organizației neguvernamentale care a solicitat fonduri*, *domeniul de activitate pentru care a depus dosarul de finanțare*, *numele proiectului propus*, *anul în care a fost acordată finanțarea* și *suma alocată* proiectului cultural în urma selecției. Au fost selectate doar proiectele admise pentru finanțare, iar în cazurile în care nu a fost primit răspuns, a fost consultată **Partea a VI-a a Monitorului Oficial al României**[50], unde autoritățile locale sunt obligate conform Legii 350/2005[51] să publice contractele de finanțare nerambursabilă încheiate în cursul anului fiscal.

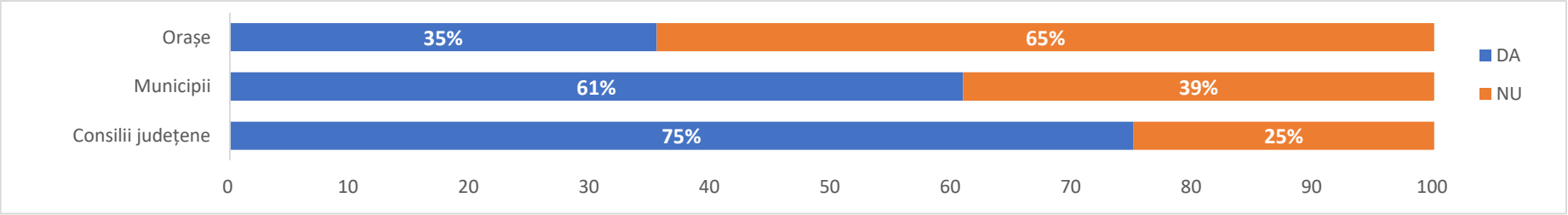
Este important de notat că datele colectate în acest prim proces nu acoperă integral anul 2020, ci doar prima jumătate a anului în cazurile în care autoritățile publice locale au deschis apelurile de finanțare și au fost selectate proiecte în primele luni ale anului.

[50] Monitorul Oficial al României, Partea a VI-a, http://www.monitoruloficial.ro/
[51] Legea 350/2005, Secțiunea a 2-a: transparență și publicitate, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/66812

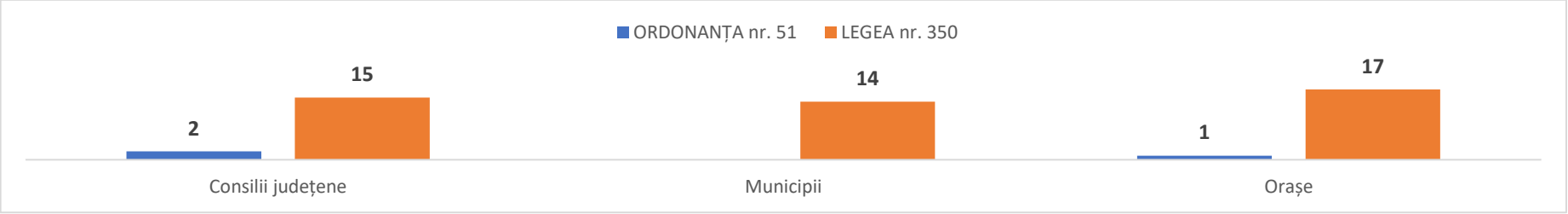
În **2021, în urma unui al doilea proces de colectare de date** desfășurat de către INCFC, autoritățile publice locale au răspuns și la două întrebări legate de finanțarea din fonduri publice nerambursabile a proiectelor culturale în ultimii trei ani. Așa cum se poate observa din **graficul 1**, 75% dintre consiliile județene respondente, 61% dintre municipii și doar 35% dintre orașe au răspuns că organizat sesiuni de finanțare nerambursabilă pentru proiecte culturale în ultimii 3 ani. De asemenea, este relevant de observat **(graficul 2)** și că actul normativ menționat ca fiind folosit pentru acest proces de finanțare este preponderent Legea 350/2005 și nu OG 51/1998.

Acest aspect este important, pentru că Legea 350/2005 este un act normativ destinat generic finanțării din fonduri publice nerambursabile pentru „*activități nonprofit de interes general*”, pe când OG 51/1998 stabilește *cadrul legal specific* pentru proiectele culturale finanțate din fonduri publice nerambursabile. Utilizarea Legii 350/2005 pentru finanțarea proiectelor culturale poate produce ambiguitate în privința domeniului cultural, pentru că acest act normativ nu specifică limitele unui proiect cultural, aceste criterii fiind stabilite de fiecare unitate administrativă în parte. Astfel se explică faptul că au fost întâlnite exemple de formații / grupuri sportive locale finanțate în baza Legii 350/2005 încadrate de autoritățile publice locale la categoria „cultură”.

Graficul 25. Ați organizat sesiuni de finanțare nerambursabilă pentru proiecte culturale în ultimii 3 ani?

Grafic 26. Pe baza cărui act normativ au fost organizate sesiunile?

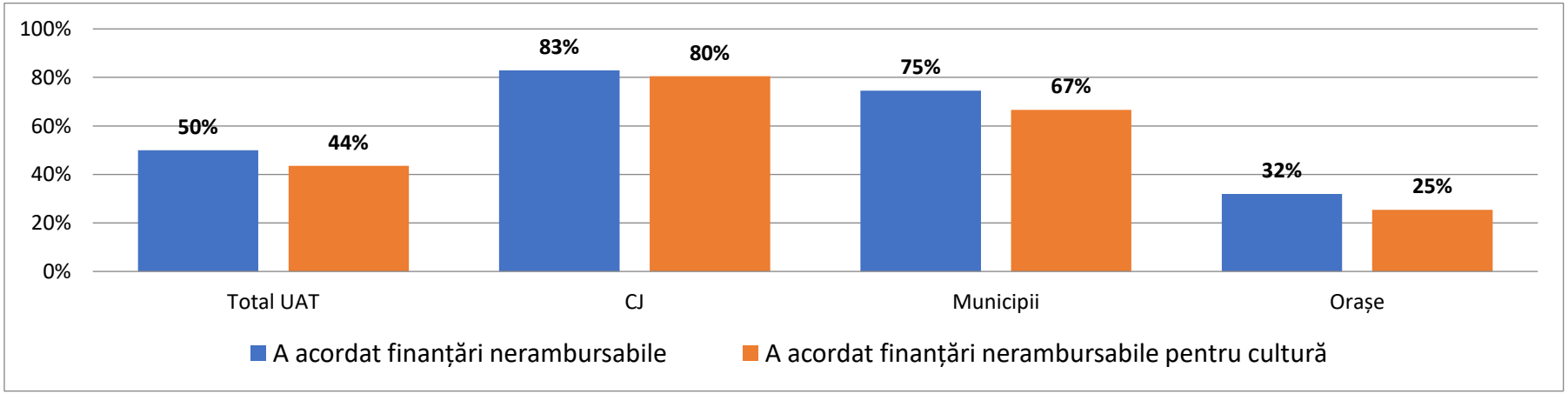
La nivel național, în perioada 2005-2020, din numărul total de 359 de UAT-uri analizate, 179 (50%) au acordat în cel puțin un an finanțări nerambursabile pentru proiecte non-profit de interes general, iar **156 (44% din totalul de 359) de UAT-uri au acordat finanțări și pentru domeniul *cultură* (tabelul 1).**

Tabel 26. Frecvența UAT-urilor care au acordat finanțări nerambursabile organizațiilor neguvernamentale

Tip UAT	Total	Au acordat finanțări prin OG 51/1998 sau L 350/2005 în cel puțin un an din perioada 2005-2020	% al celor care au acordat finanțări prin OG 51/1998 sau L 350/2005 în cel puțin un an din perioada 2005-2020	Au acordat finanțări de proiecte culturale în cel puțin un an din perioada 2005-2020	% al celor care au acordat finanțări de proiecte culturale în cel puțin un an din perioada 2005-2020
CJ	41	34	83%	33	80%
Municipii	102	76	75%	68	67%
Orașe	216	69	32%	55	25%
Total UAT	**359**	**179**	**50%**	**156**	**44%**

Sursa: Colectare directă INCFC și Monitorul Oficial, Partea a VI-a

Graficul 27. Procentul de UAT-uri care au acordat finanțări nerambursabile organizațiilor neguvernamentale

Sursa: Colectare directă INCFC și Monitorul Oficial, Partea a VI-a

Urmărite după tipul de autoritate publică locală, se poate observa în **Graficul 26** că 83% (34) dintre consiliile județene au acordat finanțări din fonduri publice nerambursabile în cel puțin un an din perioada studiată (2005-2020), iar 80% (33) dintre consilii au acordat finanțări de proiecte culturale. Municipiile înregistrează valori procentuale apropiate de cele ale consiliilor județene: 75% (76) dintre municipii au acordat finanțări din fonduri publice nerambursabile în cel puțin un an între 2005 și 2020, iar în 67% (68) dintre cazuri au fost aprobate finanțări și pentru cultură. La nivelul orașelor valorile scad considerabil: doar 32% (69) dintre orașe au acordat astfel de finanțări, și doar 25% (55) au finanțat și proiecte culturale în baza Legii 350/2005 sau OG 51/1998.

Tabel 27. Numărul de proiecte culturale finanțate de autoritățile publice locale din fonduri publice nerambursabile în perioada 2005-2020, în funcție de județe și regiuni.

Regiune	Județ	Număr total de proiecte culturale finanțate (2005-2020[52])	Total pe regiune (2005-2020[53])
Centru	ALBA	75	11405
	BRAȘOV	285	
	COVASNA	2719	
	HARGHITA	3381	
	MUREȘ	3669	
	SIBIU	1276	
Nord-Est	BACĂU	204	1393
	BOTOȘANI	194	
	IASI	102	
	NEAMȚ	569	
	SUCEAVA	194	
	VASLUI	130	
Nord-Vest	BIHOR	1592	6123
	BISTRIȚA-NĂSĂUD	166	
	CLUJ	3374	
	MARAMUREȘ	661	

[52] Datele nu acoperă integral anul 2020, ci doar prima jumătate a anului în cazurile în care autoritățile publice locale au deschis apelurile de finanțare și au fost selectate proiecte în primele luni ale anului.
[53] Idem.

	SĂLAJ	100	
	SATU MARE	230	
Sud	ARGEȘ	78	**284**
	CĂLĂRAȘI	0	
	DÂMBOVIȚA	79	
	GIURGIU	0	
	IALOMIȚA	72	
	PRAHOVA	55	
	TELEORMAN	0	
Sud-Est	BRĂILA	20	**604**
	BUZĂU	317	
	CONSTANȚA	67	
	GALAȚI	0	
	TULCEA	188	
	VRANCEA	12	
Sud-Vest	DOLJ	36	**235**
	GORJ	10	
	MEHEDINȚI	65	
	OLT	117	
	VÂLCEA	7	
Vest	ARAD	848	**5964**
	CARAȘ-SEVERIN	373	
	HUNEDOARA	467	
	TIMIȘ	4276	

Sursa: Colectare directă INCFC și Monitorul Oficial, Partea a VI-a

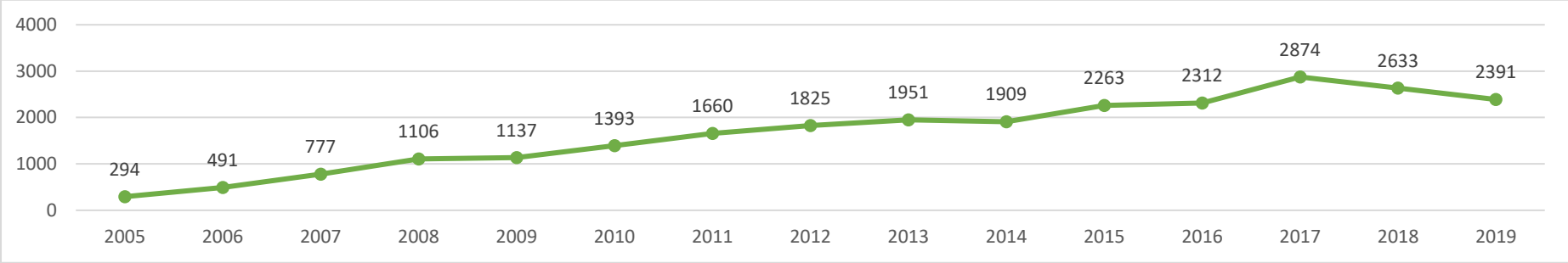
Distribuția pe județe și regiuni a numărului de proiecte culturale finanțate de autoritățile publice locale din fonduri publice nerambursabile (Tabelul 2) scoate în evidență un decalaj regional în primul rând: cele mai multe proiecte culturale sunt înregistrate în regiunile Centru (11405), Nord-Vest (6123) și Vest (5964). Cele mai puține proiecte culturale finanțate din fonduri publice nerambursabile au fost înregistrate în regiunile Sud-Vest (235), Sud (284) și Sud-Est (604). Așadar, există o diferență

considerabilă între cele două grupuri de regiuni, decalaj ce poate fi observat între aceleași regiuni și în privința alocărilor bugetare pentru capitolul „Cultură, recreere și religie”.

Județul cu numărul cel mai mare de proiecte culturale finanțate din fonduri publice nerambursabile în ultimii 15 ani este Timiș (4276), urmat de Mureș (3669) și Cluj (3374). La polul opus, există 4 județe în care nu s-a înregistrat nicio finanțare de acest fel în perioada analizată, trei dintre aceste județe fiind în regiunea Sud – Călărași, Giurgiu, Teleorman – iar celălalt, din Sud-Est – Galați. În ce privește absența finanțărilor, cel mai frecvent menționate motive pentru neorganizarea unor astfel de sesiuni de finanțare au fost legate, în special la nivelul orașelor, de lipsa fondurilor necesare în bugetul local și lipsa de personal specializat responsabil de gestionarea acestui proces. Un alt aspect des menționat a fost și lipsa de cunoaștere a actelor normative care reglementează acordarea acestui tip de finanțare și lipsa cererii din partea potențialelor entități neguvernamentale organizatoare ale proiectelor.

Privind imaginea de ansamblu la nivel național, în **graficul 4** se poate observa o tendință generală de creștere a numărului de proiecte culturale finanțate de autoritățile publice locale din fonduri publice nerambursabile, cel puțin până în anul 2017. Ulterior acestui an se înregistrează o ușoară scădere, accentuată apoi în 2019. În privința anului 2020, datele colectate sunt incomplete, însă au putut fi identificate județe precum Sibiu și Arad unde, chiar și doar în 7 luni din 2020 au fost înregistrate mai multe proiecte decât în întreg anul 2019. Așadar, actualizarea acestor date ar putea surprinde o revenire a trendului pozitiv, însă este important de luat în considerare și contextul pandemic și efectele sale asupra acestui sector al culturii.

Grafic 28. Dinamica numărului de proiecte culturale finanțate de APL din fonduri publice nerambursabile (2005-2019)

Sursa: Colectare directă INCFC și Monitorul Oficial, Partea a VI-a

Ca remarci finale, este important de notat că autoritățile publice locale folosesc cu precădere Legea 350 în detrimentul OG 51/1998. Acest lucru este relevant mai ales pentru că OG 51/1998 este un act legislativ dedicat finanțării proiectelor culturale, spre deosebire de Legea 350/2005 ce vizează în mod generic orice proiect non-profit de interes pentru comunitate. Utilizarea Legii 350/2005 pentru finanțarea proiectelor culturale poate genera ambiguitate privind domeniul cultural, întrucât criteriile de încadrare a unui proiect în domeniul culturii pot fi stabilite de fiecare autoritate publică locală.

Tendința din ultimii 15 ani a fost una de creștere a frecvenței numărului de sesiuni de finanțare organizate de autoritățile publice locale și, implicit, de creștere a numărului de proiecte finanțate până în anul 2017. Dintre tipurile de autorități publice locale analizate, consiliile județene acordă în general cele mai multe finanțări, fiind urmate de consiliile locale ale municipiilor mari sau reședință de județ din regiunile Vest, Nord-Vest și Centru.

Un tablou comparativ la nivel regional al finanțării organizațiilor neguvernamentale culturale din fonduri nerambursabile publice scoate în evidență existența unor grupuri de regiuni de dezvoltare cu evoluții similare: pe de-o parte regiunile Centru, Nord-Vest și Vest se remarcă prin valori ridicate ale numărului de proiecte culturale finanțate de-a lungul perioadei analizate. La polul opus se află regiunile Sud-Vest și Sud-Muntenia, cu numere foarte scăzute de proiecte finanțate. Este de remarcat că aceste decalaje inter-regionale se oglindesc și în cazul cheltuielilor realizate de autoritățile publice locale pentru capitolul bugetar „Cultură, recreere și religie”, ceea ce sugerează că în cadrul acestor grupuri de regiuni de dezvoltare, autoritățile publice locale acordă o prioritate diferită domeniului cultural.

4 Participarea sectorului privat la finanțarea sectorului cultural

În ciuda constatării la nivelul instituțiilor UE că ”economia finanțării mixte a artelor și a culturii ar putea oferi noi perspective pentru sustenabilitatea activităților din sectorul cultural”, se recunoaște în același timp că ”este surprinzător faptul că nu există suficiente date comparative cu privire la volumul fondurilor private destinate culturii și cu privire la eficacitatea măsurilor date și a metodologiei comparative în Europa.”[54] Dezvoltarea și consolidarea rolului sectorului privat în oferta culturală în România, în multe situații sub coordonarea și/sau parteneriatul cu instituțiile publice, urmează trendul pozitiv și accelerat la nivel

[54] Direcţia Generală Politici Interne ale Uniunii, ”Încurajarea investiţiilor private în sectorul cultural”, Sinteză, Departamentul Tematic Politici structurale și de coeziune, Parlamentul European, 2011, pp 6-7.

internațional. Este obiectivul capitolului care urmează de a pune în evidență această evoluție, cu observația că studii ulterioare trebuie să prezinte și să evalueze modalitățile din ce în ce mai sofisticate de influență a finanțării private asupra modului în care se oferă și se consumă producția culturală în România.

4.1 Resurse financiare atrase prin sponsorizări și donații

Finanțările private nerambursabile provin în mare parte prin sponsorizări și alocări directe din mediul privat pentru proiecte culturale. Ca mecanism se remarcă finanțările acordate sub forma sponsorizării ori a mecenatului (în conformitate cu definițiile cuprinse în Legea nr 32/1994 cu modificările și completările ulterioare) sau granturile acordate de diverse fundații și programe private.

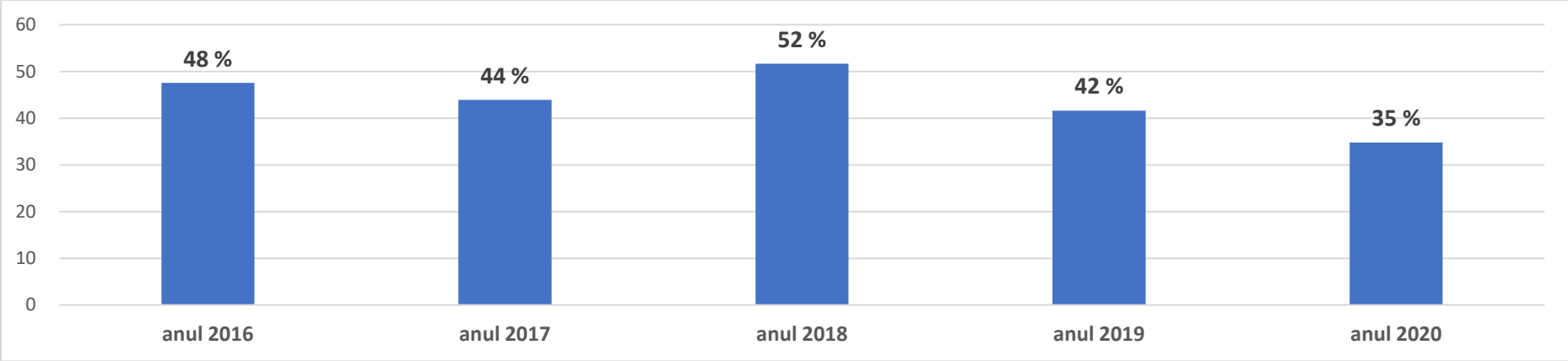
În ultima perioada, odată cu prezența tot mai mare a companiilor multinaționale în România, s-au dezvoltat și acțiunile întreprinse în cadrul așa numitei politici de *CSR – Corporate Social Responsability (Responsabilitate Socială a Companiei)*, respectiv sponsorizări a diferite acțiuni sociale și de mediu, inclusiv în domeniul culturii. Responsabilitatea socială corporativă (CSR) se referă la faptul că o afacere are o responsabilitate față de societatea care există în jurul ei, trecând astfel de granițele clasice ale scopului de maximizare a profitului. Firmele care îmbrățișează responsabilitatea socială corporativă sunt de obicei organizate într-o manieră care le dă putere să fie și să acționeze într-un mod responsabil din punct de vedere social. Este o formă de autoreglare care poate fi exprimată în inițiative sau strategii, în funcție de obiectivele unei organizații.

În ceea ce privește stimulentele fiscale acordate companiilor comerciale au dreptul de a efectua sponsorizări și mecenat în condițiile legii. Astfel, contribuabilii care efectuează sponsorizări și/sau acte de mecenat, potrivit prevederilor Legii nr. 32/1994 privind sponsorizarea, cu modificările și completările ulterioare, ale Legii bibliotecilor nr. 334/2002, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și a prevederilor art. 25 alin. (4) lit. c) din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, precum și cei care acordă burse private, potrivit legii, scad sumele aferente din impozitul pe profit datorat la nivelul valorii minime dintre următoarele:

- valoarea calculată prin aplicarea a 0,75% la cifra de afaceri; pentru situațiile în care reglementările contabile aplicabile nu definesc indicatorul cifra de afaceri, această limită se determină potrivit normelor;
- valoarea reprezentând 20% din impozitul pe profit datorat.

În ceea ce privește persoanele fizice, codul fiscal actual permite alocarea a 3,5% din impozitul datorat pe venitul net către organizații neguvernamentale culturale (ONG) sau burse. Acestea reprezintă o sursă privată potențială importantă de finanțare a activităților culturale. Organizațiile neguvernamentale culturale sunt definite ca entități care au beneficiat de cel puțin o finanțare din fonduri nerambursabile (din domeniul cultural) pentru a desfășura un proiect cultural și / sau entități[55] care s-au înscris în Registrul Sectorului Cultural[56].

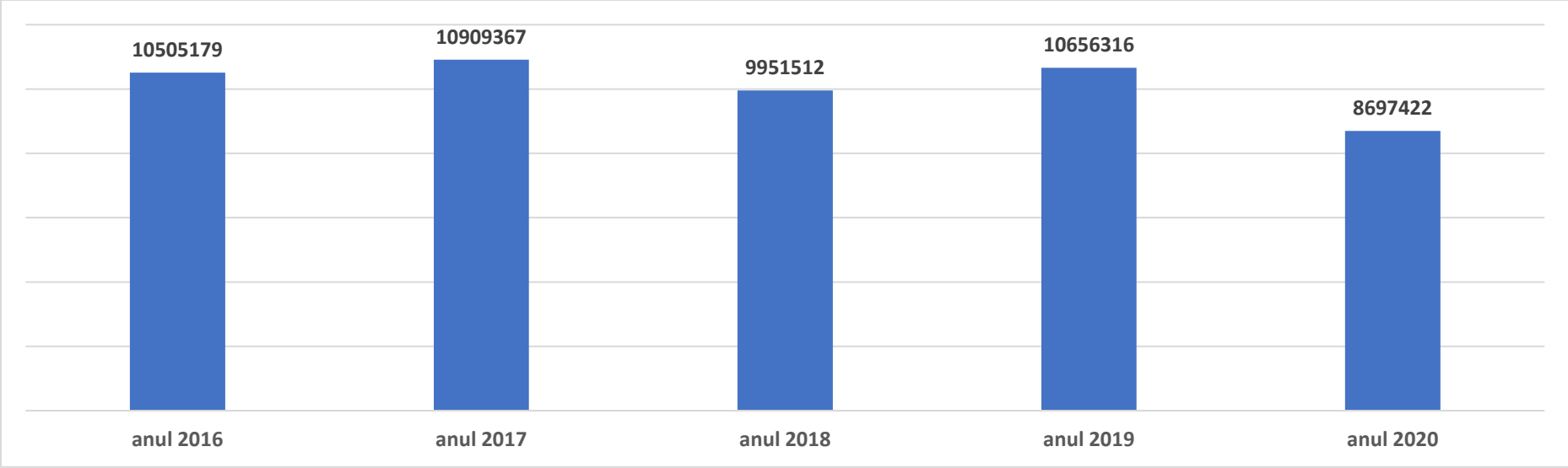
Grafic 29. Procentul de organizații neguvernamentale culturale care au beneficiat de direcționări de impozit (%)

Surse de date: Declarația 230[57] - Cerere privind destinația sumei reprezentând până la 3,5% din impozitul anual datorat (2016-2020); Declarația 112[58] - Declarație privind obligațiile de plată a contribuțiilor sociale, impozitului pe venit şi evidența nominală a persoanelor asigurate (2018-2020); Declarația Unică - 212[59] - privind impozitul pe venit și contribuțiile sociale datorate de persoanele fizice (2018-2020)

[55] https://culturadatainteractiv.ro/organizatii-neguvernamentale-culturale/
[56] https://www.culturadata.ro/registrul-sectorului-cultural/
[57] https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/Declaratii_R/230.html
[58] https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/declunica/DGMFIAC_formular_112.htm
[59] https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/Declaratii_R/declaratie_unica.html

Graficul 30. Evoluția anuală a direcționărilor de impozit către organizații neguvernamentale culturale (lei)

Surse de date: Declarația 230[60] - Cerere privind destinația sumei reprezentând până la 3,5% din impozitul anual datorat (2016-2020); Declarația 112[61] - Declarație privind obligațiile de plată a contribuțiilor sociale, impozitului pe venit şi evidența nominală a persoanelor asigurate (2018-2020); Declarația Unică - 212[62] - privind impozitul pe venit și contribuțiile sociale datorate de persoanele fizice (2018-2020)

4.2 Alte contribuții ale sectorului privat

Formele mixte de intervenție bazate pe finanțări publice și private au devenit din ce în ce mai vizibile în lumea antreprenoriatului cultural, ea însăși un produs cultural în sine. Partea contribuției private, producătoare de valoare socială, se lasă mai greu descoperită, adică cuantificată, mai ales deoarece reprezintă o formă de participare neconvențională pentru economiști. Un caz ilustrativ pentru complexitatea acestei forme de intervenție privată în cultură este ”arta comunitară”, cu origini pe care le regăsim

[60] https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/Declaratii_R/230.html
[61] https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/declunica/DGMFIAC_formular_112.htm
[62] https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/Declaratii_R/declaratie_unica.html

la 1900, și care numără printre jaloanele sale remarcabile curente conduse de Augusto Boal, creatorul „teatrului celor oprimați" sau Joseph Beuys, inițiatorul „sculpturii sociale"[63]. Sub rezerva acestor observații, această secțiune dedicată *altor* contribuții financiare pune în evidență această categorie de intervenții de *natură* financiară, dar ghidate prioritar de obiective *preponderent culturale* proprii sectorului privat.

Din observațiile directe asupra organizării sistemului de finanțare privată, se poate deduce că produsele culturale de notorietate internațională, de ex. industria filmului, festivalurile de teatru și de muzică clasică – atrag cel mai mult atenția și interesul financiar. Reprezentantul unei firme implicată financiar masiv în susținerea evenimentelor culturale indică o listă de priorități care începe cu "orice eveniment cultural al celor sponsorizați în mod tradițional, adică Festivalul de film francez, Les Films de Cannes à Bucarest, Festivalul George Enescu și Fête de la Musique" care asigură o bună rată de recuperare a investiției (ROI, *return on investment*)[64]. Mergând pe aceeași logică, se poate înțelege că la o scară mai mică a notorietății, să zicem pe plan național sau local, sunt atrase resurse financiare de o dimensiune mai redusă, dar, în cele din urmă, extrem de importante pentru vitalitatea sectorului. Despre importanța acestora vorbește de la sine o constatare care vine din partea jurnalismului independent dedicat culturii: "Din fericire, pasiunea, talentul și munca artiștilor, finanțările private, precum și implicarea ONG-urilor, au pompat arta și evenimente de calitate în cultura noastră muribundă."[65] Tabelul care urmează sugerează direcțiile de acțiune și amploarea intervenției culturale din partea operatorilor privați, cu titlu de exemplificare.

Tabel 28 Contribuții financiare reprezentative ale mediului privat

Organizație	Evenimente	Sprijin public	Link
Art Safari SRL **Fundația Centrul Cultural ArtSociety**	ArtSafari: Pavilion de artă	Sub patronajul: Ministerului Culturii Primăriei Mun. București	ArtSafari

[63] Valentin Cojanu (2015), "Crearea valorii sociale: cazul centrului de artă comunitară „Vârsta4", în Valentin Cojanu, Carmen Croitoru, Anda Becuț (2015) *Sectoarele culturale și creative în România. Importanța economică și contextul competitive*. Editura Pro Universitaria, București, pp. 143-164.
[64] Alex Filip de la Orange Romania citat de Oana Vasiliu,"The big sponsors of cultural products in Romania. How have companies approached the sector", *Business Review*, 29.04.2016. Disponibil la How are companies supporting Romanian culture (business-review.eu).
[65] *Cultura la dubă*. About - Cultura la dubă (culturaladuba.ro)

Asociația pentru Promovarea Filmului Românesc împreună cu Asociația pentru Festivalul de Film Transilvania (AFFT) și Asociația Film și Cultură Urbană (AFCU	Festivalul Internațional de Film Transilvania (TIFF) (împreună cu Asociația pentru Festivalul de Film Transilvania) Gala Premiilor Gopo Noaptea Albă a Filmului Românesc Festivalul Internațional de Film Independent ANONIMUL	Creative Europe (Media) Centrul Național al Cinematografiei	Asociația pentru Promovarea Filmului Românesc TIFF Premiile GOPO
Fundația ANONIMUL	Alte proiecte culturale și sociale	Centrul Național al Cinematografiei Consiliul Județean Tulcea	Festivalul Internațional de Film Independent ANONIMUL Educational and Cultural Projects
Asociația Editorilor din România (AER)	Bookfest		Cine suntem (aer.ro)
Asociația caselor de discuri independente din România	Indiero on tour		Indiero – Asociatia Indiero
AIMR – Asociația Industriei Muzicale	Reprezentarea intereselor deținătorilor de drepturi de autor și drepturi conexe dreptului de autor		AIMR – Asociatia Industriei Muzicale din Romania

ATI - Asociația Teatrelor Independente	Reprezintă instituțiile independente de arte performative		ATI - Asociația Teatrelor Independente
ATIC - Asociația Transsectorială a Independenților din Cultură	Oferă consultanță fiscală și juridică, advocacy pentru artiști independenți.		Asociația Transsectorială a Independenților din Cultură - ATIC
Asociația Culturală Replika	Centrul de Teatru Educațional Replika		Centrul Replika - Centrul de Teatru Educational
Asociația Culturală Contrasens	Susține ”arta și cultura ca spațiu critic fundamental pentru dezvoltarea comunităților și a cetățenilor”.		Asociația Culturală Contrasens - Timișoara
Asociația Ephemair	Proiecte culturale care promovează arta contemporană românească și internațională Noaptea albă a galeriilor		EPHEMAIR
Asociația Tranzit.ro	Rețea de asociații independente în domeniul artei contemporane din Austria, Cehia, Slovacia, România și Ungaria.		tranzit.ro
Alexandra Tănăsescu	*Cultura la dubă:* jurnalism cultural independent		Cultura la dubă

Notă: Acest tabel cuprinde exemplificări identificate din surse publice și în urma participării reprezentanților unora dintre organizațiile enumerate la focus-grupurile organizate în cadrul proiectului. Din acest motiv, informația prezentată nu epuizează cazurile reprezentative (la nivel național) pentru a răspunde scopului analizei.

Scurta descriere de mai sus sugerează că peisajul finanțărilor este variat și, de multe ori, nu se poate descrie dihotomic, fie privat, fie public. Ca în orice domeniu antreprenorial, există proiecte complexe. Unul dintre cele mai bune cazuri care ilustrează această constatare este Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu, început ca o inițiativă personală, dezvoltat prin voluntariat, susținut din ce în ce mai mult de autorități locale și instituții de cultură (de ex. Teatrul Național „Radu Stanca” și Ministerul Culturii) și devenit în cele din urmă o *marcă* a artei românești în plan global. Multe alte susțineri financiare private se multiplică, fie la scară

locală (de ex. Compania privată de teatru de păpuși ”Teatrul pe roți”, Arad), fie la scara sectorului (de ex. experiențele incipiente în accesarea platformelor de finanțare[66]). Oricare ar fi forma demersului strategic al politicii culturale, el va trebui să rezerve un loc distinct și vizibil consolidării acestui sistem de finanțare antreprenorială.

5 Accesarea programelor externe de finanțare

Acest capitol evidențiază direcțiile de finanțare dedicate culturii din cadrul fondurilor structurale și de investiții europene, precum și alte programare de finanțare ale UE în perioada 2007-2020. Analiza se referă și la orientările programatice stabilite pentru perioada 2021-2027, inclusiv în cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR) al României.

5.1 Absorbția fondurilor structurale ale UE în perioada 2007-2013

Cele trei programe comunitare de interes major pentru sectoarele culturale și creative și pentru inițiativele legate de cetățenia europeană activă au fost Cultura (2007-2013), Media 2007 și Europa pentru Cetățeni (2007-2013). Evoluția bugetelor acestor puncte de contact, alocate de la Comisia Europeană (50%) și Ministerul Culturii (50%), evidențiază o scădere a fondurilor destinate promovării programului Cultura 2007-2013 și o creștere a fondurilor pentru promovarea programelor Media și Europa pentru Cetățeni. De asemenea, a fost înregistrată o tendință de descreștere din anul 2007 până în anul 2010 a fondurilor alocate pentru punctele de contact Cultura și Media din România, urmată de o tendință de creștere până în anul 2012.[67]

5.2 Absorbția fondurilor structurale ale UE și ale altor programe de finanțare în perioada 2014-2020

Peste jumătate din finanțarea acordată de Uniunea Europeană în perioada 2014 – 2020 s-a acordat prin 5 fonduri structurale și de investiții europene (fondurile ESI: Fondul european de dezvoltare regională (FEDR), Fondul social european (FSE), Fondul de coeziune (FC), Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR), Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (FEPAM)). Acestea sunt gestionate în comun de Comisia Europeană și de statele membre ale Uniunii Europene prin intermediul Acordurilor de Parteneriat. În cadrul Acordurilor de Parteneriat fiecare țară membră beneficiară stabilește, în colaborare cu Comisia Europeană, modul în care vor fi utilizate fondurile în cursul perioadei de finanțare. Programele operaționale sunt

[66] Mina Fanea-Ivanovici, ”Crowdfunding – a viable alternative source of finance for the film industry?”, *Revista Economică* 70:3, 2018, 79-88.
[67] Pentru o prezentare în detaliu a finanțării vezi informația furnizată de *Strategia Sectorială în domeniul Culturii și Patrimoniului Național pentru perioada 2014-2020*.

documente strategice multianuale prezentate de statele membre și adoptate de Comisia Europeană care definesc strategii de dezvoltare corespunzătoare obiectivelor tematice și priorităților de investiții din cadrul Politicii de Coeziune a UE, asumate prin Acordul de Parteneriat, și care se finanțează din FEDR, FC, FSE și FEPAM. Programele operaționale din perioada de programare 2014 – 2020 care au avut impact direct sau indirect asupra sectorului cultural sunt: Programul Operațional Regional, Programul Operațional Capacitate Administrativă, Programul Operațional Capital Uman, Programul Operațional Competitivitate, Programele Operaționale Cooperare Teritorială Europeană, Programul Național de Dezvoltare Rurală. În cadrul acestora, **Programul Operațional Regional** care are ca scop creșterea competitivității economice și îmbunătățirea condițiilor de viață ale comunităților locale și regionale prin sprijinirea dezvoltării mediului de afaceri, a condițiilor infrastructurale și a serviciilor, a avut o axă dedicată conservării, protejării, promovării și dezvoltării patrimoniului natural și cultural – Axa 5.1.

5.2.1 Programul Operațional Regional

Prin POR au fost alocate cca. 8,38 mld euro, din care 6,86 mld euro (inclusiv rezerva de performanță) a reprezentat sprijinul UE, prin FEDR, respectiv circa 1,53 mld euro contribuția națională (buget de stat, bugete locale). Repartizarea fondurilor POR s-a realizat în baza nevoilor comune de dezvoltare, asigurându-se corelarea cu strategiile regiunilor de dezvoltare, precum și cu strategiile naționale sectoriale. POR 2014-2020 a asigurat continuitatea viziunii strategice privind dezvoltarea regională în România, completând și dezvoltând direcțiile și prioritățile de dezvoltare regională și implementate prin POR 2007–2013 și alte programe naționale. Această abordare a avut la bază recomandările Raportului de evaluare ex-ante POR 2007–2013, conform cărora pe termen lung obiectivul global al politicii de dezvoltare regională va putea fi atins dacă se urmăresc în continuare prioritățile de dezvoltare din perioada 2007-2013. De asemenea, concluziile Raportului Actualizarea evaluării intermediare a POR 2007–2013 confirmă că nevoile de dezvoltare identificate în perioada anterioară de programare, nu numai că au rămas actuale, dar chiar au fost amplificate de impactul crizei economico - financiară ce a afectat profund economia și societatea românească[68].

Prin Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, a fost stabilită **Prioritatea de investiții 5.1** - Conservarea, protejarea, promovarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural are ca obiectiv specific impulsionarea dezvoltării locale prin conservarea, protejarea și valorificarea patrimoniului cultural și a identității culturale. În cadrul acestei priorități s-au finanțat restaurarea, protecția, conservarea și valorificarea durabilă a

[68] Programul Operațional Regional 2014 – 2020, sept, 2017

obiectivelor de patrimoniu UNESCO, patrimoniu cultural național – din grupa A[69] din Lista monumentelor istorice (indiferent de localizare, urban sau rural) și patrimoniu cultural local din mediul urban – grupa B[70] din Lista monumentelor istorice. Complementar, Programul Național de Dezvoltare Rurală a finanțat investiții legate de obiectivele de patrimoniu cultural local din mediul rural.

Conform datelor puse la dispoziție de Autoritatea de Management a Programului Operațional Regional din cadrul Ministerului Dezvoltării Regionale şi Administraţiei Publice, în anul 2020 erau contractate 278 de proiecte (2 reziliate), ceea ce însemna o alocare de 590,4 mil euro (127,48%) cu 27% peste bugetul alocat inițial. Valoarea țintă a numărului obiectivelor de patrimoniu cultural restaurate asumată a se realiza prin program până în 2023 este de 45. Există toate premisele ca această țintă să fie atinsă având în vedere că numărul reprezintă mai puțin de 40% din țintele contractelor încheiate.

Tabel 29. Situație proiecte finanțate POR axa 5.1 – 2014 – martie 2020[71]

Tip	Număr monumente	Valoare totală		Valoare medie pe monument	
		lei	euro	lei	euro
biserică	113	1.181.354.651	246.115.552	10.454.466	2.178.014
muzeu	41	486.457.319	101.345.275	11.864.813	2.471.836
laic	32	393.212.463	81.919.263	12.287.889	2.559.977
fortificație	11	187.936.409	39.153.419	17.085.128	3.559.402
arheologic	8	117.024.390	24.380.081	14.628.049	3.047.510
Castel / palat	8	130.717.444	27.232.801	16.339.681	3.404.100
monument	1	19.159.031	3.991.465	19.159.031	3.991.465
parc	1	54.346.025	11.322.089	54.346.025	11.322.089
TOTAL	**215**	**2.570.207.731**	**535.459.944**	**11.954.455**	**2.490.511**

Sursa: Raport de evaluare intermediar POR, martie 2020

[69] Monumente de interes național
[70] Monumente de interes local
[71] Raport de evaluare intermediar POR, martie 2020

Observăm că 52,5% din monumentele ce au beneficiat de fonduri europene prin POR axa 5.1 sunt biserici, cu o valoare de 45,9% din totalul bugetului alocat, fiind urmate de muzee 19% din monumente și 18,9% din buget și monumente de tip laic 14,8% din numărul total de monumente și 15,2% din buget. În domeniul culturii, fondurile structurale au fost concentrate către o mai bună valorificare a patrimoniului cultural. Acest obiectiv a putut fi atins prin Programul Operațional Regional atât prin Axa 5 specifică domeniului, prin axe nespecifice domeniului ce îmbunătățesc infrastructura generală, educațională, sau competitivitatea economică, dar și prin programele de Cooperare teritorială europene.

În cadrul Programului Operațional Regional pot fi finanțate și alte tipuri de investiții care pot contribui la dezvoltarea de ansamblu a sectorului cultural. Analizând listele de proiecte finanțate, nu am putut determina cu exactitate contribuția acestor fonduri la dezvoltarea SCC-urilor sau a infrastructurii culturale. În cadrul Axei 2- Îmbunătăţirea competitivităţii întreprinderilor mici şi mijlocii (Obiectivul Specific 2.1 și O S 2.2) SCC-urile pot investi în active necorporale, instrumente de comercializare on-line (**Buget alocat - 940.94 mil euro**[72]); în cadrul Axei 4 - Sprijinirea dezvoltării urbane durabile, OS 4.3 Îmbunătățirea regenerării fizice, economice și sociale a comunităților marginalizate în municipiile reședință de județ din România, unitățile administrativ-teritoriale și partenerii sau furnizorii publici de servicii sociale au dispus de fonduri pentru construcție/reabilitare/modernizare clădiri publice pentru activități educative, culturale și recreative, socio-culturale (**Buget alocat - 1 386.86 mil euro**[73]). În cadrul Axei 13 – Sprijinirea regenerării orașelor mici și mijlocii OS 13.1 Îmbunătățirea calității vieții populației în orașele mici și mijlocii din România, Regiuni, ITI DD, SUERD, autoritățile publice, ONG-urile sau instituțiile publice puteau accesa fonduri pentru îmbunătățirea serviciilor sociale, educaționale, culturale și recreative (Construirea / extinderea / finalizarea / modernizarea / reabilitarea / dotarea clădirilor cu funcții culturale și/sau recreative: centre de tineret, centre culturale, centre educaționale, centre recreative, biblioteci, muzee, teatre, inclusiv prin schimbarea folosinței inițiale a clădirilor) (**Buget alocat**[74] **- 243,98 mil euro**).

În cadrul Raportului de evaluare al axei 5.1[75], publicat în 2019, ce a prelucrat date la nivelul anului 2018, au fost trase următoarele concluzii cu privire la sectorul cultural:

[72] Ghid general POR 2015, www.inforegio.ro
[73] Ghid general POR 2015, www.inforegio.ro
[74] Raport de evaluare POR 2014 – 2020_AP_5_Patrimoniu, www.inforegio.ro
[75] Raport de evaluare POR 2014 – 2020_AP_5_Patrimoniu, www.inforegio.ro

- Opinia participanților la focus grupurile organizate pentru realizarea Raportului de evaluare axei 5.1 este că, pentru a deveni factor de dezvoltare și de coeziune socială, POR trebuie să propună un set de indicatori compoziți care să cuantifice legătura dintre indicatorul numărului de turiști/indicele atractivității turistice, numărul de obiective restaurate prin proiect, stadiul de conservare (informații prin evaluare MCIN prin serviciile deconcentrate sau experți acreditați - așa cum se realizează pentru obiectivele UNESCO), număr de locuri de muncă nou create, valoarea obiectivului de patrimoniu în funcție de interes conform Legii 422/2001, iar la final să se stabilească diferențiat finanțarea.
- Restaurarea patrimoniului (rezultatele intervențiilor AP 5.1), pe termen mediu și lung, cu un set de politici coerente și susținute la nivel central și local, va determina dezvoltarea și diversificarea economiilor locale. Aceste intervenții sunt, în opinia beneficiarilor și a factorilor interesați, de o deosebită importanță, având în vedere potențialul deținut de România. Pentru localitățile de dimensiuni mai mici, integrarea obiectivelor finanțate prin POR în circuite turistice și obținerea statutului de stațiune turistică, poate reprezenta motorul revigorării economice cu real impact asupra nivelului de trai al comunităților. Cu toate acestea, evaluarea modului în care intervențiile vor contribui la diversificarea economiilor locale este dificil de cuantificat, în lipsa unor indicatori și a surselor de colectare a acestora;
- Intervențiile POR sunt complementare cu alte măsuri finanțate în cadrul PND, cu programul Ro-Cultura, dar și cu programul european URBAN Innovative Actions. Parteneriatele în implementarea proiectelor, capacitate financiară și asigurarea unui management de proiect profesionist sunt premisele sustenabilității intervențiilor;

5.2.2 Programe de Cooperare Transfrontalieră, Interregională, Transnațională

Cooperarea teritorială europeană este obiectivul politicii de coeziune care urmărește soluționarea problemelor transfrontaliere și dezvoltarea în comun a potențialului diverselor teritorii. Acțiunile de cooperare sunt sprijinite din Fondul european de dezvoltare regională prin intermediul a trei componente-cheie: cooperarea transfrontalieră, cooperarea transnațională și cooperarea interregională. România este eligibilă în cadrul următoarelor programe de cooperare: România- Bulgaria (Interreg V-A), România – Serbia, România – Ucraina, România – Ungaria – Slovacia – Ucraina, Interreg România – Ungaria, România – Moldova, Bazinul Mării Negre, Interreg Europa, Interreg Dunărea, Urbact III, Interact III, Espon 2020. Majoritatea acestor programe de cooperare au un obiectiv de intervenție dedicat valorificării patrimoniului cultural și turismului. Tabelul de mai jos prezintă succint aceste

programe, precum și numărul de proiecte finanțate în sectorul cultural, fără a putea determina cu exactitate până, la finalizarea proiectelor, suma absorbită de România în cadrul acestora.

Tabel 30. Programe de Cooperare Transfrontalieră, Interregională, Transnațională

Program	Buget program (euro)	Buget axă prioritară cultură (euro)	Nr. proiecte cultură	Procent din total buget	Activități eligibile în cadrul axei dedicate	Beneficiari eligibili
Interreg V - A România - Bulgaria[76]	258.504.126	59.932.378,91	69	23 %	Strategii, planuri de management, in domeniul valorificării, conservării patrimoniului; conservarea, promovarea dezvoltarea patrimoniului cultural; evenimente transfrontaliere; drumuri de acces către obiective culturale; reconstruire infrastructură culturală; dezvoltarea de produse și servicii culturale și turistice comune	Autoritate națională/regională/ locală publică, ONG, Instituție publică
România - Serbia[77]	88.125.003	9.588.825	14	10,8%	Transfer de cunoștințe, schimb de bune practici; promovarea tradițiilor comune; evenimente culturale; investiții pentru modernizarea și reabilitarea siturilor naturale și culturale; studii și cercetări privind patrimoniul cultural	Autoritate națională/regională/ locală publică, Birouri - filiale ale autorităților / organismelor publice naționale / regionale, Camere de comerț, agenții de dezvoltare regională, ONG, instituții

[76] MDLPA, Autoritatea de Management a Programului România – Bulgaria, www.interregrobg.eu
[77] MDLPA, Autoritatea de Management a Programului România – Serbia, www.romania-serbia.net

						de învățământ, muzee, instituții culturale, sportive, turistice, instituție publică, organizații religioase
România - Ucraina[78]	66.000.000	5.461.190,06	9	8,2%	Restaurarea, conservarea, consolidarea, protecția patrimoniului; rețele de instituții culturale; sprijin pentru activități meșteșugărești; Promovarea activităților tradiționale; evenimente culturale; strategii comune; drumuri de acces la obiectiv	Instituții publice, ONG, Organizații internaționale, Administrații publice naționale / regionale / locale
România - Ungaria[79]**- Slovacia- Ucraina**	81.347.200	1.940.884,12	7	2,38%	Restaurare, conservare, valorificare; studii; rute tematice; evenimente culturale; promovarea și dezvoltarea meșteșugurilor, produselor tradiționale; schimb de experiență.	Autoritatea publică centrală, ONG, Academia Română, GAL, Universitate, Institut de cercetare, ADI, Instituție religioasă, Cameră de comerț, Instituție culturală / de turism / sportivă, patronate, sindicate, Comitete sectoriale

[78] MDLPA, Autoritatea de Management a Programului România - Ucraina https://ro-ua.net
[79] MDLPA

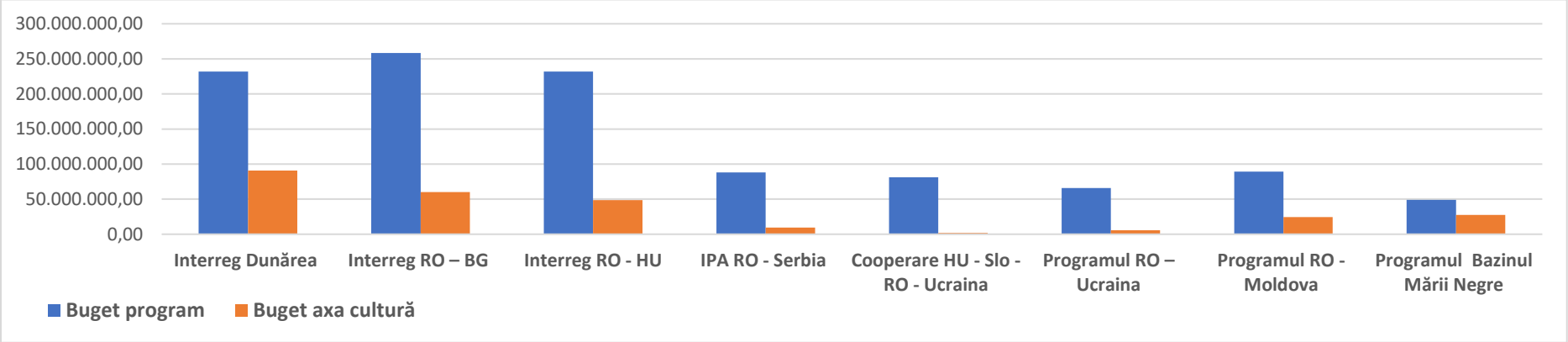
Bazinul Mării Negre[80]	49.038.597	27.364.772,49	20	55,8%	Promovarea și dezvoltarea rutelor culturale comune; promovarea și conservarea patrimoniului – infrastructură la scară mică; rețele transnaționale cultură – turism; schimb de bune practici; evenimente culturale; rețele și schimb de experiență între SCC-uri	Autoritatea publică locală, Autoritatea publică centrală, GAL, Universitate, Instituție Publică, Institut de Cercetare, Arii protejate, Instituție de învățământ, Grupări europene de cooperare teritorială, Organizații sindicale, patronate, federații, Instituție culturală / sportivă / de turism
România - Ungaria[81]	231.861.763	48.502.844	14	20,9%	Rute tematice	Autoritate publică locală, ONG, Autoritatea publică centrală, Cameră de comerț, Grupări europene de cooperare teritorială
România - Moldova[82]	89.100.000	24.471.558	16	27,4%	Restaurarea, conservarea, consolidarea, protejarea, securitatea, valorificarea comună a patrimoniului, rețele culturale, suport pentru meșteșuguri, tradiții, evenimente culturale transfrontaliere, strategii de	Autoritate publică locală, ONG, Instituție publică, Instituție culturală / sportivă / de turism, Muzeu, Instituție religioasă

[80] MDLPA, Autoritatea de Management Programul Bazinul Mării Negre, https://blacksea-cbc.net
[81] MDLPA, Autoritatea de Management a Programului România –Ungaria, https://interreg-rohu.eu
[82] MDLPA, Autoritatea de Management a Programului România- Moldova, https://www.ro-md.net

					promovare comune, dezvoltarea de produse comune	
Programul Transnațional Dunărea[83]	231.924.597	90.893.380	39	39%	Studii, strategii, schimb de bune practici, managementul patrimoniului	Microîntreprindere, Întreprindere Mare, Autoritate publică locală, ONG, IMM, Autoritatea publică centrală, Instituție publică, Cameră de comerț, Grupări europene de cooperare teritorială, Organizații sindicale, patronate, federații.

Sursa: Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației

Grafic 31. Alocări pentru programele de cooperare 2014-2020 și pentru axele specifice de cultură (euro)

Sursa: Autoritățile de management ale programelor, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației

[83] MDLPA, Autoritatea de Management a Programului Interreg Dunărea, www.interreg-danube.eu

5.2.3 Programul Național de Dezvoltare Rurală

PNDR este programul prin care se acordă fonduri nerambursabile de la Uniunea Europeană şi Guvernul României pentru dezvoltarea economico – socială a spaţiului rural din România. În cadrul acestui program pot fi finanțate activități tradiționale non-agricole, activități meșteșugărești în mediul rural.

În cadrul Măsurii 6: Dezvoltarea fermelor și a întreprinderilor[84] a fost definită **Submăsura 6.2 Sprijin pentru înființarea de activităţi neagricole în zone rurale**, care are ca scop în special, crearea de noi activităţi neagricole pentru fermierii de mici dimensiuni sau membrii familiilor lor şi în general, pentru micii întreprinzători din mediul rural, acordându-se prioritate sectoarelor cu potențial ridicat de dezvoltare identificate în Acordul de Parteneriat, în concordanță cu Strategia Națională de Competitivitate. Submăsura vizează încurajarea menţinerii şi dezvoltării activităţilor meşteşugăreşti tradiţionale (ex: activități de artizanat și alte activități tradiționale non-agricole - olărit, brodat, prelucrarea manuală a fierului, lânii, lemnului, pielii etc). **Submăsura 6.4 Sprijin pentru investiții în crearea și dezvoltarea de activități neagricole în zone rurale** are ca **scop finanțarea** investițiilor pentru microîntreprinderi şi întreprinderi mici din mediul rural, care își creează sau dezvoltă activități non-agricole în zonele rurale (de ex., activități de artizanat și alte activități tradiționale neagricole – olărit, brodat, prelucrare manuală a fierului, lânii, lemnului, pielii, etc).

În cadrul Măsurii 7: Servicii de bază și reînnoirea satelor în zonele rurale a fost definită **Submăsura 7.6 Sprijin acordat pentru stimularea investițiilor asociate conservării patrimoniului cultural și pentru menținerea tradițiilor și moștenirii spirituale.** Scopul investițiilor sprijinite în cadrul acestei submăsuri este de protejare a patrimoniului cultural sau/și realizare a investițiilor pentru conservarea moștenirii de interes local, a așezămintelor monahale inclusiv a modernizării așezămintelor culturale. Au fost stabilite ca activități eligibile: restaurarea, conservarea și dotarea clădirilor/monumentelor din patrimoniul cultural imobil de interes local de clasă (grupă) B; restaurarea, conservarea și/sau dotarea așezămintelor monahale de clasă (grupă) B şi construcția, extinderea și/sau modernizarea drumurilor de acces ale așezămintelor monahale de clasă (grupă) B; modernizarea, renovarea și/sau dotarea căminelor culturale; achiziționarea sau dezvoltarea de software și achiziționarea de brevete, licențe, drepturi de autor, mărci.

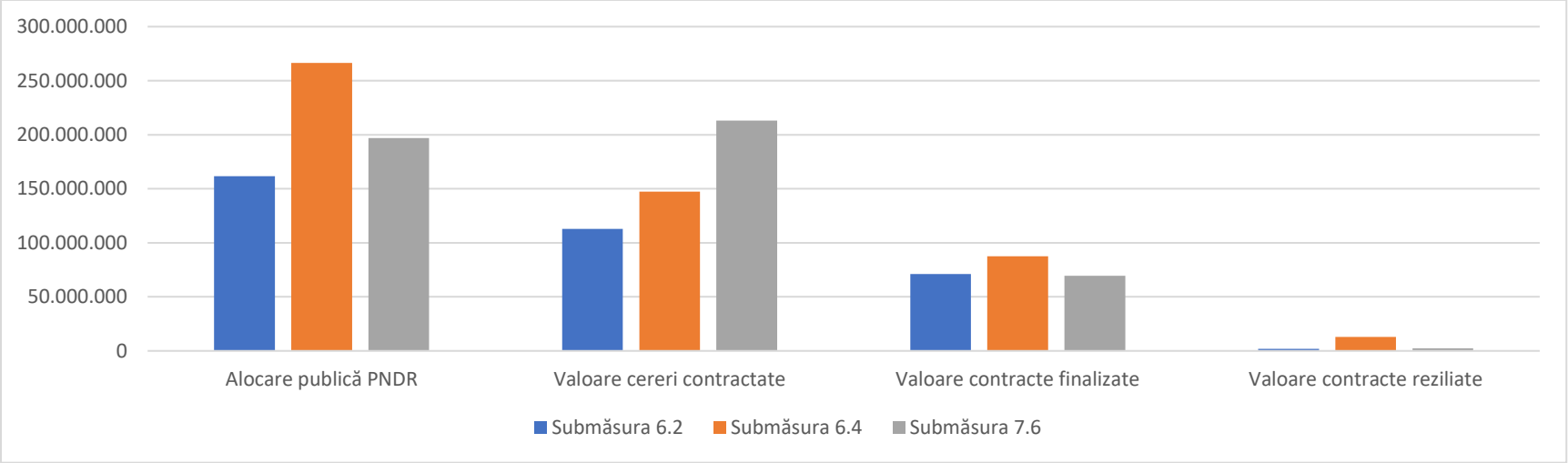
[84] https://portal.afir.info

Tabel 31. Alocări pentru măsurile PNDR (euro)

Submăsura	Alocare publică PNDR (euro)	Cereri contractate	Valoare cereri contractate	Contracte finalizate	Valoare contracte finalizare	Contracte reziliate	Valoare contracte reziliate	Rată absorbție până în prezent
SM 6.2	161.553.378	1.910	112.943.000	1.215	71.090.000	30	1.820.000	44,00%
SM 6.4	266.474.043	885	147.391.797	565	87.527.289	78	12.854.578	32,85%
SM 7.6	197.010.999	673	213.040.233	256	69.432.106	9	2.416.494	35,24%
Total	625.038.420	3.468	473.375.030	2.036	228.049.395	117	17.091.072	

Sursa: Programul Național de Dezvoltare Rurală, https://www.pndr.ro

Grafic 32. Alocări (în euro) pe liniile destinate conservării patrimoniului (SM 7) și activităților meșteșugărești (SM 6.2. și 6.4)

Sursa: Programul Național de Dezvoltare Rurală, https://www.pndr.ro

5.2.4 Programul Operațional Capital Uman

POCU 2014-2020 urmărește integrarea nevoilor de dezvoltare a resurselor umane în ansamblul programelor și politicilor publice ale României, stabilește prioritățile de investiții, obiectivele specifice și acțiunile asumate de către România în domeniul resurselor umane, continuând astfel investițiile realizate prin Fondul Social European în perioada 2007-2013 și contribuind, totodată, la atingerea obiectivului general al Acordului de Parteneriat (AP 2014-2020) - implicit al Fondurilor Europene Structurale și de Investiții din România, și anume, de a reduce disparitățile de dezvoltare economică și socială dintre România și Statele Membre ale UE. Toate direcțiile de aplicare ale programului, respectiv - „Inițiativa locuri de muncă pentru tineri", „Îmbunătățirea situației tinerilor din categoria NEETs", „Locuri de muncă pentru toți", „Incluziunea socială și combaterea sărăciei", „Dezvoltare locală plasată sub responsabilitatea comunității", „Educație și competențe" – pot fi aplicate în domeniul culturii sau în beneficiul resurselor umane ce activează în acest domeniu.

În cadrul POCU a fost un apel dedicat industriilor creative, Programul România Creativă, Axa prioritară 3: "Locuri de muncă pentru toți", Obiectiv tematic 8: "Promovarea unor locuri de muncă durabile și de calitate și sprijinirea mobilității lucrătorilor", Prioritatea de investiții 8.iii "Activități independente, antreprenoriat și înființare de întreprinderi, inclusiv a unor microîntreprinderi și a unor întreprinderi mici și mijlocii inovative". Au fost definiți ca beneficiari eligibile persoanele fizice care intenționează să înființeze o afacere în industrii culturale și creative în zona urbană într-una din regiunile mai puțin dezvoltate. Principalele etape și grupe de activități din cadrul programului: mentorat și formare profesională a beneficiarilor în domeniul antreprenoriatului, adaptate specificului sectoarelor culturale și creative; consiliere/consultanță pentru dezvoltarea planului de afaceri; sprijin pentru inițierea și demararea unei afaceri într-un domeniu cultural-creativ; exploatarea și sustenabilitatea ideii de business (activități specifice fiecărui domeniu în parte). Obiectivul programului este dezvoltarea antreprenoriatului și înființarea de noi întreprinderi non-agricole în zona urbană în domenii culturale și creative.

Conform Raportului anual de implementare[85] întocmit în anul 2020 de Ministerul Fondurilor Europene, în cadrul Axei prioritare 3 a fost lansată 98,54% din alocare, valoarea contractată ajungând la 99,27% din totalul alocării. Astfel, până la data de 31.12.2020 au fost semnate 449 contracte de finanțare, având o valoare totală de 1,33 mld. €, din care FSE[86]+BS de 1,22 mld. €. Plățile în valoare de 798,87 mil. € reprezintă 59,69% din valoarea contractată, respectiv 60,13% din totalul alocării disponibile. Pentru a se

[85] Ministerul Fondurilor Europene și Investițiilor
[86] FSE – Fondul Social European, BS – Bugetul statului

susţine trendul pozitiv în implementare, înregistrat pentru PI 8i şi 8iii şi în anul 2019, în condiţiile crizei generate de COVID 19, au fost luate o serie de măsuri de flexibilizare a acestor priorități. Conform aceluiași raport, în perioada 2015 – 2020, în cadrul priorității 8.iii, 83.982 de persoane au beneficiat de sprijin (din care: șomeri & inactivi /angajați, inclusiv persoane care desfășoară o activitate independentă) și 3.349 de microîntreprinderi, întreprinderi mici și mijlocii.

5.3 Granturile Spațiului Economic European (SEE) și Norvegiene

Granturile Spațiului Economic European (SEE) și Norvegiene reprezintă contribuția Islandei, Principatului Liechtenstein și Regatului Norvegiei la reducerea disparităților economice și sociale în Spațiul Economic European și la consolidarea relațiilor bilaterale cu cele 15 state beneficiare din Estul și Sudul Europei și statele baltice.[87] Programul RO-CULTURA - Programul PA14 „Antreprenoriat cultural, patrimoniu cultural și schimb cultural" este finanțat prin Granturile SEE 2014-2021 și vizează:

- Îmbunătățirea managementului patrimoniului cultural prin restaurarea și revitalizarea unor monumente istorice, prin susținerea expozițiilor inovative cu bunuri culturale mobile restaurate și prin revitalizarea patrimoniului cultural al minorității rome;
- Îmbunătățirea accesului la cultură prin consolidarea antreprenoriatului cultural, dezvoltarea audienței și a publicului și sprijinirea inițiativelor culturale despre minoritatea romă.

Un alt rezultat transversal al Programului îl constituie consolidarea colaborării între entitățile din România și cele din Statele Donatoare (Norvegia, Islanda, Liechtenstein) în domeniul cultural. Acest obiectiv va fi îndeplinit prin susținerea:

- cooperării culturale internaționale în domeniul patrimoniului cultural;
- cooperării culturale internaționale în domeniul creației artistice contemporane.

Bugetul Programului este de 33.956.471 euro, din care:

- 28.863.000 euro - reprezentând finanțarea externă nerambursabilă;
- 5.093.471 euro - reprezentând co-finanțarea națională.

Cel puțin 10% din costurile eligibile ale Programului sunt destinate îmbunătățirii situației populației rome.

[87] Vezi Despre noi | Granturile SEE și Norvegiene 2014-2021 (eeagrants.ro)

- **Apel Restaurarea și revitalizarea monumentelor istorice**

Apelul a urmărit să contribuie la restaurarea patrimoniului cultural într-un mod inovativ, prin promovarea unor noi modele de guvernanță participativă în domeniul patrimoniului cultural și a unei abordări integrate a acestui patrimoniu. Solicitanții eligibili în cadrul apelului au fost: instituții/autorități publice, organizații non-guvernamentale, IMM-uri care dețin un drept de proprietate sau un alt drept real asupra unui monument istoric. Partenerii eligibili în cadrul apelului au fost: organizație neguvernamentală, societate comercială, societate cooperativă. Principalii indicatori au fost:

- 10 clădiri monument istoric restaurate și valorificate cultural și economic
- 10 planuri de valorificare a patrimoniului cultural construit implementate
- 40 profesioniști cu competențe/expertiză dezvoltate la locul de muncă

În cadrul apelului au fost finanțate 11 proiecte (2 muzee, 2 conace, 3 monumente,1 casă memorială, 1 centru expozițional, 1 Casă de Cultură, 1 – Centru Cultural) cu o valoare totală de 19.900.942,80 euro, după cum urmează:

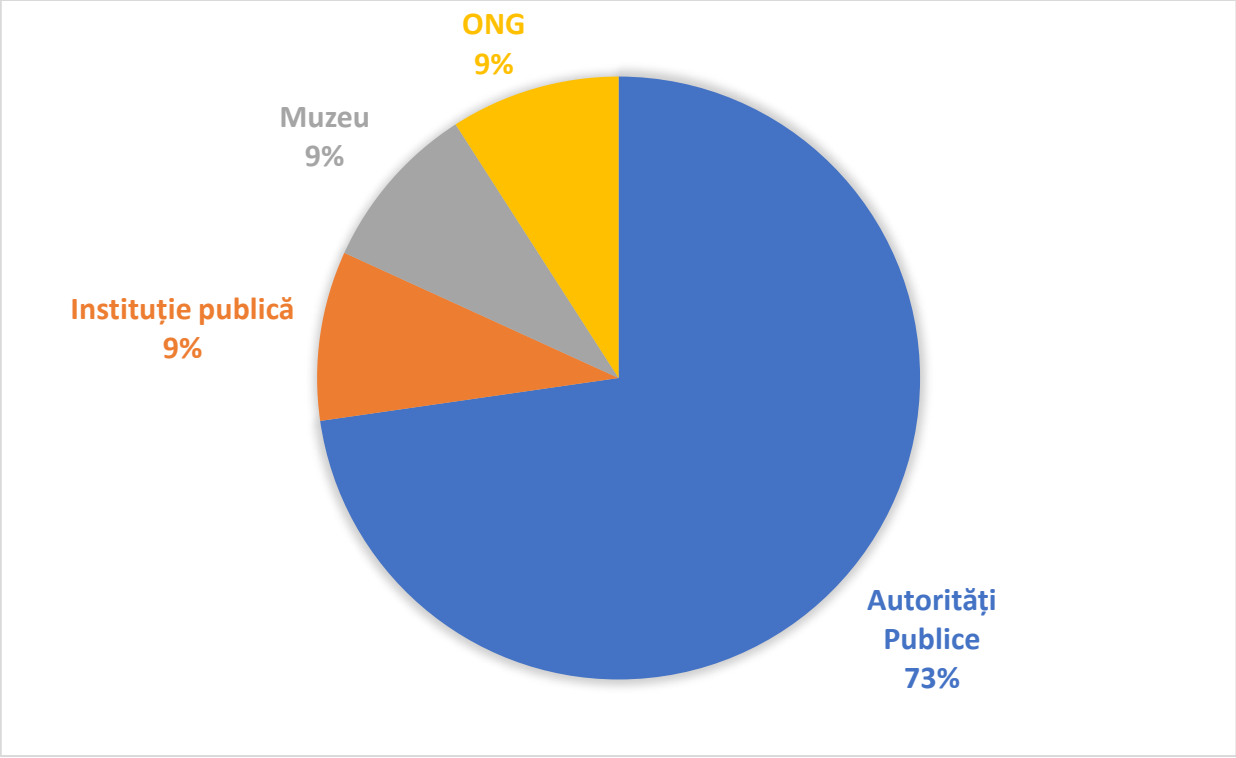
Tabel 32. **Apelul Restaurarea și revitalizarea monumentelor istorice**

	Solicitant	Regiunea	Județ	Tip obiectiv	Val nerambursabilă[88] (euro)
1	Autoritate publică	**Sud**	Giurgiu	Muzeu	1.959.652,69
2	Muzeu	**Centru**	Sibiu	Monument - Centru de activități	1.939.335,35
3	Instituție publică	**Sud**	București	Conac	1.948.769,38
4	Autoritate publică	**Sud**	Prahova	Casă memorială	1.611.137,24
5	Autoritate publică	**Vest**	Caraș-Severin	Centru expozițional	1.457.410,19
6	Autoritate publică	**Vest**	Caraș-Severin	Casă de cultură	1.778.566,34
7	Autoritate publică	**Vest**	Timiș	Centru cultural	1.788.816,94
8	Autoritate publică	**Vest**	Hunedoara	Muzeu	1.897.384,23
9	Autoritate publică	**Vest**	Timiș	Conac	1.934.101,21
10	Autoritate publică	**Sud**	Dâmbovița	Monument -Scoală	1.607.575,94
11	ONG	**B-If**	București	Monument - Teatru	1.978.193,29
	TOTAL				19.900.942,80

Sursa: Listele de proiecte finanțate, UMP, prelucrare INCFC

[88] Unitatea de Management a Proiectului, www.ro-cultura.ro

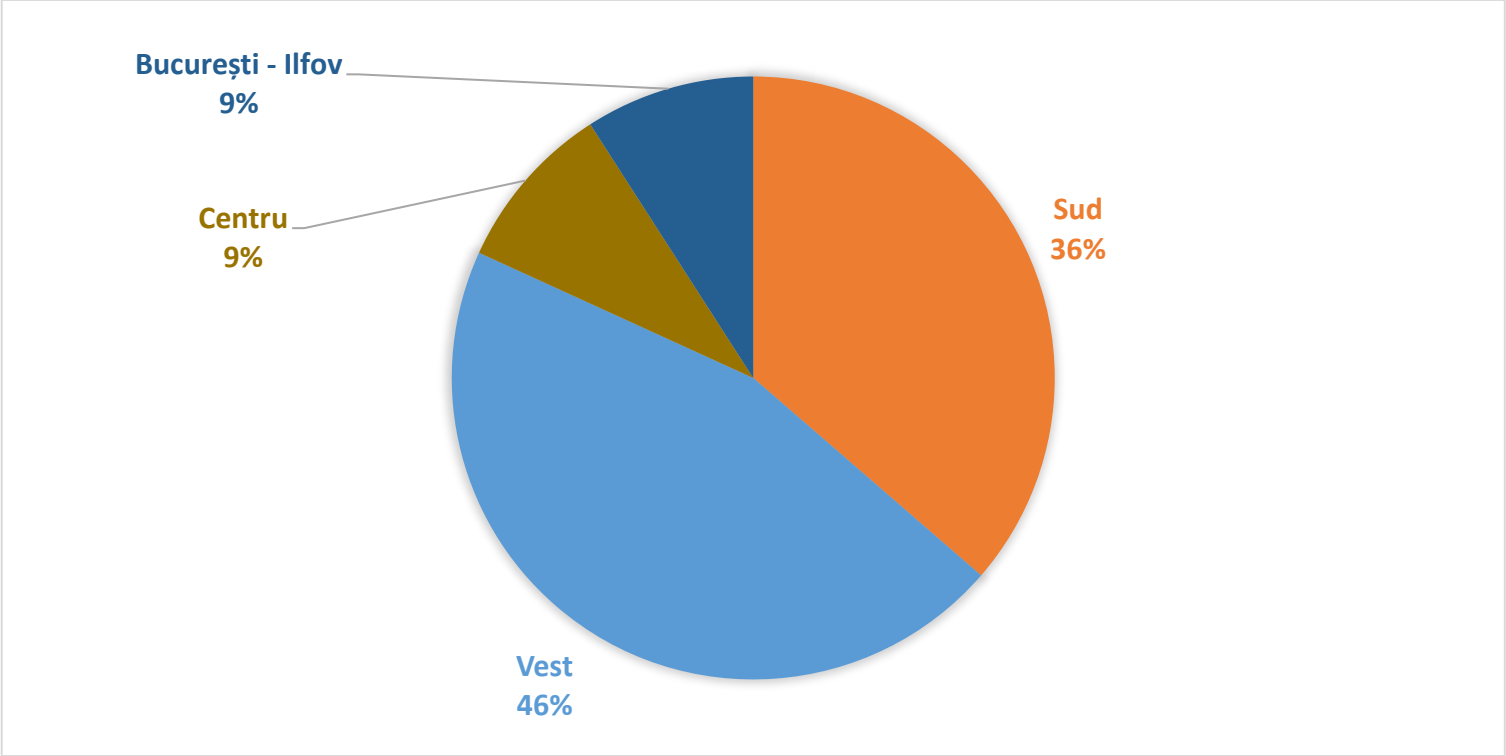
Grafic 33. Tipuri de solicitanți în cadrul apelului restaurarea și revitalizarea monumentelor istorice

Sursa: Listele de proiecte finanțate, UMP, prelucrare INCFC

Majoritatea solicitanților care au beneficiat de finanțări în cadrul acestui apel de proiecte sunt autorități publice (73%).

Grafic 34. Repartiția proiectelor În cadrul apelului Monumente Istorice pe regiuni de dezvoltare

Sursa: Listele de proiecte finanțate, UMP, prelucrare INCFC

În cadrul acestui apel de proiecte majoritatea solicitaților (46%) sunt din regiunea de dezvoltare Vest, fiind urmați de cei din Regiunea Sud.

- Apel **Susținerea expozițiilor inovative cu bunuri culturale mobile restaurate**

Apelul s-a adresat proiectelor care contribuie la realizarea indicatorilor aferenți Rezultatului indirect 1 - Îmbunătățirea managementului patrimoniului cultural, ale Rezultatului direct 1.2 - Susținerea expozițiilor inovative cu obiecte restaurate, respectiv ale Rezultatului direct bilateral 1 - Susținerea cooperării culturale internaționale în domeniul patrimoniului cultural.

Solicitanții eligibili au fost instituțiile publice de cultură (muzeu, teatru, operă, operetă, filarmonică, bibliotecă, arhivă, centru cultural etc.) care dețin calitatea de proprietar sau un alt drept real asupra bunurilor culturale ce urmează a fi conservate/restaurate, clasate (dacă este cazul) și expuse în cadrul proiectului. Partenerii de proiect eligibili din România au fost: ONG-urile, societățile comerciale/cooperative, instituțiile publice de cultură (muzeu, teatru, operă, operetă, filarmonică, bibliotecă, arhivă, centru cultural etc.); instituțiile de cercetare; instituțiile de învățământ.

Principalii indicatori de program în cadrul acestui apel, au fost:

- 8 expoziții noi cu obiecte restaurate
- 160 bunuri culturale mobile restaurate, clasate și expuse publicului larg
- 16 profesioniști cu competențe/expertiză dezvoltate la locul de muncă

În cadrul acestui apel au fost finanțate 9 proiecte, cu o valoare totală de 1.164.133,93 euro.

Tabel 33. Apelul Susținerea expozițiilor inovative cu bunuri culturale mobile restaurate

	Solicitant	Reg.	Județ	Tip obiectiv	Val nerambursabilă (euro)
1	Academia Română	NV	Cluj	Biblioteci, biblioteconomie, carte (restaurare codice)	129.506,78
2	Muzeu	Centru	Sibiu	Etnografie	127.647,70
3	Muzeu	Centru	Brașov	Colectie muzeală - conservare, restaurare, dezvoltare	129.927,86
4	Muzeu	SE	Constanța	Colecție muzeală - restaurare, clasare	127.236,45
5	Muzeu	NV	Cluj	Biserică - punere în valoare	129.999,57
6	Muzeu	NV	Cluj	Colecție muzeală - conservare, punere în valoare	129.999,98
7	Teatru	B-IF	București	Expoziție inovativă	130.000,00
8	Muzeu	NE	Iași	Expoziție inovativă	129.816,01
9	Muzeu	NV	Cluj		129.999,58
	TOTAL				1.164.133,93

Sursa: Listele de proiecte finanțate, UMP, prelucrare INCFC

- Proiect predefinit **Revitalizarea patrimoniului cultural al minorității rome**

ROM (a) NOR Interferences" reprezintă o incursiune în timp și spațiu pentru a promova, valorifica și revitaliza patrimoniului cultural specific etniei rome prin muzeologie și incluziune socială, în vederea îmbunătățirii situației populației de etnie romă. În plus, contribuie la întărirea relațiilor bilaterale dintre Norvegia și România prin activități specifice de cooperare în domeniul patrimoniului cultural.

Proiectul se adresează minorității rome în ansamblul său și publicului vizitator din România și Norvegia, precum și muzeelor organizatoare (Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti" și Anno Museum). „ROM (a) NOR Interferences" are la bază principiul respectului pentru diversitate și demitizarea stereotipurilor.

Promotorul proiectului este Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti", România, iar bugetul este de 1.357.794,55 euro.

Principalii indicatori de performanță sunt:

- 140 persoane de etnie romă instruite în meserii legate de revitalizarea patrimoniului cultural;
- 40 de persoane de etnie romă susținute pentru prezentarea meșteșugurilor tradiționale;
- 10 elemente de patrimoniu (tangibil și intangibil) revitalizate;
- 5 profesioniști cu competențe/expertiză dezvoltate la locul de muncă.

Îmbunătățirea accesului la cultură

- Consolidarea antreprenoriatului cultural și Dezvoltarea audienței și a publicului (Buget: 7.100.000 euro) - 3 apeluri;

  Principalii indicatori de performanță în cadrul acestei priorități sunt:

  - 10 IMM-uri sprijinite
  - 64 profesioniști cu competențe/expertiză dezvoltate la locul de muncă (altele decât de etnie romă)
  - 160 activități de artă contemporană
  - 10 abordări inovative referitoare la patrimoniu cultural, sprijinite în vederea dezvoltării publicului
  - 5 producții referitoare la minorități sociale, etnice și culturale, altele decât minoritatea romă

Solicitanții eligibili au fost: instituții publice de cultură, ONG-uri, societăți comerciale. Parteneri de proiect puteau fi: orice entitate publică sau privată, comercială sau necomercială, inclusiv organizații neguvernamentale, cu personalitate juridică, înființată în România, a cărei activitate, conform documentelor statutare/ constitutive/ de înființare, este, printre altele, în sectoarele culturale și creative, astfel cum sunt definite în Regulamentul UE nr. 1295/2013

În cadrul primului apel de proiecte privind Consolidarea antreprenoriatului cultural și dezvoltarea audienței au fost finanțate proiecte care contribuie la realizarea indicatorilor aferenți Rezultatului indirect 2 - Îmbunătățirea accesului la cultură, Rezultatelor directe 2.1 - Consolidarea antreprenoriatului cultural și 2.2 - Dezvoltarea publicului, respectiv Rezultatului direct bilateral 2 - Susținerea cooperării culturale internaționale în domeniul creației artistice contemporane.

Tabel 34. Apelul Îmbunătățirea accesului la cultură

	Solicitant	Reg.	Județ	Tip obiectiv	Val nerambursabilă (euro)
1	Asociație	**B-If**	București	Artă contemporană	193.700,60
2	Fundație	**NV**	Cluj	Film	180.000,00
3	Asociație	**B-If**	București	Fotografie	154.559,60
4	Asociație	**B-If**	București	Platformă culturală	193.738,00
5	Societate comercială	**Centru**	Mureș	Evenimente, promovare patrimoniu	197.004,19
6	Asociație	**B-If**	București	Cercetare, promovare, evenimente	199.995,88
7	Fundație	**B-If**	București	Film	178.483,33
8	Fundație	**B-If**	București	Artă, multimedia	199.939,43
9	Asociație	**B-If**	București	Artă contemporană	199.999,86
10	Instituție publică	**B-If**	București	Centru de informare și promovare	199.241,66
11	Asociație	**B-If**	București		179.336,41
12	Fundație	**B-If**	București	Evenimente culturale, fotografie, patrimoniu	197.337,30
13	Instituție publică	**SE**	Constanța	Evenimente culturale, diversificare ofertă	192.307,98
	TOTAL				**2.465.644,24**

Sursa: Listele de proiecte finanțate, UMP, prelucrare INCFC

În cadrul celui de al doilea apel de proiecte pe prioritatea Consolidarea antreprenoriatului cultural și Dezvoltarea audienței și a publicului au fost contractate 10 proiecte, cu o valoare totală de 1.921.181,33 euro. Acest apel de proiecte a vizat creșterea gradului de acces la cultură, promovarea diversității culturale și consolidarea dialogului intercultural. Pentru ca activitățile culturale să aibă un impact mai mare, a fost încurajat transferul de cunoștințe și expertiză între organizațiile din România și Statele Donatoare, împreună cu producția în comun a evenimentelor artistice.

Tabel 35. Proiecte contractate prin prioritatea Consolidarea antreprenoriatului cultural și Dezvoltarea audienței și a publicului

	Solicitant	Reg.	Județ	Tip obiectiv	Val nerambursabilă (euro)
1	Asociație	**Centru**	Sibiu	Accelerator, mentorat	197.417,51
2	Asociație	**NV**	Cluj	Expoziție, muzică	198.066,00
3	Asociație	**B-IF**	București		178.066,07
4	Fundație	**B-IF**	București	Dezvoltare sustenabilă, inovare, cercetare	177.917,08
5	Muzeu	**B-IF**	București	Patrimoniu, colecții muzeale	198.069,66
6	Asociație	**NV**	Cluj		198.063,51
7	Societate comercială	**B-IF**	București	Expoziții, mobilități artiști	197.303,72
8	Societate comercială	**B-IF**	București	Fotografie	179.664,17
9	Instituție de cultură	**B-IF**	București	Biblioteci, ilustrație	198.941,50
10	Asociație	**B-IF**	București	Arte performative și vizuale	197.672,11
	TOTAL				**1.921.181,33**

Sursa: Listele de proiecte finanțate, UMP, prelucrare INCFC

Numărul de proiecte contractate în cadrul celor două apeluri de proiecte (2 apeluri, 1 apel în evaluare) a fost de 23 de proiecte cu o valoare totală de 4.386.824,57 euro. Majoritatea solicitanților sunt asociații, din Regiunea de Dezvoltare București – Ilfov.

- Sprijinirea inițiativelor culturale despre minoritatea romă

Acest apel de proiecte s-a adresat exclusiv proiectelor care vizau sprijinirea inițiativelor culturale despre minoritatea romă. La finalul perioadei de implementare, proiectele selectate vor contribui la capacitarea persoanelor de etnie romă și la consolidarea identității culturale a acestora (limbă, obiceiuri, moștenire etc.) prin inițiative culturale contemporane care promovează/

valorifică cultura romă. Acestea pot include promovarea culturii rome în arta și cultura contemporană, precum și creșterea gradului de conștientizare și îmbunătățirea recepției culturii rome în societate. Solicitații eligibili în cadrul apelului au fost: instituție publică de cultură; instituție publică a cărei activitate principală constă în promovarea culturii rome și/sau a incluziunii persoanelor de etnie romă; instituție de educație și/sau de cercetare de drept public sau de drept privat; organizație neguvernamentală; societate comercială sau societate cooperativă.

Cei mai importanți indicatori specifici în cadrul apelului sunt:

- 5 inițiative antreprenoriale vizând cultura romă
- 15 persoane de etnie romă instruite la locul de muncă
- 40 activități artistice contemporane vizând cultura romă
- Număr proiecte contractate: 12.

Tabel 36. Inițiative culturale despre minoritatea romă

	Solicitant	Regiunea	Județ	Val nerambursabilă (euro)
1	Asociație	S	Călărași	197.666,99
2	Asociație	NE	Iași	199.088,66
3	Asociație	SE	Constanța	198.003,80
4	Societate comercială	NV	Cluj	198.881,72
5	Instituție culturală	NE	Neamț	180.095,88
6	Asociație	S	Prahova	197.400,29
7	Societate comercială	B-IF	București	199.041,90
8	Fundație	SV	Dolj	198.217,97
9	Societate comercială	S	Ialomița	196.780,98
10	Asociație	V	Timiș	199.394,90
11	Societate comercială	NE	Bacău	198.992,80
12	Instituție de spectacol	B-IF	București	200.981,47
	TOTAL			**2.364.547,36**

Sursa: Listele de proiecte finanțate, UMP, prelucrare INCFC

Tabel 37. Centralizare alocări financiare și proiecte în cadrul Programului RO-CULTURA:

	Îmbunătățirea managementului patrimoniului			Îmbunătățirea accesului la cultură	
	Restaurarea monumentelor istorice	Susținerea expozițiilor	Patrimoniu romi	Consolidarea antreprenoriatului	Inițiative culturale romi
Buget Apel	19.501.176	1.285.000	1.394.118	7.100.000	2.000.000
Valoare contractată	19.900.942,80	1.164.133,93	1.394.118	4.386.824,57	2.364.547,36
Număr de proiecte	11	9	1	23	12

Sursa: Listele de proiecte finanțate, UMP, prelucrare INCFC

Numărul total de proiecte contractate până în prezent în cadrul programului și în curs de implementare până cel târziu 2024 este de 56 cu o valoare contractată de 28.823.412,20 euro (92,14% din bugetul programului).

Fondul pentru relații bilaterale

Fondul Bilateral al Programului RO-CULTURA dispune de un buget total de 250.000 euro pentru întărirea relațiilor bilaterale între operatorii culturali din România și cei din Statele Donatoare. În cadrul celor 3 apeluri se vor finanța proiecte cu parteneri din Statele Donatoare pentru atingerea următoarelor rezultate:

- Îmbunătățirea colaborării între entități din România și cele din Statele Donatoare implicate în implementarea Programului;
- Sprijinirea cooperării internaționale în domeniul patrimoniului cultural;
- Sprijinirea cooperării internaționale în domeniul creației artistice contemporane.

Numărul de inițiative finanțate (2 apeluri) este de 44 pentru o valoare contractată de 106.685 euro (42,67%).

5.4 Programul Europa Creativă al UE (2014-2020)

Europa Creativă este cel mai important program de finanțare al Uniunii Europene dedicat sprijinirii domeniilor creative, culturii și audiovizualului. Programul Europa Creativă 2014- 2020 a avut un buget total de 1,46 miliarde de euro pentru perioada 2014-2020 și este gestionat de Comisia Europeană prin Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură, care primește și evaluează aplicațiile. Europa Creativă are două subprograme:

- MEDIA,
- Cultura

- și o componentă trans-sectorială, dedicată garantării creditelor bancare pentru sectoarele culturale și creative și cooperării în domeniul politicilor culturale.

Subprogramul Cultura are patru componente:

- **Proiecte de cooperare la nivel european**: sprijină consolidarea capacității sectoarelor culturale și creative de a opera într-un mod competitiv la nivel internațional și promovează circulația și mobilitatea transnațională; Componenta încurajează cooperarea în proiecte transnaționale între organizații precum teatre, muzee, asociații și fundații, centre de cercetare, biblioteci, universități, edituri, galerii, institute și centre culturale, companii din sfera business-ului creativ, autorități publice etc. din țările participante la program.
- **Rețele europene**: oferă sprijin pentru promovarea activităților desfășurate de rețelele care funcționează în sectoarele culturale;
- **Platforme europene**: sprijină activitățile desfășurate de organizații cu vocație europeană care stimulează dezvoltarea de noi talente, colaborarea transfrontalieră în vederea identificării de noi categorii de public, precum și stimularea programării operelor din alte țări la nivel european;
- **Proiecte de traducere literară**: susțin traducerea literară și promovarea într-o mai mare măsură a operelor traduse.

La subprogramul Cultura pot participa toate organizațiile din sectoarele culturale și creative: organizații neguvernamentale, instituții publice sau companii private.

Subprogramul MEDIA al Uniunii Europene sprijină capacitatea industriei cinematografice europene de a se dezvolta, de a distribui și promova operele audiovizuale.

Subprogramul MEDIA dispune de 56% din bugetul de 1,46 miliarde EUR al programului „Europa Creativă” pentru perioada 2014-2020. Prioritățile în domeniul consolidării capacităților sectorului audiovizual european de a funcționa la nivel transnațional sunt următoarele:

- facilitarea dobândirii și îmbunătățirii abilităților și competențelor pentru profesioniștii din domeniul audiovizualului și a constituirii de rețele, inclusiv încurajarea utilizării tehnologiilor digitale pentru a se asigura adaptarea la evoluția pieței, testarea de noi abordări pentru dezvoltarea publicului și testarea noilor modele de afaceri;
- îmbunătățirea capacității operatorilor din sectorul audiovizualului de a elabora opere audiovizuale europene și care să aibă potențialul de a circula în UE și în afara acesteia și de a facilita coproducțiile europene și internaționale, inclusiv de televiziune;

- încurajarea schimburilor între întreprinderi prin facilitarea accesului la piețe și la instrumente comerciale care permit operatorilor din domeniul audiovizualului să sporească vizibilitatea proiectelor lor pe piețele UE și pe piețele internaționale.

Prioritățile în domeniul promovării circulației transnaționale sunt următoarele:

- sprijinirea distribuției în cinematografe prin marketing transnațional, branding, distribuția și prezentarea de opere audiovizuale;
- promovarea comercializării, a brandingului și a distribuției transnaționale a operelor audiovizuale europene prin intermediul tuturor celorlalte platforme, altele decât cele de teatru;
- sprijinirea dezvoltării publicului ca mijloc de stimulare a interesului pentru operele audiovizuale europene și de îmbunătățire a accesului la acestea, în special prin promovare, evenimente, educație cinematografică și festivaluri.

Tabel 38. Participarea României la Programul Europa Creativă

Participarea României la Programul Europa Creativă											
Componenta	Subprogramul Cultura				Subprogramul Media						TOTAL
	Proiecte de cooperare culturală	Proiecte de traduceri literare	Platforme europene	Rețele europene	Proiect unic	Portofoliu de proiecte	Sprijin distribuție	Festival de film	Dezvoltarea publicului	Distribuție automată /on-line /selectivă	
Număr proiecte cu partener român	94	6	23	33	10	3	1	4	1	30	205
Număr organizații participante	69	4	4	22	9	3	1	4	1	16	133
Buget organizații din România (euro)	4.791.845	255.404			335.000	487.848	22.000	157.000	150.000	214.694	6.413.791

Sursa: Biroul Europa Creativă România, Date prelucrate Liste de proiecte selectate

În perioada 2014-2020, 205 proiecte românești (sau cu partener român) și 133 de organizații au beneficiat de finanțare în cadrul celor două subprograme ale Europa Creativă – Media și Cultură, însumând 6.413.790,81 euro (0.43% din total program). Din această sumă 5.047.248,81 euro (78%) au revenit proiectelor din Subprogramul Cultura și 1.366.542,00 euro (22%) Subprogramului Media.

Alte programe europene ce pot finanța diferite componente culturale: Horizon 2020 – cercetare, Erasmus Plus – formare profesională, Interreg Europe – dezvoltare regională, optimizare politici publice, Europa pentru Cetățeni – promovează cetățenia europeană activă, implicarea societății civile.

Programul Europa pentru Cetățeni

Programului Europa pentru Cetățeni pentru perioada 2014-2020, a reprezentat un instrument destinat să sporească rolul celor 500 de milioane de locuitori ai UE în dezvoltarea Uniunii. Prin scheme și activități de finanțare care permit implicarea cetățenilor, programul promovează istoria și valorile comune ale Europei și, în același timp, încurajează responsabilizarea cetățenilor pentru modul în care evoluează Uniunea[89].
Pentru perioada 2014-2020, Programul Europa pentru Cetățeni a avut alocat un buget de 185,468 milioane de euro.
Prioritățile programului au avut rolul de a stimula dezbateri în jurul unor date istorice de importanță europeană și al unor subiecte care au o puternică rezonanță în prezent (pentru Componenta 1) sau care sunt ancorate în realitățile actuale sociale, economice și politice ale Uniunii Europene (pentru măsurile de la Componenta 2).
Tipurile de proiecte finanțate în cadrul celor două componente au fost:

1. Priorități specifice pentru Componenta 1: Memorie europeană
    1.1 Comemorări ale unor evenimente majore din istoria recentă a Europei
    1.2 Societatea civilă și participarea civică în timpul regimurilor totalitare
    1.3 Ostracizarea și pierderea cetățeniei în timpul regimurilor totalitare: lecții pentru astăzi
    1.4 Tranziția spre democrație și aderarea la Uniunea Europeană

2. Priorități specifice pentru Componenta 2: Implicare democratică și participare civică
    2.1 Înțelegerea și dezbaterea curentului eurosceptic

[89] https://europapentrucetateni.m3.ro/

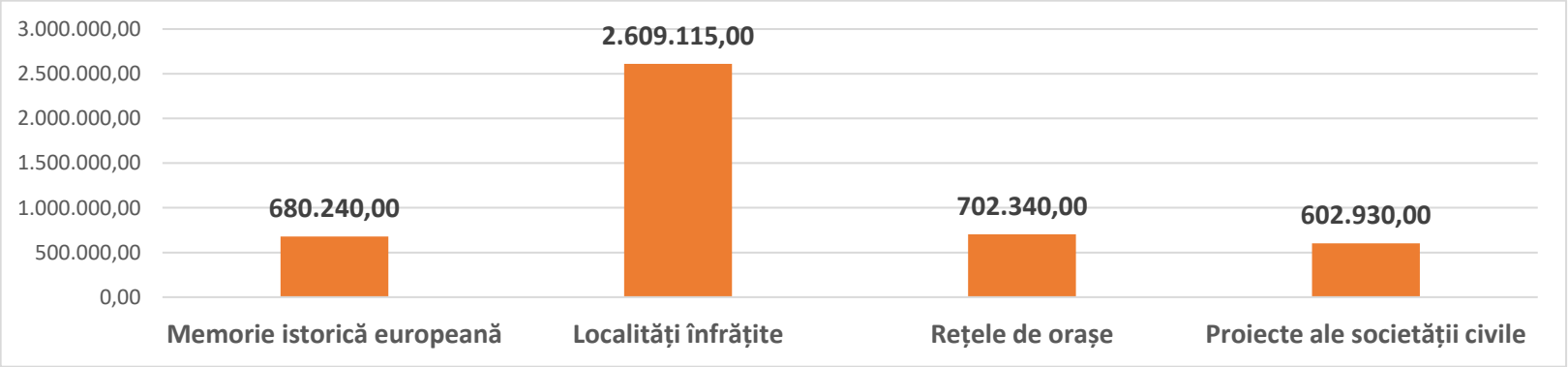
2.2 Solidaritate în vremuri de criză
2.3 Combaterea stigmatizării "imigranților" și oferirea de contraargumente pentru a promova dialogul intercultural și înțelegerea reciprocă
2.4 Dezbatere despre viitorul Europei

Tabel 39. Nr proiecte finanțate ale organizațiilor din România

Prioritate	Memorie istorică europeană	Localități înfrățite	Rețele de orașe	Proiecte ale societății civile
Nr proiecte finanțate ale organizațiilor din România	8	133	5	6
Sumă absorbită (euro)	680.240	2.609.115	702.340	602.930

Sursa: Programul Europa pentru Cetățeni, date prelucrate baze de date Liste de proiecte finanțate

Grafic 35. Sumă absorbită (euro)

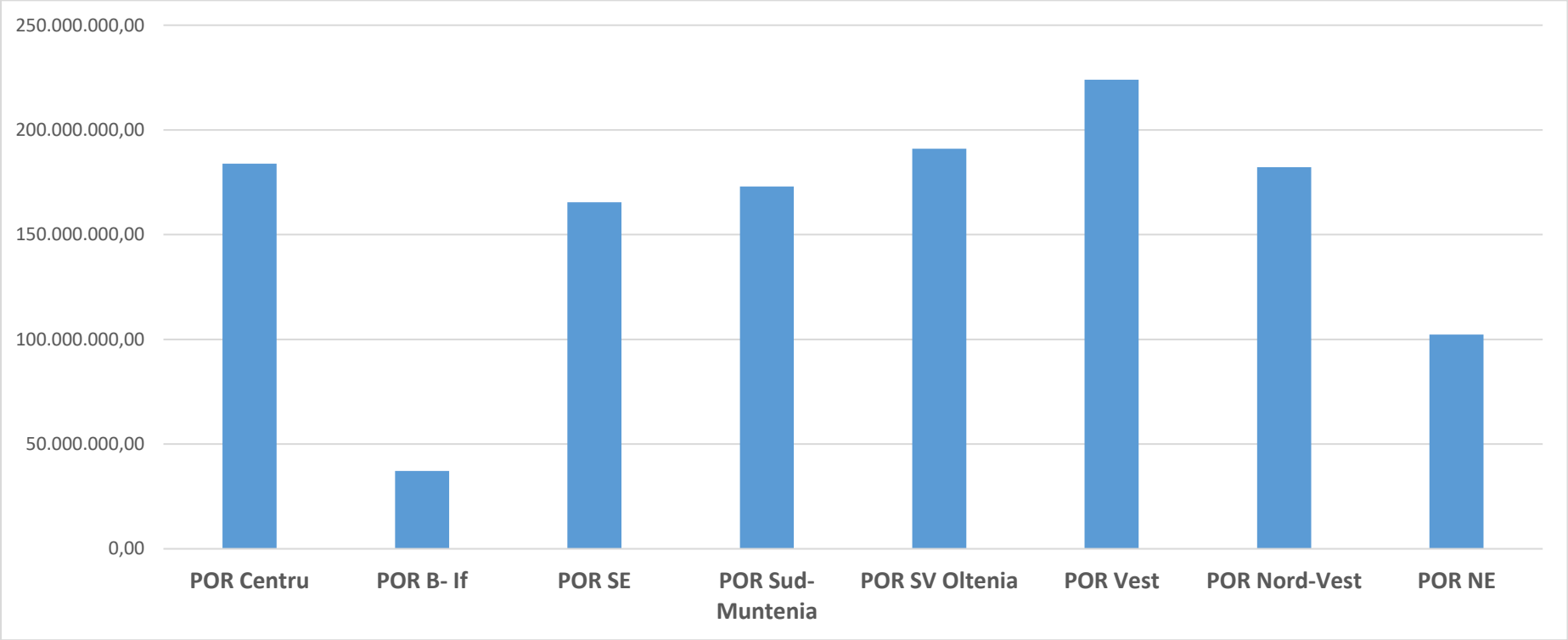
Sursa: https://europapentrucetateni.m3.ro/, date prelucrate după Listele de proiecte finanțate

5.5 Obiectivele cu tematică culturală ale Programelor Operaționale (2021-2027)

În cadrul Programelor Operaționale Regionale ce vor fi dezvoltate și gestionate de cele opt Regiuni de Dezvoltare, investițiile legate de patrimoniul cultural și sectoarele creative, vor fi finanțate în Cadrul Obiectivului de Program OP 5 - O Europă mai aproape

de cetățeni prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a tuturor tipurilor de teritorii și de inițiative locale (vezi Tabel Anexă). Programele Operaționale Regionale sunt în fază de dezbatere publică, evaluare de mediu și negociere.

Graficul 36. Alocarea financiară pentru sectorul cultural în cadrul POR 2021-2027 (euro)

Sursa: Agențiile de Dezvoltare Regională Centru, B-If, SE, Sud-Muntenia, SV-Oltenia, Vest, NV, NE

Complementaritatea investițiilor POR cu alte programe operaționale

Investițiile propune pentru turism, cultură și patrimoniu cultural și sunt complementare cu acțiunile din următoarele programe naționale:

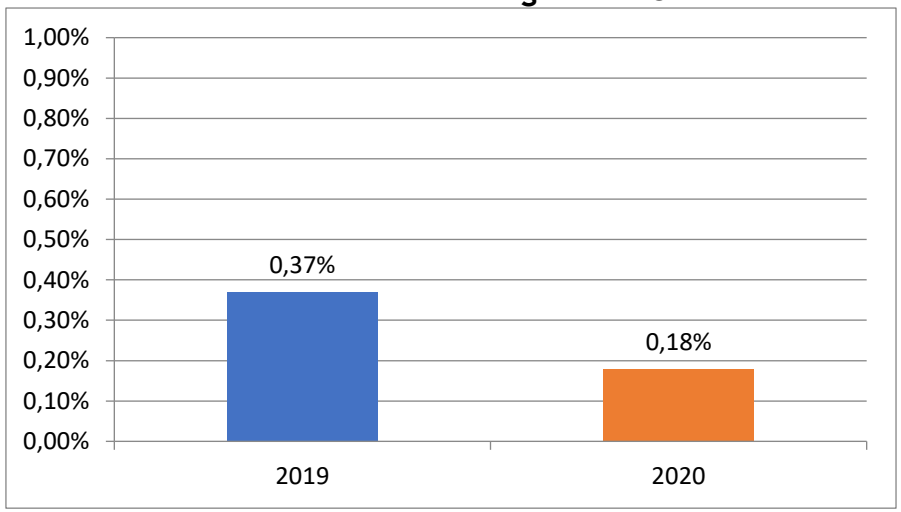
- POIDS prevede activități ce se adresează valorificării și promovării patrimoniului cultural local prin dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC),
- POCIDIF urmează să finanțeze digitalizarea în cultură (incluzând: echipamente și infrastructură, baze de date, soft, platforme digitale, sisteme integrate, mijloace TIC, modele digitale 3D, infrastructuri informatice și soluții de tip cloud, exploatarea digitalizată).
- PAP este concentrat pe dezvoltarea sectorului pescăresc, în special a IMM-urilor, care pot primi sprijin pentru inovare, digitalizare, eficiență energetică, conservarea și refacerea biodiversității, formare profesională. Prin strategiile de dezvoltare a zonelor pescărești, PAP poate susține investiții în turism și patrimoniu cultural.
- PNS finanțează intervenții aferente patrimoniului, care vor fi prevăzute în strategiile de dezvoltare locală prin instrumentul LEADER. Teritoriul eligibil LEADER este format din UAT – Comune și UAT orașe cu maximum 20.000 de locuitori.
- PNRR -componenta C11 -Turism și cultură, obiectivul (1) promovarea transformării socio-economice durabile în zonele rurale și defavorizate prin dezvoltarea unei rețele de Organizații Regionale de Management al Destinațiilor și sprijinirea investițiilor locale în turism. Una dintre rutele turistice susținute vizează refacerea peisajului cultural din Delta Dunarii în vederea creșterii atractivității zonei.

6 Finanțarea culturii în perioada pandemiei de Covid (2019-2020)

6.1 Finanțarea la nivelul administrației centrale

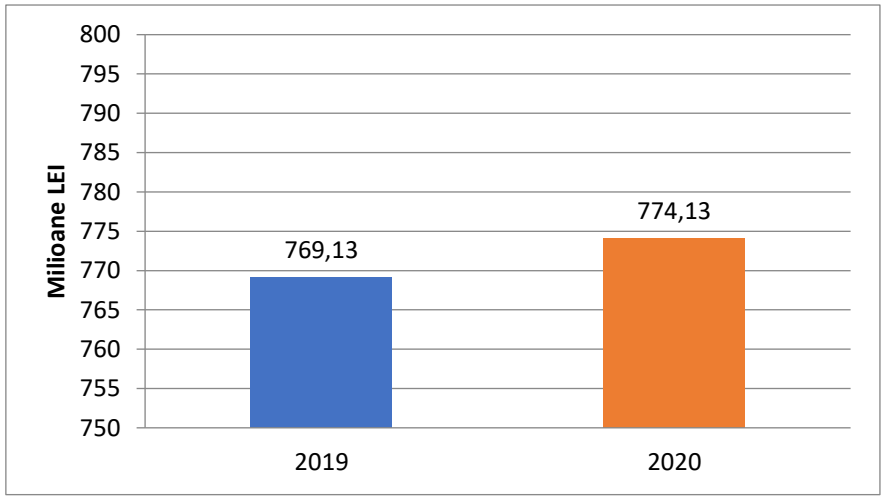
Ponderea cheltuielilor din Bugetul de stat care au fost alocate Ministerului Culturii a înregistrat o scădere în primul an de pandemie, de la 0,37% în 2019 la 0,18% în 2020 (**graficul 6**). În valori absolute, sumele alocate au avut însă o creștere sensibilă de 15 mil. lei, de la 769 mil. lei la 774 mil. lei (**graficul 7**). Cu alte cuvinte, deși cheltuielile în valori absolute au crescut atât la Bugetul de stat cât și la bugetul Ministerului Culturii, raportul dintre acești doi indicatori arată că între 2019 și 2020 sumele alocate Ministerului Culturii au reprezentat o parte mai mică din Bugetul de stat.

Grafic 37. Ponderea cheltuielilor Ministerului Culturii din cheltuielile de la Bugetul de Stat

Sursa: Ministerul Finanțelor Publice (prelucrare INCFC)

Grafic 38. Cheltuielile Ministerului Culturii - valori nominale în milioane lei

Sursa: Transparență bugetară (MFP) (prelucrare INCFC)

În ceea ce privește instituțiile publice de cultură care au primit transferuri de la Ministerul Culturii, sumele cheltuite au fost de 567,5 Milioane lei în anul 2019 și respectiv 614,0 Milioane lei în anul 2020. Creșterea este înregistrată și în termeni relativi. Astfel, din total execuție bugetară a Ministerului Culturii, instituțiile publice au cheltuit 73,8% în anul 2019 și 79,3% în anul 2020.

Cele mai multe sume au fost alocate Instituțiilor publice de spectacole și concerte (74,9% în anul 2020) și Muzeelor (20,3% din total). Cu excepția categoriei Consolidarea și restaurarea monumentelor istorice, pentru toate celelalte sumele cheltuite sunt în creștere. În cazul monumentelor istorice, scăderea nu are loc numai în anul 2020, ci constant de la an, la an în cadrul intervalului de analiză 2016-2020 (așa cum a fost arătat și în subcapitolul 1.1).

Tabel 40. Cheltuielile instituțiilor publice de cultură finanțate de MC în anii 2019 și 2020

Categorii institutii publice (Mil. Lei)	2019	2020
Biblioteci publice naționale	20,3	21,2
Muzee	103,5	124,4
Instituții publice de spectacole și concerte	434,2	459,9
Consolidarea și restaurarea monumentelor istorice	5,3	3,6
Centre culturale	4,2	4,8

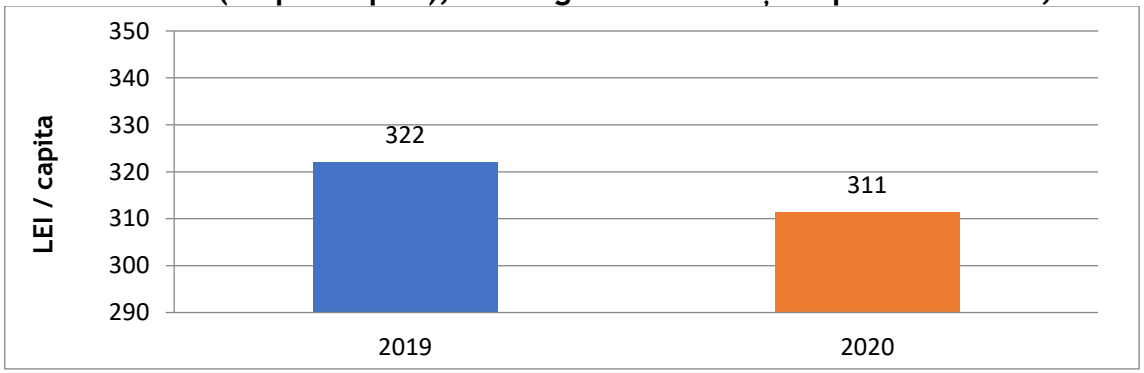
Sursa: prelucrări execuții bugetare MC

6.2 Finanțarea la nivel local

În ciuda datelor încă incomplete care sunt disponibile, se poate concluziona că valoarea cheltuielilor în domeniul culturii făcute de autoritățile publice locale înregistrează stagnări și scăderi ale procentului de cheltuieli destinate domeniului cultural. Pe fondul unei scăderi generale, la nivelul țării, a numărului de proiecte culturale finanțate din fonduri publice nerambursabile de către autoritățile publice locale în perioada 2017-2019, sunt totuși județe – Sibiu, Iași, Vrancea, Mehedinți, Arad - care au reușit să mențină sau să depășească în 2020 numărul de proiecte din 2019, chiar și sub rezerva datelor incomplete pentru 2020.

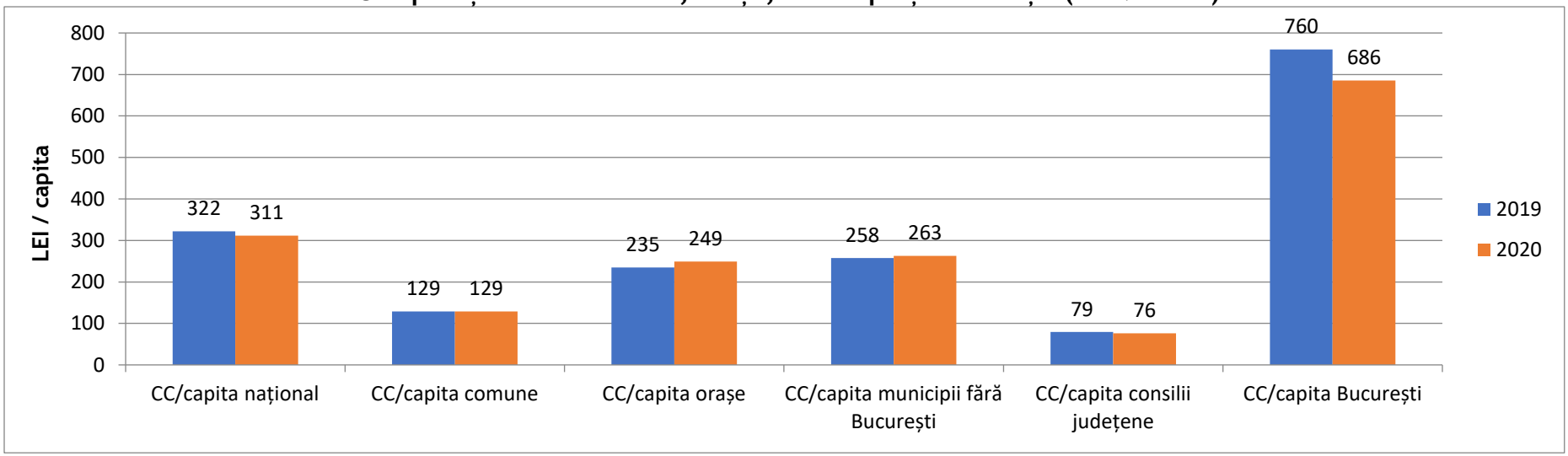
Evoluția cheltuielilor pe locuitor destinate domeniului *Cultură, recreere și religie* din bugetul autorităților publice locale relevă un trend negativ la nivel național comparând anii 2019 și 2020 (**graficul 1**). Dacă acest indicator este însă urmărit comparativ pe fiecare nivel de administrare publică locală (**graficul 2**), se observă că doar în cazul municipiului București se înregistrează o scădere a sumei pe locuitor alocată culturii în 2020 față de 2019 (de la 760 de lei la 686 lei) și la nivelul consiliilor județene (de la 79 la 76 de lei). La nivelul orașelor și celorlalte municipii există o ușoară creștere a acestor cheltuieli, iar la nivelul comunelor se înregistrează o stagnare.

Grafic 38. Cheltuielile pentru cultură (lei per capita), din bugetul autorităților publice locale, la nivel național (2019-2020)

Sursa: Situația veniturilor și cheltuielilor UAT-urilor (MDRAP) și Recensământul populației și locuințelor (2011)

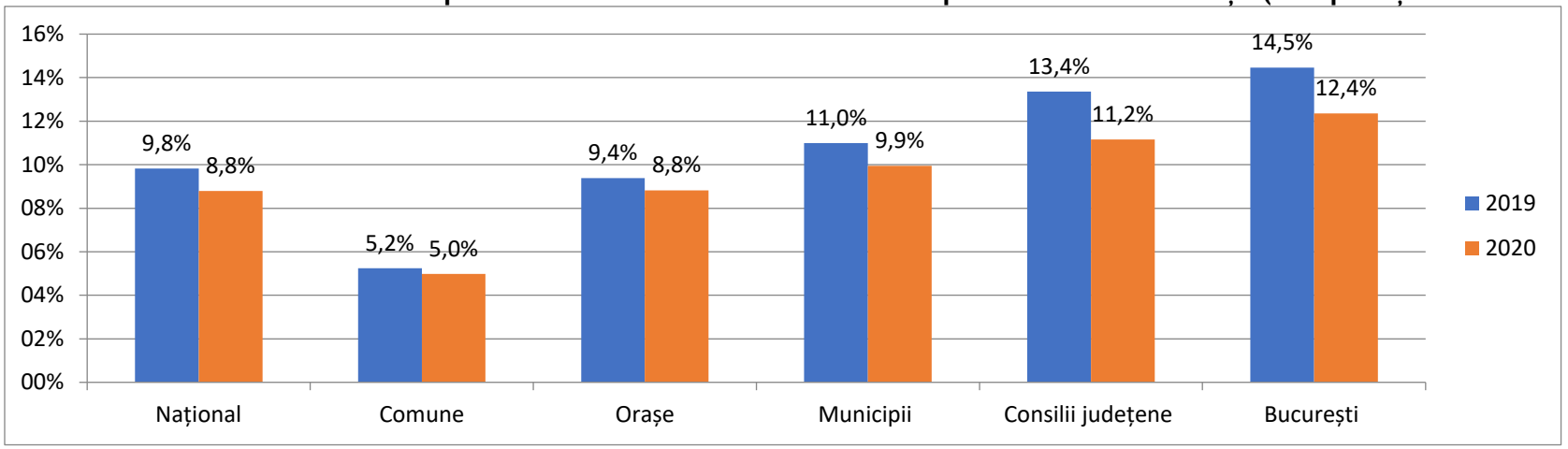
Grafic 39. Cheltuielile pentru domeniul Cultură, recreere și religie (lei pe locuitor), din bugetul autorităților publice locale. Comparație între comune, orașe, municipii și București (2019-2020)

Sursa: Situația veniturilor și cheltuielilor UAT-urilor (MDRAP) și Recensământul populației și locuințelor (2011)

Dacă în privința cheltuielilor pe locuitor se pot observa creșteri ușoare la unele niveluri administrative comparând anul 2019 cu 2020, în ce privește procentul de cheltuieli pentru cultură din cheltuielile totale ale administrațiilor publice locale, se înregistrează scăderi la toate nivelurile administrative (**graficul 3**). La nivel național, scăderea este de un punct procentual, pe când la nivelul capitalei și al consiliilor județene, în 2020 procentul de cheltuieli alocat culturii a fost cu peste două puncte procentuale mai mic. Valorile cele mai apropiate sunt înregistrate la nivel rural, unde diferența între 2019 și 2020 este de doar 0,2 puncte procentuale, dar tot în scădere în 2020 față de 2019.

Grafic 40. Procentul de cheltuieli pentru cultură din cheltuieli totale pe medii de rezidență (comparație 2019-2020)

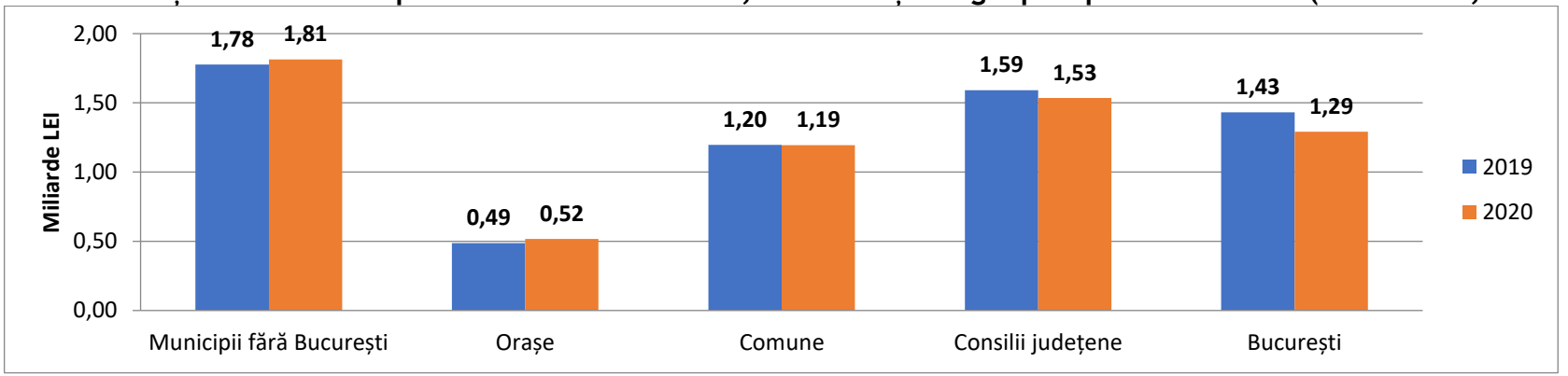
Sursa: Situația veniturilor și cheltuielilor UAT-urilor (MDRAP)

Analizând distribuția cheltuielilor pentru domeniul cultură, recreere și religie după tipul autorităților publice locale, se observă că la nivelul municipiilor și orașelor, suma totală alocată acestui domeniu a înregistrat o ușoară creștere în valori absolute (**graficul 4**). În capitală, la nivelul consiliilor județene și al comunelor, sumele totale alocate pentru cultură au fost în scădere în 2020 față de 2019. Ierarhia dintre aceste niveluri administrative se păstrează și în 2020, orașele cumulând cea mai mică sumă alocată domeniului cultură, recreere și religie, fiind urmate de comune, consilii județene și municipii.

Dacă aprofundăm însă analiza vizând valoarea medie cheltuită pentru cultură de un anumit tip de administrație publică locală, această ierarhie se schimbă (**graficul 5**). Atât în 2019 cât și în 2020 o comună din România a alocat în medie 0,4 miliarde de lei pentru domeniul cultură, recreere și religie. Media la nivelul unui oraș a fost în creștere în 2020 față de 2019, chiar și în contextul debutului pandemiei – de la 2,3 la 2,4 miliarde de lei. Și în cazul municipiilor se înregistrează o creștere în 2020, de la o medie per municipiu de 17,4 miliarde de lei la 17,8. Un consiliu județean a alocat în 2020 în medie 36,5 milioane de lei pentru cultură,

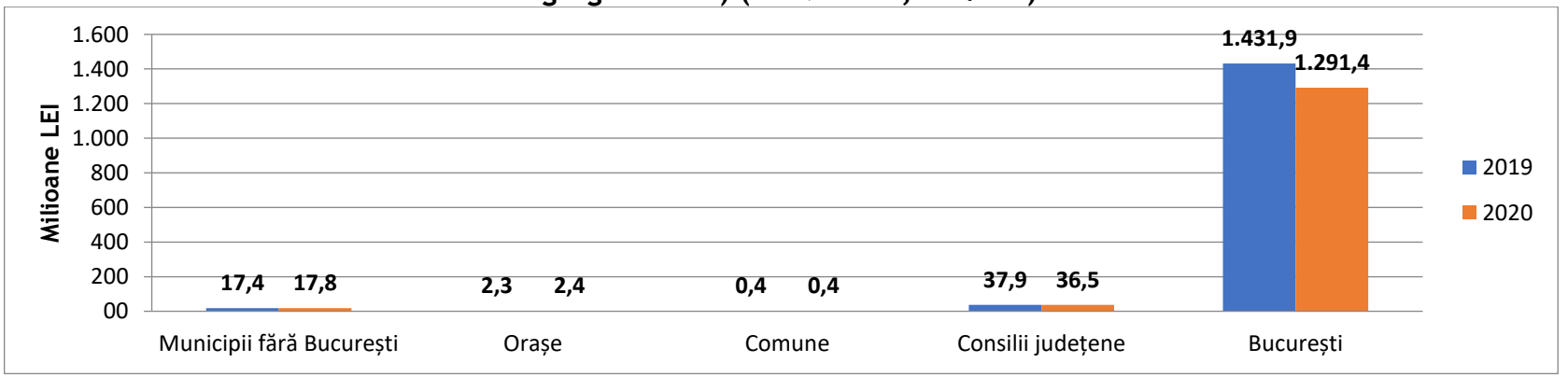
cu 1,4 milioane mai puțin decât în 2019. Capitala, deși înregistrează în 2019 cheltuieli la cultură de peste 80 de ori mai mari decât celelalte municipii, în 2020 intră pe o tendință de scădere cu aproximativ 140 de milioane mai puțin.

Grafic 41. Distribuția cheltuielilor pentru domeniul Cultură, recreere și religie pe tipuri de APL-uri (2019-2020, mld. LEI)

Sursa: Situația veniturilor și cheltuielilor UAT-urilor (MDRAP) și Recensământul populației și locuințelor (2011), prelucrare INCFC

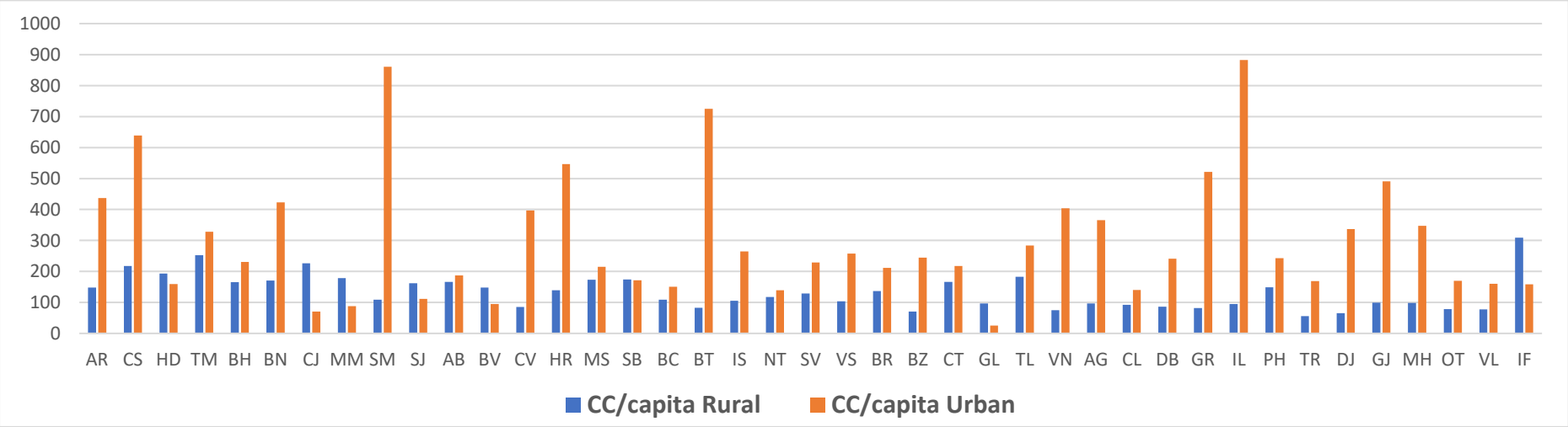
Grafic 42. Media cheltuielilor pentru cultură la nivelul unui UAT, pe tipuri de UAT, (cheltuieli pentru cultură / unitate de agregare date) (2019-2020, mil. LEI)

Sursa: Situația veniturilor și cheltuielilor UAT-urilor (MDRAP) și Recensământul populației și locuințelor (2011), prelucrare INCFC

Reprezentarea din **graficul 10** arată că în majoritatea județelor, în anul 2020, un locuitor din mediul rural a beneficiat de cheltuieli pentru cultură mai mici decât cele făcute de autoritățile publice locale din mediul urban. Sumele cele mai mari pe locuitor sunt înregistrate în mediul urban, în județele Ialomița, Satu Mare și Botoșani – peste 700 de lei pe locuitor, atingând 882 lei pe locuitor în Ialomița. La polul opus, cele mai mici sume pe locuitor sunt în mediul rural, în județele Teleorman, Dolj și Buzău – între 55 și 70 de lei pe locuitor. Sunt și câteva județe în care mediul rural a făcut cheltuieli pentru cultură pe cap de locuitor mai mari decât cele din mediul urban: Cluj, Ilfov, Hunedoara, Maramureș, Sălaj, Brașov și Galați. Doar un județ înregistrează o paritate aproximativă între rural și urban în ce privește cheltuielile pentru cultură pe locuitor – Sibiu. Cele mai mari diferențe între urban și rural apar în județele Ialomița, Satu Mare, Botoșani, Caraș-Severin și Harghita, județe în care, în anul 2020, un locuitor din mediul urban a beneficiat de cheltuieli pentru cultură din partea autorităților locale cu cel puțin 400 lei mai mari decât un locuitor din mediul rural al aceluiași județ, culminând cu o diferență de 787 de lei în județul Ialomița.

Grafic 43. Cheltuieli pentru cultură pe locuitor, 2020. Comparație între mediul rural și mediul urban, pe județe

Sursa: Situația veniturilor și cheltuielilor UAT-urilor (MDRAP) și Recensământul populației și locuințelor (2011)

Așadar, în primul an al pandemiei se pot observa fluctuații atât pozitive cât și negative ale cheltuielilor pentru cultură deopotrivă la nivelul autorităților locale și centrale. Chiar dacă sumele absolute au fost în unele cazuri în creștere, tendința generală care se remarcă este scăderea ponderii cheltuielilor la cultură din cheltuielile totale, atât la nivel local cât și la nivel central.

6.3 Inițiative private pentru sprijinirea sectorului cultural în pandemie

Pe lângă finanțările de la nivelul administrației centrale și locale și schemele de ajutor de stat, au existat încă de la începutul pandemiei de COVID-19 inițiative din mediul privat pentru susținerea sectorului cultural în contextul crizei nou-generate. Câteva exemple în acest sens au fost documentate pe platforma culturadatainteractiv.ro a INCFC care a dedicat o secțiune specială monitorizării domeniului cultural în timpul crizei COVID-19[90]:

- Pe 26 martie Centrul Cultural Clujean[91] împreună cu Observatorul de sănătate a lansat platforma *Artiști Împreună*[92] cu misiunea de a angaja artiștii în efortul de a informa și conștientiza opinia publică din România cu privire la importanța respectării regulilor și recomandărilor comunicate de către autorități în timpul stării de urgență generate de pandemia de coronavirus, precum și de a contribui la informarea populației cu privire la date factuale relevante în contextul stării curente.
- Pe 6 aprilie Fundația9[93], cu sprijinul partenerului său fondator – BRD Groupe Societe Generale, a creat ARTISTS ROOMS[94], un program de susținere a artiștilor independenți prin micro-granturi de producție și creație artistică în condiții de izolare.

[90] https://culturadatainteractiv.ro/monitorizarea-domeniului-cultural-in-timpul-crizei-covid19/context/
[91] https://cccluj.ro/
[92] https://artistiimpreuna.ro/
[93] https://www.fundatia9.ro/despre-noi
[94] https://www.fundatia9.ro/artists-rooms

- Pe 10 aprilie Asociația pentru Dezvoltarea Filmului Românesc[95] a lansat programul de Micro-granturi #ADFRSURVIVAL[96] destinat artiștilor independenți din industria cinematografică. Bugetul total al apelului a fost în valoare de 3000 de Euro. Până la 20.04.2020, termenul limită de depunere al aplicațiilor, organizatorii au primit 44 de aplicații.
- Campanii de strângeri de fonduri:
    - *Biletul de solidaritate*[97]: organizatorii de festivaluri și de evenimente din județul Cluj își invită publicul să achiziționeze bilete de solidaritate, prin care să doneze 10, 50 sau 100 de lei către fondul *Un singur Cluj* dedicat susținerii spitalelor, autorităților și inițiativelor civice de combatere a crizei Covid-19.
    - *Plătește chiria unui actor independent*[98]: organizatorii fac apel la public să achiziționeze bilete la un spectacol de teatru. Banii din bilete sunt donați către actorii independenți. Până la data de 8 aprilie 2020 s-au colectat aproape 55.000 de lei.

7 Concluzii

Tendința generală în ultimele două decenii a fost de creștere a valorii cheltuielilor făcute de autoritățile publice centrale și locale în domeniul culturii, deși acestea se află încă sub media europeană. După anul centenarului – 2018, an în care în multe cazuri cheltuielile pentru cultură au culminat, a urmat o stagnare la nivel național, urmată de o scădere cauzată de contextul pandemiei COVID-19. Diferențele foarte mari între mediul urban și rural în finanțarea sectoarelor culturale și creative, atât în privința cheltuielilor alocate domeniului culturii pe locuitor, cât și ca procent din cheltuielile totale, se reflectă în accentuarea decalajelor și în lipsa de acces la oferta culturală a populației rurale.

[95] https://www.facebook.com/ADFRro/
[96] https://romfilmdevelopment.org/ro/micro-granturileadfrsurvival/
[97] https://bit.ly/2UO1Lmq
[98] https://actorindependent.ro/

În ce privește finanțarea proiectelor culturale din fonduri publice nerambursabile, un aspect important de remarcat este faptul că autoritățile publice locale folosesc cu precădere Legea 350/2005 în detrimentul OG 51/1998. Acest lucru este relevant mai ales pentru că OG 51/1998 este un act legislativ dedicat finanțării proiectelor culturale, spre deosebire de Legea 350/2005 ce vizează în mod generic orice proiect non-profit de interes pentru comunitate.

Tendința din ultimii 15 ani a fost una de creștere a frecvenței numărului de sesiuni de finanțare organizate de autoritățile publice locale și, implicit, de creștere a numărului de proiecte finanțate. Din păcate contextul pandemic al ultimilor doi ani pare să fi întrerupt acest trend. Pentru a oferi platforma necesară de relansare a politicii culturale, Strategia va propune măsuri și instrumente financiare active atât la nivel central, cât și la nivel local pentru stimularea sectoarelor creative și culturale. Fondurile planificate din surse naționale sunt parte a unui program integrat de implementare a programelor și inițiativelor de finanțare publică și privată, inclusiv la nivelul Uniunii Europene și al altor organisme internaționale, existente și noi, pentru a poziționa artele și cultura ca sectoare cheie ale valorificării istorice, sociale și economice a resurselor culturale și creative.

8 Analiza SWOT

• **Puncte tari**	• **Puncte slabe**
• Tendința generală în ultimele două decenii a fost de creștere a valorii cheltuielilor făcute de autoritățile publice centrale și locale în domeniul culturii. • Tendința generală în ultimele două decenii a fost de creștere a frecvenței numărului de sesiuni de finanțare organizate de autoritățile publice locale și, implicit, de creștere a numărului de proiecte finanțate.	• Ponderea cheltuielilor din Bugetul de stat care au fost alocate Ministerului Culturii a avut o scădere constantă în perioada 2017-2020 de la 0,41% la 0,18%. • Există decalaje importante la nivelul celor mai multe județe cu privire la finanțarea domeniului culturii în mediul rural în comparație cu mediul urban în defavoarea

• La nivel local, consiliile județene păstrează un procent relativ constant de cheltuieli pentru cultură din cheltuielile totale. • La nivel local, mai bine de două treimi dintre consiliile județene au acordat finanțări nerambursabile pentru proiecte culturale în cel puțin un an din perioada 2005-2020. • La nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare, există rezultate de mare impact din perspectiva numărului de proiecte culturale finanțate și a sumelor alocate. • În perioada pandemiei de Covid (2019-2020), pe fondul unei scăderi generale, la nivelul țării, a numărului de proiecte culturale finanțate din fonduri publice nerambursabile de către autoritățile publice locale în perioada 2017-2019, sunt totuși județe care au reușit să mențină sau să depășească în 2020 numărul de proiecte din 2019.	mediului rural, iar aceste decalaje sunt mai însemnate în partea de sud a țării. • Autoritățile publice locale folosesc cu precădere Legea 350/2005, ce vizează în mod generic orice proiect non-profit de interes pentru comunitate, în detrimentul OG 51/1998, care este un act legislativ dedicat finanțării proiectelor culturale. • Unele autorități publice locale nu cunosc legislația în vigoare pentru acordarea de finanțări nerambursabile din fonduri publice în domeniul culturii. • Concentrarea finanțării organizațiilor neguvernamentale culturale la nivelul consiliilor județene și municipiilor.
• **Oportunități**	• **Amenințări**
• Valorificarea experienței instituționale și antreprenoriale acumulate în perioada 2014 – 2020, când programele finanțate prin fondurile structurale și de investiții europene au oferit beneficiarilor din România o gamă largă de oportunități de investiții concentrate către o mai bună valorificare a patrimoniului cultural. • Cadrul legislativ oferă oportunitatea finanțării unei diversități crescute de proiecte culturale, dezvoltate la nivel local, cât mai aproape de beneficiar.	• Diferențele în general mari între mediul urban și rural în finanțarea sectoarelor culturale și creative, atât în privința cheltuielilor alocate domeniului culturii pe locuitor, cât și ca procent din cheltuielile totale, se reflectă în accentuarea decalajelor inter- și intra-regionale și în lipsa de acces la oferta culturală a populației rurale. • Neaplicarea cu precădere a legislației specifice pentru finanțarea proiectelor culturale din fonduri nerambursabile

• Îndeplinirea obiectivelor cu tematică culturală din programele finanțate prin fondurile structurale și de investiții europene în perioada 2021-2027. • Îndeplinirea obiectivelor cu tematică culturală din programele finanțate prin PNRR. • Accesarea programelor finanțate la nivelul UE prin pachetul de măsuri Europa Creativă. • Promovarea culturii ca instrument al diplomației și al relațiilor internaționale în baza unui plan strategic de finanțare și sprijin pentru acțiunea culturală internațională.	publice (OG 51/1998) este de natură să scadă relevanța noțiunii de *proiect cultural*. • Absența deprinderii de raportare la nivelul autoritățile publice locale a fondurilor acordate și a proiectelor culturale finanțate din fonduri nerambursabile publice. • Absența unei experiențe importante de adoptare continuă a instrumentelor de finanțare existente (de ex, crowdfunding) și de creare a condițiilor-cadru pentru adoptarea de noi forme, de creare a stimulentelor pentru creșterea finanțării private pentru cultură ceea ce este deosebit de important în cazul unor experimente culturale sau promovarea tinerelor talente în toate ramurile de artă. • Absența unei experiențe importante cu privire la promovarea exporturilor și internaționalizarea în domeniul conținuturilor culturale prin sisteme de finanțare de stat și prin măsuri pentru a îmbunătăți disponibilitatea finanțării private.

9 Bibliografie

- Direcţia Generală Politici Interne ale Uniunii, ”Încurajarea investiţiilor private în sectorul cultural”, Sinteză, Departamentul Tematic Politici structurale și de coeziune, Parlamentul European, 2011.
- Institutul Național de Statistică din România, Indicatorul ADM101A - Organizarea administrativă a teritoriului, pe categorii de unități administrative, macroregiuni, regiuni de dezvoltare și județe http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table.
- Institutul Național de Statistică, „Tendințe Sociale”, 2019,

https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/tendinte_sociale.pdf. Ministerul Finanțelor Publice: https://www.mfinante.gov.ro/clasificatii.html.

- Legea nr. 348 din 14 iulie 2004 (*actualizată*) privind denominarea monedei naționale (actualizată până la data de 8 mai 2005*) http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/53757.
- Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației, Direcția Generală Administrație Publică / Direcția pentru Politici Fiscale și Bugetare Locale, fișiere anuale descărcabile de pe platforma http://www.dpfbl.mdrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html.
- Pere Almeda (coord.), Albert Sagarra, Marc Tataret, Public Spending on Culture in Europe 2007-2015, European Parliament, 2015, https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/139228/ALMEDA_Public%20spending%20on%20culture%202007-2015%20-%2021F%20-%20EP%20-Cuture%20Commission%2021%20FEB.pdf.
- Platforma arhiva curs valutar, https://www.cursbnr.ro/arhiva-curs-bnr.
- Platforma Transparență bugetară a Ministerului Finanțelor Publice, https://forexepublic.mfinante.gov.ro/web/transparenta-bugetara/rapoarte-entitati-publice. Recensământul populației și locuințelor 2011, http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/
- Sistemul Electronic de Aplicații Achiziții Publice, https://www.e-licitatie.ro/pub.
- Strategia Sectorială în Domeniul Culturii și Patrimoniului Național pentru Perioada 2014-2020, Delia Mucică – coordonator, Anda Becuț, Bianca Bălșan, Carmen Croitoru, Pîrvu Ionică, Virgil Nițulescu, Alexandru Oprea, CCCDC, 2013.
- Platforma culturadatainteractiv a INCFC, secțiunea pentru monitorizarea domeniului cultural în perioada pandemiei COVID-19, https://culturadatainteractiv.ro/monitorizarea-domeniului-cultural-in-timpul-crizei-covid19/context/
- Centrul Cultural Clujean, https://cccluj.ro/
- Platforma online Artiști împreună, https://artistiimpreuna.ro/

- Fundația 9, https://www.fundatia9.ro/despre-noi
- Programul Artists Rooms, https://www.fundatia9.ro/artists-rooms
- Asociația pentru Dezvoltarea Filmului Românesc, https://www.facebook.com/ADFRro/
- Programul de microgranturi ADFRSURVIVAL, https://romfilmdevelopment.org/ro/micro-granturileadfrsurvival/
- Programul „Biletul de solidaritate”, https://bit.ly/2UO1Lmq
- Programul „Plătește chiria unui actor independent”, https://actorindependent.ro/

10 Anexă

Tabel 1. Distribuția cheltuielilor autorităților publice locale din mediul rural pe capitole (domenii) din bugetul anual (2018)

Capitole de cheltuieli din bugetul autorităților publice locale	% cheltuieli din total cheltuieli
Cheltuieli de capital	35,13%
Cheltuieli de personal	27,15%
Servicii publice generale	27,12%
Transporturi	23,45%
Bunuri și servicii	22,02%
Asigurări și asistență socială	13,00%
Locuințe, servicii și dezvoltare publică	11,69%
Învățământ	8,36%
Protecția mediului	7,35%
Proiecte cu finanțare din fonduri externe nerambursabile aferente cadrului financiar 2014-2020	6,89%
Asistență socială	6,17%
Cultură, recreere și religie	5,38%
Apărare, ordine publică și siguranță națională	1,70%
Alte cheltuieli	1,10%
Alte cheltuieli 2	1,09%
Sănătate	0,85%
Operațiuni financiare	0,71%
Transferuri între unități ale administrației publice	0,30%
Alte transferuri	0,27%
Proiecte cu finanțare din fonduri externe nerambursabile	0,20%
Dobânzi	0,19%
Subvenții	0,04%
Combustibili și energie	0,01%
Plăți efectuate în anii precedenți și recuperate în anul curent	-0,19%

Surse: Execuțiile bugetare detaliate ale autorităților publice locale (MFP)

Tabel 2. Numărul de proiecte culturale finanțate din fonduri publice nerambursabile de către autoritățile publice locale la nivel de județ și regiune de dezvoltare, în perioada 2005-2020.

RD	Județ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Centru		**178**	**319**	**366**	**545**	**498**	**743**	**807**	**893**	**735**	**905**	**1001**	**883**	**1105**	**1084**	**918**	**425**
	ALBA	0	0	0	0	0	0	0	6	4	4	6	8	14	12	12	9
	BRASOV	0	0	0	0	1	1	1	10	14	15	27	48	61	50	56	1
	COVASNA	178	196	204	265	91	128	146	158	180	178	223	154	169	139	257	53
	HARGHITA	0	0	21	80	43	247	259	327	289	381	385	298	350	344	215	142
	MURES	0	123	141	189	209	235	284	249	236	282	298	286	405	442	235	55
	SIBIU	0	0	0	11	154	132	117	143	12	45	62	89	106	97	143	165
Nord Est		**0**	**11**	**6**	**31**	**43**	**36**	**77**	**61**	**126**	**89**	**183**	**170**	**191**	**168**	**168**	**33**
	BACAU	0	5	6	10	9	0	10	11	15	16	23	23	20	26	29	1
	BOTOSANI	0	0	0	0	0	0	0	0	41	20	32	19	28	22	32	0
	IASI	0	0	0	0	0	0	0	0	17	12	6	20	17	14	8	8
	NEAMT	0	0	0	13	25	14	41	18	20	20	97	78	96	69	64	14
	SUCEAVA	0	0	0	0	0	11	14	19	17	21	13	24	23	28	24	0
	VASLUI	0	6	0	8	9	11	12	13	16	0	12	6	7	9	11	10
Nord Vest		**7**	**43**	**74**	**160**	**150**	**276**	**360**	**352**	**355**	**391**	**560**	**581**	**810**	**799**	**852**	**353**
	BIHOR	1	43	51	88	66	189	239	168	118	138	53	84	142	75	134	3
	BISTRITA-NASAUD	0	0	0	1	1	0	1	17	17	20	17	23	22	28	15	4
	CLUJ	6	0	8	53	61	64	80	114	173	181	439	377	498	518	533	269
	MARAMURES	0	0	15	18	22	22	35	41	39	44	40	77	63	105	91	49
	SALAJ	0	0	0	0	0	1	5	12	8	8	11	8	20	15	12	0
	SATU MARE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	65	58	67	28
Sud		**0**	**0**	**0**	**0**	**3**	**2**	**0**	**15**	**29**	**33**	**29**	**20**	**59**	**39**	**55**	**0**
	ARGES	0	0	0	0	0	0	0	0	13	15	14	0	17	10	9	0

	CALARASI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	DAMBOVITA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	14	18	13	23	0
	GIURGIU	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	IALOMITA	0	0	0	0	0	0	0	13	16	18	0	0	10	8	7	0
	PRAHOVA	0	0	0	0	3	2	0	2	0	0	4	6	14	8	16	0
	TELEORMAN	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sud Est		**0**	**0**	**6**	**27**	**37**	**25**	**31**	**39**	**39**	**58**	**43**	**57**	**78**	**43**	**86**	**35**
	BRAILA	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	3	4	2	3	4	0
	BUZAU	0	0	6	27	37	25	26	38	34	36	7	0	14	13	32	22
	CONSTANTA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	6	11	19	8	11	8
	GALATI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	TULCEA	0	0	0	0	0	0	5	1	3	15	27	42	43	17	35	0
	VRANCEA	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	4	5
Sud Vest		**0**	**0**	**1**	**2**	**3**	**7**	**10**	**8**	**10**	**9**	**15**	**21**	**42**	**41**	**46**	**20**
	DOLJ	0	0	1	2	3	4	4	4	2	3	2	1	4	2	4	0
	GORJ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	5	0	0
	MEHEDINTI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	12	17	19
	OLT	0	0	0	0	0	3	6	4	8	6	13	20	16	20	20	1
	VALCEA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	5	0
Vest		**109**	**118**	**324**	**341**	**403**	**304**	**375**	**457**	**657**	**424**	**432**	**580**	**589**	**459**	**266**	**126**
	ARAD	0	0	67	44	41	39	45	25	21	25	80	83	75	107	91	105
	CARAS-SEVERIN	0	0	0	0	0	14	34	33	37	45	44	43	58	41	24	0
	HUNEDOARA	0	0	0	0	0	0	0	0	10	63	64	76	84	85	76	9
	TIMIS	109	118	257	297	362	251	296	399	589	291	244	378	372	226	75	12
Total		**294**	**491**	**777**	**1106**	**1137**	**1393**	**1660**	**1825**	**1951**	**1909**	**2263**	**2312**	**2874**	**2633**	**2391**	**992**

Sursa: Colectare directă INCFC și Monitorul Oficial, Partea a VI-a

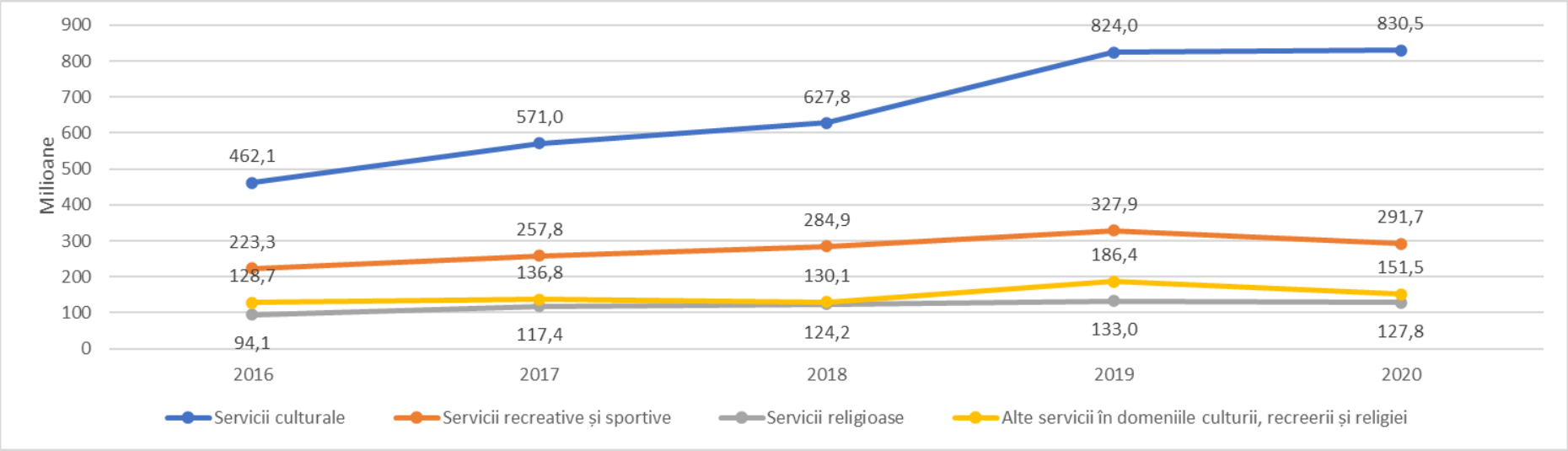
Tabel Subdiviziuni ale capitolului bugetar Cultură, recreere și religie la nivelul consiliilor județene, municipiilor și orașelor

A. Proporția cheltuielilor în cadrul capitolului Cultură, recreere și religie (2020)

Subdiviziuni	Consilii județene	București (PMB și primăriile de sectoare)	Municipii	Orașe
Servicii culturale	59%	32%	31%	21%
Servicii recreative și sportive	21%	46%	60%	62%
Servicii religioase	9%	0%	0%	1%
Alte servicii în domeniile culturii, recreerii și religiei	11%	22%	9%	17%

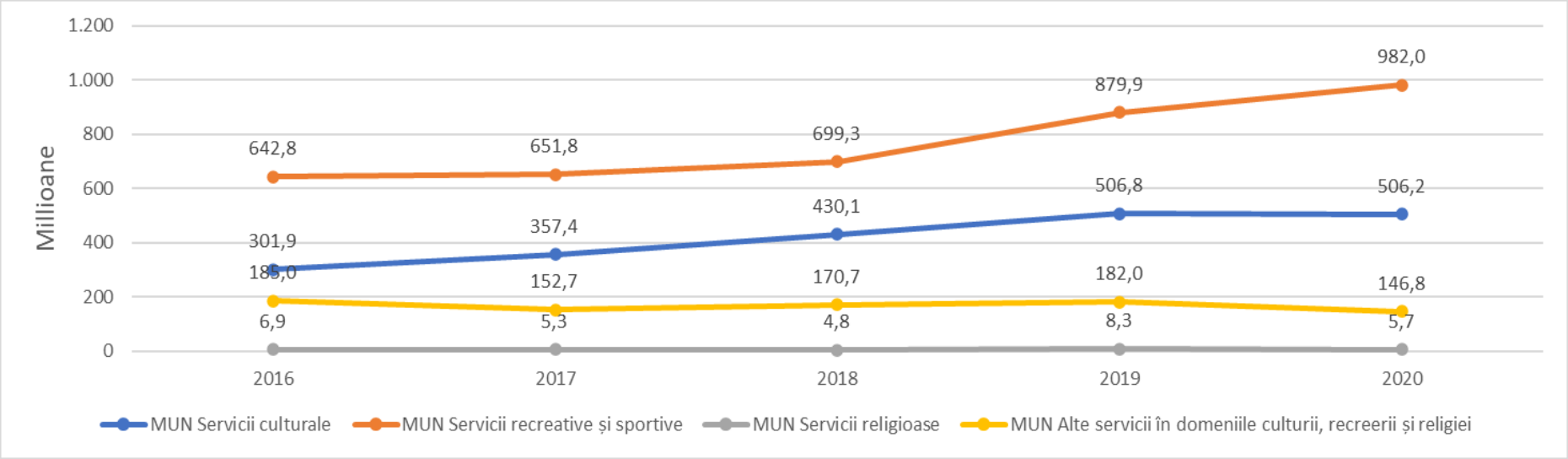
Sursa: MFP, Execuții bugetare ale autorităților publice locale (https://mfinante.gov.ro/transparenta-bugetara), procesări INCFC

B. Evoluția cheltuielilor încadrate pe subdiviziunile capitolului Cultură, recreere și religie la nivelul consiliilor județene în perioada 2016-2020

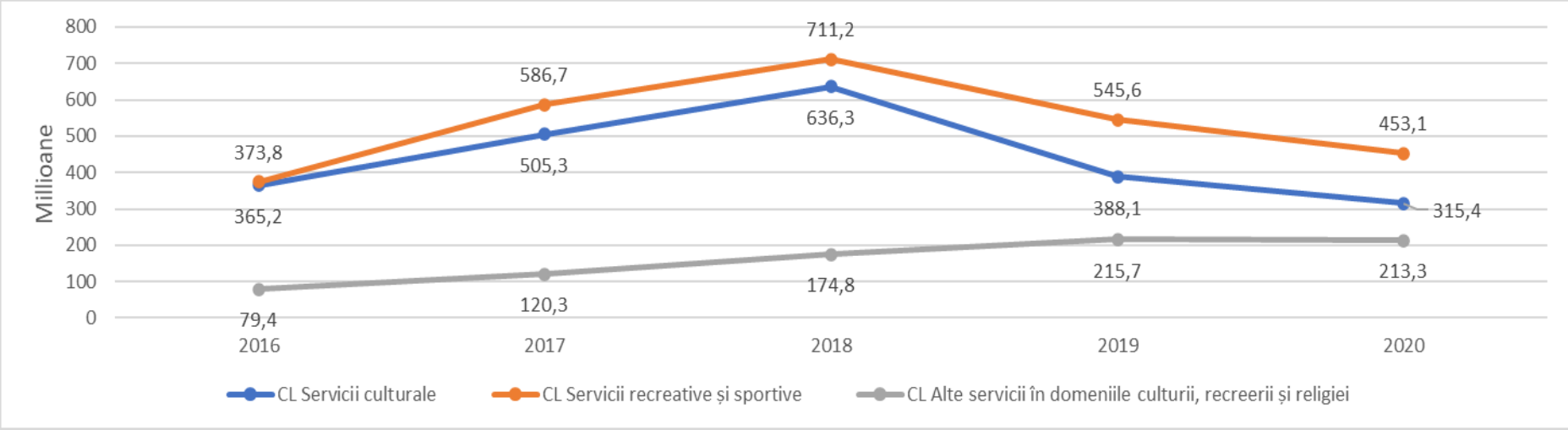
Sursa: MFP, Execuții bugetare ale autorităților publice locale (https://mfinante.gov.ro/transparenta-bugetara), procesări INCFC

C. Evoluția cheltuielilor încadrate pe subdiviziunile capitolului Cultură, recreere și religie la nivelul municipiilor în perioada 2016-2020

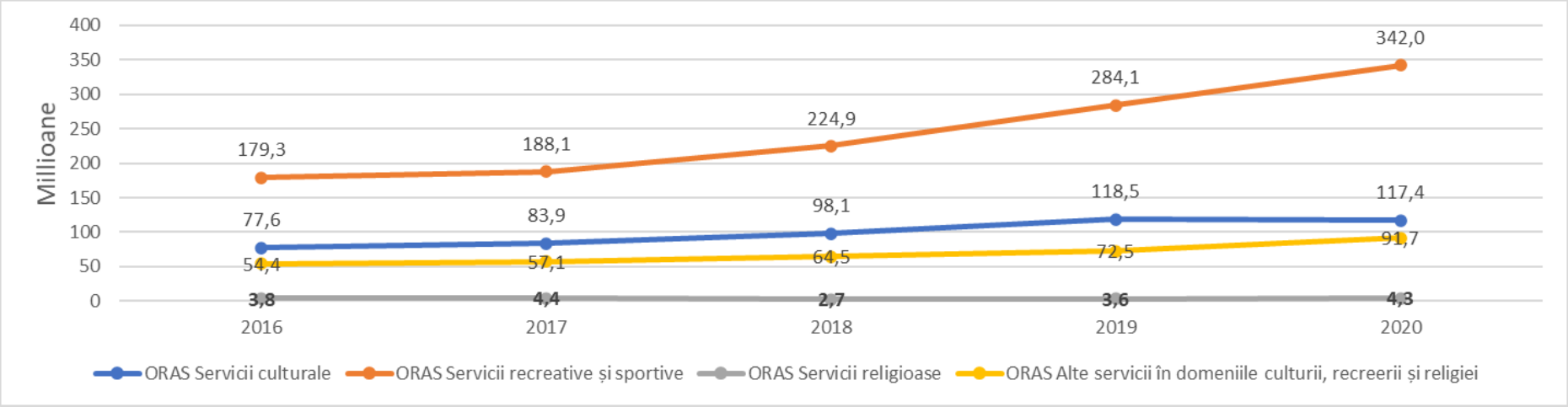
Sursa: MFP, Execuții bugetare ale autorităților publice locale (https://mfinante.gov.ro/transparenta-bugetara), procesări INCFC

D. Evoluția cheltuielilor încadrate pe subdiviziunile capitolului Cultură, recreere și religie la nivelul municipiului București (PMB și primăriile de sector) în perioada 2016-2020

Sursa: MFP, Execuții bugetare ale autorităților publice locale (https://mfinante.gov.ro/transparenta-bugetara), procesări INCFC

E. Evoluția cheltuielilor încadrate pe subdiviziunile capitolului Cultură, recreere și religie la nivelul orașelor în perioada 2016-2020

Sursa: MFP, Execuții bugetare ale autorităților publice locale (https://mfinante.gov.ro/transparenta-bugetara), procesări INCFC

Tabel Intervențiile dedicate sectorului cultural prin Programele Operaționale Regionale 2021-2027

Program Operațional	Obiectiv strategic	Priorități	Intervenții	Alocări orientative FEDR (euro)
POR București-Ilfov	Ob. Politică 5 - OS10: Protejarea și valorificarea patrimoniului cultural și stimularea dezvoltării infrastructurilor care contribuie	5.i. promovarea dezvoltării integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului durabil și a securității în zonele urbane	Alte infrastructuri sociale care contribuie la incluziunea socială în cadrul comunității	11.355.661
			Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	8.459.303
			Regenerarea fizică și securitatea spațiilor publice	8.310.000

	la incluziunea socială în comunitate	5.ii promovarea dezvoltării locale integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, în domeniul culturii, al patrimoniului natural, al turismului durabil, precum și a securității în alte zone decât cele urbane	Alte infrastructuri sociale care contribuie la incluziunea socială în cadrul comunității	4.866.712
			Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	4.229.651
Total B- If				37.221.372
POR SE	OS 6 Dezvoltarea economica si sociala a RDSE, prin valorificarea resurselor turistice si ale patrimoniului cultural, istoric si natural, precum și prin acțiuni de regenerare urbană	OS d (vi) Creșterea rolului culturii si turismului durabil în dezvoltarea economică, incluziunea socială si inovarea socială	Actiunea 5.4 Dezvoltarea taberelor școlare / centrelor de agrement pentru elevi și tineri	5.000.000
		OS e (i) Promovarea dezvoltării integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului durabil și a securității în zonele urbane	79	5.000.000
			165 Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice și a serviciilor turistice	25.564.912
			166 Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	24.850.000
			168 Regenerarea fizică și securitatea spațiilor publice	44.730.000
			170	600.000

		OS e (ii) Promovarea dezvoltării locale integrate si incluzive în domeniul social, economic și al mediului, în domeniul culturii, al patrimoniului natural, al turismului durabil, precum și a securității în alte zone decât cele urbane	78	10.000.000
			165 Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice și a serviciilor turistice	13.744.912
			166 Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	23.000.000
			167	13.000.000
Total POR SE				165.489.824
POR S Muntenia	OS 5 – Creșterea atractivității regiunii prin investiții în infrastructura de turism și patrimoniu cultural	Promovarea dezvoltării integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului durabil și a securității în zonele urbane	Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice și a serviciilor turistice	12.663.341
			Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	22.497.550
			Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului natural și a ecoturismului, altul decât sit-urile Natura 2000	26.900.100
			Regenerarea fizică și securitatea spațiilor publice	32.089.827
			Inițiative privind dezvoltarea teritorială, inclusiv pregătirea strategiilor teritoriale	700.000
		Promovarea dezvoltării locale integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, în domeniul culturii, al patrimoniului	Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice și a serviciilor turistice	8.815.829
			Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	23.986.229

		natural, al turismului durabil, precum și a securității în alte zone decât cele urbane	Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului natural și a ecoturismului, altul decât sit-urile Natura 2000	44.694.124
			Inițiative privind dezvoltarea teritorială, inclusiv pregătirea strategiilor teritoriale	700.000
Total Sud-Muntenia				173.047.000
POR SV Oltenia	OSR 6 - Dezvoltare integrată prin îmbunătățirea mediului urban și valorificarea partimoniului cultural și turistic	d(vi) Creșterea rolului culturii și al turismului durabil în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea socială (12.500.000 euro)	127 - Alte infrastructuri sociale care contribuie la incluziunea socială în cadrul comunității	12.500.000
		e (i) Promovarea dezvoltării integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului durabil și a securității în zonele urbane (150.137.000 euro)	165 - Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice și a serviciilor turistice	14.725.000
			166 - Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	53.205.000
			168 - Regenerarea fizica si securitatea spatiilor publice	82.207.000
		e (ii) Promovarea dezvoltării locale integrate și incluzive în	165 - Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice și a serviciilor turistice	15.000.000

		domeniul social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului durabil și a securității în alte zone decât cele urbane (28.420.000 euro)	166 - Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	13.420.000
Total POR SV Oltenia				191.057.000
POR Vest	OP4 - O Europă mai socială și mai incluzivă, prin implementarea Pilonului european al drepturilor sociale OP 5 O Europă mai aproape de cetățeni, prin promovarea dezvoltării durabile și integrate a tuturor tipurilor de teritorii și de inițiative locale	d(vi) Creșterea rolului culturii și al turismului durabil în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea socială (59.934.000 EUR)	165 Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice și a serviciilor turistice	56.534.000
			166 Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	3.400.000
		e (i) Promovarea dezvoltării integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului durabil și a securității în zonele urbane (164.062.000 EUR)	079 Protecția naturii și a biodiversității, patrimoniul natural și resursele naturale, infrastructura verde și cea albastră	26.993.348
			166 Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	28.684.110
			168 Regenerarea fizică și securitatea spațiilor publice	107.974.388
			169 Inițiative privind dezvoltare teritorială, inclusiv pregătirea strategiilor teritoriale	307.616
			170 Îmbunătățirea capacității autorităților responsabile de programe și organismelor implicate în execuția fondurilor	102.539

Total POR Vest				223.996.001
POR Nord-Vest	OP4 „O Europă mai socială și inclusivă prin implementarea Pilonului european al drepturilor sociale”	d(vi) Creșterea rolului culturii și al turismului în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea socială	127 Alte infrastructuri sociale care contribuie la incluziunea socială în comunitate	3.400.000
		e(i) Promovarea dezvoltării integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului durabil și a securității în zonele urbane	165 Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice și servicii turistice	48.035.000
			166 Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	26.170.000
			168 Regenerarea fizica și securitatea spatiilor publice	82.978.663
		e(ii) Promovarea dezvoltării locale integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, în domeniul culturii, al patrimoniului natural, al turismului durabil și a securității în afara zonelor urbane	166 Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	5.750.000
			167 Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului natural și a ecoturismului altele decât siturile Natura 2000	15.875.000
Total POR Nord-Vest				182.208.663
POR NE	OP 5 O Europă mai aproape de cetățeni, prin	e(i) Promovarea dezvoltării integrate și incluzive în domeniul	165 Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice și servicii turistice	21.137.600

	promovarea dezvoltării durabile și integrate a tuturor tipurilor de teritorii și de inițiative locale	social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului durabil și a securității în zonele urbane	166 Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	42.148.500
			168 Regenerarea fizica și securitatea spațiilor publice	26.348.700
			021 Dezvoltarea și internaționalizarea întreprinderilor mici și mijlocii, inclusiv investiții productive	7.600.000
			172 Finanțare încrucișată în cadrul FEDR (suport pentru acțiunile FSE)	5.117.700
Total POR NE				102.352.500
POR Centru	OP 4 - O Europă mai socială și mai incluzivă, prin implementarea Pilonului european al drepturilor sociale OP 5 - O Europă mai aproape de cetățeni, prin promovarea dezvoltării	OS (d) (vi) Creșterea rolului culturii și al turismului durabil în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea socială	165-Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice și a serviciilor culturale	13.132.254
			166-Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	13.132.254
		OS (e) (i) Promovarea dezvoltării integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului durabil și a securității în zonele urbane	165-Protejarea, dezvoltarea și promovarea activelor turistice publice și a serviciilor turistice	35.000.000
			166-Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului cultural și a serviciilor culturale	40.703.150

	durabile și integrate a tuturor tipurilor de teritorii și de inițiative locale		168-Regenerarea fizică și securitatea spațiilor publice	81.857.681
Total POR Centru				183.825.339
Total POR B- If				37.221.372
Total POR SE				165.489.824
Total POR Sud-Muntenia				173.047.000
Total POR SV Oltenia				191.057.000
Total POR Vest				223.996.001
Total POR Nord-Vest				182.208.663
Total POR NE				102.352.500
TOTAL POR				1.259.197.654

Surse: Agenția de Dezvoltare Regională București – Ilfov, www.adrbi.ro; Agenția de Dezvoltare Regională Sud-Est, www.adrse.ro; Agenția de Dezvoltare Regională Sud – Muntenia, www.adrmuntenia.ro; Agenția de Dezvoltare Regională Sud-Vest Oltenia www.adroltenia.ro; Agenția de Dezvoltare Regională Vest, https://adrvest.ro/; Agenția de Dezvoltare Regională Nord –Vest, www.nord-vest.ro; Agenția de Dezvoltare Regională Nord-Est, www.adrnordest.ro; Agenția de Dezvoltare Regională Centru, http://regio-adrcentru.ro.

PARTICIPARE ȘI CONSUM CULTURAL LA NIVEL NAȚIONAL ÎN FUNCȚIE DE SECTOARELE CULTURALE ȘI CREATIVE

SUMAR

Analiza definește conceptele utilizate și teoriile existente privind distincția între consumul cultural și participarea culturală, precum și tipologiile de consum și rolul lor în cadrul unei abordări strategice. De asemenea, acest capitol include analiza privind dinamica participării și consumului cultural la nivel național în fiecare sector cultural și creativ în perioada 2014-2020, precum și influența activității culturale a organizațiilor publice și private. Secțiunea reflectă relația între producție, distribuție și consum.

SURSE DE DATE:

- Barometrele de Consum Cultural
- Colectare directă INCFC: Chestionare și Concluzii ale consultărilor cu reprezentanții sectorului cultural
- Institutul Național de Statistică

Echipă: ***Carmen Croitoru, Anda Marinescu, Ioana Ceobanu***

Cuprins

Introducere 670
Aspecte metodologice 670
Context teoretic 671
Producția și distribuția culturală 671
Participare culturală și consum cultural 672
Particularități ale consumului cultural la nivel național 673
Trecerea de la consumator la producător (Prosumatorii) 676
I. Sectorul Carte și Presă. Producția de carte și practicile de lectură 678
I.1. Producția editorială pentru intervalul 2014-2020 678
I.2. Practici de lectură și achiziția de carte 680
II. Sectorul Biblioteci și Arhive 684
II.1. Analiza privind dinamica participării la activitățile organizate de Bibliotecile publice (2014-2020) 684
II.2. Analiza fluxului de cititori activi (2014-2020) 686
II.3. Activitatea culturală a bibliotecilor (2021) 690
III. Sectorul Patrimoniul cultural național 694
III.1. Dinamica vizitării obiectivelor de patrimoniu național 2014-2019 694
III.2. Patrimoniul imaterial 699
III.3. Turismul și consumul cultural în sectorul patrimoniul cultural 700
III.4. Tinerii și patrimoniul cultural 701
III.5. Activitatea culturală a muzeelor (2021) 704
IV. Sectorul meșteșuguri și artizanat 709
V. Sectorul Arte vizuale 710
V.1. Preferințele și consumul în artele vizuale 711

V.2. Tinerii și creativitatea în artele vizuale 712
VI. Sectorul Arhitectură 713
VII. Sectorul Artele spectacolului (teatru, operă, operetă, filarmonică, spectacole de divertisment) 714
VII.1. Dinamica consumului de artele spectacolului la nivel național 714
VII.2. Activitatea culturală a instituțiilor de spectacole (2021) 722
VIII. Sectorul Audiovizual și multimedia (Radio/TV/Film) și consum cultural pe internet 726
VIII.1. Dinamica consumului de media (TV, film, radio etc) la nivel național pentru intervalul 2014-2020 726
VII.2. Cinematografie 730
VIII.2 Consumul de internet 733
VII.2. Consumul de activități non-artistice (rețele sociale, informare, comunicare, jocuri online) pe internet 735
VII.3. Consumul de internet în raport cu activități artistice (carte, film, muzică, informare, accesare producții culturale) . 736
VII.8.4. Pirateria digitală 742
IX. Sectorul Publicitate 744
Concluzii 746
Analiza SWOT 747
Bibliografie 750

Introducere

În cadrul acestui capitol vom prezenta două secțiuni de analiză. În prima parte vom prezenta dinamica consumului cultural și a practicilor culturale pentru intervalul de timp 2014-2020 în funcție de sectoarele culturale și creative. În a doua parte vom prezenta o serie de indicatori referitori la producția culturală și distribuția culturală, așa cum reiese din activitatea instituțiilor publice de cultură raportată la nivelul anilor 2019 și 2020. Principalele obiective ale acestei secțiuni au fost reprezentate de identificarea modului în care au evoluat în ultimii șapte ani comportamentele de consum ale oamenilor, la nivel național, la care se adăugă și identificarea particularităților activității culturale în instituțiile publice de cultură.

Având în vedere situația specială creată de pandemie, pentru anul 2020 au fost analizate distinct datele acolo unde au fost observate modificări esențiale în tendințele de consum. Au fost analizate date disponibile în studiile de consum cultural realizate de INCFC, date preluate de la Institutul Național de Statistică și date colectate dedicat pentru etapa de analiză și diagnoză a sectorului cultural. În cadrul capitolului au fost realizate analize pentru toată perioada de timp vizată, iar unde nu au fost date actualizate, au fost luate în considerare datele de pe ultimii ani disponibili. Din considerente metodologice și pentru putea genera analize uniformizate, pentru unele secțiuni au fost realizate statistici pe procentele de consum, iar pentru alte secțiuni au fost realizate analize pe baza procentelor de non-consum. Prezentarea subcapitolelor este realizată pe structura detalierii sectoarelor culturale și creative, disponibilă în capitolul de metodologie.

Aspecte metodologice

Pentru acest capitolul am realizat mai multe tipuri de analize: frecvențe, medii, expunere sub formă de valori absolute și sub formă descriptivă. Astfel, pentru secțiunile dedicate consumului cultural am realizat analize secundare de date, disponibile în Barometrul de Consum Cultural[1], pentru perioada 2014-2019 și am folosit datele disponibile în studiul Tendințe ale consumului cultural în pandemie pentru anii 2020 și 2021[2]. Atât Barometrul de Consum Cultural, cât și Studiul Tendințele de consum cultural în pandemie, oferă cea mai mare bază de date disponibilă la nivel național cu privire la consumul cultural și practicile culturale în rândul populației, pe un eșantion reprezentativ statistic. De asemenea, acolo unde am avut surse de date disponibile, am

[1] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019)
[2] Sursă date: colectare date - INCFC. Tendințe de consum cultural în pandemie (2020-2021)

realizat comparații cu alte state ale Uniunii Europene. Pentru analizele statistice dedicate activității culturale am utilizat datele colectate la nivelul anului 2021. Aceste date au fost colectate pentru etapa de diagnoză a sectorului cultural și am realizat în general *analize de tip medie*. De asemenea, am folosit date din sursele oficiale (INS) disponibile în acest moment la nivel național.

Context teoretic

Conceptele centrale ale capitolului de față sunt producție culturală, activitate culturală, distribuție culturală, participare culturală și consum cultural. Vom prezenta mai jos, într-o manieră succintă, legătura dintre ele, pentru a genera un model de explicație care să argumenteze circularitatea cauză-efect și co-dependența lor în sistemul cultural.

Producția și distribuția culturală

Producția și distribuția culturală sunt două elemente fără de care nu putem vorbi despre consum sau participare culturală în spațiul public. La începutul anilor 1990, România dispunea de o rețea de instituții publice distribuite uniform la nivelul unităților administrativ-teritoriale. Fără a detalia foarte mult, în această etapă, dinamica infrastructurii de la nivel național, adică a rețelei de distribuție a culturii, vom preciza totuși că ultimii 30 de ani reprezintă o perioadă marcată de un fenomen de restrângere constantă a infrastructurii și a echipamentelor culturale aferente, coroborată cu restrângerea numărului de personal cu specializare culturală. Acest fenomen a avut impact asupra capacității de distribuție a producției culturale. Spre exemplu, scăderea numărului de biblioteci publice a atras după sine scăderea distribuției de publicații și cărți către populație cu aproape 50% doar în ultimii șapte ani. Același fenomen este observabil și pentru situația cinematografelor. O mare parte din infrastructura publică de cinematografe fie a dispărut, fie a fost înlocuită de rețele internaționale de distribuție. O altă situație de subliniat este cea legată de producția de spectacole și reprezentații artistice. Deși numărul de spectatori a crescut substanțial în ultimii ani[3], numărul de producții de tip spectacol și concert a avut o evoluție de creștere mult mai lentă comparativ cu numărul de spectatori. Cu alte cuvinte, creșterea numărului de consumatori trebuie să fie într-o tendință generală de creștere cu numărul de producții, în ponderi asemănătoare. În lipsa unei infrastructuri adecvate, producția și distribuția sunt limitate și sunt adesea condiționate de

[3] Până la nivelul anului 2019.

proximitate. Astfel, asistăm la un proces de stratificare în sensul de accesibilitate a populației generale la producția culturală. Teoretic, democratizarea culturii, în sensul larg, înseamnă punerea focusului preocupării instituțiilor de cultură pe obiective care implică deschiderea către un public mai larg și pe dezvoltarea lui. Participarea și consumul cultural sunt indicatori importanți în clasificările privind nivelul de democrație, libertatea cuvântului și grad de civilizație. La nivel european, toate politicile publice și strategiile în domeniul culturii au pornit de la conceptele de democratizare și mediere culturală și se reorientează acum, tot mai pregnant, către afirmarea rolului social și economic al Culturii. Este cunoscut faptul că practicile culturale se schimbă destul de lent, mai ales pe anumite domenii, de aceea este nevoie de o monitorizare pe intervale mari de timp care să sublinieze trendurile și să prevină dispariția unor forme de expresie culturală definitorii pentru o națiune.

În cadrul secțiunii dedicate activității culturale a organizațiilor publice sunt descrise principalele abordări și strategiile instituțiilor în raport cu publicul și comunitățile de consumatori.

Participare culturală și consum cultural

Pentru a înțelege mai bine particularitățile și specificul comportamentelor de consum și participare, sunt necesare o serie de explicații în raport cu conceptele de participare culturale și consum cultural. În acest sens, UNESCO definește *participarea culturală ca fiind orice formă de participare sau activitate culturală, care are scopul de a crește capacitatea informațională și capitalul cultural, care îi ajută pe oameni să-și definească mai bine propria identitate și/ sau le oferă posibilitatea de a-și exprima individualitatea*[4].

Indicatorii IFCD[5] privind participarea culturală propun următoarea categorisire de indicatori și activități, ca parte componentă a participării culturale:

1. *Exprimare artistică și creație (dansul, cântatul la instrumente muzicale, cântatul, desenat, pictat, scrierea de cărți și interpretarea de rol în spectacole)*
2. *Interesul cu privire la culturi străine (dorința de învăța o limbă nouă, de a studia în străinătate)*
3. *Implicarea nepartizană (acte de voluntariat, acte de mecenat)*

[4] *UNESCO's cultural statistics handbook*, 2012: 51, UNESCO
[5] Idem

4. *Creativitatea online (încărcarea de conținut pe internet, crearea unui website, încărcarea de materiale multimedia – video, audio etc.)*
5. *Participarea culturală online (descărcarea de muzică, filme, lectura de ziare online sau vizionarea de bloguri cu conținut cultural, vizitarea de tururi virtuale ale unor muzee etc.)*
6. *Participarea culturală pasivă (vizitarea de obiective turistice, lectura, participarea la un spectacol sau concert etc.)*
7. *Studierea artelor (studierea și absolvirea de programe de studiu din domeniul alertelor și al culturii)*

Conform acestor clasificări, consumul cultural este un element component al participării culturale, înțeleasă într-un sens mai larg ca un spectru de activități și manifestări corelate cu arta și cultura și care au scopul de a îmbunătăți și dezvolta bunăstarea oamenilor. Cercetătorii[6] care se ocupă cu studiul privind impactul participării culturale în raport cu dezvoltarea umană au demonstrat că nivelul de participare are un impact puternic pozitiv asupra încrederii oamenilor la nivel de societate, asupra nivelului de toleranță față de diversitatea etnică, religioasă și sexuală și asupra nivelului de încredere interpersonală.

De asemenea, în cadrul aceluiași studiu au fost identificate corelații puternice și pozitive între manifestarea creativității și nivelul de toleranță socială și nivelul de participare culturală și sectoarele culturale și creative. Relația de influență dintre participarea culturală și sectoarele culturale și creative poate fi văzută ca un element potențator pentru dezvoltarea unui mediu favorabil și a unei culturi durabile. S-a observat o relație directă între participarea culturală și dezvoltarea sectoarelor culturale și creative, în sensul de creștere a exportului cultural, producției de bunuri culturale, creșterii economice a sectorului cultural, crearea unor noi modele de afacere și potențarea angajărilor din sectorul cultural.

Particularități ale consumului cultural la nivel național

În cadrul acestei secțiuni ne vom concentra cu predilecție pe componenta de consum cultural, cu particularizare pentru fiecare dintre sectoarele culturale și creative.

Explicațiile modelelor de consum cultural trebuie înțelese prin prisma mai multor factori. Pornind de la valori, care reprezintă punctul cel mai dur al culturii și al societăților, putem înțelege felul în care oamenii se raportează la realitatea socială în care

[6] Idem

trăiesc. Valorile sunt cele care creionează și definesc la nivel intelectual, cognitiv, afectiv și spiritual maniera în care oamenii se raportează la societate. Prin prisma valorilor oamenii contribuie permanent la construirea realității sociale, evaluează și reproduc modele sociale și culturale. Manifestarea concretă a valorilor oamenilor rezidă în gusturile, preferințele și stilului lor de viață. Practicile de timp liber sunt și ele rezultatul gusturilor și al preferințelor.

În etapa de formare, conturarea preferințele de consum este strâns legată de socializare și de expunerea la diferite tipuri de manifestare culturală. În observarea efectelor educației, sistemul de simboluri al oamenilor este cel care produce efectele axelor valorice la nivel societal și cultural. Bagajul de cunoștințe conține instrumentele prin care oamenii se raportează la artefactele specifice culturii în care trăiesc.

În prezent, la nivel național se manifestă un tip de consum cultural omnivor, cu practici culturale hibride și preferințe de consum mixte, care combină o diversitate de activități de timp liber. Acest tip de consum este specific la nivelul tuturor categoriile de vârstă. Dezvoltarea societății informaționale și a mass-media a avut o importanță majoră în omogenizarea culturală. Globalizarea a determinat un efect de omogenizare culturală și de diluare a particularităților identităților naționale, a tradițiilor și a dus inclusiv la schimbarea practicilor de consum de timp liber.

Un alt element important în explicarea comportamentelor de consum și participare este stratificarea socială. S-a demonstrat că felul în care societatea este construită și modul în care oamenii se poziționează[7] în spațiul social definesc într-o mare măsură comportamentele și felul cum interacționează între ei. În cadrul societăților există mai multe elemente (de exemplu: economia, educația, organizații, instituții, grupuri sau statusuri sociale) care determină straturile sociale[8], în cadrul cărora unele persoane pot avea acces mai facil la anumite resurse, inclusiv culturale și artistice. Cu alte cuvinte, pentru anumite categorii de oameni participarea culturală și consumul cultural sunt mai facile decât pentru alte categorii, iar unul dintre criteriile de stratificare este și accesul la producția culturală.

[7] *Barometrul de Consum Cultural*, 2018, INCFC
[8] Idem

În general, la nivelul populației din România, consumul cultural este mai degrabă non-activ și individualizat. În spațiul public, principalele practici de consum includ vizionarea de filme la cinematografe, participarea la concerte și la spectacole de divertisment. O pondere mică din populație frecventează opera, filarmonica sau preferă să participe la un spectacol de teatru. Dintre activitățile cu caracter cultural din spațiul public, cele mai mici rate de consum și participare culturală sunt pentru mersul la bibliotecile publice, peste 80% din populație nu merge niciodată la bibliotecă[9]. Vizitarea de monumente și de situri arheologice este un tip de activitate cu un consum general mediu, pentru că de obicei este legat de călătorii și excursii.

Vizitarea de muzee înregistrează, de asemenea, valori medii de consum, mai mari însă dacă le tratăm comparativ cu frecvența de participare la spectacole de Operă, spre exemplu, dar sunt sub media europeană. Interesul oamenilor pentru arte vizuale este scăzut. În general, toate valorile de consum și participare culturală pentru evenimentele și producțiile culturale din spațiul public sunt mai mici decât valorile de consum pentru activitățile culturale și artistice mai degrabă specifice spațiului non-public.

În ceea ce privește consumul cultural în spațiul non-public și activitățile culturale mai degrabă individuale, predomină consumul de TV și de internet. Dintre programele media, cel mai des oamenii preferă să consume emisiuni de știri sau emisiuni informative, filme și seriale sau emisiuni de divertisment. În ceea ce privește consumul de internet, utilizarea rețelelor de socializare înregistrează cele mai mari procente de consum. Pe internet oamenii preferă să asculte muzică, să vizioneze filme sau seriale. Internetul este folosit mai puțin pentru a citi, a descărca cărți sau documente sau pentru a accesa tururi virtuale sau galerii digitale ale muzeelor sau pentru a căuta informații despre activitatea instituțiilor culturale.

Consumul de carte a scăzut în ultimii șapte ani cu 5%[10]. Cu toate că prețurile de achiziție pentru carte nu au crescut foarte mult, cheltuielile alocate pentru achiziția de carte au rămas aproximativ la fel. Pentru anul 2020 a fost înregistrată o scădere a procentului de oameni care citesc cel puțin o carte pe an.

În general, consumul cultural la nivel național este definit de pasivitate, de practici care sunt utilitariste și materialiste. Preferințele culturale sunt corelate cu activități ce implică un grad cât mai scăzut de investiție materială și sunt preferate acele

[9] Sursă date: colectare date - INCFC. Bometru de Consum Cultual (2014-2019)
[10] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019)

activități care implică un efort cât mai mic. Experiența culturală este legată de un consum bazat pe o nevoie de gratificare și de recompensă imediată la nivel afectiv și cognitiv. Cu alte cuvinte, mai degrabă există interes pentru consumul de conținut digital, pe internet, care aduce o satisfacție imediată de consum și o investiție de timp și materială mai mică, decât pentru a lectura o carte, care pretinde o investiție de resurse de timp și atenție mult mai mare. Mai mult, în ultimii ani oamenii preferă tot mai mult să consume produse culturale care implică un grad mare de motricitate (în sensul de mișcare rapidă a imaginilor și a sunetelor). Varietatea foarte mare de opțiuni, delocalizarea producției culturale[11], în special în spațiul virtual, au determinat un tip de comportament de consum mai alert, mai fragmentat și bazat pe o durată de timp mai scurtă, însă foarte variat din punct de vedere al conținutului. În literatura de specialitate se vorbește în acest sens de o dezvoltare a unui consum cultural de tip *fast-food*.

Trecerea de la consumator la producător (Prosumatorii)

Având în vedere ratele mari de consum pe internet și interesul oamenilor pentru tehnologia digitală, am considerat că este utilă o prezentare a evoluției relației producător–consumator, cu atât mai mult cu cât avem de-a face cu un tip de consum globalizat, în sensul că accesul la produse culturale și artistice prin internet este nelimitat, iar posibilitățile, inclusiv de creație și producție, s-au dezvoltat foarte mult.

Pentru o bună perioadă de timp, relația dintre consumator și producător a fost una unidirecționată. Producția de conținut a fost limitată pentru un segment restrâns de oameni. Capacitatea de producție era limitată de condiționările tehnologice și de infrastructură. Un număr restrâns de oameni aveau la îndemână dispozitive cu care să realizeze orice fel de producție de tip audio, vizual, video, foto etc. Odată, însă, cu dezvoltarea tehnologiei, a delocalizării producției culturale și asistând la creșterea accesului publicului larg la dispozitive și instrumente tehnologice și digitale permisibile din punct de vedere financiar, potențialul creativ al oamenilor s-a reflectat într-o putere mult mai mare de exprimare a creativității. Astfel că, dintr-o masă mare de oameni care puteau să aibă doar un rol de spectator, o parte au trecut în rolul de producător. Granița dintre producători și consumatori a devenit în timp tot mai subțire, asistând astăzi la o ruptură totală a acesteia, în materie de potențial de a activa unul dintre

[11] Aici în sensul de globalizare a informației și a producției de materiale care au devenit disponibile din orice parte a lumii, către orice parte a lumii.

cele două roluri. Oamenii sunt astăzi mai mult producători și distribuitori de conținut decât erau în trecut, iar impactul pe care îl are acest lucru asupra dinamicii gusturilor, consumului, producției și implicit al economiei nu poate fi ignorat. Relația consumator-producător se leagă de creșterea libertăților oamenilor a avea acces la mai multe resurse, care începe în secolul XX. Dacă până acum oamenii erau consumatori captivi și dependenți de producție, în prezent vorbim despre o relație de circularitate între consumatori și producători și de o capacitate mult mai mare de intervenție a consumatorilor, atât în ceea ce privește feedback-ul pe care pot să-l ofere în raport cu ceea ce consumă, cât și capacitatea lor de a-și crea un spectru de consum de tip *custom made*. Cu alte cuvinte, datorită tehnologiei și a internetului, oamenii își aleg mult mai ușor ceea ce vor să consume, când și cum.
Tehnologia este principalul motor care a determinat capacitatea de a accesa și mai mult un rol de producător. În ultimul secol, am trecut prin mai multe valuri de dezvoltare care au modelat rolurile oamenilor și formele de libertate.

Evoluția relației producător–consumator a trecut prin mai multe etape:

1. *În primul val, dezvoltarea industriei automobile a permis oamenilor deplasarea mai ușoară și o libertate mai mare de călătorie.*[12]
2. *În al doilea val am asistat la dezvoltarea informatică, care a poziționat omul ca un receptor pasiv de informație.*[13]
3. *În valul trei vorbim despre apariția și dezvoltarea internetului, care a adus pentru oameni libertatea de comunicare.*[14]
4. *În valul patru vorbim despre apariția smartphone-ului, care a transformat consumatorii în participanți activi.*[15]
5. *În valul cinci, cel prezent, vorbim despre dezvoltarea platformelor de socializare, a structurilor de date integrate și a unui nou rol al oamenilor în raport cu dezvoltarea tehnologică – rolul de agregator. În acest val consumatorii pot fi și producători (prosumatori) și co-inventatori.*[16]

[12] Minna Lammi și Mika Pantzar, *The data economy: How technological change has altered the role of the citizen-consumer*.
[13] Idem
[14] Idem
[15] Idem
[16] Idem

Subliniem că nu vom prezenta în cadrul acestei etape de documentare o evaluare a acestor comportamente sau produse din prisma impactului sau al capacității lor de a genera plus valoare culturală. În plus, este esențial să punctăm diferența dintre intenția de producție și producția bazată pe un tip de comportament reactiv, limitat temporal, contextual și izolat.

În continuare vom prezenta, în funcție de fiecare sectorul cultural, principalele rezultate și dinamica consumului cultural pentru intervalul 2014-2020. De asemenea, vom prezenta și principalele rezultate cu privire la activitatea culturală a instituțiilor publice de cultură – muzee, biblioteci publice și instituții de spectacol.

I. Sectorul Carte și Presă. Producția de carte și practicile de lectură

OCDC (Oregon Child Development Coalition) susține că „Lectura din plăcere este mai importantă pentru succesul educațional al unui copil decât statutul socio-economic al familiei. Lectura din plăcere poate fi una dintre cele mai importante modalități de a combate excluziunea socială şi de a creşte standardul educaţional."[17] La nivel social, lectura poate oferi capacitatea de a înțelege mai bine alte culturi , de a creşte nivelul de participare socială (ex. Bus, van Ijzendoorm, Pellegrini, 1995), reducând astfel inegalitățile sociale şi ducând la incluziune socială.[18]

I.1. Producția editorială pentru intervalul 2014-2020

În ceea ce privește dinamica producției de cărți și broșuri tipărite, conform Institutului Național de Statistică, se observă o dinamică sinusoidală, cu excepție pentru anul 2020, care indică o scădere substanțială în raport cu ceilalți ani. Vom trata ca un caz special anul 2020, având ca principală explicație situația creată de primul an de pandemie.

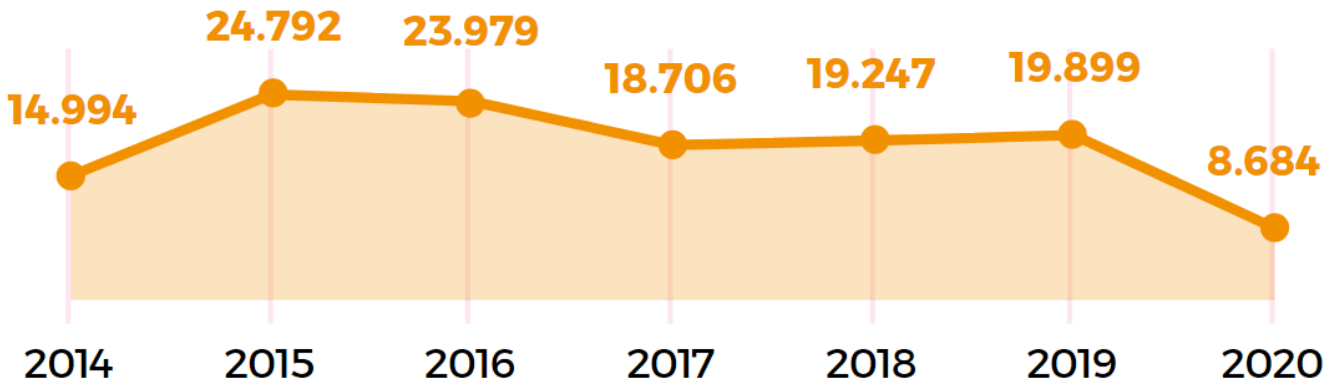
Pentru intervalul 2014-2019, anul 2015 a marcat cel mai înalt nivel, cu o producție de 24.792.000 de exemplare și o creștere de 60% a producției de cărți și broșuri care au intrat în depozitul legal al BNR în comparație cu anul 2014. Pentru anul 2020, o posibilă

[17] OECD, Reading for Change. Performance and engagement across countries. Programme for International Student Assessment. Results from PISA, 2000.
[18] Idem

explicație ar putea fi legată de închiderea școlilor și de ținerea orelor de curs în mediul online, fapt care a determinat scăderea substanțială a numărului de titluri școlare și manuale. Este posibil ca editurile să fi tipărit un număr mult mai mic decât în anii precedenți și să-și fi adaptat produsele pentru a fi disponibile în format electronic, iar acest lucru a influențat inclusiv numărul total de titluri care sunt declarate în statistica oficială.

În interpretarea acestor date, trebuie însă să subliniem faptul că datele raportate aici înglobează și cărțile școlare. Astfel că, în afara unor statistici distincte, nu putem să evaluăm complet realist numărul de titluri de carte care au fost tipărite în intervalul de ani vizat. Putem însă să evaluăm la nivel de tendințe situația, iar din acest punct de vedere, tendința este una de scădere.

Grafic 1 . Cărți și broșuri tipărite, intrate în Depozitul Legal al Bibliotecii Naționale - INS

UM: Număr, mii exemplare. Cifre exprimate în valori absolute

I.2. Practici de lectură și achiziția de carte

Comportamentul de lectură este influențat de educație, dar și de producția și distribuția de carte. Achiziția de carte este un indicator care relevă și interesul pentru lectură. În ceea ce privește evoluția cheltuielilor din gospodării pentru achiziția de carte și ziare, nu există o fluctuație substanțială între anii comparați. Conform dinamicii indicelui prețurilor de consum[19], în ultimii 10 ani prețurile medii ale cărților au fost într-o tendință de scădere continuă. Chiar și așa comportamentul de achiziție nu s-a modificat foarte mult, iar ponderea din economia bugetului care a mers către achiziția de carte a rămas oarecum stabilă pentru ultimii șapte ani. În acest sens, am identificat și în studii[20] faptul că prețul nu este principalul motiv pentru care oamenii nu cumpără cărți. În primul rând, oamenii au deplâns că nu au putut cumpăra o carte pentru că nu au putut-o găsi în librăria din localitatea de reședință. Acest lucru ridică problema nivelului de accesibilitate, în sensul de dotare a librăriilor cu cărțile pe care consumatorii și le doresc.

În ceea ce privește posesia de cărți în gospodărie, conform BCC 2016, cei mai mulți oameni dețin în biblioteca personală din gospodărie în medie între 1 și 100 de cărți.

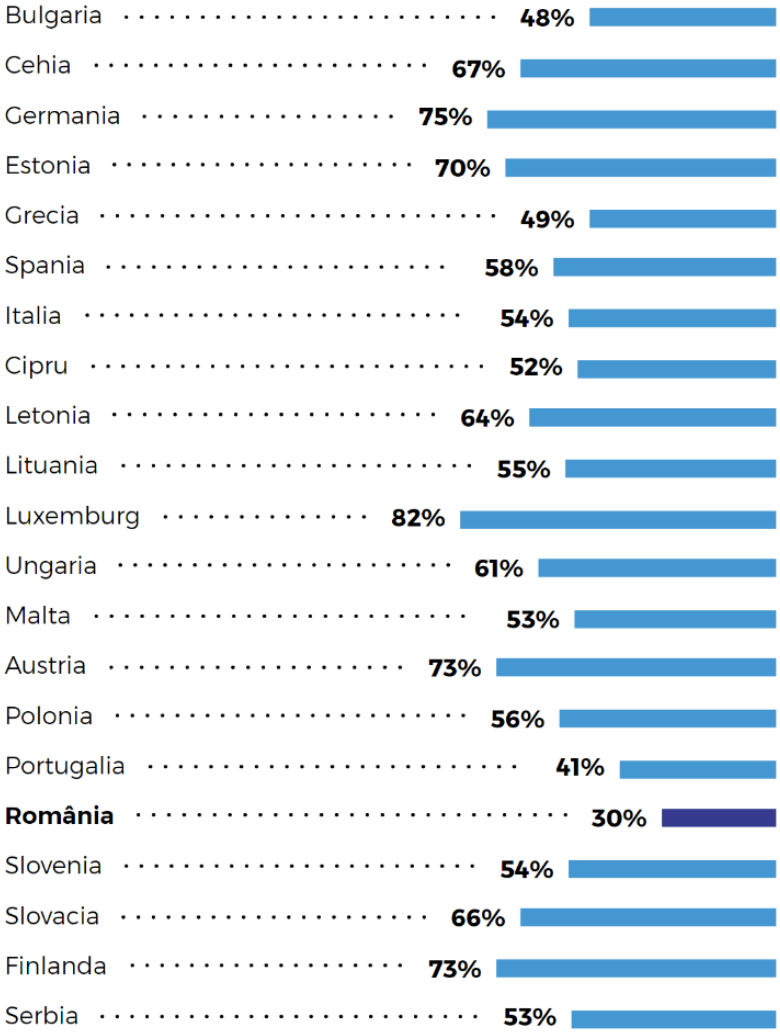
Tabel 1. Cheltuielile medii lunare pe o gospodărie pentru cumpărarea de mărfuri nealimentare pe categorii de mărfuri și principalele categorii sociale, pe medii de rezidență - Cărți, ziare si papetărie - INS

Cărți, ziare și papetărie	(lei)	% din bugetul lunar al unei gospodării
2014	494,54	16,01
2015	536,39	12,54
2016	600,17	13,99
2017	735,14	15,14
2018	850,35	15,62
2019	952,21	16,34
2020	1017,85	16,41

Cifre exprimate în valori absolute

[19] INS - tempo.
[20] *Barometrul de Consum Cultural*, 2016, INCFC.

Grafic 2. Procentul celor care au citit cel puțin o carte sau mai multe cărți în ultimele 12 luni – la nivel european (2015)

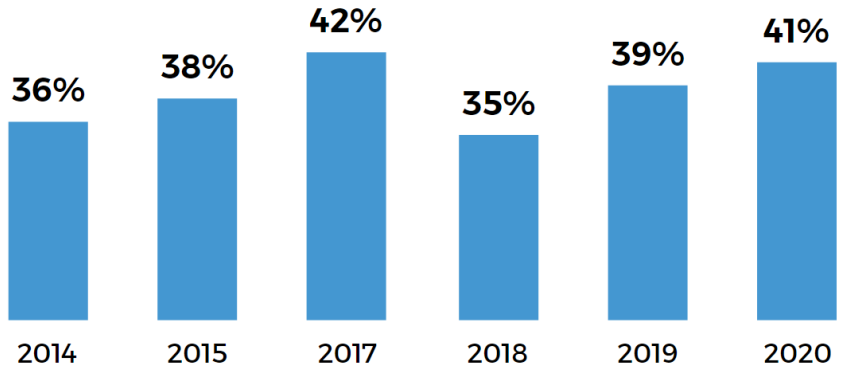

În ceea ce privește dinamica obiceiului de a citi cărți, din anul 2014 până în 2020, consumul de lectură a scăzut cu 5%. Pentru anul 2018 s-au înregistrat cele mai mari procente de consum, 65% dintre oameni citind măcar o dată în ultimele 12 luni. În general, pentru intervalul analizat, putem afirma că practica de lectura la nivel național a rămas constantă, fără modificări substanțiale.

Datele disponibile la nivel european[21], plasează România pe ultima poziție în ceea ce privește media nivelului de lectură. Astfel că raportat la toate statele analizate, România are cei mai puțini oameni care citesc cel puțin o carte pe an. În state precum Luxemburg, Germania, Finlanda sau Austria, peste 70% din populație citește cel puțin o carte pe an.

[21] Sursa de date: Eurostat. Date disponibile la https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data/database

Grafic 3. Dinamica lecturii (cărți în general) pentru intervalul 2014-2020

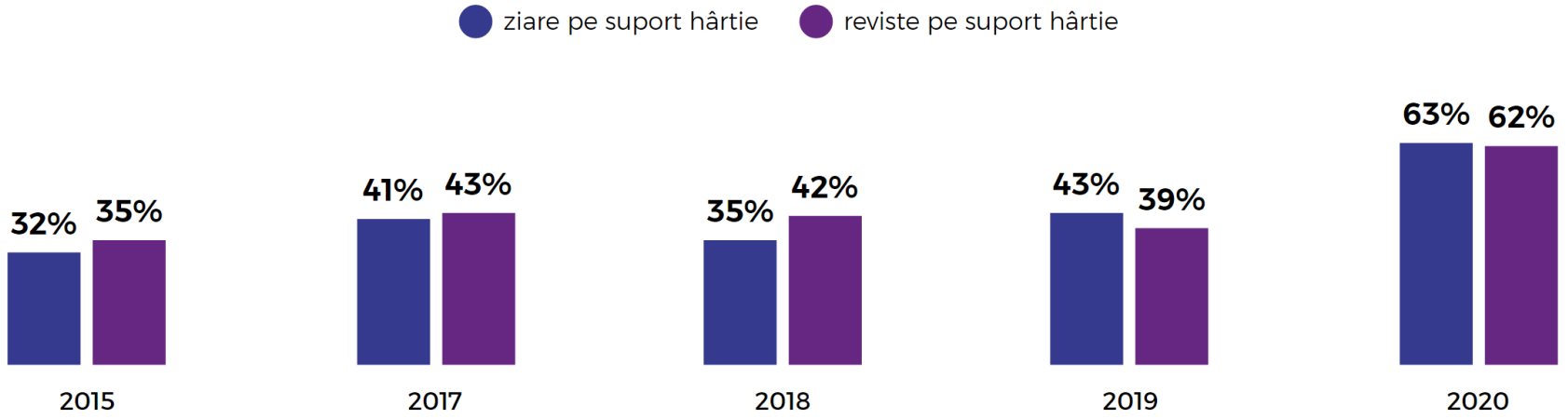

Din considerente metodologice, am luat în considerare o analiză comparativă pe valorile de non-consum – raportate în general la întrebarea „În ultimele 12 luni, cât de des ați citit cărți în general?", cu analiza valorilor înregistrate pentru răspunsul „niciodată / deloc". (Valori exprimate în procente)

În ceea ce privește dinamica consumului de ziare și reviste tipărite, începând cu anul 2015 putem constanta o modificare constantă, în sensul că non-consumul a crescut în fiecare an. În cazul ziarelor pe format hârtie, rata de non-consum a crescut cu 31% până în anul 2020[22], iar în cazul revistelor pe suport hârtie a crescut cu 27%. O explicație este trecerea multor ziare și reviste în format electronic și puse la dispoziție pe internet. Atragem atenția asupra acestor date pentru a nu se concluziona că oamenii nu mai citesc ziare și reviste, ci doar că evoluția și dezvoltarea tehnologiei plasează lectura din format tradițional în format electronic.[23]

[22] Sursă date: colectare date - INCFC. *Tendințe de consum cultural în pandemie* (2020-2021)
[23] Sursă date: colectare date - INCFC. *Barometrul de Consum Cultural* (2014-2019)

Grafic 4. Dinamica consumului de ziare și reviste și ziare pe suport hârtie pentru intervalul 2014-2020

Din considerente metodologice, am luat în considerare o analiză comparativă pe valorile de non-consum - raportate în general la întrebarea „În ultimele 12 luni, cât de des ați citit reviste și ziare pe suport hârtie", cu analiza valorilor înregistrate pentru răspunsul „niciodată/ deloc". (Valori exprimate în procente)

Particularități privind practicile de lectură în funcție de variabilele socio-demografice

Femeile citesc în general mai des decât bărbații. În ceea ce privește mediul de rezidență în raport cu practica de lectură, persoanele din mediul urban citesc mai des decât persoanele din mediul rural. Cei mai mulți oameni care practică lectura se regăsesc în segmentele de vârstă de 25-35 de ani și 35-44 de ani. Persoanele cu un nivel ridicat de educație citesc mai des decât persoanele cu un nivel scăzut de educație. În ceea ce privește venitul, acesta influențează lectura în același fel ca nivelul de educație. Oamenii cu venituri mai mari citesc mai des decât oamenii cu venituri mai mici.[24]

[24] Sursă date: colectare date - INCFC. *Barometrul de Consum Cultural* (2014-2019)

II. Sectorul Biblioteci și Arhive

II.1. Analiza privind dinamica participării la activitățile organizate de Bibliotecile publice (2014-2020)

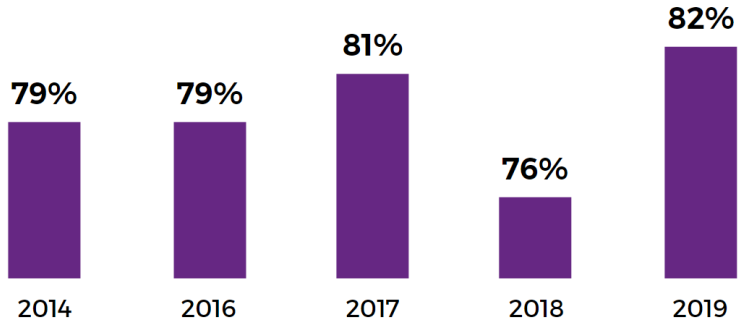
Biblioteca este instituția, compartimentul sau structura specializată al cărei scop principal este de a constitui, a organiza, a prelucra, a dezvolta și a conserva colecții de cărți, publicații periodice, alte documente specifice și baze de date pentru a facilita utilizarea acestora de către persoane fizice (utilizatori) în scop de informare, cercetare, educație sau recreere; în cadrul societății informaționale biblioteca are importanță strategică.[25]

În cadrul acestei secțiuni sunt prezentate date cu privire la dinamica consumului cultural în raport cu serviciile oferite de bibliotecile publice. În acest sens, analizele prezentate sunt axate pe o perioadă de șapte ani, incluzând perioada 2014-2019, raportat la comportamentul de mers la bibliotecă dinainte de pandemie și în anul 2020, pentru perioada de după declanșarea pandemiei. Am ales să tratăm separat aceste două axe temporale, pentru că perioada de pandemie a presupus o serie de modificări în comportamentul de consum al oamenilor, dar a prevăzut și o serie de modificări din punct de vedere al accesibilității la serviciile publice oferite de biblioteci. Cel mai ridicat nivel de consum de servicii oferite de bibliotecile publice a fost înregistrat pentru anul 2015.[26] Nivelul de non-consum s-a menținut peste 70% pentru toți ceilalți ani considerați pentru analiză. Pentru anul 2020[27], intenția declarată de a merge la bibliotecă a fost de 31%. Din punct de vedere al vârstelor, mersul la bibliotecă este o activitate ce scade odată cu înaintarea în vârstă.

Tinerii, studenții și persoanele care sunt încadrate în sistemul de învățământ sunt cei care merg cel mai des la bibliotecă. Odată încheiate ciclurile educaționale, cei mai mulți adulți pierd acest obicei și renunță la a mai merge la bibliotecă. Cele mai mici procente de consum sunt înregistrate pentru categoria de persoane de peste 50 de ani.[28] În plus, o serie de studii calitative[29] indică faptul că pentru tineri este foarte important ca experiența mersului la bibliotecă să fie una relaxată și cu reguli mai puțin rigide.

[25] http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?idt=36013
[26] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019)
[27] Sursă date: colectare date - INCFC. Tendințe de consum cultural în pandemie (2020-2021)
[28] Idem
[29] Denise E. Agosto, Jonathan Pacheco Bell, Anthony Bernier & Meghann Kuhlmann, *This Is Our Library, and It's a Pretty Cool Place": A User-Centered Study of Public Library YA Spaces,* 2015.

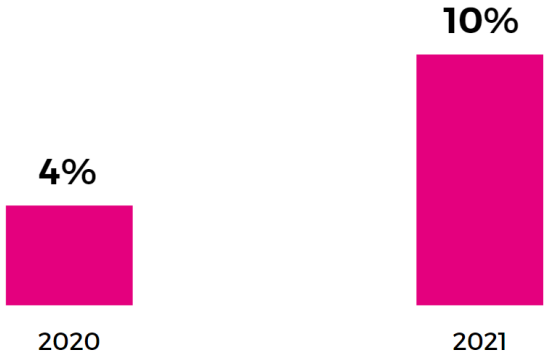
Grafic 5. Dinamica comportamentului de frecventare al bibliotecilor pentru lectură sau pentru a împrumuta cărți (%)

Dinamica comportamentului de frecventare a bibliotecilor pentru lectură sau pentru a împrumuta cărți în perioada pandemiei

Datele disponibile pentru anii 2020 și 2021[30] cu privire la dinamica procentelor celor care au mers la bibliotecă, ne indică o diferență de procente de 6%, între anul 2020 și anul 2021. În 2021, 10% dinte oameni au fost cel puțin odată la o bibliotecă publică.

Grafic 6. Dinamica comportamentului de frecventare a bibliotecilor pentru lectură sau pentru a împrumuta cărți 2020-2021

[30] Sursă date: colectare date - INCFC. *Tendințe de consum cultural în pandemie* (2020-2021)

Proiecte și programe pentru public

Proiectele Biblionet și Europeana sunt inițiative care au deschis către un public mai larg serviciile bibliotecilor și au pus la dispoziție mijloace de acces mai facil la cărți și publicații - grație digitalizării. Din punct de vedere al strategiilor de încurajare a digitalizării bibliotecilor, până în anul 2015, România avea ținta de 750.000 de itemi pregătiți spre a fi încărcați pe platforma europeana.eu[31].

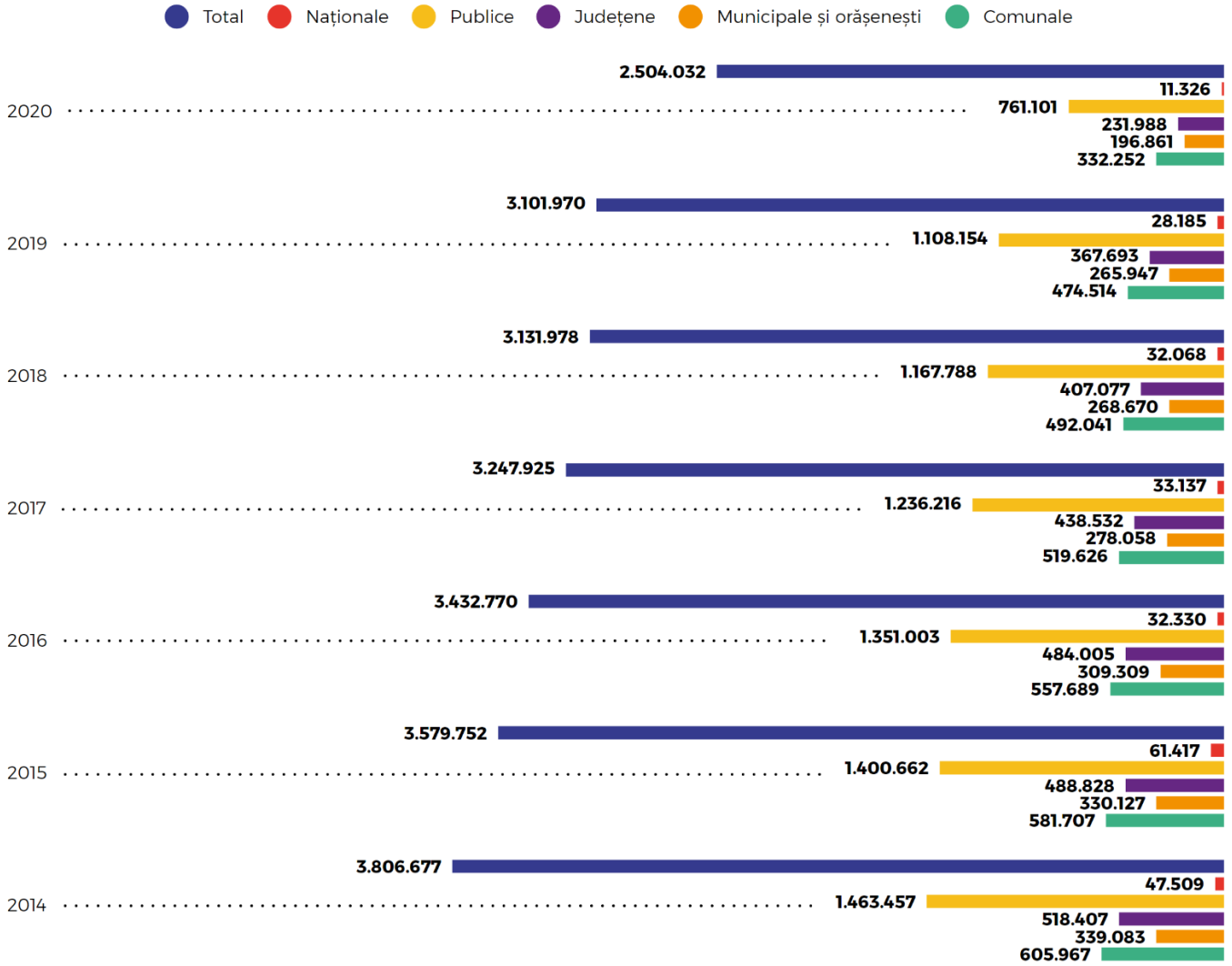
II.2. Analiza fluxului de cititori activi (2014-2020)

Conform datelor din surse oficiale[32], numărul de cititori a scăzut în fiecare an. Dacă în anul 2014 aveam un total de aproape 4 milioane de cititori activi pentru toate tipurile de biblioteci – municipale, județene, orășenești și naționale, până în anul 2020 bibliotecile au pierdut în mai puțin de 10 ani peste 1.300.000 de cititori activi. Cea mai vizibilă scădere a numărului de cititori activi este pentru bibliotecile comunale, care au pierdut aproape 50% dintre cititorii care utilizau activ serviciile bibliotecilor.

Este important însă să menționăm un aspect legat de mobilitatea infrastructurii bibliotecilor. O explicație pentru scăderea numărului de cititori este legată de închiderea mai multor biblioteci din mediul rural[33] și implicit de scădere a gradului de acces al oamenilor la bibliotecă în proximitatea locuințelor. O altă explicație pentru această situație este legată de evoluția internetului și a tehnologiilor digitale. Oamenii folosesc internetul tot mai mult pentru a căuta informații de orice natura, iar acest comportament are impact și în privința surselor pe care oamenii le prioritizează atunci când vor să citească sau să acceseze diverse informații.

[31] *Strategia Națională pentru digitalizarea României*
[32] Institutul Național de Statistică. http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/
[33] Sursă date: colectare date - INCFC. *Barometrul de Consum Cultural* (2014-2019)

Grafic 7. Cititori activi la biblioteci pe categorii de biblioteci (nivel național) - *Indicator exprimat în valori absolute*

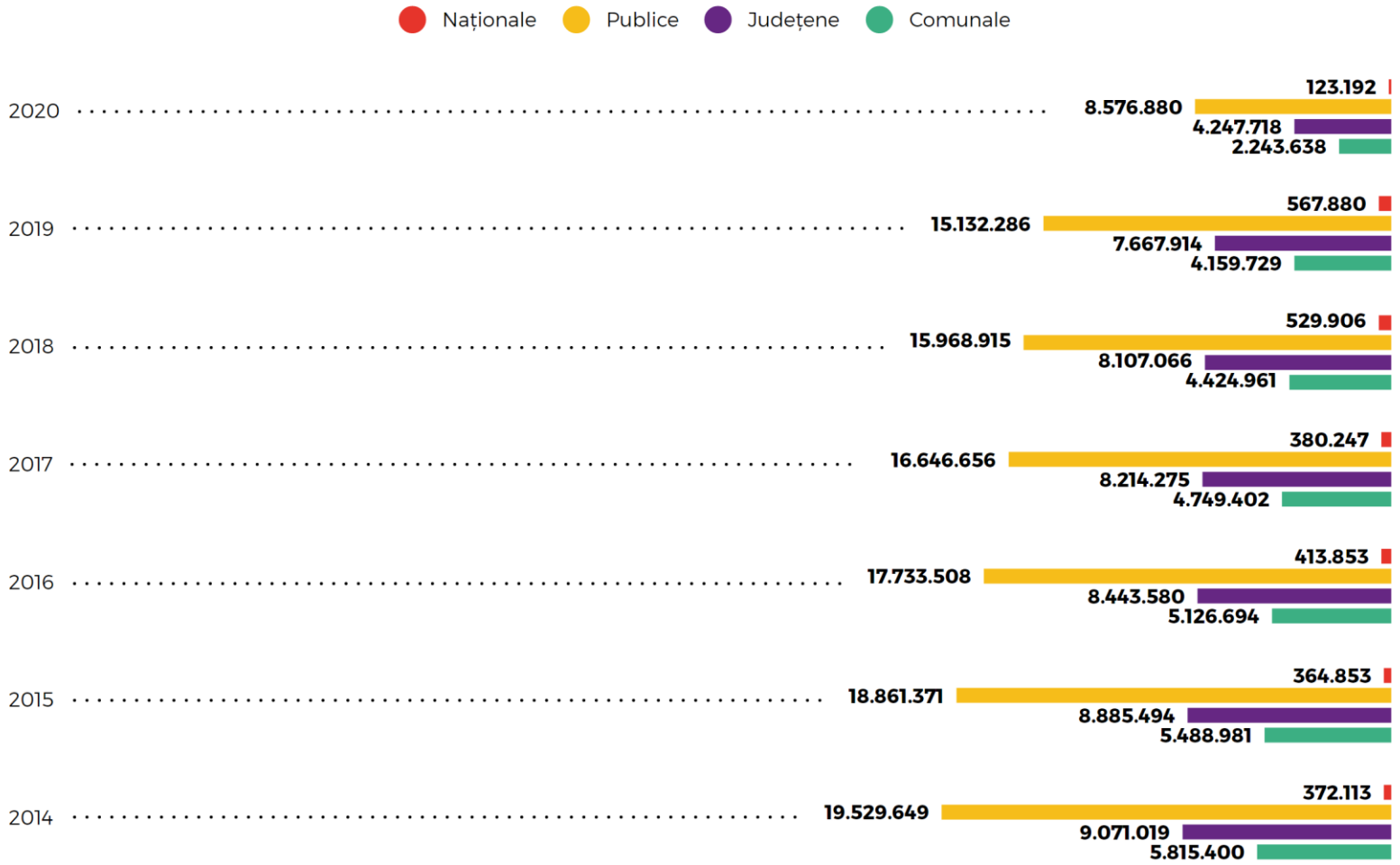

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, 2021

Implicit, în fenomenul de scădere a numărului de cititori activi, trebuie să considerăm și dinamica numărului de volume eliberate pentru cititori. Evident, în acest context, numărul de volume a scăzut de la an la an pentru toate tipurile de biblioteci. Cele mai puternice diferențe se pot observa pentru bibliotecile comunale și cele județene. Doar în intervalul 2019-2020 bibliotecile comunale au eliberat cu 1.900.000 mai puține volume, de la 4.000.000 la puțin peste 2.000.000. Ritmul de scădere este foarte accelerat având în vedere că perioada temporală de raportare este foarte mică. În aceste condiții este necesar să ne ridicăm problema supraviețuirii acestor tipuri de instituții prin prisma acestor roluri de bază, și anume, de a promova educația și cultura scrisă și nu numai.

În prezent, bibliotecile au devenit în multe situații spații mai degrabă multifuncționale, diversificând oferta culturală și depășind principalele roluri de bază pe care le-au avut, în unele cazuri depășind chiar rolul cultural pe care îl au și devenind mai mult spații fizice (clădirea), care au fost puse la dispoziție pentru evenimente în afara spectrului manifestărilor considerate ca fiind culturale, artistice, creative etc.

Grafic 8. Volume eliberate pe categorii de biblioteci - național - *Indicator exprimat în valori absolute*

Sursa: Institutul Național de Statistică, 2020

Particularități privind frecventarea bibliotecilor în funcție de variabile socio-demografice

Femeile merg la bibliotecă în procente asemănătoare cu bărbații, cu diferențe foarte mici de consum. Raportat la vârstă, cel mai des merg la bibliotecă tinerii între 18 și 24 de ani. În general, practica de a merge la bibliotecă scade odată cu înaintarea în vârstă. În ultimii trei ani am identificat o ușoară modificare, în sensul că în rândul persoanelor vârstnice au crescut puțin procentele celor care merg la bibliotecile publice pentru a împrumuta sau pentru a citi o carte. Nivelul de educație influențează practica mersului la bibliotecă. Persoanele care au un nivel de educație mediu și peste mediu merg mai des la bibliotecă decât persoanele cu un nivel scăzut de educație. Persoanele care merg la bibliotecă au un nivel de venit mediu și peste mediu. Persoanele din mediul rural merg în general mai rar decât persoanele din mediul urban la bibliotecile publice.

II.3. Activitatea culturală a bibliotecilor (2021)

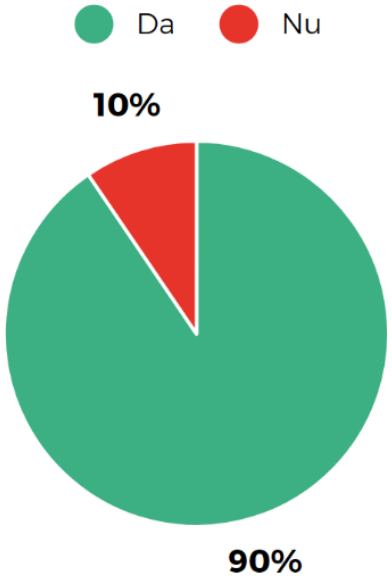
Pentru a identifica principalele activități realizate de bibliotecile publice, în plus față de cele care sunt descrise în activitatea de bază, am solicitat reprezentanților bibliotecilor publice să ne furnizeze informații detaliate cu privire la principalele proiecte pe care le-au realizat în intervalul 2018-2020. O parte dintre reprezentanții bibliotecilor au menționat, în afara activității de bază, proiecte de digitalizare a colecțiilor speciale. Mai mult de jumătate dintre reprezentanții bibliotecilor au menționat că au realizat activități care nu sunt din categoria celor de bază. Proiectele au fost adresate în special copiilor și tinerilor și într-o pondere mai mică adulților sau vârstnicilor.

În intervalul menționat, bibliotecile au realizat școli de vară pentru copii și tineri, ateliere de creație pentru promovarea tradițiilor, proiecte pentru dezvoltarea comunicării și a gândirii critice pentru adulți, proiecte de educație financiară, festivaluri de carte, tabere, târguri de carte, saloane de carte și proiecte ce au cuprins activități artistice.

O observație legată de aceste rezultate este că bibliotecile realizează direct sau în parteneriate o gamă diversă de activități, care nu sunt în totalitate legate de activitatea și scopul de bază ale bibliotecilor. În aceste condiții, este posibil ca în viitor bibliotecile să devină mai degrabă instituții care să se dezvolte ca agregator de activități culturale în raport cu celelalte domenii culturale.

Am considerat important să vedem nivelul la care bibliotecile publice sunt interesate de a înțelege categoriile de public cărora li se adresează și dacă au analizat care este specificul publicului lor din punct de vedere al segmentelor de vârstă, al preferințelor culturale sau al anumitor specificități locale. Toate răspunsurile pe care le-am colectat ne indică faptul că reprezentanții bibliotecilor cunosc bine profilul publicului căruia i se adresează, cel puțin din punct de vedere socio-demografic. Însă, cei mai mulți dintre reprezentanții bibliotecilor nu ne-au oferit, în chestionarele colectate informații legate de un profil al publicului cu privire la preferințele pe care le au oamenii, legate de comportamentele de frecventare sau de consum în raport cu bibliotecile sau informații care să indice o preocupare spre a segmenta publicul în funcție de aspecte mai rafinate și mai detaliate, altele decât vârsta cititorului sau tipul de publicații și cărți pe care îl dețin. Cu alte cuvinte, cele mai multe biblioteci își definesc publicul prin prisma activității lor și nu înțeleg nevoile publicului pe baza unor informații venite din partea publicului. Pe de altă parte, peste 90% dintre respondenții din biblioteci care au completat chestionarul au menționat că au avut cel puțin o inițiativă de atragere a unui nou segment de public și cititori.

Grafic 9. Inițiative de atragere a unui segment nou de public în biblioteci [Vă rugăm să ne spuneți dacă în ultimii trei ani ați avut vreo inițiativă de atragere a unui nou segment de public (2021)]

O parte dintre cei care au răspuns la studiul nostru au menționat ca inițiative de atragere a unor noi segmente de public: proiecte pentru tineri, persoane adulte active, seniori și persoane cu dizabilități. O parte dintre biblioteci au dezvoltat proiecte pentru copii mici (0-3 ani - Bebeteca), dedicate părinților care au putut să meargă cu copiii la bibliotecă. Alte biblioteci au dezvoltat proiecte pentru a atrage publicul din mediul rural. Alte inițiative de atragere a unui nou segment de public au constat în caravane de lectură în spațiul public, ateliere care au avut ca principal scop dezvoltarea abilităților digitale pentru vârstnici și copii cu nevoi speciale. Cele mai multe biblioteci care au avut inițiative concrete de atragere a unor segmente de public se regăsesc în regiunile de dezvoltare Centru și Nord-Vest.

În ceea ce privește nevoile de resurse pe care le au bibliotecile pentru a-și dezvolta capacitatea de a atrage noi segmente de public sau un public mai numeros, am realizat câteva categorii, în ordinea frecvenței cu care au fost precizate:

Resurse financiare – majoritatea bibliotecilor au nevoie de fonduri suplimentare pentru a putea implementa o strategie de dezvoltare cu privire la atragerea unor segmente noi de public.

Resurse umane – a doua cea mai mare nevoie se leagă de resurse umane, de personal specializat și mai bine pregătit în vederea stabilirii unor inițiative menite să crească publicul.

Dotări tehnologice și IT - o parte semnificativă dintre cei care au răspuns la studiul nostru au menționat că au nevoie de echipamente și dotări, scanere, computere, videoproiectoare, pachete de soft specializat pentru realizarea de afișe, pliante și alte materiale promoționale menite să promoveze activitatea bibliotecii.
Alte nevoi - mobilier nou pentru sălile de lectură, modernizarea logisticii și a condițiilor de acces la colecțiile bibliotecilor sau suport metodologic, în sensul de know-how. Cu alte cuvinte, există nevoia ca angajații bibliotecilor să înțeleagă ce inițiative ar trebui luate pentru a-și dezvolta capacitatea de a atrage noi segmente de public sau un public mai numeros.
Referitor la principalele acțiuni ce ar trebui luate în considerare în biblioteci pentru a atrage un segment de public sau un public mai numeros, principalele mențiuni ale respondenților au fost:

- Dezvoltarea sau crearea unor departamente de marketing și comunicare sau angajarea de personal specializat care să promoveze mai bine activitatea bibliotecii;
- Mai multe acțiuni de promovare în mai multe limbi (engleză, maghiară);
- Formare profesională a angajaților;

- Extinderea programului de funcționare la sălile de lectură;
- Mai multe parteneriate cu organizații publice sau private;
- Studii și cercetări pentru identificarea nevoilor publicului;
- Achiziționarea de cărți noi și dezvoltarea fondului de carte;
- Digitalizarea, creșterea gradului de acces și punerea la dispoziția publicului a unui număr mai mare de publicații electronice;
- Punerea la dispoziția publicului a unor soft-uri și resurse tehnice gratuit (de ex: soft de editare video-foto).

În continuare, vom prezenta principalele rezultate privind activitatea culturală a bibliotecilor în raport cu o serie de indicatori prin care putem evalua specificul activității bibliotecilor. Perioada de referință a fost 2019-2020.

- **Număr de sesiuni de comunicări științifice, simpozioane și conferințe pentru bibliotecari** (organizate de bibliotecă) – în medie, în anul 2019 cele mai multe biblioteci au realizat două sesiuni de comunicări științifice. Doar un sfert dintre biblioteci au realizat peste 10 sesiuni în anul 2019. La nivelul anului 2020, cele mai multe biblioteci nu au realizat nicio comunicare științifică.
- **Număr de proiecte educative dedicate publicului general** – la nivelul anului 2019 cele mai multe biblioteci au avut între 30 și 100 de proiecte cu scop educativ, dedicate publicului general. În general, toate bibliotecile au avut cel puțin un proiect educativ în anul 2019. Din mențiunile respondenților de la biblioteci, în anul 2020 numărul de proiecte educative nu a avut de suferit foarte mult, ceea ce este surprinzător având în vedere suspendarea activităților bibliotecilor odată cu începerea pandemiei.
- **Tranzacții de referință virtuale** – cele mai multe biblioteci au înregistrat pentru anul 2019 o medie de 6.400 de tranzacții de referință virtuale, iar pentru anul 2020 media numărului de tranzacții de referință virtuale a fost de 9.244, cu aproape 50% mai mult decât în anul 2019.
- **Număr de accesări virtuale ale resurselor din rețeaua bibliotecii** – pentru anul 2019 bibliotecile au înregistrat un număr de 327.000 accesări virtuale pentru resursele bibliotecii, iar în anul 2020 peste 1.000.000 de accesări virtuale la resursele din rețeaua bibliotecii. În acest caz vorbim de o creștere cu peste 50%. Această creștere se datorează efectelor create de pandemie.

- **Număr de participanți la programe și proiecte educative dedicate publicului** – în anul 2019, bibliotecile au avut în medie 4.160 de oameni care au participat la proiecte de educație dedicate publicului. În anul 2020 vorbim de o medie de 1.038, situație datorată, evident, declanșării pandemiei.
- **Număr de participanți la sesiuni de comunicări științifice, simpozioane, mese rotunde și conferințe** – pentru anul 2019, bibliotecile au avut în medie 5.828 de participanți, iar în anul 2020 au avut 2.542 de participanți la sesiuni de comunicări. În acest caz am vrea să subliniem faptul că totuși jumătate dintre biblioteci au avut un număr de sub 100 de participanți în 2019.
- **Număr de evenimente realizate în parteneriat cu alte instituții și/sau organizații** – la nivelul anului 2019, bibliotecile au desfășurat în medie 228 de proiecte în parteneriat cu alte instituții sau organizații. În anul 2020, numărul mediu de proiecte și evenimente în parteneriat au fost de 52.
- **Număr de parteneriate realizate cu alte instituții și/sau organizații** – în anul 2019, bibliotecile au avut în medie 56 de parteneriale cu alte instituții sau organizații, iar în anul 2020 au avut 39 parteneriate.

III. Sectorul Patrimoniul cultural național

III.1. Dinamica vizitării obiectivelor de patrimoniu național 2014-2019

Importanța culturală și socială a patrimoniului este indiscutabilă, cu atât mai mult cu cât cercetările în domeniu au arătat în ultimii ani că potențialul inclusiv economic al patrimoniului și contribuția lui la dezvoltarea turistică este foarte mare.[34] În 2014, Comisia Europeană susține într-o comunicare către Parlamentul European că *„poveștile locale alcătuiesc patrimoniul și toate împreună alcătuiesc istoria europeană sau chiar istoria umanității”.*[35]

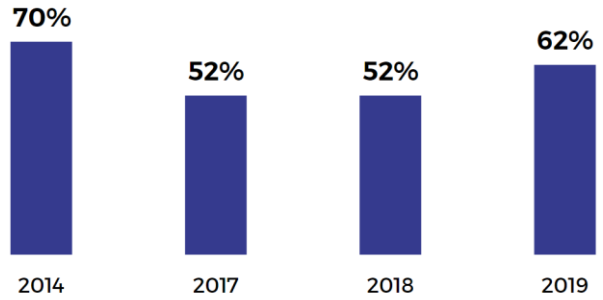
Din punct de vedere al comportamentului de consum al patrimoniului și de vizitare a obiectivelor de patrimoniu, la nivel național, procentele de consum au crescut în fiecare an. Dacă în anul 2014, la nivel național, peste 70% dintre români declarau că nu au vizitat niciodată un obiectiv de patrimoniu cultural, în anul 2019 rata de non-consum a scăzut cu 10 procente, la 60%. Însă, cele

[34] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019
[35] Idem

mai mari rate de consum privind obiectivele de patrimoniu, au fost înregistrate pentru perioada 2017-2018, iar o posibilă explicație este legată de numărul mai mare de evenimente marcate de Anul European al Patrimoniului. Chiar și așa suntem sub media europeană de vizitare a obiectivelor de patrimoniu național. Este interesant de punctat în schimb că rata de non-consum a crescut pentru vizitarea muzeelor. Dacă în anul 2014, 56%[36] dintre oameni au menționat că nu au vizitat deloc un muzeu, în anul 2019, 62%[37] au menționat că nu au vizitat deloc un muzeu, cu o creștere de 6% procente.

În general, comportamentul de vizitare al obiectivelor de patrimoniu cultural este strâns legat de călătorii și excursii, iar decizia de vizitare a unui obiectiv de patrimoniu nu reprezintă de cele mai multe ori decizia principală de călătorie. Spre deosebire însă de anul 2014, în anul 2018 mai puțin de un sfert dintre cei care au ales să viziteze obiective turistice și culturale au făcut-o fără să aibă acest lucru planificat în prealabil. Acest lucru se traduce prin faptul că numărul celor care au decis să includă în mod planificat și anticipat pe listele lor de călătorie și obiective de patrimoniu a crescut. [38]

Grafic 10. Dinamica procentelor de non-consum în raport cu vizitarea obiectivelor de patrimoniu în intervalul 2014-2019

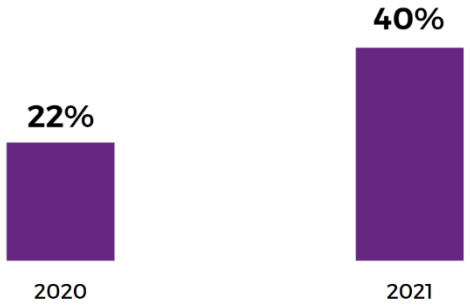

Din considerente metodologice, am luat în considerare o analiză comparativă pe valorile de non-consum – raportate în general la întrebarea „În ultimele 12 luni, cât de des ați citit cărți în general?”, cu analiza valorilor înregistrate pentru răspunsul „niciodată/ deloc”.

[36] Idem
[37] Idem
[38] Idem

Pentru perioada 2020-2021, vizitarea obiectivelor de patrimoniu sau situri arheologice înregistrează o creștere a consumului cu 18 procente în anul 2021, față de anul 2020. Același lucru este valabil și pentru vizitarea galeriilor și a muzeelor. Pentru vizitarea obiectivelor de patrimoniu procentele de consum pentru anul 2021 au fost mai mari comparativ cu toate celelalte tipuri de evenimente sau posibilități de consum în spațiul public, iar una dintre explicații ar fi legată de faptul că distanțarea socială este mai simplu de păstrat decât în spațiile unde se desfășoară alte activități culturale.

Grafic 11. Dinamica vizitării obiectivelor de patrimoniu (situri) pentru intervalul 2020-2021

Notă metodologică: au fost luate în considerare procentele celor care au vizitat cel puțin o dată pe an

Grafic 12. Dinamica vizitării muzeelor și a galeriilor pentru intervalul 2020-2021

Notă metodologică: au fost luate în considerare procentele celor care au vizitat cel puțin o dată pe an

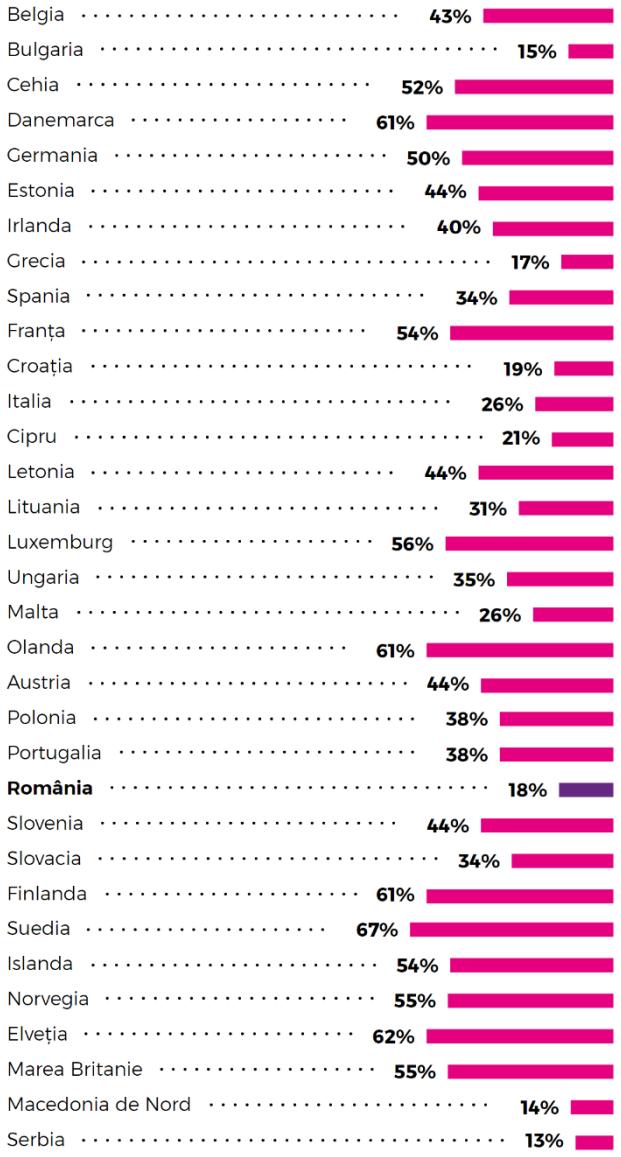
Frecvența de vizitare a obiectivelor de patrimoniu, a siturilor culturale și a muzeelor/ galeriilor la nivel european (anul 2015)

Am considerat că este important să realizăm și o serie de statistici comparative, între România și alte țări din UE sau din afara UE (acolo unde au fost disponibile date), pentru a putea identifica care sunt similaritățile sau diferențele în practicile de consum cultural la nivelul populației generale. Este important de punctat faptul că datele disponibile la nivel european[39] sunt diferite de datele pe care le avem disponibile la nivel național.[40]

Din punctul de vedere al frecvenței cu care au fost vizitate obiectivele de patrimoniu cultural, în anul 2015 România se plasa printre statele cu cei mai puțini vizitatori la obiective de patrimoniu, muzee sau galerii la nivel european. România se plasează sub media de consum de la nivel european. Cei mai mulți vizitatori sunt în statele nordice, unde peste jumătate din populație a vizitat cel puțin un obiectiv de patrimoniu sau un muzeu în anul 2015. Chiar dacă în ultimii ani, în România a crescut media numărului de vizitatori, în continuare ne aflăm sub media Europeană.

[39] Sursa de date: Eurostat. Date disponibile la https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data/database
[40] Din considerente metodologice, nu recomandăm compararea ponderilor de la nivel internațional, cu cele de la nivel național, pentru a evita distorsiuni în interpretare. Datele utilizate de la nivel internațional sunt utilizate pentru a putea identifica tendința și poziția României în raport cu valorile de consum din alte state.

Grafic 13. Procentele de vizitare a obiectivelor de patrimoniu, a siturilor culturale și a muzeelor / galeriilor la nivel european în anul 2015

Conform Barometrului de Consum Cultural[41], cei mai mulți oameni care decid planificat să viziteze un obiectiv turistic sunt din regiunea de dezvoltare Nord-Est.

Aspectele care influențează cel mai mult probabilitatea ca oamenii să viziteze obiective de patrimoniu sunt genul, mediul de rezidență, vârsta și venitul. De cele mai multe ori, motivațiile legate de non-consum implică faptul că costurile de vizitare ar fi prea mari, deși cei mai mulți români consideră că obiectivele de patrimoniu sunt atractive de vizitat și sunt bine promovate.

Comportamentul de vizitare nu a suferit modificări notabile în ultimii ani, în sensul că oamenii preferau să viziteze obiective de patrimoniu singuri sau cel mult alături de familie sau cercul apropiat de prieteni. Din acest punct de vedere tendințele se mențin.

III.2. Patrimoniul imaterial

UNESCO a adoptat Convenția pentru salvgardarea patrimoniului cultural imaterial, în cadrul celei de-a 32-a sesiuni a Conferinței Generale ce a avut loc la Paris în perioada 29 septembrie – 17 octombrie 2003. Convenția este primul instrument legislativ axat pe patrimoniul cultural imaterial și stabilește la nivel internațional un cadru juridic general, administrativ și financiar în vederea conservării patrimoniului cultural imaterial. România a acceptat Convenția pentru salvgardarea patrimoniului cultural imaterial în 29 decembrie 2005 și a adoptat o lege specială privind protejarea patrimoniului cultural imaterial începând cu anul 2008 (Legea nr. 26/2008).

Elementele de patrimoniu imaterial sunt la fel de importante precum cele de patrimoniu material. Viața cotidiană a oamenilor implică practici culturale. Practicile sociale, ritualurile, expresiile orale, credințe populare etc reprezintă un patrimoniu viu, care nu se manifestă întotdeauna obiectificat, într-o forma materială, palpabilă, dar care reprezintă specificități ale vieții umane, în egală măsură cu patrimoniul material. *Termenul „patrimoniu viu" scoate în evidență caracterul continuu al acestuia, fiind asociat cu însemnătatea vieții sociale a oamenilor, oferindu-le acestora identitate, un sentiment de apartenență, dar și un capital de cunoștințe ce pot fi transmise generațiilor următoare.*[42] Un aspect important în identificarea expresiilor culturale tradiționale care pot fi considerate patrimoniul cultural imaterial este caracterul genuin.

La nivel național, oamenii sunt conștienți într-o mare măsură de importanța elementelor de patrimoniu imaterial, chiar dacă nu sunt capabili să distingă expresiile culturale tradiționale genuine de alte manifestări fără substrat arhetipal și fără miză culturală

[41] *Barometrul de Consum Cultural*, 2019, INCFC.
[42] Barometrul De Consum Cultural, 2018

autentică. Printre cele mai cunoscute elemente de patrimoniu imaterial sunt cântecele populare, dansurile populare și sărbătorile tradiționale. Unul dintre elementele de patrimoniu imaterial pe care oamenii îl recunosc mai puțin este reprezentat de meșteșugurile tradiționale. Aceste date sunt explicabile prin prisma faptului că interesul pentru muzica și dansurile populare este ridicat la nivel național și din prisma consumului și al participării și vorbim despre un grad de expunere mai frecvent al oamenilor la acest tip de manifestare culturală.

În ceea ce privește interesul oamenilor față de elementele de patrimoniu imaterial, colindele, dansurile și cântecele populare ocupă principalele poziții. Gradul de importanță atribuit elementelor de patrimoniu imaterial este un aspect important pentru principalii actori implicați în salvgardarea patrimoniului cultural imaterial. Indiferent că vorbim despre instituții publice, asociații profesionale, cercetători, profesioniști, comunități, grupuri sau indivizi[43], o direcție importantă rezidă în continuarea demersurilor inițiate sau identificarea unora noi în vederea sensibilizării la nivel local şi național în ceea ce privește aprecierea patrimoniului cultural imaterial, dar şi orientarea atenției asupra unor cercetări mai aprofundate privind relația și gradul de interacțiune dintre elementele de patrimoniu cultural imaterial şi procesul de evoluție a societății.[44]

III.3. Turismul și consumul cultural în sectorul patrimoniul cultural

Având în vedere informațiile prezentate mai sus, este greu să vorbim despre vizitarea obiectivelor de patrimoniu în afara turismului. Conform Institutului Național de Statistică, turismul cultural reprezintă sub 3% din totalul activităților turistice pe care le desfășurăm la nivel național, iar această pondere este calculată fără pelerinaje sau turismul religios. În anul 2018, la nivel național, conform INS, cea mai importantă destinație turistică a fost litoralul. Pe al doilea loc sunt zonele montane, urmate de zonele balneare. La nivel național, cele mai vizitate obiective turistice / culturale sunt așezămintele și monumentele de cult. Siturile arheologice sunt obiectivele cel mai puțin vizitate dintre toate categoriile menționate.

Din perspectiva consumului și a experienței de vizitare, la nivel de strategii naționale, este important să menționăm ce prevede transversal Strategia de Dezvoltare Turistică a României, care [45] își propune câteva obiective ce vizează patrimoniul cultural cu scopul creșterii calității experiențelor turistice:[46]

[43] Idem
[44] Idem
[45] *Strategia de Dezvoltare Turistică a României Volumul 2* – Strategia și Planul de Acțiune
[46] Obiectivul 1.3. Creșterea calității experiențelor și a serviciilor la nivelul destinațiilor turistice

- *elaborarea și adoptarea unor planuri de management al vizitatorilor în zonele de patrimoniu cultural, zonele naturale și zonele protejate, precum și pentru siturile de importanță turistică*[47]*,*
- *digitalizarea tuturor obiectivelor turistice culturale, naturale, protejate, al altor destinații turistice și al rutelor pe hărțile publice, pentru a permite accesul și planificarea facilă a călătoriilor*[48]*,*
- *elaborarea unor sesiuni de formare comune pentru autoritățile publice relevante, în vederea creării unor planuri de gestionare transfrontalieră și a unor instrumente de promovare pentru patrimoniul natural și cultural*[49]*,*
- *promovarea rutelor culturale certificate de Consiliul Europei, a Mărcii Patrimoniului European, a Destinațiilor Europene de Excelență și a altor inițiative în cadrul unui instrument digital unic (platformă) pentru o promovare mai bună.*[50]

III.4. Tinerii și patrimoniul cultural

Considerăm că sunt importante o serie de nuanțări în discuțiile legate de patrimoniul cultural în raport cu tinerii, cu obiceiurile acestora de consum și percepțiile cu privire la importanța patrimoniului cultural. Tinerii reprezintă un mare potențial de consumatori de patrimoniu cultural, mai ales că, în raport cu datele existente, aceștia obișnuiesc să viziteze obiective de patrimoniu cultural destul de des. În anul 2014[51], 42% dintre tinerii între 18 și 24 de ani au făcut între 1 și 3 vizite, 21% dintre cei cu vârste între 25 și 34 de ani au realizat în medie între 1 și 3 vizite. Pentru același an, datele indică că peste 90% dintre tinerii între 18 și 34 de ani cunosc cel puțin un element ce face parte din categoria patrimoniului cultural material. În anul 2014 tinerii între 18 și 24 de ani au mers mai des la muzee decât adulții.

[47] Idem
[48] Idem
[49] Idem
[50] Obiectivul 2.1. Consolidarea capacității de elaborare de politici în domeniul turismului, creșterea gradului de digitalizare și o mai bună adaptare a instrumentelor de marketing la specificul piețelor cu potențial mare.
[51] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019)

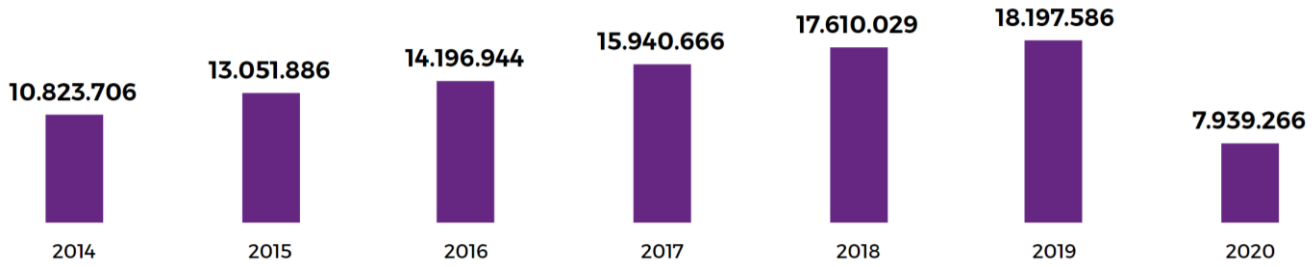
În anul 2018, peste 70% dintre tinerii cu vârsta între 14 și 18 ani au declarat că au vizitat cel puțin un obiectiv turistic sau sit arheologic.[52] Nivelul de recunoaștere și înțelegere a importanței patrimoniului cultural crește odată cu vârsta. Mai mult de un sfert dintre tinerii de 14 ani au auzit despre obiective de patrimoniu din țara noastră și despre conceptul de patrimoniu cultural.

Discuția despre tineri și patrimoniu este cu atât mai importantă și mai relevantă în contextul *A New European Agenda for Culture,* care încurajează și susține implicarea tinerilor în proiecte și acțiuni care să îi ajute / încurajeze să aprecieze moștenirea culturală, să interacționeze cu ea, să participe și să contribuie la societate. În acest sens, ar fi utilă implicarea tinerilor în activități de voluntariat care vizează protejarea și promovarea patrimoniului. *Convenția UNESCO din 2005 privind tinerii si libertatea de expresie* susține dezvoltarea capacității de interacțiune a tinerilor prin intermediul rețelelor sociale cu moștenirea culturală, ca un mijloc de familiarizare și de creștere a nivelului de conștientizare a valorii și importanței protejării patrimoniului material, dar și imaterial.

Dinamica numărului de vizitatori pentru perioada 2014-2020

În ceea ce privește dinamica numărului de vizitatori pentru muzeele și colecțiile publice, conform datelor oficiale[53], numărul de vizitatori a crescut constant din anul 2014 până în anul 2019, cu aproximativ 7.000.000 de vizitatori. Nota discordantă face anul 2020, care este legat de debutul pandemiei.

Grafic 14. Dinamica numărului de vizitatori în muzee și colecții publice

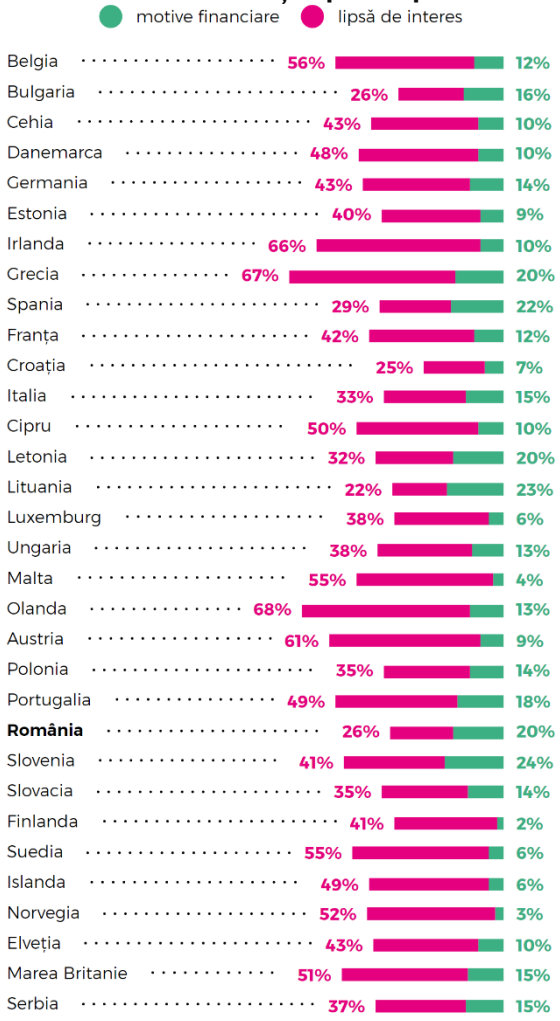

Indicator exprimat în valori absolute

[52] *Tinerii si patrimoniul Cultural*, 2018, INCFC.
[53] Institutul Național de Statistică http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/

Particularități ale practicilor de vizitare a muzeelor în funcție de caracteristici socio-demografice

Grafic 15. Distribuția principalelor motive pentru care oamenii nu au vizitat obiective de patrimoniu la nivel european (%)

Femeile merg la muzee în procente similare cu bărbații, cu diferențe foarte mici de consum. Tinerii merg la muzee mai des decât persoanele mai în vârstă. Mersul la muzee scade începând cu vârsta de 50 de ani și scade într-o proporție foarte mare în rândul persoanelor de peste 65 de ani[54]. Frecvența de mers la muzee și expoziții este influențată de nivelul de educație al oamenilor. Cu cât nivelul de educație este mai ridicat, cu atât frecvența de mers la muzeu este mai mare. Nivelul veniturilor este un indicator și pentru nivelul de consum. Persoanele care vizitează muzeele sau expozițiile sunt persoane cu un nivel mediu și peste mediu. În ceea ce privește mediul de rezidență, persoanele din mediul urban merg în mediu mai des decât cei din mediul rural la muzee sau la expoziții.

Principalele motive privind nevizitarea obiectivelor de patrimoniu (situri) la nivel european (2015)

Eurostat pune la dispoziție o serie de date cu privire la principalele motive pentru care oamenii nu aleg să viziteze obiectivele de patrimoniu cultural. Am ales să prezentăm principalele două categorii de motive, care au și procentele cele mai mari de răspunsuri. Pentru România, ponderea persoanelor care invocă lipsa de resurse materiale este de 20%. Alături de state precum Letonia, Lituania, Slovenia sau Spania, principalele motive pentru care oamenii nu vizitează obiective de patrimoniu sunt financiare. Lipsa de interes este sub media datelor analizate ca motivație de non-consum, dar motivația financiară este peste media statelor prezentate.

[54] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019)

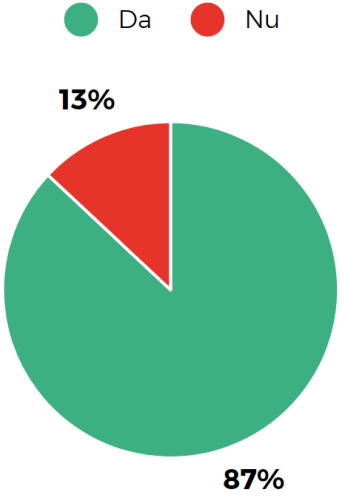
III.5. Activitatea culturală a muzeelor (2021)

Majoritatea persoanelor din muzee care au răspuns la chestionare au avut în ultimii trei ani proiecte culturale ce au presupus expoziții, dar și evenimente multidisciplinare: spectacole de operă, balet, proiecții de film istoric, festival de film sau sesiuni live de caricatură, concursuri de creație, ateliere de arte plastice, concerte sau evenimente speciale legate de Ziua Națională, Ziua Copilului. Ca și în cazul bibliotecilor, muzeele acoperă o gamă variată de activități culturale în afara celor de bază.

În ceea ce privește descrierea categoriilor de public ale muzeelor, cei mai mulți respondenți au descris publicul din punct de vedere socio-demografic, în raport cu vârsta și genul sau în raport cu nivelul de educație (preșcolari, elevi, studenți etc). În cele mai multe cazuri respondenții din muzee au descris publicul doar prin prisma unor criterii observabile, pe criterii de segmentare, care sunt ușor măsurabile. Foarte puține muzee au descris publicul din punct de vedere al segmentărilor pe baza preferințelor de consum.

În ceea ce privește orice inițiativă de atragere a unui segment nou de public sau a unui public mai divers, un sfert dintre muzee nu au avut nicio inițiativă de acest gen în ultimii trei ani.

Grafic 16. Inițiative de atragere a unui nou segment de public în muzee [Vă rugăm să ne spuneți dacă în ultimii trei ani ați avut vreo inițiativă de atragere a unui nou segment de public (2021)]

Principalele inițiative pe care le-au avut muzeele pentru creșterea publicului au fost: proiecte adresate persoanelor cu dizabilități și persoane instituționalizate, proiecte dedicate persoanelor din mediul rural cu scopul de a revitaliza meșteșuguri populare în risc, proiecte menite să atragă un public mai tânăr prin intermediul altor arte (film), proiecte adresate persoanelor lipsite de libertate, programe adresate familiilor. O mare parte dintre muzee au dezvoltat inițiative de a promova mai intens activitatea și patrimoniul cultural pe internet și pe paginile de social media.

Pentru a înțelege care sunt principalele resurse de care au nevoie muzeele pentru a atrage un nou segment de public sau un public mai numeros, am solicitat descrierea principalelor trei resurse, cele mai relevante pentru atingerea acestui scop. Mai jos sunt descrise principalele resurse în ordinea importanței lor pentru muzee:

Resurse materiale - pentru majoritatea muzeelor, cea mai importantă resursă este cea financiară, fie pentru achiziții, fie pentru investiții în promovare.

Resurse umane și resurse umane marketing – în egală măsură cu nevoia financiară, am identificat nevoia de resursă umană care este foarte importantă pentru muzee, în special de resurse umane specializate în marketing și promovare.

Promovare - o mare parte dintre muzee au nevoie de o mai bună capacitate de promovare a activității și a programelor pe care le desfășoară.

Mai multe spații sau reabilitarea celor existente – am identificat existența unui număr mare de muzee, care consideră că pentru atragerea de noi categorii de public au nevoie de mai multe spații la dispoziție.

Parteneriate și logistică – ca și în cazul bibliotecilor, o mare parte dintre muzee au nevoie de dezvoltarea resurselor de logistică și de tehnologie hardware și software de actualitate. În plus, muzeele ar avea nevoie și de o deschidere mai mare spre parteneriate cu alte instituții sau organizații.

Includerea muzeelor în Circuite culturale – pentru o parte dintre muzee una dintre cele mai importante resurse de care ar avea nevoie este includerea acestora în circuite culturale la nivel național sau regional.

Principalele acțiuni ce ar trebui luate în considerare la nivelul muzeelor, pentru a dezvolta capacitatea de a atrage noi segmente de public sau de a dezvolta segmente noi, identificate de respondenți, au fost următoarele:

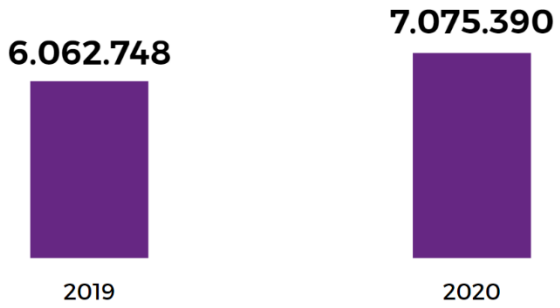
- Implementarea unor versiuni de vizitare interactivă în cadrul muzeelor;
- Mai multe programe și proiecte de educație culturală;
- Formarea și pregătirea resurselor umane;
- Acțiuni de tipărire a publicațiilor de cercetare sau a altor publicații de interes ale muzeelor;
- Mai multe acțiuni privind digitalizarea colecțiilor muzeelor și a patrimoniului și mai multă expunere în spațiul virtual;
- Dezvoltarea capacității de comunicare și de promovare în mediul online;
- Mai multe expoziții care să fie construite pe gusturile publicului ;
- Mai multe expoziții interactive;
- Mai multe inițiative pentru a primi feedback de la public (de exemplu inițiativa - *Cuponul de feedback – un instrument prin care copiii și tinerii au oferit feedback cu privire la expozițiile pe care le-au vizitat, ținând cont de mai multe criterii pe care le-au evaluat)*.

Referitor la activitatea culturală a muzeelor, am identificat și capacitatea acestora de distribuție, dar și activitatea referitoare la numărul de expoziții, numărul de proiecte educative, numărul de simpozioane și certări științifice, numărul de parteneriate ale muzeelor cu alte organizații etc. Datele sunt raportate în medii, la nivelul anilor 2019 și 2020.

- **Număr de expoziții de bază (permanente) la sediu -** în 2019, numărul mediu de expoziții de bază la sediul muzeelor a fost de 7. Numărul acestora nu a scăzut deloc pentru anul 2020.
- **Număr de expoziții de bază (permanente) itinerante în țară** – la nivelul anului 2019 foarte puține muzee au avut expoziții itinerante în țară, iar maximul de astfel de expoziții a fost de 15, în cazul muzeelor de istorie. La nivelul anului 2020, numărul muzeelor care au avut astfel de expoziții a fost și mai mic.
- **Număr de expoziții itinerante în străinătate -** la nivelul anului 2019, un singur muzeu a avut o expoziție itinerantă în străinătate, situație care a rămas similară și în anul 2020.
- **Număr total de expoziții temporare cu tematică** - muzeele au avut în anul 2019 în medie 19 expoziții temporare cu tematică. Pentru anul 2020 numărul a scăzut la 13.

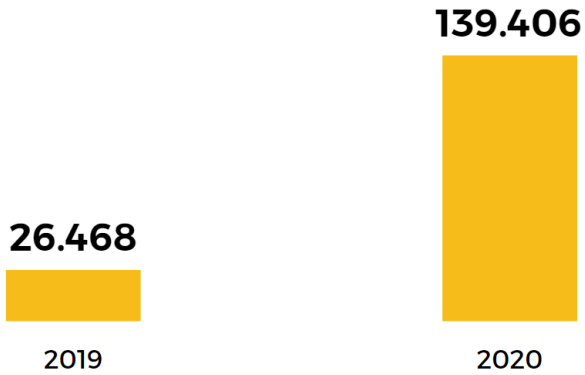
- **Număr de expoziții temporare organizate în colaborare cu alte muzee sau organizații în țară** – în anul 2019 muzeele au avut în medie 9 expoziții temporare în colaborare cu alte instituții muzeale. Acestea au scăzut la 6 în anul 2020.
- **Număr total de expoziții temporare organizate în colaborare cu alte muzee sau organizații în străinătat**e – la nivelul anului 2019, muzeele au realizat în medie 6 expoziții temporare în colaborare cu organizații din străinătate. În anul 2020 acestea au scăzut la jumătate.
- **Număr de sesiuni de comunicări științifice și simpozioane** – muzeele au avut în anul 2019 în medie un număr de 9 sesiuni de comunicări științifice sau simpozioane.
- **Număr de proiecte de cercetare** – în anul 2019 muzeele au avut în medie 16 proiecte de cercetare, iar în 2020 au avut 13 proiecte.
- **Număr proiecte educative dedicate publicului general** – la nivelul anului 2019 muzeele au avut în medie 26 de proiecte culturale adresate publicului general, iar pentru anul 2020 au avut o medie de 22 de proiecte.
- **Număr de evenimente realizate în parteneriat cu alte instituții sau cu alte organizații** – muzeele au realizat în medie 30 de evenimente în parteneriat cu alte instituții sau organizații în anul 2019, iar la nivelul anului 2020 au realizat în medie 27 de proiecte sau evenimente în parteneriat.
- **Număr de parteneriate realizate cu alte instituții sau cu alte organizații** – în 2019, muzeele au avut în medie 55 de parteneriate cu alte instituții sau organizații, iar în 2020 au avut în medie 34.
- **Număr de accesări ale website-ului** – numărul mediu de accesări ale paginii web a muzeelor a fost în 2019 de 263.597, iar în anul 2020 a crescut până la 307.625.
- **Număr de accesări ale turului virtual (dacă este cazul)** – numărul muzeelor care au disponibil accesul la un tur virtual este foarte mic. Raportat la acele muzee, care au un tur virtual, numărul mediu de accesări a fost 5.293 la nivelul anului 2019, iar în anul 2020, numărul de accesări a crescut până la o medie de 23.234.
- **Număr de participanți la sesiuni de comunicări științifice și simpozioane** – în anul 2019 numărul mediu de participanți la sesiuni de comunicări științifice a fost de 612, iar în anul 2020 a scăzut la 472.
- **Număr de participanți la proiecte educative dedicate publicului general** – în anul 2019 numărul de participanți la proiecte educative dedicate publicului larg au a fost de 7.673, iar în anul 2020 a fost de 5.361.

Grafic 17. Evoluția numărului de accesări ale website-urilor muzeelor

Cifrele exprimă valori absolute. Datele sunt raportate la nivelul celor 23 de muzee care au răspuns la itemul dedicat numărului de accesări ale website-ului muzeului.

Grafic 18. Evoluția numărului de accesări ale tururilor virtuale ale muzeelor

Cifrele exprimă valori absolute. Datele sunt raportate la nivelul celor cinci muzee care au răspuns la itemul dedicat numărului de accesări ale tururilor virtuale.

IV. Sectorul meșteșuguri și artizanat

În ceea ce privește participarea la evenimente, festivaluri sau târguri de meșteșuguri în anul 2015, conform datelor disponibile la nivel național, 39%[55][56] dintre respondenți au menționat că au participat la un festival de meșteșuguri, iar în anul 2018, 28%[57] dintre respondenți au menționat că au fost cel puțin odată la târguri de meșteșuguri sau au vizitat case memoriale. Conform acestor date, tendința generală este de scădere a consumului de produse meșteșugărești, dar în lipsa unor statistici naționale anuale, coerent structurare pe evenimentele de promovare a meșteșugurilor, este dificil de stabilit cu exactitate care este tendința de consum. În ceea ce privește interesul oamenilor pentru diferite tipuri de meșteșuguri tradiționale pe care aleg să le și practice, în general, gradul de consum nu este foarte ridicat, iar cele mai des practicate sunt *cusutul și țesutul*. Olăritul este cel mai puțin practicat tip de meșteșug tradițional.

Din punct de vedere socio-demografic, cele mai interesate de ateliere de cusut sunt femeile, în general din mediul rural, cu venituri sub medie, cu vârsta de peste 50 de ani. Femeile mai sunt de asemenea interesate și de ateliere de încondeiat ouă. Bărbații sunt mai degrabă interesați de atelierele de cioplit. Bărbații sunt în medie la fel de interesați de târgurile de meșteșuguri sau vizitarea de case memoriale ca și femeile. În anul 2018[58], 35%[59] dintre bărbați și 32%[60] dintre femei au fost cel puțin o dată la un astfel de târg.

În ceea ce privește vârsta, în anul 2018 42%[61] dintre respondenții interesați de târguri de meșteșuguri au fost persoanele din categoria de vârstă 36-50 de ani. De asemenea, persoanele din mediul urban sunt mai interesate decât persoanele din mediul rural de târgurile de meșteșugari. Comparativ cu anul 2015, interesul pentru meșteșuguri a scăzut în mediul rural, dar a crescut în rândul oamenilor din mediul urban. De altfel, diferența dintre rural și urban este și cea mai mare modificate înregistrată între cei doi ani de referință (2015 și 2018). Această situație ar putea fi legată de câteva aspecte: creșterea nivelului de conștientizare al

[55] Procentele analizate pentru anul 2018 cuprind *casele memoriale și târgurile de meșteșugari*. Din considerente metodologice, comparațiile sau stabilirea unei tendințe exacte pentru intervalul 2015-2018, trebuie tratate cu precauție.
[56] Barometrul de Consum Cultural, 2015, accesibil la https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2018/07/Barometrul-de-Consum-Cultural-2015.pdf
[57] Barometrul de Consum Cultural, 2019 accessibl la https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2020/12/BCC2019-web-final.pdf
[58] Idem
[59] Idem
[60] Idem
[61] Idem

oamenilor din mediul urban cu privire la importanța protejării și conservării tradițiilor și meșteșugurilor, dezvoltarea ofertelor de evenimente sau manifestări legate de meșteșuguri în zonele urbane, dar și scăderea interesului pentru meșteșuguri în rândul populației din mediul rural, odată cu îmbătrânirea populației care practică meșteșuguri și pierdea unor generații de meșteșugari care nu au transmis aceste practici culturale mai departe generațiilor mai tinere. Din punctul de vedere al participării în relație cu nivelul de venit, persoanele cu venituri medii și mari sunt mai interesate de târgurile de meșteșuguri decât persoanele cu venituri mici sau fără venit. Persoanele cu un nivel de educație ridicat erau în anul 2015[62] cele mai interesate de aceste practici culturale, situație similară și în anul 2018. Ca regiune geografică, persoanele din regiunile Nord-Est și Nord-Vest erau mai interesate în anul 2015[63] de meșteșuguri, iar în anul 2018 datele indică cel mai ridicat nivel de interes în rândul populației din regiunea Centru.

V. Sectorul Arte vizuale

Artele vizuale s-au transformat semnificativ în a doua jumătate a secolului XX: au devenit din ce în ce mai profund ancorate în terenul extins al culturii vizuale contemporane (film, media, publicitate etc.), împiedicând astfel o strictă delimitare a unui câmp stabil al artelor vizuale, precum și o simplă alocare a acestuia în sfera culturii înalte, printr-un contrast facil față de cultura populară. Explozia postbelică de stiluri vizuale nu a estompat doar granițele dintre elite și mase, ci și cele dintre formă și funcție – o transgresiune care pune sub semnul întrebării posibilitatea unui canon estetic și, implicit, diferențierea socială a orientărilor estetice pe baza unei separări de la sine înțelese între consumul dezinteresat și cel ghidat de necesitățile economice.[64]

Referitor la artele vizuale vom aborda două direcții de analiză în cadrul acestei secțiuni: aspectul legat de consum și preferințe și aspectul legat de producție sau înclinații ale tinerilor spre a manifesta interes pentru activități artistice din zona artelor vizuale.

[62] idem
[63] idem
[64] Becuț Anda și Mateescu Oana. Artele vizuale: cunoaştere, gust şi participare, Barometrul de consum cultural, 2015 Preferinţe, practici şi tendinţe, pag 145. Accesibil la https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2018/07/Barometrul-de-Consum-Cultural-2015.pdf

V.1. Preferințele și consumul în artele vizuale

În ceea ce privește preferințele în materie de arte vizuale, există o varietate mare de opțiuni pe care oamenii le pot aprecia și le pot consuma. La nivelul anului 2015, principalele genuri de arte vizuale apreciate de oameni erau pictura și sculptura, designul și artele decorative, fotografia, artele grafice și arta contemporană. Ca tipologii de arte vizuale, cele mai apreciate sunt: arta populară, sculptura, ceramica, designul, artele textile, artele grafice (de ex: desenul), arte pe computer (arta digitală) (web design), graffitti, benzile desenate, instalațiile de artă contemporană, arta multimedia, arta *performance*.

La nivel național, în general consumul de arte vizuale este redus, dar depinde însă și de mediul de expunere la care ne raportăm. Astfel, șansele de consum cresc mai degrabă în raport cu consumul în mediul digital. Internetul este mediul care deschide și facilitează expunerea oamenilor în proporție mai mare la artele vizuale. Spre exemplu, în anul 2015, 43% dintre oameni au menționat că dețin o colecție de fotografii în format digital. Însă, dacă ne uităm la procentul celor care au vizitat, spre exemplu o galerie de artă, doar 10% au făcut acest lucru, și în același procent au participat la un eveniment precum Noaptea Albă a Galeriilor. Mai degrabă există o preferință pentru arta expusă în muzee. Raportat la același an, la nivel național doar 11% dintre respondenți au oferit un răspuns atunci când au fost rugați să identifice un artist vizual contemporan din România.

Particularități ale consumului de arte vizuale în funcție de variabilele socio-demografice

Consumatorii de bunuri culturale din sfera artelor vizuale sunt în general din mediul urban, sunt persoane cu un nivel de educație peste medie și cu un nivel de venit peste medie. În ceea ce privește profilul socio-demografic al oamenilor care preferă pictura și sculptura, consumatorii sunt mai mult femei, cu vârsta între 51 și 65 de ani[65], locuiesc în mediul urban, au un nivel mediu de educație și un nivel mediu și peste mediu de venituri. Persoanele care preferă designul și artele decorative au același profil socio-demografic. Persoanele care preferă fotografia, artele grafice sau arta contemporană ca tipuri de artă vizuală sunt tineri și sunt de gen masculin, din mediul urban. Persoanele mai în vârstă preferă în general pictura, sculptura și artele decorative.

[65] Sursă date: colectare date - INCFC. *Barometrul de Consum Cultural* (2014-2019)

V.2. Tinerii și creativitatea în artele vizuale

În formarea gustului pentru artele vizuale o componentă importantă o are educația, dar și interacțiunea cu aceste tipuri de produse culturale încă din etapa primară de formare și dezvoltare. În acest sens, am considerat util să urmărim care este deschiderea tinerilor către artele vizuale prin prisma comportamentului de participare activă, în sensul de producție artistică. Nu vorbim în acest caz despre tinerii artiști sau care au o educație formală în acest sens, ci despre deschiderea tinerilor, care nu au o formație artistică, de a-și manifesta creativitatea în zona artelor vizuale. În 2015[66], jumătate dintre tinerii între 14 și 18 ani și 42% dintre tinerii între 26 și 30 de ani practicau ca tip de activitate de timp liber fotografiatul. Desenatul și pictatul reprezentau activități individuale și preferințe de timp liber pentru 33% dintre tinerii între 14 și 18 ani. Spre deosebire, însă, de fotografiat, această practică scade brusc odată cu înaintarea în vârstă și doar 9% dintre tinerii între 26 și 30 de ani au mai ales să-și creativitatea în acest mod. Există mai multe explicații pentru acest fenomen. Pe de-o parte este rigiditatea pe care o prezintă atitudinea în ceea ce privește definirea capacității tinerilor de *a fi talentați* și pe de altă parte lipsa de încurajare a acestora de a continua o astfel de acțiune prin prisma așteptărilor pe care le are școala sau familia, în acest sens. O alta este legată de concepțiile generale privind oportunitățile profesionale pe care o carieră artistică le poate oferi, în strânsă legătură cu avantajele financiare care ar putea fi obținute.

Pe fondul acestor explicații este plauzibil să considerăm că multe persoane ajung la viața adultă cu o lipsă de interes pentru artele vizuale. În acest sens, în cadrul studiului Tinerii și creativitatea[67], realizat în anul 2019, am identificat faptul că aceștia se confruntă des cu o formă de rezistență din partea familiei și a cunoscuților în raport cu intențiile și dorințele lor de a practica în general activități artistice sau de a-și dezvolta o traiectorie profesională în acest sens. În urma interviurilor realizate cu tineri, am identificat faptul că unul dintre cele mai mari impedimente, în afara aspectelor financiare, pentru ca tinerii să-și dezvolte o afacere într-o direcție artistică, o reprezintă atitudinea refractară a familiei și o inculcare frecventă a ideii că aceste tipuri de inițiative au o mare probabilitate să nu fie de succes sau de interes.

[66] Idem
[67] *Tinerii și creativitatea. Caietele Culturadata – Volumul 1 / 2020*, INCFC.

VI. Sectorul Arhitectură

În ceea ce privește arhitectura (inclusiv designul interior), nu dispunem în prezent de o sursă de date sau de informații consistente, care să ne poată ajuta să descriem foarte detaliat preferințele și consumul sau practicile de participare la evenimente sau manifestări din aceste arii. La nivelul anului 2016, 22% dintre respondenții chestionați în cadrul studiului[68] preferau designul și artele decorative ca tip de artă vizuală. Din punct de vedere al profilului socio-demografic, cei care preferă designul interior sunt din mediul urban, sunt femei, cu un nivel mediu de educație și căsătorite.

Referitor la participarea la evenimente sau manifestări în spațiul public legate de arhitectură avem ca exemplu Bienala Națională de Arhitectură, un eveniment la nivel național, care vizează breasla de arhitecți și care este cu precădere de interes pentru o nișă de public, interesat și pasionat. La nivel public, în general numărul de evenimente de acest tip sunt puține și sunt apreciate, în special, de un public avizat.

Pe baza informațiilor colectate în cadrul etapei de consultare cu specialiști din arhitectură, realizată în anul 2021, am identificat, însă, că interesul comunității pentru aceste aspectele ce țin de arhitectură, urbanizare și dezvoltarea orașelor este în creștere. Oamenii au devenit în ultimii ani mai conștienți de importanța implicării lor în acțiuni ce țin de impactul pe care îl are designul și arhitectura spațiilor în care trăiesc asupra bunăstării vieții lor. În special în orașele mai mari, oamenii au devenit mai apropiați de spațiile urbane și de felul în care orașele lor se dezvoltă sau suferă modificări. Apropierea oamenilor de spațiul public și înțelegerea impactului pe care îl are arhitectura acestuia asupra vieții lor de zi cu zi a determinat în ultimii ani mai multe acțiuni de implicare civică. Acest lucru este vizibil în numărul mai mare de proiecte care vizează un raport de interacțiune la nivel *comunitate-localitate* și în intervențiile pe care oamenii au început să le aibă mai des referitor la felul în care evoluează spațiul în care trăiesc.

[68] *Barometrul de Consum Cultural*, 2016, INCFC.

VII. Sectorul Artele spectacolului (teatru, operă, operetă, filarmonică, spectacole de divertisment)

VII.1. Dinamica consumului de artele spectacolului la nivel național

Conform unei definiții Eurostat asimilate deja de câțiva ani, artele spectacolului se referă la reprezentarea oricăror forme de spectacol – muzică, teatru, dans, cabaret, teatru de păpuși, reprezentații comice, numere de circ – pe viu în fața unui public (live audience). Această definiție a fost preluată atât în documentele de politică și strategie culturală, cât și în actele normative în aproape toate țările europene, unificând limbajele și semnificațiile din diverse culturi, dar asumându-și totodată riscul de a nu intra în explicații prea complicate privind natura acestor reprezentații. Nu există precizări sau clasificări pentru toată gama de înțelesuri pe care teatrul sau dansul le presupune, deși este unanim agreat că aceste arte au generat multiple forme de manifestare spectaculară sau interferențe care nu au primit denumiri exacte.[69]

Consumul de artele spectacolului și preferințele pentru aceste tipuri de producții culturale nu poate fi explicat în afara câtorva componente independente de observațiile măsurabile. Mai multe studii[70] de-a lungul timpului au arătat că între nivelul de educație și consumul de artele spectacolului există o legătură puternic pozitivă, în special dacă vorbim despre consumul de teatru, operă și operetă. Formarea gusturilor pentru acest tip de consum își găsește o explicație puternică în etapa de socializare și educație primară. Copiii și tinerii expuși timpuriu la aceste forme de manifestare culturală au șanse foarte mari să devină adulți consumatori și să rămână așa pentru tot restul vieții. O altă variabilă foarte importantă în înțelegerea comportamentului de consum o reprezintă infrastructura disponibilă și accesul la ea. În explicația variațiilor de consum este importantă discuția despre accesibilitate. Artele spectacolului, ca tip de producție culturală, depind într-o proporție foarte mare de infrastructura pe care o pot utiliza pentru a putea pune la dispoziția publicului produsele sale. În afara acestor două componente, mai există și o serie de aspecte ce țin de comportamentul de a alege consumul de artele spectacolului. În acest sens, de cele mai multe ori, explicația pentru barierele de

[69] Barometrul de Consum Cultural, 2018. Accesibil la https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2019/10/Barometrul-de-consum-cultural-2018-web.pdf
[70] Barometrul de Consum Cultural, 2016. accesibil la https://www.culturadata.ro/wp content/uploads/2018/07/Barometrul_de_consum_cultural_2016.pdf

consum este legată de prețul biletelor și de infrastructura culturală disponibilă în localitate.[71] În plus, alte bariere de consum sunt: lipsa de informare sau calitatea scăzută a ofertei culturale și adaptarea conținutului în raport cu categoriile de consumatori.

Dinamica privind consumul de artele spectacolului ne arată că din 2014 până în 2019, consumul de spectacole de teatru a scăzut cu aproximativ 4%. Diferența nu este foarte mare, însă tendința de scădere trebuie să ridice o serie de probleme, mai ales în contextul în care în ultimii ani, oferta de producții de spectacole de teatru a încercat să acopere o plajă mai largă de preferințe. Consumul de filarmonică a crescut cu 5% din 2014 până în 2019. Consumul de operă și operetă a rămas relativ constant, fără să depășească un procent de 14%.

Mai interesant este cazul consumului de spectacole de divertisment și muzică, care a crescut constant, cu excepția anului 2015. În intervalul 2014–2019, consumul de spectacole de divertisment a câștigat 14% public nou. Fără a intra foarte mult în detalii, ar fi important să menționăm în acest context două aspecte. În ultimii ani asistăm la dezvoltarea unei piețe de spectacole de tip stand-up și implicit dezvoltarea unei noi categorii de public consumator.

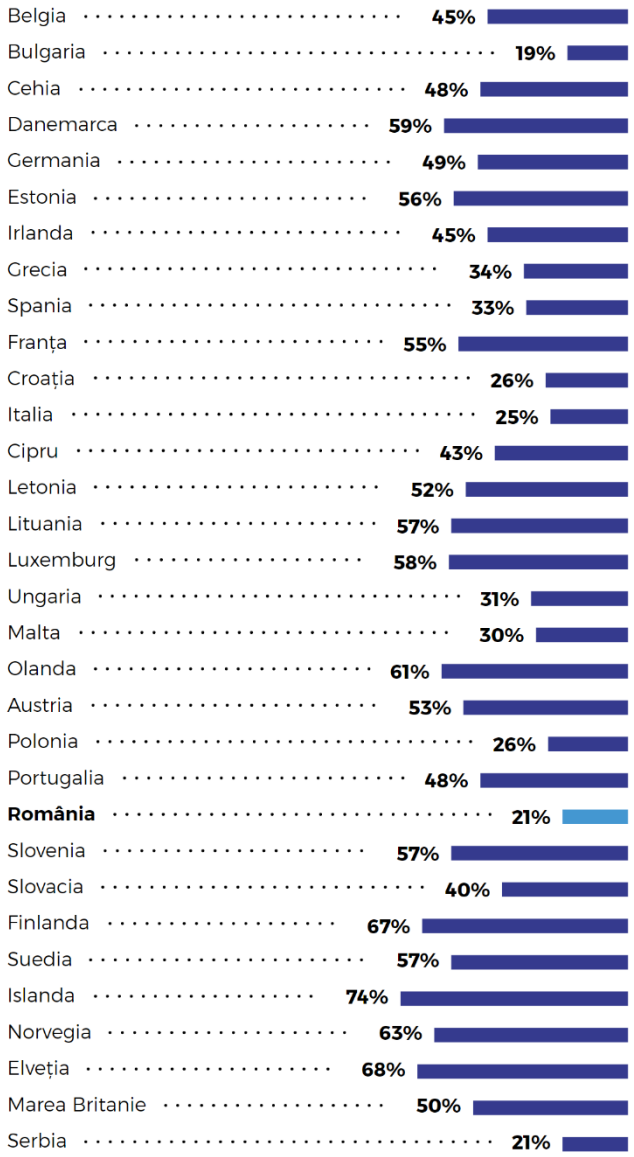
În ceea ce privește preferințele generale de consum, per ansamblu, populația din România este atrasă de consumul de produse de divertisment – de la programele TV pe care le urmăresc, filmele pe care le preferă și până la consumul pe internet – consumul de divertisment, în toate formele sale, se află în topul preferințelor producțiilor culturale.

Frecvența de mers spectacole live - teatru, concerte/ spectacole de balet la nivel european (anul 2015)

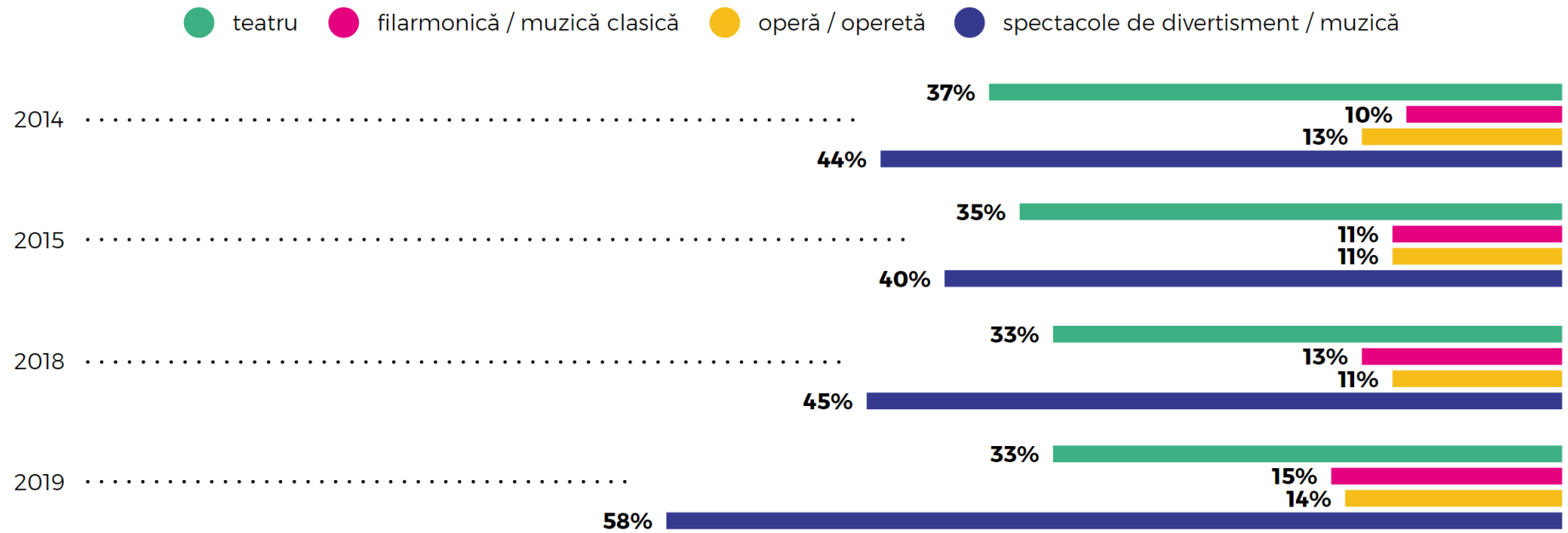
În ceea ce privește consumul din domeniul artele spectacolului la nivel european, România se plasează sub media de consum raportat la toate statele analizate. Bulgaria este singurul stat care are un nivel de consum mai scăzut decât România. Cei mai mulți consumatori sunt în statele nordice precum Norvegia, Elveția, Marea Britanie sau Finlanda[72].

[71] *Barometrul de Consum Cultural*, 2018, INCFC.
[72] Sursa de date: Eurostat. Date disponibile la https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data/database

Grafic 19. Procentele de consum de spectacole live - teatru, concerte / spectacole de balet la nivel european în anul 2015

Grafic 20. Dinamica consumului de artele spectacolului pentru intervalul 2014-2019

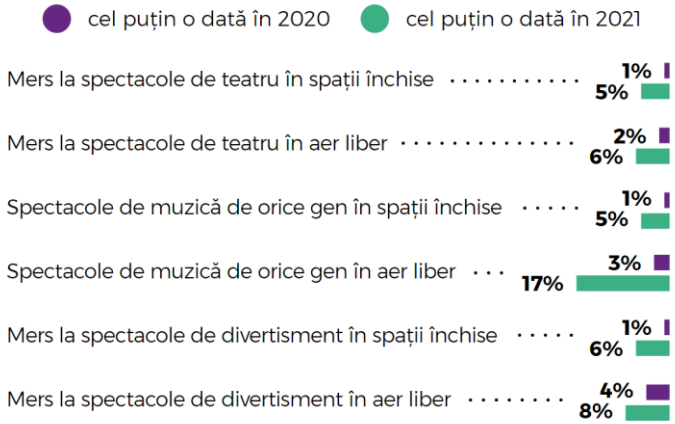
Valori exprimate în procente (analiză raportată la varianta de răspuns „cel puțin o dată în ultimele 12 luni")

Dinamica consumului de artele spectacolului pentru intervalul 2020-2021

Datele[73] cu privire la consumul de artele spectacolului pentru perioada de pandemie indică o creștere a consumului pentru anul 2021 pentru toate categoriile de arte ale spectacolului comparativ cu anul 2020, dar cea mai mare diferență este evidentă pentru consumul de spectacole de muzică în aer liber, unde în anul 2021 consumul a crescut cu aproape 15%, față de anul 2020.

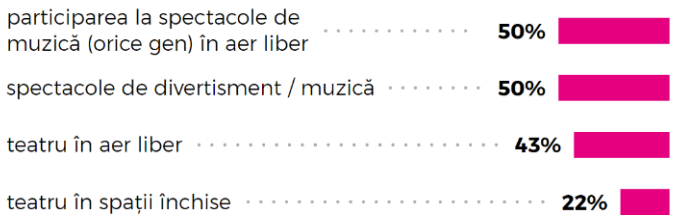
[73] Sursă date: colectare date - INCFC. Tendințe de consum cultural în pandemie (2020-2021)

Grafic 21. Dinamica procentelor de consum de artele spectacolului pentru intervalul 2020-2021

Pentru anul 2020, având în vedere situația atipică, în care toate evenimentele culturale în spațiul public au fost suspendate, nu putem să vorbim despre procente de consum de artele spectacolului care să explice doar variația alegerii libere de consum a oamenilor. În a doua parte a anului 2020, am măsurat la nivel de intenție comportamentul de consum de artele spectacolului și am identificat dihotomia de consum în spațiu închis versus consum în aer liber. Intenția de consum a fost mare pentru spectacolele de muzică de orice gen în aer liber și spectacole de muzică și divertisment. Interesant este cazul proiecției de consum pentru teatru, unde diferența dintre cei care au preferat teatrul în spații închise și cei care au menționat teatru în aer liber este de 21% în favoarea teatrului în aer liber. În contextul discuțiilor despre distanțarea socială, acest fenomen este de înțeles, însă ar fi necesar de măsurat dacă pe viitor se va menține această tendință.

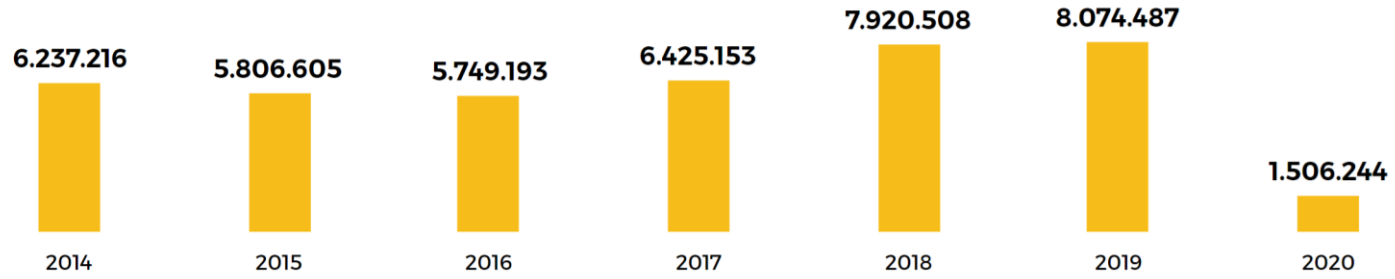
Grafic 22. Intenția de consum de artele spectacolului pentru primul an de pandemie - 2020 (proiecție raportată la intențiile respondenților) (valori exprimate în procente)

Evoluția numărului de spectatori

Conform datelor disponibile din surse oficiale[74], cu privire la numărul de persoane care au participat la reprezentații artistice putem observa că rata de consum a avut o evoluție mai degrabă sinusoidală. Numărul de spectatori a scăzut ușor în anii 2015 și 2016, urmând însă o ascensiune începând cu anul 2018. Totuși, faptul că rezultatele noastre indică o scădere pentru numărul de spectatori pentru spectacole de teatru, spre exemplu și o evoluție constantă de consum pentru de spectacole la filarmonici, opere și operete, explicația evoluției constă în creșterea numărului de spectatori pentru spectacolele de divertisment și muzică.

Grafic 23. Dinamica numărului de spectatori și auditori la reprezentații artistice pentru intervalul 2014-2020

Valori absolute[75]

Referitor la evoluția spectacolelor și concertelor produse și puse la dispoziția publicului, numărul lor a crescut constant, cu aproximativ 6000. Dacă ne uităm totuși la evoluția numărului de spectatori și la evoluția numărului de spectacole și concerte, rata de creștere până în anul 2019 pentru spectatori este mai mare comparativ cu rata de creștere a numărului de spectacole până în 2019.

[74] Institutul Național de Statistică. http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/
[75] Spectator: persoana care vizionează/audiază un spectacol sau concert. Numărul de spectatori este înregistrat în funcție de numărul biletelor vândute, oferite gratuit sau cu invitație.

Grafic 24. Dinamica numărului de spectacole si concerte la instituțiile și companiile de spectacole sau concerte pentru intervalul 2014-2020

Valori exprimate în valori absolute

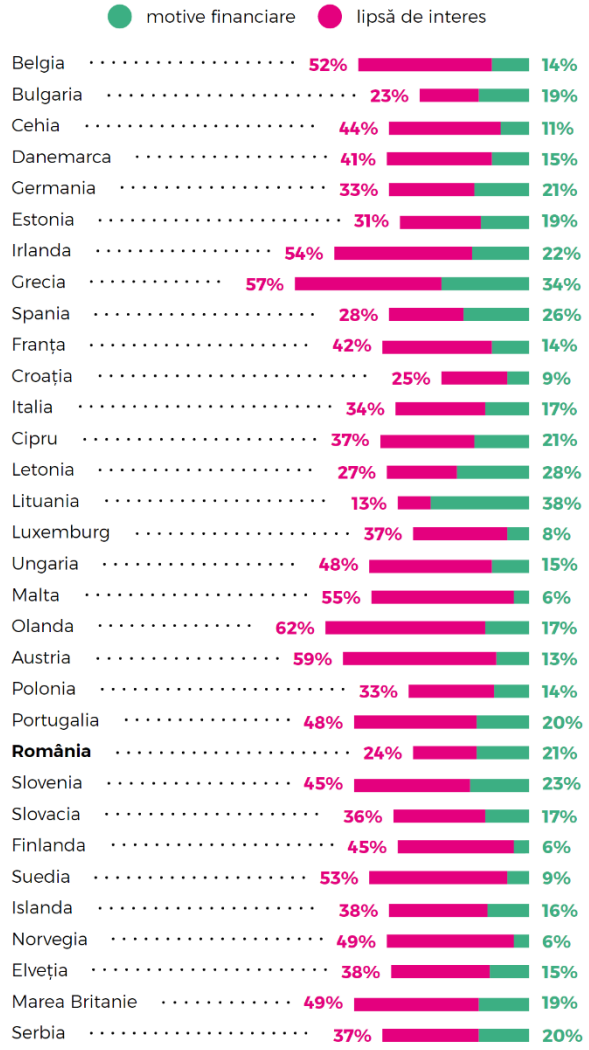
Particularități privind consumul de artele spectacolului în funcție de variabilele socio-demografice

În ceea ce privește profilul consumatorului de artele spectacolului, în general femeile merg mai des decât bărbații la spectacole de teatru sau la spectacole de operă și operetă. Din punct de vedere al vârstei, tinerii din categoria de vârstă 18-24 de ani merg cel mai frecvent la spectacole de teatru comparativ cu toate celelalte categorii de vârstă. Consumul de teatru scade odată cu înaintarea în vârstă. Mersul la operă înregistrează cele mai mari procente de consum pentru persoanele din categoria de vârstă 25-39 de ani[76]. Mai puțin merg la operă persoanele tinere sau vârstnicii. În cazul consumului de spectacole de filarmonică, situația este similară cu cea a consumului de operă/ operetă. Nivelul de educație influențează consumul de spectacole de teatru, operă și filarmonică. Nivelul de consum crește direct proporțional cu nivelul de educație pentru toate cele trei forme de arte ale spectacolului. De asemenea, nivelul de venit este un factor care influențează participarea la spectacole de teatru, operă sau filarmonică. Persoanele cu un nivel mai ridicat de venituri participă în general mai des la spectacolele de teatru, operă sau filarmonică. Raportat la mediul de rezidență, diferențele privind procentele de consum pentru artele spectacolului sunt notabile. Persoanele din mediul rural nu merg aproape niciodată la spectacole de teatru, operă și filarmonică. Dintre toate formele de consum cultural în spațiul public, cazul artelor spectacolului indică cel mai mare decalaj de consum între mediul urban și mediul rural.

[76] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019)

Principalele motive de non-participare la spectacole live la nivel european (2015)

Grafic 25. Motive de non-participare la spectacole live, la nivel european

Principalul motive pentru care oamenii din România nu participă la spectacole live este legat de lipsa de interes. Motivele financiare sunt al doilea motiv pentru care nu aleg să participe.

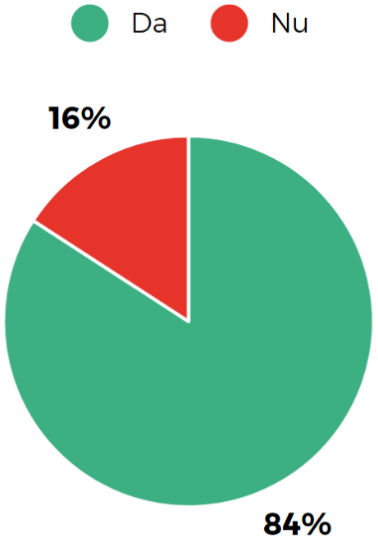
VII.2. Activitatea culturală a instituțiilor de spectacole (2021)

Spre deosebire de muzee sau biblioteci, care realizează multe activități în afara celor de bază, instituțiile de spectacole desfășoară preponderent activitate ce ține de producție de spectacole. O mică parte dintre instituțiile de spectacole au realizat și activități legate de publicații, în general reviste de specialitate.

Majoritatea reprezentanților instituțiilor de spectacol cunosc publicul din punct de vedere al particularităților bazate pe segmentare socio-demografică. Spre deosebire de muzee și biblioteci, un număr mai mare respondenți din instituții de spectacole au putut să ofere și o descriere mai detaliată privind preferințele publicului sau anumite aspecte ce țin de gusturi și opțiuni ale publicului.

Majoritatea instituțiilor de spectacole (peste 80%) au avut în ultimii trei ani cel puțin o inițiativă cu scopul de a atrage noi segmente de public.

Grafic 26. Inițiative de atragere a unui segment nou de public în instituțiile de spectacole [Vă rugăm să ne spuneți dacă în ultimii trei ani ați avut vreo inițiativă de atragere a unui nou segment de public (2021)]

Principalele inițiative cu privire la atragerea unui nou segment de public au fost:

- Dezvoltarea unor proiecte care au presupus spectacole și festivaluri pentru elevi, cu o politică specială de preț pentru bilet;
- Atragerea unor noi segmente de public prin parteneriate cu școli, licee sau instituții prin care au mediat interacțiunea cu categorii sociale defavorizate (de exemplu, casa de pensii);
- Punerea la dispoziție în mediul online a unui conținut mai diversificat;
- Dezvoltarea unor repertorii online care au avut ca scop sensibilizarea publicului în raport cu actul teatral pe perioada de pandemie;
- Difuzare gratuită în mediul online a spectacolelor;
- Crearea unor platforme online de difuzare a spectacolelor contra cost;
- Dezvoltarea canalelor de comunicare și promovare în special în mediul online.

Principalele resurse de care instituțiile de spectacole au cea mai mare nevoie pentru a atrage noi segmente de public sau un public mai numeros sunt cele financiare (buget pentru mai multe producții de spectacole și buget pentru promovare). Mai mult decât în cazul bibliotecilor și al muzeelor, reprezentanții instituțiilor de spectacol au menționat că cea mai importantă nevoie este legată de mai multe resurse umane specializate și de ajustarea organigramelor, astfel încât să poată fi recrutată resursă umană specializată pentru promovare și marketing.

În legătură cu principalele acțiuni ce ar trebui luate considerate pentru dezvoltarea publicului, respondenții din instituțiile de spectacole au menționat:

- Creșterea numărului de parteneriate (de exemplu, cu televiziuni, cu inspectoratele școlare etc.);
- Mai multă expunere și promovare în mediul online;
- Dezvoltarea unor politici privind bilete și abonamente cu preț special;
- Realizarea de studii de consum cultural raportate la publicul instituției;
- Reorganizarea instituției și a crearea de noi organigrame;
- Acces mai mare la spații neconvenționale și mai multe spectacole reprezentate în acestea .

Referitor la activitățile culturale desfășurate în instituțiile de spectacole, am solicitat de la acestea detalii cu privire la procentul de artiști neangajați care au fost implicați în activitățile instituției și procentul de organizații non-guvernamentale și societăți comerciale cu activitate în domeniul cultural. Am exclus din această solicitare firmele de impresariat artiști. Cele mai multe instituții de spectacole au implicat aproximativ între 10% și 20% artiști neangajați la stat în activitățile din 2019-2020. Referitor la procentul de organizații și societăți comerciale, un sfert dintre instituții nu au implicat nicio colaborare cu acestea, iar acele instituții care au avut au declarat procente între 5-10%.

Producția de spectacole este o activitate complexă, iar în acest sens am solicitat de la reprezentanții instituțiilor de spectacol să ne precizeze care este perioada maximă de timp de care este nevoie pentru a realiza reprezentațiile din stagiuni. Datele au fost raportate la perioada de dinainte de pandemie. Pentru cele mai multe instituții sunt necesare câteva luni pentru a pregăti o stagiune (între o lună și 3 luni). O parte mai mică dintre instituții au nevoie de mai mult de 6 luni pentru a programa reprezentațiile dintr-o stagiune. Nu a existat nicio mențiune pentru un interval mai mare de 12 luni.

Principalele impedimente pe care le au instituțiile de spectacole în programarea stagiunilor sunt: indisponibilitatea actorilor, un colectiv artistic restrâns și fluctuațiile de personal, insuficient personal tehnic, aspecte birocratice, suprapuneri de program în utilizarea sălilor și a spațiilor de repetiții, lipsa finanțărilor multianuale și probleme de natura tehnică.

Număr de evenimente – titluri, spectacol, concerte, festivaluri, pentru anii 2019-2020

- **Reprezentații (spectacole / concerte) susținute în țară și străinătate** – în anul 2019, instituțiile de spectacol au susținut în medie 157 de reprezentații în țară și în străinătate. Pentru anul 2020 numărul mediu a fost de 77 de reprezentații.
- **Reprezentații / spectacole susținute / postate în online** – în anul 2019 instituțiile de spectacol au susținut sau au postat în mediul online în medie 125 de reprezentații sau spectacole. În anul 2020 numărul a crescut pentru unele instituții până la 388. În plus, numărul instituțiilor de spectacol care au pus la dispoziție în mediul online reprezentații a crescut de 4 ori, referitor la instituțiile care au raportat aceste date.
- **Număr de evenimente realizate în parteneriat cu alte instituții sau cu alte organizații** – în medie, în anul 2019 instituțiile de spectacol au avut 23 de evenimente în parteneriat cu alte instituții sau organizații. În anul 2020 numărul de evenimente realizate în parteneriat cu alte instituții sau organizații a crescut, iar media numărului a fost de 254.

- **Număr de parteneriate cu instituții publice** – în raport cu numărul de parteneriate cu alte instituții publice, în medie instituțiile de spectacol au avut 20 parteneriate în anul 2019. În 2020 a scăzut numărul de instituții de spectacol care au avut un parteneriat cu o instituție publică, media fiind de 15 parteneriate.
- **Număr de parteneriate cu organizații neguvernamentale** – în anul 2019 numărul mediu de parteneriate cu organizații neguvernamentale a fost de 10, la nivelul instituțiilor care au răspuns solicitării noastre. În anul 2020 numărul mediu a fost de 9 parteneriate. Spre deosebire de parteneriatele cu instituțiile publice, parteneriatele cu organizații neguvernamentale nu au scăzut semnificativ. În acest sens, o posibilă explicație pentru această situație a fost legată de campaniile care au fost realizate în anul 2020, primul an de pandemie, cu scopul de a susține actorii și artiștii care au avut de suferit pe urma suspendării activităților instituțiilor de spectacol.

Date cu privire la publicul instituțiilor de spectacole

În continuare vom prezenta situația numărului de spectatori în raport cu activitatea descrisă de instituțiile de spectacole care au răspuns solicitării noastre. Menționăm că în aceste informații sunt raportate un număr de 92 de instituții publice de spectacol (teatre, filarmonici, opere, ansambluri artistice și centre culturale).

- **Număr spectatori prezenți la spectacolele susținute la sediu** – în ceea ce privește numărul de spectatori prezenți la spectacolele susținute la sedii, în anul 2019, media numărului de spectatori a fost de 28.293, iar în anul 2020, numărul de spectatori a scăzut până la 8.200.
- **Numărul total de spectatori online** pentru anul 2019 a fost de 5.767, iar în anul numărul raportat de instituțiile de spectacol pentru mediul online a fost de 219.429.

VIII. Sectorul Audiovizual și multimedia (Radio/TV/Film) și consum cultural pe internet

VIII.1. Dinamica consumului de media (TV, film, radio etc) la nivel național pentru intervalul 2014-2020

În ceea ce privește consumul de produse media, consumul de producții TV este una dintre cele mai frecvente practici de consum cultural din spațiul non-public, care înregistrează valori de consum mari. La nivelul gospodăriilor din România, infrastructura media s-a îmbunătățit tehnologic în mod constant, iar achiziția de produse media de nouă generație tehnologică este un comportament pe care l-am măsurat în ultimii ani și am observat că rata de înlocuire a vechilor tehnologii (de exemplu, televizorul cu ecran catodic) este destul de mare.

Din anul 2014 până în 2020[77], 41% dintre gospodării au fost dotate cu televizor cu ecran plat, iar în 2020[78] 52% dintre gospodării aveau un televizor *smart,* conectat la o rețea de internet. Televiziunea reprezintă încă una dintre cele mai răspândite surse de informare și de consum de produse media. În materie de preferințe de consum, raportat la produsele media cu caracter non-ficțional, cel mai des oamenii privesc la televizor pentru știri și pentru informare, iar pentru produsele cu conținut ficțional – filmele artistice, serialele și emisiunile de divertisment.

În ceea ce privește consumul de producții TV, raportat la categorii de vârstă, acesta crește direct proporțional cu vârsta, astfel că adulți și seniorii consumă produse TV mai mult decât tinerii. Acest lucru este datorat în principal dezvoltării și răspândirii internetului, dar și calității produselor media disponibile.

Conform datelor din graficul de mai jos, consumul de producții TV a avut o ușoară tendință de scădere pentru anii 2018 și 2019. Pentru anul 2020, situația nu poate fi analizată prin prisma unor practici de consum obișnuite. Este foarte posibil ca în afara situației pandemice speciale, care a determinat creșterea consumului în spațiul non-public pentru toate tipurile de activități, tendința de consum să fi înregistrat mici scăderi și pentru anii viitori.

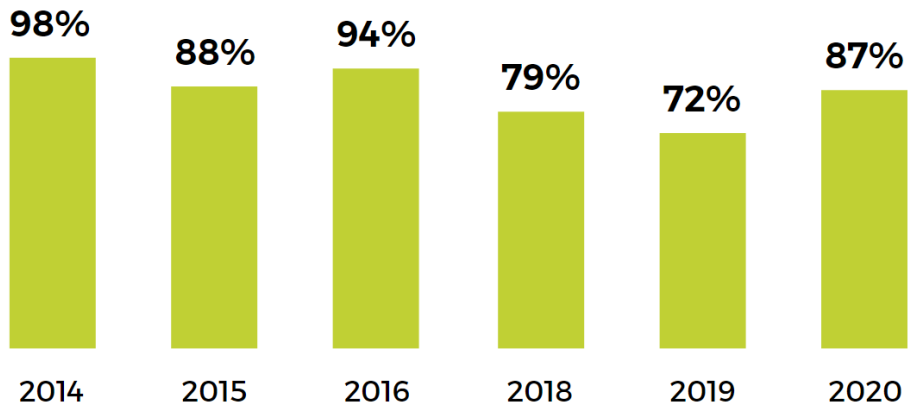
În ceea ce privește filmul, cele mai apreciate genuri sunt din categoria seriale, filme de comedie, animațiile și filme de acțiune. Oferta de filme (documentare, ficțiune sau animație) a crescut constant în perioada 1990-2004, iar după 2004 a intrat într-o fază de platou, cu mici fluctuații în perioada 2004-2018.[79]

Consumul de producții radio este un tip de practică care a pierdut în ultimii ani atât din public, cât și din numărul de gospodării care mai dețin un aparat de radio. În ultimii 12 ani aparatul de radio a dispărut din peste 27% dintre locuințe, fiind înlocuit cu alternative tehnologice noi. Cu toate acestea mai există un segment de oameni, printre care și așa numiții *nostalgici*, care mai folosesc radioul pentru a asculta știri, muzică, emisiuni sportive, reportaje sau diferite emisiuni cu conținut cultural (teatru,

[77] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019)
[78] Sursă date: colectare date - INCFC. Tendințe de consum cultural în pandemie (2020-2021)
[79] *Barometrul de Consum Cultural*, 2019, INCFC.

literare și de artă etc). Referitor la emisiunile cu caracter cultural, în medie cam 25% dintre oamenii care folosesc radio-ul îl utilizează pentru acest tip de conținut.
Un factor care influențează nivelul de consum de produse media este dimensiunea ofertei de produse media disponibilă. În ultimii 30 de ani numărul mediu de ore de emisie pentru emisiunile TV au crescut constant și aproape s-a triplat. Și în cazul filmelor documentare, de ficțiune și de animație și al programelor de divertisment, oferta de produse media a crescut constant.

Grafic 27. Dinamica consumul de produse media TV pentru intervalul 2014-2020

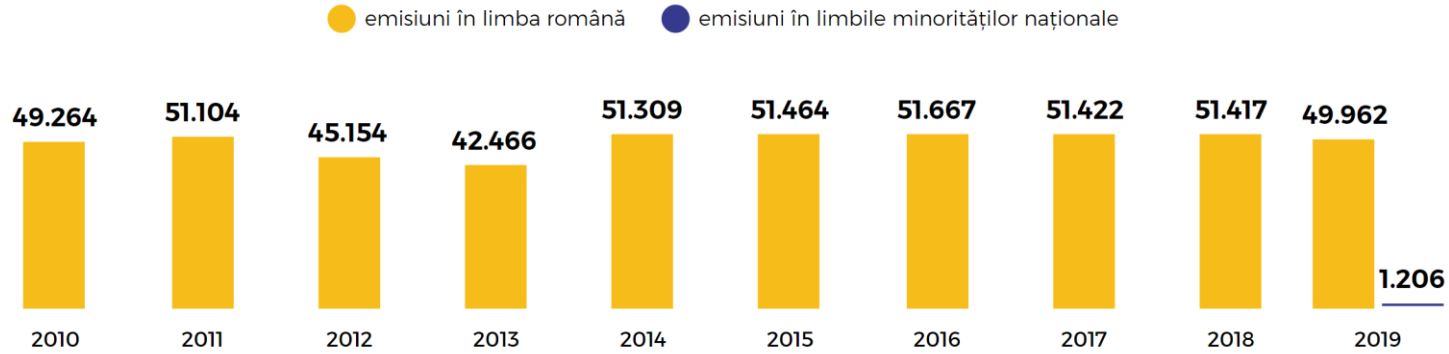

Valori exprimate în procente

În contextul consumului ridicat de produse media la TV, am considerat important să urmărim și care este numărul de ore de emisie care au fost transmise la TV din anul 2010, până în anul 2019. Numărul de ore de transmisie a crescut din anul 2010, până în anul 2018 și a scăzut foarte ușor în anul 2019, astfel încât a atins pragul din anul 2010[80]. Pentru anul 2019 am avut la dispoziție date distincte cu privire la limba de transmisie al emisiuni. În anul 2019, emisiunile în limbile minorităților naționale au cumulat 1206 ore, la nivel național.

[80] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019)

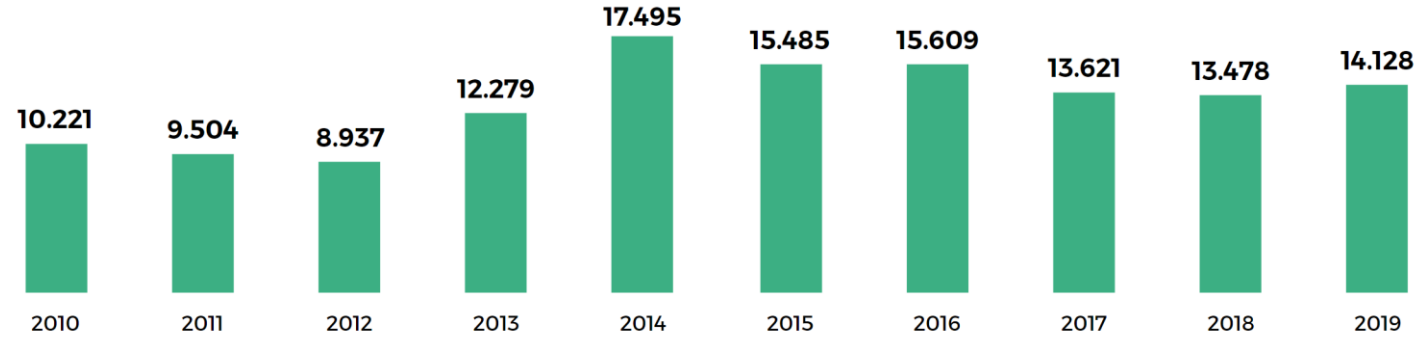
Grafic 28. Durata emisiilor de televiziune în limba națională și în limbile minorităților naționale (ore)

Date exprimate în valori absolute. Pentru emisiunile în limbile minorităților naționale, datele accesibile sunt la nivelul anului 2019 (INS-tempo)

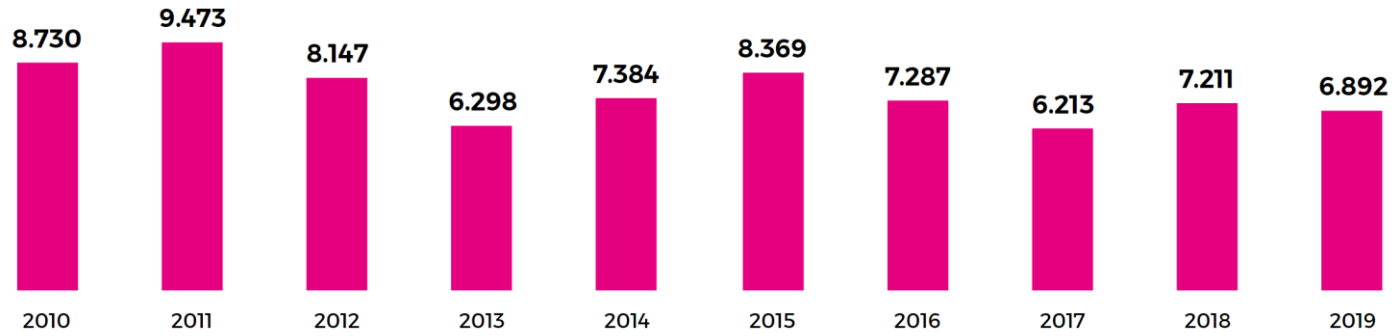
Raportat la același interval de timp, am urmărit evoluția numărului de ore de emisie TV pentru programele care conțin emisiuni de educație, artă, știință sau muzică. Din păcate, nu există date defalcate pentru aceste categorii, dar este importantă tendința de creștere sau descreștere a numărului de ore de emisie pentru aceste programe în economia programelor media în decursului ultimilor zece ani. Până la nivelul anului 2014 numărul de ore de emisie a crescut constant, pentru ca după anul 2014 numărul să scadă constant până la nivelul anului 2019.

Grafic 29. Durata emisiunilor de televiziune din categoria educație arta si cultură muzică știință viață spirituală

Unul dintre cele mai consumate produse culturale la nivel național, atât la TV, cât și online este filmul. Din acest motiv, am considerat important să urmărim evoluția numărului de ore de filme care au fost difuzate la TV. Din 2010 până în anul 2019, numărul mediu de ore de film a scăzut, dar diferența nu este una substanțială, dacă ne uităm la o medie a numărului de ore pentru toată perioada analizată.

Grafic 30. Durata emisiunilor de televiziune pentru categoria filme documentare, ficțiune, filme de animație

Particularități de consum audio-vizual în funcție de variabilele socio-demografice

În ceea ce privește diferențele de consum de programe media în funcție de gen, nu există diferențe notabile în obiceiurile de consum pentru cele două genuri. Atât femeile, cât și bărbații urmăresc în egală măsură programele de la TV sau se uită la filme. În funcție de mediul de rezidență, nu există diferențe notabile în ceea ce privește consumul de programe TV. Atât oamenii din mediul rural, cât și din mediul urban urmăresc în procente asemănătoare programe media de la TV. Mici diferențe de consum există pentru consumul de filme, unde cei din mediul urban urmăresc în medie mai des filme la TV decât locuitorii din mediul rural, care urmăresc cel mai des programele de știri.

Raportat la media de vârstă, persoanele tinere urmăresc mai rar programe la TV decât persoanele mai în vârstă. Frecvența cu care sunt urmărite programele TV este influențată de vârstă. Diferențe de consum există pentru filme, unde categoria de vârstă 35-44 de ani consumă în cea mai mare pondere acest tip de bun cultural la TV. Nivelul de educație este un factor care influențează

consumul de programe TV. Persoanele cu un nivel scăzut de educație privesc mai des la televizor în raport cu persoanele cu un nivel ridicat de educație. Numărul de ore petrecute la televizor scade odată cu creșterea nivelului de educație. De asemenea, există diferențe între nivelul de venituri și frecvența urmăririi de programe TV. Persoanele cu un nivel scăzut de venituri urmăresc mai des programele de la TV decât persoanele cu un nivel de venit mediu sau peste mediu. Pe parcursul perioadei analizate, nu am identificat diferențe considerabile în practicile de consum de TV sau filme, care să se fi modificat în decursul anilor.

VII.2. Cinematografie

Filmul ca produs cultural s-a bucurat întotdeauna de public și de consum. Numărul de locuri în sălile de cinematograf a crescut constant în ultimii ani. Dacă în anul 2019 aveam la dispoziție 61.534[81] de locuri în săli de cinema, în anul 2020 vorbim de un disponibil de 78.000 de locuri. Numărul de ecrane disponibile a crescut cu aproape 50%, de la 292 în 2014 până la 449 în 2020.

Pentru intervalul 2014–2019, numărul de spectatori a crescut de la aproximativ 10.000.000 în 2014, la aproximativ 13.000.000 în 2019. În ceea ce privește numărul de producții cinematografice naționale, din păcate numărul de filme de lung metraj (ficțiune, documentar, animație) este în ușoară scădere, de la 38 de producții în 2014, la 27 în anul în 2020.[82]

Tabel 2. Filme de lung metraj produse în România [2013-2020]

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
38	26	32	28	37	33	27

Tabel 3. Filme de scurt metraj produse în România [2014-2020]

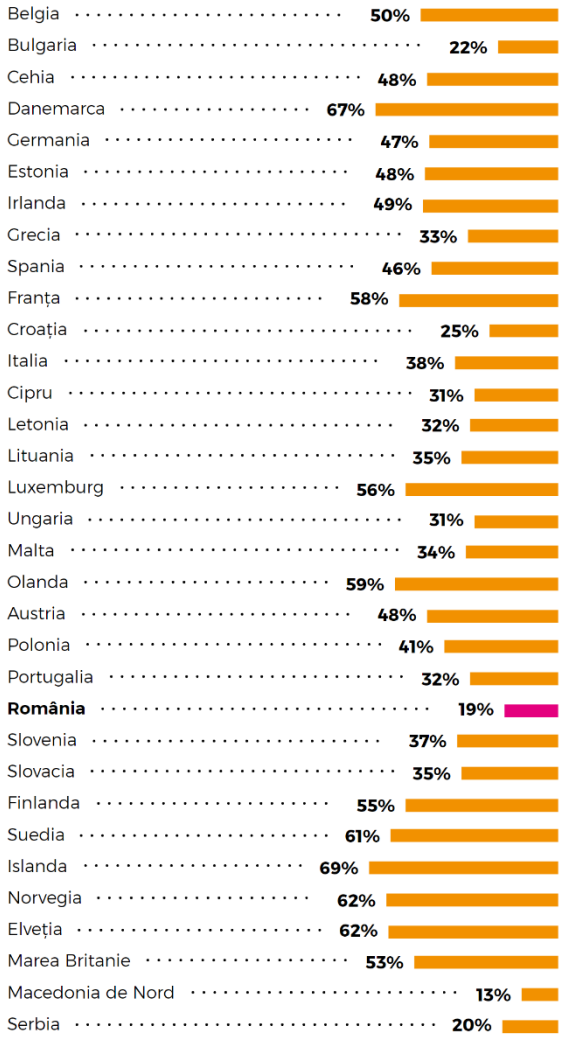
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
9	17	15	13	13	21	14

Mersul la cinematograf este o activitate culturală care se bucură de popularitate, mai mult decât alte tipuri de forme de consum de activități artistice și culturale în spațiul public. Exceptând anul 2020, dinamica consumului de cinematografie a rămas relativ constant pentru intervalul analizat.

[81] *Rețeaua cinematografică și piața de film din România* – secțiune din platforma Culturadata Interactiv.
[82] https://culturadatainteractiv.ro/home/

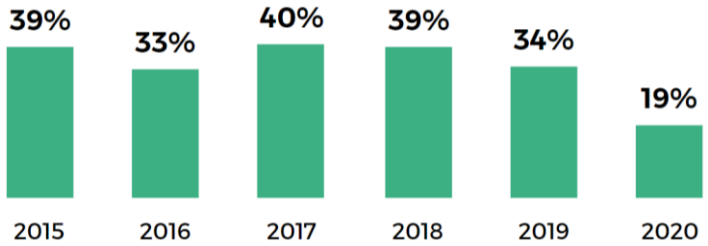
Frecvența de mers la cinematograf la nivel european (2015)

Grafic 31. Procentele de mers la cinematograf la nivel european (valori exprimate în procente)

Comparativ cu media europeană, România are cei mai puțini consumatori care preferă să meargă la cinema, comparativ cu majoritatea statelor analizate. Cei mai mulți consumatori de film la cinema sunt din statele nordice.

Grafic 32. Dinamica privind mersul la cinematograf pentru intervalul 2014-2020

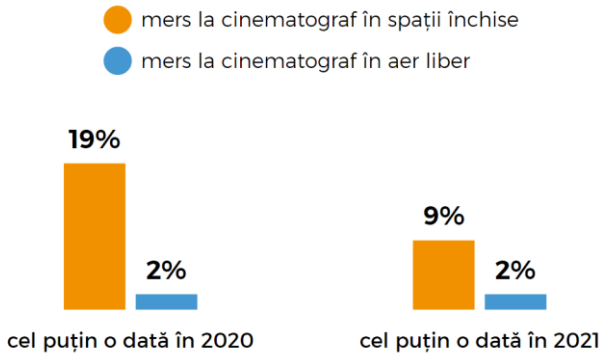

Valori exprimate în procente

Dinamica consumului de cinematograf pentru intervalul 2020-2021

Similar cu celelalte tipuri de activități desfășurate în spațiul public în perioada de pandemie, consumul de filme la cinematograf a crescut pentru anul 2021[83], comparativ cu anul 2020, pentru filmele care au fost proiectate în spații închise. Pentru filme proiectate în aer liber, consumul nu s-a modificat deloc.

Grafic 33. Dinamica procentelor celor care au mers la cinematograf (2020-2021)

[83] Sursă date: colectare date - INCFC. Tendințe de consum cultural în pandemie (2020-2021)

Particularități privind consumul de produse cinematografice în funcție de variabilele socio-demografice

Bărbații preferă mai des decât femeile să meargă la cinematograf. Din punct de vedere al vârstei, tinerii sunt cei mai mari consumatori de cinematograf. Această tendință de consum nu s-a modificat pe parcursul perioadei analizate. Practica de a merge la cinematograf pentru a vedea un film scade odată cu înaintarea în vârstă, astfel că persoanele de peste 65[84] de ani nu mai merg aproape deloc la cinematograf. Nivelul de educație este un factor care influențează și nivelul de consum de cinematografie. Persoanele cu un nivel scăzut de educație merg mai rar decât persoanele cu un nivel de educație mediu sau peste mediu. Dintre toate variabilele socio-demografice, în cazul cinematografului, venitul este unul dintre factorii care au cel mai ridicat impact asupra nivelului de consum. Persoanele cu venituri mari merg la cinematograf cel mai des. Mediul de rezidență influențează mersul la cinematograf. Persoanele din mediul urban merg mai des la cinematograf comparativ cu persoanele din mediul rural.

VIII.2 Consumul de internet

„Pentru a utiliza internetul într-un mod eficient, cetățenii trebuie să fi acumulat o serie de resurse de capital în viața offline. Într-adevăr, deținerea anumitor competențe sau informații, interiorizarea anumitor motivații, prezența unui mediu familiar, apartenența ocupațională și statusul social influențează nu doar accesul (primul nivel al decalajului digital), ci și experiența online (al doilea nivel al decalajului digital) sau capacitatea de a reinvesti în sfera socială produsele acestei experiențe (al treilea nivel al decalajului digital). Astfel, capitalul digital devine un câmp pivot care permite celorlalte forme de capital să fie eficient exploatate, putând transforma sau reproduce structurile de oportunitate existente în interiorul unei societăți, contribuind totodată la definirea proceselor de incluziune sau excluziune socială.
Mai exact, gradul de accesibilitate la resursele tehnologice (primul nivel) determină capitalul digital pe care o persoană îl poate acumula, iar la rândul său capitalul digital pe care o persoană îl poate acumula influențează experiența online și modurile de utilizare a dispozitivelor digitale (al doilea nivel), conducând mai departe la acumularea unor oportunități care pot fi convertite în alte forme de capital și astfel putând să intervină asupra celui de-a treilea nivel.''[85]

[84] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019)

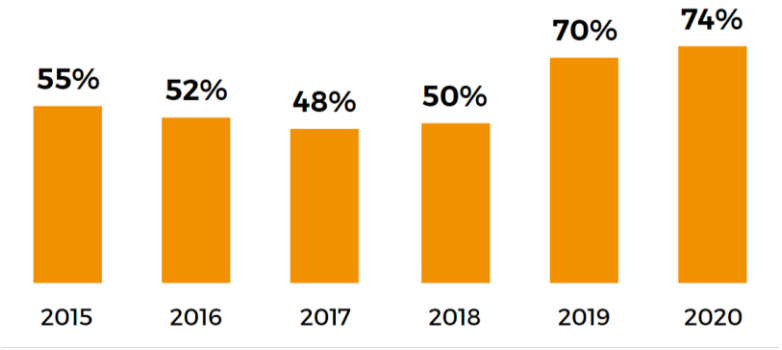
[85] Barometrul de Consum Cultural, 2018

Pentru această secțiune, am considerat consumul cultural pe internet ca parte din consumul de produse multimedia. Deși nu am tratat distinct în analiză sectorul IT, consumul de internet este important, pentru că reprezintă o practică frecventă, cu procente ridicate de oameni care aleg să consume produse digitale și multimedia.

În ceea ce privește internetul și consumul de internet, componenta de acces reprezintă o variabilă esențială. În ultimii 7 ani, tot mai multe gospodării au fost dotate cu rețea la internet și au avut acces la un computer. În medie, peste 50%[86] dintre oameni au acces la internet, iar procentul este în creștere. Dar trebuie să subliniem că acest lucru este valabil pentru mediul urban. Pentru mediul rural rata de acoperire cu internet este mai mică. Consumul de internet și deprinderile digitale sunt dependente de aceste componente de acces, fără de care nu este posibilă utilizarea internetului.

Așa cum reiese din graficul de mai jos privind dinamica consumului de internet, acesta a fost în continuă creștere, cu o creștere de consum mai mare începând cu anul 2019.

Grafic 34. Dinamica consumului de internet raportat la intervalul 2014-2020

Valori exprimate în procente

[86] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019)

VII.2. Consumul de activități non-artistice (rețele sociale, informare, comunicare, jocuri online) pe internet

Internetul este un mediu care oferă o gamă foarte mare de posibilități de consum. Din multe puncte de vedere putem să spunem că anumite activități mai pot fi desfășurate în prezent doar având acces la o conexiune de internet. Pentru o descriere mai ușoară pentru analiza de față, am împărțit tipurile de activități ce pot fi realizate pe internet în două categorii, cu mențiunea că cele două nu sunt total separate și nu exclud activitățile unei categorii din cealaltă.

Conform analizelor pa baza datelor disponibile în Barometrele de consum cultural, oamenii folosesc internetul în cele mai mari procente pentru rețele de socializare, informare și știri, comunicare cu familia și prietenii și pentru utilizarea serviciului de e-mail. În ultimii ani, s-a înregistrat o creștere de consum pentru vizionarea de materiale video cu scop de divertisment, educativ sau cultural, fotografii, meme-uri etc. Așa cum am constatat și în cazul consumului de programe media, și pe internet oamenii caută să consume des conținut cu scop de divertisment, relaxare și timp liber. Conform tabelului de mai jos putem observa faptul că una dintre activitățile pe care le preferă un procent destul de mare de oameni sunt legate de jocurile online. În anul 2019, 31% dintre cei care folosesc internetul au jucat un joc online, cel puțin o dată în anul de referință.

Tabel 4. Dinamica consumului de jocuri online

2016	2017	2018	2019
28%	27%	37%	31%

VII.3. Consumul de internet în raport cu activități artistice (carte, film, muzică, informare, accesare producții culturale)

Din punctul de vedere al consumului de activități artistice și culturale pe internet[87], cel mai des oamenii folosesc internetul pentru consumul de filme, seriale și muzică. Oamenii folosesc internetul și pentru lectură, pentru a citi ziare și reviste online sau pentru a căuta informații cu privire la bilete / oferte turistice (excursii, vacanțe, pachete de turism). În proporții mai mici folosesc internetul pentru a face un tur virtual al unui muzeu din România / străinătate sau pentru a vizita site-uri/ portaluri online sau galeria foto / video (trailere) a teatrelor. Internetul este mai puțin folosit pentru întreprinderea unor activități cu caracter cultural, precum vizionarea spectacolelor sau concertelor (înregistrate sau în direct), căutarea informațiilor despre evenimente culturale, pentru achiziționarea unor produse culturale sau asimilate acestora sau pentru vizitarea web-site-urilor unor muzee, biblioteci sau galerii.

Pentru anul 2020 practicile de consum pe internet nu au suferit modificări esențiale. Viteza cu care s-au conectat oamenii în perioada de pandemie a fost extrem de mare și pentru cei care au avut la îndemână resurse digitale și un nivel de alfabetizare, internetul a făcut posibil accesul la o mulțime de informații și resurse. Este important să amintim, în plus față de aceste activități și despre consumul de pe platforme de streaming online. În special în perioada de pandemie, în care oamenii au petrecut mai mult timp acasă decât în mod normal, consumul de filme și programe difuzate online a fost oarecum ridicat, astfel că, în anul 2020, 35% dintre respondenți au vizionat filme prin streaming video (Netflix, HBO Go etc.)

Însă, este important de conceptualizat aceste informații și într-un context mai larg și observată și realitatea celor care nu știu să folosească internetul. Vorbim în acest context despre fenomenul de excluziune socială și merită aduse în discuție, pe viitor, perspectivele în ceea ce privește formarea unor decalaje digitale la nivel social, între cei care sunt și cei care nu sunt alfabetizați digital și cei care nu beneficiază de accesibilitate.

[87] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019)

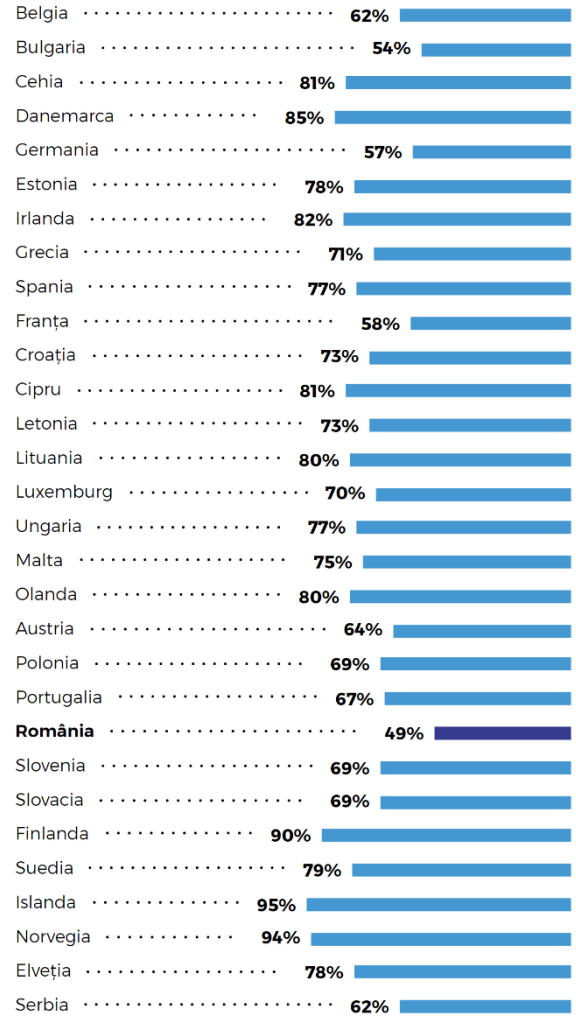
Grafic 35. Principalele activități pe care le preferă oamenii pe internet (2017)

Valori exprimate în procente

Utilizarea internetului la nivel european pentru citirea de ziare, reviste, site-uri de știri online (anul 2021)

Grafic 36. Procentele de utilizare ale internetului la nivel european pentru citirea de ziare, reviste, site-uri de știri

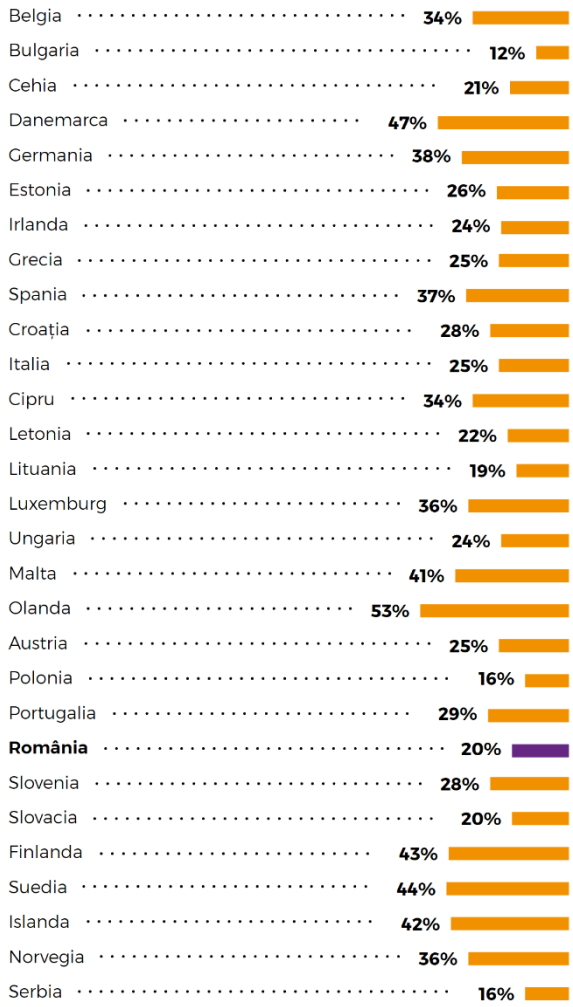

Referitor la utilizarea internetului pentru a citi ziare, reviste sau alte informații online, România este pe ultima poziție comparativ cu toate celelalte state analizate. Cei mai mulți utilizatori care folosesc internetul în scopurile menționate sunt din Islanda, Norvegia, Finlanda sau Danemarca.[88]

[88] Sursa de date: Eurostat. Date disponibile la https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data/database

Utilizarea internetului la nivel european pentru descărcarea /jucarea de jocuri (anul 2020)

Grafic 37. Utilizarea internetului la nivel european pentru descărcarea /jucarea de jocuri

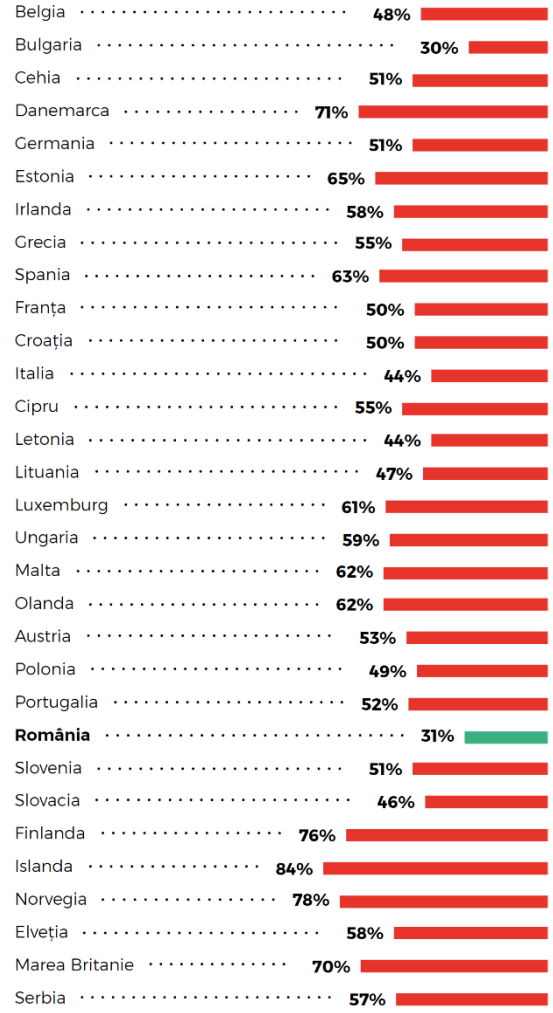

Jocul pe computer poziționează România mai aproape de media europeană, decât alte activități realizate prin internet.[89]

[89] Sursa de date: Eurostat. Date disponibile la https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data/database

Utilizarea internetului la nivel european pentru ascultat muzică (radio online, streaming de muzică) (anul 2019)

Grafic 38. Utilizarea internetului la nivel european pentru ascultat muzică (radio online, streaming de muzică)

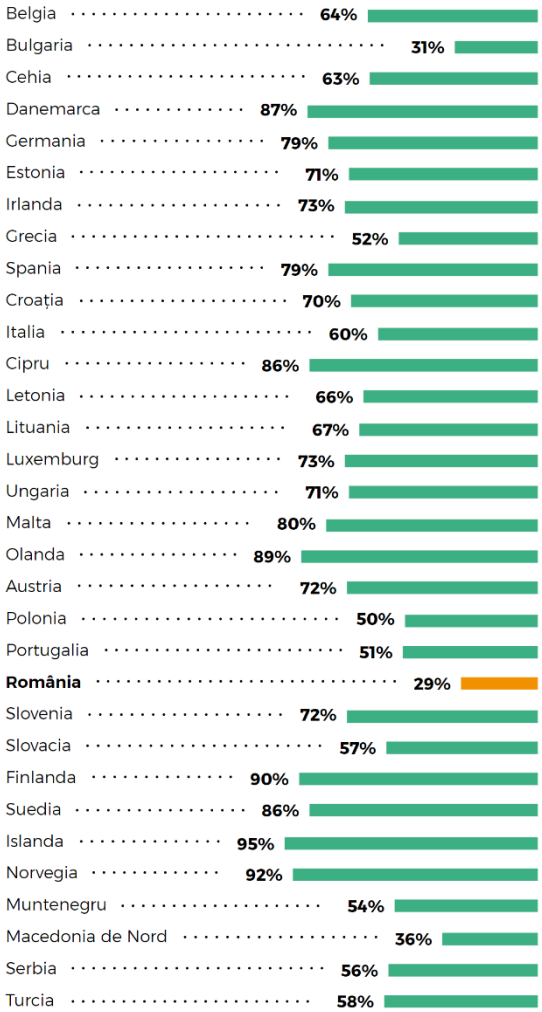

Consumul de muzică online este mai scăzut în România decât în toate celelalte state analizate și ne poziționează sub media consumului de la nivel european. La nivel național, consumul de muzică are valori ridicate, dar oamenii preferă să asculte muzică mai degrabă din alte surse decât cele online (de ex: TV)[90]

[90] Sursa de date: Eurostat. Date disponibile la https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data/database

Utilizarea internetului la nivel european pentru streaming TV sau video (anul 2020)

Grafic 39. Utilizarea internetului la nivel european pentru streaming TV sau video

Din punctul de vedere al consumului de materiale video sau filme prin internet, România se clasează pe ultima poziție comparativ cu celelalte state analizate. Utilizarea internetului pentru streaming TV sau video este cel mai ridicat în state precum Islanda, Suedia, Finlanda, Danemarca sau Olanda. [91]

[91] Sursa de date: Eurostat. Date disponibile la https://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data/database

VII.8.4. Pirateria digitală

Odată cu dezvoltarea internetului și a circulației bunurilor și produselor culturale digitale, fenomenul de piraterie digitală în spațiul virtual a luat amploare la nivel mondial. Creațiile culturale și artistice au fost mai expuse din acest punct de vedere, iar oamenii s-au bucurat în mai mare măsură de faptul că au putut să acceseze ușor și gratuit conținut prin mediul electronic, fără a exista constrângeri materiale sau spațiale sau repercusiuni cu privire la circulația liberă și gratuită a acestor bunuri. Internetul este unul dintre mediile cele mai versatile din punct de vedere al potențialului uriaș pe care îl oferă pentru promovarea culturii și a artelor. În același timp creațiile și produsele artistice sunt expuse în foarte mare măsură spre a intra într-un circuit necontrolabil și foarte greu de gestionat din punct de vedere al drepturilor de proprietate intelectuală. Din punct de vedere al pirateriei digitale, cel mai frecvent sunt expuse producțiile video, cinematografice și muzica.

Conform datelor disponibile la nivelul anului 2015[92], 44% dintre respondenții din toate categoriile de vârstă au descărcat cel puțin o dată muzică de pe internet, iar 36% au descărcat cel puțin o dată filme de pe internet. Referitor la sursele și maniera în care a fost descărcată muzica, 41% dintre respondenți au declarat că au descărcat gratuit de pe internet, 16% au luat gratuit de la prieteni sau de la cunoștințe. Doar 3% au declarat că au descărcat contra cost. Muzica este cel mai des procurat bun de pe internet prin descărcare gratuită. Tinerii folosesc internetul mai des, cei din mediul urban au acces mai mult la o rețea de internet, iar în mediile urbane există și infrastructură mai dezvoltată pentru serviciu de internet.[93]

În ceea ce privește principalele surse de achiziție a filmelor, 25% au descărcat gratuit de pe internet, 18% au luat de la prieteni și cunoștințe, iar 7% au achiziționat contra cost. Cărțile în format digital la care au avut acces, au fost în cele mai multe cazuri primite de la prieteni sau de alte persoane.

Referitor la percepția oamenilor cu privire la impactul și la efectele pozitive sau negative ale pirateriei, 41% dintre oameni consideră că consideră că cei care consumă fără a plăti au acces la o diversitate mai mare decât ar avea prin alte surse de consum (radio, TV, cinema etc.) sau dacă le-ar procura din magazine. Oamenii sunt conștienți de faptul că această practică de consum poate să aducă deservicii și pierderi pentru artiști și pentru drepturile lor de autor, dar acest fapt nu este un impediment.[94] De

[92] Sursa de dare : Barometrul de Consum Cultural, 2015, accesibil la https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2018/07/Barometrul-de-Consum-Cultural-2015.pdf
[93] Idem, pag 338
[94] Idem, pag 133

asemenea, știu că filmele sau muzica accesate prin piraterie au cel mai probabil o calitate mai slabă, dar faptul că au acces la o varietate mai mare de muzică și filme vine în compensarea acestui dezavantaj.[95]

Particularități ale consumului de internet în funcție de variabile socio-demografice

În medie, persoanele mai tinere folosesc internetul mai des și pentru o varietate mai mare de activități decât persoanele în vârstă. Bărbații folosesc în medie internetul mai des decât femeile. Venitul are o influență asupra frecvenței de utilizare a internetului. Persoanele cu un nivel ridicat de venituri folosesc internetul mai des decât persoanele cu un nivel scăzut de venituri. Gradul de consum de internet crește direct proporțional cu nivelul de venit.

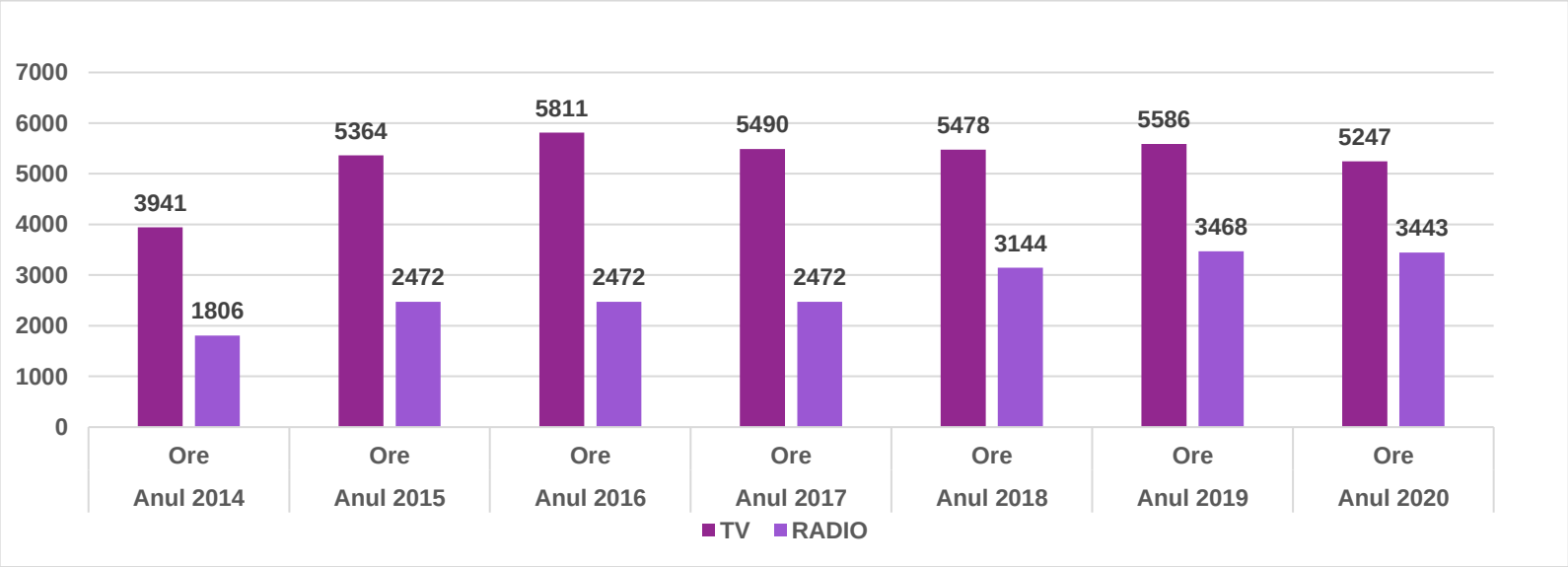
Referitor la diferențele în funcție de variabile socio-demografice în relație cu consumul de internet, femeile folosesc mai des internetul pentru informare, comunicare, socializare, urmărirea unor cursuri sau tutoriale online, iar bărbații folosesc mai des internetul pentru filme, seriale, pentru a căuta informații despre evenimente și produse culturale sau pentru a citi presa online. Persoanele vârstnice care folosesc internetul o fac cel mai des pentru a căuta informații despre evenimente și produse culturale, pentru a citi presa online, pentru a vizita site-uri ale unor muzee, biblioteci etc, sau pentru rețele de socializare. Referitor la nivelul de educație, persoanele cu un nivel de educație ridicat folosesc în general internetul mai des decât persoanele cu un nivel scăzut de educație. De asemenea, persoanele cu un nivel de educație ridicat folosesc internetul pentru informare, pentru a citi cărți, pentru a căuta informații despre evenimente și produse culturale, pentru vizitarea site-urilor unor muzee, biblioteci sau alte site-uri specializate pentru a-și îmbunătăți cunoștințele și pentru a cumpăra produse culturale. Persoanele cu un nivel de educație scăzut folosesc cel mai des internetul pentru rețele de socializare și pentru a urmări programe TV difuzate online. Raportat la mediul de rezidență, cei mai mulți oameni care folosesc internetul constant sunt din mediul urban. Totuși, spre deosebire de alte tipuri de consum, consumul de internet are procente ridicate și în mediul rural. Aproximativ jumătate dintre locuitorii din mediul rural folosesc internetul în fiecare zi. În mediul urban aproape trei sferturi din populație folosește internetul zilnic. Odată cu începerea pandemiei de COVID, procentul celor care folosesc internetul în fiecare zi a crescut pentru toate categoriile mai sus menționate. Nu am identificat modificări notabile în ceea ce privește tipurile de activități pe care oamenii le fac pe internet, aceste rămânând constante în comparație cu anii trecuți.

[95] Idem, pag 133

IX. Sectorul Publicitate

În ceea ce privește consumul de programe de publicitate, datele existente la nival național nu sunt suficiente pentru a realiza analize de profunzime privind acest comportament, în special pentru consumul sau producția de publicitate din mediul online. În ceea ce privește canalele tradiționale de difuzare a programelor de publicitate, conform Institutului Național de Statistică, acestea reprezintă *enunțuri în favoarea unor produse sau servicii*[96]. Conform aceleași surse[97], statisticile disponibile arată că numărul mediu de ore de publicitate a crescut constant din anul 1990, de la 220 de ore la 3443 de ore în 2020 pentru publicitatea difuzată prin stațiile de radio regionale, centrale sau locale. În cazul emisiunilor de publicitate transmise TV, numărul de ore de producții publicitare difuzate a crescut constant din anul 1990 de la 33 de ore, la 5247 de ore în anul 2020[98]. Singura excepție a fost în cazul anului 2020, în care numărul de ore de publicitate TV a scăzut puțin.

Grafic 40. Numărul de ore de publicitate emise la TV și radio

[96] Idem
[97] http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table
[98] Idem

În ceea ce privește consumul de programe publicitate în rândul populației, în anul 2019 23%[99] dintre respondenți au menționat ca au ascultat emisiuni de publicitate la radio, iar 35%[100] dintre respondenți au vizionat emisiuni de publicitate la TV. Odată cu declanșarea pandemiei, consumul de publicitate a crescut, în special pentru publicitatea emisă pe TV, astfel că în anul 2020 63%[101] dintre respondenți au menționat că s-au uitat la publicitate, cu toate că numărul de ore de emisie pentru publicitate a scăzut. Pentru că diferența dintre cei doi ani a fost mare și nu poate fi explicată prin modificări ale preferințelor de consum, care presupun perioade îndelungate de timp, o posibilă explicație pe care am identificat-o este legată de faptul că respondenții au înțeles prin programe de publicitate inclusiv programe/ campanii de informare și de instruire a populației cu privire la situația noului Coronavirus și la metode prin cate se pot proteja în fața noii pandemii.

În ceea ce privește principalele distincții de consum de programe de publicitate, în funcție de variabile socio-demografice, pentru cele transmise prin radio bărbații consumă mai mult decât femeile, persoanele din mediul rural mai des decât persoanele din mediul urban, iar persoanele cu studii medii și studii postliceale ascultă mai des decât persoanele cu un nivel ridicat de studii. De asemenea, persoanele peste 50 de ani ascultă mai des emisiuni de publicitate la radio, decât o fac persoanele mai tinere. În cazul publicității emise pe TV, spre deosebire de radio, femeile urmăresc mai des programe de publicitate comparativ cu bărbații, persoanele din mediul urban mai des decât persoanele din mediul rural, persoanele peste 50 de ani mai des decât persoanele mai tinere, iar persoanele cu un nivel scăzut de educație și mediu mai des decât persoanele cu un nivel ridicat de educație.

[99] Sursă date: colectare date - INCFC. Barometrul de Consum Cultural (2014-2019)
[100] Idem
[101] Sursă date: colectare date - INCFC. Tendințe de consum cultural în pandemie (2020-2021)

Concluzii

Din punctul de vedere al tendințelor de consumul cultural, care au reieșit în urma analizei dinamicii pentru ultimii șapte ani, o serie de aspecte sunt de reținut și ar putea avea un impact pozitiv asupra consumului cultural pe viitor. Prin datele analizate, am identificat creșterea nivelului de conștientizare al oamenilor, în special al tinerilor, cu privire la importanța protejării patrimoniului cultural. Acest aspect este foarte important în raport cu contribuția oamenilor la protejarea și dezvoltarea soluțiilor de conservare și de promovare a obiectivelor de patrimoniu. Creșterea interesului pentru consumul de produse cinematografice indică un potențial de dezvoltare pentru acest produs cultural. Consumul de produse culturale digitale pe internet s-a dezvoltat în ultimii ani, iar acest lucru marchează și o dezvoltare a abilităților digitale. Din punct de vedete al dinamicilor mai degrabă îngrijorătoare, atragem atenția cu privire la slăbirea activității culturale de bază a bibliotecilor și scăderea consumului de carte. De asemenea, consumul de arte vizuale și practicarea de activități creative au procente foarte mici de consum și de participare. Tinerii renunță într-un procent foarte mare la activitățile creative. Chiar dacă în perioada adolescenței și a copilăriei sunt înclinați spre activități artistice, gradul de renunțare este foarte mare încă din perioada de formare. Din punctul de vedere al consumului de artele spectacolului, apetența de consum a oamenilor este mai scăzută pentru alte tipuri de consum cultural. Spectacolele de operă, operetă, muzică clasică și filarmonică marchează cele mai mici rate de participare în raport cu toate producțiile din artele spectacolului.

Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Creșterea interesului pentru vizitarea obiectivelor de patrimoniu • Creșterea nivelului de conștientizare în rândul tinerilor cu privire la beneficiile protejării și conservării patrimoniului cultural material și imaterial • Creșterea consumului de festivaluri de film • Creșterea consumului de muzică • Creșterea numărului de spectatori și auditori la reprezentațiile artistice la nivel național • Creșterea oportunităților de participare culturală (prin prisma oportunităților de exprimare artistică a oamenilor în raport cu diversificarea ofertei culturale a muzeelor și a bibliotecilor) • Creșterea interesului și a consumului pentru produsele cinematografice • Creșterea consumului de produse digitale (internet) și digitalizate (biblioteci, muzee) • Dezvoltarea de abilități digitale în raport cu practicile de consum cultural pe internet	• Scăderea numărului total de cititori activi la bibliotecile publice • Nivel de participare mai scăzut decât media europeană pentru majoritatea tipurilor de consum în spațiul public • Scăderea nivelului de lectură la nivel național, dar care nu poate fi explicată prin creșterea prețurilor achiziției de carte • Nivel scăzut de consum de film de nișă, posibil din cauza ofertei insuficiente • Consumul foarte scăzut de creații din domeniul artelor vizuale • Scăderea procentelor de tineri care practică activități creative și artistice (fotografiat, pictat, desenat, cântat), după vârsta de 26 de ani • Scăderea procentului de oameni care urmăresc emisiuni cu caracter cultural, posibil datorită scăderii numărului de ore de emisie TV sau a scoaterii din grilele de programe a emisiunilor cu tematică culturale • Nivel mai scăzut de consum cultural în spațiul public în mediul rural decât în mediul urban, prin prisma accesului mai redus

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Creșterea și diversificarea ofertei culturale în raport cu dezvoltarea noilor tehnologii (de ex: Dezvoltarea programului Europeana) • Creșterea numărului de colectații digitizate - biblioteci și muzee • Diversificarea canalelor online de distribuție a ofertei culturale către consumatori • Un nivel de atenție mai mare acordat consumului cultural și practicilor culturale în cadrul politicilor culturale la nivel european • Dezvoltarea ofertei culturale a bibliotecilor publice, în sensul dezvoltării programelor și a proiectelor culturale, în plus față de activitatea de bază • Dezvoltarea ofertei culturale în activitatea muzeelor, în sensul dezvoltării programelor și a proiectelor culturale, în plus față de activitatea de bază • Existența de parteneriate între muzee, biblioteci și inspectoratele școlare / instituții de învățământ • Parteneriate între instituțiile de spectacol și ONG-uri (public-privat) • Semnarea unui acord cu Comisia Europeană privind rutele culturale	• Continuarea efectelor create de pandemie și criza sanitară • Adâncirea decalajelor sociale în raport cu procesele mai rapide de dezvoltare a mediilor virtuale. • Tendința de mutare a consumului cultural în spațiul non-public, efect care nu este justificat doar de pandemie (la nivelul anului 2019) • Scăderea apetitului pentru cultură, pe fondul lipsei de educație și expunere la produsele culturale • Tendința orientării mai degrabă spre un consum cultural pasiv, în detrimentul celorlalte forme de expresie artistică • Adâncirea decalajelor privind consumul de artele spectacolului și de cinema între mediul rural, comparativ cu mediul urban • Adâncirea decalajelor de consum, prin prisma lipsei de alfabetizare culturală a persoanelor, în special în rândul persoanelor cu un nivel scăzut de educație și a celor din mediul rural. • Continuarea scăderii procentelor de oameni care consumă emisiuni culturale la televizor, fapt datorat suspendării din pachetul de programe ale televiziunii naționale a transmisiei programelor cu conținut preponderent cultural • Insuficiența sau lipsa studiilor privind cunoașterea profilului beneficiarilor și a segmentelor de public

	• Promovare slabă sau insuficientă a ofertei culturale • Dotări insuficiente ale bibliotecilor și muzeelor cu tehnologie IT – software și hardware, care ar putea potența nivelul de consum sau de participare culturală

Bibliografie

1. Ceobanu, Ioana Hampu, Veronica și Codreanu Pavel. *Tinerii și creativitatea*. Caietele culturadata Volumul 1 / 2020 Dinamica sectoarelor culturale și creative.- *Volumul 1 / 2020*, INCFC. Editura Universul Academic. INCFC. Disponibil la https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2020/11/Caietele_culturadata_vol1_2020.pdf
2. Coord: Croitoru Carmen și Becuț Anda. 2014. *Barometrul de Consum Cultural. Cultura între global și local*. Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală, Editura Pro Universitaria. INCFC. Disponibil la https://www.culturadata.ro/wpcontent/uploads/2018/06/2015_Barometrul_de_Consum_Cultural_2014.pdf
3. Coord: Croitoru Carmen și Becuț Anda. 2015. *Barometrul de Consum Cultural*. Preferințe, practici și tendințe. Editura Pro Universitaria. INCFC. Disponibil la https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2018/07/Barometrul-de-Consum-Cultural-2015.pdf
4. Coord: Croitoru Carmen și Becuț Anda. 2016. *Barometrul de Consum Cultural*. O radiografie a practicilor de consum cultural. Editura Pro Universitaria. INCFC. Disponibil la https://www.culturadata.ro/wpcontent/uploads/2018/07/Barometrul_de_consum_cultural_2016.pdf
5. Coord: Croitoru Carmen și Becuț Anda. 2017. *Barometrul de Consum Cultural*. Cultura în pragul Centenarului Marii Uniri: Identitate, patrimoniu și practici culturale. INCFC. Editura Universul Academic. Disponibil la https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2018/05/2018_Barometrul_de_consum_cultural_web.pdf
6. Coord: Croitoru Carmen și Becuț Anda. 2018. *Barometrul de Consum Cultural*. Dinamica sectorului cultural în anul Centenarului Marii Uniri Editura Universul Academic. INCFC. Disponibil la https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2019/10/Barometrul-de-consum-cultural-2018-web.pdf
7. Coord: Croitoru Carmen și Becuț Anda. 2019. *Barometrul de Consum Cultural*. Experiența și practicile culturale de timp liber. Editura Universul Academic. INCFC. Disponibil la https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2020/12/BCC2019-web-final.pdf
8. Coord: Croitoru Carmen și Becuț Anda. 2020. Tendințe ale consumului cultural în pandemie. Editura Editura Universul Academic. INCFC. Disponibil la https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2021/12/TendinteConsumCulturalEd2020Volum.pdf
9. Coord: Croitoru Carmen și Becuț Anda. 2018. *Tinerii si patrimoniul Cultural*. Editura Universul Academic. INCFC. Disponibil la https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2018/12/2018_Tinerii_si_patrimoniul_cultural_RO.pdf
10. Denise E. Agosto, Jonathan Pacheco Bell, Anthony Bernier & Meghann Kuhlmann. 2015. *This Is Our Library, and It's a Pretty Cool Place": A User-Centered Study of Public Library YA Spaces*.

11. *Strategia de Dezvoltare Turistică a României Volumul 2* – Strategia și Planul de Acțiune. 2019. Disponibilă la http://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2020/09/Strategia-de-Dezvoltare-Turistic%C4%83-a-Rom%C3%A2niei-volum-2-Strategia-%C8%99i-Planul-de-Ac%C8%9Biune.pdf
12. *Strategia Națională pentru digitalizarea României.*
13. OECD, Reading for Change. 2000. Performance and engagement across countries. Programme for International Student Assessment. Results from PISA.
14. Minna Lammi și Mika Pantzar, *The data economy: How technological change has altered the role of the citizen-consumer. 2019.* Helda, University of Helsinki institutional repository
15. *UNESCO's cultural statistics handbook*, 2012: 51, UNESCO
16. Rețeaua cinematografică și piața de film din România – secțiune din platforma Culturadata Interactiv. Disponibil la https://culturadatainteractiv.ro/home/

Surse de date

1. Bază de date INCFC. Colectare date privind activitatea culturală a instituțiilor publice de cultură, 2021 (muzee, instituții de spectacole, biblioteci publice.
2. Bază de date INCFC. Tendințe de consum cultural în pandemie, 2021
3. Baze de date INCFC. Tendințe de consum cultural în pandemie, 2020
4. Bază de date INCFC. Barometrul de Consum Cultural, 2014
5. Bază de date INCFC. Barometrul de Consum Cultural, 2015
6. Bază de date INCFC. Barometrul de Consum Cultural, 2016
7. Bază de date INCFC. Barometrul de Consum Cultural, 2017
8. Bază de date INCFC. Barometrul de Consum Cultural, 2018
9. Bază de date INCFC. Barometrul de Consum Cultural, 2019
10. Baze de date Institutul Național de Statistică http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table
11. Baze de date Eurostat. Date disponibile lahttps://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/data/database

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

Proiect co-finanțat din Fondul Social European
prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020

Viziune strategică și coerentă pentru sectorul cultural
cod MySMIS129541/ cod SIPOCA 709

Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală
Decembrie, 2021

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu
poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.

Material distribuit gratuit